

314.7
ป 26771
1.3

เพลงกล่อมเด็กของไทย

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดุสิต ๑๐ ๒๖๖๑๑ กรุงเทพมหานคร ๑๐ ๓๐๓๐๗๑ ๑๐๑๐๐๑

ปริญญานิพนธ์

ของ

เขาวเรศ สิริเกียรติ

๒๗ ส.ย. 2521

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2521

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปัญหานี้จนบัดนี้แล้วเห็นสมควร
กับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรได้

.....ประธาน
01/02 5/31
.....กรรมการ
01/02 18/10/51
.....กรรมการ

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์
เต็มสิริ บุญยสิงห์ อาจารย์วรวิ ชาลี และ รองศาสตราจารย์อนันต์ เจียมเจริญ
ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำ ตรวจ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด

ขอพระคุณบรรณารักษ์หอสมุดกลางวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และเพื่อน ๆ
ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดหาหนังสือ พร้อมทั้งคำแนะนำที่มีประโยชน์

ท้ายที่สุดผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมารดาที่สนับสนุน ให้กำลังใจ และให้ความ
อุปการะทางด้านการเงินแก่ผู้เขียนตลอดมา

เขาวเรศ สิริเกียรติ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 ✓ บทนำ	
ความเบื้องต้น	1
- ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
- สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	7
- ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
- ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	8
- ขอบเขตของเบื้องต้น	8
- คำจำกัดความพิเศษเฉพาะ	8
- วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	9
- แหล่งในการศึกษาค้นคว้า	9
- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	10
2 ✓ ความรู้เกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก	
✓ 2.1 ประวัติและที่มาของเพลงกล่อมเด็ก	14
2.2 ความรู้เกี่ยวกับชื่อเพลงกล่อมเด็กแต่ละภาค	16
2.3 ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็ก	24
✓ 2.4 ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็ก	26
2.5 บทเพลงกล่อมพระบรรทม	29
2.6 สิ่งที่ดีที่สวดแทรกในบทเพลงกล่อมพระบรรทม	44
3 ✓ ประเภทของเพลงกล่อมเด็ก	
✓ 3.1 บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์	46
✓ 3.2 บทเพลงเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และวรรณคดีไทย	50

3.3	บทเพลงที่เสียดสี ล้อเลียน นินทา กระแนะกระแหน ประชดประชัน และถากถางบุคคลต่าง ๆ	53
3.4	บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก	55
✓ 3.5	บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ	56
3.6	บทเพลงที่เกี่ยวกับเรื่องความรักของหนุ่มสาว	57
3.7	บทเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ	59
✓ 3.8	บทเพลงที่เกี่ยวกับคำสอน และเป็นคติเตือนใจ	60
✓ 3.9	บทเพลงที่ชวนขัน	63
3.10	บทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม	63
3.11	บทเพลงที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย คำหยาบโลน และมีเนื้อ ความออกไปในทางหยาบโลน	76
4	✓ วิเคราะห์เนื้อเพลงกบแก้ว	
4.1	บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์	77
4.1.1	สัตว์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกด้านสุนทรียะ	78
4.1.2	สัตว์ที่น่ามาชู่ให้เด็กกลัว	100
4.1.3	สัตว์ต่าง ๆ ที่คนอุปมาให้มีความสามารถคล้ายคน	109
4.2	บทเพลงเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และวรรณคดีไทย	114
4.2.1	บทเพลงที่มีชื่อตัวละครและใจความสำคัญเพียงเล็กน้อย แทรกในเนื้อความใหญ่	114
4.2.2	บทเพลงที่เอาชื่อเทพบุตร เทพธิดา อมนุษย์ พืช สัตว์ ในวรรณคดีมากล่าวไว้ในเนื้อเพลง	118

4.2.3	บทเพลงที่เอาเนื้อเรื่องจากนิทาน ชาตก และวรรณคดี มาแต่งเป็นเนื้อเพลงทั้งบท	125
4.2.4	บทเพลงที่มีเนื้อหาเป็นนิทาน หรือวรรณคดี แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นนิทาน หรือวรรณคดีเรื่องใด	162
4.5	บทเพลงที่เสียดสีล้อเลียน นิทาน กระแนะ กระแหน ประชด ประชัน และถากถางบุคคลต่าง ๆ	164
4.3.1	ชายแก่	164
4.3.2	ชายที่ไร้ฐานะ	166
4.3.3	หญิงหม้าย	168
4.3.4	ภิกษุ	171
4.3.5	หญิงสาว	172
4.3.6	ชายหนุ่ม	178
4.3.7	พ่อแม่ของหญิงที่หนุ่มหมายปอง	179
4.3.8	แม่ยาย	180
4.4	บทเพลงที่แสดงความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก	181
4.4.1	เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง	182
4.4.2	เพลงกล่อมเด็กภาคใต้	184
4.4.3	เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน	188
4.4.4	เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ	191
4.5	บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ	197
4.5.1	บทเพลงที่เกี่ยวกับดาว	197
4.5.2	บทเพลงที่เกี่ยวกับคืนเดือนหงาย	199
4.5.3	บทเพลงที่เกี่ยวกับฝน	202
4.5.4	บทเพลงที่เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ต่าง ๆ	204

4.6 บทเพลงที่เกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาว	207
4.6.1 ความรักกับอก	208
4.6.2 เกี่ยวกับพาราดี	209
4.6.3 มีอุปสรรค	211
4.6.4 เมื่อรักไม่สมหวัง	214
4.6.5 ถ้าวางใจ, เมื่อจากกัน	215
4.7 บทเพลงที่เป็นนิทานเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ	221
4.7.1 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากประจำวัน	221
4.7.2 เหตุการณ์ที่เป็นปกติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ	222
4.7.3 เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	230
4.8 บทเพลงที่เกี่ยวกับคำสอนและเป็นคติเตือนใจ	239
4.8.1 อบรมสั่งสอนเด็ก	240
4.8.2 อบรมสั่งสอนบุคคลทั่วไป	242
4.8.3 คำสอนเรื่องเพศศึกษา	254
4.9 บทเพลงที่ชาวเขิน	
4.9.1 บทเพลงที่มีเนื้อเพลงเป็นเรื่องเดียวกัน	256
4.9.2 เนื้อเพลงที่ไม่เป็นเรื่องราวติดต่อกัน	257
4.9.3 เนื้อเพลงที่ได้เสียงอันก่อให้เกิดความขบขัน	259
4.10 บทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม	260
4.10.1 เกี่ยวกับความเชื่อ	260
4.10.2 เกี่ยวกับค่านิยม	272
4.10.3 เกี่ยวกับวัฒนธรรม	314
4.10.4 เกี่ยวกับประเพณี	344

บทที่	หน้า
4.11 บทเพลงที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย คำหยาบโชนและมี เนื้อความค่อนข้างไปในทางหยาบโชน	371
4.11.1 เพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย	372
4.11.2 เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความค่อนข้างไปในทาง หยาบโชน	374
5 ✓ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและขอเสนอแนะ	375
5.1 ประวัติและที่มาของเพลงกล่อมเด็ก	375
5.2 คุณลักษณะของเพลงกล่อมเด็ก	375
5.3 ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็ก	375
5.4 วิเคราะห์เพลงกล่อมเด็ก	375
ขอเสนอแนะ	378
บรรณานุกรม	379
ภาคผนวก	387

บทที่ ๑

บทนำ

ความเบื้องต้น

๗๗ ①

ความรักของแม่ที่มีต่อลูกนั้น แม่ได้แสดงออกโดยการกระทำหลายอย่าง เช่น การอุ้มโอบอย่างทะนุถนอม การปรนนิบัติเลี้ยงดูอย่างดีที่สุดเท่าที่ผู้เป็นแม่จะปฏิบัติได้ และอย่างหนึ่งที่แม่นักจะทำก็คือ การเพกลอมลูก การเพกลอมลูกนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ลูก ใค้หลับอย่างมีความสุข การใช้เสียงเพลงขับกล่อมนี้ เนื่องจากความรักอย่างทวมทนของ แม่ที่มีต่อลูกนั่นเอง เพราะเสียงเพลงจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากเกิดความรู้สึกประทับใจหรือ ความรู้สึกกอดกันภายใน ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งแสดงออกโดยการร้องเพลงกล่อมลูก จึงได้เกิด "เพลงกล่อมเด็ก" ขึ้น คนรุ่นหลัง ๆ ใ้รับการถ่ายทอดเพลงเหล่านี้เามาใช้ เพลงกล่อมเด็กจึงกลายเป็นมรดกทางสังคมที่มีค่าที่ใช้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ความรักของแม่ที่มีต่อลูก เป็นลักษณะประจำของคนทุกชาติ ดังนั้นเพลงกล่อมเด็ก จึงมีปรากฏในแทบทุกภาษา แทบทุกชาติ การที่ใช้เพลงเพื่อขับกล่อมลูกนั้น กาญจนาคพันธุ์ ไ้กล่าวไว้ว่า

จุดประสงค์ก็ใ้ร้องล่อหลอกใ้ลูกนอนหลับ โดยชมบ้าง ขูบ้าง ปลอบบ้าง แล้วแต่จะนึกอะไรใ้ใ้ร้องขึ้นมา แล้วก็ จำกันตล ๆ กันมา เนื้อหาไมเป็นเรื่องเป็นราวอะไรนักแต่ มีอะไรสอใ้เห็นวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดลอมอันเป็นไปตาม ภูมิประเทศและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาตินั้น ๆ ต่าง ๆ กันไปทุกชาติ¹

✓ ¹ช. แสงสุข "วัฒนธรรมจากสายเป็ด" ข้อฟ้า 4 : 18 - 19

แม้ว่าเพลงกล่อมเด็กจะเกิดขึ้นจากถิ่นดินแดนที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ลักษณะเนื้อหาของเพลงนั้นจะสะท้อนความหมายออกบาคคล้ายคลึงกัน เป็นคนว่า แสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ความรู้สึกนึกคิดของคนในแต่ละท้องถิ่น ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้บางครั้งก็ไม่สามารถจะศึกษาได้จากตำราประวัติศาสตร์ หรือจากตำราอื่นใดได้

ดังนั้นในการที่เราจะศึกษาค้นคว้าเพลงกล่อมเด็กอย่างลึกซึ้ง จะทำให้เราได้รับความรู้มากมาย อาทิเช่นทำให้เราทราบถึงลักษณะการดำรงชีวิตของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น การทำมาหากิน ประเพณีไทย และเพลงกล่อมเด็กเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถเชิควัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี ดังสมัยที่เมื่อฝรั่งเศสมีอาณานิคมตามดินแดนต่าง ๆ เขาได้พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะทำให้ทราบนิสัยใจคอและความคิดเห็นของชาวพื้นเมืองที่เขาปกครองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นักค้นคว้าเหล่านี้พยายามรวบรวมเพลงพื้นเมืองของราษฎร เพราะเขาถือว่าเพลงเหล่านี้เปรียบเสมือนกระจกเงาที่ฉายความรู้สึกนึกคิด ความมุ่งมาดปรารถนาอันแนบแน่นเป็นนิสัยประจำชาติ เพลงที่เขารวบรวมนั้นไคแก่เพลงร้องเล่น เพลงเกี่ยวกับ เพลงร้องในเทศกาลนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ และเพลงกล่อมเด็ก

เจลีเยว เพชรแก้ว ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กว่า

เป็นที่รวมของแหล่งความรู้อีกมากมาย เช่นในการอบรมสั่งสอนให้เด็กรักชาติ รักเยาพชนและพวกพ้อง ในปัจจุบันเรามักทำหนักหนาว่า เราขาดความรักชาติ รักเยาพชนและพวกพ้องควยเหตุนี้เราจึงควรหันมาสนใจ และน่าจะใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นสื่อให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นบาง¹

¹เจลีเยว เพชรแก้ว "เพลงกล่อมเด็ก" วิทยาสาร 26 : 37

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่แม่ขับกล่อมลูก ลูกอาจจะฟังเสียงแม่เพลินจนหลับไปนั้น ลูกอาจจะไม่ทราบความหมายจากเนื้อเพลงที่ร้องก็ได้อันนี้เป็นเพราะว่าเด็กที่แม่ร้องกล่อมนั้นอายุน้อยเกินกว่าที่จะเข้าใจเนื้อเพลง แต่เขาจะไรประโยชน์ เพราะนักจิตวิทยาได้เห็นพ้องกันว่า เสียงเพลงนั้นแสดงความรัก ความห่วงใย ความเอาใจของแม่เป็นแม่ใจเป็นอย่างดี วารณี บินทสันต์ ได้กล่าวในเรื่องจิตวิทยาครอบครัวและสวัสดิภาพเด็กว่า "การร้องเพลงกล่อมลูกเป็นสิ่งควรทำ ถึงแม้จะไม่ใช่นักกร้องเสียงดี หรือร้องเพลงเก่ง ลูกก็ชอบฟังเสียงแม่เสมอ เด็กจะฟังเพลินและหลับใหลง่าย ถ้าโตหน่อยก็อาจจะทำเสียงเลียนแบบ เป็นการได้ประโยชน์ทั้งแม่และลูกจะมีความสุขสดชื่นร่วมกัน" เนื้อหาของเพลงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังที่รู้ภาษาฟังแล้วเข้าใจถึงใจใคร่ และก็ซึมซับกล่อมกับต่อมา เช่น ขยายกล่อมแม่ แม่กล่อมลูก หรือพี่กล่อมน้องถัด ๆ กันไปเป็นต้น เมื่อขับกล่อมคราวไรก็จะมีผู้คอยฟังหรือคอยจดจำเอาไว้ ทำให้เพลงกล่อมเด็กยังคงอยู่กราบจนปัจจุบันนี้ แต่เป็นที่น่าห่วงใยที่เพลงกล่อมเด็กกำลังจะถูกลืม เพราะมีสาเหตุต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นที่ทำให้เพลงกล่อมเด็กไปเป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร

ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กนั้น มีผู้กล่าวไว้อีกมาก เช่น ชูศักดิ์ สุวรรณธารี ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเพลงอีกด้านหนึ่ง ว่ามีประโยชน์ด้านคติธรรม คือ

สอนให้รู้จักคุณธรรมต่าง ๆ เช่น สัจจะ หรือความกตัญญู กตเวทิตะเป็นตนควายแล้ว ก็เป็นเครื่องกล่อมเกลาลอหลอมนิสัยใจคอของเด็กให้เป็นคนดีของพ่อแม่และครอบครัวในเวลาที่อยู่รวมกัน หรือเป็นมูลเมืองดีของชาติในเมื่อมีภาวะเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัวเป็นฝั่งเป็นฝาต่อไปเป็นลำดับ นับว่ามีพื้นฐานที่ดีของชีวิตแต่เล็กแต่น้อย คบได้ฟังบทเพลงกล่อมอันมีคติดังกล่าวนี้อย่างดี

¹ วารณี บินทสันต์ จิตวิทยาครอบครัวและสวัสดิภาพเด็ก หน้า 122 - 123.

² ชูศักดิ์ สุวรรณธารี "บทเพลงกล่อมเรื่องเสือโค" วารสารวัฒนธรรมไทย

เพลงกล่อมเด็กบางเพลงทำให้เราได้รับความรู้หลายอย่าง ดังที่ สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้เขียนวิจารณ์เพลงนางแม่ ซึ่งเป็นเพลงกล่อมเด็กปักษ์ใต้ มีเนื้อเพลงว่า

นางแม่เหอ	ที่เลี้ยงโลกมารักขายาก
พอโลกตกฟาก	บนควายเขาทอง
เคื่อนเสเคื่อนหา	โนรามาแก้มเลน้อง
บนควายเขาทอง	ให้ช่วยชีวิตโลก

เพลงนี้มีคุณค่าหลายด้าน เช่น สะท้อนให้เห็นถึงภูมิธรรม คือชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากของแม่ที่เลี้ยงลูก มีความรัก และห่วงในตัวของลูกจนถึงกับกองขนบนศาลกลาว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ คือการนับถือเทพเจ้าจนถึงต้องมีการบวงสรวงโดยไข่ของปิกา, เช่น, วัว, ควาย เช่น, สรวง สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้ คือมีมโนหรามาเล่นลงงานแกลบน และสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของชาวภาคใต้ ชาวบ้านจะวางจากกรางงาน ในเคื่อนสี่เคื่อนหา และเป็นระยะที่ปลอดคน จึงมักจัดงานรื่นเริงในระยะนี้¹

เพียงเพลงกล่อมเด็กเพลงเดียว ความรู้ที่เราได้รับก็มีมากมาย แต่ปัจจุบันเพลงกล่อมเด็กหาฟังได้ยาก คนรุ่นใหม่บางคนแทบจะไม่เคยได้ยินเลย ทั้งนี้ก็เป็นความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ของเก่าที่ดี ๆ ถูกลืม แม่คนรุ่นเก่าที่เคยร้องกล่อมได้ แต่เมื่อหยุดร้องไปนานก็ลืมเลือนไปเป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก เพลงกล่อมเด็กที่ถูกลืมนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ปัจจุบันหน้าที่ของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจากนั้นเอง

¹ สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านปักษ์ใต้ หน้า 110 - 111.

ผู้หนึ่งจะทำตัวเหมือนแบบเก่าไม่ได้ ผู้หนึ่งมีบทบาท
อย่างพอ ๆ กับชาย เช่นต้องทำงานเพื่อจุนเจือรายจ่ายใน
ครอบครัว ควบคู่กับหน้าที่จะมีวันรุ่งเรืองเพื่องลอมลูก จึงไม่
คุมกับที่จะใช้เวลาให้เกิดประโยชน์อย่างอื่น ๆ นอกจากนี้
การร้องเพลงกล่อมเด็กในปัจจุบัน บางคนยังมองเห็นหรือคิด
ว่าเป็นสิ่งล้าสมัยเต็มที่ น่าละอาย ไม่ปฏิบัติให้ทันกับเหตุ-
การณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน หากตั้งมโนอยู่กับความเชื่อเก่า ๆ
ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นไปไม่ได้แล้วกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงหันไป
นิยมสิ่งใหม่ ๆ เป็นการทดแทน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ช่วยให้เพลง
กล่อมเด็กเลือนหายไปเร็วขึ้น

มีหลายคนได้แสดงความห่วงใยในเพลงกล่อมเด็ก ของเด็กที่ถูกลืมนี้ ซึ่งน่าจะได
มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ดังเช่น สุมาลย์ เรื่องเศษ กล่าววว่า "เพลงเด็กอันประกอบ
ด้วยเพลงกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง
เพราะสิ่งเหล่านี้ได้จรรจำและถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยปากนับเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน
ถ้าไม่ได้รับความสนใจและถ่ายทอดไว้ในวันก็จะสูญไป นวเสียดายนัก"²

สุนทรบุรี ก็มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า "พวกคหิชาบ้านจำพวกนี้หันไปฟังเสียง
เพลงกล่อมเด็ก ขนบประเพณีประจำถิ่นต่าง ๆ เหล่านี้ น่าจะช่วยกันศึกษากันกว่ารวบรวม
ไว้ในรุ่นเรานี้ ให้ลูกหลานได้ศึกษากันสืบไปก่อนที่จะเสื่อมสูญไปเสียหมด"³

¹ เฉลียว เพชรแก้ว "เพลงกล่อมเด็ก" วิทยาสาร 26 : 37

15 ธันวาคม 2518.

² สุมาลย์ เรื่องเศษ เพลงพื้นเมืองจากตำบลพนมทวน อำเภอนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี หน้า 3.

³ สุนทรบุรี "ข้อคิด ควรไซ" วารสารสมุทรสงคราม 5 : 6 กันยายน
2516.

ว. วินิจฉัยกุล ก็ได้ให้ความเห็นว่า

บทเพลงกล่อมเด็ก หรือบทร้องในการละเล่นของเด็กเป็นของประจำชาติ ไม่ว่า ไทย จีน แรก ฝรั่งเศส เป็นที่ชื่นชอบของผู้ใหญ่และเด็ก เช่น จึงโจนาโดส่าเกา หรือ London, Bridge is falling down ของอังกฤษ แต่เป็นที่น่าแปลกว่า นักวรรณคดีและนักประวัติศาสตร์ รวมทั้งนักสังคมศาสตร์ควม ให้ความสนใจเรื่องบทเพลงเหล่านี้ น้อยมาก ไม่ไ้เห็นเป็นอะไรยิ่งกว่าการเล่นสนุก ๆ ทั้งนี้หากพิจารณาดูให้ดีแล้ว บทเพลงเก่าแก่เหล่านี้ เป็นยิ่งกว่าที่เห็นผิวเผิน อาจเป็นทั้งการบันทึกประวัติศาสตร์ กติกรรม คำพังเพย และวรรณคดีไว้มากกว่าที่คิด¹

จากความสำคัญของเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งมีอย่างมากมายทั้งกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าเพลงกล่อมเด็กเป็นของดีที่กำดั่งถูกลืม ดังที่หลายคนได้แสดงความห่วงใย เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยอยากจะค้นหา และศึกษาเพลงกล่อมเด็กให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ๗๑ / ๖๖-๗๗

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมไทยจากเนื้อเพลงกล่อมเด็กซึ่งมีผู้รวบรวมไว้แล้ว
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็ก
3. เพื่อที่จะสร้างและเผยแพร่ เพลงกล่อมเด็กให้สูญหายไปตามกาลเวลา

¹ว. วินิจฉัยกุล "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาสาร

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

บทเพลงกล่อมเด็กของไทยจะแสดงให้เห็นถึง

1. ความรู้สึกสนุกสนาน รื่นรมย์ และแสดงให้เห็นถึงชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ของสัตว์
2. เรื่องราวที่ปรากฏจากวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก
3. การเสียดสี ล้อเลียน ประชดประชันบุคคลต่าง ๆ
4. ความรักของแม่ที่มีต่อลูกเป็นไปอย่างลึกซึ้ง
5. เรื่องราวของธรรมชาติ
6. ความรักของหนุ่มสาว
7. เหตุการณ์ต่าง ๆ และเป็นบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
8. การอบรมสั่งสอนและเป็นคติเตือนใจ
9. อารมณ์ขันต่าง ๆ
10. ประเพณีและวัฒนธรรมในเรื่อง
 - 10.1 ความเชื่อ
 - 10.2 ค่านิยมในบางเรื่อง
 - 10.3 วัฒนธรรมทางวัตถุ
 - 10.4 วัฒนธรรมทางจิตใจ
 - 10.5 ประเพณีเกี่ยวกับบุคคล
 - 10.6 ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม
11. ลักษณะของชาวมานในเรื่องการใช้คำที่พยายามคล้าย หยาดโดน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จะก่อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนและผู้สนใจทางด้านสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา เพราะเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กจะสะท้อนลักษณะสังคม ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ทำให้ได้ทราบถึงสิ่งเหล่านี้ ซึ่งบางอย่างจะไม่มีในตำราเล่มใด ๆ ทั้งสิ้น

2. เป็นการรวบรวมและเผยแพร่บทเพลงกล่อมเด็ก ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

3. ผลของการศึกษาค้นคว้านี้ อาจใช้ประกอบการศึกษารายวิชาคติชาวมาน แก่ผู้ศึกษาแขนงวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทได้

4. การศึกษาค้นคว้านี้ จะเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพลงกล่อมเด็กในด้านอื่น ๆ เช่น ในด้านโวหาร ด้านสุนทรียะ ด้านจิตลักษณะ ฯลฯ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำกัดอยู่ในขอบเขตต่อไปนี้

1. จะศึกษาค้นคว้าเฉพาะเพลงที่ใช้กล่อมเด็กเท่านั้น โดยไม่ศึกษาค้นคว้าถึงเพลงปลอบเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็ก
2. จะศึกษาค้นคว้าเพลงปลอบเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กบางเพลง ที่บางครั้งก็นำไปใช้ในการกล่อมเด็กได้ด้วย
3. จะศึกษาเพลงกล่อมเด็กของทุกภาคของไทย ที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การเขียนคำบางคำจากเนื้อเพลงกล่อมเด็ก จะไปคำนึงถึงความถูกต้องของคำตามรูปคำที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 แต่จะเขียนตามรูปคำที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
2. ในการเขียนเนื้อเพลงที่เป็นภาษาถิ่น เช่น ถิ่นเหนือ ถิ่นใต้ ถิ่นอีสาน และชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม จะใช้การเขียนตามรูปคำที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

เพลงกล่อมเด็ก คือเพลงสำหรับขับร้องกล่อมเด็กให้ได้รับความเพลิดเพลินในเวลานอน และต้องการให้เด็กหยุดนอน บางครั้งเพลงกล่อมเด็กจะช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยหน่ายของผู้เลี้ยง อีกทั้งเป็นการใช้เพลงระบายความในใจของผู้ร้องอีกด้วย เพลงกล่อมเด็กมีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น เป็นเพลงเห่กล่อมพระเจ้าลูกเธอ หรือพระเจ้าลูกยาเธอ ก็เรียกว่า เพลงเห่กล่อมพระบรรทม ภาคใต้เรียกว่าเพลงรองเรือ หรือเพลงชานอง หรือเพลงนองนอน ภาคเหนือเรียกว่าเพลงอ้อ หรือเพลงอ้อลูก

สภาพสังคม หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคม อาทิเช่น วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ครอบครัว ความเชื่อ และลักษณะประจำชาติ

ใช้คือ (Howie, 1980: 18-22) ใช้คำว่าเพลงกล่อมเด็ก หมายถึง เพลงที่ผู้ใหญ่ร้องให้เด็กฟังเพื่อช่วยให้เด็กหลับ
คำนี้เป็นเพลงที่ผู้ใหญ่ร้องให้เด็กฟังเพื่อช่วยให้เด็กหลับ
คำนี้เป็น

คำนิยาม หมายถึง สิ่งที่มีนิยามยึดถือประจำใจ ที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก¹ แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ดำรง ซึ่งมีอิทธิพลต่อความประพฤติปฏิบัติ² ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา หรือเกิดขึ้นภายหลังได้

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. กำหนดปัญหา และความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า
2. รวบรวมหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า
3. สัมภาษณ์วิทยากร เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิจัย
4. อ่านผลงานค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก
5. ตั้งสมมุติฐาน กำหนดขอบเขตของปัญหาและวางเค้าโครงเรื่อง
6. ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำมาวิเคราะห์แนวคิดที่ได้ในเพลงกล่อมเด็ก แล้วเรียบเรียงตามเค้าโครงเรื่องที่วางไว้
7. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า และให้ข้อเสนอแนะ

แหล่งในการศึกษาค้นคว้า

1. หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
4. หอสมุดวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
5. หอสมุดคำร้องราชานุภาพ
6. แหล่งอื่น ๆ เช่น สัมภาษณ์จากผู้ที่ทรงคุณวุฒิ

¹พิทยา สายหู โลกสมมุติ หน้า 52.

²ปราณี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้าน"บอกเล่า"คำตอบรอนพิบูลย์ หน้า 9.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาเอกสาร นี้เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็กดังนี้ คือ
 วิทยุ จิตต์ธรรม¹ ได้รวบรวมเพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" ได้อธิบายถึงลักษณะของหน่วยเสียงสำคัญของชาวภาคใต้ และรวบรวมเพลงร้องเรือ (เพลงกล่อมเด็ก) ของชาวภาคใต้ มีการบอกความหมายของคำภาษาถิ่นใต้ และอธิบายเนื้อเพลง พร้อมทั้งมีรายละเอียดในบางเรื่อง เช่น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ

หอสมุดชิรฐาน² ได้รวบรวมบทกลอนสำหรับเด็กขึ้นเป็นหลักฐานใน พ.ศ. 2463 อันประกอบด้วย บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอมเด็ก และบทเด็กเล่น โดยที่สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ทรงมอบให้หลวงธรรมาภิรักษ์ รวบรวมเพลงเด็กในมณฑลกรุงเทพฯ อันได้แก่ พระนคร ธนบุรี ปทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) สมุทรปราการ นนทบุรี ได้ทั้งหมด 168 บท แบ่งเป็นบทเห่เด็ก 44 บท บทปลอมเด็ก 55 บท และบทเด็กเล่น 69 บท แล้วทรงจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สอง ส่งไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อสอบถามยังมีบทใดบ้างที่ยังขาดอยู่ให้รวบรวมส่งมา ได้เพลงเด็กเพิ่มเติมขึ้นอีกมาก ทั้งของหัวเมืองทางเหนือ ทางใต้ และทางอีสาน จึงได้ทรงคัดเลือกรวบรวมพิมพ์ไว้อีก 2 ครั้ง คือใน พ.ศ. 2471 และ พ.ศ. 2474

จากรายงานอันเป็นส่วนประกอบในการศึกษาวิชาพื้นเมืองของไทย และวรรณคดีไทย ในหลักสูตรปริญญาโท แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องคติชาวบ้านในบทกล่อมเด็ก ทำให้เรารู้ประวัติของเพลงกล่อมเด็ก ที่มาของเพลงกล่อมเด็กในประเทศไทย แก่นของเรื่องคือต้องการให้เด็กนอนหลับ จึงมีเนื้อเพลง

¹วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" 203 หน้า.

²ชิรฐาน หอสมุด บทกลอนกล่อมเด็ก 98 หน้า.

ที่เกี่ยวกับความว่าเหว โคดเคี้ยว เสร้า มีเนื้อเพลงที่เกี่ยวกับการเอาอกเอาใจ ปคอ
ใจ และยกยอ มีเนื้อเพลงที่ทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน เช่นเป็นเรื่องเกี่ยวกับ
จินตนาการ ประวัติศาสตร์ และมีเนื้อเพลงที่ทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว จึงมีเนื้อเพลง
ชุดเล็ก แกนของเรื่องอีกประการหนึ่งคือ ต้องการอบรมสั่งสอนเด็ก ให้รักชาติ รักพวกพ้อง
รักบิดา มารดา ปิณธุธรรม และแกนของเรื่องประการสุดท้าย คือการแสดงความในใจ
ของแม่ที่มีต่อลูก ส่วนคติชาวบ้านที่ได้จากเพลงกล่อมเด็กนั้น มีเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ลักษณะนิสัยของหญิงชายไทย การทำมาหากิน ศาสนาและความเชื่อ ภูมิอากาศ และ
ภูมิประเทศ ในตอนท้ายของเรื่องเป็นการสรุปผลการค้นคว้า และเสนอแนะวิธีการเก็บ
รักษาให้เพลงกล่อมเด็กยังคงอยู่ต่อไป¹

สุมาลย์ เรื่องเคช² ทำวิทยานิพนธ์เรื่องเพลงพื้นเมืองจากคำบลพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี โดยการรวบรวมเพลงพื้นเมืองอื่น ๆ พร้อมทั้งเพลงเด็ก ในเพลงเด็ก
นั้นยังแยกเป็น เพลงกล่อมเด็ก 25 เพลง เพลงปลอบเด็ก 5 เพลง และเพลงเด็กเล่น
10 เพลง เกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กนั้น ประกอบด้วยเนื้อเพลง มีการอธิบายความ แสดง
ข้อคิดเห็นแทรกไปด้วย พร้อมทั้งมีการเปรียบเทียบเนื้อเพลงบางเพลงที่มีเนื้อเพลงคล้าย
คลึงกันกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมา

วิทยานิพนธ์เรื่อง คุณค่าคติชาวบ้าน หมู่บ้านเมืองเก่า³ ในเนื้อหาประกอบด้วย
เพลงกล่อมเด็ก ฃญา นิทานพื้นเมือง ๓๔ลำ สำหรับเพลงกล่อมเด็ก ผู้วิจัยก็ได้เขียน

¹ประคอง ชะสม, เอี่ยมพร กิจวิวัฒน์กุล "คติชาวบ้านในบทกล่อมเด็ก"
กรองภาษาและวรรณกรรม หน้า 130 - 174.

²สุมาลย์ เรื่องเคช เพลงพื้นเมืองจากคำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี 236 หน้า.

³จารุณี กองพลพรหม คุณค่าคติชาวบ้าน หมู่บ้านเมืองเก่า 247 หน้า.

เนื้อเพลงตามสำเนียงของชาวอีสาน ให้ความหมายของคำภาษาถิ่น และอธิบายความ
ในเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กของหมู่บ้านเมืองเก่านี้มักจะเป็นเรื่องราวของความคับแค้น
ใจของหญิงหม้าย สรุปได้ว่าหญิงหม้ายชาวอีสานใช้เพลงกล่อมเด็กระบายความทุกข์ยาก
ของตน

สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์¹ ได้ค้นคว้ากวีชาวน่านปากน้ำใต้ อันประกอบด้วยภาษาถิ่น
ประเพณี วัฒนธรรม ภาษิตชาวน่าน นิทานชาวน่าน ปริศนาสำหรับเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก
ปากน้ำใต้ โดยที่ผู้เขียนได้เห็นความสำคัญของกวีชาวน่าน ที่กำลังจะถูกลืมความเจริญทางวัตถุ
อันเกิดแต่วิทยาศาสตร์เข้าครอบงำ ดังนั้นในการเขียนเลขาเพลงกล่อมเด็กนั้น ผู้จะ
แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่แฝงอยู่ในเนื้อเพลง ซึ่งมีค่าในค่านต่าง ๆ เช่นในค่านการสะท้อนให้
เห็นประเพณีวัฒนธรรม กวีภาษา เกร็ดความรู้ค่านวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์
ใช้เป็นเครื่องอบรมสั่งสอน และใช้เป็นเครื่องขับกล่อมเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ
แก่ทั้งผู้ฟัง และผู้กล่อม

Commins² เป็นผู้ที่มีความสนใจในเพลงกล่อมเด็กมาก ได้รวบรวมเพลง
กล่อมเด็กจากหลายประเทศในสวนต่าง ๆ ของโลก เช่นจาก ยุโรป แอฟริกาเหนือ
เอเชีย อเมริกา อเมริกากลาง อเมริกาใต้ และหมู่เกาะมหาสมุทรแปซิฟิก นอกจากรวบรวม
แล้ว ยังได้อธิบายประวัติความเป็นมาของเพลงแต่ละเพลง พร้อมทั้งให้ท้าวาทูทาง ๆ
เกี่ยวกับเรื่องราวที่สำคัญ ๆ อันเกี่ยวข้องกับเนื้อเพลงในแต่ละประเทศ พร้อมทั้งมีโน้ต
เพลง เขียนเนื้อเพลงเป็นภาษาอังกฤษ และเป็นภาษาของเจ้าของเนื้อเพลงนั้นอีกด้วย

¹สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กวีชาวน่านปากน้ำใต้ 210 หน้า.

² Dorothy B. Commins. Lullabies of the world

แผนภาษาไทยวิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา ได้ศึกษาคติชาวบ้านของอำเภอ
สติงพระ และอำเภอรโนค จังหวัดสงขลา รวบรวมเพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นเมือง
บทกลอนสำหรับเด็ก ความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ สำนวนภาษา และการละเล่นพื้นเมือง
โดยยังที่ไม่ได้วิเคราะห์ผลให้ละเอียดลึกซึ้ง เป็นแต่รวบรวมเท่านั้น เฉพาะเพลงกล่อมเด็ก
รวบรวมไว้ 282 เพลง คำพูดต่าง ๆ ตลอดจนภาษาที่ใช้ยังคงไว้ตามสำเนียงเดิม

บทที่ 2

ความรู้เกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก

1. ประวัติและที่มาของเพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็กจะเกิดขึ้นเมื่อใดไม่เป็นที่ทราบได้ แต่คาดว่ามานานจนเราไม่ทราบระยะเวลาที่เกิดแน่นอน แต่มีผู้คาดว่าคงเกิดขึ้นภายหลังที่มนุษย์เริ่มรู้จักใช้ภาษาพูดไม่นานนัก¹ บางคนสันนิษฐานว่า เพลงกล่อมเด็กนั้นเกิดขึ้นพร้อมกับที่ศาสนาพุทธได้อุบัติขึ้น² โดยอ้างหลักฐานจากเรื่องเวสสันดรชาดก กัมพูการ ตอนที่อุกพาสะอุกพาสะเดินทางรอนแรมมากลางป่า เมื่อตกกลางคืนตรูกรหนีภัยจากสัตว์ป่าขึ้นไปผูกเปลนอนอยู่บนต้นไม้ แล้วอุกพาสะอุกพาสะไ้ไ้คนไ้ เมื่ออุกพาสะอุกพาสะร้องไห้เรียกหาพระนางมัทรี ร้องถึงเหตุที่ต้องเปลื้องกายเป็นพระเวสสันดรและพระนางมัทรี เพลงกล่อมให้บรรทมอุกพาสะอุกพาสะจึงหลับลงได้

เกษม บุณยศรี³ ได้แสดงความคิดเห็นว่า เพลงกล่อมเด็กนั้นเดิมทีเมื่อมนุษย์ตั้งหลักแหล่งเกิดมีหัวหน้า หัวหน้าใช้ขับกล่อมบุตรของตนก่อน ต่อมาจึงมีการแยกกระจายไปสู่สามัญชน เห็นได้จากหลักฐานทางวรรณคดีไทยที่มีเพลงกล่อมเด็กเป็นเรื่องแรก คือเรื่องเวสสันดรชาดกดังกล่าวนั้นแล้วข้างกัน จากข้อนี้พอจะสันนิษฐานว่า ทั้งอุกพาสะอุกพาสะ

¹ ประคอง สะสม และเอี่ยมพร กิจวิวัฒนกุล "กตติวามานในบทเพลงกล่อมเด็ก" กรอภาษาและวรรณกรรม หน้า 130.

² มานเทพนม สารคดีระดับธรรม "ลำนน้ำชีวิตรุ่นทรู" เพลงกล่อมเด็ก ข้อ 6 : 51 เมษายน 2512.

³ ประคอง สะสม และเอี่ยมพร กิจวิวัฒนกุล ด. หน้า 132-133.

เมื่อไค้ยืนเสียงเพ่งลอมแล้วหลับลงไค้อย่างงายคาย หั้งนี้สันนิษฐานอาจเป็นเพราะหั้งสองกุมารทรงคุ่นเคยกับเสียงกลอมมาหั้งแต่อยู่ในพระราชวังเวลานั้นเอง

ยังมีหลักฐานทางคำประเพณี คือประเพณีของพระอุระของพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าลูกยาเธอที่ยังทรงพระเยาว์โดยมีนางข้าหลวงช้กลอมพระบรมม และช้กลอมเมื่อพระกุมารยังทรงพระอุ แล้วการนิยมนการช้กลอมเด็กเพื่อไค้หลับงายนั้นก็เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป

แต่บางกน¹ ไค้ความเห็นขัดแย้งกับอาจารย์เกษม บุญศรี ว่า เพลงกลอมเด็กนั้นกำเนิดตอนแรกในหมู่ของชนสามัญก่อน แล้วจึงแผ่ขยายไปสูชนชั้นสูง โดยมีการดัดแปลงให้ไพเราะขึ้น ซึ่งก็ตรงกับ Commings ไค้สรุปไว้ว่า

It can be assumed that most lullabies originated among the presantry and the working classes. Mothers of the aristocracy were seldom required to devote themselves exclusively to their infants. They could easily engage wet nurses and governesses. These servants came from the land and brought with them the traditions and beliefs and songs of the people. They lulled an infant to sleep in their arms while they swayed in gentle, rhythmic movement²

ถอดความว่า

เป็นที่กล่าวกันโดยทั่วไปว่า เพลงกลอมเด็กเกิดมาจากกลุ่มชาวบ้านหรือพวกชนชั้นกรรมกร , หั้งนี้เป็นเพราะแม่ของชนชั้นขุนนางมักจะไม่อุ้กเด็กตัวเองอย่างจริงจังกับลูก ๆ แม่

¹ ประคอง สะสม และเอื้อมพร กิจวิวัฒนกุล "คติชาวบ้านในบทเพลงกลอมเด็ก" ทรงภาษาและวรรณกรรม หน้า 133.

² Dorothy B. Commings Lullabies of the World, p. 12.

เหล่านี้จะได้ยินคุณและปกครองลูกแบบลูก ๆ ส่วนมากพวก
คนรับใช้เป็นผู้เลี้ยงดู พวกเหล่านี้เป็นผู้ว่าอาจารย์ที่ประเพณี
ความเชื่อ และบทเพลงเขามาขับกล่อมให้เด็กหลับภายใน
อ้อมแขนแกว่งไกวเบา ๆ และบางครั้งก็เคลื่อนไหวไปกาม
จังหวัด

ผู้เขียนสันนิษฐานว่า เพลงกล่อมเด็กน่าจะเกิดจากชนชั้นสามัญก่อน เห็นได้จาก
จะมีเพลงกล่อมเด็กอยู่ทุกภาคของไทยจำนวนมาก แม้แต่เพลงของชนกลุ่มน้อยเช่นเพลง
กล่อมเด็กของชาวไทพวาก็มี แสดงว่าเพลงกล่อมเด็กจะก่อกำเนิดจากชนชั้นสามัญ
ก่อน แล้วจึงคัดแปลงให้เป็นเพลงเทกล่อมพระบรมมหาราชวัง

* วิวัฒนาการของเพลงกล่อมเด็กของไทย

เพลงกล่อมเด็กน่าจะมีวิวัฒนาการแรกเริ่มโดยที่ผู้เลี้ยงซึ่งส่วนมากเป็นแม่
เป็นเสียงเอื้อน เช่นทำเสียงว่า อ้อ อ้อ ดังที่ภาคเหนือเรียกเพลงกล่อมเด็กว่าแฉ่งอ้อ
เพราะเอามาจากการเอื้อนเสียง ก่อนที่จะร้องเป็นเนื้อเพลง เมื่อคราวที่ผู้เขียนเป็น
เด็กนั้นก็จำได้ว่ายายซึ่งเป็นผู้ที่เลี้ยงดูน้อง ๆ ก็ขับกล่อมโดยใช้การเอื้อนเสียงว่า เออ

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กชาวไทพวาก็

โก๋เอิบ นอน บอน เหม
เมว-อกา เถอ-อกา กา เอ้า ตอง
ปาน เหลา เหลา สึงเหลา เอ็ค
เฮ้น เฮ้น สึง เฮ้น คอไก่ ไก่สึง
โก๋ ยู้ ลุน ลุน สึงลุน ต้มเค็ก
แฉ็ก สึง แฉ็ก เม้ง เม้า เม้า สึงเม้า
คิมพา พาสาหงาพา โหเมอ-อึง
กะหลึง เสน้า ไก่ เอิบ นอน นอน

เฮ้อ เออ เอ๊ย โดยจากเสียงท้ายยาว ๆ ต่อมาเมื่อการใช้เสียงเอื้อนมากเข้า เด็กก็ยังไม่หวั่นอีก ผู้เลี้ยงก็มีการร้องเป็นเรื่องราวเพื่อให้เด็กเพลิดเพลิน และอีกทั้งการร้องก็มีลีลาชวนให้เด็กหลับง่ายขึ้น จนในที่สุดเพลงกล่อมเด็กก็มีเนื้อเพลงมากมาย มีโวหารที่น่าฟัง และไม่ซ้ำปะปนกันไป

มีผู้กล่าวถึงวิวัฒนาการของเพลงกล่อมเด็กว่า เพลงกล่อมเด็คนั้นจะมีวิวัฒนาการมาจากการเล่านิทานหรือนิยายให้เด็กฟังก่อนนอนนั่นเอง แต่การเล่านิทานนั้นย่อมเป็นภาระแก่ผู้เล่า คือจะต้องหาเรื่องมาเล่าเปลี่ยนกันไป จึงมีผู้คิดแก้ปัญหาโดยใช้เอาทำนองเพลงแทรกเข้าไปด้วย เพื่อความไพเราะและสร้างบรรยากาศช่วยให้เด็กหลับง่ายขึ้น¹

ถึงแม้จะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเสียงและการสับนิชฐานเท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งที่คล้ายกันคือ การร้องเพลงขับกล่อมนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กเพลิดเพลินและหลับง่ายขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะลีลาและท่วงทำนองของเพลงกล่อมมีส่วนช่วยให้เด็กหลับง่ายขึ้นนั่นเอง

การขับกล่อมเด็คนั้น ผู้ร้องก็ร้องโดยที่จดจำเนื้อเพลงจากที่เคยได้ยินได้ฟังกันมา ทำให้เนื้อเพลงมีโอกาที่จะขาดหรือเกินได้ และอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เนื้อเพลงเปลี่ยนแปลงไปก็คือความไม่เข้าใจในถ้อยคำ จึงทำให้ผู้ร้องร้องตามที่ยู่ออกลำพองว่าเป็น เช่นในเพลงวิกโบสถ์ ว่า "เจ้าขุนทองไปปรน ป่านะนี้ไม่เห็นมา" บางกนกก็ร้องว่า "เจ้าขุนทองไปปล้น ป่านะนี้ไม่เห็นมา" จะเห็นได้ว่าบางกนกก็ร้องเป็น ปรน และปล้น การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การวิเคราะห์ไม่สามารที่จะวิจิตรได้แน่นอน

เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อเพลงสั้นยาวแตกต่างกันี้ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องจากการจดจำผู้ร้องอาจจดจำได้ไม่หมด และอาจจะเป็นด้วยเหตุว่าผู้ร้องมีความสามารถในการประพันธ์

¹ یمان تهران สารคดีประภคกรรมเรื่องตำนานวีรคิสุนทรภู่ "เพลงกล่อมเด็ก"
หน้า 6 : 32 1 512.

ร้องแต่งเสริมทำให้เนื้อเพลงยาวมากยิ่งขึ้น เช่น เพลงนกกาเหว่า ความว่า

นกกาเหว่าเอ๋ย

แมงกาก็หลงรัก

ความชั่วเอาวมาเมื่อ

ปีกหางเจ้ายังอ่อน

จะไปกินกุ้งและกินกิ้ง

นกกาเหว่าเอ๋ย

แมงกาก็หลงรัก

ความชั่ววมาเมื่อ

ปีกเจ้ายังอ่อน

นกกาเหว่าเอ๋ย

ส่วนแมงกาก็หลงรัก

ความเอาชั่ววมาเมื่อ

ปีกหางเจ้ายังอ่อน

หาลูกเหยี่ยวหากิน

เว้านนกกาเหว่าเอ๋ย

แมงกาก็หลงรัก

ความเอาชั่ววมาเมื่อ

ถนอมไว้ไว้รังนอน

ปีกเจ้ายังอ่อนคลอแคล

หาลูกออกไปกิน

คืนเจ้าก็เหยียบสากทราย

กินกุ้งและกินกิ้ง

กินแล้วก็โถมมา

ยังมีนายพราน

ไซ้ให้แมงกาคัก

พริกคังดูกในอุทร

ความเหยื่อมาป้อน

บินร่อนเหยี่ยวหาปลา

กินหอยกะพงและมังคุด

ไซ้ให้แมงกาคัก

ว่าดูกในอุทร

ความเหยื่อมาป้อน

เหยี่ยวจะสอนบิน

ไซ้ให้แมงกาคัก

เลี้ยงคังดูกในอุทร

ความเหยื่อมาป้อน

เหยี่ยวจะสอนบิน

ตามล่าอาหาร

ไซ้ไว้ให้แมงกาคัก

คิดว่าดูกในอุทร

ไปความเอาเหยื่อมาป้อน

สอนเหยื่อมาให้กิน

ห่อเหี่ยวจะสอนบิน

ที่ปากน้ำพระคงดา

ปากก็โฉบหาปลา

กินหอยกระพงแมงดา

จับที่คันหว่านโพธิ์ทอง

เหยี่ยวเหยียบเหยียบมองมอง

ยกเอาปิ่นขึ้นส่อง
ตัวหนึ่งนั้นจะถม
กินนางแมกาคำ

จ้องถูกเอาแมกาคำ
ตัวหนึ่งนั้นจะยำ
คำวันนี้อแม่นา

บทเพลงที่มีใจความสมบูรณ์มากที่สุดเป็นบทเพลงที่หอสมุดชิรญาณได้จัดไว้ เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมประเภทปากเปล่า (oral poetry) หรืออาจจะเรียกว่าวรรณกรรมล่องลอย เพราะบทกวีเหล่านี้ยังมิอยู่ทั่วไป แม้จะมีผู้พยายามเก็บรวบรวมก็ยากที่จะเก็บมาได้หมด

การรวบรวมเพลงกล่อมเด็กขึ้นเป็นหลักฐานมีขึ้นใน พ.ศ. 2463¹ โดยที่สมเด็จพระกระษัตริย์ราชานุภาพ ทรงมอบให้หลวงธรรมบาลมณฑล รวบรวมเพลงเด็กในมณฑลกรุงเทพฯ ขึ้นได้แก่เมือง ระนอง ชนบุรี ปทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) สมุทรปราการ นนทบุรี ได้ทั้งหมด 168 บท แบ่งเป็นบทเห่เด็ก 44 บท บทปลอบเด็ก 55 บท บทเด็กเล่น 69 บท แล้วทรงจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ ส่งไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อตรวจดูว่ายังมีบทใดที่ยังขาดอยู่ให้รวบรวมส่งมา ได้เพลงเด็กเพิ่มขึ้นอีกมารวมทั้งหมดหัวเมืองทางเหนือ ทางใต้ และทางอีสาน จึงได้ทรงกัศ็ือกรวบรวมพิมพ์ไว้อีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2471

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายโมราเป็นนักแต่งกลอนไค้ไลคโยน ขบขัน ปรารภการเป็นมหาดเล็ก แถ้หนังสือชื่อ ดันท์เขาวพจน์ เกื้อถวายใบสันท์เขาวพจน์นี้ นายโมราได้ยกเอากลอนกล่อมเด็กบางบทมาตั้งเป็นกระตู้ แถ้โกถงดันท์ และบทละครประกอบขยายความออกไป ตันเรื่องเป็นว่าพระอินทร์ให้พระพิรุณกรรมแปรงตัวเป็นตาแถ้งไปสอนให้เด็กร้องเล่น และสอนบทเห่กล่อมให้ด้วย ดังในกลอนที่ว่า

¹หอสมุดชิรญาณ บทกลอนกล่อมเด็ก หน้า 45.

บัดนั้น
มาอ้ายหนูเล่นอะไรก็ไฉไล
จึงสอนให้เด็กร้องทำนองโด
ร้องโพงพางโพนเนนไ้แจจใจ
เล่นเปิดตาควาไซ้ให้เจ้าเจ้า
จันทร์เจ้าชาแมกรี้ให้คีเคย
ทั้งเน่กล่อมซอมเก้ให้พี่สาว
ทำท่าทางสอนพลางต่างยินดี

ตาแกแกลงจวหัวร่อรา
แล้วจงจำคำไซ้ไว้สืบไป
เล่นจึงโจ้จ้ำวี้และทีโก้
เสื่อขามห้วยช่วยชัยและกะเกย
ทั้งเหยียดเท้าบ้นกว่านกอ้อย
ลึงลมเอยแมงมุมมุ่มมะระสี
ทำนองยาวต่าง ๆ ทุกอย่างนี้
เล่นสนุกกลุ่กลุ่สือกกแซไป

นายโมราแต่งฉันท์เขาวพจน์โดยสร้างตัวละครเอาบาจากชื่อในเพลง เช่น
ให้วังโจ้เป็นพระเอก จ้ำจี้เป็นนางเอก ถูกเป็นเรื่องราวขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อเพลง
บางบทไม่มีความหมาย เช่น

เสื่อขามฟาก
เสื่อปักกะตุ

กินหมากกินพดู
กินพดูใบเเลื่อง

นายโมราเอาเนื้อเพลงมาเขียนบรรยายใหม่ว่า

กรานั้นเสื่อเสา
ละล้าละดังลอยไป
ก็ลู่ลึงพันโค
จะจับจึงโจ้ก็โจนหาย
เที่ยวเวียนของแข่ง
ตระทุคตะเซพรงกาย
ประคุดเจียรจวนตาย
ถึงปักกะตุก็แลมอง

โคคน้ำตามเขา
ว่ายน้ำขามฟาก
หิวหอยปลอบใจ
หิวหอยท้องแห้ง
อกเหนียวเปรี๊ยวปาก
หมากพดูเคี้ยวคาย

ตั้งท่าชำเลือง
จะกะจะกะตามกีนสอง
บักดีแกกายลำพอง
ก็ครองระแวกกระหิมครีมเอ

พบพญูโบเหื่อง
เลื้อยวักคี่
พบกักน้พอรอง

อีกบทเพลงหนึ่งคือ จำจิมะเชื้อเปราะะ

จำจึ้นะเชื่อเป่าระ
พายเรือแอนแอน
เห็นเก็กหนุมหนุม

กะเทาะหน้าแว่น
กะหังตนกุม
ก็เนื้อก็ใจ

นายโมราก็เอามาเป็นบทของจำจี ซึ่งเป็นนางเอกของเรื่องว่า

เมื่อนั้น
อยู่เดี่ยวเปลี่ยวใจหาไรนา
ให้บริษัทคิดเชิญเป็นกราวเกราะ
เกิดเป็นหนอหมอนน้ำขึ้นปะปน
นางละห้อยน้อยจิตคิดแค้น
อยากจะหาตัวหมั้นในคุกใจ

โหมเจ้าจำจื๋นากา
เพาะมะเขือแตงกวาเวลาจน
มะเขือที่เคยเปราะจะไม่เป็นผล
กลับฝักออกมาจะเพาะหน้าแว่นไป
ลงเรือพายแอนเที่ยวไกล
พายไปโดยจิตกิดคะนึง

มีผู้ประพันธ์เพลงกล่อมเด็กไทยนำเอาเพลงกล่อมมาดัดแปลง
เป็นบทกลอนคอกกร้อยสุภาวिति บทกลอนคอกสร้อยสุภาวितिนี้ไปให้หาสาระทางคำสอน
อบรมเด็ก ใช้คำสั้น ๆ ง่าย ๆ ซึ่งเด็กอ่านแล้วเข้าใจ มีทำนองเพลงประกอบทุกบท
เพื่อเด็กจะได้ใช้เป็นบทขับร้องด้วย เช่น ในบทกล่อมเด็กว่า

ถ้าตั้งไข่ม
ไข่มศักดิ์กนิ

จะต้มไข่น
ใครอย่ากินไข่เนอ

ในดอกสร้อยสุภาวิตแต่งว่า

ตั้งเอยตั้งไซ้
ถึงว่าไซ้ลมจะคมกิน
ตั้งใจเรานี้จะดีกว่า
ทั้งวิชาสารพัดเพียรหัดปรือ

จะตั้งไซ้ไซ้กลมก็ลมสิ้น
ถ้าตกดินเสียก็อดหนาคือมี
อุทิศทำอ่านเขียนเรียบหนังสือ
อย่าจึงตั้งตั้งไซ้ว่าไรเอย

อีกบทหนึ่งว่า

นกขมิ้นเหลืองอ่อนเอย
จะนอนไหนก็นอนได้
ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน

คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน
ชุมชุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
เจ้าเคยมานอนรังเอย

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ หลวงมดโยชานุโยค (นถ) นำมา แต่งขึ้นใหม่ในดอกสร้อย
สุภาวิต เป็น

ปักเอยปักขมิ้น
ถึงเวลาหากินก็บินจร
ความเคยคุ้นทุกเราอุทิศหา
เพราะหากเพียรชอบที่มีกำลัง

นกขมิ้นเรือเรือเหลืองอ่อน
ครันสายพัดฝันรอนมาอนรัง
ไม่เลยละพุ่มไม้ที่ใจหวัง
เป็นที่ตั้งตนรอดตลอดเอย

มีหนังสืออีกเล่มหนึ่งชื่อ "กลอนสำหรับเด็ก"

ซึ่งสมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยจัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.
2504 โดยคัดเอาบทกลอนกล่อมเด็กของเดิมบางบทมาลงไว้ ไม่มีการดัดแปลงแก้ไขโดย
แต่ น.ร.ว. สมานสนธิ กาญจนวณิชย์ นำมาเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษลงควบคู่กันไปกับ
บทกลอนภาษาไทย มีภาพประกอบโดยฝีมือของประยูร จรรย์วณิช ค้วย ตัวอย่างเช่น

พระจันทร์เจ้าฟ้า	Tell me, lovely moon, how you are.
คืนนี้งามขาว	If you're sad
พระจันทร์โศกเศร้า	I am blue,
คืนนี้เป็นทุกข์	If you glad
พระจันทร์เป็นสุข	I am too.
คืนนี้สบาย	Tell me, lovely moon, how you are.
พระจันทร์เดือนหงาย	Tell me, lovely moon, how you are.
คืนนี้เพียวเด่น	If you shine
เดือนมีกไม้เห็น	I can play
คืนนี้นอนเสีย	If you're gone
	Home I stay
	Tell me, lovely moon, how you are.

ทั้งฉันท์เขาวงเจิน บทกอกสร้อยสุภาวีก และกลอนสำหรับเด็กนั้น เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นโดยอาศัยเพลงกล่อมเด็กที่คนไทยไ้ร้องขับกล่อมกันมานาน ปัจจุบันมีการรวบรวมโดยแผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลาด้วยความร่วมมือจากมูลนิธิเอเซีย¹ ทางภาคอีสาน จารุณี กองพลพรหม² ได้รวบรวมไว้ และทางภาคเหนือ ไพโรธ เล็กพิริย-กมล³ ได้รวบรวมไว้ รวมทั้งมีผู้สนใจเก็บรวบรวมเพลงกล่อมเด็กไว้ลึก เช่น ม่านเพนมหิรมย์ ศรีเป็อง ประเทือง คล้ายสุบรรณ์ วรณันท์ ฯลฯ

¹แผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา กิตติขำบ้านอำเภอลพบุรี อำเภอลพบุรี พ.ศ. 2513 245 หน้า.

²จารุณี กองพลพรหม กิตติขำบ้านหมื่นบ้านเมืองเก่า วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์ พ.ศ. 2516 242 หน้า.

³ไพโรธ เล็กพิริยกมล กิตติขำบ้านลานนาไทย พ.ศ. 2516. 126 หน้า.

2. ความรู้เกี่ยวกับชื่อเพลงกล่อมเด็กแต่ละภาค

เพลงกล่อมเด็กในประเทศไทยมีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ภาคใต้เรียกว่า เพลงร้องเรือ หรือเพลงชำน้อง หรือเพลงน้องนอน ภาคเหนือเรียกเพลงชื่อ หรือ เพลงชื่อลูก ที่มาของชื่อเพลงกล่อมเด็กก็สันนิษฐานกันเป็นหลายกระแสดังต่อไปนี้

2.1 ภาคใต้ ซึ่งเรียกเพลงกล่อมเด็กว่าเพลงร้องเรื่อนั้น ภิรมย์ ศรีเมือง¹ ได้อธิบายว่า การเรียกเช่นนี้มีความเห็นจากหลายท่านสรุปเป็น 2 นัย ดังนี้

2.1.1 เพลงกล่อมเด็กมีทำนองเสียงซ้ำเรื่อย ๆ เหมือนเรือที่ลอย เชื้อบ ๆ ไปบนพื้นน้ำ

2.1.2 เพลงที่ให้เด็กนอนนั้นมีรูปเหมือนเรือ คือใช้คำผันยาวผูกสาย ทั้งสองโยงไว้คนละข้างแล้วปล่อยให้ตรงกลางหย่อนลงมา เมื่อคลื่นสุมตรงกลางแล้วคน นำเด็กลงนอนแล้ว มารดาหรือพี่เลี้ยงก็โกวเปล เปลก็แกว่ง เหมือนอาการพุ่งตัวของ ลำเรือ การร้องขับกล่อมอยู่ข้างเปลจึงเรียกว่าการร้องเรือ

บุญโญ จิตต์ธรรม ได้ให้เหตุผลที่เรียกเพลงกล่อมเด็กว่า เพลงร้องเรือ หรือ เพลงชำน้อง หรือเพลงน้องนอน ดังนี้

เพลงกล่อมเด็กบางจังหวัด เช่นสงขลา นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง เรียกว่าเพลงร้องเรือ เพราะเหตุที่เปลมีารูป กลายเรือ แขนบางแห่งเรียกว่าเพลง "ชำน้อง" หรือ "เพลงน้องนอน" การที่ใดเรียกว่าเพลงร้องเรือ เข้าใจ ว่าเพลงนี้เป็นเพลงที่หนุ่มสาวร้องเกี่ยวกับในเรื่องมาก่อน มีผู้เคยเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว พวก หนุ่มสาวที่เขาไปดอนจุก (พืชที่ขึ้นอยู่ในน้ำจืดตนคล้ายกก) เมื่อเข้าไปในป่าจุกแล้วจะคุยกันไม่หลับ ๓ ที่นั้นมีทั้งเรือหนุ่ม และเรือสาว ซึ่งต่างก็ไปดอนจุกในป่า จุกที่เงียบสงัดคงได้

¹ภิรมย์ ศรีเมือง "บทร้องเรือ (กล่อมเด็ก)" วัฒนธรรมไทย 12 : 43

บินแต่เสียงลมพัดจุกจุกไปตามลมและเสียงมือที่กำลังถอนจุก
กระทบกับน้ำเต้านั้น การไปถอนจุกมีหนุ่ม ๆ สาว ๆ ไป
กันมากและยังใคร่ได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานไปในตัวด้วย
เพราะความธรรมชาติของชายหนุ่มหญิงสาวย่อมต้องการพบ
เห็นกันอยู่แล้ว เมื่อมีโอกาสนี้ไปจุกก็จะถือโอกาสนั้นคุยกัน
เป็นหมู่เป็นพวกด้วยการที่พวกนาย ๆ (พวกหนุ่ม ๆ) ทั้งหลาย
จะเอื้อมกลอนชักทาบไปก่อน ฝ่ายพวกสาว ๆ ซึ่งอยู่ที่อีกแห่ง
หนึ่งและดูหน้ากันไม่เห็นก็จะตอบโตมาเป็นกลอนเช่นเดียวกัน
โต้กันไปโต้กันมาเป็นกัณฑ์กลอนกัน ต่อไปก็ยิ่งเพิ่มความ
เผ็ดร้อนดุเดือดยิ่งขึ้น เพราะฝ่ายชายมักจะพูดจาและวาทกลอน
ไปในเชิงชวนลาม ผู้หญิงก็จะตอบมาหนัก ๆ และเป็นอยู่อย่าง
นี้ทั่ว ๆ ไป

เพลงร้องเรืออีกนัยหนึ่งท่านว่าเป็นเพลงที่ร้องเกี่ยวกับ
ในวันลากพระ และโตเหตุเรือในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11
กลางคืนเดือนหงายน้ำเจิ้งนองทั่วไป หนุ่มสาวจะนำเรือ
เพรียวล่องอวดฝีพายไปตามลำน้ำเมื่อเรือหนุ่มเรือสาวพบกัน
ก็จะพายชอกลอดกันไปมา ๆ แล้วจะมีเสียงเพลงเกี่ยวไป
จากเรือลำของพวกหนุ่ม ๆ ฝ่ายเรือสาวก็จะวาเพลงแก
มาเป็นทีสนุกสนานครื้นเครง และวาเกี่ยวกับไปในตัวด้วย
ต่อมาเพลงนี้ได้ใช้ในการร้องกลอนเด็กในหนอง โดยใช้สร้อย
และวาเสียงใหญ่อ่อนลงเสียงเชื่อย ๆ ชวนให้เด็กหลับ จึง
เรียกว่าเพลงร้องเรือ

บางท่านก็ว่าเพลงนี้เมื่อก่อนเรียกว่าเพลงแห่เรือ ต่อมา
เรียกเพลงเหวี่ยง ตามภาษามาวงกอก ไม่ใช่เพลงร้องเรือ
ถ้าพูดว่าเพลงร้องเรือ ก็คือเพลงกลอนเด็กในหนองไม่มี
ความหมายไปเป็นอย่างอื่น หมายความว่าถึงการชักลาก เรียก
ว่าเพลงแห่พระ แหนาก แหน่าป่า แหนากิน ฯลฯ

เพลงร้องเรือในบางแห่งเรียกว่า เพลงขาน้องหรือข้าน้อง
คำว่า ขา หมายถึงความว่าขยับกล่อม ปล่อย ทำให้เป็นที่พอใจ
ฉะนั้นขาน้องก็คือการขยับกล่อมในของนอน แควบางแห่งเรียก
ทรง ๆ ว่า เพลงนอนนอน¹

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองบักขี้ไต้ "ร้องเรือ" หน้า 10-14.

2.2 ภาคเหนือ เรียกเพลงกล่อมเด็กว่า เพลงอื้อ หรือเพลงอื้อลูก เข้าใจว่าที่เรียกว่า อื้อ ก็เพราะขณะที่ร้องก็ใช้คำว่า อื้อ ร้องล่านำและแล้วก็แทรกบทร้องเข้าไปตามจังหวะอื้อ ว่ากลับไปกลับมามาจนกว่าเด็กจะหลับ ดังตัวอย่าง

อื้อ จา จา
หลับสองท่า
คำหล้าก้อยตื่น
ก้อยหลับแถม¹

อื้อ อื้อ จา จา
แม่นายมา
หลับบ่ขึ้น

ส่วนภาคอีสานและภาคกลางไม่มีชื่อแปลกออกไป ก็เรียกว่าเพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมลูก

3. ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็กของแต่ละภาคก็มีฉันทลักษณ์แตกต่างกันไป หรือในภาคเดียวกันก็มีฉันทลักษณ์ที่ไม่คงที่เนื่องจากเพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณคดีมุขปาฐะ (oral literature) คำก็มักจะขาดหรือเกินหรือผิดเพี้ยนไป ในด้านสัมผัสก็ไม่ค่อยคงที่ แต่พอที่จะจัดลักษณะฉันทลักษณ์ที่เด่น ๆ ได้ดังนี้

3.1 ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

แผนผัง

๓๑	อื้อ	2-4	คำ	เหอ	๐ ๐ ๐	4-7	คำ	๐
๐ ๐ ๐		4-7	คำ	๐	๐ ๐ ๐	4-7	คำ	๐
๐ ๐ ๐		4-7	คำ	๐	๐ ๐ ๐	4-7	คำ	๐
๐ ๐ ๐		4-7	คำ	๐	๐ ๐ ๐	5-7	คำ	อื้อ เหอ ๐

(มักซ้ำบาทที่ 4)

¹ ฉ. หอมยงค์ ประวัติวรรณคดีลานนา หน้า 78-80.

ตัวอย่าง

ฮา เอ้อ ไปไหน เทอ	พาน้องไปกิน
ฉางไรโปลกมัน	มันเทอหมันไม่ลงหัว
แมนคินหมันคี่	แกมันหมันชั่ว
มันเทอหมันไม่ลงหัว	สาวย่านให้จัว เอ้อ เทอ กิน

ใน 1 บท มี 8 วรรค (บางบทมีมากกว่าเป็น 16 หรือ กว้านั้น) 1 วรรคใช้คำตั้งแต่ 4-7 คำ บางบทอาจใช้ถึง 10 คำ วรรคแรกมีคำขึ้นต้นว่า ฮา เอ้อ ต่อไปก็เป็นคำที่ กล่าวถึงแล้วลงคำสุดท้ายของวรรควา เทอ คำสุดท้าย ของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 4 สัมผัสกับ คำสุดท้ายของบทที่ 3 (วรรคที่ 6) คำสุดท้ายของวรรคที่ 5 ลงสัมผัสไปคำที่ 1 ถึง 6 ของวรรคที่ 6 และคำสุดท้ายของ วรรคที่ 7 ลงสัมผัสไปคำที่ 1 ถึง 6 ของวรรคที่ 8 ในวรรค ที่ 8 ก่อนจบคำสุดท้ายใช้คำอื่นเพื่อส่งไปคำสุดท้าย 2 คำ คือ เอ้อ เทอ แล้วก็ลงคำสุดท้าย¹

3.2 ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคกลาง

แผนผัง

0	3-60 คำ	เอย	0 0 0	5-8	คำ
0	5-80 คำ		0 0 0 0 0	5-8	0 คำเอย

ตัวอย่าง

เจ้าเนื้ออ่อนเอย	อ่อนแมนักจักเลขตัว
วางลงเสียบ้างจะยังชั่ว	ทูนหัวเจ้าคนเคียวเอย

¹ วิญญู จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 15.

ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางมักไม่คงที่ เช่นความยาวของเนื้อเพลง ไม่เท่ากัน สั้นที่สุดมีเพียง 2 คำกลอน ยาวที่สุดมี 14 คำกลอน (ยกเว้นเพลงกล่อมเด็กที่เกี่ยวกับนิทานและวรรณคดีซึ่งจะมีความยาวตามเนื้อเรื่อง) ในด้านสัมผัสก็ไม่คงที่ แต่พอที่จะจับลักษณะเด่นของฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางได้ดังนี้

ใน 1 บท มีตั้งแต่ 4 - 28 วรรค

1 วรรค ใช้ก้ำกึ่งแต่ 4 - 8 คำ

สัมผัส คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่งสัมผัสไปคำที่ 1-5 ของวรรคที่ 4 (บางบทก็ไม่มีส่งสัมผัสระหว่างวรรค 3 และ 4) ถ้าบทใดมีความยาวมากกว่านี้ ก็มีสัมผัสเพิ่มอีก คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 จะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 6 เช่นเดียวกับการสัมผัสระหว่างบทของกลอนสุภาพ

การขึ้นต้น มีหลายแบบ เช่น

3.2.1 ขึ้นต้นแบบบทกลอนสร้อย คือใช้คำว่าเอ๋ย หรือเอ๋ยแทรกตรงกลางสิ่งที่จะกล่าวถึง เช่น วันเอ๋ยวันนี้ เรือเอ๋ยเรือแล่น วิกเอ๋ยวิกโบสถ์ ฯลฯ

3.2.2 ขึ้นต้นด้วยพยางค์กล่อม เช่น โอละเห้เห้เห้ โอละเห้ โอโ
ละเอ เอ๋ย

การลงท้าย มักจะจบลงด้วยคำว่าเอ๋ย เช่น เจ้าขุนทะเลละดอกเอ๋ย เจ้านกกระพุงก็บินไปเอ๋ย เสียงน้องเด็กห่อคุณเอ๋ย แต่บางบทไม่จบลงด้วยคำว่าเอ๋ย แต่จบด้วยคำสร้อย แต่เมื่อเวลาร้องผู้ร้องจะเอื้อนเสียงตอนท้ายให้อ่อนลงเพื่อให้รู้ว่าเป็นการจบเพลง เช่น คำวันนี้โอแม่นา ปลดงกพเจ้าพอนา

ส่วนฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือและภาคอีสานไม่มีลักษณะเฉพาะพอที่จะจัดแบบแผนได้ นับตั้งแต่การบรรจุคำในวรรค ความยาวของบทเพลง ลักษณะการสัมผัส การใช้ก้ำขึ้นต้น

4. ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็ก

ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กมี 2 ทาง⁴คือ

4.1 ประโยชน์โดยตรง คือนำไปใช้ในการขับกล่อมให้เด็กได้เกิดความรู้สึกเพลินและหลับได้อย่างสบาย ดังนั้นเนื้อเพลงส่วนมากจึงเป็นเรื่องการปลอบ ยกยอบ บางครั้งก็ขู่เพื่อให้เด็กกลัว เด็กจะได้หลับเร็ว ๆ เช่น

โอโละเอเอเอ
ทองดีเจ้าอย่าขี้ร้องไห้
เจ้าทองสุขเอ๋ย
สุกนิกแม่จะซักเป็นสายสร้อย
เจ้าทองกำเอ๋ย
แต่พอเจ้าหลับสนิท
ตากลมหนาแมกนเคี้ยวเอ๋ย
อ้ายแมวหง่าวเอ๋ย
กนนอนไมหลับ
ชื่ออ้ออ้อจา
หลับสองตาอย่าไ้
หัวหมั่นไหวหาคู่
กับบุ๋นาคีสีน่อง
ซำปิ่นกินนํ้านม
กินว่าเฮาให้อำฮ้อง

นอนนิ่งในเบอแมจะไกว
นอนไปเกิดนะพอกุญเอ๋ย
สุกหม่อนจะย้อย
ทำขวัญให้เจ้าร้อยชั่งเอ๋ย
เจ้าร้องไห้รำจะกินนม
จะหยิบเอาไม้คามาโกนผม

ไ้ราราวจมา
กิบคับเสียเถิดควา
หลับเสียเถอะนา
ป้อแม่เลี้ยงดูไว้ก็บิวว่ามีบุญ
ป้อแม่มารป่าน้อง
เป็นไค้อจุมเจยจุม
หมั่นเกียป้อนข้าว
เป็นดื้อ อ้อ อ้อจา

4.2 ประโยชน์โดยทางอ้อม คือเพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม ความเชื่อ กานิยม ความเป็นอยู่ค่านต่าง ๆ ของคนแต่ละท้องถิ่น ฯลฯ ดังนั้นเนื้อเพลงจึงมีหลายแนว เช่น

4.2.1 สะท้อนให้เห็นความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก เนื้อเพลง
จะกล่าวถึงความรัก ความอาทร ความห่วงหวงของแม่ได้อย่างซาบซึ้ง สัมผัสจากคำ
ที่ใช้เรียกเด็กนั้นจะเรียกด้วยถ้อยคำที่น่าทะนุถนอม เช่น เจ้าเนื้อละเอียด เจ้าเนื้อนุ่ม
เจ้าเนื้ออ่อน เจ้าเนื้อละมุน เจ้าทองคำ เจ้าทองดี เจ้าทราชมสาว สุกสายใจ
าลา เชน

เจ้าเนื้อละมุนเอย

แม่มีให้ใครต่อ

ทองดี เจ้าคนเคียวเอย

เจ้าทราชมสาวเอย

แม่มีให้โถมงามไปตามเพื่อน

เจ้าสุกสงวนเอย

แคว้นอันขวัญอ่อนจะนอนไซ้

เจ้าทราชมสาวเอย

ใจแม่จะขาดก็คลงวันละเจ็ดแปดท่อน ขวัญอ่อนเจ้าคนเคียวเอย

เจ้าสุกที่รักเอย

อ้อมบ้างวางบ้างเกิดหรือ

เจ้าเนื้อเย็นเอย

น้ำมันขึ้นมาจะพาเจ้าลอยหาย

เจ้าเนื้อละเอียดเอย

ข้างมันกม้นเป็นบ้าอยู่

เจ้าเนื้ออ่อนเหมือนสำลี

เนื้อเจ้าจะหมองสี

สงวนเจ้าไว้แค้นเรือน

อยู่เรือนเจ้าคนเคียวเอย

เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป

สายใจแม่คนเคียวเอย

ใจแม่จะขาดอยู่รอนรอน

ใจแม่จะขาดก็คลงวันละเจ็ดแปดท่อน ขวัญอ่อนเจ้าคนเคียวเอย

อ้อมเจ้ามักจิกเคยมี

เคยมีนัยเอย

หนีแม่ไปเล่นที่หาดทราย

เสียค่ายพละนา

ข้างเข้าจะเนี่ยคแม่ไม่ให้เจ้าไป

บุญชูแม่คนเคียวเอย

ของภาคใต้ ฮา...เอ้อ...นกเขา...เหอ

พวกเพื่อนเขาอยู่หนุก

ยามเมื่อแม่กินข้าว

ลูกบาวติดลูกเมืองกาหลง

เกาะเจ้าไม้ซูก

ลูกบาวเราติดลูกเมืองกาหลง

คืนแต่เช้าเมื่อเคล้าแคนน้ำกา

เสดสาแม่คนเคียว...เอ้อ...เหอ

กัท เลาะ = ไม่นองนก สำหรับนกจับ

ไม้ฟัก = ไม้ยู

หนูก = สนุก

ลูกขาว = ลูกชาย

เสดสา = ลำบาก เวทนา

เป็นเพลงที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูก ถ้าลูกได้รับความทุกข์
แม่ก็มีความเศร้าเสียใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับเช่นกัน

ฮา. .เอ้อ งามชำ เทอ

แม่ป้าเลี้ยงเจ้า

ทุกยามค่ำเช้า

แม่เฝ้าเป็นหวง

ยามลูกเจ็บไข้

แม่ไม่บายทรวง

แม่เฝ้าเป็นหวง

เจ้าคงอุทัยของแม่...เอ้อ...เทอ

กัท แม่ป้า = แม่อุทิศผ้าเฝ้าถนอมเลี้ยงลูกมา เฝ้าพิทักษ์รักษา

เป็นหวง = เป็นหวง

ไม่บายทรวง = ไม่สบายใจ

4.2.2 สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ในแง่ต่าง ๆ

4.2.2.1 สภาพของครอบครัว เณ

โอะละเหโอะละติก

ลูกขึ้นแต่คึกทำขนมแฉ่งม้า

ตัวก็เฝ้าเบียดค้ำ

ขนมแฉ่งม้าคาหม้อแกง

บทเพลงนี้แสดงให้เห็นความแตกร้างของครอบครัว

นอนลาแม่เขอ

นอนลาแม่เขอ

หลับตาละแม่เขอ

นอนลาแม่เขอ

หลับตาละแม่เขอ

นอนอุแก้ว

นอนแล้วแมสีกว

แม่สิไปเซ็นฝ้ายเคียนหงายเอาพอ

เอาพอน่า

ม้าเลี้ยงใจสูง

กัณฑ์ นอน = นอน แล้ว = แล้ว กาย = ไกวเปด ไป = ไป
 เข่นฝ้าย = มั่นฝ้าย เอา = เอา พอน้ำ = พอล้าง
 ม้า = มา เลี้ยง = เลี้ยง

เพลงกล่อมเด็กอีสานล้วนแล้วแต่เป็นเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตที่ลำบาก
 ของแม่พ่อบุญที่ทำงานหนัก จนต้องอยากมีสามีใหม่เพื่อมาช่วยเลี้ยงดูและของครอบครัว
 ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น¹

รักเอ๋ยรักโบสถ์

ปลูกข้าวโพดสาละ

ลูกเขยอกยาก

แมยากก็พรากรูถั่วหวี

ตนข้าวโพดสาละ

บ้านนี้จะโรยรา

บทเพลงนี้ทำให้เราทราบว่า บุคคลที่ 3 ที่มักจะเข้ามายุ่งเกี่ยวแทรกแซงใน
 ครอบครัวคือแม่ยาย

มาข้าจะชอกจ้าว

ถึงเรื่องราวนางรอง

ชายโคมี่เมียสอง

รักน้องไม่เสมอกัน

ดีเมียหยอด้วยท่อนพรว

ดีเมียหลวงด้วยท่อนจันทน์

รักใคร่เสมอกัน

นานนั้นจะถึงตัว

บทเพลงนี้สะท้อนสภาพของครอบครัวไทย คือชาวไทยนิยมมีภรรยาหลายคน
 ก็เกิดการแข่งขันแย่งชิงกันในครอบครัว ถึงกับทุบตีกัน
 ถ้าฝ่ายผู้ร้องเห็นใจฝ่ายเมียหลวง ก็อาจเปลี่ยนเนื้อเพลงในบทที่ 3 ใหม่
 เป็นว่า

ดีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย

ดีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์

ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ก็แสดงให้เห็นถึงความนิยมมีกรรไกรหลายคนเช่นกัน
เช่น

ฮา...เอ้อ...กรรไกรน้องเหอ	ครี้อหว่าทางเลื้อย
พี่มาเหนื่อยเหนื่อย	ทำไมไม่ป้อนข้าวให้พี่นอน
แก้เมื่อยลึบเมื่อย	ไม่เหมือนเมื่อยพี่ก่อน
โกรธเลยป้อนข้าวให้พี่นอน	กอดนอนนอนร้องไห้...เอ้อ...เหอ

4.2.2.2 ใช้เพลงกล่อมเด็กกบormเด็กไปในตัวด้วย นับได้ว่า
เพลงกล่อมเด็กมีประโยชน์สำหรับพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง พ่อแม่ใช้เวลากล่อมลูกให้หลับโดย
ร้องเพลงกล่อมสิ่งชวน ทั้งลูกสาวลูกชายของคนที่รู้ภาษาแล้วไปก๊วย เช่น

ฮา...เอ้อ...กรรไกรน้องเหอ	ครี้ออกกล่าวพงกานลั๊ก
ถึงรักเท่ารัก	ไม่พักสีกถึงวิ่งตามชาย
ขับหากมาถึงเรือนแม่	แม่นแท่แมกกงให้
ไม่สีกสีกถึงวิ่งตามชาย	ชายรักหายมาขอ...เอ้อ...เหอ...เอง

กัณฑ์ ผิดถึง = ดีใจด้วยความสำเร็จของโลกตามจริงของหญิงและชายในวัยเด็กและ
รุ่นหนุ่มสาว

บทเพลงนี้เพื่อนเด็กสาวไปประพาศอยู่ในกรอบของประเพณี

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย	อ้อบแม่กักจักเกยแก้ว
อุ้มข้างวางข้างจะยังชั่ว	ทูนหัวเจ้าคนเคียวเอ๋ย

บทเพลงนี้สอนลูกไปให้คนอื่นรัก จะเป็นคนเสียนิสัย

4.2.2.3 สะท้อนให้เห็นถึงการทำมาหากินของชนในถิ่นต่าง ๆ
เช่น อีสาน ก็มีอาชีพทำนาทำไร่ เช่น

นอนสำแม่มื่อ
แม่เอาไปนาสี่ควายเขาตุ๋

แม่เอาไปไฮสี่ควายเขาหลา
ชาหนึ่งกู่ ชาหนึ่งเหยียดขอย

ศัพท์ ไฮ = เรว ไฮ = ไร่ ควายเขาหลา = ควายเขากาง
ควายเขาตุ๋ = ควายเขาสัน

ภาคเหนือ อาชีพรักชาย ขายนินคำต่าง ๆ

ดึกจุงจาโหน

สองคนเฮาป็น้อง

เวลาแตกฮอน

คนอื่นคนเอย

แม่นายเหย

ข้าไ้แอ่วไป

ไปภาคใต้ป่าตู่ต่างแป

ลางพองชายแห

ลางพองชายฉา

ชาวแมกกาชายหมากปู

ชายจันหมู

หนูเจกหมูฮอ

ลาวบ้านตังป้อ

ชายป้าสวาย

ลำแก่นายป้าสวายแกงส้ม

ข้าวหนม ข้าวต้มอันไ้กอมี

ผักกาดหัวมีผักแคบผักเข้า

ปากันป้งเผ่าผักบุงหนองโน

ไปเจ้าแม่ไป

ไปแอ่วภาคเวย ๆ

ศัพท์ ไ้ = อยาก ป่าตู่ = ประตู่ ต่าง = หน้าต่าง

ลางพอง = บางคน หมากปู = หมากพุด จันหมู = จันหมู

ป้า = ปดา ผักแคบ = ผักตำลึง ปากัน = พากัน

แอ่ว = เที่ยว ภาค = ตลาด เวย ๆ = เรว ๆ

ภาคใต้ ก็มีอาชีพค้าขายเช่นกันที่แปลกไปกว่าภาคอื่น ๆ คือขายรังนกนางแอ่น

ฮา...เอ้อ...นกแอ่น เหนอ	ชื่อนางนกแอ่น
บินไต่สูงบินแสน	ทำรังเกาะสี่เกาะห้า
สีแม่หมื่นให้กาย	เอารังไปขายเป็นสินค้า
ทำรังเกาะสี่และเกาะห้า	สินค้านางนกแอ่น...เอ้อ...แอ่น

4.2.3 ให้ความรู้เรื่องกวีบท ภาษาและสำนวนโวหาร เนื่องจากเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่มีในทุกภาคของไทย ทำให้ผู้สนใจในด้านภาษาศาสตร์อาจจะศึกษาภาษาจากเพลงกล่อมเด็กได้ อนึ่ง สำนวนโวหารที่แสดงออกงานั้นมีโวหารที่ไพเราะ ชักตึงกินใจและเต็มไปด้วยศิลปะ เช่น

ฮา...เอ้อ...พี่ไปเผลอ	ฝากแก้วแววไวไว้ไกรหลอย
ทั้งสาวคนนอนหมอนเกย	ฝากไว้ไกรหลอยนางนงนุช
ฝากไว้ไถ่น้ำสากสัวปลา	ฝากไว้นาคาสากสัวครุฑ
ฝากไว้ไกรหลอยนางนงนุช	สากสัวครุฑสีฟ้า...เอ้อ...เผลอ...ไป

กวีบท สากสัว เกรงว่า กสัวว่า กสัว
 โวหารฝากนางอันเป็นที่รักเมื่อยามต้องจากไกล เกรงกสัวในสิ่งที่ตนจะฝากไป
 ทุกอย่าง ไม่แพ้สำนวนฝากนางในกำสรวลศรีปราชญ์ และนิราศนรินทร์ ในบทดังต่อไปนี้
 เลย

โฉมแม่จกฝากฟ้า	เกรงอินทร หยอดนา
อินทรท่านเทอกโฉมเอา	สู่ฟ้า
โฉมแม่จกฝากดิน	กินท่าน แล้วแฮ
กินอุชด์เจ้าหล้า	สู่สรวงสรวง

(กำสรวลศรีปราชญ์)

โคมกรจกปากฟ้า
เกรงเทพไทรฉัตร
ปากลมเลื่อนโคมบิน
ลบชะรายชักช้า

ฤาษี คีตา
ลอบกล้า
บนเสา นะแม่
ชอกเฝ้าเรียนสงวน
(นิราศกรรณิการ์)

การไต่โหวตารูปมาอุปมา ก็เป็นความเปรียบง่าย ๆ แก่กมลกลิ้งกลิ้ง เช่น

จอมพิศเหอ	พิศมาออกแวก
อกน้องเหมือนจะแตก	ใครเลยจะเข้ามาลวงไร
ถ้าเป็นน้ำเต้าหรือชีพร้า	จะพาให้คนแลกกันโจโจ
ใครเลยจะเข้ามาลวงไร	ในอกในทรงน้อง...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ ไร = รู้ ชีพร้า = พักเชียว โจโจ = ฉาวโจ

ในบทเพลงกล่อมเด็ก การไต่คำเรียกแทนบุคคลต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างแยบยล
แทนการเรียกชื่อเด็กก็มักใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงความรัก ความทะนุถนอมของแม่ ซึ่งเป็น
คำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามได้จริง ๆ เช่น เจ้าสายสุคติ เจ้าเนื้ออ่อน
เจ้าเนื้อนุ่ม เจ้าทรมสวาท นวลละออม สายใจ เจ้าบุญประเสริฐ ขวัญอ่อน ฯลฯ

การใช้คำเรียกชื่อแทนชายหญิงในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ก็มีการไต่คำเรียก
โดยเฉพาะ เช่น

หมากอ่อนเหอ	หย่อนลายกะแพ้ย
ทิ้งเสียพ่อแม่	แค้นตามทายาท
บุกก้ามมาเดียนนม	บุกก้ามมาเทียมกลางชา
หนีตามชายมา	หมากอ่อนหย่อนลายแพ้ย

ศัพท์ ลาย = ทลาย กะแพ้ย = เรียกเด็กหรือสัตว์เล็ก
แล่น = หนีตาม

บทเพลงนี้หมายถึง หญิงสาวที่มีอารมณ์อ่อนไหวและจิตใจไม่ต่ำ จึงถึงกับทิ้งหรือ
แม่นอนตามชายไป

หมาก <u>อ</u> นอน <u>เ</u> หอ	หยอน <u>ล</u> าย <u>ห</u> ยว <u>บ</u> หยว <u>บ</u>
ตัวตายไม่ <u>ห</u> ัน <u>ด</u> ึง <u>ข</u> ว <u>บ</u>	ควบ <u>ไ</u> ้ <u>ช</u> าน <u>อ</u> น
ควบ <u>ห</u> ั้ง <u>ห</u> มา <u>ก</u> ส <u>ก</u>	ควบ <u>ห</u> ั้ง <u>ห</u> มา <u>ก</u> อ <u>น</u>
ควบ <u>ไ</u> ้ <u>ช</u> าน <u>อ</u> น	<u>หมาก</u> อ <u>น</u> หยอน <u>ล</u> าย <u>ห</u> ยว <u>บ</u>

ศัพท์ ไ้ = ฐ หยว = ขวบ

บทเพลงนี้ กล่าวคำหนัสตรีที่มีจิตใจอ่อนไหว มีชู้กับชายไม่เลือกหน้า ไม่เลือกรับ

หมาก <u>อ</u> นอน <u>เ</u> หอ	ฉาน <u>น้ำ</u> แ <u>ล</u> น <u>ล</u> อง <u>ห</u> ั้ง <u>ส</u> อง <u>ส</u> ี
พอ <u>เ</u> ื่อ <u>พ</u> อ <u>ป</u> เ <u>ล</u> ือ <u>ก</u> <u>เจ้า</u> ง <u>าม</u> ค <u>ี</u>	รา <u>ค</u> ี <u>ข</u> อง <u>เจ้า</u> ไม่ <u>เ</u> ร <u>้า</u> ห <u>ม</u> อง
รู <u>ป</u> ร <u>าง</u> ของ <u>เจ้า</u> ค <u>ี</u> น <u>ก</u>	เห <u>ตุ</u> ไ <u>ห</u> ร <u>ย</u> อ <u>ค</u> ร <u>ก</u> มา <u>ค</u> อ <u>ก</u> ท <u>อง</u>
รา <u>ค</u> ี <u>ข</u> อง <u>เจ้า</u> ไม่ <u>เ</u> ร <u>้า</u> ห <u>ม</u> อง	ใ <u>ห</u> ก <u>น</u> ม <u>ัน</u> ล <u>อง</u> เ <u>ล</u> น

ศัพท์ ฉาน้ำแ่ลนล่องทั้งสองสี = มีน้ำมีนวลอิมเือบ
พอเื่อพอเ่ลือก = รูปร่างสมส่วน
เหตุไหร = ไย ทำไม

บทเพลงนี้ คำทนิสตรียี่ใจอ่อนไหว สวยแ่กรูปรูบไม่หอม ทำตัวฉ่ฉ่ฉ่ฉ่ฉ่ฉ่
ของชายไม่เลือกหน้า

จะเห็นไ้ว่า ก้าวา หมากอณ ทุกบทแม้ความจะต่างกันไป แต่ทุกบทต่างกล่าว
เปรียบเทียบกับใจสตรียี่ใจอ่อนไหวทั้งสิ้น แสดงว่าผู้แต่งได้ศึกษาและยึดหลักตรงกัน
สำหรับกาที่ไ้เรื่บกรือแทนชายไว้หลายคำ เช่น

ฮา...เอ้อ...เคื่อน <u>ห</u> ก <u>เ</u> หอ	กา <u>ง</u> ค <u>ก</u> ห <u>ม</u> ัน <u>ก</u> ิม <u>ม</u> ั่ง
จะ <u>ท</u> อ <u>ค</u> เป็น <u>ท</u> า <u>ม</u> แ <u>ห</u> ง	ขอ <u>เม</u> ีย <u>ใ</u> ้ <u>ย</u> ัก <u>โ</u> ณ <u>ม</u>
แก <u>ง</u> ยัก <u>ห</u> ือ <u>แก</u> ง <u>ห</u> ั่ว	แก <u>ง</u> บ <u>อ</u> ค <u>ข</u> ี <u>ร</u> ้า <u>ก</u> ับ <u>ห</u> า <u>โ</u> ม
ขอ <u>เม</u> ีย <u>ใ</u> ้ <u>ย</u> ัก <u>โ</u> ณ <u>ม</u>	พา <u>โ</u> ม <u>น</u> ั่ง <u>เ</u> ร <u>็</u> ค <u>ย</u> อ <u>ค</u> ...เอ้อ...แ <u>อ</u>

ศัพท์ ถิ่ม = ถิ่ม คำ หมม = หมม ชีพร้า = ชักเขียว

หาโหม = พันธุ์ไม้เลื้อยชนิดหนึ่งใช้กินเป็นผักที่นิยมมากคือกินกับข้าวยา

เคว้คยอก = ยอดต้นไม้จำพวกไม้เลื้อย หอคยอกคกไปกคมา

บทเพลงนี้ ใช้คำว่า ผักโหมแทนชายรูปงาม รูปหล่อ บางครั้งก็อาจใช้กับผู้หญิง
ก็มี เรียกว่า แม่ผักโหม เป็นเพราะว่าผักโหมเป็นชื่อของผักทั่ว ๆ ไปที่ออกสวย ๆ จึง
นำเอามาใช้เรียกแทนชายรูปหล่อ หญิงรูปสวย

สา...เอ้อ...ไก่อแจ้ เทอ	ว่ายนํ้าตอแกมาขอเมีย
จ้มหมากลอยนํ้าเสีย	เอาไทรขอเปยละไก่อแจ้
ขอเงินขอทอง	สักสองสามแฉ่ง
เอาไทรขอเปยละไก่อแจ้	ว่ายนํ้าหลวเรินเอ้อ...เทอ...เปล่า

ศัพท์ แฉ่ง = เป็นภาชนะสำหรับวางสิ่งของในสมัยโบราณ

เริน = เรือน

บทเพลงนี้ใช้คำ ไก่อแจ้ แทนหนุ่มเจ้าชู้ ซึ่งเจ้าชู้แบบไก่อแจ้นั้นหมายถึงทำอะไร
ไม่เป็น คล้ายกับชาวภาคกลางที่ไก่อแจ้เปรียบเทียบกับหนุ่มเจ้าชู้ กริ๊งกรายทำอะไร
ไม่เป็นเช่นกัน เนื้อความในบทเพลงนี้กล่าวถึงชายรุ่นที่ยังไม่รู้จักทำการงาน แต่ริ้วาน
รักผู้หญิง

สา...เอ้อ...จำปาเทอ	ลอยบวเมื่อสค
หอมมาแตรส	อยู่ที่ไหนเคยไม่เห็นกัน
หอมสุคปลายปา	หอมมาแลปน
อยู่ที่ไหนเคยไม่เห็นกัน	หอมย้าหอมเย้อยี่จายเอ้อ...เออ

คำว่า รส นี้หมายถึงกลิ่น เป็นคำที่ใช้ในความหมายไปในสมัยโบราณ เช่นใน
สมุทรโฆษกัณฑ์ที่ ๗ เช่น

นาสาสารรสสนหา

นาสาสารรสชายชม

ซึ่งก็ใช้ในความหมายว่ากลืน เช่นกัน

สา...เอ้อ...จำปาเหอ	ลอยมาทั้งสค
จำปาเจ้ามีรส	ยิ่งแห่งยิ่งหอม
ดอกเมะจะเจ้าลอยมา	ดอกจำปาลอยซ่อน
ยิ่งแห่งยิ่งหอม	สองดอกกลืนซ่อนกัน...เอ้อ...เหอมา

ศัพท์ ดอกเมะ = ดอกมะลิ

คำว่า รส ในบทนี้ก็มี ความหมายถึงกลืน

บทเพลงกล่อปลีกจากใต้บางบทมีลักษณะปริศนา กล่าวคือ เมื่อจากนางอันเป็น
ที่รักไป ณ ที่แห่งใด ก็นำมาเปรียบเทียบกับความรัก ความหวง ความห่วงใยหญิงคนรัก
ของตน เว้น

สา...เอ้อ...สุดจิตสุดใจเหอ	ร้องไห้หาใครหัวใจห้อย
คิดถึงโฉมปร่างนางสาวน้อย	ปาไ้เง้งกอยห้อยอาลัย
นึกถึงนกกกระทร้อง	คำนี้ถึงน้องทุกองค์ไพร
ปาไ้เง้งกอยห้อยอาลัย	ครวญคร่ำรำไรอยู่เอ้อ...เหอ

ศัพท์ ปาไ้ = ป่าจะไ้ ห้อย = อะห้อย

บทเพลงนี้ เป็นบทที่ร้ายเมื่อนางไปก็คร่ำครวญถึงนาง ไก่ยืนเสียงนกร้อง
ก็คิดถึงน้องอยู่รำไป

4.2.4 ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา เป็นการปูพื้น ำกับการศึกษาได้
กับเด็กให้รู้จักกับสัตว์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติเบื้องต้น เช่น

นกเอี้ยงเอ่ย	ปีกก็เลื้อยหางก็รี
ศักท่ายสมอสี	แม่ทองดีเจ้าอย่าชื้ออน
เจ้าจอนอนหลับตา	

ข้างพลาย
 กินไผ่ใบคกตกมัน
 มนุษย์น้อยนักหนาปึงสามารถ
 ออย่าถือก็ตั้งข้างท้าวางโต
 ข้างเอ๋ยข้าง
 ข้างกินไผ่
 ม้ากินสัสโค
 ฟังพอนกินไก่
 นกขมิ้นเหลืองอ่อนอ่อน

ค่างควาเอ๋ย
 จนคำจนมีค
 จะไปสวนหลวง
 ค่างควาเอ๋ย
 จนคำจนมีค
 จะไปสวนนอก
 ค่างควาเอ๋ย
 จนคำจนมีค
 จะไปสวนใน

ร่างกายกำยำล่ำสัน
 คุณโดยหมายว่ากายโต
 เอาเชือกปากก็คล้องติดด้วยฤทธิ์ใจ
 จะยื่นโซ่ตอคปลอกไม้เอือกเอ๋ย
 ข้างหักเฝ้าร่าง
 รัวกินหญ้า
 หมูกินบอน
 สังกัฒมไซ

บินมาปีกปีก
 เจ้าจะไปสวนไหน
 เก็บลูกมะม่วงมาฝากบ้างน้อ
 บินมาปีกปีก
 เจ้าจะไปสวนไหน
 เก็บลูกมะกอกมาฝากบ้างน้อ
 บินมาปีกปีก
 เจ้าจะไปสวนไหน
 เก็บลูกมะไฟมาฝากบ้างน้อ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น เคียนหงาย ฝนตก

เคียนเอ๋ยเคียนหงาย
 อุ่มขวางวางรด
 หักแลดูควา
 หักแลดูเคียน
 เคียนเอ๋ยเคียนหก
 ขาวเข้าเป็นขาวดำ

จับทรายทรงกลด
 ว่าจะไปชมเคียน
 ควาไม่งามเหมือน
 เหมือนแล้วแม่คุณ
 ฝนตกอยู่พรำพรำ
 กรรรมแล้วห่อคุณ

ฝนฟ้าเจ้าฟ้าเอ๋ย	เขยลงมาให้แรงแรง
เย็นทั้งยอดคาง	เย็นทั้งนวลนางเอ๋ย

4.2.5 ให้ความรู้ค่านิทานพื้นบ้านและวรรณคดี การใช้เพลงเหล่านี้
กลอนเด็กเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้สนใจวรรณคดีของไทยทางหนึ่งด้วย เช่น

เห่เอ๋ยเห่ตัวฉัน	ชื่อจันทโครบ
เทวพาพบ	วรรณชมุจลินทร์
ขอเคียนคั่นอริยเวท	มาในเขตไพรศรี
เทพเจ้าแนะนำ	ให้มาถ้ำมูจลินทร์
ถึงประตูกุหา	พบยักษ์ท้าววาทะกัณห์
ขอยกกรขึ้นทูลเกล้า	คิดถึงศรีเบศรเจ้าของกิลบ
จะไถ่ชมุจลินทร์	ขอให้ตรีกิลบมีบัลลังก์
ข้าจะแสดงกรไป	ให้ราชนายาวายปราชญ์
ทั้งศัตรูและมาร	จงขอย้ายไปกับกร
เดี๋ยวจะเข้ากุหา	กับสุตาดวงสมร
พระอยู่ควนนางเห็น	จนมีครรภขึ้นอ่อนอ่อน
พระจึงมาบังจรร	กลับยังนครธานี
ฮา...เออ...โคร้าเหอ	ชาวแม่นางโคร้า
เกิดลูกในถ้ำ	คำกำโยกเปลผ้าขาวให้นอน
นอนหลับเสียเกิดลูกแก้ว	แม่ชาเจ้าแล้วลาไปก่อน
โลกโคร้ายังอร	เจ้าอย่าเฝ้าโศก
เป็นกรรมของแม่แล้ว	มาเกิดลูกแก้วในภูผา
ตาคว่ำคว่ำพรว	หลับแล้วแม่ดา...เออ...เหอ...ไป

วัดเอยวัดโบสถ์	มีคันโทนค้อยู่เจ็กกัน
ขุนทองไปปล้น*	ป่วนจะนี่ยังไม่มา
กดข้าวใส่หอ	ถ่อเรือไปหา
เขาก็กว่าสื่อมา	ว่าขุนทองตายแล้ว
เหลือแกลกระตูกแกล	ทิ้งอยู่กลางดง
ขุนศรีถือฉัตร	ยกกระบี่กรถือธง
ถือท้ายเรือหงส์	ไปปลงศพเจ้าขุนทองเฮย

กาจจนากพันธ¹ ใค้อธิบายว่า ขุนทองน่าจะเป็นกนสมัยที่มีตำแหน่งในตำแหน่งขุนนางโบราณสมัยศรีอยุธยา มีกรมหนึ่ง (มหรธพต่าง ๆ อยู่ในกรมนี้) มีขุนสุวรรณจิจิตรเป็นจางวาง มีขุนแก้วเป็นเจ้ากรมขวา ขุนทองเป็นเจ้ากรมซ้าย มีหน้าที่เกี่ยวกับดอกไม้แดง ปีศาจ ละคร ไม้สูง ฯลฯ จึงอาจจะเป็นขุนทองก็ได้ ถ้าว่าปล้น นั้นน่าจะหมายถึงว่าไปปล้นเมืองคือตีเมือง ขุนทองเป็นขุนนางมีตำแหน่งเป็นเจ้ากรม บ้างอยู่ใกล้ ๆ กับวัดโบสถ์ถูกเกณฑ์ไปสงคราม ไปตีเมืองแล้วไปตายอยู่ในป่า เป็นการตายในราชการ จึงได้เป็นศพหลวง มีการแห่ศพตามเกียรตินิยม

เพลงกล่อมเด็กกาทิไคก็มีขุนทองเช่นกัน แต่จะเป็นขุนทองคนเดียวคนเดียวคนละคนกันนี้ยังไม่แจ้ง

ธ...เอ้อพี่ไปหา	ทองบัวทองไทรไม่ใช่แค
พรักพ่อพรักแม่	บรรดาตึงกัและพงศา
หันหน้าไปเห็นพี่ขุนทอง	ไม่เหมือนเห็นหน้าน้องทั้งสองรา
บรรดาตึงกัและพงศา	มากหน้าไปเืองไกล...เอ้อ...เหอ

* บางฉบับเป็น ปล้น

¹กาจจนากพันธ "คลอคิด ขอเขียน" วารสารสมุทรสงคราม 5 : 17

กันยายน 2516.

และ ฮา...เอ้อ...โก๋ชั้นเหอ โก๋ชั้นมากรีตกรีด
 ฉวยไค่เมกเท้าหนีค จะมาเชือกกอไก
 อนิจจาหนอขุนทอง ถ้าเชือกค่อน้องให้เสือกไหล
 ไค่มาเชียบคกอไก เสือกไหลตามคม...เอ้อ...เหอ...เมค

4.2.7 ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น เนื้อเพลง
 กลอนเด็กในแต่ละท้องถิ่นก็จะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านของชนได้เป็นอย่างดี
 ในภาคกลางได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีการทำขวัญ และเรื่องราวเกี่ยวกับขวัญ เช่น

เจ้าสุกสงวนเอ๋ย	เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป
แคว้น ^๑ ขวัญ ^๒ อ่อนจะนอไซ	สายใจแม่กนเคี้ยวเอ๋ย
เจ้าทองดีเอ๋ย	ถือพิชัยโบยโบก
ขวัญขาว ^๓ เจ้าอย่ามีโรค	จะโบกลมให้เจ้านอน
ขวัญ ^๔ อ่อนแบกนเคี้ยวเอ๋ย	
เจ้าทองสุกเอ๋ย	สุกเหมือนจะย้อย
สุกนักแม่จะรักเป็นสายสร้อย	ทำขวัญ ^๕ ให้เจ้าร่อยรังเอ๋ย
เจ้าทองสุกเอ๋ย	สุกเหมือนขมิ้นขับ
สุกนักแม่จะรักเป็นแหวนกัน	ทำขวัญ ^๖ ให้เจ้าร่อยรังเอ๋ย

ในภาคใต้ก็มีประเพณีสักพระหรือแหพระ ดังปรากฏในเนื้อเพลงว่า

ฮา...เอ้อ...พี่ไปเหอ	ไปบ้านหัวนอนสักเคี้ยว
ไปเชื้อสารเหนียว	แหงคัม ^๗ ลากพระ
โลกโลกแมงแมง	คี่แดงไม้ละ
แหงคัมจากพระ	อย่าละสักที่ เอ้อ เหอ...เคี้ยว

บ้านหัวนอน = บ้านอยู่ทางทิศใต้ เชื้อ = ชื้อ แหงคัม = ทำคัม (ทำข้าวคัม)

โลก = ลูก

5. บทเพลงกล่อมพระบรรทม

เป็นเพลงกล่อมที่ใช้สำหรับกล่อมพระโอรสและพระธิดาขณะที่ยังทรงพระเยาว์ เข้าใจว่าเกิดหลังเพลงกล่อมเด็กของสามัญชนก่อน แล้วจึงนำมาดัดแปลงให้เด็กกล่อมบรรดาพระโอรสและธิดา บางครั้งก็เรียกบทเพลงกล่อมพระบรรทมว่า "ข้ากล่อมลูกหลวง" การที่เด็กกล่อมเจ้านายที่ยังทรงพระเยาว์นั้นข้าหลวงต้องจำกันก่อน ๆ มาไม่ปรากฏว่ามีใครบันทึกรวบรวมไว้ จนมาครั้งในสมัยรัชกาลที่ 4 มีรวบรวมเป็นลายมืออาลักษณ์เขียนเข้าหรรดามีบทเพลงกล่อมพระบรรทมเรื่องหนึ่ง เรื่องจิ๋วระบำ เรื่องพระอภัยมณี และเรื่องกาฬิ โดยมีเนื้อความปรากฏข้างท้ายว่า เจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งดำรัสให้ผู้ที่ต้องจำไว้ได้บอกให้จดถวาย¹ ดังนั้นบทเพลงนี้จึงไม่ครบบริบูรณ์ทุกบท ก่อนมาพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏปิยมหาราชปจิวรศา โปรดฯ ให้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปีชวด พ.ศ. 2469 โดยได้รวบรวมบทเพลงได้อีกคือ บทเหอเหมา โคมบุตร และอนิรุทธ ผู้แต่งเพลงกล่อมพระบรรทมนั้นไม่ทราบแน่ชัด นอกจากบทเพลงอภัยมณี และเพลงกล่อมพระบรรทมว่าเป็นสำนวนของสุนทรภู่²

5.1 ลักษณะคำประพันธ์ มีการใช้ฉันทลักษณ์หลายชนิด เช่น

5.1.1 กาพย์ยานี จากอำนวาทเพลงกล่อมพระบรรทม เช่น

เหอเยยพระจันทร์เพ็ง	ดูปลั่งเปล่งวิมลโฉม
เกสรนวลน้อยลอยโหมม	ดูน่าประโลมจะลานใจ
ทรงทอดกนกหมกเมฆ	แลวิเวกนภาลัย
งามเพดินเจริญใจ	จะวายไปขียนนิมา

¹ คำทรงราชูปถัมภ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา... ให้ข้าหลวงหลวง...
สมาคมกวีนิพนธ์แห่งประเทศไทย หน้า ข.

² ฎ.

ดูดวงเคื่อนก็เลื่อนลอย	แถมช้อยดังเฒ่า
ดูนารักลักขณา	พระจันทราช่างงามจริง
ดวงเคื่อนร่างเหมือนพิศตร	นรศักดิ์พระองค์หญิง
พริ้งเพริกประเสริฐยิ่ง	นามระวิงใจเอย

5.1.2 ภาพยนตร์ จากบทเห่กล่อมครั้งกรุงเก่า ความว่า

พระพายพัดเรื่อยเรื่อยมา	หอมกลิ่นมาลา
ถวายพระพุทธรูปหมอมเอย	
วิหกร่องก้องในคง	อีกทั้งฝูงหงส์
ถวายองค์พระพุทธรูปหมอมเอย	
บทแก้วจับจิกลูกจันทร์	โอ้แข็งแรงชัย
เกมมสันต์พระพุทธรูปหมอมเอย	
ทอดพระเนตรเห็นนกโบรี	ยกพระพิศัตร์ดี
สิ่งมีพระพุทธรูปหมอมเอย	

จากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่า บทเห่กล่อมแต่ละบทไม่มีสัมผัสเนื่องระหว่างบท และวรรคสุดท้ายจะต้องทอด้วยคำว่า "พระพุทธรูปหมอมเอย" ทุกบท

5.1.3 กลอนสุภาพ จากลำนำเห่กล่อมเรื่องอนิรุทธ

ด้วยอดีตคติศรุกรมาเรก	ขอความนิเทศในเบื้องหลัง
อนิรุทธพงศ์ภูษังดังก	นิราศบังอรอุมาลาด้วย
ปางพระบุพผางวงศ์จักรกฤษ	เชดเขานิทรให้เนื่อรดังสรภัก
คาราคาญกลายกลอยเมฆัน	รังสีจันทร์หยดนแสงสุริยา
อโหทัยไซกาญจนโนภาส	สกุณาภิเพรียกพร้องทางภาษา
ถูกกุแก้วชันก้องในวนา	โกกิลาร่ำเร่รวิวรรณ

ข้อสังเกต มีบทเห่กล่อมบางบทแต่งเป็นกาพย์ยานีและฉกบ้าง แต่ใช้ชื่อว่า บทเห่
คำฉันท์คุณหญิงสังวาลย์ เป็นเพราะว่ากวีเขาถ้อยคำในฉกบทกล่อมข้างเผือกซึ่งกรมหมื่นศรี-
สุเรนทรทรงแต่งเมื่อรัชกาลที่ 2 มาเลียนแบบหลายบท¹

6. สิ่งที่สอดแทรกในบทเห่กล่อมพระบรรทม

6.1 ส่งเสริมจินตนาการ ในบทเห่กล่อมพระบรรทมมีหลายบทที่กล่าวถึงสิ่ง
ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสมมุติว่ามีในวรรณคดี อาทิเช่น สถานที่ เทพเจ้า ต้นไม้ อสุร
อมุนย์ สัตว์ ฯลฯ ทำให้ผู้ได้ยินได้ฟังเกิดจินตนาการคล้ายตามบทเพลงและยังช่วยให้
เป็นการเริ่มต้นสนใจในวรรณคดีไทยด้วย เช่น ในเห่กล่อมเรื่องจันระบัว

เทวนครบุคคัถ์	นางสะบัดสะไบ
สุขเกษมเปรมใจ	ที่ในเชิงไกรลาสเอย
เห่เอยนางเอก	มณีเมฆขลา
ลอยเร่ในเมฆา	ถือจินดาตั้งดวงดาว
โยนเล่นเห็นแก้ว	สว่างแวววามวาว
ลอยฟ้าเวหาหาว	รูปราวกับกินรี

ในเห่กล่อมพระบรรทมเรื่องกาจก็มิ เช่น

ลอบรอบของพระเมรุ	บริเวจจักรวาล
ชมป่าหิมพานต์	เชิงเขาพระเมรุธร
สินขพระหลบแผ่น	สิงโตกิเลนแลมังกร
ราชสีห์คู่มีหงอน	แก้วกฤษณและนันทพิงค์

¹ คำทรงราชูปถัมภ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, "เห่สาธุคุณหลวง"
สมาคมศิษย์ไทยแห่งประเทศไทย หน้า 59.

นรสิงห์แลกิ่งคาง
 ยักม้ารำภูธรกรรจ์
 นักฉิทธิวิทยา
 กิรินแลกบินร

ฮึกเหี่ยวทางจแลกมรทัต
 พังกนขรพวิเรนชร
 ถือกหาชนูกร
 รำพ่อนรอนรา

6.2 สอดแทรกความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา ทำให้บรรดาพระเจ้าลูกเธอได้รับ
 ความรู้ทางธรรมชาติเบื้องต้น เช่น

6.2.1 เกี่ยวกับสัตว์ ทำให้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์หลายชนิด เช่น

6.2.1.1 เกี่ยวกับนกต่าง ๆ เช่นในบทเห่กล่อมหมพระเกียรติ

สาธิตาในกรงทอง
 บขกเต้าเจ้าประสาน
 เบญจวรรณรำพรหมพลอด
 ถวายเสียงสกุณี

ก็ส่งขร้องเฮรียงหวาน
 ก็ขับขานกับโนรี
 ส่งเสียงสวดกับบักปี
 ระเรื้อยรีกังเรไร

6.2.1.2 เกี่ยวกับสัตว์น้ำ เช่นในกำฉันทคุณผู้สังเวท

กุงกั้งอเนกนง
 มังกรกูปมินภา
 โดมากะโหล่นาก
 ดุจพิทกกรรมใน

ทั้งปูทองแลเตรา
 คพาลวงขลาลอย
 ปะหลาดหลากก็ลอยไสว
 อมรมนมารังถวาย

“เหี่ยวทาง” ก็อยู่รักษาประตู่ (ทวารบาล) มักจะสลักเป็นรูปอยู่นานประตู่
 บางครั้งก็เรียกว่า เหี่ยวทาง

บทประพันธ์หน้า

สุพรรณกมลมินคลา	รูปมัจฉาสุกแสงใส
ทองเที่ยวเสียวลอยไป	ใสสำหรับพระสาคร
เบ็คน้ำคำไคลปลา	กลีบกลอดตนาจิกจร
เหว่นกันกุจร	มังกรเที่ยวเสียวตามกัน

6.2.1.3 สัตว์ที่มีเสียง ในบทเห่ชาตูกหลวง เช่น

เรไร้องเรื้อยเฉื่อยฉ่ำ	ฟังเหมือนเสียงฉานำ
เพราะล้าพระทุลกระหม่อมเออย	
จิ้งหรีดกรีกกริ่ง	เหมือนโชนทับกรับฉิ่ง
เพราะจริงพระทุลกระหม่อมเออย	
จักจั่นกรั่นกรั่นเสียงเสนาะ	เหมือนไม้ฉับเกาะว
เพราะจริงพระทุลกระหม่อมเออย	
แม่ม่ายดองโนแจ้งแซ	ฟังเหมือนเสียงแกร
เพราะแพพระทุลกระหม่อมเออย	

6.2.1.4 เกี่ยวกับฉากาก ในบทเห่กลอนสมจันทร์ เช่น

ที่ดวงเคนเป็นเอก	คันเมฆอยู่ไรไร
ดาวส่าเกาเสาใบ	ลอยอยู่ในนภา
ดาวเตาดาวจรเข้	ขึ้นร่อนเร่ในเวหา
ดาวชงอยู่ตรงหน้า	ดาวพระยาอัศดร
โชติช่วงดวงเคน	คังวะเย็นโชนจร
ดาวไถก่งโจ้งงอน	ขึ้นลอยรอบรายเรียง

และ

เวหากระจำแงเมฆ	ลิววิเวกไมระกาย
หอมลอมบุหสันฉาย	เพริศพรายจะพรองนา
พระจันทรทาทรงกลก	จักรกกรรโลลา
ทูลอยเลื่อนโนนภา	พระจันทราทานงามเอย

6.2.1.5 เกี่ยวกับดอกไม้ ในบทเห่กล่อมชมจันทร์ เอย

พวงมาลีเจ้าใจเอย	จะคอยเลยสับตา
เย็นน้ำค้างพรางพรม	ระรื่นอมพิศพา
หอมแก้มกลิ่นจำปา	มลิลาจำคาน
ดาวหุบกลดาวสวาคี	พุดชจากหอมหวาน
นางแย้มแฉมชวน	ให้รัญจวนจิตรใจ
แก้วกุดสวนชาวทรวง	ไม่เหมือนพวงสุมาลัย
หอมบุหงารำไป	ชื่นฤทัยทุกเวลา
หอมกลีบอินจันพัน	อังกาบกรรณิการ์
รกกนัชนันทา	ชื่นวิญญาในอารมณ
คอกฟ้าเจ้าข้าเอย	ยังไม่เคยเชยชม
กลิ่นกลบพระหลบดม	แต่สุกรมและยมโคย
ระรวยรินกลิ่นใบก	เกสรโศกใบกใบย
รินรินชื่นเชย	ช่วยโรยโปรยปราย

6.3 ยังเสริมให้สนใจในวรรณคดีไทย เพราะจากเนื้อเพลงกล่อมเด็กมีหลายบทที่เอามาจากวรรณคดีไทย ที่พบก็มี ถิ่นน้ำเห่กล่อมเรื่องกาที่ ถิ่นน้ำเห่กล่อมเรื่องพระเอกกับมณี ถิ่นน้ำเห่กล่อมเรื่องสีเหนา ถิ่นน้ำเห่กล่อมเรื่องโกมุตร และถิ่นน้ำเห่กล่อมเรื่องอนิรุทธ ทำให้บรรดาพระเจ้าลูกเธอได้ทรงคุ้นเคยกับวรรณคดีไทยเหล่านี้

ประเภทของเพลงกล่อมเด็ก

เพื่อที่จะวิเคราะห์เนื้อเพลงกล่อมเด็กได้สะดวกยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงแบ่งประเภทของเพลงกล่อมเด็กตามเนื้อหาเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์ ยังแบ่งออกเป็น

1.1 สัตว์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกด้านสุนทรียะ สุนทรียะในที่นี้คือความรู้สึกด้านรื่นรมย์ ความสนุกสนาน ความงาม ความดี เนื้อเพลงกล่อมเด็กที่กล่าวถึงสัตว์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกสุนทรียะคือ นก จะแยกกล่าวตามประเภท ดังนี้

1.1.1 กล่าวถึงเสียงร้อง เสียงขันของสัตว์ เช่น

นกเขาเอ๋ย	ขันทั้งแก่เขาจนเย็น
ขันเด็กแม่จะฟังเสียงเล่น	เนื้อเย็นเจ้าคนเคียวเอ๋ย

1.1.2 กล่าวถึง รูปร่าง ลักษณะ อากัปกิริยา และชีวิตความเป็นอยู่ เช่น

นกกระจาบหัวเหลืองเอ๋ย	คาบขำนาเมืองมาสองรวง
คาบมาว่าจะค่านาหลวง	แก้มพวงเจ้าคนเคียวเอ๋ย
เจ้านกเอี้ยงเอ๋ย	ชนปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม
จับอยู่ที่ท้ายสนม	เอวกลมเจ้าคนเคียวเอ๋ย

1.1.3 สัตว์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน เช่น

นกคลังโคลงเอ๋ย	มันมาชิงโพรงนกเอี้ยง
เห็นเจ้าของเขามา	มันกลับหันหน้ามาเดียง
ร้องอ้อยอิเอี้ยงอิเอี้ยง	เดียงเจ้าของเขาเอ๋ย

1.2 สัตว์ที่น่ามาช่วยให้เด็กกลัว เช่น

นอนเสีย เกลือกน้อยพอเอ๋ย เจ้าบนนอนกับแกสีกินตับ
เจ้าหลับกับแกสีกัดไส้ เจ้าอ่องให้กับแกสิจกตา

ศัพท์ นอนเสีย เกลือก = นอนเอนะนะ บ = ไม่
 กับแก = ตุ๊กแก อ่องให้ = ร้องให้
 จก = จิก

อ้ายแม่วางาวเอ๋ย ตั้วมันยาวไม่นอน
เด็กมันนอนไม่หลับ มากินตับเสียหน่อย
หนึ่งเด็กอ้ายแม่วางาวเอ๋ย ๖

1.3 สัตว์ต่าง ๆ ที่คนอุปมาให้มีความสามารถคล้ายคน เช่น

อีเก้งเหินควา ผู้สาวตำข้าว
ผู้เฒ่าเป่าแคน ผู้ตกแตนเป่าปี่
จุกจิกพิ้งขรรคม แมงง่าพังเทศน์
ผีเผือกเอาบุญ เออ...เออ

ศัพท์ อีเก้ง = พระจันทร์ ตำข้าว = ตำข้าว
 จุกจิก = แมลงชนิดหนึ่ง
 แมงง่า = แมลงชนิดหนึ่ง

2. บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และวรรณคดีไทย การนำเอานิทานและวรรณคดีมาแต่ง เป็นเพลงกล่อมเด็กมีหลายลักษณะดังนี้

2.1 บทเพลงที่มีชื่อตัวละครและใจความสำคัญเพียงเล็กน้อยแทรกในเนื้อความใหญ่ เช่น

เจ้าปลาหมอตองเอ๋ย	ลอยล่องจะไปข้างไหน
หันหน้ามาทางนี้ก่อน	มาตุลครพอมาลัย
<u>นางแมวทบไก่อ</u>	เย้ยไชยไชยเอ๋ย

2.2 บทเพลงที่เอาชื่อเทพบุตรเทพธิดา อมนุษย์ พืช สัตว์ ในวรรณคดีมา
กล่าวไว้ในเนื้อเพลง เช่น

สา...เอ้อ...นางแม่เหือ	รักลูกใจอาธรรม
รักแต่ฝ่ายพระจันทร์	ราหูนางแม่แกไม่รัก
กับเรือให้มันแคง	ลูกน้อยก็แค้นทั่ว
ราหูนางแม่แกไม่รัก	เกิดศึกไม่วายเหต

2.3 บทเพลงที่เอาเนื้อเรื่องจากนิทาน ชาตก และวรรณคดี
เพลงทั้งบท เช่น

นางโนราเหอ	อาบน้ำในสระ
เจ้าคนพี่น้อง	นายพรานมาเห็น
ไข่นางให้ลงคลอง	เจ้าคนพี่น้อง
คลอง เอาสุกของนางโนรา	นายพรานมันพาไป

2.4 บทเพลงที่มีเนื้อหาเป็นนิทาน หรือวรรณคดี แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นนิทาน
หรือวรรณคดีเรื่องใด เช่น

มาข้าจะชอกกล่าว	ถึงเรื่องราวสุกัลลักษณ์
คิดตามมัวรัก	ถึงผางฝั่งชลธี
แลเห็นมัวเจ้า	บนยอดเขาศรี
สุกัลลักษณ์ยักมี	เพียงจะม้วยบรรลัย
ทรุดองคฺลงนั่ง	ยังชลาลัย

บอกชวนไหว้
โอ้โอพองามสรรพ
อยู่ควยช่วยรอน

ร้องไห้วิ่งวอน
กลับมารับเมียก่อน
มารับเมียก่อนเถิดครา

3. บทเพลงที่เสียดสี ล้อเลียน นินทา กระแนะกระแหน ประชดประชันและถากถางบุคคลต่าง ๆ

บุคคลที่ถูกว่ากล่าวนินทา ฯลฯ มี

3.1 ชายแก่ ส่วนมากเป็นเชิงล้อเลียน เช่น

งูสายพานเหอ
อายเข่าหัวหงอก
แลเหอแลก
อวคั่วอเลียงเมียสาว

ยานขึ้นรั้วคอก
อวคั่วอเลียงเมียสาว
อายเข่าหัวหงอก
ท่าวาวไมคึกหงอก

3.2 ชายที่ร้อล้น มักจะมีคนล้อเลียน เช่น

โอดะเหอเยอ
ลักข้าวเมาเขากิน
คกคะพานลอยไป
เขาก็ช่วยไม่ได้
ถึงปากน้ำพระคงคา
กักหัวล้านก็ไม่เข้า
อยู่ที่กินก็
เขาที่เขากอง
ทองเสียแทบตาย

หัวล้านนอนเปล
เขาจับตัวได้
ร้องเรียกให้เขาช่วย
หัวล้านลอยไป
ปลากระโทโลมา
หัวล้านบ้านเรา
หัวล้านพริบพรี
หัวล้านแมกลอง

3.3 หญิงหม้าย เป็นบุคคลที่ถูกว่ากล่าว เสียดสี นินทา ประชดประชัน

เช่น

โยนโย้นโยน

ซื้อผ้าสารองไว้

สาว ๆ เจยไว้

โยนโย้นสิก

เคื่อนลืบสองที่จะสิก

ให้แม่หมายสาวเขาสีก

3.4 ภิกษุ เรื่องที่น่ามานินทาเกี่ยวกับเรื่องพรหมจรรย์และฉิบสีกบางข้อ

เช่น

จุกเฮ้อจุกออยู่วัดไม่หนูก

ผ้าแดงหมอนแดงน่องยอมให้

สีกออกหาเมีย

สีกออกหาเมีย

พี่ชายเอาไปข้างไหนเสีย

เสียสมน้องยอมผ้า

และ

ฮา..เอ้อพระอยู่วัดบ้านเทิงเหอ

เขาสื่อว่าคุณสงฆ์เที่ยวตอнок

พระขามท่านจะถาม

ยกมาแต่บาลีคัมภีร์ไหน

ละเลิงเสียแล้วพ้ออุณอก

ท่านยกมาแต่บาลีคัมภีร์ไหน

โณมงามจะแก้ประการใด

ฉิควินัยเกณฑ์พระสงฆ์..เอ้อ..เหอ

3.5 หญิงสาว คนมักนินทาวากล่าวเรื่องเกียจคร้าน ไม่มีกิริยามารยาทที่ดี

และชอบยุ่งเกี่ยวกับชาย เช่น

โลกสาวเหอ

นมไม่พ้นอก

เคียวก่อนแล้วสาวเหอ

บอกแม่เอาผ้า

ฮา..เอ้อโลกสาวเหอ

เอาข้าวเทใส่ครก

ลูกไก่เหี้ยคทั้งครอก

เหี้ยบเอาโลกไก่ตาย

โลกชาวมานอก

บอกแม่เอาผ้า

ให้โอบาวหมิงหลบแต่แลงัว

คอกบัวไม่พ้นบาน

โลกสาวชาบ้านตก

เหี้ยบเอาโลกไก่ตาย

ยังไม่พ้นอกจนลาย

ความอายไม่มีเฉย..เอ้อ..เหอ

3.6 ชายหนุ่ม ส่วนมากมักจะถูกทำหั้นในเรื่องวิชาการศึกษา และไม่รู้
จักสร้างฐานะ เช่น

สา..เอ้อ..ครีอน้องเทอ	คือพรวักันล็ก
บาวบาวดิ๊กดิ๊ก	โมนักขอเมีย
ไค่เฟื่องไค่หลิง	เอาไปเล่นไฟเสีย
โมนักขอเมีย	บาวบาวเทาควายดิ๊ก..เอ้อ..เทอ

3.7 พ่อแม่ของหญิงที่หนุ่มหมายปอง มักจะว่ากล่าวเสียคัสทำนองว่าหวง
ลูกสาว เช่น

เคื่อนขึ้น	ขึ้นมาสองแสง
น้ำเต้าพอทรมแกลง	นางแม่หวงไว้ทำไหร
หวงไว้นาน ๆ	แมลงโมกลางบ้านมันลักไซ
นางแม่หวงไว้ทำไหร	น้ำเต้าพอทรมแกลง

3.8 แมยาย มักจะชอบมายุ่งเกี่ยวในครอบครัว เช่น

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์	ปลูกข้าวโพดสาละ
ลูกเขยตกยาก	แมยายเซพพรากเมียหนี
ทนข้าวโพดสาละ	ตั้งแต่นั้นจะโรยรา

4. บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก เป็นบทเพลงที่มีอยู่ในทุกภาคของ
ไทย เช่น

4.1 เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง

เจ้าเนื้ออุ่นเอย	เนื้อเจ้าละมุนทั้งสำลี
แม่ไม่ให้ใครท้องเนื้อเจ้าจะหมองศรี	คนดีแม่คนเกี้ยวเอย

4.2 เพลงกล่อมเด็กภาคใต้

เวแปลเหอ	แมสั่งให้เวซ้ำซ้ำ
แม่โพกแปลผ้า	เวโหยนซ้ำซ้ำให้น้องนอน
กอนน้องจะหลับ	พาไปส่งนมพระมารดร
เวโหยนชิงซ้ำให้น้องนอน	ป้อนเปียกอาบน้ำให้

4.3 เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน

น่านสาหล่าหลับท่าแมลิลกล่อม	นอนชะแควนอนแล้วแมชิวาย
ขอโคกี้แมหาปลามาป้อน	แม่ไปสอนไค้ปูไค้ปลา
ลีเอามาให้ลูกแควแม	

4.4 เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ

อ้อ...อ้อ...จา	อ้อ...อ้อ...อ้อ...จา
อ้อ อ้อจา...อ้อ...อ้อ...จา	หลับสองท่า
อ้นายอย่าให้	แควแค้นไ้
แมจะอ้อจา...จา	อ้อ...อ้อ...จา...จา

5. บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ จักจำแนกออกได้เป็น

5.1 บทเพลงเกี่ยวกับดาว เช่น

ฮา...เฮ้อ...ชมดาวเหอ	แพรวพราวเสียดมดทั้งท้องฟ้า
ดาวเซ่ดาวเหรา	ดาวแฉกแฉกฟ้าดาวคันไ้
ดาวเหนือดวงดาวรุ่ง	สองหน่วยพวยพุ่งรุ่งมาไรไร
ดาวแฉกแฉกฟ้าดาวคันไ้	เอาไ้หมาเทียม...เฮ้อ...เหอ...ดาว

5.2 บทเพลงที่เกี่ยวกับคืนเดือนหงาย เช่น

คืนเดือนหงาย	ดาวกระจายทรงกลด
อุ้มเจ้าขึ้นใส่รถ	ว่าจะพาไปชมเดือน
พิศแลดูดาวไป	ดาวก็ไม่งามเหมือน
พิศแลดูเดือน	เหมือนนวลอุณา

5.3 บทเพลงที่เกี่ยวกับฝน

ฝนฟ้าเจ้าฟ้าเอย	เขยลงมาให้แรงแรง
เย็นทั้งยกแฉก	เย็นทั้งนวลนางเอย

5.4 บทเพลงที่เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ต่าง ๆ เช่น

วัดเอยวัดสิงห์	มีต้นกระดังงาแก้ว
ดอกบัวนั้นบานแล้ว	อยู่เหนือน้ำอรชร
สาวน้อยเอื้อมมือเด็ด	สาระให้เจ้ายังอ่อน
เด็ดได้แต่เกสร	มาโรยที่นอนอุณา

6. บทเพลงเกี่ยวกับเรื่องความรักของหนุ่มสาว แบ่งตามลักษณะเนื้อหาของเพลงประเภทนี้ได้เป็น

6.1 ความรักคั่นอก เช่น

สา..เออ..น้องนอนเหอ	นอนกอดหมอนหัวเขี้ยว
น้องนอนอยู่คนเดียว	คิดนึกเอ็นดูหัวใจ
หมอมพอแกร่งดาม	เจ้าใจมงามร้องว่าไหร
คิดนึกเอ็นดูหัวใจ	ไม่มีใครนอนเพื่อน้อง..เออ..เหอ

6.2 เกี้ยวพาราสี

ลูกสาวของใครเอ่ย
นั่งเรียงอยู่เคียงแม่
ใครหนอที่รู้จัก
จะยากเย็นเป็นข้า
กลางวันจะใช้เจ้า
รวมฟักแลรวมหมอน

ลูกสาวของชาวแพ
คือเจ้าสุคตทางตา
ช่วยชักให้หนอยรา
เพราะหญิงคนนี้ก็ทำเนา
กลางคืนจะเคล้าให้นางนอน
รวมที่นอนเจ้าคนเกี้ยวเอ่ย

6.3 รักมีอุปสรรค

ฮา..เอื่อไปเมืองเหอ ชมคอกกาเวียงในเมืองฟ้า
โพตานบานอยู่ดำ หลายเพลามาแล้วแค้นารัก
บุญของพี่น้องดอยไม่ถึง คอยนั่งรำพึงจึงออกหัก
หลายเพลามาแล้วแค้นารัก ใครได้ใครรัก..เอื่อ..เหอ..เอา

6.4 เมื่อรักไม่สมหวัง

ฮา..เอื่อ..ลำพูนน้อยเอ๋ย หึงหอยมาแหวะอยู่ทุกวัน
ไม่ใช่อันไหน ออย่าผูกพันกันหลายเจ้าขวัญชาย
ส่วนตัวพี่ก็ไม่หนี ส่วนตัวน้องนี่ก็ไม่นอน
ออย่าผูกพันกันหลายพ่อขวัญชาย ไม่ตายคอยพบกัน..เอื่อ..เหอ

6.5 ครว้าครวญเมื่อต้องจากกัน

ฮา..เอื่อ..สุคจิตเหอ
ไม่มีธุระพี่ไม่ไป
ในหอของพี่เหมือนหินถ่วง
จะอยู่โลมกลอยใจให้หายรัก

สุคจิตของพี่แล้วแก้วกลอยใจ
จะอยู่โลมกลอยใจให้หายรัก
ในทรงของพี่เหมือนศรปัก
เวรกรรมจำซัก..เอื่อ..เหอ..ไป

7. บทเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ แยกออกเป็น

7.1 เหตุการณ์ที่ผิดปกติจากประจำวัน เช่น

ควายขาวเหอ	ควายเข้าหนักแก้ว
หลุกหลักมาแล้ว	ชนกันในคลองหอยโข่ง
คว้าน้ำมันยอนก้าคังฉับ	คว้าน้ำมันรับก้าคังฉับ
ชนกันในคลองหอยโข่ง	ควายโง่งไปทั้ง...โค

ศัพท์: เข้า = ขาว หนักแก้ว = ชื่อหมู่บ้านในอำเภอสะเตา จ.สงขลา คลอง
หอยโข่ง = ชื่อคลองใน อ.หาดใหญ่ ก้า = ก็ ทั้งโค = ทั้งคู่

7.2 เหตุการณ์ที่เป็นปกติประจำวัน เป็นบทเพลงคล้ายกับการบันทึก เหตุการณ์ประจำวัน เช่น

เคียนแจ้งเหอ	แจ้งมาไค่ถุ่น
เรียกไ้อ้หมาทมน	นั่งแฝงโคนเสา
คนเียนเคียนมา	ไ้อ้ทมนไม่เหา
นั่งแฝงโคนเสา	เหาเจ้านาย...เอง

ศัพท์: หมาทมน = ชื่อสุนัข คนเียน = คนอื่น ไม่เหา = ไม่เห่า

และ: โอ...ไ้อ้แม่ไปไซ่เก็บไค้มาหา แม่ไปน้ำเก็บไค้มาป้อน
แม่เลี้ยงม่อนในป่าสวนม่อน น้อยสาแนเก้อหลับคาสาแนเก้อ

ศัพท์: ไป = ไป ไส = ไว้ ไค = ไซ้ ไ้ = มา เลี้ยง = เลี้ยง ม่อน = ไหม
นอน = นอน ค้า = คา

7.3 เหตุการณ์ทางประวัติกวีศาสตร์ เช่น

วัคเอยวัคโบสก์	มีตันโตนคอยุ่เจ็คตัน
เจ้าขุนทองไปปล้น	ป่านจะหนีไม่เห็นมา

คคข้าวออกใส่หอ	ถ่อเรือออกไปหา
เขาก็กว่าสื่อมา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว
เหลือแต่กระดูกแก้ว	เมียรักจะไปปลง
ขุนศรีจะถือฉัตร	ยกกระบี่ครจะถือธง
ถือท้ายเรือหงส์	ปลงศพเจ้าพอนา

เพลงนี้เป็นเพลงสวดวิีรกรรมของวีรบุรุษผู้กล้าหาญคนหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา
ชื่อขุนทอง

8. บทเพลงที่เกี่ยวกับคำสอนและเป็นคติเตือนใจ แยกออกได้ดังนี้ คือ

8.1 อบรมสั่งสอนเด็ก เช่น

เจ้าเนื้ออ่อนเอย	อ่อนแม่นักจักเคยตัว
วางลงเสียบางจะยังชั่ว	ทนหัวเจ้าคนเถียวเอย

ในภาคเหนือก็มีเช่น

อ้ออ้ออ้อจา	หลับเสียเตอะนา
หลับสองตาอย่าไฮ	ป่อแมเลียงลูกไว้
กับบว่ามีบุญ	หื้อหมั่นไหวหาคุณ
ป่อแมมาป่านป่อง	กับบุญชาติพี่น้อง
เป็นไคอุมจูบเจยจุม	ซำบันกินน่านม
หมั่นเกี่ยวป่อนข้าว	กินวาเอาให้อำฮอง
เป็น อ้อ อ้อ	อ้อ จา.....

8.2 อบรมสั่งสอนบุคคลทั่วไป มุ่งอบรมผู้ใหญ่ให้รู้จักทำงานให้เหมาะสม
กับฐานะของตน เช่น

8.2.1 อบรมสั่งสอนคนทั่วไปไม่ให้เจาะจงว่าเป็นใคร เช่น

อันลมาว่าจี้	เย็นคี่ใจจา
พั่งกีน่าเจมมาน	เหมือนมจาวอนมิด
ตายตีดน้ำตาน	เต็มโอจาน พะนุ่นบ่ได้

เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือบ่นกล่าวถึงการพุดจา การพุดจาไฟเราะทำให้หูฟัง
รึนหู เป็นที่พอใจ

8.2.2 อบรมสั่งสอนผู้ที่เป็นภรรยา เช่น

หมากออนเพอ	ผาน้ำแล่นลงในคลองใน
โรข้าวว่าพีมีเปียใหม่	หน้าใบไม้ควรจะหึงสา
ข้างแฉนอย่างบุงหาง	ไม่ใช่ที่ทางนางกานดา
หน้าใบไม้ควรจะหึงสา	หลายทองหายบ้าหลบมาเข้าโรงเอย

8.2.3 อบรมสั่งสอนผู้ที่เป็นสามี เช่น ให้รู้จักซ่อมแซมหลังคา

ฮา...เอ้อ...ก่อนพี่ไปป่าเหอ	หลบหลังคาให้น้องก่อน
น้ำฝนหมันอีร่วงลงโลกหมอน	ผ้าฉอนน้องเปียกไปเสียสิ้น
เงยแฉบนหลังคา	น้ำตาน้องพลัดลงรินริน
ผ้าฉอนน้อง เปียกไปเสียสิ้น	นั่งกินแต่น้ำตา...เอ้อ...เหอ

8.2.4 สั่งสอนผู้ที่เป็นพ่อแม่ รักลูกให้เท่า ๆ กัน

ฮา...เอ้อ...นางแม่เหอ	รักลูกใจอาชรรรม
รักแต่ฝ่ายพระจันทร์	ราหูนางแม่แกลไม่รัก
ถีบเรือให้ขึ้นแดง	ลูกน้อยก็แค้นหัวใจหนัก
ราหูนางแม่แกลไม่รัก	เกิดศึกไม่วายเหลยหนา...เอ้อ...เหอ

8.2.5 อบรมสั่งสอนชายหนุ่ม เช่น

ฮา...เอ้อ...เวเปสเหอ	เวแล้วเวไล
กินเหล้าเหมือนไฟ	ใครให้ลูกสาว
พอกินเหล้าแล้ว	พากันโหลว
ใครให้ลูกสาว	เจ้าบ่าวซีเมาเหล้า...เอ้อ...เหอ

8.2.6 อบรมสั่งสอนหญิงสาว

ฮา...เอ้อ...ครือน้องเหอ	ครือคอกดำพงกาหลัก
ถึงรักเท่ารัก	ไม่พักคิดตั้งวังตามชาย
ชั้นหมากมาถึงเรือนแม่	แมนแท่แม่ตองให้
ไปพักคิดตั้งวังตามชาย	ชายรักชายมาขอ...เอ้อ...เหอ...เอง

8.2.7 อบรมสั่งสอนทั้งหนุ่มและสาว เช่น

ฮา...เอ้อ...ปลูกรักเหอ	ปลูกไว้ในที่คุ้ม
ถึงเคื่อนหกฝนตกชุม	น้องโอนไปไว้ที่ชายควน
พอแม่ไปดงเห็นรวมสมักร	เหตุไทรเราไปรักกันเตสวน
น้องโอนไปไว้ที่ชายควน	ไปหน้าอย่าควร...เอ้อ...เหอ...โปลก

8.3 สั่งสอนเรื่องเพศศึกษา มีกล่าวในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ว่า

โลกสาวเหอ	โลกสาวเร็นออก
หัวนมโ่งงอก	บอกพ่อกว่าเป็นผี
พอแม่ไปหาหมอมารักษา	หมอว่าอายยะเต็มที
บอกพ่อกว่าเป็นผี	โลกสาวชาวเร็นออก

9. บทเพลงที่ชวนชื่น แยกได้เป็น

9.1 บทเพลงที่มีเนื้อเพลงเป็นเรื่องราวเดียวกัน เช่น

โอดละเห่	นาสิเกศนคก
ปลุกไ้วหวังว่าจะแถมทก	หนุ่มน้อยจะมีเมีย
แคนใจอ้ายกระรอก	มาก็คคอกมะพร้าวเสีย
เจ้าก็ขวคจะมีเมีย	ว่าจะกินยาตาย
กินข้าวเหี้ยมวึ่ง	กินน้ำผึ้งนมควาย
กินเสียให้ตาย	แสนเสียคายพอนา

9.2 เนื้อเพลงที่ไม่เป็นเรื่องราวคิคต่อกัน เช่น

โยนบักกะบิ๊วเอย	ปลาทุยักกั้ว
ว่าจะล่อข้าวเป็น	กระโศคโลกเต้น
กลายเป็นเส้นขนมจีน	ลอคของไม้ตัน
วิ่งไปป็นน้ำกะทิ	มะเชื้อแตงกวา
วิ่งไปหาพริกกะปิ	

9.3 เนื้อเพลงที่ให้เสียงอันก่อให้เกิดความชวนชื่น เช่น

บักกะหารา	หมานอยคาบกะลา
สั๊กกะฉลุงตุงเหมง	

10 บทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม แยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

10.1 เกี่ยวกับความเชื่อ มี

10.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานศาลกล่าว ดังตัวอย่าง

นางแม่แหอ	ที่เลี้ยงโลกมารักษายาก
หอโลกตกฟาก	บนควายเขาทอง
เคื่อนเสเคื่อนหา	โนรามาแก้มลอน้อง
บนควายเขาทอง	ให้ช่วยชีวิคโลก

10.1.2 ความเชื่อในเรื่องบาป และเรื่องกรรม

สา...เอ๋ยขอสร้อยเหอ	ทุกข์ยากมากน้อยอย่าถอยหนี
ลงเรือนำกรรมเจ้ากรรมที่	ลมหัวจมน้ำตายไปตามกรรม
คคเข้าไ้มาศรปรารภนาทา	ขอพบพี่ยาทุกคืนวัน
สมหัวจมน้ำตายไปตามกรรม	ชาติหนานองไม่ทำ...เอ้อ...เหอ...บาป

10.1.3 ความเชื่อในเรื่องเสน่หยาแฝด

สา...เอื่อนางกาไวเหอ	ทำให้ท้าวไ้มาในหลหลวง
ถูกแพและยางง	เพลงซันน้ำท้าวไ้เหว
เจียรหมากจีบพลูจีบ	ลงยันต์พันกลีบพลูหัวเอย
จี้งยางงนางทราวมเชย	ฎปากท้าววงศาเหวลงเหยในหลเหอ

10.1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องแม่ชื่อ เช่น

เชิญนอนเด็กเจ้านอน	กล่อมให้เจ้านอนสบาย
แม่ชื่อทั้งหลาย	อย่าไ้ใดยักหยอกหลอกหลอน
ขึ้นน้ำลงท่า	ช่วยพิทักษ์รักษาทราวมบังอร
อย่าหยอกหลอกหลอน	กล่อมให้เจ้านอนเปลเอย

10.1.5 ความเชื่อเรื่องขวัญ

เจ้าทองดีเอย	แม่ไมไ้ไ้มัน รัน ที่แฉ้วนะเจ้า
ใครเลยเขาจะรับขวัญ	ทามันแม่คนเตียวเอย

10.1.6 ความเชื่อในเรื่องชาติปางก่อน

สา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	ครีอนางมงกฎ
โรปร่างบริสุทธี	มงกฎเป็นน้องนางคารี
ชาติก่อนเคยเก็บดอกไม้	มาหวายท้าวไ้ทั้งสองศรี
มงกฎเป็นน้องนางคารี	คู่สร้างสมภวกัน...เอ้อ...เหอ

10.2 เกี่ยวกับคำนิยม

10.2.1 คำนิยมเกี่ยวกับสตรี มีดังนี้

10.2.1.1 เกี่ยวกับความงาม มีคำนิยมหลายอย่าง เช่น

10.2.1.1.1 นิยมหญิงแก้มเก้ลื้อน เช่น

ฮา...เอ้อ...สาวน้อยเหอ	แมสาวน้อยแก้มเก้ลื้อน
อยู่สวยหาเพื่อน	บาวบาวชวนกันมาหน้าปรอ
ถ้าเป็นดอกไม้ดอกไม้	สาวจะหักให้คนละขอ
บาวบาวชวนกันมาหน้าปรอ	ใจสาวมีขอเอ้อ...เหอ...เดียว

10.2.1.1.2 นิยมหักทศด้วยดอกไม้

ฮา...เอ้อยามเที่ยงเหอ	พาเจ้าเนื้อเกลี้ยงไปเที่ยวเล่น
หวิ้มไหมเรียงเส้น	ทศหักคอกคังงา
หักสี่คอกห้าคอก	ให้เราฝังเถิดหา
ทศหักคอกคังงา	หอมฟุ้งวังเวงใจ...เอ้อ...เหอ

10.2.1.1.3 นิยมการตกแต่งเล็บ

นกคุ้มเหอ	ทางหลุมตีนเทียน
เทียมไค่ฉวีเหมียน	นั่งเขียนแต่เล็บ
ฉักบั้งชายเลอะไม้ทอง	ฉักบั้งชายคลองกะไม้เก็บ
นั่งเขียนแต่เล็บ	กินของกำนัลฉวี

10.2.1.1.4 นิยมการตกแต่งฟัน

ฮา...เอ้อ...ไกแจ้เหอ	ว่ายนํ้าต่อเตมาหลุมหลัง
เที่ยวเซี่ยกินป้าซัง	ร้องซันดั่งฉับเฉื่อย
หันที่ชาวถอง	หันน้องเจ้าฟุ้งเลื่อย
ร้องซันดั่งฉับเฉื่อย	หน้าถั่ววัดโค...เอ้อ...เหอ...หา

10.2.1.1.5 ทรงผมต่าง ๆ และการตกแต่ง

ไรผม

ฮา...เอ๋...ต้นพร้าวเหอ	ต้นพร้าวทางตาก
ลูทุกขลุ่ยยาก	มานีน้องพี่ชอถาม
หากใครโรงงามเจ้าผมเหอ	ไหวว่าใครมาขอเจ้าลายงาม
มานีนวณ้องพี่ชอถาม	หากใครโรงงามพร้าวทางตาก...เอ๋...เหอ

10.2.1.2 เกี่ยวกับถารบ้านการเรือน

10.2.1.2.1 เกี่ยวกับการทอผ้า หญิงในสมัย

ก่อนจะต้องฝึกหัดการทอให้ชำนาญ ถือว่าเป็นคุณสมบัติของสตรีไทยอย่างหนึ่ง

ฮา...เอ๋ ทอโทก เหอ	ทอฝีมสามสิบเส
น้ำไหลนองโตเก	ทอเป็นลายลูกหวาย
ผืนหนึ่งจะทอนุ่ง	ผืนหนึ่งจะทอชาย
ทอเป็นลายลูกหวาย	ชายเจ้าไม่พอ...เอ๋...เหอ...กัน

10.2.1.2.2 การจัดที่หลับที่นอน

ฮา...เอ๋...ครีอน้องเหอ	ครีอพร้าวทางเลื้อย
ที่มาเหนื่อยเหนื่อย	ทำใหม่ไม่ปูผ้าให้พื้นนอน
เก่าเปื้อยสิบเมีย	ไม่เหมือนเมียพี่คนก่อน
ใครเหลยปูผ้าให้พื้นนอน	กอดนอนนอนร้องไห้...เอ๋...เหอ

10.2.1.3 กิริยามารยาทของสตรี

ฮา...เอ๋...โลกสาวเหอ	โลกสาวชาวเร็นตีน
เดินพริ้วไม่แลตีน	เหยียบเอาโลกโกไผ่
หนวยตาทั้งสองหนวย	หวงอีเหลียวแลโซ
เหยียบเอาโลกโกไผ่	และโซไม่วาง...เอ๋...เหอ...ตา

10.2.1.4 ความประพจน์ คำนิยมของหญิงไทยเกี่ยวกับ

ความประพจน์ มี

ไม่หนีตามชาย ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง

ทำให้เสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

หมาก่อนเหอ
ทิ้งเสียพ่อแม่
บุกเข้ามาเที่ยวมนม
หนีตามชายมา

หย่อนลายกะแหย
เดินตามชายมา
บุกตมมาเที่ยวกลางชา
หมาก่อนหย่อนลายแหย

ไม่เป็นฝ่ายแสดงตนว่ารักชาก่อน เช่น

ฮา...เออ...สนหลอคเหอ
บ้านเมืองอยู่เกรง
แกแรกมาแต่ไหน
ฉีกไปทุกสิ่ง

พุ่งทอมาโคงเตง
ฉีกไปทุกสิ่ง
ชายไปหาหญิง
หญิงเหอตามชายไป...เออ...เหอ

10.2.2 คำนิยมที่มีต่อบุคคลหรืออาชีพ คนไทยในสมัยก่อนมีคำนิยมต่อบุคคลเหล่านี้ว่าเป็นกนดี มีเกียรติ เป็นที่ต้องการให้เข้าร่วมในวงศ์ตระกูลของตน คือ

10.2.2.1 ข้าราชการ

ฮา...เออ ลูกแม่คนเคียวเหอ	แต่งเกี่ยวใส่ไว้
ใครใครมาขอแม่ไม่ให้	ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา
น้ำขุ่นแม่ไม่ให้อาบ	แบ่งหยาบแม่ไม่ให้ทา
ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา	ปีหน้าเขามาเล่าแฉ...เออ...เหอ

10.2.2.2 คนจีน เพราะคำนิยมของไทยนิยมในความมั่งมี จึงนิยมที่จะแต่งงานกับคนจีน เช่น

ฮา...เอ้อ โลกสาวเหอ	โลกสาวชาวเร็นคีน
เทียมไคกับผิวจีน	นอนบนสาคเจ็คชั่น
เมื่อไคกับผิวไทย	นอนฝันไหนฝันนั้น
นอนบนสาคเจ็คชั่น	โลกสาวชาวเร็น...เอ้อ...เหอ...คีน

10.2.2.3 มโนห์รา ผู้ที่มีอาชีพเป็นมโนห์รา ก็เป็นที่
ยกย่องนิยมเช่นกัน เชน

โลกสาวเหอ	โลกชาวเร็นคีนสุด
ตัวชาวสาวอย่างดอกพุท	นางแม่หวงไวให้โนรา
น้ำขุ่นไม่ให้โลกอาบ	แป้งหยาบไม่ให้โลกทา
นางแม่หวงไวให้โนรา	คอไคอี่มาขอ

10.2.2.4 ลูกผู้ชาย เป็นค่านิยมที่พบได้ในเพลงกล่อมเด็ก
ว่า นิยมมีลูกชายมากกว่าลูกสาว

ฮา...เอ้อ...เหอ	ตนกล้วยพังลาหัวเหียว
โลกแม่คนเคียว	ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา
โลกหญิงแม่หมายรัก	โลกชายแม่รักคมทาวกาย
ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เหอ...เคียว

10.2.3 กำนินมที่เกี่ยวกับบุรุษ

10.2.3.1 เกี่ยวกับการแต่งกาย แยกได้เป็น

10.2.3.1.1 ทรงผม ที่ปรากฏในเนื้อเพลง

กล่อมเด็ก คือ นมสอก ดังเนื้อเพลงกล่อมเด็กที่ว่า

ฮา...เอ้อ...ซึ้นนินเหอ	ครามซึ้นนินหมินกลี
เพื่อนเขาไคเมียลัน	ยังแค้นวอนอยนมสอก
ไคยัวยัวก็พา	ไคหมาหมาพาไปกอด
ยังแค้นวอนอยนมสอก	นอนกอดฟากเวือนเอ้อ...เหอ...เปลา

10.2.3.1.2 การทำความสะอาดร่างกาย

ลมพัดเอ๋ย	พัดมารวยริน
หอมคอกขมิ้น	หอมกลิ่นมาแล้วพูนหัว
เจ้าสายสุกสวาทของเรียมเอ๋ย	อยู่ที่ไหนเลยไม่เห็นตัว
หอมกลิ่นมาแล้วพูนหัว	คิดตัวน้องมาเอ๋ย

10.2.3.2 เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว นิยมมีภรรยาหลายคน
บางครั้งทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน เช่น

มาช้าจะชอกฉาว	ถึงเรื่องรวนางรอง
ชายใดมีเมียสอง	รักน้องไม่เสมอกัน
ที่เมียน้อยควยทอนทรวง	ที่เมียหลวงควยทอนจันทร์
รักไม่เสมอกัน	บาปนั้นจะถึงตัว

10.2.3.3 เกี่ยวกับความมานะกล้าหาญ เพลงกล่อมเด็ก
มีการสอนให้ลูกผู้ชายมีมานะ ว่า

ฮา...เอ้อ ขึ้นเขาเหอ	ไปแลงเหาลอคค
ครั้นชาติลูกพอ	ลอคคแล้วอย่าหลบ
ลอคคขึ้นออกมา	ฉวยไม้เท้าชาเขาทุบ
ลอคคแล้วอย่าหลบ	ทุบเอาหัวงู...เออ...เหอ...เหอ

เป็นบทเพลงที่มีความหมายให้รู้คน

10.3 เกี่ยวกับวัฒนธรรม แบ่งได้เป็นประเภทดังนี้

10.3.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ แยกได้เป็น

10.3.1.1 ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งเครื่องใช้บางชิ้น

คนในปัจจุบันอาจไม่เคยเห็น และไม่รู้จักก็ได้ เช่น

หันหงหันหง
 ถ้ามกสมักรรักใจจริง
 อันเล็กเอาไว้ใส่กลางคืน
 ที่บั้งโหนดสักสองอัน

กำปงแลน่องหอมคอกส้มปริง
 ที่จะตีบั้งโหนดใส่
 อันใหญ่ยามขึ้นเอาไว้ใส่กลางวัน
 อย่าให้แมลงวันตอม

10.3.1.2 การเย็บปักถักร้อย เป็นวัฒนธรรมทางประณีต

ศิลป์ เป็นงานฝีมือที่ผู้หญิงควรจะทำเป็น เพลงกล่อมเด็กกล่าวถึงฝีมือการปักของหญิงคนหนึ่งว่า

ฮา...เออ...น้ำหลเหอ
 น่องหนูของเ
 บักเป็นชีหนิค
 บักเป็นเพทยาธร
 บักเป็นกั้งคว้ง
 บักเป็นรูปตัวปลา
 บักเป็นเซเทพทอง
 บักเป็นสาวชาววัง

สายน้ำไหลมารี
 ภูจ๊กปักหัวหมอน
 ดิกลายรูปชี่นออน
 ชี่นร้อยชี่นร่าบนเวหา
 พวยพุ่งเวลาน้ำมา
 วายนาครีบอามาผู้วัง
 ลอยลงเขามาหาฝั่ง
 แหลอมหนานดังน้องยาเออ...เหอ

10.3.1.3 การร้อยดอกไม้ ก็เป็นวัฒนธรรมทางประณีต

ศิลป์ เช่นกัน

ฮา...เออโกซันเหอ
 เก็บดอกไม้มาร้อย
 ข้างคันทรงพุดชอน
 พวงห้อยไวสองแถว

เสียงขันมาห้อยห้อย
 พวงห้อยไวสองแถว
 ข้างหัวนอนพวงนมแมว
 โพิตานข้างบาน...เออ...เหอ...หอย.

10.3.1.4 อาหาร เพลงกล่อมเด็กไค้กล่าวถึงอาหารทั้ง
 คาวและหวานของภาคต่าง ๆ เช่น ขนมของภาคกลางว่า

โอดะเหโอดะหึก	ลูกขึ้นแต่คึกทำขนมแข่งม้า
ผัวก็ตีเมียก็ค้ำ	ขนมแข่งม้าก็ค้ำหม้อแกงเอย

ขนมแข่งม้า หรือขนมแฉ่งม้า ปัจจุบันนี้เรียกว่าขนมปากกริมไข่เต่า

10.3.2 วัฒนธรรมทางจิตใจ ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของไทย

คือ

10.3.2.1 การละเล่น	ไม่มีปรากฏตัว
10.3.2.11 มโนहरा	เป็นการละเล่นพื้นเมืองของภาคใต้

ที่ประชาชนนิยมมาก ดังในเพลงกล่อมเด็กว่า

ฮา...เออ...โกชนเเห	เสียงขันมาก็กก้อง
ตรงยามนกูกุครอง	โนราน้องจอมขวัญ
วันดีหรือไม่ดี	มารำบำนีสองสามวัน
โนราน้องจอมขวัญ	กลาวบทสุวรรณ...เออ...เหอ...หงส์

10.3.2.1.2 ร้องเรือ คือการร้องเพลง
 กล่อมเด็ก โตตอบกันระหว่างหนุ่มและสาว ซึ่งผู้ใหญ่ไม่อยากจะให้ลูกสาวของตนไปร้อง
 เช่น

ฮา...เออ ครีอน้องเหอ	ครีอนางตนขามป้อม
ลูกอีตึกหัวพอม	ร้องเรือชาแกช่าย
แลหมันไค้ที่ไหน	หมันไม่วักจักอ้าย
ร้องเรือชาแกช่าย	ความอายไม่มีเหลย...เออ...เหอ.

10.3.2.1.3 การชนไก่ ก็มีกล่าวถึงในเพลง
 กล่อมเด็กความว่า

เวเปลเหอ
ขาน้อยหัวเหวน
ยายมาเขารองถาม
เล่นนกชนไก

เวโพชี้หน้าแวน
เล่นนกชนไก
ว่าพอโถมงามเขาเล่นไหร
บาปหนักพ้อทูนหัว

10.3.2.2 ศาสนา ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก มี 2

ศาสนา คือ

10.3.2.2.1 ศาสนาพุทธ มีเรื่องราวดังนี้

10.3.2.2.1.1 การตักบาตร เช่น

ฮา..เอ๋ คิ่นเข้าหลั
กดข้าวขึ้นใส่ถาด
กรวคน้ำอธิษฐาน
พร้อมทั้งข้าวบาตรข้าวบิณฑ์

พระท่านมาขึ้นบาตร
พร้อมทั้งข้าวบาตรและข้าวบิณฑ์
ให้รูปหงส์นั่งกราญเขาไคยีน
เชิญกินเถิดทูล..เอ๋..เหอ..หัว.

10.3.2.2.1.2 การไปทำบุญ

ผู้ใหญ่มีศรัทธาในการทำบุญมาก ถึงแม้จะไปด้วยความลำบากก็ไม่ย่อท้อ ดังเพลงที่ว่า

ฮา..เอ๋..โผกเปลเหอ
เชิญยายไปทำบุญ
ท่านหลัค้อยหัว
ชี้เรือทอนไม้

โผกไว้ที่ไต้ทูน
ชี้เรือทอนไม้
ท่านขร้าวอยู่ท่าย
ชวนยายไปทำบุญ..เอ๋..เหอ

10.3.2.2.1.3 การนมัสการ

พระบรมธาตุ

ไปเอยไปนคร
พระพิงเสาดัง
เข้าไปนั่งแกแเก
หลังคามุงกระเบื้อง

ไปแลพระนอนพระนั่ง
หลังคามุงกระเบื้อง
แลเหมือนพระทรงเครื่อง
งามนักพระทูนหัวเอย

10.3.2.2.2 ศาสนาอิสลาม เพลงกล่อมเด็ก

ของชาวมุสลิมมักจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา เช่น เกี่ยวกับเรื่องพระนบีมุฮัมมัด
ดังในเพลงว่า

ลาเอลา
มุฮัมมัดโคบารอ

ฮาห์เอลลัลลอห์
ซุลลุลลอห์

ความว่า นบีมุฮัมมัด เป็นผู้ประกาศพระศาสนาของพระผู้เป็นเจ้า

10.3.2.2.3 สามัคคีธรรม ได้แก่การหิญา

อาศัยกัน เพลงกล่อมเด็กทำให้เราได้ทราบถึงลักษณะของชาวมุสลิมในเรื่องนี้ ดังเพลง
ที่ว่า

ขึ้นเหอ..ขึ้นควน
หิมาหนมแห่ง
แกงตักแกงหย้า
ขอเมียให้พอเชรโยม

ไปแดนางนวลหิมาแปง
แต่งงานพอโยม
แกงบอดชีฟรากับพาโหม
พาโหมหิมาเพ็ดบอดเอย

10.4 เกี่ยวกับประเพณี

10.4.1 ประเพณีเกี่ยวกับบุคคล มีดังนี้

10.4.1.1 ประเพณีเกี่ยวกับเด็ก มีประเพณีดังต่อไปนี้คือ

10.4.1.1.1 ประเพณีเกี่ยวกับแม่ชื่อ

ฮา..เออ น้องนอนเหอ
แบ่เซอทั้งสี่
อาบน้ําแล้วป้อนข้าว
มาช่วยพิทักษ์รักษา

น้องนอนให้หลับดี
มาช่วยพิทักษ์รักษา
ทุกวันค้าเช้าทุกเวลา
กำพราแมคนเดีว..เออ..เหอ

10.4.1.1.2 ประเพณีเกี่ยวกับขวัญ มีการรับ

ขวัญ และทำขวัญ

เจ้าทองสุกเอย	สุกเหมือนขมื่นชั้น
สุกนั้แม่จะชักเป็นแหวนกัน	ทำขวัญให้เจ้าร้อยชั่งเอย
เจ้าทองสุกเอย	สุกเหมือนจะย้อย
สุกนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย	ทำขวัญให้เจ้าร้อยชั่งเอย

10.4.1.2 ประเพณีการบวช พุทธศาสนิกชนนิยมให้บุตรหลานของตนบวช ดังในเพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน ว่า

นอนสละหล้าสลับตาพอสิกอม	นอนหลับแล้วพอสิไกว
นอนสละหล้าสลับตาพอสิกอม	แม่เจ้ามรณาเมียนกายเสียหนีจาก
พรากลูกไว้เป็นกำพร้าชาวบ้านเพิ่นชัง	นอนสละหล้าสลับตาพอสิกอม
เจ้าใหญ่แล้วพอให้บวชจำศีล	ทำบุญหาส่งสกุลน้ำกัน

10.4.1.3 ประเพณีการแต่งงาน มีปรากฏเป็นขั้นตอนดังนี้

10.4.1.3.1 การเกี่ยวพาราสี

ฮา...เอ้อ หวันเย็นเหอ	แลเห็นแต่ยมอยู่ลึกหน้อย
ทางช่องหน้าต่างที่เคยคอย	นับว่าสาวน้อยคอยไม่เห็น
ถึงไม่ได้ป้อคยอคจินดา	ขอแลกแทนหน้าทุกเช้าเย็น
นับวันสาวน้อยคอยไม่เห็น	คู่เชษฐที่แคนใจ...เอ้อ...เหอ

10.4.1.3.2 การจองตัว เป็นการบอกให้

คนอื่นทราบว่าตนหมายปองหญิงคนนั้นไว้ เช่น

ฮา...เอ้อ น้ำมากเหอ	น้ำจมรากสาก
อีเถ้านั้นเป็นเมียกู	อย่าใครได้ไปขอ
ศักดิ์เวียหนามสะอาก	เอาค้ำมอญครกแขวนคอ
อย่าใครได้ไปขอ	หม่อมพ้อแกยให้เรา...เอ้อ...เหอ

10.4.1.3.3 กลวิธีในการเลือกคู่ครอง มีหลายวิธี แต่จะยกตัวอย่างเพียง 1 วิธี เช่น อباเลือกคู่ครองโดยพิจารณาแต่รูปกาย ควรจะพิจารณาถึงความประพฤติด้วย

อา..เอ๋ อ้อยตงเหอ	โคมยงมาเห็นเข้าก็คิดใจ
อีกินสักลำไ้สาโหร	เพราะหราชอาณาจักรอยู่ในพอรุนหัว
อีกินสักลำเห่ตี	ไม่ต้องราศีพอยังชั่ว
สาวน้อยพอรุนหัว	กินอ้อยไม่แลหราชอาณาจักร..เหอ..

10.4.1.3.4 การดูขอ เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการแต่งงาน

อา..เอ๋..เรียนใหญ่เหอ	ไม่ได้ลอมรอบ
ผิดผิดชอบชอบ	ขอนางไรจุก
เคื่อนลื้ออยู่ข้างหน้า	ทำงานว่ากันให้พูก
ขอนางไรจุก	บอกแขกพูกมือ..เอ๋..เหอ..น้อง

10.4.1.3.5 พิธีแต่งงาน เช่น มีการพูกมือ ซึ่งเป็นพิธีการของชาวภาคใต้สมัยก่อน

อา..เอ๋..ไ้แกเหอ	ว่ายน้าต่อแตมาขอเมีย
ขันหมากลอยน้ำเสียบ	เอาไ้หราชอาณาจักรขอเมียละไ้แก
ขึ้นนั่งบนเร็นน้อง	ขอเงินขอทองสักสองสามแค
เอาไ้หราชอาณาจักรขอเมียละไ้แก	บอกแขกโ้กมือ..เอ๋..เหอ..เอา

10.4.2 ประเพณีส่วนรวม เช่น ประเพณีลากพระหรือชักพระของชาวภาคใต้

ฮา...เอ๋...พี่ไปเหอ	ไปบ้านห่านอนสักเคี้ยว
ไปเซ่อสารเหนียว	แทงคมลากพระ
โลกโลกแพงแพง	อีกแคงไม่ละ
แทงคมลากพระ	อย่าละสักที...เอ๋...เหอ...เคี้ยว

11. บทเพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำดำ คำหยาบคาย คำหยาบโลน และมีเนื้อความ
 ค่อนไปในทางหยาบโลน

บทเพลงนี้แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

11.1 เพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำดำ คำหยาบคาย เช่น

ซ้างเย็ดเหอ	อีเหม็ดรังทั้ง
รังเองก่ายัง	ชิงรังของเพื่อน
ชิงเชี่ยกชาววัง	ชิงฉัวชาวบ้าน
ชิงรังของท่าน	ชาวบ้านหมั่นรุม...ดา

11.2 เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความค่อนไปในทางหยาบโลน เช่น

ฮา...เอ๋...คนฉักเหอ	คือว่าคนฉักเบ๊
พอหนีไปหาเมีย	ทูลูกเคี่ยมเคี้ยไว้กับใคร
เอาไว้กับผอลุง	ไว้มึงรังไซ
ทูลูกเคี่ยมเคี้ยไว้กับใคร	พอไปหาเมียสาว...เอ๋...เหอ.

เป็นบทเพลงที่กล่าวถึงการเลี้ยงเด็ก เมื่อลูกเอามาเลี้ยงไม่รู้จักวิธีการสอหลอก
 ให้เด็กเพลิน จึงเอาลูกอ้นตะของคนที่เด็กเล่น.

วิเคราะห์เนื้อเพลงกล่อมเด็ก

บทเพลงกล่อมเด็กที่ใช้ร้องกล่อมกันมาหลายยุคหลายสมัยจนบางครั้งเราอาจจะไม่สะดุดใจในเนื้อเพลง เคยร้องอย่างไรก็ร้องตามกันมาอย่างนั้น ถ้าพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้ว บทเพลงเก่าแก่เหล่านี้เป็นยิ่งกว่าที่เห็นผิวเผิน อาจจะเป็นทั้งการบันทึกเรื่องราวของคนในแต่ละท้องถิ่น บันทึกทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ไว้มากกว่าที่คิด

ผู้ที่ให้ความสนใจในบทเพลงกล่อมเด็กอย่างจริงจังคือ เจมส์ ลอร์ซาร์ค ฮัลลิเวลล์ เขาได้เขียนการค้นคว้า ที่ความเหตุการณ์เบื้องหลังบทเพลงกล่อมเด็ก ในหนังสือชื่อ Popular Rhymes and Nursery Tales เมื่อ ค.ศ. 1849 โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และต่อมาได้มีการรวบรวมตีพิมพ์ และขยายความการตีความนี้สืบจากของ ฮัลลิเวลล์ใน The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes พิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1951¹

ในเมืองไทยนั้น ยังไม่มีผู้ใดได้นำเอาเนื้อเพลงกล่อมเด็กมาวิเคราะห์เพียงแต่มีการถอดความและแยกประเภทของเพลงเท่านั้น ฉะนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นับว่าเป็นฉบับแรกที่มุ่งวิเคราะห์เนื้อเพลงไปในแง่ต่าง ๆ ตามประเภทที่แบ่งไว้ในบทที่ 3 ดังนี้

1. บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์

ในเนื้อเพลงกล่อมเด็ก มีหลายเพลงที่กล่าวถึงสัตว์หลายชนิด ทั้งที่กล่าวถึงโดยตรง เช่นอธิบายถึงลักษณะ ชีวิตความเป็นอยู่ และบางที่เป็นแค่เพียงพาดพิงถึง

¹ว. วิจารณ์กุล "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาคาร (15 กันยายน 2518) หน้า 22

เช่น ใช้เป็นชื่อกล่าวนำในบทเพลง ไม่ได้พูดถึงสัตว์เหล่านี้ในเนื้อเพลงเลย เช่น

	นกคุดเทอ		ชুমะพร้าวเจียวเจียว
	นั่งกินคนเดียว		ไม่ไว้ให้น้ำเนร
	เรากินหนังหลา		น้ำเนรของเรา
	ไปไซโยไซยา		ได้โลกวิวมาตั้งเข่อฮีเหล้ง
	เหล้งเล้งหางคอก		โผกไว้เรีนนอกชาดไปเรีนใน
	เที่ยงเที่ยงสายสาย		หนูแก้วตาลาย
	พาไปถึงไหน		ไปพบเทเกาะ... หงส์
ศัพท์	นกคุด = นกกะปูด	หนัง = มั่ง, บ้าง	เชอ = ชื่อ,
	โผก = ผูก	เรีน = เรือน	เท = ที่

	นกเขาวาเทอ		ไซให้น้องไปค่านาป่าชีไถ
	ข้าวเสาะเมื่อเมื่อเป็นหม้อใหญ่		แคนใจไหรเหลยเทขวัญข้าว
	แก้มหมากแก้มพดู		โถมทรูไม่บอกมาแต่เช้า
	แคนใจไหรเหลยเทขวัญข้าว		เท่านั้นน้องแคน..... ใจ
ศัพท์	นกเขาวา = นกเขาวา	ป่าชีไถ = ท่ามกลางนาที่ไถแล้ว	
	ข้าวเสาะ = ข้าวหอ	เมื่อ = แต่ละเมื่อ, ไหรเหลย = กระไรเลย	
	เหลย = เลย	เท = ที่	

แต่การกล่าวถึงสัตว์โดยอาศัยชื่อสัตว์เหล่านี้เป็นต้นเพลง มีอยู่เป็นส่วนน้อย ที่พบกันก็จะได้แก่สัตว์พวกนก และเป็นเนื้อเพลงกล่อมเด็กภาคใต้เท่านั้น ส่วนมากเมื่อกล่าวถึงสัตว์ต่าง ๆ ก็มักจะบอกถึงลักษณะ อากัปกิริยา ชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทของสัตว์ได้ดังนี้

1.1 สัตว์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกคันสุนทรีย์: ความรู้สึกคันสุนทรีย์ ได้แก่ ความรู้สึกคันความรื่นรมย์ ความสนุกสนาน ความสบาย ความดี ความงาม เมื่อเราฟังเพลงกล่อมเด็กแล้วจะทำให้เกิดความรู้สึกเหล่านี้ สัตว์ที่นำมากล่าวถึงมากที่สุด

ในเนื้อเพลงกล่อมเด็กทุกภาคของไทย คือ นก การกล่าวถึงนกนั้นก็กล่าวถึงสภาพต่าง ๆ ของมัน เช่น

1.1.1 กล่าวถึงเสียงร้อง เสียงขันของสัตว์ มีหลายเพลงที่กล่าวถึงเสียงร้องของนก เพราะนกแต่ละชนิดมีความเด่นแตกต่างกัน บางชนิดเด่นที่รูปร่าง ลักษณะบางชนิดเด่นที่เสียง เช่นเสียงขัน เสียงคู ของนกเขา ดังปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็กดังนี้

นกเขาเอ๋ย
พระสุริยามีแสง

นกเขาเอ๋ย
ขันเกิดเมจจะแสงเสียงเด่น

นกเขาร้องเอ๋ย
ฟังแก้วแว่วเสียงหงส์

นกเขาโชนเหอ
เกาะอยู่ตัวเดียวเรียวไม่พุก
วันนั้นจะไปไหน
ขันตลอดชายไม่เว้นวัน

ขันอยู่แต่เช้าจนเที่ยง
เที่ยงแล้วจนนอนเปลเอ๋ย
ขันตั้งแต่เช้าจนเย็น
เนื้อเป็นเจ้าคนเดียวเอ๋ย
ดูเหว่าเขาร้องอยู่ในดง
ชมคงพอกคนเดียวเอ๋ย
ปานนี้ไม่ได้มาโยนลูก
ขันตลอดชายไม่เว้นวัน
เท่ม่ายไคยขันเสียงขัน
ขันเยาะขันเย้ย...น้อง

นกเขามีอยู่หลายชนิดที่นิยมเลี้ยงกันมาก ได้แก่ นกเขาหลวง นกเขาขาว นกเขาพม่า และนกเขาแขก

นกเขาหลวง หรือบางที่เรียกว่านกเขาใหญ่ "เป็นนกที่ขันและคูเพราะมาก มักจะชอบขันเล่นตลอดวัน เฉพาะอย่างยิ่งในตอนเช้าและเย็น... โดยมากนิยมเลี้ยงที่ใหญ่และกังวาน และขันมากครั้งติดต่อกัน ลักษณะคล้ายตามตัวและรูปร่างและลักษณะของเสียงที่ขันนี้ นักเล่นนกเขาเขาถือเป็นของสำคัญมาก เขาแบ่งพวกนกเขาเป็นนกที่ให้คู่และให้โทะแก่ผู้เลี้ยงโดยลักษณะและเสียง"¹ ส่วนนกเขาขาวบางที่ก็เรียกว่านกเขาลูก

¹ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทย เล่ม 4 หน้า 2172

เป็นนกที่คนไทยและไทยอิสลามชอบเลี้ยงกันมากไม่แพ้กเขาใหญ่เหมือนกัน เป็นนกเขาที่มีขนาดเล็กที่สุดในประเทศไทย¹ ชอบอยู่คู่ บางทีก็เห็นอยู่เดี่ยว... มักอยู่ตามไร่นาและท้องนาไม่ชอบอยู่ป่าคง ชอบลงเดินหากินเมล็ดพืชตามลานดินที่เตียน เฉพาะอย่างยิ่งตามถนนปูนดิน ก่อนข้างเขื่อง เสียงขันดังคล้ายกับว่า "ข้าวกระตูก ๆ ๆ และกสัวอะไรกะทุกซ์ กสัวอะไรกะทุกซ์ มักไคยีนบ่อยู่ในบามเช้าและตอนเย็น"²

ด้วยเหตุที่เสียงขันและเสียงคูของนกเขาเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่ไคยีนไค้ฟัง จึงมีผู้นิยมเลี้ยงไว้ในบ้าน เสียงขันและเสียงคูของนกเขาจึงเข้ามาปรากฏในบทเพลงกล่อมเด็กของไทยในทำนองการส่งเสียงขัน เพื่อขับกล่อมให้เด็กไค้นอนหลับอย่างมีความสุข

ในเพลงกล่อมเด็กของลาวก็มีเรื่องนกเขาขัน แต่ให้ความรู้สึกวังเวง ไม่ชวนฟังเหมือนในเพลงกล่อมเด็กของไทย เช่น

โอ้เจ้านกเขาขัน
ไค้ยีนแต่เสียง ไค้ยีนแต่เสียง

ขันแล้วเจ้าก็บินสู่รัง
เราฟังเอ๋ย แสนวังเวง

นอกจากนกเขาที่ส่งเสียงขันคู่ แล้วยังมีนกอื่น ๆ ที่ส่งเสียงร้องดังปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็ก ดังนี้

นกสีชมพูเอ๋ย
ร้องทอຍตริกตึกเตียว

มาจับอยู่ที่ไม้เรียว
อ้ายบัตติเตียวเตียวเอ๋ย

นกสีชมพูนั้นเด่นที่รูปร่าง สดขะ เพราะมีความสวยงามยิ่งกว่านกอื่น ๆ โดยเฉพาะขนของมัน แต่ในบทเพลงนี้ไม่ได้บรรยายในด้านความสวยงามของมัน นอกจากนกแล้วในบทเพลงกล่อมเด็กก็กล่าวถึงเสียงขันของไก่ เช่น

¹ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทย เล่ม 4 หน้า 2174

²ค. หน้า 2175

โก่เถื่อนเอ๋ย	ชั้นสะเพื่อนทั้งป้า
ยกขึ้นเถิดรา	โอ้เจ้าทรมบงอร
พ่อแม่เจ้าหาไม	ใครเลยจะไคสังสอน
โอ้เจ้าทรมบงอร	นอนหลับเสียเถิดเอ๋ย
สา เอ้อโก่ขึ้นเหอ	เสียงขึ้นมาห้อยห้อย
เก็บคอกไม้มาร้อย	พวงห้อยไว้สองแถว
ข้างต้นพวงพุดซ้อน	ข้างหัวนอนพวงนมแมว
พวงห้อยไว้สองแถว	โพตานข้างบานเอ้อ...เหอ....ห้อย

โก่เป็นสัตว์จำพวกนกเช่นกัน แต่เราไม่ได้เรียกนกนำหน้าเท่านั้นเป็นเพราะเรานำมาเลี้ยงเป็นระยะนาน ๆ จนเชื่องและบินไม่ไหว¹ ดังนั้นโก่จึงมีลักษณะหลายอย่างคล้ายนก ซึ่งในบทเพลงกล่อมเด็กเมื่อพูดถึงโก่ก็มักจะพูดถึงเสียงขันของโก่ เพราะเป็นลักษณะเด่นของมัน

กล่าวได้ว่านกเป็นสัตว์ที่ใช้เสียงมากกว่าสัตว์อื่น และนกแต่ละชนิดก็มีเสียงเฉพาะของมันไม่ซ้ำแบบนกชนิดอื่น เสียงร้องคล้ายเพลงก็มีนกเขา นกคีรีบุณ มีเสียงเพราะมาก คนจึงมักนิยมเลี้ยงไว้ในบ้าน เพื่อฟังเสียง และเพื่อขับก่อกวนให้นอนหลับสบาย

1.1.2 กล่าวถึงรูปร่าง ลักษณะ อากัปกิริยา และชีวิตความเป็นอยู่ โดยมากเป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดกับคน คนสังเกตเห็นลักษณะต่าง ๆ ของสัตว์เหล่านี้ จึงนำเอาลักษณะของสัตว์แต่งเป็นเพลงกล่อมเด็กขึ้น เช่น

นกกระจามหัวเหลืองเอ๋ย	คามข้าวนาเมืองมาสองรวง
คามมาว่าจะค่านาหลวง	แก้มพวงเจ้าคนเคียวเอ๋ย

¹ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 51 หน้า 73

เมื่อคนเห็นนกคาบรวงข้าว ก็ไปกอบมาคล้ายกับคนคือจะค่านา จึงแต่งบทเพลงไปตามที่ตนนึก แต่ที่จริงนกเหล่านี้คาบรวงข้าวมาทำรัง เมื่ออย่างเข้าเดือนพฤษภาคม นกกระจาบเริ่มทำรัง การทำรังนี้นกตัวผู้จะคุมพวกเดียวกันมาเที่ยวหาทำเลที่เหมาะสม โดยมากเคยทำรังไว้ที่ใด ก็จะมาที่นั่นไม้นั้น ทำเลที่ชอบ สร้างรัง คือไม้ที่งอกขึ้นใกล้น้ำ เช่น ต้นลำพู กอไม้ และต้นมะพร้าว หรือไม้ก็เลือกเอาต้นไม้ที่มีกิ่งของมันยื่นไปในคลองหรือในสระ และเลือกทำรังค้ำขึ้นที่อยู่ใต้ลม เมื่อหาทำเลที่เหมาะสมแล้ว นกกระจาบตัวผู้ก็จะบินไปคาบใบข้าว ใบหญ้า เลือกเอาใบที่ยังเขียว ๆ อยู่ ครั้งแรกก็เอาปากกัดตรงกลางของใบ ห่างจากปลายใบราว 1 ฟุต แล้วก็กัดใบนั้นให้ขาดเพียงนิดเดียวตรงกลางใบอ่อนแล้วก็ทิ้งให้ฉีกยาวไปจนถึงปลายใบ แต่ก็ไม่ทิ้งให้ขาดถึงปลายใบเลย แล้วจึงฉีกริ้วใหม่ให้ออกเป็นริ้วเล็ก ๆ เช่นนี้ฉีก พอได้สัก 3-4 ริ้ว ก็คาบรวบแล้วบินทิ้งให้ขาดจากใบที่ต้น นำไปที่ต้นไม้ที่จะทำรัง

เมื่อถึงต้นไม้ นกกระจาบจะหากิ่งที่เหมาะสม คือกิ่งที่แตกแขนงเป็น 2-3 แขนง เพื่อจะได้มีที่ยึดรังให้แน่นหนา มันจะเอาเหง้าจิบรี้วใบข้าวที่มันฉีกมานั้นให้แนบเข้ากับไม้เล็ก ๆ นั้น แล้วก็ใช้ปากคาบปลายริ้วใบข้าวสอดพันแล้วใช้ปากดึงพันไปมาและใช้ปากดึงจนแน่น ใบข้าวไม่สิ้นเหมือนใบหญ้าบางชนิด เพราะมีขนซึ่งทำให้ดีด ฉะนั้นนกจึงสามารถเอาปากสอดผูกได้ โดยไม่ทำให้ข้าวคลี่คลายออกมาอีกได้ พอผูกใบข้าวใบแรกเสร็จ นกกระจาบก็บินไปคาบใบใหม่มาสอดและผูกต่อไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ นับว่าเป็นนกที่มีความสามารถมาก

การที่นกกระจาบตัวผู้ยืนทำรังนั้น เป็นความอยากที่เกิดขึ้นเองจากต่อมแห่งอวัยวะสืบพันธุ์ของนก ไม่ใช่เกิดขึ้นความคิด ความฉลาด คือ เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์ของมัน จะมีความรู้สึกตึกตักขึ้น และขับน้ำออกไปบังคับสมองให้รู้สึกอยากทำรัง เมื่อหมดฤดูต่อมจะหยุดทำงาน บางรังก่อสร้างไปได้เพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ พอต่อมไม่ทำงาน รังนกจะค้างอยู่สร้างไม่เสร็จ รังเช่นนี้เรียก Cock nest หรือรังตัวผู้ ที่ตั้งชื่อเช่นนี้ เพราะเดิมเชื่อว่า ในตอนกลางคืน นกตัวผู้คงจะมานอนในรังที่ว่างนี้

เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อนเอ๋ย	ถ้าแล้วจะนอนที่ตรงไหน
จะนอนไหนก็นอนได้	สุ่มทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
จนพระพายฉายสีครามอ่อนอ่อน	เจ้าเคยจรมานอนวังเอ๋ย

นกขมิ้นเป็นนกที่มีสีเหลืองสวยงาม เว้นแต่นกขมิ้นดง Maroon Oriole นั้นสีน้ำตาลแดงเข้มจนเกือบดำก็มี¹ นกขมิ้นเหลืองอ่อนที่ปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็กว่าเป็นนกไม่มีรังจะอาศัย เป็นเพราะว่านกชนิดนี้ได้อพยพเข้ามาหากินในประเทศตอนฤดูหนาวนั่นเอง ในบทเพลงไทยเดิม หรือเพลงไทยสากล ก็มักจะกล่าวเปรียบเทียบกับคนที่เรารอน ไม่มีที่อยู่อาศัยเหมือนกับนกขมิ้นเหลืองอ่อน

เจ้านกเอี้ยงเอ๋ย	ชนปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม
จับอยู่ที่ชายค่อม	เฝ้ากลมเจ้าคนเดียวเลย
นกเอี้ยงเอ๋ย	ปีกก็เกลี้ยงหางก็รี
ตัดท้ายค่อมสี	แม่ทองดีเจ้าอย่าชื้ออน
เจ้าวงนอนหลับตา	

นกเอี้ยงเป็นสัตว์อยู่ในวงศ์นกเอี้ยงและนกกิ้งโครง Family Sturnidae ประกอบด้วยนกเอี้ยง นกสาธิกา นกกิ้งโครง และนกขุนทอง นกพวกนี้กินแมลงต่าง ๆ เป็นอาหาร นกเหล่านี้ชอบหากินตามหลังวัวควาย เพราะเวลาวัวควายเดินไปตามท้องทุ่ง หางของมันจะโบกพัดเอาตัวแมลงบินขึ้นมา นกพวกนี้จะจับจิกกินเป็นอาหาร² อีกประการหนึ่งพวกแมลงหวี่ความรำคาญให้กับเหล่า วัว ควาย เหล่านี้ เมื่อบรรดานกช่วยจิกแมลงบนหลัง วัว ควาย จะทำให้วัวควายเหล่านี้รู้สึกสบายตัว ดังนั้นผู้เขียนจึงเหมาเอาว่า นกเอี้ยงเลี้ยงควาย ดังในบทเพลงกล่อมเด็กว่า

¹ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 1 หน้า 103

² สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 1 หน้า 104

นกเอี้ยงเอ๋ย	มาเลี้ยงควายเฒ่า
ควายกินข้าว	นกเอี้ยงหัวโต
มาจับต้นโพ	ร้องไห้หึงหึง
มาจับต้นชิง	เขาก็กิ่งลงมา
มาจับต้นชา	เขาก็กดแม่ให้
มาจับต้นตะไคร้	เขาใส่หม้อแกง
ทำน้ำพริกแดงแดง	แกงอายนกเอี้ยง

เพลงกล่อมเด็กนกเอี้ยงเลี้ยงควายเฒ่า ของภาคอีสานก็มี เช่น

นกเอี้ยงเอ๋ย	เขาให้เลี้ยงควายเฒ่า
ควายกินข้าว เขาจับนกเอี้ยง	นกเอี้ยงกินจุก
นางทองสุกหุง เขาจึงเห็น	นางทองจันทร์ตกวิกตกว่า
ศัพท์ ควาย = ควาย	เขา = ข้าว

ลักษณะการหากินโดยอาศัยซึ่งกันและกันแบบนี้ ตามหลักชีววิทยา เรียกว่า Mutualiam

นกกิ้งกือ หรือ นกคิ้งกือ ในภาษาถิ่นใต้เรียกว่า นกโหรง เป็นนกที่มีสีดำ สีและขนของมันเหมือนกา ตัวเล็กขนาดนกเขาชวา จึงมีผู้เข้าใจผิดคิดว่า เป็น กา ดังเนื้อเพลงที่ว่า

ฮา... เอ้อ.. ครี๊วน้องเหอ	ครี๊วแม่นางนกโหรง
บินเกาะที่หน้าโรง	พีนีกว่ากา
ฉวยไม้คนลิวซัก	นกโหรงก็พลัดลงมา
พีนีกว่าอีกา	นางสงสาร นางนก..เอ้อ..เหอ..โหรง

เพราะลักษณะของนกกิ้งกือคล้ายกับกา จึงเป็นสัตว์ที่เคราะห์ร้ายอยู่ก็ตรงที่ว่า

คนส่วนมากเกลียดกา สาเหตุที่คนเกลียดก็เพราะนิสัยซี้ดซี้ดขโมยของมันคงปรากฏอยู่ใน เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ว่า

นกเขยนกกา	ความคำซ่าสามอย่างอ้างชวน
คือเลี้ยงข้าววัวก่ายกับสันคาน	มีอาหารหยามช้านกทหาร
แสวงอาหารกับโดยปิ่นปล้อง	คนมักก่อนขับไล่เขาไม่ขุน
เพราะจรีตเจ้ารวาคล้ายจากคุณ	นกต้องขุ่นคอยชิงไม้ทิ้งเพลง
เปรี๊ยะเหมือนพาดสันคานวิปริต	วจีจิกกายทุจริตเพ่ง
พอใจเบียดเสียดสัตว์ชนิดนักเลง	เป็นที่เน่งของชนทุกคนเอ๋ย
ศัพท์ ขุน = เลี้ยง	เน่ง = ไล่, ไม่ชอบ

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 ได้เล่าถึงนิสัยขโมยของกาว่า

ที่รู้จักในชื่อ จิ้งหวัดปทุมธานีในกลางฤดูฝน มีนกปากห่างพากันมาทำรัง วางไข่บนต้นยางในวัดนั้นทั้งหลาย ๆ รอยรัง ในฤดูนี้มักมีคนแอบไปยิงนกนี้ เล่นเมือง ๆ พอเสียงปืนดัง นกปากห่างมักจะตกใจพากันบินหนีออกจากรัง หมดทั้งตัวผู้และตัวเมีย และในขณะที่พบนกแม่นกตกใจพากันบินหนีกระจัดกระจายออกไปในแคว้น อีกรางที่ต่าง ๆ รอบวัด จะฉวยโอกาสรีบพากันบินมา ยังต้นยางนั้น และขโมยคางไข่ของนกปากห่างหนีไปซุกซ่อนไว้ในอุ้งรักแล้วก็บินมาขโมยใหม่ ถ้าวางไข่ในนกปากห่างเจ้าของรังกลับมาหา ไข่ก็อาจถูก ขโมยหมดรังไปเลยก็ได้ ไข่ของนกปากห่างมีขนาดโตเท่า ๆ ไข่เป็ด ไม่นานที่อีกรางจะหายไปโดยง่าย ๆ แต่การที่หายไปโดยง่าย ๆ ไม่เคยเห็นสิ้น หรือหลุดจากปากของมันเลย

ที่สนามกอล์ฟสโมสรกอล์ฟดุสิต อีกรางขโมยบินโฉบลงมาตามลูกกอล์ฟที่คน เล่นตีไปตามสนามกอล์ฟเมือง ๆ มักต้องจ้างเด็กให้เดินสวนหน้าไปคอยดู และคอยให้ไล่อีกรางขโมยนี้ มันขโมยไปไข่แล้วมักเอาไปซุกซ่อนในพงหญ้า หรือในที่ลับตาในลานพระราชวังดุสิตหรือไม่ก็พาไปซุกซ่อนในวัดเบญจมบพิตร คนงานเคยไปพบที่ซุกซ่อนของมันและเอาลูกกอล์ฟกลับมาขายได้ทั้งหลาย ๆ ลูกเมือง ๆ ¹

¹ ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 1022 - 1023

จากตัวอย่างนี้ค่อนข้างมากจึงมักจะอธิบายลักษณะเด่นของคำว่าชี้ชโยบ แต่ถ้าพูดถึงประโยชน์ที่เราจะได้รับจากกาก็มี เพราะการช่วยกำจัดเศษอาหาร และของเน่าเปื่อยน่ารังเกียจ จึงนับว่ามีประโยชน์ในการสุขาภิบาล

มีเนื้อเพลงกล่อมเด็กบทหนึ่งกล่าวถึงนกกาเหว่า ได้อธิบายลักษณะของนกนี้ได้เป็นอย่างดี นำประหลาดว่าคนไทยสมัยก่อนมีความรู้ และความสังเกตในเรื่องสัตวศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง นกกาเหว่า หรือบางทีก็เรียกว่า นกคุเหว่า ซึ่งคนไฉนเสียงร้องของมันก็ทราบว่าเป็บนกชนิดนี้ เพราะมันดัง กา-เหว่า กา-เหว่า ตัวผู้มีสีดำและตัวเมียเป็นสีลาย ๆ ชื่อสามัญในภาษาอังกฤษเรียกว่า Koe1 ลักษณะของนกนี้มีความแปลกพิสดาร ดังในเนื้อเพลงกล่อมเด็กว่า

กาเหว่าเอ๋ย	ไซ้ให้แม่กาซัก
แม่มากก็เผลอรัก	คิดว่าลูกในอุทร
คาบข้าวมาเผื่อ	คาบเหยื่อมาป้อน
ถนอมไว้ในรังนอน	จนลูกอ่อนสอนบิน
แม่มากาถูออกหากิน	ถึงฝั่งน้ำคงกา
ตื่นเหยียบสาหร่าย	ปากก็ไซ้หาปลา
กินกุ้งกินกั้ง	กินหอยตะพังแมงดา
กินแคว้โงมา	จับต้นหว้าโพธิ์ทอง
ยังมีนายพราน	เที่ยวคอมค่อมมองมอง
ยกปืนขึ้นส่อง	จงเอาแม่มากา
ยิงถูกหัวอก	แม่มากก็ตกหัวคะมำ
ตัวหนึ่งว่าจะต้ม	ตัวหนึ่งว่าจะยำ
กินนางแม่มากา	คำวันนี้คุณแม่

แม่นกกาเหว่าเป็นแม่นกที่ไม่รู้จักทำรังเอง เมื่อถึงกำหนดวางไข่ซึ่งมักเป็นฤดูที่กาจะวางไข่เหมือนกัน มันจะคอยไปเกาะต้นไม้ที่อยู่ใกล้รังกา บางครั้งเอนก

กาเหว่าก็หลอกล่อบินตาเข้าไปใกล้ ๆ รังกา กาเห็นเข้าก็บินไล่ให้ออกห่างจากรัง แม่นกกาเหว่าก็จะรีบบินเข้าไปในรังกาทันทีแล้วก็วางไข่ แม่นกกาเหว่านี้ใช้เวลาวางไข่เสร็จเร็วมากช้า 1-2 วินาทีเท่านั้น ถ้ากาเจ้าของรังบินมาเร็ว แม่นกก็จะรีบบินหนีไปทันทีที่วางไข่แล้ว แต่ถ้ากาตัวมาช้าบางทีแม่นกกาเหว่าก็จะเขี่ยเอาไข่กาให้ตกลงจากรังไปบ้าง เพื่อให้จำนวนไข่ในรังนี้คงที่เสมอ ไข่ของนกกาเหว่านี้มีสีสรรคล้ายไข่กามาก แต่ถ้าดูขนาดกันแล้วไข่นกกาเหว่าจะเล็กกว่าไข่กาเล็กน้อย ดังนั้นแม่นกาก็หลงผิดไปจนเป็นตัวนกกาเหว่าจะเป็นตัวและฟักออกไข่ได้เร็วกว่าไข่กา เมื่อนกกาเหว่าออกไข่ได้ 2-3 วัน ลูกนกนี้ก็พยายามจะคุ้ยไข่ใบอื่น ๆ ให้ตกออกไปจากรัง คล้ายลูกนกคักกู (Cuckoo) ซึ่งนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุลได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมชาติวิทยานานาสัตว์ว่า

มันมีวิธีการในการที่จะเขี่ยไข่ออกจากรังอย่างน่าประหลาดทีเดียว คือมันใช้หลังตอนตะโพกของมัน ซึ่งมีเป็นร่องอยู่หนอยหนึ่งคันไข่ให้ออกไปจากรังบางครั้งไข่ก็จะกลิ้งขึ้นมาบนหลังของมันแล้วมันก็ใช้หลังคันไข่นั้นให้ตกหรือออกไปจากรัง บางทีมันก็ทำสำเร็จกลิ้งไข่ใบอื่น ๆ ให้ตกจากรังจนหมดสิ้น แล้วตัวมันก็นอนสบายอยู่ตัวเดียวในรัง กลายเป็นลูกหัวแกวหัวเหวนของอีกาขึ้นไปเลย..... แต่มันมีอยู่บ่อย ๆ ที่พบว่าแม่นกกาเลี้ยงทั้งลูกปลอมและลูกแท้ของมันเองอยู่ข้างตัว หรือสองตัวในรังเดียวกัน และก็นำประหลาดใจว่าพระเจ้าก็ช่างเขาช่างคนผิดอีก คือลูกนกกาเหว่าตัวเมียหรือตัวผู้ตัวนั้น เมื่อฟักออกจากไข่ใหม่ ๆ มันก็มีสีคล้ายพ่อจึงแลดูคล้ายกับลูกอีกา จนที่ว่าลูกนกตัวเมียจะคล้ายอย่างสีสรรของแม่นกกาเหว่า ขรอยพระเจ้าจะเสกสรรคทำให้นมันมีสีค่าเพื่อตบตาแม่อีกาให้หลงผิด "คิดว่าเป็นลูกในอุทร" มันจะเปลี่ยนสีเป็นลูกกาเหว่าเอาเมื่อก่อนวางไข่จนจะบินได้ ในตอนนั้นแหละบางทีแม่อีกาจึงเพ็งจะมาเอะใจว่าตนไปหลงเลี้ยงลูกนกรพิ์ จึงได้ใจจิกตีให้ออกไปเสียจากรัง¹

ในเมืองไทย กามีอยู่จำนวนมาก นกกาเหว่าจึงมักจะฝากไข่ให้แม่นกฟัก แต่จะฝากไว้ในนกชนิดอื่นบ้างก็ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง แต่ในแคว้นฉานทางทิศเหนือของพม่าบางทีมันก็ไปไข่ฝากไว้ในรังนกนางแอ่น และในเมืองจีนนั้นบางทีมันก็ไปไข่ไว้ใน

¹บุญส่ง เลขะกุล ธรรมชาติวิทยานานาสัตว์ หน้า 92

รังนกถึงโครง ซึ่งทั้งนางนกนางเขนและนกถึงโครงนั้นล้วนแล้วแต่เล็กกว่านกกาเหว่ามาก ซึ่งนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ได้สันนิษฐานว่า นกทั้งหลายเหล่านี้เมื่อถึงฤดูจะกกไข่ คอมภายในร่างกายของมันเปลี่ยนแปลง ทำให้มันเกิดความรักของมารดาอย่างที่เราเรียกว่า Maternal love ความรักอันนี้แหละจะไปกลบความรังเกียจจึงได้พุ่มพักเลี้ยงดูลูกปอมเหล่านั้น เหมือนดังในเพลงกล่อมท่อนหนึ่งที่ว่า

“หลงรักดังลูกในอุทร คบข้าวมาเผื่อ คบเหยื่อมาป้อน”¹

สิ่งที่น่าประหลาดยิ่งนัก คือลูกนกกาเหว่าเหล่านี้ สามารถรู้จักสถานที่และระยะที่จะต้องบินมาตั้งแต่เกิด เพราะเมื่อแม่นกกาเหว่าวางไข่ของมันไว้ในรังกา เมื่อลูกนกกาเหว่าฟักออกเป็นตัว มันจะบินไปยังรังฤดูหนาวของพ่อแม่จริง ๆ ของมัน แทนที่จะอพยพไปกับนกที่กกไข่เลี้ยงดูมัน² เรื่องคตินานบ้านมีนิทานพื้นบ้านประเภทอธิบาย (Explanatory tales) ก็มีบอกสาเหตุว่า เป็นเพราะเหตุใดนกกาเหว่าทำไมจึงไข้ไข้ให้กาพัก ดังมีเนื้อเรื่องดังนี้

นกกรู้ง นกกาเหว่าและกา อาศัยอยู่ใกล้กันไปหากินด้วยกันอยู่ริมหนองกรู้ง กับกาเป็นเพื่อนรักกันมาก ส่วนนกกาเหว่าก็ชอบพอกับกามากเหมือนกัน แต่ฝ่ายนกกรู้งกับนกกาเหว่านั้นคบหากันก็จริง แต่ไม่สู้จะถูกคอกันเท่าไร วันหนึ่งสัตว์ทั้งสามแยกย้ายไปหากินตามลำพัง นกกรู้งบังเอิญเคราะห์ร้ายถูกนายพรานเอากระสุนดินเหนียวมันตาดกแตกจนแห่งยิงเข้ากรู้งทวารหนักหรือคู้ ลูกกระสุนคาอยู่ที่ตรงนั้นจะพยายามเอาออกอย่างไร ๆ ก็ไม่หลุดออกมาได้ อึดอัดไม่สบายเลยแฉะแฉะน้อย นกกรู้งทนไม่ไหวจึงไปหาภาซื่อให้ช่วยเอากระสุนออก กุสสุสารก็พยายามหาวิธีช่วยหลายอย่างก็ออกไม่ได้ จึงแนะให้นกกรู้งไปนอนโงงหายใจให้แสงอาทิตย์ส่องถูกตรงลูกกระสุนให้พอที่จะไต่แตกกระเทาะออกมาเอง นกกรู้งก็พยายามทำตามเป็นนานสองนานกระสุนก็ยังออกไม่ได้โดยนัยเอง กาจิงพวนกรู้งไปหานกกาเหว่า ขอร้องให้ช่วยเหลือเพื่อนควย กาเหว่าจึงถามว่า ถาช่วยไต่สำเร็จจะให้อะไร นกกรู้งกำลังทรมาณมากจึงบอกไปว่า

¹บุญส่ง เลขะกุล ธรรมชาติานาสัตว์ หน้า 94

²แมรี โอ ไฮต์ โลกของสัตว์ เจ็บทิศและนาฬิกาธรรมชาติ หน้า 44

ถ้าช่วยไ้ได้เร็วก็จะยอมเป็นทาสเจ้าผู้ชั่วโคตร นกกาเหว่าบอกกล่าวรู้ก่าฟืด
ของนกรังที่ว่าพูดจาเอาอยู่คำไมใดมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว เวลานั้นกำลังเจ็บ
มากก็รับปากคล่อง ๆ ทุกอย่าง ครั้นหายสบายแล้วก็จะไม่รักษาคำพูด จึงอิด
เอื้อนบอกขี้ไปไม่ยอมช่วย ส่วนกานั้นส่งสารเพื่อน เห็นเจ็บล้ามาหาเวทนา
จึงบอกว่า "เราจะเป็นผู้รับประกันเอง ถ้านกรังไม่ทำตามสัญญาเราปรับ
เอาทั้งเรากับแกวกัน เรายังอยู่ทั้งคนจะกลัวทำไม" นกกาเหว่าเห็นวาก
ยีนยันแข็งแรงอย่างนั้นก็ตกลงรับช่วย แล้วแนะนำนกรังว่า "เจ้าจงเอากนแห
ลงไปโน่นๆ แลยูนาน ๆ ไม่นานกระดูกสันหลังเห็นยาวก็จะละลายออกเองจนหมด
เจ้าก็จะไ้สบายไม่เจ็บล้ามากอีกต่อไป

นกรังก็ทำตามแนะนำ พอพบทุกข์แล้วก็บอกกับนกกาเหว่าว่า "เรื่องง่าย ๆ
อย่างนี้เราก็น่าจะไหว แล้วก็จะใจจะหายแล้วทีเดียว ไม่จำเป็นจะต้อง
อาศัยบุญญาเจามาแนะนำ" วาแล้วก็นินทาไปซึ่งหนา

ส่วนกานายประกัน ไม่รู้จะทำอย่างไรก็ถึงต้องรับเคราะห์ตามสัญญา ต้อง
ยอมเป็นทาสของนกกาเหว่ารับใช้แทนนกรัง นกกาเหว่าจึงไ้ใจให้กาฟักไข่และ
เลี้ยงลูกแทนตน กาจึงต้องทำหน้าที่นี้เรื่อยมา¹

มีนกในวงศ์เดียวกันกับนกกาเหว่า หรือนกกะปูด หรือนกก้นปูด (Crow
pheasant) ร้องเสียงดัง ปูด ปูด ปูด ปูด ช้า ๆ กันหลายครั้ง มักไ้ยินในตอนเช้า
และตอนเย็น ชาวบ้านเชื่อกันว่ามันจะร้องเวลาน้ำขึ้นน้ำลง เสียงร้องของมันไ้ยินไกล
มาก เวลาร้องกันหัวต่ำลงพองขนคอออก กระดกหางขึ้นและแผ่หางให้บานออก แล้ว
ส่ายหางไปทางขวามาทางซ้าย และทุก ๆ ครั้งที่ออกเสียงร้องมันมักทำตัวสั่น ๆ เมื่อ
ตัวหนึ่งร้องดังขึ้น ก็มักไ้ยินเสียงอีกตัวหนึ่งร้องรับไกลออกไป บางทีก็ผดกกันร้องรับ
อย่างกับว่าจะประชันกัน² ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ เรียกนกกะปูดว่า นกภูด มักร้อง
ตอนเย็น ๆ เช่น

โกสินเหอ	ขึ้นมาก็คักก้อง
หวันเย็นนกกุดร้อง	โกทองสอนขึ้น
ยกขึ้นเถอะแลแม่	ไปแลโนราหมันแข่งกัน
หิบบไม้มาสีฟัน	หิบบแม่ขึ้นทองมาบ้วนปาก
โนราสีปาก	ปากหมมณฑลใจ

¹ ภูหลวง มัลลิกะมาส คติชาวบ้าน หน้า 161-162 (อ้างอิงจากพรทิพย์
สุวรรณวรรณา)

² ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทย หน้า 834

ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวถึงนกในวรรณคดี เป็นนกที่อยู่ในป่าหิมพานต์
ลักษณะของนกปรากฏในเนื้อเพลงเช่นกัน กับลักษณะที่ปรากฏในวรรณคดี คือนกการเวก
หรือการวิก หรือกรวิก ใจความว่า

นกเหวกเหอ
กินแต่ขี้มบนลงฟ้า
ขนน้องพินหล่นลงมา

บินสูงเทียมเมฆ
ลมกรคนมันพัดคล่อง
คนทั้งพาราภิบาลชนก... ๗๖

มานพ แก้วสนิท ได้อธิบายลักษณะของนกการเวกตามความเชื่อของคนถิ่น
ใต้ว่า

นกการเวก เป็นนกที่อยู่นบนท้องฟ้า ร้องเสียงดัง เหวก ๆ เชื่อกันว่า
มนุษย์จะไม่มีโอกาสใดเห็นตัวมันเลย แต่มันของมันจะหล่นลงมาจากท้อง
ฟ้า ตกลงมานบนพื้นดินกลายเป็นงูเหลือมปากเปิด หรือกลายเป็นนกเขา
ขาวขาว (นกเขาสีขาว) หรือบางทีก็กลายเป็นงูเขียว ถ้ากลายเป็นงู
เหลือมปากเปิด ถ้ามนุษย์คนใดจับได้จะร่ำรวยเป็นเศรษฐี ถือว่าเป็นสัตว์
ที่น่าโชค ลาภมาให้ เขาจะเอางูเหลือมมาแกงกิน เวลาจะแกงต้องกันมาน
เจ็ดชั้น เพื่อไม่ให้หาย (กลิ่น) ของแกงลอยออกไปยังบ้านผู้อื่น เพราะจะ
ทำให้คนอื่นร่ำรวยตามไปด้วย ถ้ากลายเป็นนกเขาขาว มนุษย์คนใดเลี้ยง
ไว้จะมีโชคลาภใดรับความรุ่งเรือง และร่ำรวยถือว่าเป็นสัตว์ที่น่าโชค ลาภ
มาให้ ถ้ากลายเป็นงูเขียว จะเป็นงูเขียวที่ปอนเหยื่อให้คนไม่ทำอันตราย
นก มักจะอยู่ตามลำคัม (ตามป่าละเมาะ แถว ๆ ไร่สวน) ว่ากันว่าเป็น
สัตว์ที่น่าโชค ลาภมาให้แก่มนุษย์ที่จับมันได้เช่นเดียวกัน มีเรื่องเล่ากันมาว่า
มีเด็กเลี้ยงวัวคนหนึ่งได้จับงูเขียวที่ปอนเหยื่อให้คนได้ตัวหนึ่ง ก็เลี้ยงดูจน
ตาย แล้วก็เอางูเขียวมาวัดเอาหัวเป็นเข็มขัดด้วยความซุกซน แล้วเด็กคน
นั้นก็ไปเที่ยวในวงการพนันซึ่งมีการเล่นปอกกัน ปรากฏว่าคนเล่นปอกหนึ่ง
ใกล้ ๆ เด็กเลี้ยงวัวชนะการพนันทุกครั้งจนกระทั่งได้เงินมากมาย และ
ร่ำรวยมหาศาลเรื่องที่เขาทำมานี้แสดงให้เห็นถึงการนำโชค ลาภมาให้ของ
งูเขียวที่ปอนเหยื่อให้คนซึ่งกลายมาจากชนนกการเวก เรื่องนี้เป็นเรื่อง
คนเขาค้นแก่เล่าให้ฟัง จะเท็จจริงอย่างไรไม่ปรากฏ¹

¹มานพ แก้วสนิท เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ หน้า 47 - 48

เรื่องนกกการเวกอีกส่วนหนึ่ง ว่า

นกเหวกบินสูงเทียมเมฆ
ปีกหนึ่งฉายฉาย
ทักคอกเกสร

ทักคอกเกสร
พี่ชายไว้ทำหัวหมอน
หัวหมอนนางนก...เหวก

นกอะไรหนอเอ๋ย
บินสูงสุดเมฆ
ทั้งปีกทั้งหางเจ้านารัก
เจ้าขามเขาสาคร

คือนางนกกการเวก
ขามภูเขาสาคร
ใครจักไค้ทำหมอน
จะไปนอนไหนเอ๋ย

จากสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึงลักษณะของนกกการเวก
ที่คล้ายคลึงกับในเพลงกล่อมเด็กว่า

นกกการเวก บินสูงเหนือเมฆกินลมเป็นภักษาหาร มีเสียงร้องเพราะ สัตว์
ทั้งหลายได้ยินก็หยุดชะงักควยจับใจในเสียงที่ร้อง "เดื่อกำสงจะกินเนื้อกรัน
ไค้บินเสียงนกกการเวกก็ลืมกิน เด็กอันทานไล่ทีและแลนหนีไป กรันไค้บิน
เสียงนกนั้นร้องก็มีรูสีกที่จักแลนหนีไค้เลย นกอันกำสงบินอยู่ไค้บินเสียงนก
การเวกร้อง ก็มีรูสีกที่จะบิน ปลายที่กำสงวายน่าอยู่ ก็มีรูสีกที่จะวายไป¹

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ กล่าวถึงนกชนิดหนึ่งที่เรารับประทานรังของมันเป็น
อาหาร นกนี้คือนกนางแอ่น

ฮา...เฮอ... นกแอ่นเทอ
บินไค้สูงบินแสน
ตีแม่หมันให้ตาย
ทำรังเกาะสี่และเกาะห้า

ชื่อนางนกแอ่น
ทำรังเกาะสี่เกาะห้า
เอารังไปขายเป็นสินค้า
สินค้านางนก.. เฮอ...เทอ แอ่น

¹ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 1205

อีกจำนวนหนึ่งว่า

บินสูงบินแสน

ทูปแถมหมั่นตาย

เกาะเสเกาะห้า

นกแอนเทอ

ทำรัง เกาะเสเกาะห้า

พารังไปขายเท่สินค้า

สินค้ารังนก... แอน

นกแต่ละชนิดมีการทำรังที่แตกต่างกัน บางชนิดก็ใช้กิ่งไม้มาวางซ้อนกัน
บนกิ่ง แล้วเอาใบไม้มารองรัง เช่น นกปากห่าง บางชนิดก็จะคาบเอาใบหญ้า ใบข้าว
มาสานกันทำรังเป็นรูปแบบเฉพาะตัวอย่างสวยงาม เช่น นกกระจาบทัวเหลือง บางชนิด
เอาใบไม้ 2-3 ใบมามัดรวมกัน เอาปากเจาะริมใบเหล่านั้นแล้วเอาใบแมงมุมมาเย็บ
เข้าด้วยกันเป็นรัง เช่น นกช่างเย็บผ้า (Tailor bird) บางชนิดก็เจาะต้นไม้
เป็นโพรงแล้วเข้าไปทำรังวางไข่ เช่น นกหัวขวาน นกเงือก ส่วนนกนางแอ่นนั้นมีหลาย
ชนิด บางชนิดใช้กิ่งไม้ใบหญ้าตลอดจนพืชพันธุ์ต่าง ๆ มาประกอบเป็นรัง บางชนิดใช้
โคลนที่เหนียวโปะเป็นรัง เมื่อโคลนแห้งก็จะเกาะติดอยู่ตามแกนแขนงไม้ กลายเป็นรัง
รูปร่างเหมือนถ้วย ก่อนที่มันจะลงไปวางไข่มันจะใช้หญ้าแห้งปูภายในรังรูปถ้วย แล้วจึง
จะไปนอนวางไข่ นกนางแอ่นตามที่กล่าวมานี้ รังมันไม่ใช้รับประทาน นกนางแอ่นที่ใช้
รังมารับประทาน คือ นกนางแอ่นชนิดที่ใช้น้ำลาย มันชอบทำรังตามภูเขาริมทะเล และ
บริเวณที่น้ำทะเลขึ้นถึง รังแต่ละรังมีลักษณะเป็นรูปถ้วยสีขาว ยาวประมาณ $2\frac{1}{2}$ - 3
นิ้วเศษ มีส่วนผสมของน้ำลายนกที่ทำให้รังแข็งเป็นพิเศษ นกชนิดนี้มีน้ำลายมาก น้ำลาย
ของมันปนด้วยเสมหะ ซึ่งมีลักษณะเหนียว พอถูกอากาศจะแห้งมีความแข็งแรงขึ้นมาทันที
รังนกนางแอ่นเหล่านี้ คนพยายามเลี้ยงฮันตราขายเป็นหา เพราะสามารถนำมาขายในราคา
สูง คนนิยมซื้อไปรับประทาน เพราะถือว่ารับประทานแล้วจะช่วยบำรุงร่างกายให้แข็งแรง
ในเมืองไทยรังนกนางแอ่น ชนิดนี้มีมากในเกาะสีเกาะห้า ซึ่งเป็นเกาะอยู่ในทะเลสาบ
สงขลา มีคนมาทำรังนานแล้วผู้ที่เขื่อนายอากรรังกรที่เกาะสีเกาะห้าครั้งแรกเท่าที่ทราบ
คือ จีนเหี้ยยง แซ่เฮา ต่อมาได้เป็นเจ้าเมืองสงขลา ได้รับพระราชทานนามว่า หลวง
อินทรีสมบัติ

นกขนาดใหญ่ คือ นกอินทรี ในเพลงกล่อมเด็กได้กล่าวถึงความใหญ่โตของนกนี้ว่า

ฮา.. เอ้อ.. นกอินทรีเหอ	เจ้าพ่อนกอินทรี
ปากหางเด๋ายาวรี	คาบข้างสารพัดใหญ่
ยกปีกกางขึ้นบิน	แผ่นคินหมื่นเพือนอยู่หว่าคไหว
คาบข้างสารพัดใหญ่	เหาะไปบนเวหา.. เอ้อ.. เหอ

นกอินทรี บางกนให้สมญาว่าเป็นพญานก เป็นนกชอบอยู่ย่านภูเขา "นกนี้ชอบจับสัตว์ชนิดที่เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กกินเป็นอาหาร สัตว์จำพวกนั้นได้แก่กระต่ายภูเขา ตัวอื่น และนกต่าง ๆ เป็นต้น"¹ จากข้อความนี้ชี้ชัดแย้งกับเนื้อเพลง อาจจะเป็นการแต่งเสริมบารมีให้คนยาเกรง จึงต่อเติมเข้าไปว่าตัวของมันใหญ่โตมหึมา สามารถคาบข้างซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ได้

ลักษณะเด่นของนกนี้เป็นที่เลื่องลือกันว่า นกอินทรีมีสายตาคมกริบ มองเห็นได้ไกล ท่วงตาของมันมีคุณภาพยิ่งเสียวว่ากล้องจุลทัศน์และกล้องส่องทางไกลรวมกันเสียอีก มีผู้เคยทดลองแล้วว่า สายตาของมันมองเห็นได้ไกลและชัดเจนยิ่งกว่าตามนุษย์หลายร้อยเท่า เมื่อมันเห็นเหยื่อมันจะพุ่งปีกแล้วดลลงไปเฉี่ยวเอาเหยื่อไว้ในอุ้งเล็บ และพาไปให้ลูกของมันกินได้อย่างง่ายดาย

สัตว์จำพวกหนึ่ง ที่เล็ก ๆ เคยรู้จักในนิทานเรื่อง นกมีหู หนูมีปีก เพราะลักษณะรูปร่างของมัน คล้ายหนูมีหู และมีปีกบินได้อย่างนก สัตว์นี้คือ ค่างคาว ในเพลงกล่อมเด็กมีใจความว่า

ค่างคาวเอ๋ย	บินมาปีกยี้ค
จนคำจนมืด	เจ้าจะไปสวนไหน
จะไปสวนหลวง	เก็บลูกมะม่วงมาฝากบ้างเน้อ

¹ ธีต สุนทรโรทยาน ชีวิตนกในโลกมหัศจรรย์ หน้า 36

ค้างคาวเคย

จนคำจนเมื่

จะไปสวนนอก

ค้างคาวเคย

จนคำจนเมื่

จะไปสวนใน

บินมาปีกยัด

เจ้าจะไปสวนไหน

เก็บลูกมะกอกฝากบ้าง เนื้อ

บินมาปีกยัด

เจ้าจะไปสวนไหน

เก็บลูกมะไฟมาฝากบ้าง เนื้อ

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ก็มีเพลงค้างคาว แต่สำนวนภาษาเหมือนภาคกลาง เช่น

ค้างคาวเคยค้างคาว

กลางคืนเที่ยวหากินเจ้าบินจร

สวนไหนมีผลไม้เที่ยวค้นหา

สัตว์มนุษย์ที่ได้ผูกในคืน

เป็นกังวลที่หนึ่งในหมู่สัตว์

ค้างคาวน้อยร้อยตัวเราส่งไป

ตั้งแต่เช้าถึงเย็นเจ้าเร็นซอน

ไม่ค่อยนอนหาผลไม้กิน

แสวงหาอาหารได้กลับไปได้

จำเป็นต้องหากินไม่เว้นใคร

ถ้าใครชักทุกข์ยากลำบากใหญ่

อย่าไถลล้มดินรื้อบินเคย

ค้างคาวไม่ใช่เป็นสัตว์จำพวกนก แต่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดที่มีปีก ค้างคาวมี 2 ชนิด คือ ค้างคาวใหญ่ หรือค้างคาวแม่ไก่ และค้างคาวเล็ก หรือ ค้างคาวลูกหนู จากเนื้อเพลงกล่อมเด็กที่กล่าวมานี้ ก็น่าจะเป็นค้างคาวใหญ่ หรือ ค้างคาวแม่ไก่ (fruit bats) หรือ (flying fox) เพราะมันกินผลไม้เป็นอาหาร ส่วนค้างคาวเล็กนั้นกินแมลงเป็นอาหาร ค้างคาวใหญ่นับชอบจับลูกนอนรวมกันเป็นฝูงใหญ่ ๆ ตามยอดไม้สูง ๆ การนอนมักนอนในเวลากลางวัน มันใช้เท้าทั้งสองเกาะเกี่ยวกิ่งไม้หรือยืงนอน มักเกาะเรียงกันแน่นจนเป็นตับ หอจวนพลบก็ออกบินทะยอย ๆ ตามกันออกไปหากิน มักจะเห็นบินไปในทางทิศเดียวกันก่อน แล้วไปแยกย้ายกันหากิน ลูกไม้ตามสวนผลไม้ต่าง ๆ ค้างคาวสามารถบินได้ในที่มืดหรือแม้ปิดตาหมด ดร. โคนัลด์ กริฟฟิน และ ดร. โรเบิร์ตทาลามโบส¹ ได้ทดลองพบว่าค้างคาวใช้การเปล่งเสียง ซึ่งหู

¹ แมรี โอ ไฮด์ โลกของสัตว์เข้มนิสและนาฬิกาธรรมชาติ หน้า 103

ของมนุษย์ไม่อาจที่จะได้ยิน เพราะเสียงนี้มีความถี่สูงมาก เมื่อเสียงไปกระทบวัตถุ หรือสิ่งกีดขวาง เบื้องหน้าก็สะท้อนกลับ หูของค้างคาวมีความสามารถรับเสียงสะท้อนนี้ได้ ทำให้มันรู้ว่ามียังขวางทาง หางไถ่ไถ่ไปทางทิศใด ดังนั้นค้างคาวจึงสามารถบินไป ได้ในที่มืด โดยไม่ชนสิ่งใด ดังที่ในเนื้อเพลงว่า

ค้างคาวเคย บินมายึดยึด จนคำจนมืด"

นับว่าคนสมัยก่อนช่างสังเกต ลักษณะของสัตว์นี้ได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้ฟังได้ ความรู้ทางสัตววิทยาอีกด้วย ทำให้เกิดผลพลอยได้จากการฟังเพลงกล่อมเด็กนี้มาก

สัตว์อื่น ๆ นอกจากนี้ก็ยังมีอีกมากมาย ในเพลงกล่อมเด็กภาคกลางมีบทกล่อม บทหนึ่งเป็นที่สนใจทั้งผู้ร้องและผู้ฟัง คือ

จิงโจ้เคย	มาโล่สำเภา
หมาโล่เห่า	จิงโจ้ตกน้ำ
หมาโล่ขำ	จิงโจ้คำหี
ไค้แกงสองถ้วย	ไค้กล้วยสองหวี
ทำขวัญจิงโจ้	

สัตว์ที่เนื้อเพลงกล่อมเด็กกล่าวถึง คือ จิงโจ้ น่าจะวินิจฉัยว่า จิงโจ้ที่กล่าวนี้ น่าจะเป็นจิงโจ้นิคโค เพราะถ้าจะให้คนทั่วไปบอกถึงลักษณะจิงโจ้ที่ตนรู้จัก ก็ต้องบอกว่า เป็นสัตว์ที่มีกระเป๋ายูตอนหน้าอกสำหรับให้ลูกอยู่ ซึ่งเป็นสัตว์พื้นเมืองของออสเตรเลีย ที่มีชื่อว่า Kankaroo แม้แต่จากหนังสือรวบรวมบทกล่อมเด็ก ซึ่งมีบทจิงโจ้นี้แล้วมีการผูกประอบก็วาดเป็นรูปจิงโจ้จากออสเตรเลีย โดยประยูร จรรย์วาทษ์ เป็นผู้ วาด¹

¹ว. วินิจฉัยกุล "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาสาร 22:

จากสารานุกรมของเสฐียรโกเศศ¹ได้อธิบายถึงจิงโจ้ ว่าเป็นสัตว์ 3 ชนิด แยก
 ต่างกัน คือ

จิงโจ้เป็นสัตว์ขนาดใหญ่ มีตัวยาวจากหัวถึงปลายหางยาว 2.40 เมตร สูงได้
 เลี้ยงกับคน มีลักษณะเด่นคือ มีถุงเป็นกระเป๋ อยู่ตอนหน้าอกสำหรับให้ลูกอยู่ สามารถ
 กระโดดวิ่งไต่ช่วงไกล ๆ และรวดเร็ว กินหญ้าๆ ไม่ทำอันตรายใคร จนจิงโจ้สีเทาและอ่อน
 นิมเป็นปูย หางของจิงโจ้มีราคา เนื้อมีรสอร่อย โดยเฉพาะเนื้อตอนหาง

จิงโจ้ที่กล่าวมานี้ ย่อมไม่ใช่เป็นจิงโจ้ในเนื้อเพลงกล่อมเด็ก เพราะไทยหนึ่งได้
 จากออสเตรเลียเมื่อไม่กี่ปีี่เอง

นอกจากนี้จิงโจ้ยังหมายถึง นกชนิดหนึ่ง จากพระราชนิพนธ์ทละครเรื่องอิเหนา
 รัชกาลที่ 1 มีใจความตอนหนึ่งว่า

กะลุมพูนจับกะล่ำก้อ

จิงโจ้จับจิงจ้อแล้วส่งเสียง

จิงโจ้ ในที่นี้ เป็นนกขนาดเล็ก โทกว่านกกระจอกเล็กน้อย ตัวลาย ท้องเหลือง
 ขอบอยู่ตามตะเข้ขาว ๗ ตัวเดียวโคก ไม่ไปกันเป็นฝูง ร้องจิงจ้อ (ลากเสียงจิงให้ยาว)
 เวลาร้องยกหัวแล้วโยกตัว²

ว.วินิจฉัยกุล สันนิษฐานว่า จิงโจ้ในบทเพลงกล่อมเด็กนั้นเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง
 ซึ่งจากการอธิบายลักษณะ ผู้เขียนเข้าใจว่าจิงโจ้นี้คือ นกชนิดที่กล่าวมาแล้ว ทั้งในข้อ
 เขียนของ ว.วินิจฉัยกุล กล่าวว่า

บทกล่อมเด็กนี้ไม่ได้ตั้งใจจะหมายถึงจิงโจ้นกชนิดหนึ่งที่
 กล่าวมาแล้ว ที่รู้จักเพราะเคยเห็นภาพประกอบของคนโบราณ
 วาดเกี่ยวกับนิทานและบทกล่อมเด็กเอาไว้ภายในอุโบสถวัด
 พระเชตุพนบวรนาถบางนาหนึ่ง...จำได้ว่าภาพเขียนตาม

¹เสฐียรโกเศศ สารานุกรม หน้า 326

²เสฐียรโกเศศ สารานุกรม หน้า 227

บานหน้าต่างนั้นแตกต่างกันไปเป็นเรื่องราว ไม่ใช่พุทธรูป
 คือดอกไม้ ดูไม่ออกบางว่าเป็นนิทานเรื่องอะไร แต่เรื่องหนึ่ง
 คือภาพเรือสำเภาที่มีทวนหนึ่งยืนอยู่ในภาพ และภาพสัตว์
 ประหลาดเกาะอยู่ที่หัวเรือ บอกไม่ถูกว่าคล้ายสิ่ง ชะนี หรือ
 นกเคาแมวกันแน่ มีต้นเป็นนก จะว่าไปก็ไม่เหมือนสัตว์ใน
 วรรณคดีตัวไหนที่เคยรู้จักมาก่อน รูปร่างนี้คือตัวจิ้งโจ้งแดง
 ตามนิทานโบราณหมายถึง แดจิ้งโจ้งโบราณนี้คือตัวอะไรก็คนปลง
 มาจากสัตว์จริง ๆ ชนิดไหน มีบทบาทอะไรในสังคมยุคสมัย
 บานแล้ว ยังจำได้ว่าที่คนควาออกไป ไคแท่นนิษฐานว่า คำว่า
 จิ้งโจ้งนั้นเห็นที่จะใช้กันมานานแล้ว หมายถึงตัวอะไรตัวหนึ่งถึง
 ที่มีอยู่ในภาพวากนั้น ไม่ใช่จิ้งโจ้งน้ำ

จิ้งโจ้งน้ำ คือ แมงมุมชนิดหนึ่ง มีขาขาวหลายขา วิ่งอยู่บนหลังน้ำได้ ตามเนื้อ
 เพลงกล่อมเด็กตอนหนึ่งกล่าวว่า

หมาไล่เห่า
 หมาไอ้ซ่า

จิ้งโจ้งก้นน้ำ
 จิ้งโจ้งคำหนี

ถ้าจะเป็นจิ้งโจ้งน้ำ ก้นน้ำที่คำน้ำหนีได้ แต่วิเคราะห์ดูว่าคำน้ำแบบละก็คำน้ำ
 ย่อมเล็กเกินที่หมาจะสนใจถึงกับจะต้องเห่า

ลักษณะของจิ้งโจ้งอีกอย่างหนึ่งคือ เวลาร้องยกหัว และโยกย้ายตัวไปมา ซึ่ง
 เข้ากับลักษณะเพลงกล่อมที่ว่า

จิ้งโจ้งเอ๋ย

มาไล่สำเภา

ดังนั้นจึงวินิจฉัยได้ว่า จิ้งโจ้งในเนื้อเพลงกล่อมเด็กนี้คือ นกจิ้งโจ้งนั่นเอง
 เพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับปลา

เจ้าปลาหมอทองเอ๋ย
 หันหน้ามาทางนี้ก่อน
 จุกกรูจุกกรู

ลอยล่องมาหึ่งกู
 มากูละครพอทองอยู่
 เจ้าจะอยู่ไปเอ๋ย

เจ้าปลาหมอทองเอ๋ย
หันหน้ามาทางนี้ก่อน
นางแมวตบไก่อ

ลอยละล่องจะไปข้างไหน
มาถูละครพอมาสบาย
เย้ยไชยเชษฐ์เอ๋ย

เพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับปลามีน้อย อาจจะเป็นเพราะเมื่อก่อนเรายังไม่นิยมเลี้ยงปลาไว้ดูเล่น นอกจากเลี้ยงเพื่อประโยชน์ในการพ่น จากเนื้อเพลงนี้ไม่ได้บอกรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของปลาเท่าใดนัก เพียงแต่บอกลักษณะเด่นของสัตว์ชนิดนี้คือ ลอยน้ำไปมา ลักษณะเด่นของปลาหมอ คือมีอวัยวะพิเศษใกล้เคียงกับเหงือก เพื่อช่วยในการหายใจ เพราะส่วนมากปลาจะใช้เหงือกในการหายใจ

ในเนื้อเพลงกล่อมเด็ก 2 บทนี้ได้กล่าวหาถึงถึงละครของพ่อทองอยู่และละครของพอมาสบาย ทำให้เราได้ทราบถึงความนิยมในยุคสมัยนั้นว่านิยมละครของสองคณะนี้มาก ถึงกับกล่าวไว้ในเพลงกล่อมเด็ก นายทองอยู่ที่กล่าวถึงนี่จะเป็นคนเดียวกันกับนายทองอยู่ อีเหนาซึ่งเป็นตัวเอกในคณะละครของกรมหลวงเทพหริรักษ์ หรือจะเป็นคนเดียวกันกับสุนทรภู่เคยกล่าวไว้ในเลขาขุนช้างขุนแผนตอนกำเนิดพลายงามที่ว่า "ตาทองอยู่รูว่าภาษาดาว และเป็นครูเสภาที่มีฝีปากก็ขึ้นครู ที่ผู้ขับต้องกล่าวถึง ดังปรากฏในคำไหว้ครูเสภาว่า "ตาทองอยู่ครูละครกลอนสำคัญ" ก็ไม่รู้ได้เพราะเนื้อหาจากเนื้อเพลงกล่อมเด็กทั้ง 2 บท ไม่ได้ให้รายละเอียดอะไรอีก

แต่การที่จะเป็นที่ติติงปากของคนจนน่าจะกล่าวถึงที่ ก็ย่อมแสดงว่าเป็นบุคคลที่รู้จักกันเป็นอย่างดี เพราะนายทองอยู่ซึ่งเป็นตัวละครเอกของคณะละครของกรมหลวงเทพหริรักษ์นี้เป็นบุคคลในทำเนียบบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทยเหมือนกับ สมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดีฯ ทรงกล่าวถึงความรู้ความสามารถของนายทองอยู่ว่า

ครูทองอยู่ เป็นคู่ปริภาของกรมหลวงพิทักษ์มนตรี ตามเรื่อง
ที่ว่าทรงสองพระฉายาทิศละครนั้น คิดกับครูทองอยู่คนที่คือ เมื่อ
มีบทพระราชนิพนธ์ตรึงไห้นใหม่ จะทำท่าให้ทองอยู่ทูลถามไถ่
ยากจึงจำต้องคิดกันเมื่อตกลงแล้ว ครูทองอยู่ก็เป็นผู้ตายไปฝึกหัด
อีกทีหนึ่ง ตกลงมาถึงรัชกาลที่ 3 ตามวังเจ้านายทรงละคร มีวัง

หม่อมไกรสรและกรมพระพิทักษ์เป็นต้นก็หาไปเป็นครู ถ้าจะว่า
รวมเอาว่าเป็กรุละครเกือบทั้งเมืองนี้ก็เกือบได้ โชคแต่ฉลาด
ในเชิงละครอย่างเดียวก็น่าไม่ ทำอันใดอื่น ๆ ก็ได้อีกหลาย
อย่าง มีชัยเสภาก็เกือบ ทั้งนี้ไค้ความจากเจ้าพระยาเทเวศร
แถมไค้ความจากกรมหมื่นราชศักดิ์ว่าไหวละครหลวงนั้น ออก
ชื่อไหวครุ ครูทองอยู่อยุธยา ความยุติลงกันทั้งไค้ว่า เป็น
ความจริงเช่นนี้

ดังนั้นอาจจะวินิจฉัยไค้ว่า ละครพอทองอยู่ พอทองอยู่ในที่นี้ไค้คือพอทองอยู่ซึ่ง
เป็นครุละครหลวงรุ่นใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 2 ที่ชื่อชื่อเ็นเอง

ส่วนพอมาชัยที่กล่าวในเพลงกล่อมเด็กบทหลังนั้น ไม่ปรากฏชื่ออยู่ในทำเนียบของ
บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย แต่ก็คงจะเป็นละครที่มีชื่อเสียงไม่น้อยทีเดียว ถึงไค้มี
ชื่อติดปากของคนไค้

เพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับช้าง ม้า วัว หมู ฯลฯ เช่น

ช้างเอเชยช้าง	ช้างหักเตาร้าง
ช้างกินใบไม้	วัวกินหญ้า
ม้ากินเสลดไค้	หมูกินบอน
พังพอนกินไก่	สังขตัมไซ
นกขมิ้นเห่เสียงอ่อนอ่อน	
แมวเหยี่ยวเหย	นึ่งข้าวเหนียวจะไปวัด
ไปคนเดียวนไค้	กสิ้วแมวคาบมันจะกัด
ตุ๊กตุ่ย	อยู่ในรูกะบอกไค้
เห็นคนเดินไป	เรียกให้กินหมาก
ตุ๊กตุ่ยเพื่อนยาก	กินหมากด้วยกัน

โกเอ๋ยโกแจ
บุญแม่หาไม
ควายเปลี่ยวเอ๋ย
ออกลูกกลางนา
เจ้าพอยกระพงเอ๋ย
เขาค้มหัวเจ้า
ตกลงในกะทะ
ฉไปจับช้าง
ไม้ไผ่จับผอนรา
ทอดหญ้าให้ช้างเอ๋ย
นอนน้ำใส
แกวอกเอ๋ย
ให้ช้างเอ๋ย

วังแร่เขารก
ไม่มีใครเขากก
อ้ายควายเปลี่ยวเอ๋ย
มีลูกตาข้างเดียว
ตกลงในกะทะ
หน้าเว้าหัวหะ
รับชู่ระของน้องเอ๋ย
วางไผ่ในป่า
นาไม้ไผ่ทอดคัก
ช้างกินหญ้าอ่อน
สืบไพรเสียแจ้ว
ไม้ไผ่ทอดคักทอดหญ้า
ออกเอ๋ยเรามีกรรณเอ๋ย

เพลงที่เกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้ บางเพลงก็ใช้เป็นเพลงปลอบเด็ก คือเพลงที่ผู้ใหญ่ ร้องล้อเลียนเด็ก เช่นในตอนที่เด็กกำสรวร้องไห้ ก็ร้องเพลงเหล่านี้ปลอบให้หยุดร้องได้ เนื้อร้องส่วนใหญ่ก็มักจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตและลักษณะของสัตว์ และธรรมชาติ พอจะ เป็นข้อสังเกตได้ว่า จุดประสงค์ในการร้องจะเป็นการสั่งสอนให้เด็กรู้จักสิ่งเหล่านี้โดย อ้อม นับว่าเป็นการให้การศึกษาย่างถูกวิธีคือ เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ใกล้เคียงตัวเด็ก เป็น เบื้องต้นก่อน

1.2 สัตว์ที่นำมาชู้ให้เด็กกสัว สัตว์ที่ชู้ชู้มีตุ๊กแก งูเขียว แมว แมลงชนิด ต่าง ๆ เช่น

ตุ๊กแกเอ๋ย
งูเขียวหัวน้อย
เก็บมอนไม้หสับ

หัวมันลายพริ้วพริ้ว
หอยหัวลงมา
กินตับเสียเถิดควา

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานก็ใช้ตุ๊กแกมาชู้เด็กเช่นกัน เช่น

นอนเสียบเคอดูกน้อยพอเอย		เจ้ามแนกกับแกสิกินตัม	
เจ้าเหสับกับแกสิกัดไล่		เจ้าฮ้องไห้กับแกสิจกตา	
ศัพท์	นอนเสียบเคอ = นอนเออะนะ	ย = ไม่	
	กับแก = ตุกแก	ฮ้องไห้ = ร้องไห้	
	จก = จิก		
และ	ตูกแกมันจัมกิ้นตัม	เมื่อไรจิทย	
	ไอน่ายน้อยเอย		

ศัพท์	จิ = จะ	ตัม = ตัม
	จัมแกเอย	โตมันลายพรอย ๆ
	งูเขวโค่นอย	หอยหัวลงมา
	เก็กน้อยย้งบหดับ	นากิ้นตัมเสียบเคอ
	ไอกับแกเอย	ฮือ ฮือ
ศัพท์	งูเขว = งูเขียว	หอย = หอย

นายแพทย์ประสพ รัตนกร ได้บรรยายเรื่องจิตวิทยาสำหรับเด็กเรื่องความเจริญเติบโตทางจิตของเด็ก ทางวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. เมื่อ 19 มกราคม พ.ศ. 2498 เกี่ยวกับเรื่องความกลัวของเด็กซึ่งเป็นความผิดปกติทางอารมณ์ที่มีผลเสียมากเมื่อเติบโตขึ้นมากกลายเป็นเด็กซึ่งประสาทอ่อน ตกใจง่าย กลัวง่าย ซึ่งสาเหตุที่กลัวสาเหตุหนึ่งก็คือผู้ใหญ่หลอกให้กลัว เช่น หลอกเรื่องผีสาว ตุกแก นางไม้ ฯลฯ การใช้การขู่ให้กลัวเช่นนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่ามาทุกยุคทุกสมัยแนจนกระทั่งปัจจุบันนี้ โดยที่จุดมุ่งหมายให้เด็กกลัวจริง ๆ เพราะผู้เลี้ยงต้องการที่จะให้เด็กหวั่น เพื่อว่าผู้เลี้ยงจะได้นำเวลาช่วงนี้ไปปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ได้ แต่ความกลัวที่จะส่งผลมาถึงจิตใจเด็กนั้น ผู้เลี้ยงคงไม่ได้คิดอย่างลึกซึ้งว่าจะเป็นผลร้ายต่อเด็กมากเท่าใด ผู้เลี้ยงคิดแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ดังนั้นจึงมีการหลอกการขู่กันอยู่เรื่อย ๆ สัตว์ที่นำมาขู่ก็ไปขู่กันทุกแยะ เพราะรูปร่างและดวงตาที่น่ากลัว อนึ่งเมื่อเวลาตูกแกร้องเสียงก็ถึงวณคังนากัว เช่นคัม

ความเชื่อของชาวบ้านที่เชื่อว่างูเขียวกินตัมตูกแก ได้มีปรากฏในพรรณพฤษยาและ

ที่เรือนคนผู้	งูเขียวหนึ่งอยู่
ไลคนกินหนู	ไม่ทำไมใคร
คูวิวาทใหญ่	ในรูไม้ไผ่
	กับอายตุ๊กแก

และในกาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดงของเจ้าฟ้ากุ้ง พระองค์ทรงพระนิพนธ์
ไว้ว่า

งูเขียวเขียวเลื้อยแฉ	พบตุ๊กแกข่มขู่กัน
ตุ๊กแกก็คงพัน	แรงงูมากปากคลาดลาย
งูเขียวส่ายม่านเลื้อย	ลายมัน
พบตุ๊กแกกวักขึ้น	เกี้ยวกล้า
งูขมก็คงพัน	รัดรอบ
แรงมากปากคลาดอาย	จอกให้งูพิษ
งูเขียวรัดตุ๊กแก	ตุ๊กแกแกคางขยิบ
กัตุงูขมพัน	อาปากงวงควงคืบกิน
งูเขียวแฉเหลืออมพัน	พิษพิษ
ตุ๊กแกคางแข็งขยิบ	คาบไว้
กัตุงูขมแรงเขี้ยว	ชนคเคี้ยว
ปากอางูจึงไค้	ลากลวงคืบกิน

เรื่องงูเขียวกินคืบตุ๊กแกเป็นเรื่องเข้าใจถูก แต่ถูกไม่หมด งูเขียวที่เลื้อยเข้าไป
ในปากตุ๊กแก มันจะกินเศษอาหารและไขมันที่จับอยู่ในกระเพาะของตุ๊กแก เพราะว่าเมื่อ
ตุ๊กแกกินแมลงมาก ๆ จะมีไขมันจับอยู่ในกระเพาะอาหารเมื่อไขมันจับหนาเข้า ตุ๊กแกจะ
เกิดความรู้สึกอึดอัดแน่นท้อง ดังนั้นเมื่องูเขี้ยวถึงไขมันออกจากกระเพาะของตุ๊กแก มัน

จะไม่ได้รับมากเจ็บอะไร กลับสบายขึ้นกว่าเดิม¹

ลักษณะที่ผู้เลี้ยงกินตัวทุกแก จึงเข้าทำนองของสัตว์ที่หากินโดยอาศัย ทั้งกันและกัน (Mutualism) ถ้ายกกับนกเอี้ยงหรือนกยางที่เกาะหลังควาย จับเห็บหรือปลิงกิน ทำให้ควายก็สบายไม่เกิดความรำคาญ

การใช้สัตว์อื่นนอกจากตัวทุกแกแล้วก็มี แมว การเรียกชื่อแมว ถ้าเป็นแมวเหมียว ก็มักจะไม่ใช้ในการขู่ เพราะลักษณะของแมวเหมียวจะบอกถึงลักษณะของแมวว่าน่าเอ็นดู มากกว่าเช่น

แมวเอ๋ยแมวเหมียว	รูปร่างปราดเปรียวเป็นนักหนา
ร้องเรียกเหมียวเหมียวเดี๋ยวก็มา	เคล้าแข้งเคล้าขาน่าเอ็นดู

ในเพลงกล่อมเด็กก็มี

อ้ายแมวเหมียวเอ๋ย	แยกเขี้ยวชิงฟัน
เสือปลาหน้าสัน	กัดกันกับแมวเหมียวเอ๋ย

ในความของเพลงกล่อมนี้ ก็ไม่บ่งว่าจะให้เด็กกลัว ถึงแม้จะแยกเขี้ยวชิงฟัน แต่ทำเป็นแมวหง่าว จะต้องเป็นเพลงที่ผู้เด็ก เช่น

อ้ายแมวหง่าวเอ๋ย	ตัวมันยาวไม่น้อย
เด็กมันนอนไม่หลับ	มากินตับเสียหน่อย
หนึ่งเกิดอ้ายแมวหง่าวเอ๋ย	

คำว่า-หง่าว นี้ไม่ใช่เป็นชนิดของแมว แต่เราเรียกตามเสียงของแมวเมื่อเวลา มันร้องเรียกๆ ในเวลากลางคืนฟังดูแล้วชวนให้กลัว คนเลยเอามาเรียกเป็นชื่อของแมว สำหรับใช้ขู่เด็ก ในภาคอีสานเรียกแมวโพง ดังในเนื้อเพลงกล่อมเด็กว่า

¹ คีเลทธี ปราโมช ตอบปัญหาประจำวัน หน้า 1

นอนลาเคอหล่า
 เจ้านอนบ่ไคกินกล้วย
 เก็บผักตี้วมาแกงใส่เห็ด
 มาแกงไหนดองหล่าเอื้อยกิน
 เจ้านอนซำเป้าจากห้า
 เจ้าให้จะเอื้อยตีกันเอาหละ

หลับตาเอื้อยสิก่อน
 แม่เฮาไปห้วย ไปซ่อนปลาชิว
 ไปใส่เบ็ดเอาปลาถึงใหญ่
 เจ้านอนแมวโพงจกตา
 เจ้านอนข่มผีโพงจกกัน

ศัพท์ นอนลาเคอหล่า = นอนหลับเกิดลูกน้อย ก่อม = กล่อม
 เอื้อย = พี่สาว เฮา = เรา ห้วย = ห้วย, ส่อน = จับปลา
 ผักตี้ว = ผักชนิดหนึ่งมีรสเปรี้ยว ปลาถึงใหญ่ = ปลาตัวโต นอนซำ = นอนซำ
 แมวโพง = แมวหงาว ห่า = อวัยวะเพศของผู้ชาย นอนข่ม = นอนคว่ำ
 จก = จิก

และ เอ เอ เอ เอ
 แม่สินั่งก่อมเล้า
 อยาลีลิมตาขึ้น

นอนสาหล่าหลับตาแม่อีก่อม
 เจ้าอย่าฮ้องไห้
 แมวโพงสิจกตา

ศัพท์ ฮ้องไห้ = ร้องไห้

ขึ้น = ขึ้น

และ นอนสาหล่าหลับตาบิคมิต
 เจ้าอย่าไหลแมวโพงสิมา
 แมวโพงเป้าอยู่เหลาเตาไฟ
 นอนหลับแล้วถูกแกวอยากวน
 นอนอูแล้วหลับแล้วอยากึง
 แม่ชีหมีเป้ากัมมัน

เจ้าอย่าคิดอย่าตื่นตกใจ
 มันสิไคยีนขาวแมวเป้าสิมา
 เด็กน้อยให้สิไลกินตับ
 ซิเอิ้นชวนชวนให้เป็นหนู
 เสือกบิลิงซิบมาโกส
 บานแถมมันแล่นหนีชี้แตก

นอกจากแมวกียังใจงูเขียวมาประกอบการขู่อีก เช่น ในเพลงกล่อมเด็ก
 ภาคไต

งูเขียวเฮ้อ
งูเขียวตัวน้อย
เด็กนอนไม่หลับ
หอยกอลงมา

ตัวเดียวตายพร้อม
หอยคอลลงมา
มากินตับเขาค้า
กินตับคันทวา... เอ้อ... เอ้อ... เด็ก

ศัพท์ กินตับเขาค้า = กินตับเขาคี

คันทวา = คันทว่า

บางครั้งการนำสัตว์มาทำให้เด็กนอนหลับเร็วเข้าไปมุ่งเอาแต่เฉพาะให้เด็กเกิด
ความกลัวจึงได้หัดนอนเร็วเข้าบางครั้งก็ใช้แมลงต่าง ๆ มาซึ่งเป็นแมลงที่ไม่น่ากลัว
แต่มีผลในคำทำให้เกิดความรำคาญ จึงหัดนอนเร็วเข้าก็มี เช่น เพลงกล่อมเด็กภาค
เหนือและภาคอีสาน

จื่อจื่อจ่าจ่า
แมจก้อจื่อจ่าจ่า
หัดตาเตอะนา
จ่าแกวแกวไท
แมงหมีน้อยจิกมาตอมตา
ตอมแควรวกบินไม่
หัดสองตาแม่นายมาอย่าให้
แมจกมาเอา จื่อ จื่อ จื่อ จื่อ

หัดสองตาแม่นายมาก้อยตื่น
ว่าหัดเตอะนา
กุมมาลาเมอย่าให้
แมหัดเสียเหนอ
แมงลิดาจิกมาตอมหน้า
ว่าจื่อจื่อจ่าจ่า
บีกหนึ่งแมแกวแกวไท

ศัพท์ ก้อย = ก้อย
แมงหมีน้อย = จื่อแมลง
ตอม = ตอม
ภาคอีสานว่า

กุมมาลา = คำเรียกทารก
แมงลิดา = จื่อแมลงชนิดหนึ่ง

ขอเอาหัวตาหัดตาที่ลิกอม
เจ้านอนแมงซอนลิตอกก้าม

นอนอยู่แกว่นอนอยู่วายไหม
แมงแมงลิตอดตาเออ

การใช้การขู่ที่นอกจากจะใช้สัตว์แล้วยังมีการขู่ผี และสิ่งอื่น ๆ มาประกอบเพื่อให้
เด็กเกิดความกลัว จะได้นอนหลับเร็วขึ้น เช่น

Go to sleep, little sister
 Quickly go to sleep, little sister
 Last born, weep no more
 Waiting for the rice to cook,
 To swallow, walk play
 Where will little sister play ?
 She'll play near the sea
 The cart with its bells
 Will take little dark sister
 Dear little dark skinned sister,
 Go, gather sea-water
 The frogs and crabs
 Will bite little dark skinned sister ?¹

นอนหลับเร็ว ๆ นะน้องน้อย
 เจ้าเลิกสูดทอง อมำร้องให้อีกเลย
 รอข้าวกำลังหุง จะได้กิน จะได้วิ่ง จะได้เล่น
 น้องน้อยจะไปเล่นที่ไหน
 เจ้าจะไปเล่นใกล้ ๆ ทะเล
 เกวียนติดกะตังจะมาพาน้องไป
 น้องน้อยฉิวคำน่ารัก
 ไป ไปเล่นน้ำทะเล
 กบกับปูมันจะขากิน
 เจาน้องน้อยฉิวคำ²

¹ Dorothy B. Comings Lullabies of the World p. 57

² กาญจนากพันธ์ คอคิด ขอเขียน" วารสารสมุทรสงคราม 5 : 16

เพลงกล่อมเด็กของประเทศ ตรีดิแดด (Trinidad) ซึ่งอยู่ทางอินเดียน
ตะวันตก (West India) ใช้แม่ชู้เด็กให้กลัว เพื่อเด็กจะได้นอนหลับเชยกับ
ของไทย

Sleep, sleep, little one, sleep

Sleep, sleep, little one, sleep

Little baby does not want to sleep

If my baby will not sleep

The big cat will come and eat you up

Sleep, sleep, little one sleep

Little baby does not want to sleep

If you do not go to sleep

The big cat will come and eat you up.¹

นอนเสียเด็กน้อย

ลูกไม้อยากจะนอน

ถ้าลูกไม่นอน

แมวตัวใหญ่จะมากินเจ้า

นอนเสียเด็กน้อย

ลูกไม้อยากจะนอน

หรือถ้าลูกไม่ไปนอนจะก่อ

แมวตัวใหญ่จะมากินเจ้าละ

เพลงกล่อมลูกของอินเดียนแดง Ojibwas เป่า Alonquin ซึ่งอาศัย
อยู่รอบทะเลสาบ Huron และทะเลสาบ Superior ระหว่างสหรัฐอเมริกา

¹ Dorothy B. Commins Lullabies of the World p. 91

กับคานาคา ก็มีการใช้หึ่งชูถูกโตกัว เช่น

Hush little baby

"Hush, hush

Hush little baby

Go to sleep

Do not cry,

Or the noked bear

Will eat you.¹

"โอ๊ะเต๋เอ๋ย

โอ๊ะเต๋ลูกน้อย

นอนหลับเถิดนา

อย่าไครองไห้

หมีใหญ่มันจะมา

กินเจ้าและลูกเอ๋ย"²

1.3 ศัพท์ต่าง ๆ ที่คนอุปมาให้มีความสามารถคล้ายคน เช่น สามารถทำงาน เคนคนตรี เข้าใจในระชรรณเยี่ยงคน ในเพลงกล่อมเด็กภาคอีสานมีมากเช่น

อีแก๊งเถื่อนควา
อยู่เขาเป่าแคน
แมงกุดจีไถนา

ผู้สาวตำเข่า
ตักคนเป่าปี่
นกกระทาทันป้องตัมป้อง

¹ Dorothy B. Commis Lullabies of the world p. 91

² กาญจนาคพันธุ์ คอคิด ขอเขียน" วารสารสมุทรสงคราม 5 : 15

อีเก็งเคื่อนหง่าย

ผู้เช่าตอมมอง

แมงหัวตบมือ

อีเก็งเคื่อนดาว

ผู้เช่าเป่าแคน

จุดจีไถนา

ตัดที่หัวสี่ของมอง ๆ

แมงวันกายนองเออ เออ

แมงอีต่างชีคร้านทำน่า

กันโป๊ ๆ กันฮางกันมี

นกคอกกานชีคร้านทำน่า

แม่เช่าสร้อยคำสุกบัก ๆ

ลูกมเลนเตนขึ้นหังคา

อีเก็งเคื่อนดาว

ผู้เช่าเป่าแคน

จุดจีตั้งธรรม

ผีเฒะเอาบุญ

ศัพท์

อีเก็ง = พระจันทร์

ชีคร้าน = เกียจคร้าน

คำสุก = ทอผ้า

โอนชาตุมเขาอยู่ลุ่มเขาได้กินแกง

ปากจันจอยเลี้ยงจัวเลี้ยงควย

เข้าป่าพบนกแจนแวน

เห็นอันแล้วโตคำไปก่อน

ผู้ขายตำเช่า

ตักแตนเป่าปี่

กึ่งถือเต็นรำ

ผู้สาวตำเช่า

ตักแตนเป่าปี่

นกกระทาตักปัด

มองเป่าปี่แมงหมี่เก็บผัก

นอนสา นอนสา เออ

แมงกินปจาม่าซบกันโป๊

นกอินทรีลงมาอยู่คาง

พันกอกยาใส่เลี้ยงน่าน้อย

ซื้อตัสมาให้ลูกเฒ่า

โอ เอาโอ

ผู้สาวตำเช่า

ตักแตนเป่าปี่

แมงงำหังเทศน์

เออ...เออ

กวย = ไกว

คาง = ล้าง

เขาอยู่นาแซงเขาได้เหี้ยมมาก

กวยกูเสียพ่อแม่กูป่า

แจนแวนเอ๋ยเห็นควยกู

โตก่อนนำหลัง

ศัพท์ โอนชา = ชิงช้า
 จอบ = ขอม
 เสียบ = หาย
 โตคอน = ควายเผือก

เหี้ยว = เกี้ยว
 ควย = ควาย
 เห็นฮั่นแคว = เมื่อเห็นแคว

เพลงกลอนเด็กภาคกลาง ก็มีการอุปมาให้นกเขาช่วยเลี้ยงน้อง เช่น

เจ้านกเขาเถื่อนเอ๋ย
 แม่จะไปขายของ
 เจ้านกเขาเถื่อน
 แม่จะไปมันฝ่ายชายของ

ให้เจ้าอยู่เรือนเลี้ยงน้อง
 เลี้ยงน้องเด็กพ่อคุณเอ๋ย
 อยู่เรือนเลี้ยงน้อง
 เลี้ยงน้องให้จงดี

ในภาคใต้ก็มีการอุปมาดังนี้เช่นกัน เช่น

เคียนผกเหอ
 นางเขี่ยกลอนกล่า
 หอยขาวหอยโข่ง
 แมงกาทาคำ

คางกกไถนา
 นางแม่บูนนาหมักร่างคำ
 โกงโค้งจวนนาหยัก
 โอยเร็นช่างเลี้ยง...น้อง

ศัพท์ หมัน = มัน
 ทาคำ = ทาคำ
 เริน = บาน

หอยโข่ง = หอยโข่ง
 โอย = อยู่

สาวเดินเหนือเรือเดินใต้
 พวงหนึ่งน้อยพวงหนึ่งใหญ่
 บาวไม้งาไม้งอก
 ไปหลอกกินหนูกทุกปี
 หอบคัมเอ๋ยหอบคัมบ่นไฟ

เก็บดอกไม้ร้อยห้าหวง
 ใบโนค้อมไปใบโนไผ่ฉามา
 เหล้าคักจอก
 หนูกทุกทองจ้าวร้องเปรี๊ยะปราง
 งูแห่งโคลูกขึ้นเป็นกวัน

เขี้ยวเอยขาวเอยชี้หนอนเอย
 ชมพูแม่หวักศักแทนเป่าปี
คางกาปากแหวงอุมลูกไปด
 หกคปากแหวงอุมลูกไปด
 ไม่ใช้การเขา

เขี้ยวางอบ ชีหนอนชมพู
 อีร่องงอป่าปลดตีแปลง
 ดุคชี้หมุดชี้หมา
 แหกเสี้ยนกันเทา
 แม่เทาฝึกเบี้ยวเอย

ศัพท์ ไบโนค = ไบโนค (ไบตาอ)
 ศักจอก = ศักแก้ว
 อม = อุม
 ดุค = สะดุค

ขาว = ชายหนุ่ม
 หนูก = สุนัข
 แม่หวัก = กุ้งชนิดหนึ่ง

ศัพท์ที่ไม่ทราบความหมายคือ หอบดับ แหกเสี้ยนกันเทา

โยนจ้าเอย
 ห่านาหนองไผ่
 แวงคาจกพัก
 ชักขึ้นชักลง
 กระเค็มแมมด
อุมลูกเอย
สะดุคชี้หมา
 สะดุคลูกเอย รก
 กระเพราหัวโกกรัน
 ชนกนยายมอ
 นอนเสียดางวัน

ห่านาน้องไผ่
 ไอ้เข้ขึ้นไผ่
 ไอ้เขี้ยวชาหัก
 ไก่พงเป่าปี
ปลาเค่าปลากด
สะดุคชี้หมา
หกคปากแหวง
 แหกหัวทำเงา
 ชนกนยายมม
 ประตุไสกลอน
 ลูกขึ้นไก่ขึ้นตะวันเชลตุม

การอุปมาสัตว์ต่าง ๆ ให้มีความสามารถคล้ายคนนี้ ในวรรณคดีไทยก็มีเหมือนกัน
 เช่น ในนิราศหริภุญไชย ก็มีการวานนกไปบอกนางอันเป็นที่รัก เช่น

นกเป่าจับป่าเป่า	เรน
ขวานแขกเขามินบน	ร่ำร้อง
เรียนวานไคเคียล	โดยพี่ พันรา
ยืนบอกนุชเนื่อน้อง	พร่องเพื่อพิชิต

ในลิลิตพระลอก็มีการวานนกันไปส่งข่าวเช่นกัน เช่น

สัควาวนช่วยร่อน	เร็วไป หนึ่งดา
บอกข่าวพระลอไกล	กลืนรู้
เสด็จมาอยู่อาศัย	สวนราช นีนา
ใจจงสวทวารู	ที่ร้อนแรมศรี

ในนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่

โอชะที่เวทนาเทียวหาผิว	เหมือนศิวที่จากน้องใจหมองหมาง
ชะที่เพรียกเรียกขายอยู่ปลายยาง	ที่เรียกนางนุชน้องอยู่ในใจ
เบ้าเป่าสูงผ่องนกลในดงคึก	หวานระลึกลงสู่คาน้ำตาไหล
จกจันรองพร่องเพราะเสนาะไพร	ทั้งเสียงไก่เหินฮันสนั่นเนิน

แต่ส่วนมากแล้วมักจะมีจำนวนวานนกันไปแจ้งข่าวเท่านั้น และให้ทำงานอย่างอื่นที่คล้ายกับคน ในวรรณคดีไทยยังไม่ปรากฏ เห็นว่าเพลงกล่อมเด็กซึ่งเป็นเพลงชาวบ้านนั้นมีจินตนาการกว้างไกลไปแม้วรรณคดีแบบฉบับ ไม่ถือว่าเป็นการแต่งที่บิดความจริง กวีแต่งตามจินตนาการของตน การแต่งเกินจริงเช่นนี้ เราเรียกว่า กวียานุโลม (Poetic License)

2. บทเพลงเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดกและวรรณคดีไทย

การนำนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดกและวรรณคดีไทยมาใช้ในการกล่อมเด็กที่ปรากฏจากเนื้อเพลง ดังนี้คือ

2.1 บทเพลงที่มีชื่อตัวละครและใจความสำคัญเพียงเล็กน้อยแทรกในเนื้อความในบางเพลงเป็นแต่ชื่อนิทาน บางเพลงก็บอกแต่ชื่อตัวละครเท่านั้นเช่น

เรือเอ๋ยเรือเล่น	ยาวสามเส้นสิบห้าวา
จอกไว้หน้าท่า	คนก็ลงเต็มลำ
นายแดงนายคำ	พายเป็นแสงแมลงทับ
พายมาหยับหยับ	ว่าจะรับนางสิบสอง
เรือลมที่ท่าจีน	ป็นมาแม่กลอง

และอีกเนื้อเพลงหนึ่งคล้าย ๆ กัน เป็นแต่ยาวกว่าบทที่กล่าวนี้ คือ

เรือเอ๋ยเรือเล่น	ยาวสามสิบเส้นสิบห้าวา
จอกไว้ที่หน้าท่า	คนก็ลงอยู่เต็มลำ
หัวจกบางกอกน้อย	ท้ายก็ย้อยไปปากน้ำ
คนก็ลงเต็มลำ	พายจ๋ามาฉับฉับ
นายคำและนายแดง	เป็นแสงปีกแมลงทับ
พายมาอยู่หยับหยับ	ว่าจะไปรับนางสิบสอง
เรือก็ลมลงท่าจีน	มาเป็นขึ้นอ่าวแม่กลอง
เสียข้าวและเสียของ	น้องชายก็ไม่คิด
เหลือแต่ยาเจ็ดหน้า	ของเจ้าพระยาคนติด
ยังแต่ปลาสด	ติดตัวอู่น้ำ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นแต่กล่าวออกชื่อนางสิบสองในเรื่องพระรถเสนเท่านั้น มิได้เล้าใจความอื่น ๆ ของเรื่องพระรถเสนประกอบในบทกล่อมเด็ก

นี้ด้วย ทั้งนี้ เพราะเมื่อพิจารณาเหตุจากเรื่องพระรตเสนนั้น ไม่มีเนื้อความสำคัญเกี่ยวกับการนำเรือมารับนางสิบสอง เพราะจากชาคนั้นมีแต่ว่าพระรตลธิให้ข้าราชการบริพารนำเรือมารับนางสิบสอง แต่ถ้ามองเรื่องราวดูตอนนี้ก็แสดงว่าเป็นเรื่องที่ปลื้มก้อยเกินที่ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะใส่ใจ

เรื่องพระรตเสนนี้เป็นนิทานในปัญญาสชาดก ซึ่งแต่งเมื่อราว พ.ศ. 2000 เศษ เนื้อเรื่องพระรตเสนมีดังนี้

ยังมีเศรษฐีหนึ่งได้นำกล้วยไปถวายพระกสิณพทุทเจ้า ขอให้มุนีตรศิคามาก ตอมากรรยาเศรษฐีตั้งกรรมมีศิคาสิบสองคน ภายหลังเศรษฐียากจนลงเลี้ยงไม่ไหว จึงเอาศิกาทั้งสิบสองคนไปปล่อยในป่า มีนางยักษ์ชื่อสันฆมารครองเมืองคชปุระนครมาพบเข้า จึงพาไปเลี้ยงไว้ วันหนึ่งนางผู้พี่ใหญ่เห็นนางยักษ์กินเนื้อมนุษย์ก็นำความมาบอกพวกน้องๆ แล้วชวนน้องหลบหนีไปจนถึงเมืองกุกการะนคร ได้ปีนขึ้นไปนั่งพักอยู่บนกิ่งไทรริมสระน้ำ นางคอมพิวเตอร์เป็นทาสีมีหน้าที่ตักน้ำในสระถวายพระรตลธิไปถึงสระก็ลงจะตักน้ำ เห็นเงาในสระสวยงาม ก็เข้าใจว่าเป็นแม่นางของตนเอง จึงคิดว่าเมื่อตนสวยงามอย่างนี้แล้วก็ไม่ควรจะมาทำงานเช่นนี้ จึงทูลหมั่นน้ำแฉก นางสิบสองอยู่บนต้นไทรเห็นก็หัวเราะตบมือขบใจ นางคอมพิวเตอร์เห็นนางสิบสองมีรูปร่างสวยงามมาก รีบกลับไปทูลพระรตลธิ พระองค์จึงเสด็จมายังต้นไทรแล้วให้ข้าราชการบริพารนำวอทองนำนางสิบสองมาที่พระราชวัง แต่งตั้งให้เป็นมเหสีทั้งสิบสองนาง

ฝ่ายนางยักษ์สันฆมารรู้ว่านางสิบสองได้ไปเป็นมเหสีพระเจ้ารตลธิ จึงแปลงกายให้สวยงามขึ้นไปนั่งบนต้นไทรบ้าง นางคอมพิวเตอร์จึงมากราบทูลให้พระรตลธิทรงทราบ พระองค์ก็เสด็จมารับนางยักษ์แปลงแต่งตั้งเป็นอัครมเหสี นางยักษ์แปลงทำมารยา โดยแกล้งทำเป็นประจบและกราบทูลว่านางมีโรคภัยไข้เจ็บอยู่เสมอ ถ้าโปรดให้ควักลูกตานั้นางสิบสองเสียก็จะเป็นสุขสบาย พระรตลธิหลงใหลในนางยักษ์แปลงมากก็ทรงอนุญาตนางยักษ์แปลงควักลูกตาทั้งสองของสิบเอ็ดคนาง ส่วนคนสุดท้ายควักลูกตาข้างเดียว ให้คุมรับไว้ทั้งหมด แล้วให้คนนำลูกตานั้นางสิบสองไปมอบให้นางเมรีซึ่งเป็นศิกาของตนที่เมืองคชปุระ ความทุกข์ยากของนางสิบสองร้อนไปถึงพระคินทร์ พระอินทร์ให้พระโพธิสัตว์จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์นางสุดท้าย ส่วนนางผู้พี่เมื่อกลอกบุตรไม่มีอาหารรับประทาน

จึงฉีกเนื้อมุตรของคนแบ่งกันกิน

นางสุกทองคลอคลุมตร์ให้ชื่อว่ารตเสน พระอินทร์สอนให้รู้วิธีชนะพนันรตเสนไปเล่นพนันชนไก่ชนะ ได้ข้าวสิบสองห่อมาเลี้ยงมารดาทั้งป้า ไก่ชนของรตเสนเป็นที่เลื่องลือมากจนกระทั่งได้ไปถึงพระกรรณของพระรตสิทธี เมื่อรตเสนเข้าไปในวัง สอบสาวราวเรื่องแล้วก็รู้ว่ารตเสนเป็นโอรสของพระรตสิทธี นางยักษ์แปลงเมื่อรู้เรื่องรตเสนก็แสร้งทำเป็นประจบและกราบทูลว่ายาที่จะใช้รักษานั้นอยู่ที่เมืองคชปุระระยะทางไกลมากไม่มีใครสามารถไปได้ นางยักษ์ขอร้องให้รตเสนไป แล้วแค้นจดหมายมอบให้รตเสนนำไปด้วย เมื่อรตเสนเดินทางไปถึงก็พักแรมที่อาศรมฤาษี ในขณะที่หลับอยู่นั้นฤาษีก็ออกมานอกอาศรม เห็นม้าและเห็นจดหมายผูกอยู่ที่คอม้า จึงคลี่ออกอ่าน เนื้อความในจดหมายเป็นคำสั่งให้ยักษ์จับพระรตเสนฆ่าเสีย ฤาษีจึงแปลงข้อความในจดหมายเสียใหม่

เมื่อรตเสนไปถึงเมืองคชปุระ นางเมรีก็ต้อนรับเป็นอย่างดี เพราะเข้าใจว่ามารดาของตนส่งรตเสนมาให้เป็นสวามี รตเสนจึงได้นางเมรีและครองเมืองคชปุระอย่างมีความสุข เมื่อเจ็ดเดือนล่วงไป ม้าเข้าไปทูลเตือนพระรตเสนให้กลับบ้านเมือง พระรตเสนจึงวางอุบายให้นางเมรีดื่มสุรา เมื่อนางเมรีเมาพระรตเสนก็ลวงเอาลูกดาที่นางเมรีเก็บไว้ พร้อมกับของอีก 7 ห่อ แล้วพระรตเสนก็ขึ้นม้าหนีไป

นางเมรีตื่นขึ้นไม่เห็นพระรตเสน จึงออกติดตามพระรตเสนไปรยยา 7 ห่อ ไปเป็นภูเข่า เป็นป้า เป็นไฟ เป็นลม เป็นฝน เป็นเมฆ และเป็นมหาสมุทร ซึ่งนางเมรีสุกปัญญาที่จะติดตาม พระรตเสนสั่งเสียนางเมรีแล้วก็ขึ้นม้าเหาะไป นางเมรีเสียใจถึงกับกลัดใจที่ฝั่งมหาสมุทร นางยักษ์สันธมารทราญเรื่องก็เสียใจจนแตกต่าย พระรตเสนเอายาไปใส่ตามารดาทั้งป้า ๆ กลับเห็นเป็นปกติ พระรตสิทธีทรงตั้งนางสิบสองเป็นมเหสีตั้งเดิม

เรื่องรตเสนนี้เป็นที่ขึ้นใจของคนทั่วไป จนกลายเป็นนิทานพื้นบ้านของบางถิ่น เช่นในท้องถื่นจังหวัดพังงา และจังหวัดชลบุรี มีสถานที่ตามที่ระบุในท้องเรื่อง เช่น ในจังหวัดพังงาก็มีเขาอกเมรีอยู่ริมฝั่งด้านตะวันตกของอ่าวพังงาใกล้กับเขาพิงกัน

เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง มีกล่าวพาดพิงถึงเรื่องไชยเชษฐ ใจความว่า

เจ้าปลาหมอตองเอ๋ย
หันหน้ามาทางนี้ก่อน
นางแมวตกไป

ลอยล่องจะไปข้างไหน
มากุลละครพอมาลัย
เย้ยไชยเชษฐเอ๋ย

บทเพลงบทนี้กล่าวถึงละครเรื่องไชยเชษฐ์ โคบายเอถึงตัวละครสำคัญในเรื่อง คือ นางแมว เรื่องไชยเชษฐ์นี้เป็นเรื่องส่อเสียดในราชสำนัก พระไชยเชษฐ์เจ้าเมืองเหมันต์เป็นกษัตริย์ที่มีหม่อมมาก เมื่อหม่อมทั้งเจ็ดทำอุบายพูดว่านางสุวิญชาเมสเือกคลอกโอรัสเป็นทอนไม้ พระไชยเชษฐ์ก็หุนหันขี้นมเหสีให้ออกจากเมือง นางแมว (ตามเรื่องว่าเป็นแมวจริง ๆ) เป็นตัวอย่างของคนรักดีที่ทอนาย ไม่ยอมทอดทิ้งเมื่อคราวเคราะห์ก็ยอมรับเคราะห์ด้วย แต่เมื่อพระไชยเชษฐ์ทรงรู้พระองค์ว่าผิด ก็อุทส่าห์ติดตามไปจนพบนางสุวิญชา และสารภาพความผิด ละครมักชอบแสดงตอนที่นางแมวเย้ยพระไชยเชษฐ์ที่ซุ่มประตู เป็นตอนที่คนดูคิดใจมาก

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน ออกชื่อนิทานชาวบ้านคือเรื่องจำปาสี่ต้น จากคติชาวบ้านของศาสตราจารย์กุลหลาบ มัลลิกมาส เรื่องจำปาสี่ต้น เป็นนิทานพื้นเมืองของสุราษฎร์ธานี แต่คงจะเป็นเพราะเป็นเรื่องที่นิยม จึงแพร่ไปตามถิ่นอื่น ๆ ในเพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน กล่าวแต่เฉพาะชื่อเรื่องเท่านั้น เช่น

โอินโล่นชาจำปาสี่ต้น
แมงสามพันชี่มามาส่ง
ส่งแทนฮาฮอกกกกตุเตน

โอินโอินโอินเล่นผู้เดียว
ส่งแต่ฮอกกตันทุมกา
แกเอาชะล้นเตาเอาชะ

ศัพท์ โอินโล่นชา - แกวงชิงช้า
ฮอก - ถึง

เนื้อเรื่องย่อเรื่องจำปาสี่ต้น ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

ท้าวณราชเสด็จไปประพาสป่า ไปพบเมืองร้างและพบนางสุวรรณนิกา ซึ่งเป็นผู้ที่รอดชีวิตจากครุฑเพียงคนเดียว ท้าวณราชพอพระทัยนางสุวรรณนิกา จึงแต่งตั้งให้เป็นมเหสีฝ่ายซ้าย ภายหลังทรงครรภ์จึงเป็นที่อิจฉาแก่นางจันทร์อัคนี ซึ่งเป็นมเหสีฝ่าย

ชวามาก นางและนางกำนัลคนสนิทจึงแต่งอุบายเพื่อกลั่นแกล้งนางสุวรรณนิกา เมื่อนางสุวรรณนิกาประสูติกุมารทั้ง 4 นางจันทร์อัคนีจึงเอาลูกสุนัข 4 ตัวมาวางแทน แล้วนำความกราบทูลให้ท้าวณราชทรงทราบ พระองค์จึงขับนางสุวรรณนิกาให้ออกจากเมืองแก่นางวิเสท รับตัวนางสุวรรณนิกาไปเลี้ยงหมายจะได้นางไขต่างทาส

กุมารทั้ง 4 นั้น นางจันทร์อัคนีใส่หีบลอยน้ำไป ทายายจึงนำไปเลี้ยง แต่ภายหลังนางจันทร์อัคนีสืบทราบจึงเอายาพิษให้กุมารทั้ง 4 เสวยจนสิ้นพระชนม์ ทายายจึงนำไปฝังไว้ที่ถ้ำมารวิเวทที่ฝังก็มีต้นจำปาออกขึ้นมา 4 ต้น ความนี้ก็ทราบถึงนางจันทร์อัคนี นางจึงให้คนไปถอนต้นจำปาทั้ง 4 ต้นทิ้งน้ำเสีย ต้นจำปาลอยไปจนถึงทำนน้ำของฤๅษี ฤๅษีได้เห็นดอกจำปาเหลืองงามก็เด็ดดอกจำปามากม บังเกิดมีเสียงร้องเหมือนเจ็บปวด ฤๅษีก็แปลกใจมากจึงลงดูหาตัวความเป็นไป จึงจับต้นจำปาให้กลับเป็นคน ส่วนกุมารสุดท้องนี้ตัวอ่อนเพราะถูกฤๅษีเด็ดดอกจำปา ฤๅษีจึงจับตัวเพชรให้มิถุนีชีตันตายปลายชีเป็นโขนให้แทน

พระอินทร์เล็งทิพยเนตรเห็นความลำบากของนางสุวรรณนิกา จึงแปลงกายเป็นชีปะขาวมาเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้กุมารทั้ง 4 ฟัง ดังนั้นกุมารทั้ง 4 จึงลาฤๅษีออกไปติดตามพระมารดา ผ่านบ้านเมืองต่าง ๆ และแต่งงานกับธิดาของเจ้าเมือง ในที่สุดก็ติดตามพระมารดาจนพบ และแก้แค้นนางจันทร์อัคนีได้สำเร็จ

2.2 บทเพลงที่เอาชื่อเทพบุตร เทพธิดา พืช สัตว์ และสถานที่ในวรรณคดีไม่ได้กล่าวถึงเนื้อหาในวรรณคดี หรือนิทานโดยตรง เช่นกล่าวถึงต้นมัลลิสล พระราชนางเมขลา ฯลฯ เช่น

สา...เอ้อ พี่ไปเหอ
พบเซ่เทเหือนม
ยกมือขึ้นทักเมขลา
อย่าให้เรือจมในเลสองห้อง

ชวนเทียนเสียนไลเท่าเส้นผม
อย่าให้เรือจมในเลสองห้อง
เทโวเทวมาช่วยน้อง
โลกคลื่นโกลน...เอ้อ...เหอ...ใหญ่

นางเมขลาเป็นอัปสรองค์หนึ่ง ซึ่งมีแก้ววิเศษ นางเมขลานี้เป็นเจ้าแม่มหาสมุทรทางซีกทิศตะวันออกนางเป็นเทพธิดาประจำมหาสมุทร ดังจะเห็นได้จากเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ นางเมขลาได้ทำหน้าที่ช่วยพระโพธิสัตว์ให้พ้นภัยในมหาสมุทรพระอินทร์จึงตำหนินางว่าไม่ใส่ใจทำหน้าที่

จากเนื้อเพลงกล่อมเด็กบทนี้ ผู้แต่งกล่าวถึงกับทางทะเล จึงขอร้องให้นางเมขลามาช่วย นับว่าผู้แต่งได้ยึดถือตามแบบของกวีโบราณที่แต่งกันมาตั้งแต่จะเป็นลักษณะของเพลงชาวบ้านก็ตาม

มัสสีผลเหอ
มือซ้ายอุ้มน้อง
ถ้าน้องร้องไห้
เจ้าเฝ้าราสุกใจ

มัสสีผลรวมห้อง
มือขวาพระทองอุ้มโลกไถ
ไปเก็บดอกไม้มาโลมเจ้าทรมารวัย
ร่ำหาพระมารดา

บทเพลงกล่อมเด็กบทนี้เอ่ยนามมัสสีผล ซึ่งเป็นผลไม้ในป่าหิมพานต์ บางทีก็เรียกว่า นารีผล ถูกไม้นั้นงามราวสาวอายุ 16 ปี บรรดาชายหนุ่ม กษัตริย์ วิทยาธร อสูร ต่างก็ถวิลถวิลแย่งชิงนารีผลกัน ในบทล่านาเห่กล่อมพระบรรพต เรื่องจับระบำน ได้กล่าวถึงนารีผลไว้ว่า

ที่สูงเยี่ยมเทียมฟ้า
รูปร่างเหมือนอย่างคน
อิมย่องมองพักตร์
น้อยน้อยยอระบำน
ที่มีฤทธิ์พิศเด็ก
พวกนักสิทธิ์ฤทธิ์น้อย
บ้างทะกายป่ายป็น
ชิงช่วงหวงหึง
ที่มีไถ่ก็ไถ่แย่ง
ที่ไต่ไปไว้นั้น

นันทันนารีผล
ดูงามพันคนนา
วิไลลักษณ์ดังเลขา
เทพยดาจรคอย
อุ้มระเห็จเหาะลอย
เอาไม้สอยเสียงชิง
เพื่อนยักคั่นตักตึง
เสียงฮือฮึงแน่นนันต์
หนังหุ้มแทงฆ่าฟัน
ถึงเจ็ดวันก็เนาไป

ในไตรภูมิพระร่วงว่า ลูกนารียลนั้นเมื่อร่วงหล่นลงปวงนกกก็คุ้มร่มก่อกินคังหมี่
กินฉิ่ง แสดงว่านอกจากจะมีรูปอันงามแล้ว รสชาติคงอร่อยอีกด้วย

นางแม่รักลูกอาชรรม์
เหยียบเรือให้แค
ราหูไม่รัก

ฮา...เอ้อ...นางแม่เหอ
รักแต่ฝ่ายพระจันทร์
ถีบเรือให้มันแค
ราหูนางแม่แกลไม่รัก

นางแม่เหอ
รักแต่พระจันทร์
เหยียบเรือให้แค
ราหูแม่ไม่รัก

รักแต่พระจันทร์ ราหูไม่รัก
น้องแค้นใจหนัก

รักแต่พระจันทร์สุดท้อง
รักลูกใจอาชรรม์

ราหูนางแม่แกลไม่รัก
ลูกน้อยก็แค้นหัวใจหนัก

เกิดเล็กไม่วายเหลยหนา...เอ้อ...เหอ
รักโลกอชรรม์

ราหูแม่ไม่รัก
โลกน้อยแค้นหัวใจหนัก

รักโลกสุดท้อง...เหอ...เพื่อน

บทเพลงกล่อมเด็กทั้ง 3 บทหลังนี้ มีเนื้อความคล้ายกันคือ พ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน
และนำไปเปรียบกับเรื่องพระราหูกับพระจันทร์ ในทางภาคใต้เรื่องราหูอมจันทร์ มีดังนี้

พระราหูรักแต่พระจันทร์ซึ่งเป็นลูกคนสุดท้อง แม่รัก
พระจันทร์มากที่สุด จึงถูกราหูซึ่งมีความอิจฉาริษยารังแก
อยู่เรื่อย ๆ และแกล้งพระจันทร์ต่าง ๆ นานา เมื่อราหู
จับพระจันทร์หรือราหูอมจันทร์ เพื่อจะกินพระจันทร์เสีย
(จันทร์ปราศ) ตอนนี้ว่ากันว่าแม่ของพระจันทร์ได้ไปขอ
รองไหถนนช่วย ชาวบ้านเมื่อเห็นเคื่อนเป็นจันทร์ปราศ
ก็จะช่วยทำให้อาตุกใจจะไคคายุพระจันทร์เสีย ทางภาค
ใต้ตามที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินและว่าเองว่า "ช่วยจันทร์เจ้า
เออ คายุเออคายุเหอ" และมีอีกว่า "ช่วยพระจันทร์เจ้า
ราหูเขายาช่วยหมั่นเหลย" เสียงช่วยจันทร์จะดังไปทุก
หมู่บ้านตำบล ใครนอนอยู่ต้องปลุกให้ตื่นช่วยจันทร์ ใครมี

ป็นก็ยิ่ง ใครมีของอะไรก็ต้องปลุกหมก เช่นพระเครื่อง
ราง ขาวในลอม อวูชต่าง ๆ ที่เกราะ เคาะทุนไม ฯลฯ
ถ้าใครไม่ปลุก เขาก็กลัวจะมีอันเป็นไปที่เรียกว่าถูกจันทร
เช่น ชาวถูกจันทรจะเป็นชาวที่ไม่อุดมสมบูรณ์ในปีต่อ ๆ ไป ¹

เรื่องราวของจันทรของท้องถิ่นปักษ์ใต้เป็นเรื่องแม่รักลูกไม่เท่ากัน เพลงกล่อม
เด็กจึงนำเอาเรื่องนี้มาแต่งเพื่อจะเป็นการเตือนสติของผู้เป็นแม่ นับว่าเป็นการนำนิทาน
พื้นบ้านให้มาสอดคล้องกับการเลี้ยงดูบุตร แต่เรื่องราวของจันทรของภาคกลางเนื้อเรื่อง
แตกต่างกัน เช่น นิทานชาวบ้านของจังหวัดอ่างทองเรื่องพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระราหู
ทำไมเป็นอริต่อกันไม่ใช่เป็นเรื่องความรักลูกไม่เท่ากัน แต่เป็นเรื่องความแค้นของบ่าว
ที่มีต่อกวนาย ดังเนื้อเรื่องดังต่อไปนี้

เล่ากันว่าเมื่อชาติก่อนพระอาทิตย์กับพระจันทร์เป็น
หญิงสองพี่น้องฝ่ายพระราหูเป็นบ่าวของสองนางนายหญิง
ทั้งสองเป็นคนใจบุญมักทานุ ไปทำบุญที่วัดอยู่ไม่ขาด วันหนึ่ง
โกรธบ่าว คือ พระราหู วาสิมเอาช้อนตักแกงไปตักของ
ทำบุญสองครั้งสองหนแล้ว จึงเอาช้อนคอยตัวบ่าวกลางผู้คน
ที่มาทำบุญ เห็นกันทั่ว บ่าวทั้งเจ็บทั้งอายคนทั้งวัด แค้น
ใจนายมากจึงอธิษฐานว่าเกิดมาชาติหน้าฉันใดขอให้พบกัน
อีก จะจองเวรเป็นอริแก่กัน ถึงวานางทั้งสองพี่น้องจะมี
บุญวาสนาสักแค่ไหนก็ขอให้ไม่มีสักเวลาที่จะทำไ้มัวหมอง
อาจขายหน้าให้คนอื่นเห็นหมดทั้งโลก

คำอธิษฐานของบ่าวได้ผลเหมือนที่ตั้งใจขอไว้บ่าวไป
เกิดเป็นพระราหู นายหญิงสองคนไปเกิดเป็นพระอาทิตย์
กับพระจันทร์ โคจรไปในอากาศ ฝ่ายพระราหูก็คอยที่อยู่
จะหาเวลาแกล้งล้างอาย ฝ่ายพระอาทิตย์พระจันทร์นั้น
ถึงจะรู้กำหนดล่วงหน้าว่าเมื่อใดพระราหูจะมาแกล้งรังแก

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 122-123

ทำให้ยายแก่คนทั้งโลกก็จริง แต่จะป้องกันอะไรก็ไม่ได้
จะหลีกหนีก็ไม่พ้น เหตุการณ์ ๆ บางมนุชยบางทองช่วย
กันที่มองตีกลองโหรงตงเสียงดังช่วยเหวตาททั้งสอง ให้
พนพระราหู¹

แต่เรื่องราหูอมจันทร์ ที่พระยาธัจจagirมย์ค้นคว้ามาจากมอเอเกิกรามเกียรตินารายณ์สิบปางและหนังสือเกี่ยวกับเหวหลายเล่ม ได้กล่าวถึงเรื่องราหูอมจันทร์ เป็นเพราะว่าเค้าใจที่ตนเองมีเพียงครึ่งตัว ถึงเรื่องที่ว่า

ในสมัยหนึ่งพระนารายณ์ได้อวตารเป็นเต่า ลือปาง
กุมารวตาร เหวตาทและอสูรรวมกันตั้งพิธีกวนเกษียรสมุทร
ทำน้อมถูตโคสมปรารถนาแล้ว พระราหูได้แปลงตัวเป็น
เหวตาทเข้าไปในเทพชุมนุม จึงได้กินน้ำอมฤตควย พระ
อาทิตย์ พระจันทร์เห็นเขาจึงไคฟองตอพระนารายณ์ พระ
องค์กริ้วขว้างควยจักรฤทฎกายพระราหูซาคไปครึ่งตัว
อาภัยเหตุที่ไคคิมแล้วซึ่งน้ำอมฤต พระราหูจึงไม่ตาย ทอน
หัวไปอยู่ในอากาศเป็นพระราหู คอยจับพระอาทิตย์ และ
พระจันทร์กินหรือคมเพื่อเป็นการแก้แค้นอยู่เนือง ๆ ที่เรา
เรียกกันว่า จันทรุปราคา หรือสุริยุปราคา...²

มีเพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทหนึ่งคล้ายกับปัญหาตามปรากฏการณ์ของธรรมชาติว่า
สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเหตุใด เรื่องจันทรุปราคาก็มีตาม เช่น

¹ กุหลาบ มลลิกะมาส คติชาวบ้าน หน้า 151-152 (อ้างอิงมาจากนักศึกษา
วิทยาลัยครูจันทรเกษม)

* พระราหู เป็นพวกเทตย์คือ เป็นอสูรจำพวกหนึ่งเป็นบุตรท้าววิประจิตต์กับ
นางสิงหิกา เมื่อเกิดมีหางเป็นนาคมีที่อยู่ในอากาศ วิมานเป็นสีนิล มีครุฑเป็นพาหนะ.

² พระยา ธัจจagirมย์ เหวกำเนิด หน้า 60-61

ขอเหอขอถาม
ทะเลกว้างใหญ่ไครมันซุค
ไหนว่าราหูจับจันทร์
ภูเขาสูงสุดไครไปพูน

คือโชมโรปงามแม่บัวผุด
ภูเขาสูงสุดไครไปพูน
กลางวันทำไมจึงหายสาปสูญ
ทองพูนของน้องไครแต่งตั้ง

สัตว์ในวรรณคดีที่มีกล่าวถึงในเพลงกล่อมเด็กมากคือ นกการเวก นกนี้มีชื่อหลายชื่อ เช่น กรวิก การวิก ภาคไต้เรียกนกเหวก บทเพลงกล่อมเด็กภาคไต้ได้บรรยายถึงลักษณะของนกชนิดนี้ว่า

นกเหวกเหอ
กินแต่จืดมนบนลงฟ้า
ขนน้องหมันหล่นลงมา
และ นกเหวกบินสูงเทียมเมฆ
ปีกหนึ่งลาย ๆ
หักคอกเกสร

บินสูงเทียมเมฆ
ลมกรรคหมันฟัดคล่อง
คนทั้งพารารักษานนก...เหวก
หักคอกเกสร
พี่ชายไว้ท่าหัวหมอน
หัวหมอนนางนก...เหวก

นกการเวกตามความเชื่อของชาวภาคใต้ ไม่กล่าวถึงคุณสมบัติที่เป็นที่รู้จักกันดีของคนทั่วไปว่า เป็นนกที่มีเสียงร้องไพเราะถึงขนาดที่สัตว์ทั้งหลายได้ยินก็หยุดชะงักด้วยจับใจในเสียงที่ร้อง สื่อแม่กำลังจะกินรักษาทารกยังมัวละสิ่ง นกแม่กำลังบินครันได้ยินเสียงก็มีอาจบินได้ ปลาก็มีอาจจะว่ายต่อไปได้เมื่อได้ยินเสียงนกนี้ ส่วนคนไทยครั้งจะเปรียบถึงสตรีที่มีเสียงไพเราะ ก็มักจะใช้สำนวนเปรียบว่า "เสียงหวานปานนกการเวก"

บทเพลงกล่อมเด็กตามที่ยกตัวอย่างมานี้ กล่าวถึงลักษณะเด่นอย่างอื่นของนกชนิดนี้คือ เป็นนกที่บินสูงเหนือเมฆกินลมเป็นรักษาทารกคล้ายกับนกในป่าหิมพานต์อีกชนิดหนึ่งคือนกวาญุภักย์ แปลตามรูปศัพท์แล้วก็คือ นกกินลมเป็นรักษาทารก ถ้าจะเปรียบกับคุณสมบัติที่บินสูงเหนือเมฆและกินลมเป็นรักษาทารกแล้ว นกวาญุภักย์และนกการเวกก็อาจจะเป็นนกชนิดเดียวกัน

ตามความเชื่อของคนภาคใต้ที่แตกต่างอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องขนของนกการเวก

ถ้าหล่นลงมาจากท้องฟ้าอาจกลายเป็นงูเหลือมปากเปิด หรือกลายเป็นนกเขาชวาสีขาว
หรืออาจเป็นงูเขียว ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ชนิดใดถ้าได้เป็นสมบัติของใคร จะทำให้ผู้นี้มีโชคลาภ
ได้รับความร่ำรวย และประสบความรุ่งเรืองในชีวิต

มีเพลงกล่อมเด็กอีก 2 บท กล่าวถึงเรื่องเสียงของนกการเวกว่า

รักกันเหอ	รักกับคนตาน้ำ
ไม่เรื่อฮี้ซำ	นางงามนั่งโก้อยู่สุดเสียง
โก้แล้วโก้เล่า	โก้ตั้งแต่เช้าจนวันเที่ยง
นางงามนั่งโก้อยู่สุดเสียง	เสียงแห่งเหมือนนางนก...เหอ...เหวก
และ กันกันเหอ	รักคนตาน้ำ
หม้ายเรื่อจะซำ	ร้องโก้นางงามสามสุดเสียง
โก้แล้วโก้เล่า	โก้ตั้งแต่เช้าจนค่ำเที่ยง
ร้องโก้นางงามสามสุดเสียง	เสียงแห่งเหมือนนกเหวก

บทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่มีสำนวนโวหารคล้ายกับบทผาเงาจากนิราศเรื่อง
เด่นคือ นิราศนรินทร์ และกำถรวลศรียปราชญ์ มีการผาเงาไว้นาน ซึ่งแน่นอนมนุษย์
ประเภทกึ่งเทพกึ่งสัตว์ เช่น

หิไปเหอ	ผากแก้วแววไวไไโคเหลย
สาคนอนหมอนเกย	ผากไวไโคเหลยนางนงนุช
ผากไวไไน้ำสาถลัวปลา	ผากไวไไนาคาสากถลัวครุฑ
ผากไวไโคเหลยนางนงนุช	กถลัวครุฑฮิพา...เอ้อเหอ...ไป
ศัพท์ ไค = ไคร	
ไคเหลย = ไครฮี้ก	
ถากถัว = นึกวันสิคระแวง	
ฮิพาไป = จะถักพาไป	

นาคมีกายปกติเป็นงูใหญ่ มีหงอน ถ้ามีฤทธิ์มาก ๆ ก็จะมีหลายเศียร เช่น
อนันตนาคราช มี 7 เศียร นาคอาศัยอยู่นาคพิภพซึ่งอยู่ ณ ท่วมกลางมหาสมุทรจะมีช่อง
แผ่นดินกว้างใหญ่ มีภูมิประเทศงดงาม นาคเป็นงูใหญ่ที่มีพิษเพราะเมื่อคราวกวนน้ำอมฤต
สิ่งที่บูดขึ้นจากมหาสมุทรเป็นอันคับที่ 6 คือ พิษ ผุ่นนาคจึงพากันสูบไว้ ดังนั้นนาคและงูจึง
มีพิษนับแต่นั้นมา เมื่อกล่าวถึงนาค ก็ต้องกล่าวถึงครุฑซึ่งเป็นอริกัน ครุฑก็เป็นอมมนุษย์
จำพวกกึ่งสัตว์ กึ่งเทพ อาศัยอยู่เชิงเขาพระสุเมรุ ตามความเชื่อของพราหมณ์ เชื่อกัน
ว่า ครุฑเป็นอริกับนาคด้วยเหตุที่มารดาของพญานาคคือนางกทรุ ซึ่งเป็นชายาของพระ
กัศยป เทพบิดาเช่นเดียวกับนางวินตมารดาของพญาครุฑได้ล่อลวงนางวินตาไปเป็นผู้
รับใช้ด้วยอุบาย คือทั้งสองนางเถียงและพนันกันว่าสีม้าที่เกิดขึ้นเมื่อคราวที่เทพเจ้า
กวนน้ำอมฤตนั้นเป็นสีใด นางกทรุให้โอรสของตนไปพนันพินัย นางวินตาก็แพ้พนัน ต่อ
เมื่อครุฑไปเอาพระจันทร์ซึ่งมีน้ำอมฤตอยู่มาเป็นค่าไถ่จึงจะปล่อยตัวนางวินตา ครุฑก็
ดุด่าท้อไปถึงพระจันทร์เอาพระจันทร์ซ่อนไว้ใต้ปีก และบินกลับมาไถ่ก็ไถ่ตัวนางวินตา
ตั้งแต่นั้นมาครุฑกับนาคก็เป็นศัตรูกันอย่างรุนแรงและไม่มีที่สิ้นสุด ครุฑพบนาคพยายาม
จับนาคกินเป็นอาหาร ดังนั้นลวดลายศิลปกรรมไทยนิยมใช้เป็นลาย เรียกลายครุฑจับนาค
หรือครุฑยุคนาค

2.3 บทเพลงเอาเนื้อเรื่องจากนิทาน ชาดกและวรรณคดีมาแต่งเป็นเพลงทั้งบท
เนื้อเรื่องใดเป็นที่นิยมมากก็มีหลายเพลง เช่นในภาคใต้นิยมเรื่องพระสุชน มโนห์รา
ก็มีบทเพลงกล่อมเด็กจากวรรณคดีเรื่องนี้ถึง 22 บท เช่น

เกิดมาเกิดคนก

เกิดภูเขาดินภูเขาทอง

หวังจะใจตรึงปีกใจกรอง

เสมมปราสาท

ทันไหนคโหมทางหกเหอ

เกิดนางโนรา

ผูกขึ้นลอยล่องเสมมปราสาท

หวังว่าโลกจะไคครองเมืองไตรลสา

คลาดแม่ไปเมือง...เหอ...ไกล

นางโนราเหอ
 เจ็ดคนพี่น้อง
 ใช้นางให้ลงคลอง
 คล้องเอาสุกทองนางโนรา
 คล้องเอาสุกทองนางโนรา

นางโนราเหอแรกเกิดเจ้ามา
 ผูกขึ้นลอยลง
 แม่คิดใจปอง
 เสम्मปราสาท
 อา..เออ..เหอ

อาบนํ้าในสระ
 นายพรานเดินเห็น
 เจ็ดคนพี่น้อง

นางโนราเหอ
 เกาะร่มต้นไทร
 เดินหลบเด็กที่เจ้าข้า
 สักความพระศรีสุชน

โนราเหอ
 หียดเกาะไทรใหญ่
 โฉมเด็กเลิฟฟ้า
 หน้าทับพระศรีสุชน

โนราเหอ
 แอบไต่ไทรใหญ่
 ลาแล้วลาเล่า
 หน้าทับพระศรีสุชน

อาบนํ้าในสระ
 นายพรานมาเห็น
 เจ็ดคนพี่น้อง
 พี่พี่ทั้งหกก็บินตกภูเขา
 นายพรานมันพาไป
 ผูกเขาเงินผูกเขาทอง
 ในกลางปราสาท
 ว่าจะได้ปกครองเมืองไกรลาส
 คลาศแม่ไปเมือง...ไกล

นางโนราเหอ
 เจ็ดคนพี่น้อง
 ซาบซามมองมอง
 คล้องเอาสุกทองเพื่อน
 บินหนีชายาแม่ตัวไป
 สักความพระศรีสุชน
 เมื่ยรักจักลาไปเมืองบน
 หนามนทองร้อยขัง...เออ

ฉายาบินหนีแม่ตัวไป
 หน้าทับพระศรีสุชน
 น้องจะขอลาไปเมืองบน
 ละน้องไว้คน...เคียว
 เจ้ามาบินหนีแม่ตัวไป
 หน้าทับพระศรีสุชน
 ลาเจ้าไปไว้ให้เมืองบน
 ลาน้องแตกคน...เคียว

ฟ้าสิ้นเหอ

พระศรีสุชนไปรบศึก
กาหนมของพี่เป็นเมียต้น
รักนางโนรา

ฟ้าสิ้นเหอ

พระศรีสุชนไปรบศึก
กาหนมยอดสร้อย
หน้ามรุมพัก

ฟ้าสิ้นเหอ

พระศรีสุชนไปรบศึก
พระยาจันทร์ยกลูกสาวมาถวาย
บิดมารดาอยู่ข้างหลัง
นกเขาहार้อยกรง
ยกนางโนราไปหาไฟ

ลมพัดเหอ

เจ้าศรีสุชนไปรบศึก
นกเขาहार้อยกรง
เอานางโนราไปหาไฟ

คือน้องเหอ

เจ้าองค์ลงมา
นายพรานจับได้เหอ
ลงเล่นน้ำในกลางสระสง

ลมพัดเหอ

พระศรีสุชนไปรบศึก
สนมเมียต้นยอดสร้อย
รักนางโนรา

สิ้นมาศึกศึก

รำลึกถึงนางโนรา
พระศรีสุชนไม่รักเสียเลยหนา
พลัดมาแต่เมือง...บน
สิ้นมาศึกศึก

รำลึกถึงนางโนรา
ไม่นึกสักน้อยเท่าเกษ
ตามนางโนรา...เหอ...ไป
สิ้นมาศึกศึก

รำลึกถึงนวลพระยาจันทร์
ชื่อกรีกอกไม้เจ้าเอววัน
พานางโนราไปหาไฟ
อดข้าวอดน้ำจนผอมไป
สุขใจเมื่อภายหลัง
พัดมาศึกศึก

เอานางโนราไปหาไฟ
อดข้าวอดน้ำเป็นผอมไป
สุขใจเมื่อภายหลัง
น้องคือนางโนรา
ลงเล่นน้ำในกลางสระสง
เอาไปถวายพระองค์
หลงด้วยนายพรานป่า
พัดมาศึกศึก

รำลึกถึงนางโนรา
ไม่รักเท่าก้อยเจ้าเกษ
เป็นบ้าวังเวงใจ

ยามเย็นเหอ
จับปลายไทรใหญ่
เชิญอยู่พอด่านเกล้า
ส่งความไว้ที่ศรีสุน

นางโนราเหอ
พระศรีสุนตามมา
ท่านใช้ไปซุกบอ
เสกสาหายาก

อาเอื่อนางโนราเหอ
มีไม้แก้วฉิมพลี
หนทางที่ไปเมืองไกรลาส

นางโนราเหอ
ไปพักคนไทร
น้องอยู่ไม่ได้
ส่งความพระศรีสุน

อา..เอ้อ...นางโนราเหอ
อาบนํ้ากันในสระ
นายพรานแลแจ้งจ้องจ้อง
ทั้งเจ็ดคนพี่น้อง

อา..เอื่อนางโนราเหอ
อาบนํ้าในสระศรี
นายพรานจ้องแลเห็น
ทั้งเจ็ดคนพี่น้อง
โหมไฟทั้งหกคน
คล้องไค้แต่นางโนรา

แลเห็นนางโนรามันร่อนไป
ส่งความไว้ที่ศรีสุน
เมียรักจักลาท้าวขึ้นเมืองบน
ทั้งเมียไว้คนเดียว

นางโนรา
ถึงเมืองไกรลาส
ท่านใช้ให้หลอปราสาท
หวางจะได้ครองนวลน้อง
พระสุนตามมาถึงเมืองไกรลาส
มีนกอินทรีอยู่ไม่ขาด
ยากนักพอทูลหัวเอย
ฉายาบินหนีแม่ตัวไป
ส่งความพระศรีสุน
ขอลาพี่ชายไปเมืองบน
ทั้งเมียไว้คนเดียว

บินมาชำระ
ทั้งเจ็ดคนพี่น้อง
แอบซามซามมองมอง
ปองเอาคนสุดท้อง...เอ้อ...เหอ...เพื่อน
นางโนรานารี
ทั้งเจ็ดคนพี่น้อง
ไชนาคบาศลงคล้อง
คล้องไค้แต่นางโนรา
ขึ้นร่อนอยู่บนเวหา
พรานป่าหมันพาเอ้อ...เหอ...ไป

อา...เอื่อน้ำมากเหอ
 ชักช่องจอมมองดู
 เกิดเจ้าทั้งหกและข้างมา
 เกิดภูเขาริมภูเขาทอง
 ให้ลูกครองเมืองไกรลาส
 นางโนรา
 พระศรีสุชนไปเห็น
 เจ็ดคนพี่น้อง
 นางโนรา
 ถึงเมืองท้าวไกรลาส
 ทานไร่ให้ก่อปราสาท
 ปราสาทหน้าวังทาน เหอ...

ห่มรากสาธุ
 เห็นปลายลำพูเมืองไกรลาส
 เกิดนางโนราผู้เป็นน้อง
 ลอยล่องอยู่ริมปราสาท
 พลาดแม่ไปเมืองไกล...เอ็ก...เหอ
 ลงมาเล่นน้ำเจ็ดคนพี่น้อง
 ไร่ทรานลงคลอง
 คล่องไค้คนสุดท้องเพื่อน เออ...
 พระศรีสุชนตามมา
 ทานไร่ให้หูกบ่อ
 ถึงเมืองท้าวไกรลาส

เพลงกล่อมเด็กที่ใช้เรื่องมโนห์รามาเป็นเนื้อร้องมีอีกมากมาย แสดงว่าเรื่องนี้เป็นที่นิยมของชาวภาคใต้เป็นอย่างมาก อีกประการเมื่อเป็นเพลงที่นิยมร้องกันมากขึ้น จึงมีผู้จดจำนำไปขับกล่อม บางเพลงก็มีการแก้ไขให้เสียงของคำ และแก้ไขกัณฑ์บางกัณฑ์ เพื่อให้เข้ากับท้องถิ่นตน จึงทำให้เพลงกล่อมเด็กชุดมโนห์รามีลักษณะปลีกย่อยแตกต่างกันออกไปอีก แต่ยังคงเค้าความสำคัญไว้ดังเดิม

เรื่องมโนห์รามีหลายสำนวนเช่นมโนห์ราครั้งกรุงเก่า มโนห์ราชาดก มโนห์รา นิบาต และมโนห์ราที่เป็นนิทานพื้นบ้านซึ่งมีเนื้อของเรื่องเหมือนกันคือ พระสุชนติดตามนางมโนห์รา แต่รายละเอียดปลีกย่อยมีแตกต่างกันไปบ้าง เช่น นางมโนห์ราแทนที่จะเป็นธิดาสุดท้อง แต่ในมโนห์รา นิบาต เป็นธิดาองค์โต เรื่องมโนห์ราที่จะนำมากล่าวต่อไปนี้เป็นนิทานพื้นบ้าน จากจังหวัดสงขลาซึ่งนางอาบเนียว นิคม เป็นผู้เล่า¹

¹ สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านภาคใต้ หน้า 194-197

เจ้าเมืองไกรลาสมีโลกสาว 7 คน วันหนึ่งลงมาเห็น
สระในป่าหิมพานต์ จึงไปทำปิกทำทางให้โลกมาเล่นน้ำ
ทุกวัน วันหนึ่งนายพรานไปเห็น กะเอย์บอกพระสุชน พระ
สุชนจึงสั่งให้นายพรานไปเอามาให้ไค คราวนั้นแม่ของ
นางโนราฝันว่าพันกรรมสุดท้ายหลุดออกจากปาก ถ้าหา
โหรมาทำนายว่า โลกคนสุดท้ายจะไม่ไคอยู่เมืองนี้จะต้องไป
อยู่ไคไหน เมืองเราชายบาวเจ้าไม่เอา ตัวของเราเจ้า
ชอบใจ แม่เชื่อตามคำโหร กะเอย์ก็เอย์หาทางโลกุทญ
เสีย พี่ ๆ ถ้าบอกให้ไปเอา บอกว่าตั้งข้างนุ่นแม่ เขา
ไปถึงเห็นแม่ยังเมรินตาพี่บอกว่า แม่ตาบอดนั้นแม่เดินแม่ตา
เมรินนั้นแม่หลับ นางโนราพาเขาไปเอาไค กามาอาบ
น้ำกิน ถอดเครื่องทรงเอย์ก็เอย์หาทางตั้งไว้ นายพราน
มาเห็นก็เอาไคพ่ายชุดหนึ่ง ไซ้ไคมาลงไปมีคานางโนรา
ไว้ นางโนราเรียกให้พี่ ๆ ช่วยพี่เขามาคลำเห็นกาย ๆ
พี่กะแลนหมุด นายพรานจึงลงไปจับพาไปถวายพระสุชน
กล่าวถึงเจ้าเมืองยาจันทร์ ซึ่งต้องส่งส่วยคอกไม่ให้พระ
สุชน แต่ตอนนั้นเจ้าเมืองยาจันทร์ไม่ยอมส่ง พระสุชนกา
ตามไปรบ พอไปถึงเขายกโลกสาวให้กะไมกลับง่าย

ฝ่ายแม่ตัวของนางโนราฝันว่า ในเมืองมีไฟ 3 กอง
ไปหาโหรมาทำนาย แล้วโลกสาวของโหรอยู่กับพระสุชน
คนหนึ่งโหรยากให้โลกสาวไคไค จึงทำนายว่าถ้าไม่เอานาง
โนราบูชาไฟเสีย ไฟจะกินบ้านกินเมือง เขาจึงเอย์นาง
โนราบูชาไฟ แต่นางโนราไม่ยอมช่วยตัวเองให้พ้น
กะบอกกว่าอยากอีไรให้แม่แล แม่ชอบใจนางโนราว่าชา
ไคปิกไคทางจึงอีไรไคส่วย แล้วให้เปิดจาก 7 จับ ไร
ถวายเทวดา พอไคปิกไคทางนางโนราทำบิณฑบาตเมือง
ไกรลาส เจ้าเมืองไกรลาสโกรธฝ่ายพระสุชนจน

ฝ่ายพระสุชนหลบมาไม่เห็นนางโนรา ถ้าชวนนาย
พรานไปตามหา พอไปถึงแม่น้ำกาให้นายพรานหลบ หอ
นายพรานหลบก็มีแพลอยมา พระสุชนก็ข้ามแพไป พอถึง
แพยังมีหัวไคหอยลงมาพระสุชนจึงไคขึ้นไป ขึ้นไปถึง
ปางไม้ โลกนกเห็นทำให้ขึ้นไปบนรังว่า ถ้าอยู่ข้างนอก

แม่มาอีกก็เสีย พระสุชนถามว่าแม่ไปไหน โลกนภบอกว่
แม่ไปกินข้าวที่นครเวียงเมืองไกรลาส เขาสระหัว นางโนรา
โลกนภให้พระสุชนแปลงเป็นไร พอแม่มาให้เกาะเปิดหัวแม่
ไป พอหัวเขาแม้นกพาไป ไปนั่งอยู่เพื่อกันเห็นเขาตักน้ำ
พระสุชนการบายมนตออย่าให้เขาบอกออกมาขึ้น จนตอมมาขอ
ช่วยพระสุชนให้ยกให้ พระสุชนกาดอกแหวนเท นางโนรา
ให้ใส่ในอ้อม พอเขาเทน้ำรดหัวนางโนรา เอามือเสียดม
แหวนภาเขาในมือ นางนั่งร้องว่าพระสุชนมาแล้ว ทำพิธี
อีไคเขาเมือง พอจึงให้คนไปรับแล้วให้โลกทั้ง 7 คนเขา
ไปอยู่ในห้อง ให้ล่อนิวออกมาให้พระสุชนเลือกจับ เทวคา
จึงช่วยให้แม่งวันทองไปตามเทวีนางโนรา พระสุชนจับ
โลกแต่เขาไม่ให้ไหวกัน ต้องให้ไปต่างป่าโดยให้พรากัว
เป็นเครื่องมือ แต่ช่างมาช่วยนี้ให้ แล้วเอาไฟจุดกาปาก
เหล็กจุดหวานงาเอางามาหีบมัน นกเขาก้าวช่วยเก็บให้ แด
นกเขามองไว้มั่งจึงไม่ไคเต็มตามเทเขาจะ พระสุชนจึง
สีกอนนกเขาให้คายออกมา นกเขาจึงไคมีคอดลายมาจนทุก
วันนี้ พอเก็บเสร็จก็เอาไปปิ้งมัน ปิ้งเสร็จแล้วเอาไปเท
พอเอาไปเทเขาว่าขมเห้งเขา เขาให้ไปเอามาเลียแล้ว
ให้เอางานนั้นไปล้างให้ดี พอพาไปล้างปลาแกมขำ ถ้าสีกอม
ไว้เลา

พระสุชนจึงตบปลานั้นให้คายออกมา ปลาจึงไคแกมขำ
มาจนทุกวันนี้ พระสุชนเอาไปให้เขาแล้วอีลาหลบเมือง
เขาไม่โหมมา เขาไปลกเรือนนอกเมืองให้อยู่ พอกลางคืน
เทวคาเอานางโนรามาร่วมกับเอาปราสาทมาตั้งให้เท
เมือง หัวเขาแม่เห็นว่าปราสาทตั้งอยู่หน้าเมือง ให้นาย
พรานไปแลพบพระสุชนถามว่าพระสุชนหลบมาแล้ว
ตั้งแต่นั้นมาพระสุชนกับนางโนราก็อยู่กันอย่างสุขสำราญ
ในปราสาทนั้น.

ศัพท์	ท้าย	-	ท่านาย	ชายขาว	-	ชายโสด
	หยบ	=	ซุกซ่อน	เมรินตา	-	ลืมตา
	กาย ๆ	-	ระคาย	เบ็ดหัว	-	หัว

สระหัว	๒	อาบนํ้ารดหัวในพิธีมงคลเพื่อขจัดความชั่วไสย			
หลา	-	ศาลา	ล่อนัว	-	ยื่นนัวโผล่ออกมา
พรวัว	-	พรวัวที่หาคั่วบตะกั่ว	นึ่ง	-	เหยียบ
หนีบ	-	หนีบ	กะ	-	กำหนด
ชมเหิง	-	ประชิด	เหลย	-	อีก

เนื้อเรื่องมโนห์รา^๑นี้ ยังมีเรื่องว่าเหตุใดคนกเขาจึงล่าย และทำไมคนจึงเรียกปลาชนิดหนึ่งว่าแก้มช้ำ แทรกเข้าไปอยู่ด้วย

มีนิทานพื้นบ้านอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากเรื่องมโนห์ราคือ เรื่องพระรถเมรีหรือเรื่องนางสิบสอง สำหรับเรื่องนางสิบสองนี้เป็นนิทานพื้นเมืองของภาคกลางที่แพร่ไปยังท้องถิ่นอื่นๆได้ ทางใต้จึงนำเค้าโครงเรื่องนี้ไปแล้วนำไปประยุกต์ใหม่ด้วยสำนวนภาคใต้ แล้วนำเนื้อเรื่องนี้มาแต่งกลอนเด็ก มีฉาบบทเช่น

น้องนางเมรี	อยู่ฝ่ายนี้นางเมรีร้องเรียกด้วขวัญ
โอ้อ้อพระรถ	กลับมาพาเมียไปด้วยกัน
เมียตามไม่ทัน	ขวัญข้าวพระรถแสนเอย
น้องเอยน้องนางเมรี	อยู่ฝั่งนี้ที่เมรีร้องเรียกด้วขวัญ
โอ้อ้อพระรถแสนมาพาเมียไปด้วยกัน	เมียตามไม่ทันขวัญข้าวเจ้ารถแสนเอย
ไถเถื่อนเหอ	ขึ้นเหินหังบ้านแม่ท่านนุหสี
พระรถออกจากห้องนางเมรี	ยามปาดะนี้ไม่ทันตัว
หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง	เอบางนางข้างนี้กว่าด้ว
นอนหลับไม่รู้สึกตัว	ด้วหนีไปเมือง...เหอ...

^๑ภาควิชาภาษาตะวันตกคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร วรรณกรรมภาคใต้

นางเมรีเหอ
 มาเหล่าเมายา
 อะไรวังโหม้งเหม้งบนหลังคา
 เมรีร่วมห้อง

นางเมรีเหอ
 มาถึงฝั่งแม่น้ำคงคา
 โอพระร่มโพธิ์ทองของน้องแก้ว
 พระรถฉายฝัน

นมสกลเหอ
 เหลียวหลังมาสังน้อง
 นวยได้ค้นกรรกับหยอยา
 ยกย่างวางไป

ไถเถื่อนเหอ
 พระรถออกจากห้องนางเมรี
 หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง
 นอนหลับไม่ไรตัว

เมรีเหอ
 มาโหยกเมายา
 ไอไรวังโหม้งเหม้งบนหลังคา
 เมรีร่วมห้อง

นางเมรีเหอ
 พระรถถามถึงและถามถ้วน
 ลูกม่วงรู้หาวนารู้ไต่
 ถามนางหน้านวลทุกสิ่งอัน

วันนี้หนักหนา
 มาค้นหาพระโรมทอง
 นางเมรีบอกว่าหน่วยตานางสิบสอง
 ทุกสิ่งหมายพรางตัว
 เสียทีที่เตตามพระรถมา
 ร้องเรียกสาयाพระตัวขวัญ
 เมียบตามมาแล้วพาไปกิน

เมรีเซซัง...ตาย
 พระรถขี่ออกจากห้อง
 น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล
 ขึ้นมึงม้าชัย

ไปสู่วิมาน...เหอ...แก้ว
 ชันเหือนทั้งบ้านนางคุหลี
 จำว่าฉานนี้ไม่ไรตัว

เอวบางนางช่างคิดกว่าตัว
 ตัวหนีไม่รู้ลึก

กินเหล้าวันนี้เมาหนักหนา
 เมามายหนักหนาแม่เนื้อทอง
 เมรีบอกว่าหน่วยตาแม่สิบสอง
 บอกสิ่งไม่ทราบ...เหอ...ตัว

เสียทีที่เข้าไปชมสวน
 ถามนางหน้านวลทุกสิ่งอัน
 บอกให้พี่ไรทุกสิ่งสรรพ
 เมรีเอววัลย์สิ่งไหนไม่พรางตัว

นางเมรีเหอ
 เมมาโยฅมายา
 ไ้อัไทรหฺร่งหฺรึงบนหลังคา
 เมรีร่วมห้อง
 ไก่ชันเหอ
 พระรตจากห้องนางเมรี
 หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง
 สมเพชเวกนาคว

นางเมรีเหอ
 หยุคอยู่ฝั่งน้ำพระคงคา
 ไ้อักำมะสค
 กลับมาพาเมียไปกัน
 ฮา...เอ้อ...นางเมรีเหอ

เมมาเหล่าหรือเมมายา
 นุ้ย้ายไทรมั่งมึงบนหลังคา
 เมมายหนักหนาเมรีทอง
 ฮา...เอ้อ ไก่เถื่อนเหอ

เห็นคุณางเมรี
 หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง
 นอนหลับป่านี่ไม่ฝันตัว

ฮา...เอ้อ พระรตเหอ
 เหลียวหลังมาสั่งน้อง
 ฉวยไค่แม่กำพคกับหอยา
 น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล

กินเหล้าวันนี้เมาหนักหนา
 มัวเมาหนักหนาพระทอง
 บอกว่าหน่วยตานางสิบสอง
 สั่งสิ่งไปพรางตัว
 ชนเพื่อนทั้งห้องพระบุหรื
 บามปานะนี้ไม่ไร้สักตัว
 เอาจางนางข้างคิดว่าตัว
 ตัวหนีไม่ไร้สัก
 เสียทีคามพระรตมา
 ฉายาร้องเรียกตัวขวัญ
 พระรตกรรมสิทธิ์ของเมียมัน
 เมียบจะอาสัญตัวขวัญไม่ทันเห็น
 เสียทีแกเมาสุรา
 เมมายหนักหนาเมรีทอง
 บอกว่าหน่วยตานางสิบสอง
 ถามแล้วท้าวร้องไห้...เอ้อ...เหอ
 ชนเพื่อนทั้งบ้านบุหรื
 นอนหลับป่านี่ไม่ฝันตัว
 ฉายาเอวบางนี่กว่าตัว
 ตัวหนีเมื่อยามศึก...เอ้อ...เหอ
 ก่าสรตเมื่อจะออกไปจากห้อง
 น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล
 ขึ้นทรงม้าพาเหาะไป
 ริ่งริ่งไรไรเหาะไปบนเวหา...เอ้อ...เหอ

อ้า...เอ้อ...พระรถเหอ
 เหลียวหลังสังนวลน้อง
 ฉวยไค้กำพศสักหอยา
 พระทองน้ำเนตรลงหลามไหล
 นางเมรีเหอ
 เมมาเหล่าเหอเมายา
 ไวโหรีริงรังบนหลังคา
 เมรีรูปทอง

เมื่อเชอกำศรคออกจากห้อง
 พระทองน้ำเนตรลงหลามไหล
 ดวงเนตรแม่ป้าพาเอาไป
 ไม่ตายค่อยพบกัน...เอ้อ...เหอ
 เสียที่ที่เมาสุหร่า
 เมมามายหนักหนาแล้วพระทอง
 บอกว่าหน่วยคานางสิบสอง
 รักน้องอย่าพลาด...กัน

เพลงกล่อมเด็กเรื่องพระรถเสน หรือบางทีก็เรียกว่าพระรถเมรีของภาคกลาง
 ก็มี เช่น

มาชาจะชอกกล้า
 ความที่น้องรักใคร่
 ควรหรือพระรถ
 มะมวงหาวมะนาวหวาน
 คำหนึ่งนั้นเมียบ
 ลวงถามลวงไถ่
 สารพัดจะบอกหมด
 ดวงเนตรแม่ป้า
 น้องมาติดตาม
 โอ้อ้อดวงใจ

ถึงเรื่องราวพระรถ
 แจงใจเจ้าหมด
 มาทรยศนางเมียบ
 มารักราญของน้องเสีย
 มิไค้ว่าให้เคืองใจ
 น้องก็ไม่อ่าพราง
 หังไม้ตะพคและหอยา
 พระก็พาเอาไป
 คับความอาศัย
 ของน้องนี่เอียบ

จากการค้นคว้าวิทยานิพนธ์เรื่องวรรณกรรมจากบ้านโน ซึ่งผู้เขียน¹ ได้รวบรวม

¹ กิ่งแก้ว ฮัตถการ วรรณกรรมจากบ้านโน หน้า 193-201

ข้อมูลจากหมู่บ้านใน ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้รวบรวมเรื่องพระรถเมรี มีถึง 3 ส่วนวน แสดงให้เห็นว่าเป็นวรรณคดีที่คนนิยมกันมากจึงได้มีหลายส่วนวน บางท้องถิ่นก็อ้างว่าเป็นสถานที่ในท้องเรื่อง เช่นที่อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีก็มีตำบลหนึ่งชื่อว่าตำบลหมอนนาง เล่ากันว่าเป็นที่เก็บหมอนของนางสิบสอง

นิทานพื้นบ้านที่เอาเค้าโครงเรื่องไปจากภาคกลาง แล้วนำไปประยุกต์ให้เหมาะกับสำนวนภาษาใต้ก็คือเรื่อง วรวงค์ เพลงกล่อมเด็กภาคใต้อีกหลายบท เช่น

ฮ่า...เอ้อ...วอรวงค์	พ่อนอวรวงค์
ถอกแหวนออกทิ้งลง	หน่อวอรวงค์ราชา
พอมเมยอมยกลูก	ให้ทานท้าวภูสา
วอรวงค์ราชา	หน้าตาเหมือนวงเคี่ยน...เหอ
ฮ่า...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	ครีอน้องนางคารี
ถูกทุมถูกตี	เพราะศรีวรวงค์
เขาพาไปถาม	นางงามเจ้าตามไปส่ง
เพราะศรีวรวงค์	คู่สร้างสมภพกัน...เอ้อ...เหอ
น้องเอยน้องนางคารี	ลูกสาวเศรษฐีวิ่งตามวรวงค์
พอมแม่ไม่รู้นางพาไปส่ง	เล่นตามวรวงค์ไปส่งถึงเมืองไกลเอย
ฮ่า...เอ้อ...นางกาไวเหอ	ทำให้ท้าวโศมาไหลหลง
ถูกเทนและยามง	เพลงซันน้ำท้าวไทเหว
เจียรหมากจื๊มพลูจื๊ม	ลงยันต์พันกัสม์ทูลหัวเอย
ซี้ฉิ้งยามงนางทรมเซย	ถูกปากท้าววงศ์เหว หลงเหยไหลเหอ
ฮ่า...เอ้อ...ไปบ้านบนเหอ	ไปแด่โฉมยงกับฉายา
ไปแลเมียน้อยพระราชา	ตั้งชื่อฉายาฮีกาไว
ผิดแล้วพระองค์เหอ	อย่าให้ท่านหลงไหล
ถูกแม่ฮีกาไว	ฮี้ไปฮี้มาก็ไม่ได้
เอาผ้ามาพาดขา	กาไวใจหมายงเอาไว
ฮี้ไปฮี้มาก็ไม่ได้	ท่านเหอเขาโลก...เอ้อ...เหอ...เหอ

ฮา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	ครีอนางมงกุฏ
โรปร่างบริสุทธิ	มงกุฏเป็นนายนางคารี
ชาติก่อนเคยเก็บดอกไม้	มาทวายท้าวไทยทั้งสองศรี
มงกุฏเป็นนายนางคารี	คู่สร้างสมภพกัน...เอ้อ...เหอ

เรื่องวรวงศ์นี้ ภาควิชาภาษาตะวันออกคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร
ได้กล่าวถึงเนื้อเรื่อง ดังนี้

พระนางคารีศรีใจที่ใ้โอรสสิน ซึ่งพระโอรสถูกหญิง
เช่าไ้จรายุเมียของพราหมณ์ซึ่งเคยชวนาง นำพระโอรส
ไปทิ้ง แต่ทวยบุญวาสนาพระนางคารีจึงไ้โลกสืบมาพบพระ
โอรสแล้วไ้เดินทางมาพบพระวรวงษ์พระสวามีแล้วไ้พบพระ
เจ้าทองบุญเรืองและพระมเหสีทั้งหมดจึงปรับทุกข์ไ้กัน
ต่อมาพระเจ้าทองบุญเรืองกับพระวรวงษ์ก็คิดกันว่าจะไปติด
ตามพระมารดาที่กรุงพระวรวงษ์ไ้เป็นพระบิดาซึ่งก่าดังถูก
นางกาไวไซเลทจนทำให้นางสุริยากับพระองค์ทั้งสองคอง
ลำบาก ดังนั้นทั้งสองพระองค์จึงยกทัพมาที่กรุงวรวงษ์และ
เขาลอมเมืองไ้ ท้าววรวงษ์พระราชบิดาเมื่อเห็นกองทัพ
ทั้งสองพระองค์ก็ตกใจ แล้วไ้หวนคิดถึงพระทองบุญเรือง
กับพระวรวงษ์ผู้มีไ้ชาค การลอมเมืองนั้นทำให้พระไ้ทุค
โอรสของพระนางกาไวตองออกมาสู่แล้วไ้ถูกพระวรวงษ์มา
ตบ เมื่อทัพของทั้งสองพระองค์ชนะก็ไ้ส่งพระราชสารถึง
พระวรวงษ์บิดาของนางกาไวมาเป็นมเหสีของทั้งสองพระ
องค์ ซึ่งสารนี้ทำให้นางกาไวมีความยินดีเป็นอยางยิ่ง
ถึงกับไ้ให้นางสุเมณฑาทำเสน่ห์ให้สองพระองค์หลงใหล
ทำให้พระวรวงษ์ไ้จริงของนางกาไว เมื่อนางกาไวมา
เฝ้าทั้งสองพระองค์ก็นำนางสุริยาพระมารดาของทั้งสอง
พระองค์มาทวย ซึ่งนางกาไวไ้ให้นางสุริยาเดินทาง
กับขบวนราชรถ เมื่อทั้งสองพระองค์เห็นนางกาไวกระทำ
กับมารดาตนดังนั้นก็โกรธแค้น แล้วไ้ให้แพะจานนางกาไว
แล้วนำไ้คืนพระบิดา จากนั้นพระเจ้าทองบุญเรืองกับพระ
วรวงษ์ จึงเขากราบพระมารดา ซึ่งนางสุริยาก็จำโอรส

ทั้งสองไค้ดี แล้วดีใจที่ทั้งสองพระองค์ทรงรุดออกมาจากการ
สู่ประหารของบิดา ซึ่งถูกนางกาไวยุแหย่ ต่อมาความ
รู้ว่าสองพระองค์ยังไม่ตาย พระวงษาพระราชาบิดาจึงทา
สว่างเห็นความจริงทุก ๆ อย่าง และรู้ว่านางกาไวแหย่
ใส่ร้ายพระมเหสีกับพระโอรสทั้งสอง จนทำให้พระองค์ต้อง
ให้เพชฌฆาตนำพระโอรสทั้งสองไปประหาร แต่เพชฌฆาต
กลับไม่ฆ่านำไปปล่อย แม่โคทราบความจริงและระลึกนึก
ก็มาพบพระโอรสทั้งสองพระองค์ เมื่อทั้งหมดมาพบกันก็มี
ความดีนุบัติ ตรีตามความเป็นไปของพระโอรสทั้งสอง ทั้ง
สองก็เลวาว

เมื่อเพชฌฆาตปล่อยคนนั้น ทั้งสองคนก็ได้ระหกระเหิน
ไปด้วยความลำบาก ตอนนอนกลางคืนกินกลางทรายจนเคิน
ทางมาถึงศาลา จึงเข้าพักอาศัยแต่สองพระองค์ก็พลัดพราก
จากกันอีก เพราะพระเจ้าทองบุญเรืองถูกเสนาลักพาไป
ตอนทั้งสองยังหลับ จากนั้นพระวรวงษ์ก็เดินทางมาคนเดียว
จนพบเขาเศรษฐีชื่อโลกัน และเศรษฐีนี้ได้อภิเษกกับพระวรวงษ์
แต่นางการวิชัยไวและรักษา และต่อมาพระวรวงษ์ก็ได้อาสา
เจ้าเมืองมุกดาหารบวชอีก เมื่อบวชแล้วก็ไปเจ้าเมืองมุกดา
หาก็ให้นางมุกดาเป็นมเหสี และพระวรวงษ์ก็ได้นางการวิจาก
เศรษฐีโลกันด้วย ทั้งเจ้าเมืองมุกดาให้ทั้งสามคนครองกรุง
สืบมาจนกระทั่งสามปี พระองค์ต้องการจะพบแม่พระวรวงษ์
ก็ได้อุบัติจออกจากเมืองกับนางการวิเหาะไปบนอากาศโดย
ไชแก้วของพระเจ้าเมือง ซึ่งนำทั้งสองไปสวนพระมุกดา
พระองค์ฝากไว้กับพระเจ้ามุกดาเจ้าเมืองเดิม เมื่อทั้งสอง
เหาะมาถึงซึ่งศาลาก็เข้าพักเพราะเป็นเวลาค่ำจึงเข้าอาศัย
ในศาลา แต่ถูกฤๅษีลักเอาดวงแก้วไป ทำให้ทั้งสองคนต้อง
เดินทางกลางป่า มาพบยักษ์เผ่าสระคงคัง ระหว่างที่ทั้งสอง
กำลังขามอยู่นั้นก็บังเกิดพายุใหญ่ ทำให้ทั้งสองพระองค์ต้อง
พลัดพรากจากกัน แต่พระวรวงษ์เดินทางมาพบพระพี่คือพระ
เจ้าทองบุญเรือง ส่วนพระอารวิก็มาพบพรานป่าใจดีให้เสื้อ
ผ้า และให้อยู่ควย แต่พรานป่ามีเมียใจร้าย เมื่อพระนาง
การวิเกิดพระโอรส นางเหาะใจร้ายนี้พาเอาไปทิ้ง นรนาง
ต้องติดตามจนพบลูก จากนั้นก็ระหกระเหินมาถึงศาลาเจอ

นิยาย ซึ่งพระเจ้าทองบุญเรื่องกับพระวรวงษ์ทำไว้ โดยได้
บรรยายเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับพระนางคารวี่ จึงทำให้
พบพระสามีเมื่อทั้งหมดได้ฟังความทุกข์โศกและความเป็นไปดี
แล้ว จึงทำให้มีความโศกเศร้าและมิติดึงกับสินพระธนมรอน
ถึงพระอินทร์ เห็นเหตุผิดแปลกอยู่จึงร่ายทำให้อาสนะของพระ
องค์แข็งเป็นหินและพระอินทร์ก็รู้ว่าพระทองบุญเรื่องกับพระ
วรวงษ์คือพระหนอลินสีนและพระศรีอารย และจะไปรศสัตว์
ในอนาคต ดังนั้นพระอินทร์จึงบันดาลไฟฝนแก้วตกลงมาทำ
ให้ทั้งหกพระองค์คืนชีวิต ส่วนนางกาไวพระโอรสไปประ
หาร โดยซุกหลุมไชรวิไล ถึงแก่ความตายและถูกทำโทษจาก
ยมพาลอีก

จากนั้นพระวรวงษ์ก็ลาพระบิดาไปพบนางมณฑุมเหสีธิดา
เจ้าเมืองมุกดา เมื่อพระวรวงษ์พบพระมณฑุมเหสีธิดา
จึงพากันไปเมืองมุกดา จึงจัดสิ่งให้เตรียมทัพเพื่อไปตีเมืองมุกดา
เพื่อที่จะไปอภิเษกเจ้าคารวี่ให้เป็นมเหสีอยู่เมืองมุกดา และ
ส่งสารไปให้เศรษฐีโลกันและนางการนิกรยาของเศรษฐีทราบ
ความ แต่ท่านโลกันเศรษฐีคิดขึ้นในความผิดของตนที่โคตรมาน
พระวรวงษ์ ดังนั้นจึงกินยาตาย ส่วนนางการนิกรยาโลกัน
เศรษฐีก็ส่งข่าวให้เจ้าเมืองมุกดาทราบเรื่องราวโดยตลอด
และนางจึงเตรียมแต่งชุดวุ่นแหวและยกไปตีเมืองมุกดา และนาง
ก็ไปพบพระวรวงษ์บอกข่าวว่าโลกันตายแล้ว จากนั้นทั้งหมด
ก็ยกทัพมาตีเมืองของพระทองบุญเรื่อง แล้วก็เสด็จไปยังเมือง
ของท้าววงษาภูมิดา จากนั้นก็ทรงมีมหรสพครื้นเครง ในงานมี
เทวศาสดองคโคแปลงกายเป็นนางสาวกับสี่คามาที่พระทอง
บุญเรื่องกับพระวรวงษ์ โดยพระวรวงษ์ได้สี่สาวชื่อประใจ
เทวี ส่วนเศรษฐีได้สี่สาวชื่อประใจอนุชา และทั้งสองพระองค์
อธิษฐานถวายบุญที่สร้างสมมาแต่ปางก่อน ถ้าใครโคตรสร้าง
ขอให้ช่างชนะ และช่างของพระวรวงษ์ก็ชนะ จากนั้นก็
พากันแยกกลับเมือง พระวรวงษ์เสด็จมาอยู่ที่เมืองมุกดาตั้ง
มั่นให้ท่านจนอายุของพระองค์ใกล้หกสิบทรงเสด็จบวช ให้พระ
คารวรงค์ราชชนแทน แล้วพระองค์ก็ภาวนาจนสิ้น
พระชนม์ ไปเกิดบนสวรรค์ และพระชาติต่อมาเกิดสร้างสม
บารมีมากขึ้นจนตรัสรู้ แล้วก็บอกการกลับชาติมาเกิดของแ
ละคนว่า โลกันเศรษฐีผู้ทุบตีนั้นคือพระเทวทัต ส่วนนางกาไว

คือนางโคตมี ภาวี่ที่ลักพาตัวหนีคือพระสิมพลี พระเลื้อเมือง
 บูเอาแก้วมาให้คือพระอนนท ยักษ์ที่เฝ้าหลักในคงคา คือ
 องคูลีमार¹

เรื่องวรวงศ์เป็นนิทานพื้นบ้านที่แพร่หลายไปในถิ่นเหนือด้วย ในภาคเหนือชื่อ
 ว่า บั้วระวงศ์ โครงเรื่องเหมือนกับทางภาคใต้คือมีเรื่องราวที่แม่เลี้ยงอิจฉาลูกเลี้ยง
 การพลัดพรากจากกัน มีแตกต่างกันบ้างก็ชื่อตัวละคร เช่น

<u>ภาคใต้</u>	<u>ภาคเหนือ</u>
วรวงศ์	บั้วระวงศ์
ทองบุญเรือง	สุริยา
คารวี	ฆาระวี
ท้าววงษ์	ท้าวกาสัย

บทเพลงกล่อมเด็กที่เป็นนิทานพื้นบ้านของท้องถิ่นภาคใต้ยังมีอีกคือ นิทานเรื่อง
 วรรณคร เรื่องนี้เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเองมิได้นำเอามาจากเค้าโครงเรื่องจากภาคอื่น
 ประกอบด้วยบทกล่อมเด็ก ดังนี้

ฮา...เอ้อ...ไถเถื่อนเทอ	ชั้นเพื่อนทั้งวัง
พ่อวรรณครทองรอยซึ้ง	สั่งนางสุชาอยู่แจ้วแจ้ว
ยกขึ้นก่อนเกิดแม่เปิดฟ้า	ผัวรักจักลาเจ้าไปแล้ว
สั่งนางสุชาอยู่แจ้วแจ้ว	คืนแล้วนั่งร้อง...เอ้อ...เทอ...ให้

¹ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วรรณกรรม
ภาคใต้ หน้า 146-149

เนื้อเรื่องวรรณคดีมีดังนี้

กล่าวถึงวรรณคดีเมื่อคราวตามมารดาไค้ภรรยาเป็นยักษ์ เมื่อกลับมาเมือง บิดาโกรธใหญ่พาไปไค้เมียเป็นยักษ์ เคียวพวกยักษ์จะตามมาราวิแล้วจะเกิดการรบครั้งใหญ่ขึ้น แถวรเนตรบอกว่าไม่เป็นไรจะพานางยักษ์หนีไปเอง และให้บิดาเป่ามนต์ให้ตนและประลองฝีมือกับบิดา

กล่าวถึงช้างฝ่ายพวกยักษ์กุมภกรรณ เมื่อไม่เห็นนางยักษ์ ซึ่งเป็นลูกสาวชื่อสุวรรณกลินก็ตกใจพากันหนีไม่เจอ จึงเตรียมไพร่พลเพื่อจะออกติดตามดาเจอแล้วจะฆ่าผู้หนีที่พานางยักษ์หนีไป จึงส่งลูกชายออกตามหาเดินทางในป่าเสี่ยงตั้งโครมครามสนั่นไปทั่วป่า

พระวรรณคดีเมื่อไค้ยินเสียงนั้นก็รู้ทันที่ว่าพวกยักษ์ยกพลมา จึงรีบขอลาออกไป บิดาจึงให้มนต์คาถาเพื่อป้องกันตัว แต่ยังไม่ทันจะจากไปก็พอสักพวกยักษ์มาถึง เกิดการต่อสู้กันใหญ่ ฝ่ายยักษ์ตายไปหลาย ฝ่ายกุมภกรรณฤทธิ์กรรณเห็นไม่คู่การ จึงกลับไปหาบิดาของตน บิดาจึงจัดกองทัพไปใหม่และต่อสู้กันจนฝ่ายยักษ์แพ้ พวกยักษ์ไม่โหดมากจึงขึ้นไปหาเทวดาวรรณคดีเป็นลูกใครทำไมจึงเก่งนัก พอรู้ว่าเป็นลูกใครจึงแปลงตัวเป็นพ่อของวรรณคดี และเรียกวรรณคดีมาสั่งให้ไปหายักษ์ฤทธิวรรณคดี แถวรเนตรไม่เชื่อใจจึงลองประลองฝีมือกับฝ่ายกุมภกรรณตายไป แต่ก่อนตายก็วิ่งกลับไปหาเมีย เมียเห็นดังนั้นจึงหายามาเพื่อเอาศรออก แต่ช่วยอะไรไม่ได้ในที่สุดกุมภกรรณก็ตาย เมื่อตายแล้วนางสุวรรณกลินก็พาวรรณคดีกลับมาเมืองตนเพื่อไปหาแม่ของนาง นางกุมภกรรณของสุวรรณกลินให้วรรณคดีปกครองเมือง แถวรเนตรขอตัวไปหามารดาที่ยังอยู่ในป่าซึ่งตามหา 3 ปีแล้ว เมื่อออกเดินทางก็ไปเจอแม่และพี่สาวชื่อวรรณคดีพาหนีมาพบ เมื่อพบแล้วก็ไค้อยู่กับมารดาและพี่สาว อยู่มาวันหนึ่งก็คิดถึงแม่เสียจึงลามารดาและพี่สาวออกเดินทางเพื่อจะกลับไปหาเมีย ระหว่างเดินทางก็ผ่านเมืองสมุทรจึงไค้ลูกสาวเมืองสมุทรชื่อสุกษา เป็นเมีย

อยู่ได้ไม่นานก็ลาอีก เจ้าเมืองสมุทรให้พานางสุคชาไปด้วย
เมื่อถึงเมืองยักขแล้วก็เข้าไปหานางกุศมาลาแมยายและนาง
สุวรรณกลิน เมียรักพร้อมทั้งนางสุคชา พบเมียแล้วก็จะนำ
เมียทั้งสองไปไหว้แม่ของตนคือนางสุภัทราที่เมืองคันทันต์ จาก
นั้นก็จะไปหาบิดาเพื่อไปหมั้นปกครองเมืองกับแม่ และเล่าความ
จริงให้บิดาฟังว่าแม่อยู่กับพี่สาวสร้างเมืองกันเอง บิดาได้ฟัง
ดังนั้นก็สงสาร เพราะตนเองเป็นคนขับไล่อุบายออกจากวัง
ควมความทุกข์เบา ไปเชื่อนางสิริมาญเป็นเมียน้อยเกลียดกล่อม
จึงสั่งให้พรเนตรกลับไปหามารดาจน ถ้าตนเองไปใดจะ
ตามไป¹

บทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่เอามาจากนิทานพื้นบ้านอีกคือ เรื่องพระแสงสุริยา
มีเนื้อเพลงดังนี้

อา...เออ...เหอ	ต้นกล้วยพังลาหวิเหียว
โลกแม่คนเคียว	ตั้งขอเจ้าแสงสุริยา
โลกหญิงแม่หม้ายรัก	โลกชายแม่รักคมท้าวตาย
ตั้งขอเจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เหอ...เคียว
อา...เออ...เหอ	ต้นกล้วยพังลาหวิเหียวเหอ
โลกแม่คนเคียว	ตั้งขอเจ้าแสงสุริยา
โลกสุคใจแม่	อย่าทำให้แม่นิ้วนวาย
ตั้งขอเจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เคียว
ต้นกล้วยเหอ	ต้นกล้วยพังลาหวิเหียว
โลกแม่คนเคียว	ตั้งขอเจ้าแสงสุริยา
นุ้ยนุ้ยแม่สอนให้รักโก	ใหญ่ใหญ่แม่สอนให้รักควาย
เจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เหอ...เคียว

¹ ภาควิชาภาษาตะวันออกคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วรรณกรรม
ภาคใต้ หน้า 113-114

* เข้าใจว่าเป็นชื่อเดียวกับแสงสุริยา

เรื่องพระแสงสุริยา มีเนื้อเรื่องไม่ครบ เพราะต้นฉบับชำรุดมากไม่ปรากฏ
ตอนต้นและตอนท้าย มีแต่ใจความตอนกลางดังนี้

พระแสงสุริยาได้ลักลอบเข้าไปในวังของเมืองยักขและ
ลักลอบไต่เสียบพระธิดาของยักขเจ้าเมือง ซึ่งธิดาชื่อแสงแก้ว
มีรูปร่างงามมากเกินมนุษย์ธรรมดา ต่อมาพญายักษ์ทราบ
ก็โกรธ จึงหาทางฆ่าพระแสงสุริยา แต่ก็ถูกพระแสงสุริยา
ฆ่าตายในที่สุด เมื่อพญายักษ์ตายแล้วเหลือแต่แม่เหลือของพญายักษ์
ธิดาที่ชื่อแสงแก้ว และพระอนุชาเป็นชายอีก 3 คน พระแสง
สุริยาจึงไต่อกี๋เข้ากับนางแสงแก้ว ขึ้นครองเมืองยักข อยู่ได้
ไม่นานก็เอกราชสมบัติให้แก่อนุชาของแสงแก้ว และตนไต่อกี๋
จากเมืองพร้อมกับแม่เหลือ เหาะกันไปหาญาติที่ตนเคยศึกษาเล่า
เรียนมา ต่อมาก็เดินทางกลับไปบ้านเมืองของพระแสงสุริยา
เอง

กล่าวถึงอีกเมืองหนึ่งซึ่งก็เป็นพระญาติของพระแสงสุริยา
แต่เป็นเจ้าเมืองที่ชั่วร้าย และก็มีลูกชายที่แกล้วกล้าถึง 6 พระ
องค์ จึงไต่อกี๋พม่าตีเมืองที่พระราชบิดาของพระแสงสุริยา
ครองอยู่ พระแสงสุริยาออกต่อสู้ และมาเจ้าเมืองพร้อมทั้ง
ลูกชายทั้ง 6 คนตายหมดในที่สุด และกวาดคนไพร่พลของศัตรู
ไปกับเมืองแห่งตนไป¹

เพลงกล่อมเด็กจากนิทานเรื่อง นางอุทัย เข้าใจว่าเป็นเรื่องที่เอาเค้าโครง
มาจากภาคกลางเรื่องนางอุทัยเทวี มีบทเพลงเรื่องนางอุทัย ดังนี้

อา...เอ้อ...แม่นางเหอ	แม่นางนวลอุทัย
นั่งผูกแค้นแค้นไร	นางอุทัยไปพึ่งเทศนา
แมยกมือขึ้นไหว	สวयงามทั้งชายและขวา
นางอุทัยไปพึ่งเทศนา	สะโลโมนาบุญ...เอ้อ...เหอ

¹ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วรรณกรรม
ภาคใต้ หน้า 110

ฮา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	น้องครีอนางอุทัย
ผักแต้แป้งแต่งไร	นางอุทัยร้องขายผักหม
จอกเรือที่หน้าท่า	นางฉันทาร้องชม
นางอุทัยร้องขายผักหม	ผมเจ้าเหมือนมดคองเอ้อ...เหอ...เห้ย
ฮา...เอ้อ...เหอ	นางอุทัย
พายเรือออกไป	ร้องขายผักหม
มาถึงหน้าท่า	ฉันทาออกชม
ร้องขายผักหม	ผมส่ายรายเรียง...แสน

จากคหิชาบ้านบักไม้ไ้ นิทานเรื่องนางอุทัยมีเนื้อเรื่องดังนี้

"นางอุทัยอาศัยกับตาขายสองผิวเมียที่ยากจน นางขายคอกไม้หาเลี้ยงชีพ เมื่อใดเป็นสาวมีรูปร่างหน้าตาสวยงามมาก จนกระทั่งลูกชายเจ้าเมืองชื่อท้าวการีโสธเห็นนางเข้าก็รัก จึงไปขอนางกับตาขาย ตาขายก็ไม่ขัดข้อง แต่ท้าวการีโสธมีเมียแล้ว ชื่อนางจันทา นางจันทาริษยานางอุทัย เพราะเห็นว่าท้าวการีโสธรักนางอุทัยมากกว่าตน จึงคิดกำจัดนางอยู่เสมอ อยู่มาวันหนึ่งขณะที่นางอุทัยแต่งตัวที่หน้ากระฉาก นางจันทาก็เข้าไปถามนางอุทัยว่า "น้องแต่งตัวสวยเหลือเกิน สอนให้พี่บ้างได้ไหม" นางอุทัยจึงตอบว่า "ได้ถ้าพี่อยากจะสวยก็ไม่ตองกลัวเจ็บ ให้ทำตามทีน้องบอก คือเอามีดสับหัวให้หัว แล้วเอาน้ำปลาร้าราดลงบนหัว เอาผ้าคลุมไว้ 7 วัน แล้วอยู่แต่ในห้องอย่าออกไปไหน หลังจาก 7 วันแล้วผมของพี่จะสวยเหมือนของน้อง" นางจันทาก็ทำตามอย่างทุกประการ ถึงแม้จะเจ็บอย่างไรก็สู้สุดสัณฑ์ทนเพื่อจะได้สวยเหมือนนางอุทัย เมื่อครบ 7 วัน นางจันทาทนเจ็บไม่ไหวก็ตาย เพราะบนหัวของนางเป็นแผลมีหนองเต็มไปด้วยหมัก"¹

¹ ลุชี วงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คหิชาบ้านบักไม้ไ้ หน้า 205-206 (นางเขียนรังมีสงฆ์ ผู้เล่า)

บทเพลงกล่อมเด็กเรื่องสังข์ทอง มี

อา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ
บุญของแม่เรายังเอิบ
บุญพอบุญแม่หาไม่
หอยสังข์อยู่ในรูปเงาะ
อา...เอ้อ พระสังข์เหอ
คือน่าเกลียดน่าชัง
ใครเหลยจะขอพระสังข์ดี
พระสังข์ไคละแม่เอาไว
อา...เอ้อ...นางรจนาเหอ
พ่อแม่จะหาให้
ไปเลือกเอาอายเงาะ
แม่ช่างไม่ชอบใจ
อา...เอ้อ...พระสังข์เหอ
ลูกช่างให้แทงทองร้อยชั่ง
ยกวงขึ้นรักษา
ช่างร้ายไม่หาญจะสู้แทง
อา...เอ้อ...ลูกแม่เหอ
แม่ห้ามเจ้าไม่ฟัง
บอเงินบอทองและบอแก้ว
แม่ห้ามว่าอย่าลงเล่นบอ
คือน้องคือนางพันธุรัต
เรียกหาสังข์ทองผู้ของใบ
คุณแม่มาแล้วจะไปไหน
แม่ไปไม่ลืมลูกเหอ

น้องครีอเจ้าหอยสังข์
หอยสังข์อยู่ในรูปเงาะ
หอยสังข์ถือไม้เท้าเหาะ
เหาะเล่นตามเวหา...เอบ...เหบ
ไคยินเชื่อว่าพระสังข์
พระสังข์ไคละแม่เอาไว
แม่ตั้งใจฝากผีฝากไข้
ใครลากผีแม่ลง...เอ้อ...เหอ...หลุม
แม่ช่างหาช่างไค
แม่ช่างไม่ชอบใจ
พันขาวเสวยอายเหาะไฟพร
ไปไหว้หลวงยาย...เอ้อ...เหอ...เงาะ
บักหลังลงลึกเจ็ดแห่ง
สังข์ช่างไม่หาญจะสู้แทง
เอางาไปบักแต่ดินแดง
กสิวนบุญสมภารท่านเอ้อ...เหอ
ลูกแม่พ้อหอยสังข์
ว่าอย่าไปเล่นน้ำบอ
พลัดลงไปแล้วเอาข้าหอ
หอยสังข์ไม่ฟัง...เอ้อ...เหอ...แม่
ขอไปปากกลับมาถึงบ้านของนายา
ร้องว่าโอไอ้พระลูกแก้ว
เรียกหาสังข์ทองผู้ของใบ

คือน้องคือเจ้าหอยสังข์
 บุญแม่หาไม้
 อยู่ในรูปเงาะ
 นางรคหน้าเหอ
 พ่อแม่หาให้
 ไปไค้กับไอ้เงาะ
 มึงไม่ชอบใจ
 ฮา...เอ้อ...นางยักซ์เหอ
 รูปงามชมกรามกรัก
 เล่นข้ามห้วยข้ามหนอง
 วิ่งเล่นตามลูกชาย
 ฮา...เอ้อ...ยามเย็นเหอ
 มาถึงหน้าบ้านนางชាយา
 ร้องเรียกลูกรักไหนลูกแก้ว
 ร้องเรียกสังข์ทองผู้ของโย
 ฮา...เอ้อ...ครือน้องเหอ
 หึงพวงมาลา
 ท้าวสามลฐ
 ชับรจนาทรมวย

เมื่อบุญแม่ยังหอยสังข์อยู่ในรูปเงาะ
 หอยสังข์ถือไม้เท้าเหาะ
 เหาะเห็นทางหวันเหอหวันเหอ
 ชั่งหาชั่งไค้
 มึงไม่ชอบใจ
 มั่นพากันไป
 ไปไหว้หลวงยายเงาะ
 ชื่อนางพันธุรัต
 วิ่งไปตามลูกชาย
 ฮีเอาสังข์ทองแม่ให้ไค้
 ไปตามภูเข...เอ้อ...เหอ...ใหญ่
 เห็นนางพันธุรัตมาแต่ป่า
 ร้องเรียกสังข์ทองผู้ของโย
 แม่มานานแล้วแก้วไปไหน
 ไปไหนไม่มารับแม่...เอ้อ...เหอ
 ครือนางรจนา
 เสือกเงาะทันใด
 พาลโกรธยกใหญ่
 ไปไว้ที่ปลายนา...เอ้อ...เหอ

บทเพลงกล่อมเด็กเรื่องกา ก็ มีทั้งบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ และเพลงกล่อม
 เด็กภาคกลาง เช่น

กาเกี๋เหอ
หน้าไหว่หลังหลอก
ปักขาม้างไป
หักคอกโมนี่

ฮี้หญิงคนนี้มักสอกลลอก
หักคอกโมนี่
ทำไหร่มึงมั่งฮี้กาเกี๋
หญิงนี้เป็นคนกลลอก

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางเรื่องกาเกี๋

มาชาจะกล่าว
พระยาราชนึกษา
มาในกลีบเมฆินทร์
ข้ามโชคเขาศีรินทร์
ใส่สะอาคกระแสนินธุ
บรรลุดินวิมานไชย
ลงเหนืออาสน์แท่นอำไพ
อยู่ในวิมานทอง
พีนีแสนเฝ้าหมอง
จึงพาพระน้องหนีมา
และ โอละเห่

ครุฑาชนึกษา
ข้ามห้วยเหวละหาน
ข้ามศิริสีรินทร์
เพลินชมพนมแนว
ข้ามนทีสีทันดร

ถึงเรื่องราวสุบรรณา
อุ้มกาเกี๋บินลอยดมชมทวีป
บินหนักกวักละโยชน์
ชมสระอโนดาต
ข้ามนทีสีรินทร์
คอบวางองค์อนงค์นาง
แนบสนิทพิสมัย
พระโขนนางเหนือแท่น
เพราะรักนุชจนสุดปอง

ไม่รู้จะเหอะไรดี
อุ้มเจ้ากาเกี๋บิน
ข้ามวิมานเมืองอินทร์
มูจสินทรชโลธร
ตั้งเฝ้าแก้วและสิ่งขร
เข้าสู่นครนิมพิล

บทเพลงกล่อมเด็กเรื่องราวเกี่ยวกับ มีทั้งภาคใต้และภาคกลาง เช่น

อา..เออ..เหอ
เกิดโลกในถ้ำ
นอนเกิดโลกแก้ว
นอนเกิดเจ้านอน
กรรมเวรไทรเหลษนะครุว่า
ครุว่ากำพร้า

ฮา..เอ้อ..ครี๊ยน้องเหอ
เกิดลูกในถ้ำ
นอนเกิดลูกแก้ว
คำคำแม่ซาให้ลูกนอน

นางนกเหวกเหอ
บินสูงเหิมเมฆ
ไต่โลกคนหนึ่ง
เที่ยวกินชีลมเป็นอาหาร

ฮา..เอ้อ..นางครุว่าเหอ
เกิดลูกไว้ในถ้ำ
นอนเกิดพ่อลูกแก้ว
นอนเกิดลูกแมนนอน
กล่อมวันห่อขวัญนอน

นางครุว่า
คำแล้วอิฐาให้โลกนอน
เวลาแล้วแล้วแมลาถอน
บังอรอย่าเศร้าโศกา
เกิดโลกในถ้ำคูหา
ละโลกไว้นคนเคียว
น้องครี๊ยนางครุว่า
คำคำแม่ซาให้ลูกนอน
ใกล้คำลงแล้วแมลาไปถอน
บังอรแม่คนเคียว..เอ้อ..เหอ

นางนกเหวก
กินชีลมเป็นอาหาร
ตั้งชื่อเจ้าศรีหุนหมาน^{๐๐}
ส่งสารเจ้านกเหวก
ชาวแมนางครุว่า
คำคำอิฐาให้ลูกนอน
วันซ่ายบายแล้วแมลาถอน
เจ้าทราบบังอรอย่าอยู่ซา
กล่อมเจ้าให้นอน..เอ้อ..เหอ..หลับ

นางโคร่า คือนางนิลาแม่ของทรีในเรื่องรามเกียรติ์ นิทานพื้นเมือง
ภาคใต้เรียกว่านางโคร่า

เจ้าศรีหุนหมาน คือ หุนหมานในเรื่องรามเกียรติ์

ฮา...เอ้อ...โคร่าเหอ
เกิดลูกในถ้ำ
นอนหลับเสียเกิดลูกแก้ว
โลกโคร่าบังอร
เป็นกรรมของแม่แล้ว
ตากำคำกำพรว้า

ชาวแม่นางโคร่า
คำคำโยกเปลผ้าซาให้นอน
แม่ซาเจ้าแล้วลาไปก่อน
เจ้าอย่าเศร้าโศกา
มาเกิดลูกแก้วในภพ
หลับแล้วแม่ลา...เอ้อ...เหอ...ไป

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางก็มีการเอาเรื่องรามเกียรติ์มาแต่งเป็นบทกล่อม
เช่นกัน เช่น

มาข้าจะขอกล่าว
ติดตามพระรามมา
ว่าสีกาทร โฉม
นางสวรรค์ขึ้นนารายณ์
ทศกัณฐ์ไค้พัง
โลกโยนโจนมา
และ เหนื่อยเหี่ยวตัวที่
รับอาสาพระอวตาร
ไ้ร่วมภิรมย์สมสวาท
แนบสนิทสนม
ถวนครบเจ็ดวัน
จึงมีสุนทรวาที
คอยอยู่เฝ้าคนองแก้ว
ไปเฝ้าองค์พระจักรา

ถึงเรื่องราวนางสามะนักชา
มารยาไปบอกกับพี่ชาย
งามประโลมเชิดฉาย
ไม่ได้ชี้ใช้นางสีกา
ให้คลุมคสังในวิญญาน
มาครองศรนารายณ์เลย
ชื่อว่าศรีทพมาน
จองถนนชนกิดา
ยังบุชนาฏนางมัจฉา
อยู่ในท้องนที
จะจรจรลไปจากศรี
ประโลมปลอบกัลยา
วันนี้แล้วที่จะลา
ยังฝั่งมหาสมุทร เอย

บทเพลงกล่อมเด็กเรื่องอิเหนา ก็มีทั้งภาคใต้และภาคกลาง ของภาคกลางนั้น
เข้าใจว่าเป็นเนื้อเพลงบทเห่กล่อมพระบรรทม

อา...เอ้อ...เคื่อนเจ็กเหอ	ท่านเสด็จโยรยาตรา
ประโหมสุหรีศรีนางยา	เสด็จลงมาแต่ตื่นเช้า
โตะกังมะเคหวิ	หึ่งส่านางนงเยาว์
เสด็จลงมาแต่ตื่นเช้า	อิเหนาหมั้นพา...เอ้อ...เหอ...ไป
เคื่อนเจ็กเหอ	เจ้านายเขาเค็จไปฆ่าhra
ให้โหมสุหรีศรีนางยา	เสด็จลงมาแต่ตื่นเช้า
หึ่งพ้อหึ่งแม่ของข้าหรี	ไอ้โหมสุหรีศรีนางเยาว์
เสด็จลงมาแต่ตื่นเช้า	อิเหนาหมั้นพา...หนี

บทเพลงกล่อมเด็กภาคกลางที่เป็นบทร้อง นำเรื่องราวมาจากวรรณคดีนั้นเข้าใจ
ว่าจะจดจำมาจากบทเห่กล่อมพระบรรทม เมื่อร้องกันมากเข้าก็อาจจำเนื้อฉีกพลาค
และบางครั้งก็ตัดตอนเนื้อเพลงให้สั้นเข้า เช่นบทเพลงกล่อมเด็กเรื่องอิเหนา

เห่เออพระเคนองค์	วงศ์สัณฐานแห้ว
กับระเคนบุษบา	สถิตยัถ์แท่นสุวรรณ
เย็นบ้านน้ำค้างหยัก	พระหายพิศกสินสุคันช
แจ่มแจ่มควยแสงจันทร์	ขึ้นหมคเมษศิเรศวร
การะคะคาบ	ห้วงอากาศคังเงินยวง
กุดะแมเสมอทรวง	ขอเชิญชมศกิธร
นวลจันทร์แพ้นวลเจ้า	ไม่นวลเท่าดวงสมร
จันทร์กระจ่างกลางอัมพร	พระบังอรกระจ่างจันทร์
บัวทิพย์ยังอาภรณ์	เป็นสองขวัญขึ้นมึงใบ
บัวของน้องไม้อายใคร	เจ้าบ่มิวดังเงินยวง
ปรางประไพสุคนธ์	มะปรางผลยังเศร้าหมอง

หอมบุปผาผกากรอง
 บรรทมเกิดบรรทมที่
 ตกยากมาจากปรางค์
 ให้เอิบระเด่นองค์
 ลอยลัดกุ่มบวบ
 กลับไปแก่งสลับ
 บุษบานารี
 ให้เอิบจะกล่าว
 แปลงเพศพระนาคา
 เทวัญก็กลับวิมานเอิบ

ไม่รีนรินเหมือนกลิ้งนาง
 วิสณฺฐนี่ยิ่งกว่าวง
 เชนยทองฉล่ององค์
 วงก็อสนฺธิแห้ว
 ไว้ในถ้ำคีรี
 เสียทีในธานี
 พระอภัยก็พาไป
 ถึงท้าวปะตาระกาหลา
 ชื่อมิสาอนุภรรณ

บทที่กล่อมพระบรรทมนี้ตั้งแต่บาทที่ ๑ ความว่า

บัวทิพย์ยังอายถิ่น
 บัวนางนี้อายใคร
 ปรางประพระสุคนธ์
 บุษบานาลากรอง
 เชิญเกิดประทมที่
 ตกยากมาจากปราง

ถนนอมขวัญต้องบังใบ
 จึงบ่มผิวด้วยรั้วทอง
 ถึงปรางผลึกแพ้นอง
 ไม่รีนรินเท่ากลิ้งนาง
 สุนฺธิยิ่งกว่าวง
 เชนยทองยังรอร่องทรง

จะเห็นได้ว่าบทเพลงกล่อมเด็กเรื่องอิเหนานี้เอาจากบทที่กล่อมพระบรรทม
 นั้นเอง

บทเพลงเรื่องพระอภัยมณี ก็มีทั้งภาคใต้และภาคกลาง ในภาคใต้เท่าที่ค้นพบ
 มีเพียง ๑ บท คือ

	ลพพิศเหอ	พคมาไรไร
	สงสารพระภย	ไปเมืองสงกา
	โลกเหนเล่หกล	โลกมนต์โลกยา
	ไปเมืองสงกา	โลกเหนวัลลา...เหอ...โทย
ศัพท์	พระภย = พระอภัยมณี	โลก = ลูก
	เหน = เสน่ห์	

เพลงกล่อมเด็กที่เอามาจากเรื่องพระอภัยมณีของภาคกลาง เช่น

	โอดละเห่หวานละห้อย	ถึงพรหมณน้อยศรีสุวรรณ
	หยุดพักคำหนักจันทน์	พระสุริยันสนชยา
	ให้อาการพูนเฑาะ	ถึงแก้วเกษรา
	งามพักตร์ลักขณา	คิคนัยนาทกราตรี
	เหลือบแลชะเง้อหา	การารวีศรี
	แย้มสรวลขานปี	อยู่ในพิภพมเอย
และ	เห่เอ๋ยจะเห่เพลง	โฉมละเวงวัลลา
	หลับไหลไสยา	ลวงเข้ามากลางคอง
	พระอภัยมณี	สถิตยที่ท้ายรถทรง
	บุษบกกระจกกระจำ	ลางลางเห็นองค์
	คลุมบรรทมหมองค	กิดกิ่นาสงสารเขอ
	ชื่อสุคนธุรโค	ไม่มีใครเทียมเสมอ
	ง่วงเหงาเฝ้าชะเง้อ	ยังไม่เก้อแก่ใจเอย

จากชาดกเรื่องพญาสีหหนัต นำมาแต่งเป็นบทเพลงกล่อมเด็กเท่าที่ค้นพบมีเฉพาะบทเพลงกล่อมเด็กของภาคใต้เท่านั้น

ธำ...เอื้อ เรียกข้างเหอ	เรียกข้างมาจำจำ
ชื่อข้างแก้วพลายคำ	ตามหลังแม่มากินน้ำอ้อย
ข้างพระโพธิสัตว์	พริกพอกพริกแม่มาแต่น้อย
กินแคร์สเหอน้ำอ้อย	คางนมพระมารดา...เอื้อ...เหอ
บ้านหนี่เหอ	มีไม้สามพรรณ
สงสารพระยานหินคั	ถึงที่สีวันอื่นบรรลือ
เหตุควายนายพราน	ประจวบเหอประสงคจะเอาจวงงาใหญ่
ไชนายพรานไป	ให้เอาจวงงา...เหอ...หา

เกือพันธุ นรินทราพร ได้เล่าเรื่องฉันทพันคัซาคกว่า

ครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาข้างฉันทพันคั มีลักษณะงามถูกทองตามลักษณะของขางตระกูลฉันทพันคั คือ มีผิวกายขาวบริสุทธิ์เงินยวง เทาและปากแดงเมื่อโต เต็มที่แล้วสูง 88 ศอก ยาว 120 ศอก งวงสีเหมือนเงิน ยาว 57 ศอก งามยาว 30 ศอก รัศมีรอบคอ 15 กอก มีรัศมีพุ่งออกจากงา 6 สี เป็นจาโหลงมีบริวาร 8,000 เชือก ล้วนมีฤทธิ์ เหาะเหินเดินอากาศได้ตั้งนั้น พระยาฉันทพันคัมีนางขาง 2 เชือกเป็น คู่ครอง ชื่อ มหาสุภัททา กับ จุลสุภัททา ในฤดูฝนพญาขางและบริวารอาศัยอยู่ในถ้ำกาญจนคูหา ในฤดูร้อนออกมาเป็นขบวนและลมนอนภายใต้ต้นไม้ใหญ่ คราวหนึ่งคอกบึ้งในสวนวันกำลังบานสะพรั่ง พระยาขางไคพานางพระยาขางทั้งสองและบริวารไปชมคอกบึ้ง พระยาฉันทพันคัเอาจระพองชนลำตนเบา ๆ เพื่อให้คอกบึ้งตกลงมา ขณะนั้นนางขางจุลสุภัททหายืนอยู่เหนือลม กิ่งแห้ง ใบแห้ง และรังมดแดงก็ร่วงลงบนหลังของนางสาวนางมหาสุภัททหายืนอยู่ใต้ลม คอกบึ้งสีสวยและมีเรณูเกสรอันหอมหวานไคตกลงบนหลังนาง เป็นเหตุให้นางจุลสุภัททหายืนอยู่และไมพ้อใจ เห็นว่าพระยาขางลำเอียงรักเมียไม่เท่ากัน บึงภายหลังมีบริวารนำคอกบึ้งเจ็ดสีมาให้ พระยาฉันทพันคัก็มอบให้นาง

มหาสุกัถา เป็นเหตุให้นางจุลสุกัถาถึงโกรธและตั้งความ
อาฆาตไว้วางใจ คิดว่าพระยาขางไม่รักตน ต่อมาเมื่อพระยา
ฉันทันตปรุ่งผลมะขาง และเผือกมันควยนำค้ำนำไปถวายพระ
ปัจเจกพุทธเจ้า จำนวน 500 องค์ ซึ่งอาศัยอยู่ที่บริเวณสระ
ฉันทันตนั้น ครั้นหนึ่งนางจุลสุกัถาก็ได้ปรุ่งผลไม้นำไปถวาย
ควย แล้วได้อธิษฐานขอให้ไปเกิดในราชตระกูลมหาราช มี
นามว่าสุกัถา เมื่อเจริญวัยแล้วขอให้ได้เป็นอัครมเหสีไปรค
ปรานของพระเจ้ากรุงพาราณสี จนได้มีโอกาสลงแค้นพระยา
ฉันทันตได้สำเร็จ ควยแรงอธิษฐานนั้นต่อมาการก็สมจริงทุก
ประการ นางศรีสัชนาภพราณโสนุเคราะห์ให้ไปสระฉันทันต
โดยศรีสนอกอุบาย วิธีจับพระยาขางตลอดจนบอกทางที่จะไป
ให้พร้อมทั้งเตรียมการให้ทุกอย่าง

นายพราณโสนุเคราะห์เดินทางไปถึงสระฉันทันตควยความยาก
ลำบากกินเวลาถึง 7 ปี 7 เดือน 7 วัน เพราะต้องไต่เขา
ถึง 7 ลูก และข้ามทะเลเปือกตมเขาไปแล้วจึงหาค้นหลุมซ่อนตัว
อยู่ตรงที่พระยาขางเคยมาป็นรับน้ำและลมใกล้ต้นไทร แล้วปิด
ปากหลุมใหญ่เหลือช่องพอมองเห็น เมื่อพระยาขางมาป็นคร่อม
ปากหลุมอยู่พอมองเห็นทอง พราณก็เอาหน้าไม้อาบยาพิษยิง
ทันที แต่พระยาขางเห็นนายพราณมีจีวรห่มกายจึงไม่ทำอันตราย
ควยตนมีความเคารพในพระปัจเจกพุทธเจ้าและพระสงฆ์มาก
เมื่อทราบจากนายพราณว่าต้องการงู จึงอนุญาตให้ตัดไค
แต่นายพราณตัดไม่สำเร็จ พระยาขางจึงเอางวงจับเสียบ
ค้ำงาให้ทั้ง ๆ ที่เจ็บปวดอย่างแสนสาหัส และไคสินีวิตลง
เมื่อค้ำงาได้สำเร็จ นายพราณสามารถนำงูไปถวายพระ
นางสุกัถาได้โดยเสียเวลาเดินทางไม่ถึง 7 วัน ทั้งนี้เป็น
เพราะอาณภาพของงูนั้น และไคทูลเล่าเรื่องการเดินทางและ
การจับพระยาขางให้พระนางทรงทราบ เมื่อพระนางสุกัถา

* มะขาง ชื่อไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบโตหนาหิบบ ผลสุกสีเหลืองแดง
เป็นปุ่ม ๆ คล้ายผลยอ มีรสหวานเล็กน้อยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันตามภาค เช่น ชุนนกก
จิกเขา จิกนม ฯลฯ

ทรงทราบพระยาฉันททัตได้สิ้นชีวิตเพราะทนเจ็บไม่ได้ พระนางก็ทรงโศกเศร้าเสียบพระทัย และไต่ถามพระชนมคดียในคืนนั้นเอง

พระอรรณภดาจารย์ได้เล่าถึงสาเหตุที่พระพุทธรูปเจ้าศรีสละขาดกรือนี้ว่าเป็นเพราะภิกษุณีสาวรูปหนึ่งเป็นชาวเมืองสาวดี ออกบวชเพราะเบื่อโลก แต่ไม่เคยเห็นพระพุทธรูปเจ้าศรีสละวันหนึ่งท่านได้ติดตามภิกษุณีไปเฝ้าพระพุทธรูปองค์ที่เขตรัชมหาวิหาร พอเห็นพระองค์ก็ระลึกชาติได้ว่าตนเคยเป็นนางช่างจูลสุกัหา บวชบวชริการิการิพระยาฉันททัต และชาติต่อมาเป็นพระนางสุกัหา บวชบวชในนายพรานโสณบุตรไปตังดาพระยาฉันททัตจนสิ้นชีวิต เมื่อทราบถึงนี้ก็เสียใจร้องไห้ พระพุทธรูปองค์นั้นเห็นแล้วก็แยมพระโอบุส เมื่อพระสงฆ์ใดทูลถาม จึงตรัสเล่าซากนี้ดังกล่าวนี

ซากกรือนี้แพร่หลายไปในทุกภาคของไทย เพราะเป็นเรื่องในอรรณภดาซากกรือเรื่องพระยาฉันททัต ในถิ่นเหนือเรียกว่าช่างสะตัน มีนางช่างที่เป็นคู่ครอง 2 เชือก ชื่อ นางสุกัหา และนางสุกัหา ส่วนพรานที่ไปเฝ้างานนั้นชื่อโสณบุตรา เนื้อเรื่องเหมือนกับอรรณภดาซากกรือ

เรื่องเวสสันดร ก็นำมาแต่งเป็นบทเพลงกล่อมเด็ก มีเฉพาะแต่ในท้องถิ่นภาคใต้เท่านั้น

อา...เอ้อ...ไกขันเหอ
มีทรียคนางแก้ว
ปลุกลูกรักทั้งสองศรี
ตื่นขึ้นจากนิทรา

ขึ้นมาเสียงเจื้อยแจ้ว
ตื่นขึ้นจากนิทรา
ทั้งพระชาติแก้วกัหา
แจ้งแล้วแม่ลาไป..เอ้อ..เหอ..ป้า

อา...เอ้อ ครีอน้องเหอ	กรือนางมัทรี
มีลูกสองศรี	เจ้าชื่อชาลีกันหา
เมื่อพ่อประทานให้ชุก	น้ำตานองตกลงอาบหน้า
ส่งสารเจ้าชาลีและกันหา	เมื่อชุกมิดพาไป...เอ้อ...เหอ

เรื่องราวตอนที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะประสูติเป็นพระพุทธเจ้า พระชาตินี้เป็นพระชาติสำคัญ ดังนั้นบางคนจึงเรียกว่ามหาชาติ เรื่องราวพระเวสสันดรเป็นที่รู้จักกันขึ้นใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทั่วไปจึงจะไม่น่าแปลกใจว่า ณ ที่นี้

เรื่องสุวรรณหงส์ ซึ่งเป็นละครนอกครั้งกรุงเก่า แพร่หลายไปยังหลายท้องถิ่น ในภาคใต้ได้เอามาแต่งเป็นบทเพลงกล่อมเด็ก คือ

สุวรรณหงส์เหอ	เพ็ญรักนางเกศสุริยง
สุวรรณหงส์	คงไม่กลัวตาย
เอามีคมปากพรวงอก	เลือกในไหลตกละไม่ว่าย
เพ็ญรักนาง เกศโฉมฉาย	ความตายไม่คิดถึง

บทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทนี้เอาเรื่องสุวรรณหงส์มาขับกล่อมเด็ก มีเนื้อเรื่องดังนี้

พระสุวรรณหงส์เสด็จไปสร่งน่านนอกเมือง ทรงพบมอบทองคำลูบนำมาทรงเบียดมอบเห็นพวงมาลัยร้อยกรองเป็นทวนหนึ่งสี่อว นางเกศสุริยงลอยเสียงทนายมา ถ้าผู้ใดไ้ค้มอบให้ไปพบนางที่นครมิตตัง พระสุวรรณหงส์ขึ้นวาวสายพานไปติดอยู่ที่ยอดปราสาทของนางเกศสุริยง จึงทรงไ้ส่ายวาวเข้าไปในปราสาท ไ้คนางเกศสุริยงเป็นชายนางแล้วไ้ส่ายพานกลับ ภายหลังถูกทอกลืนกับพระอรุ พระสุวรรณหงส์รีบเสด็จกลับเมืองไ้บุตรคนและสินพระขนิม พระนางเกศสุริยงออกติดตาม พระอินทร์จำแลงนางไ้เป็นพราหมณ์และประทาน

ศร ศักดิ์สิทธิ์และน้ำมันทิพย์ให้นางได้เข้าไปพักอาศัยในศาลา
กลางป่าของยักษ์กุมภเทพ ๆ โกรธเขาสู้รบกัน ยักษ์กุมภเทพถูก
ศรสินีชีวิต นางเกศสุริยงไขน้ำมันทิพย์ทาแผลหายยักกับกุมภเทพ
ยอมเป็นข้าชวงไช จึงพากันไปรักษาพระสุวรรณหงส์จนฟื้นแล้ว
ลอบออกจากเมืองไป พระสุวรรณหงส์ออกติดตามไปถึงนคร
มัตตัง เขาสู้รบกับท้าวสุวรรณวิก พระราชบิดาเลี้ยงของนาง
เกศสุริยงชนะแล้วครองเมือง พระสุวรรณหงส์และนางเกศสุริยง
พากัน ทรงมาตุนกสับเมืองไอยรทัน ระหว่างทางโคเข้าพัก
อยู่ศาลากลางป่าของยักษ์วิรุณเมฆ ๆ จับพญามาตุนโค เมื่อน้ำ
แสนสาหัส มาพาเหาะไปนครมัตตังร้องเรียกให้กุมภเทพช่วย
กุมภเทพวิรุณเมฆตาย พระสุวรรณหงส์และนางเกศสุริยงออก
เดินทางควยพระบาทเปลาตกลับเมืองไอยรทัน ระหว่างข้าม
แม่น้ำแห่งหนึ่งนางยักษ์มีดลักนางเกศสุริยงตกน้ำแล้วแปลงเป็น
นางเกศสุริยงแทน โดยเสกให้พระสุวรรณหงส์ไป พญามาตุน
และกุมภเทพพาพบนางเกศสุริยงที่แม่น้ำนั้นแล้วพากันเข้าเมือง
ไอยรทัน นางยักษ์ก็แปลงหนีพญามาตุนและกุมภเทพติดตามจับ
โคพระสุวรรณหงส์จึงไท่ประการชีวิต ๗ ชายหากสิ้นชุนาต ¹

เรื่องอุณรุทที่เป็นบทเพลงกล่อมเด็ก มีเสียงบทเพลงกล่อมเด็กภาคกลางเท่านั้น

คือ

แต่เอ๋ยจะกล่าว	ถึงองค์ท้าวอุณรุท
หน่อท้าวไทไกรสุทธี	ผ่านพิภพในลงกา
มีพระอิศรเทวี	ชื่อว่ากรรณิศา
วันหนึ่งจึงพาไปชมสวนอุทยาน	ยังมีกวางทองเผ่นผยองมาหน้าศาล
พระกัณโถม้าได้	เข้ามาในไพรพนาหนาม
มิได้พบกวางงาม	กำลังที่ต้นพระไทรทอง

¹ ฤๅชัย รัตนโกมุท และ สะอาด อินทรสาส์ ประวัติวรรณคดีไทยและวิชาการ
ประพันธ์ หน้า 96-97

ยังมีเทวา
ไม่ทันจะถามถึงนามน้อง

อุ้มพี่มาประสมสอง
พระทองก็มาหาไป

เนื้อเรื่องอุรุษ เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายจึงไม่ได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้
เรื่องจันทโครบ เป็นนิทานที่แพร่หลายมาก บทเพลงกล่อมเด็กภาคกลางมี
เนื้อหาดังนี้

เทอ้อยเทศวัน	ชื่อจันทโครบ
เทวาพาพบ	วรบุษมจสินทร
ขอเค็นคินอริยเวศ	มาในเขตไพรศรี
เทพเจ้าแนะนำ	ให้มาถ้ำมูจสินทร
ถึงประตูหา	พบยักษ์ท้าวนาสินทร
ขอยกศรีขึ้นทูนเกศ	คิดถึงตรีเนตรเจ้าของศิลป์
จะไค้บุษมจสินทร	ขอให้ศรีศิลป์นี้บันดาล
ข้าจะแฉลงศรไป	ให้ราพณ์ร้ายวายปราณ
ทั้งศัตรุและหมู่มาร	จงย่อยยับไปกับกร
เสกัจจะเข้าหา	กับสุภาควงสมร
พระอยู่ควายนางนั้น	จนมีครรภขึ้นอ่อนอ่อน
พระจึงพานางจร	กลับยังนครธานี

เนื้อเรื่องจันทโครบมีดังนี้

จันทโครบ เป็นโอรสของพระเจ้าพรหมที่ศุภผลาพระ
บิดาไปเรียนศิลปวิทยากับพระโคตมฤาษีในป่าหิมพานต์ ทรง
เรียนสำเร็จจะกลับยังบ้านเมือง พระฤาษีชุบศรและพระขรรค์
ใหญ่เป็นอาวุธคู่พระหัตถ์และเห็นว่าจันทโครบรูปสวยสง่างาม
ทองควายลักษณะกษัตริย์ครองนคร จะหานางในแผ่นดินที่สวยงาม
สมพระทัยเห็นจะยาก จึงหยิบขนโมรว (นกยูง) มาผูก
เป่าเป็นนารีรูปสวย เชิญลงขอบสงไหควาย สั่งว่าถึงบ้าน

เมืองก่อนจึงค่อยเปิด อย่าเปิดกลางทางจะมีภัย จันทโครบ
ลาพระฤาษีกลับนครขณะเดินทางสงสัยว่าจะเป็นของสิ่งใดใน
ผอบ จึงเปิดออกดูเห็นนางรูปสวยสาวสราญก็เข้าโลมจน
ไคนางเป็นชรายาพากันเดินคงต่อไป พบพวกโจร 500 ใน
เวลาพลบค่ำ นายโจรคุมพวกเข้าชิงนาง จันทโครบแฉลงศร
ซ่อนดอกศิก ๗ กันไป ทองพวกโจรตาย 499 คน เหลือแต่
นายโจรโผนเข้าโถมปะทะ จันทโครบเบี่ยงองค์รำคองรว
ตัวไว้ได้ เรียกนางโมราส่งพระขรรค์มาให้ นางเป็นหญิง
สองใจรักทั้งคู่ทั้งโจร จึงยื่นพระขรรค์เป็นกลาง แต่ถาม
พระขรรค์อยู่ข้างโจร โจรฉวยฟันจันทโครบตาย โศกภิรมย์
นางในคืนนั้นเองและนึกแห่งใจว่า หญิงนี้รักเรายิ่งกว่ารัก
ตัว ถ้าเห็นชายอื่นดีกว่าเราก็จะฆ่าเราเสีย นึกหนายใจ
ถึงนางเสียหึงไปแต่คนเดียว

พระอินทร์ลงมาสาปนางเป็นชะนีแล้วเสด็จไปชมจันทโครบ
ฟื้นขึ้น แนะนำให้เดินทางไปทางทิศอุดร จะพบนางรูปสวย
ชื่อมัจฉลินท์ เป็นลูกสาวพระยานาคกับนางกินรีอยู่ในถ้ำ พระ
ยานาคผู้บิดาถูกดาพยนต์ยักษ์รักษาอยู่ปากถ้ำ ผู้ที่เป็นคู่สร้าง
ของนางจึงจะฆ่ายักษ์ตาย จันทโครบดูพระอินทร์ไปตามทาง
ที่นางมัจฉลินท์อยู่ เห็นยักษ์ใหญ่ยืนสูงจกฟ้า จึงแฉลงศรไป
สังหารยักษ์ตายกลายเป็นมัจฉลินท์ เสด็จเข้าในภูเขาซึ่งสว่าง
กว้างแสงแก้ว พบนางมัจฉลินท์นั่งรอยพวงมาลัยอยู่ ก็เข้าโลม
จนไคนางเป็นชรายาองค์ที่สอง¹

นิทานพื้นบ้านทางภาคเหนือก็เอามาแต่งเป็นเพลงกล่อมเด็ก เช่น

¹ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 8

ค่อยฟังเรา หมูจุ่มป็น้อง
ไซคามระบำที่ออกในธรรมพระเจ้า
อุกัณฐ์ลาลวันนั้นเมื่ออัน
วานางไคลาภยังพู่

จักไซทานองเรื่องนางบัวคำ
ที่คอนบทเกาเจ้าสุวัตรโดยมา
บัวคำน้องจันท์ไชยอกบิคา
กับเจ้ากลิ้งสุวัตรหน่อไ้

ศัพท์ หมูจุ่ม = พวกพ้อง
เกา = เกา

ป็น้อง = พี่น้อง
อุ = พู่

บทเพลงกล่อมเด็กบทนี้กล่าวถึงเรื่องเจ้าสุวัตรนางบัวคำ ซึ่งเข้าใจว่าเป็น
งานของพญาโลมะวิสัย มีเนื้อเรื่องย่อดังนี้

เจ้าสุวัตร เป็นโอรสของพระอาทิตย์ และนางจันทเทวี เมื่อประสูติแล้วโหร
ได้ทำนายว่าจะเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ ในวันประสูติมีม้าเกิดใหม่ ถือว่าเป็นม้าคู่บารมี
ชื่อ กัณฐกะ เมื่อเจ้าสุวัตรเจริญพระชันษา พระอาทิตย์เห็นควรที่จะหาพระมเหสีให้
แต่เจ้าสุวัตรไม่พอพระทัยหญิงสาวคนใด ในที่สุดจึงลาพระบิดาพระมารดาเสด็จออก
จากเมืองเพื่อทรงแสวงหาคู่ขวัญพระองค์เอง

จะกล่าวถึงฤๅษีคนหนึ่งบำเพ็ญตะบะอยู่ในป่า เข้าวันหนึ่งไปอาบน้ำชำระร่างกาย
เห็นดอกบัวดอกใหญ่ดอกหนึ่งผิบลึงเกดไม่คลี่บานเหมือนดอกอื่น เมื่อเข้าไปเปิด
ดูก็พบเด็กหญิงคนหนึ่งนอนอยู่ จึงนำไปเลี้ยงดู ตั้งชื่อนางประทุมมาหรือบัวคำ เมื่อ
บัวคำอายุเข้าสู่วัยรุ่นพระฤๅษีเห็นว่าไม่ควรที่จะให้นางอยู่ใกล้ เพราะจะทำให้บัวคำมอง
ได้ พระอินทร์จึงเสด็จมาสร้างปราสาทให้นางอยู่ เมื่อเจ้าสุวัตรทอดพระเนตรเห็น
นางบัวคำก็พอพระทัย พระฤๅษีจึงยกนางถวาย วันหนึ่งเจ้าสุวัตรและนางบัวคำชวนกัน
ขี่ม้ากัณฐกะเหาะประพาสไปตามแนวป่า ยักษ์ชื่อเวรามาตีเห็นเข้าก็โกรธ ทรงเข้ามา
แย่งม้าไป เจ้าสุวัตรและนางบัวคำจึงต้องเสด็จโดยพระบาทเปล่า พรวานป่าเห็นนาง
บัวคำก็หลงรัก จึงแอบเอาขลุ่ยปึงถูกเจ้าสุวัตรสิ้นพระชนม์ แล้วพรวานป่าพยายามเล้าโลม
นางบัวคำ แต่นางไม่ยินยอม แกล้งพูดจาอ่อนหวานด้วย พจนายพรวานเผลอนางก็ฆ่า

นายพรานแล้วเดินทางต่อไป

ฝ่ายฤๅษีเห็นเจ้าสุวัตรและนางบัวคำหายไปนานจึงออกติดตาม พบพระศพเจ้าสุวัตรจึงชุบให้ฟื้น เจ้าสุวัตรก็ลาฤๅษีเพื่อติดตามนางต่อไป ผ่านเมืองต่าง ๆ ได้ชayaหลายคน เช่นนางสูกะรัก ซึ่งเป็นลูกสาวยักษ์ที่แบ่งม้าไป เจ้าสุวัตรได้ต่อสู้ชนะยักษ์แล้วก็เดินทางติดตามนางบัวคำต่อไปโดยไม่ทรงลานางสูกะรัก เมื่อนางรู้ก็ออกติดตามหาเจ้าสุวัตรบ้าง เจ้าสุวัตรเดินทางไปได้ชayaเป็นกินรีบ้างเป็นนาคบ้าง

ฝ่ายนางบัวคำซึ่งกำลังตั้งครรภ์เดินทางไปตามนางสูกะรักโดยบังเอิญ ก็ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อทราบว่าต่างก็มีสามีคนเดียวกันก็ตั้งใจและรักกันมากขึ้น นางบัวคำคลอดบุตรเป็นชาย ทั้ง 3 ได้เดินทางตามหาเจ้าสุวัตร แะบังเอิญนางบัวคำถูกงูพิษกัดตาย นางสูกะรักจึงต้องอุ้มนางบัวคำเดินทางต่อมา และนางเองก็คลอดบุตรเป็นชายเช่นกัน ขออาศัยอยู่กับพระฤๅษีผู้ช่วยชุบนางบัวคำให้ฟื้นขึ้น เดินทางผจญภัยต่าง ๆ นานา ในที่สุดตัวละครทั้งหมดก็ได้พบกันและชวนกันกลับไปครองบ้านเมืองอย่างมีความสุข

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางที่เอาเนื้อเรื่องจากนิทานและวรรณคดีมาแต่งเป็นเพลงกล่อมก็มี เช่น

มาช้าจะชอกกล่าว
รูปสวยรวบรวม
ฤๅษีลงสร
ฤๅษีเลี้ยงไว้
ฤๅษีไปป่า
ร้อยเอยร้อยแล้ว
เนื้อคู่อยู่ไหน
สวมขอพระหัตถ์
ร่วมฟูกร่วมหมอน

ถึงเรื่องรวนางปทุม
เกิดในพุ่มพวง
เก็บไฉ่คั่นางมา
เติมใหญ่กายา
เจ้าก็ร้อยพวงมาลัย
นางแก้วก็พินฐานไป
ขอพวงมาลัยสวมกร
รักขอพระกร
ร่วมที่นอนเคียวเอย

บทเพลงนี้กล่าวถึงเรื่องนางปทุมเกสร มีเนื้อเรื่องย่อว่า ในกาลครั้งหนึ่ง มีหญิงชานาไ้ถวายข้าวตอก 500 เม็ดกับคอกบัวแก่พระปัจเจกโพธิ์ โดยตั้งความปรารถนาไว้ว่า หากหน้าขอให้มีลูกเท่ากับจำนวนเม็ดข้าวตอก และเวลานางเดินขอให้ มีคอกบัวบุคขึ้นรองรับเท้านางทุกก้าว เมื่อนางตายลงก็ไปเกิดในคอกบัว มีพระฤาษีเก็บนางไปเลี้ยงไว้ ตั้งชื่อนางปทุมวดี เหตุเพราะเมื่อนางย่างเท้าไปไหน จะเกิดคอกบัวมารองรับเท้านางทุกก้าว เมื่อนางโตเป็นสาวก็ร้อยหวงมาลัยลอยน้ำไปเพื่อเสี่ยงทาย หากผู้พบมาลัยลอยไปคล่องพระหัตถ์พระเจ้ากรุงพาราณสีขณะลงสรง พระองค์จึงเสด็จออกติดตามหาเจ้าของมาลัยจนพบ จึงรับนางไปอภิเษกเป็นมเหสี นางปทุมวดีได้ประสูติโอรส 500 องค์ สมกับที่นางได้ตั้งความปรารถนาไว้

2.4 บทเพลงที่มีเนื้อหาคือเป็นนิทานหรือวรรณคดี แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นนิทานหรือวรรณคดีเรื่องใด เพียงแต่การวิเคราะห์จากเนื้อเพลง ก็สันนิษฐานว่ามาจากเรื่องนั้นเรื่องนี้ เช่น

มาช้าจะชอกกล่าว	ถึงเรื่องราวทุกสัณณ
คิดตามตัวรัก	ถึงฟากฝั่งชลธี
แลเห็นตัวเข้า	บนยอดเขากี่รี
ศุภลักษณ์ยังมิ	เพียงจะม้วยบรรลัย
ทรุคองคั่งนั่ง	ยังชลาสัย
ขอรวอนไหว	ร้องไห้วิงวอน
โอ้อ้อพองามสรรพ	กลับมารับเมื่อก่อน
อยู่ควยช่วยรอน	มารับเมื่อก่อนเถิดครา

มีชื่อตัวละครที่บ่งไว้ในเนื้อเพลงว่าทุกสัณณในวรรณคดีก็มีนางศุภลักษณ์ในเรื่องอุณรุท แต่วิเคราะห์เนื้อเพลงแล้วไม่มีเหตุการณ์ตามนี้ น่าจะเป็นเรื่องพระรถเมรี ตอนที่นางเมรีติดตามพระรถมากกว่า

มาเกิดแม่มาถึงธานี
 มาตรแมนตัวเจ้าจะมีคู่
 เมืองแมนแดนนครท้าวนาครา

ไปบุรีท่าชรัญกลยา
 ป่าวหมู่เทวฤทธิพิศ
 จะป่าวมาเจ้าเลือกตามชอบ...ใจ

บทเพลงบทนี้ไม่มีตอนใดที่พอจะอาศัยพิเคราะห์ได้ว่ามาจากเรื่องใด

แมงไหมเหอ
 เมื่อเกิดนางสาวน้อย
 บุคขึ้นลอยล่อง
 นางแม่ตั้งใจปอง
 เสम्मปราสาท

ชักใยปลายอ้อย
 ภูเขารูเงินภูเขาทอง
 เสम्मปราสาท
 ให้โลกครองเมืองโกลาส
 คลาดแม่ไปเมือง...ไกล

บทเพลงกล่อมเด็กบทนี้สันนิษฐานว่า เป็นบทเพลงที่เอามาจากเรื่องนางมโนห์รา เพราะมีบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทหนึ่ง เนื้อความคล้าย ๆ กันกับบทดังกล่าวนี้ และออกชื่อนางมโนห์รา ความว่า

ฮา...เอ้อ...น้ำมากเหอ
 นึกช่องจอมมอญ
 เกิดเจ้าทั้งหกและช้างม้า
 เกิดภูเขารูเงินภูเขาทอง
 ให้ลูกครองเมืองโกลาส
 ฮา...เอ้อ...เค็มที่เหอ
 ชันซีให้นางโฉมปราง
 ลูกรักอีกแรกเจ้าพออา
 นวลนางเจ้าโฉมสุริย์จันทร์

ทวมรากสาธุ
 เห็นปลายลำพูเมืองโกลาส
 เกิดนางโนราผู้เป็นน้อง
 ลอยล่องอยู่สิมมปราสาท
 พลาดแม่ไปเมืองไกล...เอ้อ...เหอ
 สั่งให้พระภูมิใบจันช้าง
 นวลนางเจ้าโฉมสุริย์จันทร์
 แบ่งเมืองพาราไม่เท่ากัน
 พระยารักอาชรรม์...เอ้อ...เหอ...เฮิน

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ไม่ทราบว่ามาจากนิทานหรือวรรณคดีเรื่องใด มีนิทานพื้นเมืองภาคใต้ที่มีชื่อคล้ายกันคือเรื่องเจ้าแสงสุริฉาย ซึ่งก็เป็นเจ้าชายไม่ใช่เจ้าหญิงดังในเนื้อเพลงกล่อมเด็กบทนี้

3. บทเพลงที่เคียวกี ล้อเลียน นิทาน กระแนะกระแหน ประชดประชัน และดากดาง

แม้จะร้องเพื่อใช้กล่อมเด็ก ทั้งเพื่อประโยชน์ในการห่มใช้กล่อมให้เด็กหลับ
แล้วยังเป็นทั้งการระบายความในใจถึงคน และการกระทำต่าง ๆ ที่ตนไม่ชอบ โดยไม่มี
ความฉ้อฉลอีกกว่า มีบางเพลงก็กล่าวออกตัวไว้เลยว่า ตนเองร้องเพลงเพื่อเป็นการกล่อม
เด็กเท่านั้นไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ดังเช่นในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่ว่า

		ซีเหล็กเหอ
	ร้องเรือภาษาเด็ก	สาวเหออย่าเจ็บภาษาใจ
	ร้องเรือเพื่อชาหลาน	ไม่เกี่ยวไม่พาาโลกหลานใด
	สาวเหออย่าเจ็บภาษาใจ	ร้องเรือเพื่อชา....หลาน
ศัพท์	ร้องเรือ = ร้องเพลงกล่อมเด็ก	ชา, ชา = กล่อม

	ซีเหล็กเหอ
ร้องเรือไปสาเค็ก	เจ้าเหออย่าเจ็บเอาใส่ใจ
ร้องเรือบูชาโลกบูชาหลาน	ไม่เกี่ยวไม่พานไปหาใด
เจ้าเหออย่าเจ็บเอาใส่ใจ	ร้องเรือบูชา...เหอ...หลาน

แสดงว่าการร้องเพลงกล่อมเด็กเสียงก้องดังไปถึงบ้านอื่น คงจะมีการกระทบ
กระทั้งกันบ้างจนบางคนไม่อยากจะเคื้อคร้อน ก็จึงต้องบอกกล่าวเชิงออกตัวไว้ก่อน
จะได้ไม่ฉ้อใจกันภายหลัง

ลักษณะของประเภทนี้บุคคลที่ถูกล้อว่ากล่าว นิทาน ฯลฯ นั้นมี

3.1 ชายแก่ ล้อเลียนในท่วงนองว่า ชายแก่อยากมีเมียสาว การที่คนแก่มี
เมียสาว เป็นเรื่องที่คนชอบล้อเลียนมากในสังคมไทย ถึงกับมีคำล้อเป็นที่ติงปากของคน
ทั่วไปว่า "คนแก่อยากมีเมียสาว ถือไม้เท้ายันเข่ายันยัน"

ชายแก่ที่มีเมียสาวที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยก็มี 2 คน คือ พระยภุมิ ในเรื่อง เสือโลกาณันท์ (แต่ในบทละครนอกชื่อว่า ท้าวสนุนราช) ตามเนื้อเรื่องถึงกับยอมชุบตัว เพราะอยากหนุ่มขึ้น แต่ก็ถูกพระพลวิชัยปลุกพระยภุมิเข้าไปในกองไฟถึงกับสิ้นพระชนม์

อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องเวสสันดรชาดก ตัวละครนั้นคือชูชก เป็นสามีเก่าของ นางอมิตตคา ก็เป็นที่อื้อเลี่ยนเย้ยหยันแก่บรรดาเหล่านางพราหมณี จนนางอมิตตคาทนไม่ได้ ไม่อยากจะออกจากบ้านไปตักน้ำตามปกติ จึงให้ชูชกไปขอสองกุมาร เพื่อจะมาใช้เป็นทาส จนในที่สุดชูชกต้องเดินทางไปขอสองกุมารและถึงตายเพราะความตะกละ

เรื่องชายแก่มีเมียสาว ในสังคมไทยไม่ยอมรับว่าเป็นเรื่องปกติวิสัยของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อใครประพฤติดังนี้ ก็มักเป็นที่กล่าวขวัญกันในเชิงล้อเลียน ว่า รัวแก่ชอบกินหญ้าอ่อน บางครั้งถ้าคนแก่มีเล่ห์เหลี่ยมบ้าง ก็ให้สมญาว่า เจ้าหัวงู ดังในเนื้อเพลง กล่อมเด็กภาคใต้ว่า

ผู้ชายพานเหอ	บ้านขึ้นรั้วกอก
อ้ายเฒ่าหัวหงอก	อวดตัวอื้อเลี้ยงเมียสาว
แลเหอแลดู	อ้ายเฒ่าหัวงูท่าวาว
อวดตัวอื้อเลี้ยงเมียสาว	ท่าวาวไม่คิดหงอก

ศัพท์ ท่าวาว = ทำเป็นหนุ่ม อื้อเลี้ยง = จะเลี้ยง

และ	พี่ชายเฮ้อแก่เหมือนน้องตาย	พี่ชายเพิ่งคิดอ้อมาขอ
	บอกยบน้องยังไม่ได้สร้าง	น้องสาวนำทางยังไม่ได้พอ
	พี่ชายเพิ่งคิดอ้อมาขอ	ให้น้องหลอบบอกย....ก่อน

ศัพท์ แก่เหมือนน้องตาย = แก่เหมือนจะตาย บอกย = ตะบันหมาก
อ้อมาขอ = จะมาขอ (เมีย)

เพลงบทหนึ่งนี้ สาวที่ชายเฒ่าขอร้องนั้นถึงกับว่ากล่าวประชดประชันเช่น ประชดว่า
ยังไม่ได้สร้างตะบันหมาก เพราะคนแก่ส่วนมากหีบจะหัก ต้องโซลกหรือทำให้ละเอียดย
จึงจะรับประทานได้ ส่วนผู้ชาย นี้พูดประชดในทำนองว่า คนแก่ อีกไม่กี่ปีก็ตาย ต้อง
เตรียมผู้ชายเอาไว้ในงานศพ เพราะเมื่อวันเก็บกระดูกหลังจากเฒ่าแล้ว ก็ต้องเตรียม
ผู้ชายไปด้วย¹

3.2 ชายกึ่งระลำน ลักษณะค้อยของชายที่กึ่งระลำนมักจะถูกข้อเขียนในแง่
ขบขันเสมอ คนมักจะเปรียบบริเวณศีรษะที่ล้านว่า พระอาทิตย์แดงแจ๋บ้าง ลูบขี้ก้นบ้าง
ในนวนิยายชุดสามเกลอของ ป.อินทรปาลิต ก็ว่าสภาพตัวละครเกินที่มีลักษณะศีรษะล้าน
จนเป็นที่รู้จักกันดี คือ เจ้าคุณมัจฉานิก จึงไม่พอใจเสมอถ้าถูกใครกล่าวล้อเลียน หรือ
พูดถึงสิ่งที่จะอุปมาแล้วคล้ายกับลักษณะศีรษะของตน ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน
ก็ว่าสภาพตัวละครที่มีลักษณะนี้ คือ กวขุนช้าง ซึ่งเป็นทั้งตัวตลกและตัวโง่ พร้อมกัน

จะเห็นได้ว่าคนไทย มองคนที่ศีรษะล้านในแง่ขบขัน แม้แต่ในเพลงกล่อมเด็ก
ก็กล่าวในแง่นี้เช่นกัน เช่น

โอดละเท่เอ๋ย	หัวล้านนอนเปล
ลักข้าวเมาเขากิน	เจ้าจับตัวไค้
เอาหัวโกลโกลกิน	หัวล้านมักกิน
ตกตะขานลอยไป	ร้องเรียกให้เขาช่วย
เขาก็ช่วยไม่ได้	หัวล้านลอยไป
ถึงปากน้ำพระคงลา	ปลากะโห้โถมา
กัดหัวล้านก็ไม่เข้า	หัวล้านบ้านเรา
อยู่ดีกินดี	หัวล้านพริบพรี
เขาดีเขาทอง	หัวล้านแม่มกลอง
ทองเสียแหบตาย	

¹ ปรานี ชวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคลคำ" หน้า 114

การละเล่นพื้นเมืองของไทย มีการเล่น หัวล้านชนกัน ดังปรากฏในเรื่องสมุทรโฆษ
คำฉันท์ การเอาศีรษะชนกันนี้เป็นการแข่งขันความแข็งแรงของศีรษะ เป็นการเล่น
ที่สนุกสนานของชนในสมัยก่อน ดังมีการบรรยายไว้ว่า

ปักใจออกตั้งกลางรงค์	หัวล้านหัวคง
กะเท้าทั้งสองสู้กัน	
สองขาชิงเข้าชนกัน	คิวค้ายักยัน
แลแลกระรีนชมชน	
ถอยตั้งถอยแล่นชนทน	หัวล้านแสนกล
กลบรู้ใดใด	
แคว้งแคว้งแลงหัวสองใส	สองเห็นเงาใน
ก็แลบกระทบหนาน	
บ มีลิ้นมีลอบมิวาน	สองกือข้างสาร
แลชนกันปลักกลางแปลง	
จากนาคเสียงหัวสองแจ้ง	เลือกไหลลตามแดง
ทั้งหน้าทั้งตาคุยง	
หัวล้านชาวลุ่มอ้งล้ง	เมาเลือกแล่นขริง
ทุกแห่งทุกพายพายสนาม	
หัวล้านชาวไร่ไถปาม	เข้าวิคติดตาม
กันแทกหัวไถคิน ¹	

แต่ลักษณะศีรษะด้านตามความเชื่อตามแนวคติชาวบ้าน (Folklore) คนไทย
ถือเป็นลักษณะของผู้มีทรัพย์²

¹พระมหาราชครู สมุทรโฆษคำฉันท์ หน้า 19-20

²ศักดา ปันหนึ่งเพชร คุณค่าเชิงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน หน้า 195

คนที่ีรมะจ้านมักจะเป็นปมค้อย ดังนั้นจึงพยายามที่จะปกปิดและหลบเลี่ยงอยู่เสมอ เพราะเมื่อคราใดที่เห็นภาพศีรษะล้าน ก็จะเกิดความไม่สบายใจ เช่น ซุนซ้าง เมื่อนึกถึงศีรษะล้านของคน ก็

ควักเอามุหน่วยขึ้นป้ายปัก ฉีกผมปากมาอให้ล้านหาย
ยังโล่งเขียนเขียนกลางอย่างแปลงควาย หัวกูนิบหายน่าอายใจ¹

และซุนซ้างก็มักจะหาวิธีแก้ไขโดยหาทางออกทดแทน เช่น พยายามแต่งกายให้หรูหรา เพื่อแสดงถึงฐานะอันร่ำรวยของตน เช่นการใช้ผ้าถุงก็

"เหมื่อนผ้าทรงไกรไกรหามีไม้" เป็นต้น.

มีคำล้อเล่นของเด็ก ๆ คนหัวล้านก็ถูกล้อเลียนตามเคย เพราะมีลักษณะเด่นชวนให้ล้อ ว่า "หัวล้าน หัวเหวี่ยง หัวละเพื่องสองไฟ หัวล้านเหน้อยเหน็ก อยากรกินเม็ดแดงไทย"

3.3 หญิงหม้าย เป็นบุคคลที่น่าสงสารมากที่สุด ในบทเพลงกล่อมเด็กทุกภาค เว้นภาคเหนือ จะมีเนื้อเพลงกล่าวว่า นินทา ประชดประชัน เช่น

โยน โยน โยน	โยน โยน ตีก
คือผ้าไว้วารอง	เตือนสติของพี่จะลึก
สาว ๆ เจยไว้	ให้แม่หม้ายเขาสึก
นกระจอก	กินคอกซี่เหล็ก
สาวแก่แม่หม้าย	จะได้ยั่วเด็ก
ไปบ้านนอกเหอ	ไปแด่โลกรอกหมันไทราว
แม่หม้ายทำสาว	อ้งามอ้งง่ลักแคไหนด

¹ กรมศิลปากร ซุนซ้างซุนแผน หน้า 53

ตัวของเรา
 อังามอั้งสักแคไหน
 บ้านนี้เหอ
 เป็นบาวหว่า
 รวยซึ้งหนอญลือ
 อีเอาแม่หมายเทยัวยา
 นอนระหลาดลับตาชะแมเคอ
 นอนอญแกวเอนแล้วแมลิกวบ
 แมลิสหาพอนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
 เบิงก็เบิงบไคกายไคเพินซิว
 เพินเทิงคี่เทิงมาแม่เจ้าคังหมา
 นอนสาหลาหลับตาแมลิกลอม
 แมลิสหาพอนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
 เพิงกะเพิงบไคเห็นหน้าเพิงกะจ้ง
 ลูกเพินไคกินปลาเชื้อโตห่อหัวซาง
 นางเข้าเ็นให้ทาน
 สาวจาวเหอ
 พี่เอนวัคยิกฉัก
 คีคี่ร้ายร้าย
 โลกป้าสัฟคเทมีฉัว
 แมกรีเอย
 นนขานหนานอน
 ฮา...เออครือน้องเหอ
 หาสิบกนทั้งเมือง
 สาวสาวมีสักโซ
 คาวเรื่องไปเอกับแม่หมาย

รู้อยู่ในใจ
 แม่หมายหมั้นท่าสาว
 มีพราวทางแซ
 อีเอาแม่หมายเทยัวยา
 ไม่สาวแล้วหรือทองกำพรา
 ทำไรปลายนา....เพื่อน
 นอนระหลาดลับตาแมลิกอม
 แมลิสไปเซนฝ่ายเคียนหงายงามๆเวาญบาว
 ฝูงหมูลุงแมป้าอาวอาเพินบอเบิง
 หตั้งกับแสอาจงักกันอยู่
 แมลิสออกเ็นฝ่ายเคียนหงายเวาญบาว
 ฝูงหมูลุงและป้าอาวอาเพินบอเบิง
 ลูกเพินไคกินปลาช่อโกห่อหัววือ
 ลูกสาวแมซางแม่หมายกินปลาซาวซี้กั้ง
 นอนสาเออ เอย
 ตักน้ำบอวัค
 โลกป้าสัฟคเทมีฉัว
 โลกเอาแม่หมายพอยังฉัว
 น้าหัวหักที่....เคียว
 แมกรีสาค
 ฉัวร้างเจ้าไว
 น้องครือเจ้าคาวเรื่อง
 คาวเรื่องไปเอกับแม่หมาย
 รูปร่างโอโอพอหาไค
 ซังไมอายกัษซาบ้าย..เอ้อ...เหอ...
 เหลย เอย

จะเห็นได้ว่าสภาพหญิงหม้ายนั้นเป็นสภาพที่น่าสงสาร มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง
ลำบาก ไม่เฉพาะแต่ที่ปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็กเท่านั้น ในวรรณคดีเรื่องเวสสันดร-
ชาดก ตอนที่พระนางมัทรีทูลพระเจ้ายักษ์ในการที่พระนางขอติดตามพระเวสสันดรไป
ในป่าดง พระนางทรงเปรียบเทียบถึงสภาพของของหญิงมีสามีกับหญิงหม้ายไว้ว่า

พระสุทนต์เจ้าข้า สามีมีอยู่แล้วเสมือนหนึ่งฉัตรแก้วอันคุ้มแดด
งามหนางามเนตรทุกเวลา พระคุณอยู่ เป็นนายชายหย้าแรก
จนจำเริญราชมงคลไม่มีสลาย คงเพชรรัตนราวุธสลายเป็นไผ่ผา
วิฤทธิศรว่า ก็ยอมเยาะเบาะราคาไม่ขายใคร ผู้ที่จะซื้อใส่ก็อาย
หนา เหมือนหญิงมายชายหย้าสินอาลัย¹

เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนสมภารมีแห้ววัดป่าเลไลยก์สั่งสอนเณรแก้วก็ทำให้เรา
ได้เห็นสภาพที่น่าสงสารของแม่หม้ายได้อย่างชัดเจน ดังเช่น

เรื่องเจ้าครูแล้วต้องมันหมาย	เมียของเขาเจ้าอย่าได้ทำร้าย
สาวแก่แม่หมายเอาเถิดว่า ²	

ตามที่สมภารมีสอนเณรแก้วนั้น แสดงให้เห็นถึงหญิงที่เป็นสาวแก่แม่หมายข้าง
เป็นทาสตามสายตาของคนอื่น ใครจะกระทำความร้ายอย่างไรก็ได้

ส่วนพ่อหม้ายในเพลงกล่อมเด็กชาวบ้านก็ได้รับการ ค่อนแคะ แต่ดูไม่รุนแรงเท่า
กับแม่หม้าย ส่วนมากออกในเชิงรังเกียจที่ไม่ใช่หนุ่มโสดเท่านั้นเอง เช่น

จีน้อง	ชีคอกดาวเรือง
จู้กนทั้งเมือง	รักชายพ่อหม้าย

¹วรรณคดี เอื้อสสาร ภูมิอนตาเวสสันดรชาดก หน้า 184

²กรมศิลปากร ขุนช้างขุนแผน หน้า 227

ตัวเจ้ายังหนุ่ม
รักกายพอหมาย

เหมือนพุ่มดอกไม้
หว่านแห้งและโคน เหนอ...

ศัพท์

จี = ใจเรียกหญิงแสดงการยกย่อง

หว่านแห้งและโคน = เป็นส่วนวนคล้ายกับ แดงเถาตาย

ฮา...เอ้อ...กรือน้องเหอ
หมกสิ้นคนทั้งเมือง
สาวสาวและหนุ่มหนุ่ม
มาเจอกับพอหมาย
ฟ้าสิ้นเหอ
เอามือไปท้าวคาง
สาวพรหมจรรย์
เอาหลังไปพิงกับคอไร

ครี้ออกกล่าวเรื่อง
มาเจอกับพอหมาย
เปรียบเหมือนพุ่มดอกไม้
ไม่อายเพื่อนคราวเดียวกัน...เอ้อ...เหอ
ล้นมาต่าง ๆ
เอาหลังไปพิงกับคอไร
เห็นไค้ยพื่อหมาย
พื่อหมายไค้เมียบสาว

3.4 ภิณู บทเพลงกล่อมเด็กที่กล่าวถึงพระภิณูมักจะเกี่ยวกับเรื่อง
พรหมจรรย์ เช่น

ต้นพร้าวเหอ
เกาศิลิษิต
สีกาพาวรของต้นไป
ต้นเหอมาคิดกับสีกา

ต้นพร้าวทางบิก
มาคิดกับสีกา
ต้นชาผ้าใบสีกามา
ทำให้วิคความง

ศัพท์

วร = จีวร

ต้น = พระที่กำลังบวชอยู่

จุกเฮ้อจุกอยู่วัดไม้หนูก
ผ้าแดงหมอนแดงน้องยอมให้
สีกออกหาเมีย

สีกออกหาเมีย
พี่ชายเขาไปข้างไหนเสีย
เสียสน้องยอมผ้า

ศัพท์

ไม้หนูก = ไม้สนูก

จากการยกว่า วรรณกรรมจากบ้านใน กิ่งแก้ว อัครการ โคกล่าวไว้ว่า
ผู้อยู่ในกรอบของศาสนาซึ่งจะถูกปล่อย ส่วนมากมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องพรหมจรรย์
ในเรื่องวรรณกรรมนั้นมีเรื่องสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจริง ๆ แต่มันอาจเกิด
ได้และอาจทำให้มีผลเสียหายร้ายแรง แต่ที่มีเป็นนิทานเล่าเรื่องกันมานั้น ก็เพราะ
เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องหาทางออกเสียบ้าง หลังจากที่อยู่ภายใต้ความเคร่งครัด
เป็นระยะนาน¹

แทบเพลงกล่อมเด็กนั้นผู้เขียนคิดว่า เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริง ผู้เห็นเหตุ-
การณ์จึงได้นำเอามาแต่งเป็นบทเพลงเพื่อกล่าวว่าเพราะเห็นผิดพุทธบัญญัติ เช่น ในบท
เพลงหนึ่งว่ากล่าวพระภิกษุที่เที่ยวตอนก

อา...เอ้อ พระอยู่วัดบ้านเพิงเหอ	ละเลิงเลี้ยวแล้วพ้ออุณก
เขาลือว่าคุณสงฆ์เที่ยวตอนก	ทานยกมาแต่มาลีคัมภีร์ไหน
พระยายมทานจะถาม	โฉมงามจะแก้ประการใด
ยกมาแต่มาลีคัมภีร์ไหน	นิควินัยเกณฑ์พระสงฆ์...เอ้อ...เหอ

5.5 หญิงสาว ในบทเพลงกล่อมเด็กมีบทนิพนธ์ ประชดประชันถากถางหญิง-
สาวในเรื่องต่าง ๆ เช่น

บ้านนี้เหอ	มีคันมะม่วงคัน
สาว ๆ ทุกวัน	คันเหมือนแม่หิ
ถ้าได้กับกู	เกาให้ลื่นฤทธิ์
คันเหมือนแม่หิ	ติดมือกลาง...เกลี้ยง

เป็นบทเพลงว่ากล่าวหญิงสาวที่มีความต้องการอยากมีสามี

¹ กิ่งแก้ว อัครการ วรรณกรรมจากบ้านใน หน้า 54

ลูกสาวใครเหอ เดินเงยเดินเงยทำอะไรเหอให้นางเดินเงย
หาเชือกชักเส้นไคร้นางให้ล้ม ให้นางเดินก้มสักทีเดียวเหอ

บทเพลงว่าหญิงสาวที่เยื่อหยิ่ง กิริยาที่เดินเชิดหน้านั้นไม่ดี ให้ก้มหน้ามองคน
ธรรมดา บ้างผู้ร้องอยากจะศัคนิสัยให้นางหายหยิ่งโดยที่จะเอาเชือกชิงให้เดินหกล้ม
เพื่อให้ไค้อาย

ลูกสาวชาวบ้านหัวนอน	ผักบองก็ไม่ว่า
ผักบองในนาก็ไม่เก็บ	มานั่งคิดเล้าลูกสาวชาวบ้านหัวนอน
อา...เอ้อ...โกเถื่อนเหอ	ชั้นเพื่อนดังทั้งบ้าน
โลกสาวคนซึกร้าน	นอนนานให้แม่ปลุก
แม่ฉวยไค้ตามขวาน	แย่งวานเข้าคังผดุก
นอนนานให้แม่ปลุก	โลกสาวซึกร้าน...เอ้อ...เหอ...การ
อา...เอ้อ...โกเถื่อนเหอ	ชั้นเพื่อนไปทั้งป่า
ยกขึ้นมั่งเกิดหลา	เจ้าแม่ทรมามังอร
พอแม่เราหาไม้	ใครเหลยจะไค้สั่งสอน
โอแม่ทรมามังอร	นอนหลับเสียเลย...เอ้อ...เหอ...เกิด

ทั้ง 3 บทนี้ว่าหญิงสาวที่เกียจคร้านชอบนอนตื่นสาย และการงานไม่ทำเป็น
นิสัยที่ไม่ดีตามที่กะของชาวบ้าน

โลกสาวเหอ	โลกชาวบ้านออก
นมไม่ทันงอก	บอกแม่เอาผ้า
เคียวก่อนแลอีสาวเหอ	ให้ไอบาวหมิงหลบแต่แจงัว
บอกแม่เอาผ้า	คอกบัวไม่ทันบาน

เป็นบทเพลงว่าหญิงสาวที่ยังสาวไม่เต็มตัว แต่อยากมีสามี

อา...เอ้อ...โลกสาวเหอ	โลกสาวชาวม้านตก
เอาข้าวเทใส่กรก	เหยียบเอาโลกโกคาย
ลูกไก่เอี้ยกทั้งครอก	ยังไม่ทันงอกชนลาย
เหยียบเอาโลกโกคาย	ความอายไม่มีเลข...เอ้อ...เหอ

บทนี้ ว่าหญิงสาวไม่มีกิริยา เดินเดินไม่ระมัดระวัง อย่างที่ภาคกลางเรียก
ว่าเดินเป็นม้าคี่กระโหลก

อา...เอ้อ...ลูกสาวเหอ	ลูกสาวชาววัดเวียด
นุ่งผ้าเม็ดละเอี้ยก	ลงนั่งพายเรือแข่ง
น้ำจืดขึ้นโลกผ้า	ชายหน้าพวกเพื่อนแรง
ลงนั่งพายเรือแข่ง	ลูกสาวชาววัดเวียด...เอ้อ...เหอ

บทเพลงนี้ว่าผู้หญิงที่แต่งกายไม่เหมาะสมกับกาลจะเหอะ พลอยทำให้ชายหน้า
เหล่าเพื่อน ๆ เป็นอย่างยิ่ง

อา...เอ้อ...โลกสาวเหอ	โลกสาวชาวเร็นตัน
เดินพริ้วใบแลคีน	เหยียบเอาโลกโกไผ่
หนวยคาทั้งสองหนวย	หวงอีเหสียวแลโซ้
เหยียบเอาโลกโกไผ่	แลโซ้ไม่วาง...เอ้อ...เหอ...ตา

บทเพลงนี้ก็ว่าหญิงสาวที่เดินไม่ระมัดระวังเช่นกัน

ลูกสาวชาวม้านตก	เอาสารใส่กรกหกเสียดิน
เหยียบลูกโกคาย	ทำพริอแม่เหอ
ฉับเมอแลชาย	เหยียบลูกโกคายความอายไม่ให้ลือเหอ

ว่ากระหมกกระเหยียบหญิงสาวที่ทำงานไม่ค่อยเป็น และซุ่มซ่ามสนใจแต่ผู้ชาย

อา...เอ๋...ครี๊นน้องเหอ	ครี๊นคอกกล่าวพงกาหลัก
ถึงรักเท่ารัก	ไม่พักคิดถึงวิ่งตามชาย
ซั่มมากมาถึงเรือนแม่	แม่นแพแม่ทองให้
ไม่พักคิดถึงวิ่งตามชาย	ชายรักชายมาขอ...เอ๋...เหอ...เอง

ศัพท์ คีคตึง = คีใจด้วยควมสิงโลก ตามจริตของผู้นึงและผู้ชายในวัยเด็กและรุ่นหนุ่มสาว

อา...เอ๋...ตันแบกเหอ	ไม่เชื่อว่าตันแบก
บ้านเมืองแกอยู่กันแต่แรก	แปลกกันมาทุกสิ่ง
คนแต่ไทรแตกอน	ชายตามวอนหาหญิง
หันแปลกมาทุกสิ่ง	หญิงวอนหาชาย...เอ๋...เหอ

ทั้ง 2 บทนี้ว่ากล่าวให้หญิงสาวประพฤติอยู่ในกรอบประเพณี

อา...เอ๋...ครี๊นน้องเหอ	ครี๊นพร้าวทางโคน
หญิงนี้ใจโจร	เล่นชูสองฝ่าย
ชูใหม่ชูเก่า	ชูเหอหมั้นแทงกันตาย
เล่นชูสองฝ่าย	ยอมให้ชายแทงกัน...เอ๋...เหอ

ว่าหญิงที่มีสองใจ ทำให้ชายถึงกับใจกัน

อา...เอ๋...หมากออนเหอ	หยอนฉายหยวบหยวบ
ผิวตายใบหัดถึงขวบ	ควมชูเข้าอน
ควมทั้งหมากสุก	ควมทั้งหมากออน
ควมชูเข้าอน	หมากออนหยอนฉาย...เอ๋...เหอ...หยวบ

ทำหนีนึงที่ปีหลายรัก คมชูไม่เลือกหน้าไม่เลือกวัย

อา...เอ้อ...โลกสาวเหอ
สร้างเจ็บไว้งอนงอน
กิดโหมกิดฝ้าย
ไว้งอนกิดโง

โลกสาวชาวบ้านหัวนอน
ไว้งอนกิดโง
สาวไม่หอนโง
ใครโงข้างกิด...เอ้อ...เหอ...ให้

ล้อเกียนหญิงที่แ่งตัวแ่งแต่ทำงานจับจค

อา..เอ้อ..บ้านนี้เหอ
สาวครกสาวสาวก
สาวโหมกสาวฝ้าย
สาวเชือกสาวปอ

เขาวามีสาวมาก
สาวเชือกสาวปอ
สาวไม่รู้ทอ
สาวไม่รู้ทอโหมก...เอ้อ...เหอ

ล้อเลียนสาว ๆ ที่ไม่รู้จักทอผ้าใช้ ไม่มีคุณสมบัติของกุลสตรี

เซเปเลเหอ
สาวสาวทุกวัน
ถ้าไม่หายลูก
คันบึงกว่าบอน

ไต่ต้นม่วงมัน
คันบึงกว่าบอน
เอาคี่ปี่จุกสองสามกอน
เหอเกย

ศัพท์

เซ = ชี

ลูก = กระสันต์

คี่ปี่ = ฝรั่ง

บอนเกย = บอนกัน

ว่าหญิงสาวที่มีความต้องการทางเพศ โดยใช้คำที่เจ็บแสบถึงพริกถึงขิง

บ้านนี้เหอ
เท่านี้เท่านี้
เคียวกอนสาวเหอ
วอนพอวอนแม่จะเอาตัว

มีต้นผักคืด
วอนพอวอนแม่จะเอาตัว
ให้บ่าวเจ้าหลบจากแล้ว
คอกบัวไม่ทันบาน

ทำหนังสือถึงรุ่นสาว แต่ต้องการอยากมีสามี

น้ำมากเหอ
หนูนัยที่ค ๆ
อย่าทิ้งกอนสาวเหอ
กอนพอกอนแม่จะเอาตัว

ทวมรากผักกึด
กอนพอกอนแม่จะเอาตัว
ให้บาวมิงมาแลตัว
คอกบัวไม่ทันบานเหอ

บทเพลงนี้เนื้อความคล้าย ๆ บทข้างบนคือทำสาวเกินตัวยังไม่มีหน้าอกก็อยากมีสามี

ฝนตกข้างเหนือบ้านองข้างใต้
หญิงเอาให้ไค้ขายไม่ลงใจ

หญิงรักมือขายธรรมเนียมเป็นมาเตไหน
ธรรมเนียมมันมาเตไหนแก้ไหลขึ้นภูเขาเหอ

ศัพท์

รักมือ = กรักมือ
ไม่ลงใจ = ไม่ตกลงปลงใจด้วย

เต = แก่ (เสียงของจังหวัดกระบี่)

บทเพลงนี้เกี่ยวหนังสือในเรื่องการวางตัว การที่หญิงจะกรักมือเรียกขายหรือสำนวนไทยว่า ให้หาผู้ชายเป็นลักษณะไม่บังคับอย่างยิ่ง

โลกสาวเหอ
ใช้ให้แกงมอน
ให้แกงปลาตุก
คอกทองหน้าเกลี้ยง

โลกสาวชวามันหัวมอน
โก้เข้าโก้เพียง
คอกทองมันจุกลงทั้งเจียง
หน้ามันอี่เลี้ยงด้ว

ศัพท์

โก้ = เรียก

เป็นบทเพลงที่วิจารณ์หญิงสาวที่ทำงานบ้านงานเรือนไม่เป็น

ลูกเอ๋ยลูกสาว
หาขมิ้นเป็นเนื้อ

ลูกของชาวเมืองเหนือ
ทำอะไรก็ไม่เป็น

หุงข้าวแต่ละหม้อ
บ้างก็สุกบ้างก็ดิบ
หุงข้าวก็ไม่เป็น

สิ้นพินก่อเป็นเกียนเซ็น
บ้างก็เป็นทองเส้น
หน้าขเลนไม่มีอายเอย

ศัพท์ เกียน = เป็นคำชาวบ้านที่เพี้ยนมาจากเกวียน
 ขเลน = เป็นคำชาวบ้านที่เพี้ยนมาจากทะเล้น

หมากอ่อนเหอ
พอเปื้อพอเป่ลือกเง้งามคี่
รูปร่างของเจ้าตีกัก
ราศีของเจ้าไม่เกราหมอง

ผาน้ำแล่นลองทั้งสองสี
ราศีของเจ้าไม่เกราหมอง
เหตุไหร ยอครักมาดอกทอง
ให้คนมันลองเณ

ศัพท์ ผาน้ำแล่นลองทั้งสองสี = มีน้ำมีนวลอิมเอิบ
 พอเปื้อพอเป่ลือก = รูปร่างสมสัคสมส่วน
 เหตุไหร = ไย, ทำไม

เป็นบทเพลงคำหึงหญิงสาวที่ประพาดิคนคล้ายนางบำเรอชายทั่วไป

วัดเอยวัดนอก
ดอกคำยิงแพง
เจ้ามีผิวแล้ว

มีแต่ดอกแฉแต่ง
สาวน้อยจะทมิสีชมพู
จะแต่งไปให้ใครดู

3.6 ชายหนุ่ม บทเพลงกล่อมเด็กมีบทเพลงที่คำหึงเตือน ว่ากล่าวชายหนุ่ม
ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

คนม่วงเหอ
คัดหัวมึงแหละอ้ายบ้าเมีย
เชิญเสี้ยมมึงพอกำแดง
มาเที่ยวคอยน้องทุกช่องรั้ว

คนม่วงเคี้ย
มาเที่ยวคอยน้องทุกช่องรั้ว
ปากคนเขาแหลงไม่ใช่ชั่ว
คัดหัวบ้าเมียสาว

ว่าชายหนุ่มที่ไม่ทำอะไร เพียรแต่ตามผู้หญิง ถ้าเป็นจำนวนสมัยใหม่ก็เรียกว่า
กอยตามคือ

ฮา...เอ้อ...ต้นส้มเหอ	คือต้นส้มปาย
นั่งลงให้ราบ	กรามน้องให้ถวนสักสามที
ขอ โมจะรู้สึกก็ตัว	อ้ายตัดหัวมาอย่าตัวก็
มากรามน้องให้ถวนสักสามที	น้องจะชี้ตัวขอโมให้... เอ้อ... เหนอ

ท่าหญิงชายที่ไม่รู้หนังสือ คือไม่ได้บวชเรียน

ฮา...เอ้อ...กรือน้องเหอ	คือพรวัวต้นลึก
บาวบาวถึกถึก	ไม่นึกขอเมีย
ได้เพื่อจะได้สิ่ง	เอาไปเล่นไฟเสีย
ไม่นึกขอเมีย	บาวบาวเหากวายถึก... เอ้อ... เหนอ

เสียชื่อเสียงที่ใจจายเงินสุรุษสุราย และเงินการพนัน

นกจอกเกาะคอกพาโหม	ลั่นลาหวายโหม
พาโหมลั่นลา	บาว ๆ ตามนี้ชี้ครานหนักหนา
พาโหมลั่นลา	สาวไหนจะพอใจเธอ

ศัพท์ ลั่นลา = ทำนองเพลงไทยเดิม

พาโหม = กระทั่งโหม (ภาคกลางเรียกตุ๊กตาคูหลุม)

เป็นบทเพลงว่าชายหนุ่มเกียจคร้านมัวแต่รักสนุกไม่มีหญิงคนไหนพอใจด้วย

3.7 ห่อแ้งของหญิงสาวที่คนปองรัก บทเพลงที่เสียชื่อเสียงว่ากล่าวพ่อแม่ของหญิง
ที่คนหมายปองอยู่นั้น มีมากในบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ เช่น

เตือนขึ้น	ขึ้นมาส่องแสง
น้ำเต้าพอทรามแกง	นางแม่หวงไว้ทำไหร

หวงไว้นาน ๆ
นางแม่หวงไว้ทำไห้

แมลงโมกลางบ้าน มันดักไข
น้ำเต้าพ้อทรมแกลง

ศัพท์ น้ำเต้า = พักทอง แต่ในที่นี้หมายถึงลูกสาว

ธำ..เอื้อบ้านนี้เหอ
มีสระอยู่น้ำบ้าน
โลกสาวเติบโตใหญ่ใหญ่
หวงไว้ได้เกิดชั่ว

บ้านนี้แสงามจ้าน
ไซ้ท่านไมโปลกคอกบัว
หวงไว้ทำไห้ไม่ให้ชั่ว
ชายหน้าพระมาร...เอื้อ...เหอ...

เป็นบทเพลงที่ผู้ชายต้องการว่ากระต๊อบกระเทียมพ้อแม่ที่หวงลูกสาว

ขึ้น้อง
เก็บลูกไค้มวคอง
นุ้ย ๆ รักกับไทย
ไล่หนาทองไปเหี้ยวแจก

สีตันปรางทอง
ไล่พานทองไปเหี้ยวแจก
ใหญ่ ๆ ขึ้นมารักกับแขก
รับแขกฝรั่งปนไทย เออ

เป็นบทเพลงที่กล่าวเสียดสีพ้อแม่ของหญิงที่ชอบเลือกคู่ให้ลูกสาวของตน

ธำ..เอื้อ..น้ำมากเหอ
ยายเต่าแกออวอ
ลูกสาวคบบุ
ขอลูกสาววาคี

จมรากลอกอ
ขอลูกสาววาคี
นางแม่หารู้จักที่
บักสีขาวหลังสวน...เอื้อ...เหอ

บทเพลงนี้ว่าแม่ของสาวคนหนึ่งที่ไม่รู้ว่าลูกของตัวประพฤตินิดทอนองคลองขรรคม

3.8 แม่นาย บทเพลงกล่อมเด็กภาคกลางของไทยบทหนึ่งรู้จักแพร่หลาย

เช่นกันก็คือ เพลงวัดโบสถ์ มีเนื้อเพลงว่า

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์
ลูกเขยตกยาก

ปลูกข้าวโพดสาธิต
แม่ยายก็ทรากลูกสาวหนี

ต้นข้าวโพดสาละ

ตั้งแต่นั้นจะโรยรา

บางทีก็จะเพี้ยนเป็น

วัดเอ๋ยวัดไทร

มีต้นข้าวโพดสาละ

เจ้าลูกเขยตกยาก

แม่ยายก็พรากรูสาวหน้า

ต้นข้าวโพดสาละ

ตั้งแต่นั้นจะโรยรา

๙ ประเพื่อง กล้ายสุบรรณ^๑ อธิบายเนื้อความว่า "เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่มีคุณธรรมของผู้เป็นแม่ยายที่มีต่อผู้เป็นลูกสาวและลูกเขย เป็นการสอนเด็กว่าไม่ควรกระทำ"

แถมบางกน^๒ ได้แสดงความเห็นว่าบทเพลงนี้ถ้าจะวิเคราะห์ให้แง่ว่า แม่ยายไม่ใช่เป็นคนไม่มีคุณธรรม แต่ที่ทำการพรากรูสาวหน้า ก็เป็นเพราะความรักลูก เห็นลูกยากจนเอง เพราะลูกเขยทำกรงานจนตกยาก แสดงให้เห็นว่าลูกเขยเป็นคนไม่ชวนชวายเป็นเนื่องจากการงานสมัยก่อนต้องอาศัยแรงงาน จึงจะมีกินมีใช้ ลูกเขยเอาแต่เกียจคร้าน จึงทำให้ครอบครัวยากจน แม่ยายจึงต้องเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะเหตุนี้

4. บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก

มีอยู่ทุกภาคของไทยเพราะเป็นหัวใจของเพลงกล่อมเด็ก แต่ละภาคต่างก็มีบทเพลงกล่อมของคนที่กล่อมให้เด็กหลับด้วยวิธีอันนุ่มนวล ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของแม่นั่นเอง บทเพลงเหล่านี้เมื่อเราได้ฟังแล้วจะรู้สึกซาบซึ้ง เกิดความรู้สึกอ่อนโยน และทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกอันอบอุ่นอย่างที่สุด เช่น

^๑ประเพื่อง กล้ายสุบรรณ เพลงกล่อมเด็ก หน้า 6.

^๒อุทธรณ์ เกษมณกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ เบาวเรศ ลิริเกียรติ ผู้สัมภาษณ์ ๗
หอสมุดแห่งชาติ วาสูกี เมื่อ วันที่ 21 พฤษภาคม 2520

4.1 เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง กล่าวถึงความรักความทะนุถนอม

เจ้าสุกที่รักเอย	อ้อมเจ้านักจะเคยมือ
อ้อมบางวางบางเกิดหรือ	เคยมือนักเอย
เจ้าสุกสงวนเอย	เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป
แตรร่อนขวัญอ่อนจะนอนไซ้	สายใจแม่คนเคียวเอย
เจ้าพิศกระต่ายเอย	ซาคแล้วจะซื้อไซ้
สำเภาเงินสำเภาทองเขาล่องลงมาใหม่	ซื้อไซ้ให้เจ้าพิศกระต่ายเอย
เจ้านกเขาเอย	ขันแต่เข้าจนเย็น
ขึ้นไปเกิดให้ตั้งแม่จะฟังเสียงเล่น	เสียงเย็นนักเอย
เจ้านกเขาเถื่อน	อยู่เรือนเลี้ยงน้อง
แม่จะไปบนฝ้ายซาบของ	เลี้ยงน้องให้จงดี
เจ้าเนื้ออ่อนเอย	เนื้อเจ้าละมุนดังสำลี
แม่ไม่ให้ไกรทองเนื้อเจ้าจะหมองริ	คนดีแม่คนเคียวเอย
เจ้าเนื้อเป็นเอย	หนีแม่ไปเล่นที่หาดทราย
น้ำมันขึ้นมาจะหาเจ้าลอยหาย	เสียดายพอนา
เจ้าเนื้อละเอียดยเอย	ข้างเข้าหะเนียดแม่ไม่ให้เจ้าไปคู้
ข้างมันทกมันเป็นมาอยู่	บุญชูแม่คนเคียวเอย
เจ้าทองดีเอย	ถือพัชนีโบยโบก
ขวัญขาวเจ้าอย่ามีโรค	จะโบกลมให้เจ้านอน
ขวัญอ่อนแม่คนเคียวเอย	
เจ้าทองดีเอย	แม่จะพัควีให้เจ้านอน
ทองดีเจ้าอย่าซื้ออน	นอนเกิดนะพอกุณเอย
เจ้าเนื้ออ่อนเอย	อนแม่นักจักเคยตัว
อ้อมบางวางบางจะยังชั่ว	ทูนหัวเจ้าคนเคียวเอย

เจ้าทราชมสาวทเอย
 ใจแม่จะขาดเก็ก
 ขวัญเอยเจ้าคนเคี้ยวเอย
 เจ้าทองดีเอย
 ใครเลยเขาจะรับขวัญ
 นอนไปเกิดแม่จะกล่อม
 ทองคำแม่อย่ารำไห้
 เจ้าบุญประเสริฐเอย
 แม่เลี้ยงเจ้าไว้หมายจะฝากยี่
 นอนเกิดเอย
 เลี้ยงไว้หวังจะได้เป็นเพื่อนตัว
 เจ้านกเขาเอย
 พระสุริยาบ้ายเบี่ยง
 นกเอี้ยงเอย
 คัดท้ายสมอสี
 เจ้าจนวนอนหัดหมา
 เจ้านกเอี้ยงเอย
 จับอยู่ที่ท้ายสนาม
 เจ้าเนื้อละมุนเอย
 เก็บมาร้อยกรองให้แม่ทองชาเล่น
 เจ้าเนื้อละมุนเอย
 เป็ดขันไคร้ ไก่มันตอด
 เจ้าเนื้อจะเอี้ยก
 เกล็ดคแม่แล้วเจ้าจะกินนมใคร
 เจ้าเนื้ออ่อนเอย
 แม่จะอุ้มเจ้าออกชม

ใจแม่จะขาดอยู่รอนรอน
 ลงวันละเจ็ดแม่ทอน
 แม่ไมตรีไมตรีแล้วนะเจ้า
 คามันแม่คนเคี้ยวเอย
 นวลละม่อมแม่จะไกว
 สายสุคติเจ้าแม่เอย
 เกิดในคอกจำปี
 พ่อทองดีของแม่เอย
 ขวัญเจ้าเกิดในคอกบัว
 หุ่นหัวเจ้าคนเคี้ยวเอย
 ชันอยู่แต่เขาจนเที่ยง
 เที่ยงแล้วจนนอนเปลเอย
 ปีกก็เกลี้ยงหางก็รี
 แม่ทองดีเจ้าอย่าชื้อน
 ขนปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม
 เอาจคมเจ้าคนเคี้ยวเอย
 เก็บคอกฟักดูมานเย็น
 เนื้อเย็นแม่คนเคี้ยวเอย
 นอนใต้ถุนยายรอด
 ยายรอดช่างเลี้ยงไว้เอย
 เกล็ดคแม่หรือว่าไร
 สายใจเจ้าคนเคี้ยวเอย
 อ่อนแม่จะกินนม
 กินนมแล้วนอนเปลเอย

เจ้าทองคำเอ๋ย
 แด่พ่อเจ้าหับสนิท
 ตากอมหนาแมคนเคี้ยวเอ๋ย

เจ้าทองคำเอ๋ย
 หยุคพักรมกินนมก่อน

เจ้าทองคำเอ๋ย
 สุกนั้แม่จะซักเป็นสายสร้อย

เจ้าทองคำเอ๋ย
 สุกนั้แม่จะซักเป็นแหวนกัน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย
 แม่มีให้โง่งามไปตามเพื่อน

โอดะเห
 ใบแกร่วก่อน
 โพธิ์ทะเลดัดใบ

โอโอดะเอเอ๋ย
 ทองดีเจ้าอย่าซื้อทองให้
 เจ้าพัคกระคิดเอ๋ย
 ดับแล้วว่าจะโกนผม

เจ้าพัคกระคายเอ๋ย
 สำเภาเงินสำเภาทอง
 แม่จะซื้อมาใช้ให้

4.2 เพลงกล่อมเด็กภาคใต้

เป็นเพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความกล่าวถึงความรักความทนุถนอมของแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งเป็นบทเพลงที่เกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะไม่มีสองแง่สองมุมเหมือนความหมายอื่น ๆ เช่น

เจ้าร้องไห้รำจะกินนม
 จะหีบเอาเม็ดมาโกนผม

ไปไหนยังคำแคะร่อน
 แคะอ่อนจึงค่อยไปเอ๋ย

สุกเหมือนจะย่อย
 ทำขวัญให้เจ้าร่อยชั่งเอ๋ย

สุกเหมือนขมิ้นชัน
 ทำขวัญให้เจ้าร่อยชั่งเอ๋ย

สงวนเจ้าไว้แค้นเรือ
 อยู่เรือนเจ้าคนเคี้ยวเอ๋ย

โพธิ์ทะเลดัดใบ
 ใบอ่อนแตกใหม่

สายใจแม่คนเคี้ยวเอ๋ย
 นอนนิ่งในเปลแม่จะไกว

นอนไปเถิดนะขอกุณเอ๋ย
 ดับมีดไว้ให้คม

เอวกลมเจ้าคนเคี้ยวเอ๋ย
 ซากแล้วจะซื้อใช้

เขาจะดองเข้ามาใหม่
 เจ้าพัคกระคายเอ๋ย

นอนเกิด
แม่ชื่อทั้งสี่
อานน้ำป้อนข้าว
มาช่วยพิทักษ์รักษา

บางบทเพี้ยนเป็น

ฮา...อ้อ...นอนหลับเหอ
คุณแม่ชื่อทั้งสี่
ยามอานน้ำป้อนข้าว
ช่วยพิทักษ์เลี้ยงรักษา

ศัพท์ แม่ชื่อ = แม่ชื่อ

ฮา...เอ้อ...น้องนอนเหอ
แม่ชื่อทั้งสี่
อานน้ำแล้วป้อนข้าว
มาช่วยพิทักษ์รักษา

ฮา...เอ้อ...น้องนอนเหอ
แม่ชื่อทั้งหลาย
แม่ชื่ออย่าไคหลอกหลอน
เชิญรักษาเจ้า

ฮา...เอ้อ
แม่ชื่อทั้งสี่ช่วยพิทักษ์รักษา
ความไข้ยาโหลมา

ศัพท์ แม่ชื่อ (ออกเสียงตามแบบ จ.กระบี่) = แม่ชื่อ ยาโหล = อียารู, อียานะ
ยามา = อียามา

นอนหลับให้ดี
มาช่วยพิทักษ์รักษา
รักษาเจ้าทุกเวลา
เด็กอ่อนในเปล

นอนหลับให้ดี
ช่วยพิทักษ์เลี้ยงรักษา
รักษาเจ้าวันละสามเวลา
กำพร้าแม่คนเดียว...เอ้อ...เหอ

น้องนอนให้หลับดี
มาช่วยพิทักษ์รักษา
ทุกวันค่ำเช้าทุกเวลา
กำพร้าแม่คนเดียว...เอ้อ...เหอ
นอนให้สบาย
จงรักษาเจ้า
โศกาอาวุธเจ้านอนแล้ว
ขวัญข้าวเจ้านอน...เอ้อ...เหอ...บาย
นอนเดียวเจ้านอนนอนให้หลับดี
ความเจ็บแม่ยาโหลกราย
ช่วยพิทักษ์รักษาความไข้ยามาเลยเง้อ

นอนหลับเหอ

เขาไควควายมา

ตะวันเย็นเย็น

เจ้าพญาควายแอ

เวแปลเหอ

แม่ไผ่แปลฉ่า

ก่อนน้องจะหลับ

เวโหยนชิงช้าให้น้องนอน

ฮา...เอ้อ...น้ำเรียวเหอ

อย่าลงเล่นน้ำนัก

เมื่อเช้ามืดเจ้า

น้ำเหอจะพาเจ้าไป

ฮา. เอ้อ. เจริญนอนเถิดน้องนอน

พี่น้องสังวรในย

หลับเด็กเล็กยอศเสนห์

หลับไปในเปลผ้า

อย่าตระหนกกระหวกตัว

แม่เชออบาหลอกหลอน

หลับไปเร่งหลับไป

ต่างพิศตรรกษาแก้ว

จริงหนอวรอาณา

นอนหลับให้เต็มตา

เจ้าพญาควายแอ

ควายแอมันรำหาแม่

พลัดแม่เมื่อยามเย็น

แม่สั่งให้เวช้าช้า

เวโหยนช้าช้าให้น้องนอน

พาไปส่งนมพระมารดร

บ่อนเปียกอานน้ำให้

ไหลเจียวมาคลักคลัก

น้ำเหอจะพาเจ้าไป

จะเล่าความไวกับใคร

ต่อใครเจ้ามาเล่า...เอ้อ...เหอ

บังอรแม่ไม่หลับไหล

โธนะเวนนะนาตา

แม่ชักเวกร้องชา

แม่จะชาให้เจ้านอน

ทูนหัวแมอย่าสะทอน

เจริญเจ้านอนให้เต็มตา

เพลินแลไทรสุดใจอา

เป็นนานแล้วจึงมา

ทรงพระวัยใหญ่อาจง

ศัพท์

สังวรในย - กำหนดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เวนนะนาตา - พวงสัศว์เป็นอยู่ด้วยเวกร รมบุญทำกรรมแต่ง

แม่ชักเว - แม่ใช้มือ ชักสายไกวเปล

ร้องชา - ร้องเพลงกล่อมให้ลูกหลับ

ฮา...เออ...เชิญนอนเถิดนอนนอน
แม่เซอทั้งเด
เมื่อไปสองทองอยู่สอง
อย่าเที่ยวอย่าเรไปไกลไกล

ฮา...เออ...น้องนอนเหอ
อย่าตระหนกตกใจ
ความเจ็บอย่าอยู่ไกล
เป็นขวัญใจพี่ยาทรกราตรี
ฮา...เออ...น้องนอนเหอ
จืดทั้งของหวานของใส่พร้าว
อย่าซื้อหลายสิ่งเจ้าโฉมทรู
แม่ซื้อข้าวเมามาให้กิน

กัณฑ์

ให้กัน = ให้ควย

เวเปดเวเปดข้าว ๆ
อีโหยบโหยบข้าง
ไปส่งให้มารดา
น้องนอนเหอ
แม่เซอทั้งหลาย
แม่เซอขวัญข้าว
แม่เซอขวัญดอน
น้องนอนเหอ
แม่เซอตัวลาย
อย่าหนีก็อย่าหยอก
ขวัญเจ้าเขานอน
แม่ซื้อขวัญข้าว

น้องเจ้านอนในเปล
อย่ารอนอย่าเรไปไกลไกล
อยู่เฝ้าหวดน้องระวังภัย
โลกอนนอนใน เออ...เหอ...เปด
นอนให้หลับไหล
เป็นขวัญใจพี่ยาทรกราตรี
ความไข้อย่าให้รู้มี
ความไข้อย่ามี...เออ...เหอ...เลย
แม่ไปบ่อนซื้อหมามาให้เจ้า
แม่ซื้อข้าวเมามาให้กิน
เมื่อพลูหมันโลกเจ้าเอววัลย์
บันก็เอย้านอย...เออ...เหอ...ใจ

ท่านโยกเปลผ้า
เวลาน้องนอนเวลาน้องอยากนม
เวลาของแม่สอนข้าวอาบน้ำให้ของเอย
นอนให้สบาย
อย่ามาหลอกหลอน
กล่อมให้เจ้านอน
เชิญเจ้าให้นอน...บาย
นอนให้หลับบาย
อย่ากราบเจ้า
อย่าหลอกอย่าหลอน
มารอนเรา
เชิญเจ้ามารับขวัญ

น้องนอนเหอ
 อาบน้ำป้อนข้าวให้เจ้าแล้ว
 เวลาแตกออน
 ยกสีกาแก้วขึ้นเชยชม
 น้องนอนเหอ
 นอนหลับสบาย
 หลอกเหอหลอกหลอน
 แม่เชยขวัญข้าว
 ผูกเปลเหอ
 ผูกเปลผ้า
 เวลาปานี้
 เวโหยนโยนข้าวให้น้องนอน

เกสี้เกสรสมรแก้ว
 ยกสีกาแก้วขึ้นเชยชม
 เชยเจ้าเข้านอนในบอหลม
 บอหลมแต่ในใจ
 นอนให้สบาย
 เอาโลกวิวาห์มาหลอกเจ้า
 โศกาอาวรณ์ไม่นอนแล้ว
 เชยให้เจ้านอน... เปล
 ผูกเปลซาซา
 เวโหยนโยนข้าวให้น้องนอน
 ไปส่งนมพระมารดา

4.3 เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน เป็นเพลงกล่อมเด็กที่แสดงความรัก ความ
 รักนิชของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เช่นการหาอาหาร การเลี้ยงดูลูก เช่น

นอนสาหล่า
 ให้เจ้านอนอูแก้ว
 เออ เออ เออ

หลับตาแมสีกลอม
 หลับแล้วแมสีกวย
 เออ เออ เออ...

กัทท์
 นอนสาหล่า = นอนเด็กลูกน้อย
 แม = แม่

อู = เปล
 กวย = ไกวเปล

นอนเยอหล่าหลับตาแมสีกลอม
 พ่อเจ้าไปเมื่อไรยังบ่หันมา
 ไปหาหมากส้มซิมอด

เจ้าอย่าให้นอนถอนแมสีกวย
 ไปเมื่อนายังบ่หันออก
 มาค่อนหมอยูเอือน

กัทท์
 เยอ = เด็ก
 ให้ = ร้องไห้

หล่า = เด็กเล็ก ๆ (หรือลูกคนสุดท้าย)
 นอนถอน = นอนเด็ก

ไธ' = ไธ' เมื่อ = ไป
 ป' = ไป ออก = ถึง
 หมูอยู่เรือน = คนที่อยู่บ้าน

โอ...โอแม่ไปไธ	เก็บไคมาหา
แม่ไปนา	เก็บป้ามาป้อน
แม่เลี้ยงมอน	ในป่าสวนมอน
นอนสาแมเคอ	หลับตาสาแมเคอ

ศัพท์	ไป' = ไป	ไค = ไค'
	ป่า = ปลา	มอน = ไหม
	สวนมอน = สวนหมอน	นอนสาแมเคอ = นอนเฝ้าเด็กนะ

นอนสาหลาหลับตาแมลิกลอม	นอนระแก้วนอนแล้วแมสิกาย
ขอไคก็แม่หาปความาป้อน	แม่ไปสอนไคบูไคปลา
สิเอามาให้ลูกแก้วแม่	

ศัพท์	ไค' = ไค (สิ่งไร)	สอน = ซ้อนปลา
-------	-------------------	---------------

นอนสาหลาหลับตาสาเคอ	เจ้านอนหลับให้ไคเงินหมื่น
เจ้านอนตื่นให้ไคเงินแสน	แขนมือไปให้ไคแก้วมณีโชติ
โชค้ายอย่าบาวพาด	มาร้ายอย่ามาเบียด

ศัพท์	แขนมือ = แขนวสิ่งของที่มีมือ	โชค้าย = โชคร้าย
-------	------------------------------	------------------

นอนสาเคอแมลิกอม	นวลละม่อมแมสิกาย
ทองคำมออย่าฮองให้	สายสุใจเจ้าแม่เอย
โอนโลมาหลับตาไคแก้ว	นอนตื่นแล้วไคแก้วหน่วยตา
มีราคาไคแสนโกฏิหมื่น	ผ้าแพรขึ้นฝังเพชรฝังพกอย
ให้ลูกเอยหลับตาสาเคอ	โอนโลนทา

ศัพท์ โอนโละชา - แวงจิงช้า

นอนศาเคอทองคำลูกแม
นอนจริง ๆ หัวบตาจ้อย ๆ
ตาเวณสายถึงยามกินเช้า
แม่สีโจอมเจ้าไปอาบนํ้า

นอนแต่เช้าเจ้าอย่าตึงคิง
ลูกอ่อนน้อยหลับแล้วแม่สีโกว
ให้ลูกแถมเจ้าลูกมากินนม
จับสวบล้างเจ้าอย่าพาโล

ศัพท์ เข้า = เข้า อย่าตึงคิง = อย่าเคลื่อนไหวร่างกาย
หลับตาจ้อย ๆ = หลับให้สนิท แม่สีโจอม = แม่จะอุ้ม
อย่าพาโล = อย่าทวนใจ

แม่เอยนอนเปอ
ยกสองไคมหั่ว

โอะละเท เนฮา..ละชา
ลูกชาจิ้นนอนเอบ เท.เท.เอ..ละชา

ศัพท์ จิ้นนอน = จะนอน

นอนศาเคอหล่า
ตั้งแคว้งอ้อนแอ้น
คันกับจากโฮ
เอิ้นเจ้าชวนเด็กเช้า
เอิ้นเจ้าชวนลูกเต้า
คัมเทียวทางทง
เทียวทางค้อน

ท่าลกานอยออน
เคิ้นเหลนหยอกกัน
แมกะเอิ้นชวนม้า
ม้าเอิ้นยืนเอี้ยงหัง
มาเขาบูคิง
กะถึกแคคชวนออน
กะถึกถ่มชวนลม

ศัพท์ ท่าลกา - = ทารก, เด็กอ่อน
ออน = อ่อน
เคิ้นเหลน = เคิ้นเล่น
คัม = ครั้น

นอย = น้อย
ญาง = ย่าง, เคิ้น
กัน = กัน
กัม = กลับ

ไธ	= ไว	กะ	= ก็
เ็น	= เรียก	ชวน	= ชวัญ
มา	= มา	เอา	= เอา
อิด	= อค	เขา	= ชาว
เ็น	= เรือน	ช	= อยู่
คิง	= ร่างกาย	เทียว	= เทียว
ทาง	= ทาง	ทง	= ทง
ถูก	= ถุก	ชวนออน	= ชวัญออน
ทางคอน	= ทางคอน, ทางบก	ลม	= ลม

4.4 เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ ก็เป็นเพลงกล่อมที่แสดงความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกเช่นกัน เช่น

อ้ออ้อจ๋า	หลับสองตาแม่ไปนานอกบ้าน
ไปเก็บมะล่านใส่ชามมาชวน	ไปเก็บมะแหนใส่ชามมาก่อน
น้องอย่าไคออนแม่ไปไคบมา	หือน้องหลับสองตา
น้องจาที่ตีตีตีติดกัน	หลับเมื่อวันน้องอย่าไคออน
อ้ออ้อออน	หือหลับเสียเนอนาย

ศัพท์	อ้ออ้อจ๋า	= การร้องเป็นท่อนอย่างหนึ่งมีเสียงอ้อข้างปลายเบา ๆ ใช้ร้องขณะกล่อมลูก	จ๋า	= ตะกร้า
	มะล่าน	= ผลไม้	มาก่อน	= มาต้อนรับ
	มะแหน	= ผลไม้		
	หือ	= ให้		

อ้อ...จ๋า...จ๋า	อ้อ...อ้อ...จ๋า...จ๋า
หลับสองตา	แม่นายมา
กำห่ากอยตื่น	นายหลับจึ้นก็คอยหลับแถม...เนอ

ศัพท์	นายหลับจึ้น	= นอนหลับไม่เต็มอิ่ม
-------	-------------	----------------------

	อ้อ...อ้อ...จา	อ้อ...อ้อ...อ้อ...จา
	อ้ออ้อจา...อ้อ...อ้อ...จา	หัดสองตา
	อินายอย่าให้	แก้วแก่นไท้
	แม่จะอ้อ จา...จา	อ้อ...อ้อ...จา...จา
กัพท	อินาย = น้องน้อย	แก้วแก่นไท้ = แก้วมีค่า
	ลิกจุงจาเหิร	สองคนเป็นอง
	เวาแควรวอน	ฟ้าผ่าลมเจย
	แม่เลี้ยงเพย	ไปแควภาคติ
	จะไปร้องไห้	บิกแมกลับมา
	ขอให้บุตรหา	ลูกอย่าร้องไห้
	เกี่ยวแม่ก็ได้	อาหารกลับมา
	ขอให้บุตรหา	จุงหัดบึงไค้

เพลงกล่อมเด็กของต่างชาติส่วนมากก็มักจะเป็นเพลงที่แสดงความรัก ความ
ทะนุถนอมของแม่ เช่นชาว Judeo - espagnol ซึ่งอยู่ทางเอเชียตะวันตกเฉียงใต้
(Southwest - Asia)

"Sleep, sleep my handsome son.
Sleep, Sleep peocefully
Close your lovely shining eyes.
Sleep, sleep quietly
Sleep, sleep quietly
When you will go to school
You will learn the meaning of the
Holy Script."¹

¹Dorothy B. Commis Lullabies of the World p. 203

และเพลง Baby likes His swing very much ของชาว Marwar
ประเทศปากีสถาน

"Baby likes his swing very much.

Keep quiet my child

Darling of my heart

Keep quiet, keep quiet

I shall make you sleep.

On a cot of Comfort

Keep quiet my hero

Don't fill your eyes with tears.

Quiet, I'll make you sleep

On a cot of comfort"¹

ลูกน้อยชอบนอนเปลเสียจริง

เจียบเจียบเสียเด็กลูก

ดวงใจของแม่

เจียบเสียเด็ก

แม่จะกล่อมลูกให้หลับ

หลับบนเปลอันอ่อนนุ่ม

เจียบ ๆ เด็กคนกวหาญของแม่

อย่าร้องไห้

แม่จะกล่อมให้ลูกหลับ

หลับบนเปลอันอ่อนนุ่ม

¹ Dorothy B. Commin Lullabies of the World p. 223

จงหลับเฝ้ายิ่งเด็กทารกชายผู้แสนสง่าของแม่
 หลับอย่างสงบ
 บิดขยับตัวอันเป็นประกายสุกใส อันน่ารักของลูก
 ให้หลับสนิท
 และเมื่อลูกโตพอที่จะไปโรงเรียน
 ลูกจะได้เรียนรู้ถึงความหมายของคำสอนของพระเจ้า

และเพลง Precious Child

Nicaragua

ในอเมริกากลาง

(Central America)

Precious child
 More priceless than ermine,
 Smiling child
 God of love
 Sleep peacefully,
 Sleep while
 My bumble voice
 Is raised in song.
 (First refrain)
 Sleep, little one,
 It is cold today,
 Sleep my love
 I will keep watch
 (Second refrain)
 All the birds
 Tell you, sleep.
 Their sweet chirpings
 I will imitate ?

¹Dorothy B. Commin Lullabies of the World p. 37

ลูกอ้าคำ
 มีค่ายิ่งกว่า เออมีน (ermine)
 ลูกที่ขี้มึนแหม
 พระเจ้าแห่งความรัก
 จงหลับอย่างสงบ
 ไข่เสียงที่ไม่คอยจะเพราะ
 กล่อมลูกให้เป็นเพลง
 (ร้องซ้ำ)
 หลับเถิดลูกน้อย
 วนนี้อากาศหนาวเสียควย
 เจ้าหลับเสียเถิด
 แม่จะเฝ้าลูก
 (ร้องซ้ำ)
 นกทั้งหลายช่วยบอกให้ลูกหลับ
 ควยเสียงร้องอันไพเราะ
 แม่จะไ้ได้ยินเสียงนกเหล่านั้น

จากเนื้อเพลงเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเนื้อเพลงจะแฝงความนุ่มนวล ความรัก
 ความห่วงใยของแม่ อันเกิดจากส่วนลึกของอารมณ์และจิตใจของผู้เป็นแม่ได้อย่างเด่นชัด

ในบทเพลงความเด็กของไทยทุกภาค จะมีคำเรียกแทนตัวเด็กซึ่งแวลงให้เห็นถึง
 ความรักใคร่ ความทนุณยอม และถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่ง แยกได้ดังนี้คือ

• เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ตัวเล็ก ความยาวประมาณ 6 นิ้ว หางยาวประมาณ
 4 นิ้ว ขาสั้นมาก มีขนสีน้ำตาล แต่จะเปลี่ยนสีเป็นสีขาวในฤดูใบไม้ผลิ ขนของมันใช้
 ตกแต่งเสื้อผ้า เป็นสัตว์ที่มีราคาสูง

ก. เรียกชื่อตามความรักใคร่เอ็นดู เช่น เจ้าสุดที่รัก เจ้าพี่กระต่าย
เจ้าพี่กระต๊าก

ข. เรียกชื่อตามความทนุถนอมของผู้เลี้ยง เช่น เจ้าสุดสงวน ทราบสงวน
สายสุใจ ลูกแจ้เจ้า ทราบสวาท สายใจ ขวัญใจ

ค. เรียกชื่อตามลักษณะและนิพจน์ของเด็ก เช่น เจ้าเนื้ออ่อน เจ้าเนื้อเย็บ
งามซ่า เจ้าเนื้อละเอียก เจ้าเนื้ออ่อน เจ้าเนื้อละมุน ขวัญอ่อน ขวัญขาว โฉมงาม
หนามน เอวกลม ทารกน้อย (ทารกน้อย) ตามัน ลูกอ่อน เอววิไล ขวัญเจ้า นวระบอม

ง. เรียกชื่อโดยเปรียบเทียบกับของมีค่า เช่น เจ้าทองคำ ทองคำ ทองสุก บุญ-
ประเสริฐ ร้อยช้าง

คำที่ได้เรียกแทนตัวเด็กมีอยู่มากมาย ล้วนแล้วแต่มีความหมายที่ดีงาม ไพเราะ
และเต็มไปด้วยความรักความทนุถนอมเป็นอย่างยิ่ง ดังเพลงกล่อมเด็กที่ว่า

‘เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย

สงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน’

เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดความเป็นผู้นำ ไม่เป็นตัวของตัวเอง¹
ซึ่งอาจมีส่วนบ้างที่ความรักของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงให้ความรัก และความห่วงใยมากเกินไป
จะทำให้เด็กไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดูของผู้ใหญ่ที่จะปฏิบัติ
ตัวให้อยู่ในขอบเขตเพียงใด บางครอบครัวอาจจะให้ความรัก และความห่วงใยเหลือเฟือ
จึงทำให้เด็กเสียนิสัย แต่ส่วนมากแล้วลักษณะการเลี้ยงดูของครอบครัวไทยที่เลี้ยงทารก
เช่นนี้แล้ว เด็กมักจะไม่เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว สุขภาพจิตดีกว่าครอบครัวของอเมริกา
ที่เด็กรู้จักพึ่งตัวเอง ส่วนดีและส่วนเสียก็มีดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นผู้เขียนคิดว่า ผู้ที่เป็น
พ่อแม่จะเลือกวิธีการเลี้ยงดูแบบใดจึงจะดีที่สุดสำหรับครอบครัวของตน

¹บุปผา หวีสุข สัมมนาทัศนาวบ้าน หน้า 30

5. บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ

บทเพลงเหล่านี้จะกล่าวถึงปรากฏการณ์ของธรรมชาติ โดยมากมักจะเป็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติที่ให้ความงดงาม ให้ความสุขชื่น เมื่อประกอบกับอารมณ์รักของแม่ที่มีต่อลูกก็กลายเป็นบทเพลงกล่อมเด็กที่น่าฟังอย่างยิ่ง

บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ จัดจำแนกออกเป็น

5.1 บทเพลงเกี่ยวกับดาว เป็นบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

ฮา..เอ้อ ชมดาวเหอ	แพรวพราวเสียวหมดท้องทั้งท้องฟ้า
ดาวเซดาวเหรา	ดาวแฉกแฉกฟ้าดาวคันไถ
ดาวเหอดวงดาวรุ่ง	สองหน่วยพวยพุ่งรุ่งนวลไรไร
ดาวแฉกแฉกฟ้าดาวคันไถ	เอาไทรมาเทียม..เอ้อ..เหอ..ดาว

ศัพท์ หน่วย = ดวง ดาวเซดาวเหรา = ดาวจระเข้หรือดาวหนีใหญ่

(Big Dipper)

ดาวแฉก = เข้าใจว่าดาวค้างคาว ดาวคันไถ = ดาวโอไรออน

(Orion) ดาวเต่า

ดาวรุ่ง = ดาวพระศุกร์

ฮา..เอ้อ..เคื่อนดาวเหอ	แวววาวเสียวส้นทั่วท้องฟ้า
ดาวถั่วดาวเถดาวเหรา	ดาวเอกเลขฟ้าทั้งดาวไถ
อีมีดาวไทรมาพลอยพุ่ง	ดาวรุ่งพลอยแข่งกันคงไป
ดาวเอกเลขฟ้าทั้งดาวไถ	ดาวไทรมาพลอย..เอ้อ..เหอ..พุ่ง

ในบทเพลงกล่อมพระบรรทมมีกล่าวถึงดาวหลายดวง เช่น

.....

ดาวดวงช่วงโชติ

ระอแวในเมฆี

.....

รุ่งโรจน์รัชนี

จรลีเลื่อนลอย

แสนรักจักไกรไต่	ไม่มีใครช่วยสอย
เรียงรายพรายพร้อย	น้ำค้างย้อยเย็นใจ
ที่ดวงเด่นเป็นเอก	คันเมฆอยู่ไรไร
ดาวสำเภาเสาใบ	ลอยอยู่ในภา
ดาวเต่าดาวจระเข้	ขึ้นร้อนเรในเวหา
ดาวงอยู่ตรงหน้า	ดาวพระยาอัศิศร
โชติช่วงดวงเด่น	คงจะเด่นโฉนจร
ดาวไถก้องโง้งนอน	ขึ้นลอยร่อนรายเรียง

ดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นสิ่งที่น่าพิศวงของคนมาก บางคนก็มองเห็นกลุ่มดาวเป็นรูปต่าง ๆ แล้วก็ตั้งชื่อไปตามสิ่งที่ตนเห็น เช่น ชาวกรีกตั้งชื่อดาวตามชื่อวีรบุรุษและสัตว์ต่าง ๆ ในเทพนิยาย มีกลุ่มดาวเดียวกันคนก็เห็นเป็นหลายชื่อ เช่น กลุ่มดาวจระเข้

มีกษัตริย์ต่าง ๆ ตั้งชื่อไปตามสิ่งที่ตนคิดว่าเหมือน เช่น ชาวบาบิโลเนียนเห็นเป็นก่ายรถเข็น ชาวกรีกเห็นเป็นก่ายหมีใหญ่ ชาวอียิปต์เห็นเป็นก่ายชาหลังข้างซ้ายของวัว ชาวสเปนเห็นเป็นก่ายเขาสำหรับเป่า ชาวจีนเห็นเป็นก่ายกระบวยไม้ ชาวญี่ปุ่นเห็นเป็นก่ายราชรถ ชาวอินเดียแดงเห็นเป็นก่ายเรือบรรทุกของ ชาวอาหรับเห็นเป็นก่ายเลื่อนบรรทุกของ ชาวอิหร่านเห็นเป็นก่ายคันไถ ชาวไทยทั่วไปเห็นเป็นก่ายจระเข้ แต่ชาวไทยภาคเหนือเห็นเป็นก่ายช้าง

ดาวจระเข้เป็นกลุ่มดาวที่สำคัญที่สุด เพราะว่าดาวเหนือซึ่งอยู่ตรงจุดบนแผ่นฟ้าซึ่งเกือบตรงจุดชี้ฟ้าพอดี คนใช้เป็นดาวเพื่อกำหนดทิศทางนั้นอาศัยได้จากกลุ่มดาวจระเข้

มีกลุ่มดาวอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่เกือบตรงข้ามกับกลุ่มดาวจระเข้ ดาวกลุ่มนี้คือดาวค้างคาว หรือดาวแอก (Cassiopeia) ซึ่งในเพลงกล่อมเด็กก็กล่าวถึง

บางทีคนไทยมองดูดาว เรามองแยกกลุ่มดาวใหญ่ ๆ ออกเป็นพวกเล็ก ๆ ลงไป เช่น ในกลุ่มดาวโอไรออน (Orion) ฝรั่งมองเห็นเป็นนายพราน มือซ้ายถือโล่ มือขวาถือกระบอง แต่ไทยมองเห็นแยกเป็น 3 กลุ่มเล็ก ๆ คือ

- ก. คาวไถ คือส่วนที่เป็นเข็มขัดและคามของนายพราน
 ข. คาวเต่า คือส่วนที่เป็นคาว 4 ควงล้อมเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ารอบคาวไถ
 ค. คาวหัวเนื้อ หรือคาวหัวเต่า คือคาว 3 ควง ซึ่งประกอบเป็นส่วนหัว

ของนายพราน

การที่ผู้คนในแต่ละถิ่นมองเห็นคาวในรูปที่แตกต่างกัน ก็เป็นเพราะคนในถิ่นหนึ่ง ๆ มองดูคาวแล้วคิดเป็นภาพขึ้นตามประเพณีหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของเขา ถ้าเราศึกษานิยายเรื่องคาวก็จะมีประโยชน์ทำให้เราทราบว่าคนโบราณเคยมีความคิดและความเชื่ออย่างไร

ในเพลงกล่อมเด็กของไทยนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีความที่เอาชื่อคาวหลายชนิดมาร้อยกรองเป็นเพลง ตามปกติคนส่วนมากก็สนใจเรื่องคาวเพราะเป็นสิ่งสวยงาม กุสีกลับและหางไถจากคนมาก การที่รู้จักสภาพคาวบนท้องฟ้าหรือมีเพลงร้องเกี่ยวกับคาวก็นับว่าเป็นการเร้าความสนใจในเรื่องคาวได้มากอย่างหนึ่ง เป็นการปูพื้นฐานในเรื่องการภาสกรซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์เก่าแก่ที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างสิ้นแหล่มานานแล้ว

สำหรับความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องคาว ชาวบ้านเชื่อว่าคืนใดที่คาววระเซมีส่วนหัวอยู่ข้างบน จะเป็นระยะที่ระเซออกหากิน ชาวประมงไม่ควรออกหาปลา แต่เหมาะสำหรับนั่งดำจระเซเข้า แต่ถ้าหัวจระเซเช็ดคต่ำลง หมายถึงจระเซจะนอนกมตานไปล่าจะไม่เจอ จึงเหมาะที่ชาวประมงจะออกไปหาปลา¹

5.2 บทเพลงที่เกี่ยวกับกินเดือนหงาย เช่น

เดือนเอยเดือนหงาย	คาวกระจายทรงกลด
อ้อมเจ้าขึ้นไสรถ	ว่าจะพาไปชมเดือน
พิศแลดูคาวไป	คาวก็ไม่งามเหมือน
พิศแลดูเดือน	เหมือนนวลดูแม่น้ำ

¹ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านกับวิถี หน้า 180

จันทร์เจ้าขา	คิฉันถามข่าว
พระจันทร์โศกเศร้า	คิฉันเป็นทุกข์
พระจันทร์สนุก	คิฉันสบาย
พระจันทร์เดือนหงาย	คิฉันเดินเล่น
พระจันทร์เดือนมืด	คิฉันนอนเสีย

เพลงบทสลับนี้บางครั้งผู้กล่อมก็แปลงตรงคำ คิฉัน เป็นชื่อของเด็กที่ตนกล่อม ส่วนมากมักจะเอาชื่อเล่นของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความพอใจ

ในภาคอีสานเพลงกล่อมเด็กหลายเพลงล้วนแล้วแต่เป็นการระบายของหญิงหม้าย ที่จะทอฏปฏิบัติภารกิจอย่างหนึ่งคือการหาคู่ใหม่เพื่อจะได้เทียมหน้าเทียมตาเพื่อนฝูง การหาคุณั้นจะกระทำเมื่อคืนเดือนหงาย ดังเพลงที่ว่า

นอนชะหล่าหลับตาชะแมเคอ	นอนชะหล่าหลับตาแมสิ่กอม
นอนอยู่แควนอนแล้วแมสิ่กวย	แมสิ่ไปเซนฝ้ายเคียนหงายงามเจ้าผู้บ่าว
แมสิ่หาพอน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง	ผู้งหมูงแมป้าอาวอาเพิ่มเบิ่ง
เบิ่งก็เติงบไค่กายไค่เพิ่นก็ซัง	หลังกันส่ตอแ่งกันอยู่
เพิ่นเติงก็เติงฆ่าแมเจ้าคังหมา	

ศัพท์	นอนชะหล่า = นอนเสียเถิดลูกน้อย	กอม = กล่อม
กวย	= ไกว	เซนฝ้าย = บั่นฝ้าย
เคียนหงาย	= เดือนหงาย	เว้า = คอย
พอน้ำ	= พอล้าง	เพิ่น = ทาน
ผู้บ่าว	= ชายหนุ่ม	เบิ่ง = อูแผล
เติง	= พึ่ง	ไค้ = ไกล
ซัง	= เกสียค	ส่ = ส่
เติง	= ทั้ง	

พิจารณาพรรคที่ขีดเส้นใต้ เราจะเห็นว่าฉากที่ควรจะมีบรรยากาศอันสวยงาม
สดชื่น เพื่อที่จะผูกคยกันนั้นคือคืนเดือนหงาย

เรื่องอุไร กุศลาสัย ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระจันทร์กับบรรดาภี
ว่า "เป็นความสัมพันธ์ชนิดที่ตรงตากันกระชับแน่น จะแยกจากกันเสียมิได้ อุปมาดั่งน้ำสะไบ
บ่มพันแน่นอยู่กับทรวงอกของสตรีเพศฉะนั้น"¹ ดังนั้นพระจันทร์จึงมีบทบาทมากใน
วรรณคดี ทั้งวรรณคดีแบบมุขปาฐะ และมุขปาฐะ สำหรับเพลงกล่อมเด็กนั้นสมมุติให้
พระจันทร์เป็นเหมือนคนที่ตนสามารถพูดคุยได้ หรือในเพลงเด็กเล่นก็สมมุติให้พระจันทร์
เหมือนคนที่ใจดี ที่เด็กสามารถขออะไรก็ได้ ดังเนื้อเพลงที่ว่า

จันทร์เจ้าเอ๋ย	ขอข้าวขอแกง
ขอแหวนทองแดง	ผูกมือน้องข้า
ขอช้างขอม้า	ใหน้องข้าชี้
ขอเกาอี้	ใหน้องข้านั่ง
ขอยายชัง	เลี้ยงน้องข้าเด็ก
ขอยายเกด	เลี้ยงตัวข้าเอง

บทเห่กล่อมพระบรรทมกล่าวถึงคืนเดือนหงายไว้อย่างไพเราะมาก เช่น

เห่เอ๋ยวันเพ็ญ	พระจันทร์ก็เปล่งปลั่งลอย
เห่ดื่องชะแล่มแหมชอย	เกดอ่อนคล้อยลอยลม
แจ่มแจ้งแสงส่อง	สว่างทองพระบรรทม
น้ำค้างลงพร่างพรหม	ข้าเฝ้าชมพระจันทร์รา

¹ กระแสร์ มาลาภรณ์ วรรณคดีเปรียบเทียบเบื้องต้น หน้า 77
(อ้างอิงมาจาก พระจันทร์ในวรรณคดีของ เรื่องอุไร กุศลาสัย)

ที่กลางเดือนเหมือนกระต่าย
ลอยเลื่อนเคลื่อนกลา

.....

เห่เวพระจันทร์เพ็ญ
เคลื่อนคล้อยลอยโหม
ทรงกลดทุกหมกเมฆ
งามเพลินเจริญใจ
ดูดวงเดือนก็เลื่อนลอย
ดูนารักลึกซึ้ง
ดวงเดือนข้างเหมือนภักตร์
พรึงเพริศประเสริฐยิ่ง

คล้ายคล้ายหายกับตา
ทุกเพลาราตรี

.....

ดูเปล่งปลั่งวิมลโฉม
ดูน่าประโลมละลานใจ
แลวิเวกนภาลัย
จะหายไปกับนัยน์ตา
แซมช้อยดั่งเลขา
พระจันทร์หาช่างงามจริง
นรลัคน์พระองค์หญิง
น่าประวิงใจเอย

5.3 บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับฝน สภาพฝนตกทำให้แผ่นดินชุ่มชื้น ยังผลให้เกิดความรู้สึกสดชื่นในจิตใจ ดังนั้นคนมักจะนำเอาสภาพของฝนมาใช้ขับกล่อม เช่น

ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย
เย็นทั้งยอดแตง
เดือนเอยเดือนหก
ข้าวเข้าเป็นข้าวค่า

เขยลงมาให้แรงแรง
เย็นทั้งนวลนางเอย
ฝนตกอยู่พราพรา
กรรมแล้วพอกคุณ

บทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ก็มีเพลงเกี่ยวกับฝน ดังนี้

ชนตกเหอ
ปลาช่อนตัวเล็ก
ทำปรี๊ดเหอ
เข้ามาตีปลักตีแปลง

ตกมาเล็กเล็ก
เข้ามาตีปลักและตีแปลง
ทำสูมิให้น้องແທ່พอแรง
ตัวแดงเหมือนข้อมkringเอย

ศัพท์ ชนตก = ฝนตก ทำปรีอ = ทำไม สุ่ม = สุ่ม

ชนตกเหอ	ตกลงสุ่มสุ่ม
แขนงไม้กอหนุม	แตกพุ่มขึ้นกลางกอ
ถ้าตัวที่เป็นช้าง	ที่จะเข้าไปข้างเอามาสักหนอ
แตกพุ่มขึ้นกลางกอ	สองหนอเทียมเทียม... เหนอ... กัน

ศัพท์ แขนงไม้ = แขนงไม้ กอหนุม = ต้นไม้ที่กำลังงาม
 หนอ = หนอ

ชนตกเหอ	ชนตกแะชะง
ค่างคกชัวกั้ง	ขึ้นไขปากบอ
น้องรักเหมือนอ้ายตาย	สากตัวพี่ชายอ้ายมาขอ
ขึ้นไขปากบอ	สองหนอเทียมเทียม... กัน

ศัพท์ แะชะง = ลักษณะของฝนตก ชัวกั้ง = ไม่ทราบความหมาย

ชนตกเหอ	ชนตกลงฝอยฝอย
โลกนั่งกอยขอย	กอยเจ้าศรีหวัคนางโนรา
คอบเข้าถ้าไม่เห็น	คอบหวนเป็นถ้าไม่มา
คอบเจ้าศรีหวัคนางโนรา	ปาทนี้ไปร่า... ไหน

ศัพท์ กอยขอย = กอย เจ้าศรีหวัค = ชื่อคน ปาทนี้ = ป่านนี้

ฝนตก (เฮ้อ)	ตกมาแะ ๆ
พาวิ่งไปรับแม่	แม่เอ๋ยเรามากกลางฝน
แม่เขาชี้ข้าง	แม่เราปักชิงใบมน
แม่เอ๋ยเรามากกลางฝน	มากกหนดหนทางเดินเอ๋ย

ศัพท์ จึง ต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นพ้อแต่เล็กกว่า ไซ้ยังฝนได้
พา น้ำ

ฮา...เอ้อ...ฝนตกเหอ	ฝนพรัดหมั่นตกไม่วายเว้น
ในใจของน้องเหมือนน้ำงั้น	ความฝันไม่เว้นสักเวลา
ตื่นได้แต่แรกโกซัน	ไปแก้ความฝันกับพระมารดา
ความฝันไม่เว้นสักเวลา	พี่ของน้องขาดคนเคียง...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ ฝนพรัด ฝนที่เกิดจากลมที่พัดมาจากทิศตะวันตก เพลงนี้ได้จากจังหวัดภาคใต้
ฝั่งตะวันออกมี ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา
พัทลุง

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ส่วนมากบรรยายสภาพของฝนในบทแรกของบทเท่านั้น
ส่วนบทอื่น ๆ ก็เป็นเนื้อความอื่น แต่อย่างไรก็ดี ทำให้เราเห็นความร่ำรวยของภาษา
ใต้ที่สาบรุดสร้างคำบรรยายลักษณะของฝนที่ตกมา เช่น ฝนตกเล็กเล็ก ฝนตกซุ่มซุ่ม
ฝนตกชะชะงัง ฝนตกฝอยฝอย ฝนตกแซแซ ฝนตกฉาด ฉาด ในภาคกลางลักษณะของฝน
ที่ตกก็มี ฝนตกหิมหิม ฝนตกสุบสุบ ฝนตกจึกจึก ฝนตกพรำพรำ ฝนตกปรอยปรอย

5.4 บทเพลงที่เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ต่าง ๆ ไม่ค่อยทำให้เกิดความสวยงาม
แก่ผู้พบเห็น นับว่าเป็นสิ่งที่ทำให้คนเกิดความขุสขขึ้น ดังนั้นในเพลงกล่อมเด็กจึงกล่าว
ถึงพืชพรรณไม้ต่าง ๆ มากมาย เช่น

วัดเอยวัดสิงห์	มีต้นกระดังงาแน่นแก้ว
ดอกบัวนั้นบานแล้ว	อยู่เหนือน้ำอรชร
สาวน้อยเอื้อมือเด็ก	สาระพัดเจ้ายังอ่อน
เค็ดได้แต่เกสร	มาโรยที่นอนอุแม่เนา

จากการสัมภาษณ์ ประเทือง คล้ายสุบรรณ ได้ให้ความเห็นว่า สาระพัด
น่าจะถือใบบัวอ่อนที่มันปลายใบมันงอเข้าหากันเป็นรูปแหวม.

ในบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้นิยมเอาชื่อต้นไม้และดอกไม้มาเป็นบทนำ แต่เนื้อความนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับต้นไม้และดอกไม้นั้นเลย เช่น

กาเกดเหอ	กาเกด
ตัดดอกหวายเทศ	รักน้องหมแพรคำ
สัญญาอยู่กับพี่	ให้พี่นั่งถ่าอูยคมคำ
รักน้องหมแพรคำ	เหตุใดไทรหลาวพี่ไม่มาให้น้องนั่งถ่า..อูย

ศัพท์ กาเกด = ดอกการะเกด
 หม = หม ในที่นี้คือสวมเสื้อ

และยังมีต้นไม้ พรรณไม้อื่น ๆ เช่นที่ใช้เป็นคำขึ้นต้นของบทเพลง มีดังนี้

ประเภทไม้ดอก	ดาวเรือง ดอกลิ้น (ดอกมลิวัลย์) ดอกน้ำเต้าผ่า ดอกดาวจาย (ดาวกระจาย) ดอกสำพง (ดอกลำโพง) ดอกคี่ปี่ ดอกลำเจียก ดอกโพตาน (ดอกพุทตาน) ดอกทับทิม ดอกเมละ (มะลิ) ดอกแค
ต้นไม้	ต้นกล้วย ต้นส้ม ต้นโหนด (ตาลโหนด) ต้นรัก ต้นปริง ต้นรักซ้อน ต้นโพ ต้นมะขามป้อม ต้นยาง ต้นส้ม ต้นแบก (ตะแบก) ต้นผัก ต้นย่านหนัก (ส้มปะรก) ต้นหนูน (ขนุน) ต้นม่วงหิมพานต์ ต้นม่วงคราวญ ต้นโค (ประดู่) ต้นพร้าว

อย่างไรก็ตาม แม้แต่ใช้เป็นชื่อขึ้นต้นบทเพลงเท่านั้น แต่เราก็ได้รู้ว่าพืชพรรณไม้ในแต่ละท้องถิ่นใต้มีพรรณไม้อะไรบ้าง

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีหลายบทที่ขึ้นต้นบทเพลงโดยใช้ต้นมะพร้าวต่อด้วยคำว่า "ทาง" แล้วเติมคำเข้าไป คำที่เติมนี้ไม่ได้บ่งจะให้ความหมายตามรูปคำ แต่มุ่งจะให้รับสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ในบาทที่ 2 บทที่ขึ้นต้นด้วยมะพร้าว เช่น

๓๓
 ๓๓
 ๓๓
 ๓๓
 ๓๓
 ๓๓

๓๓
 ๓๓
 ๓๓
 ๓๓
 ๓๓

ตัวอย่าง

ฮา...เออ...๓๓
 กาปากหมันเข้ากลุม
 จาเหอพอมูโปลก
 พอมูโลกโคเสีย

๓๓
 พอมูโลกโคเสีย
 พอมูโลกโคเสีย
 พอมูโลกโคเสีย...เออ...เออ...เออ

ฮา...เออ...๓๓
 เป็นลูกหนวยเกี้ยว
 อ้วนแม่ลึกก็เคียน
 วอนแม่เออเคาควงพระจันทร์

๓๓
 วอนแม่เออเคาควงพระจันทร์
 บัญเรือนอ้วนแม่ลึกก็วัน
 ก็วันอี...เออ...เออ...ได้

ฮา...เออ...๓๓
 ฟ้ามาเหนือเหนือ
 แก่เมียบีบเมียบ
 ไกรเหลยบูณาให้พินอน

๓๓
 ฟ้ามาเหนือเหนือ
 ฟ้ามาเหนือเหนือ
 ฟ้ามาเหนือเหนือ...เออ...เออ...เออ

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานที่มีการบรรยายถึงพืชพรรณไม้ต่าง ๆ เช่นกัน เช่น

โอ้นชาไหมไปกวยชาหมี
 เคียนสิบสองเขาว่าดอกจัว
 ดอกเคียนกลางบ้านเกยเลย
 เข้าบ้านเห็นสุจิกจัน

เคียนสามสี่เขาว่าดอกทอง
 ดอกจัวบานดอกจันก็เหี่ยว
 ดอกสมบานไม่บานก็เฒ่า

เอเอเอียนอนสาหล้า	หลับตาแมลิก้อม
คันแม่ไปไฮไค้ไ้โกมาหา	คันแม่ไปนาไค้ปาลามาป้อน
คันแม่ไปเลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนม่อน	แมลิก้อมไ้บม่อนมาช้อนไ้บหมี่
เคื่อนสี่คอกของกะจิบาน	เคื่อนสามคอกจานกะสิหลั่น
ควยลงทุ่งเขาเอ็กวิน	เอ เอ
อื้ออื้อจานอนสาหล้า	หลับตาแมลิก้อมให้เจ้านอน
จ้วยจ้วยนอนแล้วแมลิกว	พ้อไปไฮ้ไ้กับคอกมันป้า
แม่ไปนาไ้กับคอกป๋องแอ้ว	

ศัพท์ คอกเคื่อ = คอกไม้มี 3 ชนิด คือ เคื่ออุทุมพร เคื่อปล้อง และเคื่อดิน
 คอกจาน = คอกทองกวาว
 บหมี่ = ใบคล้ายใบเต็ง ผลกลมเป็นพวงมีเมือก รากใช้ทำยา
 บม่อน = ใบของต้นม่อน ใช้เลี้ยงตัวไหม บางครั้งก็เรียกว่า ใบหม่อน
 คอกมันป้า = คอกกันเกลา

6. บทเพลงเกี่ยวกับเรื่องความรักของหนุ่มสาว

เนื้อหาที่แสดงในเรื่องความรักของหนุ่มและสาวมีมากในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ส่วนภาคกลาง และภาคอีสานมีเล็กน้อย สำหรับภาคเหนือไม่ปรากฏ ในภาคใต้บางจังหวัด เช่น สงขลา ตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช เรียกว่าเพลงร้องเรือ สาเหตุที่ได้ชื่อดังนี้เข้าใจว่าเพลงนี้เป็นเพลงที่หนุ่มสาวร้องเกี่ยวกันในเรื่องมาก่อน ซึ่งในบทที่ 2 ได้กล่าวไว้แล้ว ดังนั้นในการที่หนุ่มทักทายสาวด้วยการคมคายที่น่าฟัง ฝ่ายหญิงจะกล่าวตอบด้วยการไม่แพ้กัน เนื้อความก็เป็นเกี่ยวพาราสี ส่วนหญิงก็ว่ากล่าวเป็นการไว้เชิง ดังตัวอย่าง

หญิง	ฮา...เอ้อ...อายคักหัวเหอ คักหัวข้างแทน แยงเอาผ้าถุง แยงน้องว่าไหร	อย่ายั่วอย่าแยง แยงน้องว่าไหร คักหัวมันหุ้งเอาแหวนใส่ คักหัวมันรอยเอ้อ เหอ...ทอน
ชาย	ฮา...เอ้อ...คักหัวพี่น้องเหอ คักหัวไปเกิดเจ้าหัวผ้า คักหัวไปเกิดเจ้านมสอค ถึงน้องคำพี่ไม่สาแกลน	เหมือนคักหัวกลุ้มหัวเกล้า ตัวพี่ไม่สาไม่แกลน ต่อคำนี้จะกอดให้โพกแบน ให้แบนเหมือนเงินเบี้ย เอ้อเหอ
ศัพท์	แยง = แหย่เข้าไป ทิ่มแทง ว่าให้เจ็บช้ำน้ำใจ คักหัว = เข้าใจว่าเคียดหงายถึงการคักหัวในการประหารชีวิต ต่อมาเป็น คำคำของผู้หญิง หมายความว่าให้ถูกคักหัว	

คล้าย จันทพันธ์¹ ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า บทเพลงกล่อมเด็กมักมีได้ สมัยก่อนนอกจากจะใช้กล่อมบุตรแล้ว มักจะร้องเกี่ยวกับในเชิงคู่สาวด้วย เป็นการละเล่น อาศัยปฏิภาณกวัดข้อมโต้กัน คล้ายกับการเล่นโคลงในสมัยศรีปราชญ์ ดังนั้นเพลงกล่อมเด็กภาคใต้จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความรักอยู่มาก เช่น

6.1 ความรักคัมภีร์ ทั้งชายและหญิงเมื่อมีความรักก็ไม่ว่าจะแสดงออกได้ อย่างไร มีเพียงวิธีเดียวคือการร้องเพลงกล่อมเด็ก เป็นการระบายอารมณ์และความ ในใจของตน เช่น

ฮา...เอ้อ...น้องนอนเหอ น้องนอนอยู่คนเดียว หมอมพอแกร่องถาม คิดคิดเอื้อนหัวใจ	นอนกอดหมอนหัวเขี้ยว คิดคิดเอื้อนหัวใจ เจ้าโงมงามร้องว่าไหร ไม่มีใครนอนเพื่อน้อง...เอ้อ...เหอ
--	---

¹คล้าย จันทพันธ์ "กลอนกล่อมเด็กมักมีได้" พัทลุงวิทยา หน้า 63

สา..เอ๋อ..ดมพึกเหอ	พึกมาอยู่อกแวก
ในอกของน้องเหมือนอีแตก	ใครเลยจะเข้ามาลวงโร
ถ้าเป็นอีพร้าน้ำเต้า	จะมาให้พี่น้องชาวบ้านดู
ใครเลยจะเข้ามาลวงโร	ในอกในพรวงน้อง..เอ๋อ..เหอ

ศัพท์ อี = จะ พร้า = พักเชียว น้ำเต้า = พักทอง

สา..เอ๋อ..เคียนขึ้นเหอ	ขึ้นมาเพียบปลายไม้ไผ่
รักกันแต่ในใจ	ไม่เท่าไรใครไปขอให้
ตัวพี่เป็นแมงโก่ทอง	ตัวน้องเป็นพวงดอกไม้
ไม่เท่าไรใครไปขอให้	รักกันแต่ใน..เอ๋อ..เหอ..ใจ

6.2 เกี่ยวกับพาราสี ส่วนมากเป็นฝ่ายชายเอ่ยปากฝากรัก แล้วหญิงก็กล่าว
โต้ตอบ เช่น

ลูกสาวใครเอ่ย	เดินมาสองคน
อยู่หน้ามน ๆ	หยุดตรงนี้สักคนหรือจะน้อง
พี่ไม่ให้เจ้าทำอะไร	ผัดแบ่งแต่งไรอยู่ในห้อง
หยุดนี้สักคนหรือจะน้อง	ในห้องพี่ชายก่อนเอ่ย
สา..เอ๋อ..ลูกสาวใครเหอ	สาวเดินมาหน้าอาค
แลข้างเดินข้างนาค	ดูสาบาคตาชาย
หิสงสงสัยนางน้องแก้ว	จะมีคู่เสียแล้วโสหมิงหนา
ล่ำเอวกับล่ำอก	พืงตกแต่เกสร่อนพุ่มมาลา
จะมีคู่เสียแล้วโสหมิงหนา	หน้าน้องเหมือนนางว. เอ๋อเหอ..เคียน

ศัพท์ อาค = ท่าทางการเดินอย่างรีบแต่ไม่ถึงกับเร็วนัก
 สา = รู้สึก
 โสหมิงหนา = กะมังหนา

ฮา...เอ้อ...หวั่นเย็นเหอ
ทางช่องหน้าต่างที่เคยคอย
ถึงไม่ได้ปล่อยคอยอดจินดา
นับว่าสาวน้อยคอยไม่เห็น

แลเห็นแต่ยิ้มอยู่สักหน่อย
นับวันสาวน้อยคอยไม่เห็น
ขอแลแต่หน้าทุกเช้าเย็น
คู่เชยที่แค่นี้ใจ...เอ้อ...เหอ

มีเพลงกล่อมเด็กภาคกลางอยู่บทหนึ่งที่มีเนื้อความเกี่ยวพาราสีเช่นกัน คือ

ลูกสาวใครเอ๋ย
นั่งเรียงอยู่เคียงแม่
ใครหนอที่รู้จัก
จะยากเย็นเป็นข้า
กลางวันจะไขเจ้า
ร่วมฟูกแลร่วมหมอน

ลูกสาวของชาวแพ
คือเจ้าสุดทางตา
ช่วยชักให้หนีบรา
เพราะหญิงคนนี้ก็ทำเนา
กลางคืนจะเกล้าให้นางนอน
ร่วมที่นอนเจ้าคนเดียวเอ๋ย

ลักษณะธรรมเนียมในการแต่งงานที่พบเห็นได้จากวรรณคดีประนิราศนั้น จะมี
ธรรมเนียมอย่างหนึ่งที่คล้ายคลึงกัน คือมักจะพรรณนาความรักของตน โดยยกคู่รักใน
วรรณคดีมาเปรียบเทียบ เช่นในโคลงทวาทศมาส ว่า

ปางบุตรนาคเรศไท
จากสีดาคว้าวดี
ยังคืนสู่เสาวกต
ดาอนุชนองแคว
ศรีอินรุทษราศร้าง
ศรีอุสวายุโรไกล
เทวานราจร
ยังง้วน่าน้องแคว

ทศรถ
ลาศแล้ว
ยุพราช
คลาไคล
แรมสมร
คลาศแล้ว
จำจาก
คอบคิน

สมุทรโสมเรศร้าง
 ชุมคีติาลเนิน
 ปางเจ็บบ้างอภิล
 ยงงพรำน้ำวนองเอน

แรมพัน
 ไม้เต้า
 ลิวโลก
 ร่มรยง

และจากโคลงนิราศหริภุญไชย ว่า

ปกาพิโยคสร้อย
 สมุทรโสมร้างพินทุ
 ชุมมาจากเจียนอุ -
 อกฟี่แอนรอนร้าง

สุชนุ กิติ
 แมงม้าง
 ชาราช
 กว่ำเปื่องบุราพ

ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ของไทยก็มีการยกเอาคู่รักในวรรณคดีมาเปรียบกับ
 ความรักของตนเช่นกัน เช่น

รักนุชเหอ
 เหมือนเจ้าอุณรุธรักอุษา
 พระศรีสุนทรทรงกิดีรักโนรา
 ท่าปรีโอนางเปื้อเย็นจะเห็นใจ

สิ้นสุดที่รักเจ้าหนักหนา
 นางสีดารักพระรามไม่คลายใจ
 เหมือนตัวของข้ารักเจ้าหน้าใบ
 ทกใส่ว่าที่รักกนเอน

กัพท ท่าปรีอ = ท่าอย่างไร ทกใส่ = ใส่ความ กนเอน = คนอื่น

จะเห็นได้ว่าผู้แต่งพื้นบ้านมีความรู้และสนใจงานของกวีเอกของไทย ประกอบกับ
 อารมณ์ของกวีจึงสามารถแต่งเพลงกล่อมเด็กมีโวหารงดงามไม่แพ้นิราศเล่มสำคัญ ๆ เลย

6.3 รักมีอุปสรรค อุปสรรคของฝ่ายชายที่ทำให้รักไม่สมหวังก็แก้พ่อแม่ของหญิง
 ที่ตนรัก อุปสรรคของฝ่ายหญิงก็คือฝ่ายชายมีภรรยาอยู่ก่อนแล้ว และบางครั้งก็เป็นเพราะ
 ฝ่ายชายหลอกให้รัก ดังเช่น

ฮา...เอ้อ...หมากอ่อนเหอ
 ฟีน้องน้ำป่าเขายังดี
 กับเราไปขอเขาไม่ให้
 ขกนางเหรีให้คนเอน

ฮา...เอ้อ...รักกันเหอ
 อ้ายไทรเอ้ยหมั้นขวางไว้
 ถ้าพี่นี้เป็นนก
 ชมแต่ปลายไม้้อยูรายเรียง

ฮา...เอ้อ...ไปเมืองเหอ
 โปตานบานอยู่ถ้ำ
 บุญของฟีน้อยดอยไม่ถึง
 หลายเพลามาแล้วแก้วน่ารัก
 กั้วป่าแก้วซ่า
 หิ้งกว้างหิ้งลึก
 กั้วป่าแก้วซ่า
 พี่ชายไม่ได้ไปอยู่อาบ

ผ่านน้ำแล่นล่องทั้งสี่
 ขกนางเหรีให้คนเอน
 เขาว่าพี่ชายเราทางเงิน
 กับเราเขาเงินเสีย...เหอ
 ไปมาหากันก็ไม่ได้
 พี่ชมแต่ปลายไม้้อยูรายเรียง
 พี่จะตกหังเอาแต่เสียง
 ฟังเสียงของแม่รอยซึ้ง...เอ้อ...เหอ
 ชมคอกดาวเรืองในเมืองฟ้า
 หลายเพลามาแล้วแก้วน่ารัก
 คอยนั่งร่ำฟิงจิ้งออกหัก
 ใครได้ใครรัก...เอ้อ...เหอ...เออ
 น้ำเย็นเหมือนหมึก
 พี่ชายไม่ได้อยู่อาบ
 ให้หนังสือมามิได้ขาด
 วาสนาชาบน้อยเคียว

ฝ่ายชายมักจะกล่าวว่าคนคำค้อยไม่มีวาสนาที่จะไค้หญิงมาเซชม แต่มีอีกบทหนึ่ง
 ที่แปลกไปจากที่กล่าวมาแล้ว คือรักของชายที่ไม่สมหวังก็เป็นเพราะตนรูปชั่วตัวดำ ดัง
 เนื้อเพลงที่ว่า

ซิน้อง...ซี้ตั้นสมนาว
 จิहांหรือเพื่อนเหอพี่ไม่แกลังท่า

พวกโหมสาว ๆ เกสียคพี่ว่าคำ
 เกสียคพี่ว่าคำกำเนิดมาเอง...เหอ

อุปสรรคของฝ่ายหญิงก็มี เช่น

ดอกแคะ	แด ๆ เป็นดอกเลา
ขึ้นชื่อว่าตัวเขา	ตัวน้องไม่ปรารถนา
กลับไปเรือนเกิดพ่อท้าววาค	หย่าเมียให้ชาค้อยมา
ตัวน้องไม่ปรารถนาหา	ชาวรักขามมาเองเออ

อีกบทหนึ่งเนื้อความผิดเพี้ยนไปเล็กน้อย

ฮา...เอ้อ ดอกแคะเหอ	แดแดจะกลายเป็นดอกกันเกรา
สัญญาตัวว่าตัวเขา	ตัวเราไม่ปรารถนาหา
กลับบ้านก่อนเกิดพ่อท้าววาค	หย่าเมียให้ชาค้อยก่อนต่อมา
ตัวเราไม่ปรารถนาหา	ลึกเมื่อกว่า...เอ้อ...เหอ...เดียว
ฮา...เอ้อ	คือคันหมุนหนึ่งเหอ
ลูกเมียพี่ชายยัง	อย่าหวังเข้ามาเลยมั่งอร
ลูกเมียพี่ชายยังอยู่เต็มตัก	เมียรักยังขวางแทนที่นอน
อย่าหวังเข้ามาเลยเจ้ามั่งอร	เมื่อก่อนพี่ชายยังอยู่เออ
ฮา...เอ้อ มีกรรมเหอ	สองราเรามีกรรม
มาปูกุมบาปปลาน้องไม่เคยทำ	ขอพบพี่ชายภายภาคหน้า
ชาตินี้ตัวน้องมาหลงเกิด	หย่าเมียเสียเกิดพ่อเด็กฟ้า
ขอพบพี่ชายภายภาคหน้า	ถ้าน้องของหวัน...เอ้อ...เหอ

บทเพลงทั้ง 4 บทนี้เป็นของฝ่ายหญิงที่บอกกับฝ่ายชายว่าเป็นเพราะชายมีกรรมมาอยู่ก่อนแล้ว จึงทำให้หญิงไม่อาจที่จะยอมรับชายได้

อีกประการหนึ่ง ฝ่ายหญิงคิดว่าชาวนั้นไม่ได้รักตนจริง เพียงแต่หลอกให้หญิงหลงเท่านั้น ดังบทเพลงที่ว่า

สา..เอ๋..รักกันเหอ	รักกันคนทำหลัง
พี่ไม่รักน้องจริง	น้องไม่สู้ขามสู้ไต่
เพื่อนเขาทิ้งเพทอดไม้แก่น	พี่บาวหัวแหวนทอดไม้ไผ่
น้องไม่สู้ขามไม่สู้ไต่	ไผ่หักลงกลาง..เอ๋..เหอ..ปล้อง

6.4 รักไม่สมหวัง จึงมีบทเพลงที่คร่ำครวญเพราะความผิดหวังในเรื่องความรักทั้งหญิงและชาย บางบทก็ใช้คำตัดพ้อค่อนข้างรุนแรง เช่นฝ่ายหญิงว่าชาย

สา..เอ๋..น้ำไหลเหอ	หลากไหลมากสีกสีก
โลกท่านผู้ดีไม่มีศักดิ์	โลกรักน้องแล้วดอยหนี
คดข้าวใส่พลกหมา	เรียกพี่ยามาในพันปี
โลกรักน้องแล้วดอยหนี	ผู้ดีไม่มีเอ๋..เหอ..ศักดิ์

บางบทก็ตัดพ้อและประชดประชัน เช่น

สา..เอ๋..หรีบพองเหอ	ลอยล่องเข้ามาหาหรีบนาก
ไม่ไรรหรือว่าตัวน้องยาก	บากหน้ามาหาตัวน้องโย
ไม่ไรรหรือว่าตัวน้องชั่ว	ซุดหลุมฝังตัวไว้เมื่อใด
บากหน้ามาหาตัวน้องโย	ถูกใจเมื่อภาย..เอ๋..เหอ..หลัง

การตัดพ้อที่ว่าในเชิงเปรียบว่าหญิงนั้นไม่มีค่าเป็นเพียงตลับนาก ส่วนชายนั้นเป็นตลับทอง ตัวเขอนั้นเป็นคนจนแล้วชายบากหน้ามาหาทำไม

การคร่ำครวญเมื่อรักไม่สมหวัง อ้างถึงการที่ไม่ใช่เป็นเนื้อคู่กัน จึงจำเป็นต้องจากกัน เช่น

สา..เอ๋..ลำพูนน้อยเหอ	หึงหอยมาแหวอยู่ทุกวัน
ไม่ใช่คู่กัน	อย่าผูกพันกันเลยเจ้าขวัญชาย
ส่วนตัวพี่ก็ไม่หนี	ส่วนตัวน้องนี้ก็ไม่หน่าย
อย่าผูกพันกันเลยพ่อขวัญชาย	ไม่ตายก็อย่าพบกัน..เอ๋..เหอ

6.5 กร่ำกรวนเมื่อต้องจากกัน บทเพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความเช่นนี้มีอยู่มากมาย บางบทมีโวหารไพเราะกินใจไม่แพ้ในกำสรวลศรีปราชญ์เลย

อา..เอ๋..น้องนอนเหอ
เจ้ามือไปสอคอกหมอนทองไว้
น้ำตาของน้องคือหาฝน
ร้องไห้รำรักพี่บุญสือ

อา..เอ๋..เรือใหญ่เหอ
อย่าว่าเหลยนวนน้อง
พี่ชายบากหน้าหัวเรือไป
เรือพี่ล่องไปสงขลา

อา..เอ๋..ฟ้าสิ้นเหอ
พี่ชายก็อยู่ไม่ได้นาน
คึกคึกขึ้นมาไม่นานไป
คำนึงถึงฟ้ามันสิ้นครวญ

ศัพท์ อยู่แคว้น = อยู่คนเดียว

อา..เอ๋..ไปสงขลาเหอ
ถ้าพี่นิคตัวไถ่กลายเป็นนก
เป็นเรือคหรือเป็นไร
เป็นหนูอยู่แคว้น

อา..เอ๋..ลมพัดเหอ
หอมหึ่งคอกขี้หมัน
สุกสวาทของนุชเอย
น้องก็ควากลิ่นพ้อพูนหัว

นอนกอดหมอนทองก็ร้องไห้
ร้องไห้รำรักพี่บุญสือ
นวลเจ้านามคนปลายสือ
ต่อเรือพี่มา..เอ๋..เหอ..ถึง
ชักใบขึ้นแล้วว่าอีล่อง
เรือพี่ล่องไปสงขลา
หรรษาขี้กิ้งกิ้งแก้วตา
เคียนสีเคียนหักก็มา..เอ๋..เหอ..ถึง
สิ้นมาแถบอีसान
นิกสงสารแต่ฟ้ามันสิ้นครวญ
นิกสงสารขอกใจอยู่แคว้น
น่านิกถึงนวนน้อง..เอ๋..เหอ

ลาไปลาม่าน้ำตาตก
พี่บินไปตกในที่นอน
พี่จะเข้าไปไซ้ที่ไต้หมอน
ไปสู่ที่นอน..เอ๋..เหอ..น้อง
ลมพัดมารวบิน
น้องคิดว่ากลิ่นพ้อพูนหัว
อยู่ที่ไหนเหลยน้องไม่เห็นตัว
คิดตัวน้องมาเถา..เอ๋..เหอ

ฮา...เอ้อ...สุดจิตสุดใจเหอ
 กิดถึงโฉมปรางนางสาวน้อย
 นึกถึงนกกกระทร้อง
 ปานี้นั่งคอยห้อยอาลัย

ฮา...เอ้อ...พี่ไปเหอ
 พี่ไปไม่ชักกลับมากรอง
 ถึงตัวพี่ไปใจพี่ยัง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า

ฮา...เอ้อ...พี่ไปเหอ
 นางอยู่หลังนั่งคอยดำ
 ยามหนึ่งเชื่อว่ามาบก
 แลยามถามหาพ่อน้ำใบ

ร้องไห้หาใครหัวใจห้อย
 ปานี้นั่งคอยห้อยอาลัย
 คำนึงถึงน้องจากช่องไพร
 ครวญคร่ำรำไรอยู่ เอ้อ...เหอ
 อยู่หลังค้ำใจนางไรทอง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า
 สาวน้อยร้อยขันธ์ระวีกาย
 ไม่ตายคอยพบกัน...เอ้อ...เหอ
 ไม่แซเท่าใดพี่กลับมา
 แลยามถามหาพ่อน้ำใบ
 ยามหนึ่งเชื่อว่ามาเรือใหญ่
 ก่อใจขึ้นมา เอ้อ...เหอ...ถึง

ศัพท์ แซ = ช้ำ ดำ = คอย ตีมา = จะมา

ฮา...เอ้อ...พี่ไปเหอ
 ชานักสัณสามเคื่อนหวา
 เชิญเจ้าคอยดำ
 พี่จักกลับมาหาโฉมศรี

ฮา...เอ้อ...สุดจิตเหอ
 ไม่วิหะพี่ไม่ไป
 ในอกของพี่เหมือนหินถ่วง
 จะอยู่โฉมกลอยใจให้หายรัก

ไม่แซเท่าใดพี่กลับมา
 พี่จักกลับมาหาโฉมศรี
 จักแจะกายาไว้ถ้าพี่
 ไม่แซพี่มา...เอ้อ...เหอ...ถึง
 สุดกิดของพี่แควแก้วกลอยใจ
 จะอยู่โฉมกลอยใจให้หายรัก
 ในทรวงของพี่เหมือนตรบัก
 เวรกรรมจำซัก...เอ้อ...เหอ...ไป

ปางตงแก้วชำ
 ป่าพร้าป่าหมาก
 เพื่อนเล่นเพื่อนหัวของน้องเอ
 ส้มกำลำไย

เรือใหญ่
 รักกันไม่ทันจะได้อยู่
 รักกันไม่ทันถึงไหน
 เห็นปลายลำพวยอยู่ลิบ ๆ
 พี่ไปฝากโทรไให้น้องชม
 ชมแล้วทิ้งไว้ข้างนอน
 โกรธหรือข้างขกขึ้นใส่หมอน
 โศกาอาวรณใจเอ

ไปไหนเหอ
 ฝากใต้เพดาน
 เวลาน้องร้อง
 แลน้ำลายลองเทขายหม
 ออ...เออไปไหน

ฝากเช็ดหน้าแพร
 กรรปโซไทรเหลย
 หวิดน้ำโลบหน้า

ไปไหนเหอ
 ฝากผ้าเช็ดหน้าแพร
 ทำเปรอเหลาพี่เหอ
 หวิดน้ำล้างหน้า

คิด ๆ ขึ้นมาไม่ใคร่จาก
 ส้มกำลำไย
 ที่นี้จะพลัดกันไปไกล
 ต่อใจจะพบกันเออ
 ชักใบแฉ่นจ้องคลองลำพวย
 มาเห็นปลายลำพวยอยู่ลิบ ๆ
 มาจากไกลไปเสียฉิบ
 ไม่ทันจะพริบตาเหอะ
 ฝากแต่เช็ดหน้ากับผ้าหม
 เมื่อน้ำตาน้องตก
 ชมแล้วน้องทิ้งไว้ข้างนอน

ฝากโทรไให้น้องมั่ง
 ดับน้ำลายลองเพนงหม
 หีบผ้าลายลองพี่ขายชม
 ชมแล้วน้องร้อง...ให้
 ฝากโทรไให้น้องแฉ
 แฉแลน้องเช็ดเอาน้ำตา
 น้ำคลองบ่อเตยหลังไหลมา
 ให้หายกำนิ้ง...เหอ...น้อง
 ไม่เทฝากโทรไให้น้องแฉ
 แฉแลน้องเช็ดแต่น้ำตา
 น้ำคลองบ่อเตยหมั้นไหลมา
 ให้หายกำนิ้ง...เหอ...น้อง

มีบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทหนึ่งมีโวหารลึกซึ้งมาก คล้ายกับบทผาเงาใน
โคลงกำสรวลศรีปราชญ์ ใจความว่า

พี่ไปเหอ
สาคนอนหมอนเกบ
ฝากไว้ใต้น้ำสากด้วปลา
ฝากไว้ไกรเหลยนางนงนุช

ฝากแก้วแววไวไว้ไกรเหลย
ฝากไว้ไกรเหลยนางนงนุช
ฝากไว้้นากาสากด้วครุฑ
กด้วครุฑีฟ้า...เอ้อเหอ...ไป

บางบทก็คิดเพี้ยนกันบ้าง เช่น

พี่ไปเหอ
ฝากรวีฝากควายของข้าเอ๋ย
ฝากไว้ท่าที่สากด้วปลา
ฝากไว้ไกรเหลยนางนงนุช

ฝากแก้วแววไวไว้ไกรเหลย
ฝากไว้ไกรเหลยนางนงนุช
ฝากไว้้นากาสากด้วครุฑ
ครุฑเหอหมันพา...ไป

ไปไหนเหอ
ฝากไว้ในเลสากด้วปลา
ฝากไว้ไกรเหลยนางนงนุช

ฝากแก้วแววไวไว้ไกรเหลย
ฝากไว้้นากาสากด้วครุฑ
กด้วครุฑีฟ้าไป

ไปไหนเหอ
ฝากรวีฝากควายนางข้าเอ๋ย
ฝากไว้ในเลสากด้วปลา
ฝากไว้ไกรเหลยนางหม่อมมณีนุช

ฝากเกรวียนเพียนใจไว้ไกรเหลย
ฝากไว้ไกรเหลยนางหม่อมมณีนุช
ฝากไว้้นากาสากด้วครุฑ
สากด้วครุฑหมันพา...เหอ...ไป

ในใจความของกำสรวลศรีปราชญ์ มีว่า

โฉมแม่จะฝากฟ้า
อินทรท่านเทิกเอา
โฉมแม่จะฝากดิน
คันท่านซัดเจ้าหล้า

เกรงอินทร์ หยกอนา
สู่ฟ้า
คันท่าน แล้วแฮ
สู่สรวงดี

โคมแม่ปากน่านน้ำ	อรรณพ แลฤา
บขานาคเขยชอก	ผีใหม่
โคมแม่รำพึงจน	ไตรโลกย์
โคมแม่ไครสงวนไค้	เท่าเจ้าสงวนเอง

กวีต่อไปได้เขียนแบบโวหารปากนางกันมาก ที่มีชื่อก็คือนายกรินทร์ธีเมศร์ แต่งบทปากนางในนิราศกรินทร์ ความว่า

โคมควรจักปากฟ้า	ภาดิน คีฤา
เกรงเทพไทรฉรินทร์	ลอมเกล้า
ปากลมเลื่อนโคมบิน	บนเล่า นะแม่
ลมจะชายชักช้า	ชอกเนื้อเรียมสงวน

ในนิราศตามเสด็จสำนักน้อยของพระยาตรัง มีว่า

โคมเจ้าจะแหวกฟ้า	ปากพรหม เมศฤา
เกรงจะชมฉานเมือ	แบ้ว
จะปากอิศวรกรม	ไกรลาศ
ไฟรากร้อนหล้าให้	หัวแพนง

นอกจากนี้ก็ยังมีส่วนวนปากนางอีก เช่นในนิราศกรุงเก่าของหลวงจักรปราณี (ฤกษ์) โคลงนิราศไปแม่น้ำน้อย ของศิษย์ศรีปราชญ์ นิราศเวียงจันทร์ ของสมเด็จพระมหาเศวตฉัตร นิราศชะเชิงเทรา ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ และโคลงนิราศกาญจนบุรี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กวีชาวไทยอาจจะแต่งเลียนแบบอย่างกวีภาคกลางแต่งเลียนแบบ เพราะว่าเป็นส่วนงานที่นิยม หรืออาจจะเพราะอารมณ์กวีจึงจินตนาการแต่งออกมาแล้วเบี่ยงให้มีลักษณะเนื้อความคล้ายคลึงกัน ก็ไม่อาจทราบความเป็นจริงได้ แต่ถึงจะเป็นในกรณีใดผู้แต่งก็สามารถแต่งไว้ด้วยคารมคมคายไม่แพ้ของเก่า เมื่อคนจะต้องจากนางอันเป็นที่รักความหวังห่วงในชั่วหญิงมีมากมาย

จึงได้พรรณาถึงความรู้สึกออกมาได้อย่างดื่มด่ำกินใจแต่เกินจริง โวหารชนิดนี้เรา
เรียกว่าอสีพจน์ (Hyperbole)

อีกสำนวนหนึ่งจากเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่มีความคมคายไม่แพ้ในวรรณคดีไทย
เช่นกันคือ

โลกเปลเหอ	โลกไว้ช่องฟ้าป่าซี้ดม
เทโวเทวาทกเจ็ดองค์	มาหมรักน้องกำไมหวย
ลมพัดมาไม่โลกต้อง	มาหมรักน้องอยู่รายรวบ
สัมผัสไมหวย	ต้องด้วยความรัก...เอ้อเหอ...น้อง

กัพท์	โลกเปล	ผูกเปล	ป่าซี้ดม	ท่ามกลางหมู่เมฆ
	ไมหวย	ไมไหวสั่น	โลก	ถูก

เพลงนี้คล้ายกับโวหารรักของกวีเอกของไทย คือนายนรินทรชีเบทร์ (อิน)
ซึ่งแต่งโคลงนิราศนรินทร์ บทที่ว่า

โอ้ศรีเสาวลักษณ์ด้า	แลโลม โลกเอย
แม้ว่ามีกิ่งโพยม	ยื่นหล้า
แขวนขวัญชูชอุโอม	แมกเมฆ ไว้แม่
ก็คบมีกิ่งฟ้า	ฝากน้องนางเคียว

เนื้อความในเพลงกล่อมเด็กบทนี้มีความว่า ความรักอันมั่นคงของน้องเปรียบ
เสมือนการที่น้องผูกเปลไว้กับหมู่เมฆ (ความที่ว่า ผูกเปลเหอ โลกไว้ช่องฟ้าป่าซี้ดม
นั้นคล้ายกับ แม้มี่กิ่งโพยม ยื่นหล้า แขวงขวัญชูชอุโอม แมกเมฆ ไว้แม่) แม้จะมี
เทวดาถึงหกเจ็ดชั้นมารุมรัก แต่รักของน้องหาได้หวั่นไหวไม่ จะถนอมความรักไว้เฟื่องฟู
แนบอมปากชายอย่าหมายเลยว่าจะก่อให้เกิดน้องต้องมีผัวแน่เพียงนิคเคียว

7. บทเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ

บทเพลงเหล่านี้ได้สะท้อนให้คนรุ่นหลังได้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนรุ่นก่อนได้เป็นอย่างดี เพราะสภาพที่เป็นอยู่นี้ยากที่จะมีคนเขียนบันทึกไว้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่คนเห็นว่แจ ดังนั้นคนรุ่นหลังได้รู้ภาพชีวิตของคนไทยอย่างละเอียดโดยอาศัยศึกษาได้จากเนื้อเพลงเก่าอมเด็กทางหนึ่ง เนื้อเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้แยกออกเป็น

7.1 เหตุการณ์ที่ผิดปกติจากประวัตรวัน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้อาจไม่สำคัญขนาดการสงครามหรือเกิดแผ่นดินไหว แต่เป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินไปจากปกติ ในภาคใต้ก็เอามาร้อยกรองแต่งเป็นเพลงเก่าอมเด็กได้ เช่น

ฟ้าวันเหอ	วันมาโครม ๆ
ฟ้าผ่าอีโยม	คว่านรกกินดิน
เรียกไอ้ฮู	หุไม่ได้ยิน
คว่านรกกินดิน	โก่ตนอินนิน...ใหญ่

ศัพท์	อีโยม = ชื่อคน	คว่านรกก = อ้อมคว่าไม่เป็นท่า
	ฮู = ชื่อคน	คว่าครก = อาการหนักมาก
	อินนิน = ตนอินทนิล	

ควายขาวเหอ	ควายเข้าหนักแก้ว
หูลูกหวักมาแล้ว	ชนกันไขก่องหอยโขง
ตัวที่มีนัยอันก้างฉับ	ตัวน้องมันรับก้างฉับ
ชนกันในคองหอยโขง	ตายโหงไปทั้ง...โค

ศัพท์	เข้า = ขาว	หนักแก้ว = ชื่อหมู่บ้านในอำเภอตะเภา ว.วังฆา
	คองหอยโขง = ชื่อคองในอำเภอหาดใหญ่	ก้าง = กี่
	ทั้งโก = ทั้งคู่	

ภูเขาเหอ
ทำบวงให้กว้าง ๆ
เรียกม่าน ๆ
คล้องช้างในภูเขาเขียว

ไปตัดหวายเคามาคล้องช้าง
คล้องช้างในภูเขาเขียว
พายคำของน้องตัวเดียว
ตัวเดียวโอพดาย...คำ

ศัพท์ หวายเคา หวายเส้นใหญ่
เรียกม่าน ๆ เรียกช้างมา

บวง บ่วง

ขึ้นไปบ้านเหนือ
ชมเจ้าหน้าผา
เหวยซี่เหวยน้อง
ไต่ต้นชาดี

ไปแควือขอชน
ไต่ต้นชาดี
มาไปเผาผี
เผาผีทองร้อยจั่ง เออะ

ศัพท์ เหวย เป็นคำชวน

ชน กัด

ฮา..เออ..ฝนตกเหอ
เงาเราพอกถูกไก่อ
ตัวหนึ่งหมันชาหัก
บินขึ้นเฝ้าไม้รอด

ตกมาท่าใหญ่
บินขึ้นเฝ้าไม้รอด
ตัวหนึ่งหมันถายอด
ตายอดเหี่ยวงาม..เออ..เหอ..อยู่

7.2 เหตุการณ์ที่เป็นปกติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ บทเพลงประเภทนี้ทำให้เราสามารถศึกษาถึงสภาพของชาวบ้านในค่านต่าง ๆ เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน อีกนิมิตหมายอากาศของแต่ละท้องถิ่นได้ เช่น

ฮา..เออ..เดือน ามเหอ
สาวน้อยลิดออก
สาวน้อยไม่ถึง
ฉอยดอกทองหลวง

ทองหลวงหมันโพ่ดอก
ฉอยดอกทองหลวง
สาวนั่งรำถึงอยู่เหี่ยมปาง
ยามหมันโพ่..เออ..เหอ..ดอก

ศัพท์ ฉอย = ฉอย เขียมปาง = แ่ปางไม้ โง่ = ฉฉี
 หมั้น = มั้น

มีอีกจำนวนหนึ่งที่ผิดเพี้ยนไปบ้างเล็กน้อย คือ

เคื่อนสามเหอ	ทองหลวงแตกคอก
พี่ชายคิออก	ฉวยคอกทองหลวง
อีขึ้นกำไม้ถึง	นั่งรำพึงโอบเขียมกลาง
ฉวยคอกทองหลวง	ฉวยแ้วไม้วาง...เสีย

ศัพท์ อีขึ้น = จะขึ้น กำ = กั โอบ = อยู่
 เขียมกลาง = ตรงกลาง

ฮา...เอ้อ...เคื่อนสามเหอ	ไปรับนางงามมาเก็บข้าว
เก็บเถิดนะพ่อเจ้า	เก็บข้าวในนา
แนะทางให้เจ้าไป	อ้ายบุญกันไทรอยู่ในป่า
เก็บข้าวในนา	อ้ายโน้นค้นหว่าหัวน้าง...เอ้อ...เดิน

ศัพท์ ในป่า = ในป่า อ้ายบุญ = กิ่งโน้น

เคื่อนเตเหอ	คอกเปอบานชุม
ฮาว ๆ หนุ่ม ๆ นั่งนอนไม่คิด	เคื่อนเต เคื่อนห้า
ไปแฉโนรา	หมั้นวอนโลกศิษย์
นั่งนอนไม่คิด	โลกศิษย์ถึงครู...วอน

ศัพท์ เคื่อนเต = เคื่อนี่ ปานชุม = บานมากมาย

ฮา..เอ๋..เคื่อนทกเหอ	คางคกหมันถึ้มแป้ง
จะทอดเป็นหนมแห้ง	ขอเมียให้ด้กโถม
แกงด้กหรือแกงหญ้า	แกงบอดซี่พร้ากับพาโหม
ขอเมียให้ด้กโถม	พาโหมทิ้งเควักยอค..เอ๋..เหอ

ศัพท์ ถึ้ม = ติม, คำ หนม = ขนม ซี่พร้า = พักเชียว
 พาโหม = พันธุ์ไม้เลื้อยชนิดหนึ่งใช้กินเป็นผักที่นิยมมากคือกินกับข้าวยา
 ด้กโถม = เป็นชื่อผักหัว ๆ ไปที่ขุดด้วย ๆ ชื่อนี้กลายเป็นชื่อของชายรูปงาม
 ชายรูปหล่อหรืออาจใช้กับหญิงก็มี เช่น แม่ด้กโถม หมายถึงหญิง
 งาม ชายมักใช้ว่า เจ้าด้กโถม

เคื่อนทกเหอ	คางคกไถนา
นางเขียดกอนกล้า	นางแม่บูนนาหมันช่างคำ
หอยข้าวหอยโขง	โก้งโค้งววกนายังคำ
แมงคาคาคำ	โอยเรินช่างเลี้ยง...น้อง

ศัพท์ หมัน = มั่น คาคำ = คำคำ โอย = อยู่
 เริน = เรือน

เคื่อนเว็คเหอ	พระท้าวเสด็จเขาไปว่ง
เขเรือหัวหงอัยกขงหางไก	บาว ๆ น้อย ๆ องเรือยอคคว้อยพวงมาลัย
ยกขงหางไกคอคไต่นามาถึง	ถึง ๆ ยิงปืนดังพริ้ง
ถึงแหลมโป้นมอ	ถือท้ายนายเหออิงก่อ
ถึงแหลมโป้นมอ	ยิงถอให้พัน...คลื่น

ศัพท์ ไปว่ง = ไปวัง เขเรือ = ซี่เรือ หางไก = หางไก่
 บาว = ชายหนุ่ม คอคไต = เมื่อไหร่

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ได้กล่าวให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่และสภาพดินฟ้า
อากาศของแต่ละเดือน เช่นในเดือนธันวาคม ดอกทองหลางก็ออกดอกแดงระพรั่ง และเป็น
เดือนที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าว ในเดือนหก ย่างเข้าหน้าฝน ในเดือนนี้ก็มีกบ เขียด ปู
ซุกซุม นอกจากสภาพดินฟ้าอากาศแล้วยังมีเพลงบรรยายเหตุการณ์ประจำวันของ
ครอบครัวหนึ่ง ๆ เช่น

เดือนแจ่งเหอ
เรียกโอ้หมาหมุน
คนเอนเคินมา
นั่งแฝงโคนเสา

แจ่งมาไต้ถุน
นั่งแฝงโคนเสา
โอ้หมุนไม่เหา
เหาเจ้านาย...เอง

ศัพท์ หมาหมุน = ชื่อสุนัข คนเอน = คนอื่น ไม่เหา = ไม่เท่า

โกชันเหอ
หวันเย็นนกกุครอง
ยกขึ้นเถอะแฉ่แม่
หยิบไม้มาสีฟัน
โนราสีมาก

ชันมาก็คก้อง
โกทองตอนชัน
ไปแฉโนราหมันแข่งกัน
หยิบแม่ชันทองมาบ้วนปาก
ปากหนมณฑล...ใจ

ศัพท์ กีกก้อง = กีกก้อง หวัน = ตะวัน หวันเย็น = ตอนเย็น
ตกคู่ = นกกระจิบ ยกขึ้นเถอะแฉ่แม่ = ดูกขึ้นเถอะแม่
โนราสีมาก = ชื่อมโนห์ราคณะหนึ่ง
ปากหนมณฑลใจ = ชื่อเสียงหอมฟุ้งคนติดใจกันมาก

ฮา..เอ้อ..พี่ไปตรังเหอ
เชอวกให้น้องเรากัน
ยังถึงหนึ่งเหยยพอไคว
เชอรัมย้านฉักกัน

น้องคงคักถึงพ่อหัวผ้า
เชอรัมย้านให้น้องเรากัน
เชอหวิให้น้องฉักสองอัน
ไว้กันเวา..เอ้อ..เหอ..ฝน

ศัพท์ เชอ = ชื่อ เหยย = อีก, อีกถึงหนึ่ง, เอาอีก

เพลงนี้ได้มาจากพิทุง ชาวเมืองพิทุงมักจะไปซื้อสินค้าที่ตรง เพราะตรงเป็นเมืองท่า มีสินค้าจากไทรบุรี ปีนัง และชวา ดังนั้นชาวเมืองพิทุงเมื่อไปเมืองตรงจึงมีผู้ตั้งชื่อของใช้ต่าง ๆ มาก

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานแสดงให้เห็นถึงการทำมาหากินของคนในท้องถิ่นทั้งหญิงและชาย และแสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น

โอ..โอแม่ไปโอเก็บไคมาหา แม่ไปนาเก็บป๋ามาป้อน
แม่เลี้ยงม่อนในป่าสวนม่อน นอนดาแนเค้อหับเต้าดาแมเค้อ

ศัพท์ ไป = ไป ไค = ไร่ ไค = ไข่ มา = มา
เลี้ยง = เลี้ยง ม่อน = ใบหม่อน นอน = นอน เต้า = ตา

นอนชะล่าหับตาแมดิกอม แม่ไปโอเก็บไข่มาหา
แม่ไปนาสิเก็บป๋ามาป้อน แม่ไปสอนหาปลาแจ่งมาออม
นอนดาหาลับตานอนดา

ศัพท์ ด่อน = การตกปลา ออม = วิธีการปรุงอาหาร

นอนดาหาลับตาแมดิกอม นอนชะแก้วหับแ้วอ้ายวิกาย
แม่ไปนาหาปลาป้อน แม่เลี้ยงม่อนนอนอู๋อ้ายไหม
ลงไปไทยไปขายปลาเจ้า พร้อมทั้งเข้าพร้อมมั่งของมี
ของไคดีแม่เอามาฝาก อย่าเว้ายากให้ปากหงายหงัความ

ศัพท์ อ้าย = พี่ชาย กวย = ไก่ อู๋ = เป็ด
ไปไทย = ไปกรุงเทพฯ ปลาเจ้า = ปลาหมึก เข้า = ข้าว
ของไค = สิ่งของอันไหน อย่าเว้ายาก = อย่าให้พูดมาก
ให้ปากหงายหงัความ = ให้ฟังตามที่ถูก

แม่เฮาไปคองกว้างเก็บมากแห่งมาหา นอนตาเค้ออำคำยาตุดึงให้นอนนิ่ง ๆ
 พอเฮาไปคองข้างกลางคองมาค่อนหม่อม ให้เจ้าชค้ออมป้อม
 ออย่าอนให้แกหัง แม่เค้อ เออ...โอ

ศัพท์ ยาตุดึง = ออย่าไหวติง คองข้าง = คคองข้าง
 ชค้ออมป้อม = นอนชคองกลม

เนื้อเพลงกล่อมเด็กภาคอีสานสะท้อนให้เห็นถึงการทํามาหากิน ส่วนมากมีอาชีพ
 ในการทํานา ทําไร่ เลี้ยงไหม ค้าขาย ในการหาอาหารก็หาโดยวิธีการจับปลาทำเป็น
 จาหารชนิดต่าง ๆ รับประทาน การทำงานก็ทำงานทั้งหญิงและชาย ดังนั้นการเลี้ยงดู
 เด็กจึงต้องเป็นภาระของพี่ ๆ

เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือก็สะท้อนให้เห็นถึงการทํามาหากินเช่นเดียวกับภาค
 อีสาน ฝ่ายหญิงก็ต้องทำงานนอกบ้านเช่นกัน เช่น

อ้ออ้อจ๋าจ๋า	หลับตองตาแม่ไปนานอกบ้าน
ไปเก็บมะด่านใต้ช้มาแขวน	ไปเก็บมะแหนใต้ช้มาค่อน
น้องอย่าให้ออนแม่ไม่โง่มา	พี่น้องหงตองตา
นอนวาตีตีตีตีกัน	หลับเมื่อวันทองอย่าให้ออน
อ้ออ้อออน	พี่น้องเขี่ยเตอะนาย

ศัพท์ มะด่าน = ผลไม้ชนิดหนึ่ง ช้ = ตะกร้า มะแหน = ผลไม้ชนิดหนึ่ง
 มาค่อน = มาฝาก ใต้ = ไร่ พี่ = ให้
 เตอะ = เตอะ

อ้ออ้ออ้ออ้อว้า	ป้อนายไปตังว้า
แม่นายไปนานอกบ้าน	เก็บบ่าว่นใต้โอง
เก็บลูกก้งใต้ช้	เก็บบ่าห้าใต้ปัก
หน่วยหนึ่งเอาไว้กินเมื่อแดง	หน่วยหนึ่งเอาไว้นายแลกข้าว
หน่วยหนึ่งเอาไว้นับเป็นเงินเจ้าว่า	อ้อ อ้อ จา

ศัพท์ บำด้าน = ผลไม้ชนิดหนึ่ง โดง = รุง ถูกกัง = ผลไม้ชนิดหนึ่ง
 บำห้า = ไม่ทราบความหมาย ปัก = พก แลง = ตอนเย็น
 เปื้อน = เพื่อน

อื้อ อื้อ วา	แม่ไปน่านอกบ้าน
เก็บปะคันไต่ปัก	เก็บลูกนกไต่เป้า
เก็บลูกนกเขาไต่ดำ	ตัวหนึ่งไว้ซำกินแลง
ตัวหนึ่งไว้แกงแลกข้าว	ตัวหนึ่งไว้เป็นเพื่อนเจ้าหลับนอน

ศัพท์ ปะคัน = ไม่ทราบความหมาย เป้า = กระเป๋้า
 ดำ = ตะกร้า ตัวหนึ่ง = ตัวหนึ่ง

นอนดาดูกเขอ	หวั่นตาไปอ่วยช่วย
เห็นไผมาชายกล้วย	พออิซ้อให้กิน
แม่เจ้าไปไธ	เดินฉิมกไข่มาหา
แม่เจ้าไปนา	เดินฉิมกไข่ไปถามาต้อน
แม่เจ้ามาออก	แล้วจึงค่อยตื่นกินนม

ศัพท์ หวั่นตาไปอ่วยช่วย = หวั่นตานอนให้ดบาย ไผ = ไผ
 เดิน = ในที่นี้หมายถึงแม่ มาต้อน = มาให้กิน มาออก = มาถึง

ฉีกุงจาโพน	ทองคนเฮาป็นอง
เวลาแตกฮอน	ลมอื่นลมเอย
แม่ยายเหยซำไธแอ่วไบ้	ไปภาคไต้บ่าตู่ตาแป
ฉางฟองชายแห	ฉางฟองชายฉา
ชาวแมคชาชายหมากชาบู	ชาวจีนหมู่หมู่เวกหมู่ฮอ
จาวบ้านต่งป้อชายป่าดวาย	ล่ำแต่นายป่าดวายแกงฉม
เข้าพนมเข้าคัมฮันโคกอมี	ผักกาดหัวมีผักแกมผักเข้า
ปากันนั้งเผ้าผักนึ่งหนองโน	ไปเจ้าแม่ไปไปแอ่วกาดเวย ๆ

ศัพท์	ป็น้อง = ฟ็น้อง	แกกฮ้อน = แกกร้อน
	แม่นายเหย = แม่นายเอย	แอ่ว = เทียว
	มาตุตาแป = ประทุทาแพ	लगพอง = บางคน
	ชาวแมกกา = ชาวแมกกา	ชายปู่ = ชายพุด
	จันหมู = จันหมู	ป่า = ปลา
	ปากัน = พากัน	กาค = ทาค

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางก็กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น

วันเอ๋ยวันนี้	พี่จะไปคล้องช้าง
ข้าวทุ่งเหวบาง	ข้ามเขามโนรมย์
ข้ามเงินเนินไศล	ข้ามไม้ไพรพนม
ปากฟี้กร่องชม	สองมือก็ไขว้จะดอมพาง
มือข้างโน้นจะไขว้ดี	มือข้างนี้จะไขว้หาง
เก็บได้ไผ่หลังช้าง	มาฝากเอวบางดูแม่นา

ในสมัยก่อนช้างเป็นสัตว์ที่จำเป็นมาก เช่นใช้ในการศึก การลากซุง ดังนั้นจึงต้องมีการเดินทางเข้าไปในป่าเพื่อจับช้าง เพลงบทนี้มีคำที่น่าสนใจคือคำว่า ไขว้ ซึ่งคำนี้เป็นคำโบราณไปแล้ว เพราะปัจจุบันเมื่อพูดถึงจะพูดว่าดอมพอลอม โดมพัต เทเวศร์ ให้ความเห็นว่า เดิมทีเดี๋ยวจาจะเรียกการฉวนกระຈาด กระຈ่า หรือภาชนะอื่นที่ขัดกันแน่นว่าฉวน เช่นฉวนเดื่อ แต่คำของที่ทำโปรง ๆ อย่างระลอมคงเรียกว่า ไขว้¹

¹ โดมพัต เทเวศร์ เกร็ดภาษาหนังสือไทย หน้า 458

มีเพลงกล่อมเด็กภาคกลางอีกบทหนึ่งก็มีคำว่า ไชว คือ

วัดเอ๋ยวัดหงษ์	มีเถาของดลาง
วัดนี้พี่สร้าง	หึงม่วงหึงปรางอุดม
ตองตาพี่แลชม	ตองมือก็ไชวชะลอมพลาจ
ไยหนึ่งไชวดี	ไยหนึ่งเจ้าไชวห่าง
ไยหนึ่งไชวมะม่วง	ไยหนึ่งไชวมะปราง
เก็บได้ไชวหลังช้าง	ไปปากนวลนางเอวกลม

7.3 เหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์มีอยู่หลายเพลง เช่น เพลงวัดโบสถ์ที่ขึ้นใจของคนไทยภาคกลางว่า

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์	มีต้นโกนค้อยู่เววัดัน
เจ้าขุนทองไปปล้น	ป่านะนี้ไม่เห็นมา
กดข้าวออกไถ่หอ	ถ่อเรือออกไปหา
เขาก็อำลือมา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว
เหลือแต่กระดูกแก้ว	เมียบักจะไปปลง
ขุนศรีจะถือฉัตร	ยกกระบี่กระวะถือธง
ถือท้ายเรือหงส์	ปลงศพเจ้าพอนา

เพลงกล่อมเด็กบทนี้เป็นเพลงสดุดีวีรกรรมของขุนนางคนหนึ่งในสมัยอยุธยา คือ ขุนทอง ในทำเนียบขุนนางโบราณสมัยอยุธยามีกรมหนึ่ง (มหรสพต่าง ๆ อยู่ในกรมนี้) มีขุนสุวรรณพิจิตรเป็นจางวาง มีขุนแก้วเป็นเจ้ากรมขวา ขุนทองเป็นเจ้ากรมซ้าย มีหน้าที่เกี่ยวกับดอกไม้เพลิง ปี่พาทย์ ละคร ไม้ม้วน¹ ฯลฯ เมื่อไปตีเมืองแล้วก็นำชีวิตอยู่

¹กาญจนาภรณ์ "ลือกิดขอเขียน" วารสารสมุทรสงคราม หน้า 18

ในป่า เป็นการตายที่สมศักดิ์ศรีของชายชาติทหารจึงได้มีการแห่แทนตามเกียรติยศ

แต่ดูมามาลย์ เรื่องเลข ได้อธิบายความไว้ว่า

บทกล่อมเด็กบทนี้ แสดงถึงความรักของสามีภรรยา แม้สามีจะเป็นโจรผู้ร้าย แต่เมื่อจากไปนานฝ่ายภรรยาก็คิดถึง และเมื่อใดทราบข่าวว่าสามีตายไปแล้ว ก็เกิดความอาลัยต้องไปทำหน้าที่ของภรรยา คือลงไปปลงศพรับกระดูกของสามีกลับมา¹

ที่อธิบายความเช่นนี้ก็พิจารณาจากคำว่าปล้น จึงวิเคราะห์ว่าขุนทองคงจะเป็นโจรผู้ร้าย แต่ถึงอย่างไรการอธิบายความเช่นนี้ผู้เขียนไม่ถือว่าฝ่ายใดผิดถูก เพราะไม่มีหลักฐานยืนยันอย่างแน่นอน จึงเป็นอันว่าบทนี้มีการอธิบายความเป็นตอแย ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายความในแง่ใด บทเพลงนี้ก็เข้ากับหัวข้อที่เป็นเพลงที่บอกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้

เนื้อเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ออกนามขุนทอง เช่นกัน แต่ยังไม่มีหลักฐานใดว่าขุนทองนี้เป็นใคร เป็นคนเดียวกับเพลง รัตโหมดของภาคกลางหรือไม่ แต่ วิทยุ จิตต์ธรรม² เข้าใจว่าเพลงนี้มีเบื้องหลังทางประวัติศาสตร์ แต่ยังไม่มีทราบหลักฐานเท่านั้น

ฮา..เอ้อ..พี่ไปเหอ	หนองบัวหนองไพรไม่ใช่แค
พรักพ่อพรักแม่	พรักญาติวงศ์และพงศา
หันหน้าไปเห็นพี่ขุนทอง	ไม่เหมือนเห็นหน้าน้องทั้งสองรา
พรักญาติวงศ์และพงศา	บากหน้าไปเมืองไกล..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ แก * ไกล

แต่มีบางเพลงที่ยออกนามขุนทอง ซึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อความทั้งหมดแล้วขุนทองที่กล่าวนาม

¹ดูมามาลย์ เรื่องเลข เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน หน้า 34

²วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 67

มานี้ไม่ได้มีความสำคัญอะไร คล้ายกับว่าเป็นชื่อหรือเป็นคำแทนชื่อคนหนึ่ง ๆ ซึ่งค่อนข้างจะอาภัพด้วย ดังเนื้อเพลงที่ว่า

โพนเอยโพนไทร
กลับมาเรือนสีลูกสีเต้า
กนทั้งดินหาบพื้นหาบทอง
อีหลุ่มลุ่มจี๋
วานใหญ่ ๆ เท้าไม้พื้น

ทำนาป่าไกลให้ควายกินข้าว
ที่เจ้าเหล่า ที่เจ้าขุนทอง
เจ้าขุนทองหาบไม้เถ้งซี่
กินซี่แม่ไก่

ศัพท์ รน = บ้าน วาน = ทวาร, กัน

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่เล่าถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีอีกเช่น

ฮา..เอ้อ..นาหว่าเหอ
ไกลพ่อไกลทั้งแม่
กลับมาชาติไปเกิดควนธานี
ไกลญาติวงศ์และพงศา

นาหว่าหลังไพรไม่ใช่แค
ไกลญาติวงศ์และพงศา
ที่ปีเล่าเหวยได้กลับมา
ยากนักพ่อหูลเอ้อ..เหอ..หั่ว

วิทยุ จิตต์ธรรม ได้อธิบายความของเนื้อเพลงนี้ว่า

บทกลอนนี้เป็นเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยทางภาคใต้ คือ นาหว่า หมายถึงนาหลวง เมื่อถึงเวลาทำนากรมการุเมืองจะเกณฑ์ราษฎรไปทำนาเป็นประจำทุก ๆ ปี เมื่อมีทัพพม่ายกทัพลงมาตีเมืองไทยภาคใต้ (ราว พ.ศ. 2328) และไกลอมเมืองกลางไว้ว ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ไครรวบรวมราษฎรต่อสู้ศึกและสามารถป้องกันเมืองไว้ได้ เวลานั้นเมืองตรังอยู่ที่กันตัง และกันตังก็เป็นเมืองท่าที่ใหญ่มากในสมัยนั้น เจ้าเมืองตรังทราบข่าวว่าพม่าเข้ามาก็มาล้อมเมืองกลางก็ตกใจ จึงรีบขายเมืองวากันตังมาอยู่ที่ควนธานี ะยะนี้ราษฎรต้องถูกเกณฑ์ทำงานหนักยิ่งขึ้น เพราะต้องทำนาสะสมเสบียงอาหารไว้รับสถานการณ์ ต้อง

สร้างเมืองใหม่ที่ควรหาอีกด้วย ฉะนั้นในบทนี้จึงแสดงให้
เห็นว่า การไปควนธานี คือถูกเกณฑ์ไปทำงานอีกปีจึงจะได้
กลับมาเพราะต้องใช้เวลาและทำงานหนัก¹

สา..เอ๋..นอนนอนเหอ	น้องนอนให้หลับหลับ
พอไปซัดตาหัพ	อยู่ที่เมืองตานี
จงมีโชคมีชัย	พอไปจงไค้
ไปหัพเมืองตานี	สิบปีพอมาน..เอ๋..เหอ..เล่า

ศัพท์ ตานี = ตานี หรือปัตตานี เคยเรียกว่าเมืองตานี คำว่าตานีเพี้ยนมาจาก
ธานี ซึ่งแปลว่าน้ำ จากลักษณะที่ตั้งเมืองจะเห็นว่าอยู่ใกล้แม่น้ำ
และใกล้ปากน้ำ

วิทยุ จิตธรรม ได้อธิบายความของเนื้อเพลงนี้ว่า

เพลงบทนี้ได้จากอำเภอรโนท จังหวัดสงขลา และ
อำเภอใกล้เคียง เป็นเรื่องการรบทัพจับศึกมาแต่โบราณ คือ
หัวเมืองทางมลายูมักจะเป็นกบฏก่อไทยเสมอ ทางเมือง
ไทยก็ต้องเกณฑ์คนนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ซึ่งเป็น
เมืองไทยใกล้ชายแดนมากที่สุดไปปราบปราม เรื่องนี้บันทึก
ฉายให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่
รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 กบฏเมืองตานีมาตีเมืองสงขลา
3 ครั้ง และไทยไค้ตามติดตามถึงเมืองตานี ในการที่ทัพ
หลวงจากกรุงเทพฯช่วยเขาไว้ว่าคงมาเกณฑ์ไพร่พลจาก
จังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ไปช่วยในการปราบกบฏด้วยทุกครั้ง
เมืองตานีมาตีเมืองสงขลา 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 สมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2334 โทะสาเอ็ดมา
แกอินเคีย ยุให้พระยาตานีเป็นกบฏยกทัพมาตีเมืองสงขลา

¹วิทยุ จิตธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 33-34

ทัพพระยาตานีมาตั้งอยู่ที่ริมเขาสำโรง หลังเขารูปช้าง
พระยาสงขลา (บุญชู) เหนือไพรพลตั้งค่ายรับที่ริมคลอง
สำโรง แล้วมีใบบอกเขาไปกราบบังคมทูลพระกรุณาขอทัพ
หลวงมาช่วยฉบับหนึ่ง และมีหนังสือไปขอทัพเมืองนครศรี-
ธรรมราชมาช่วยอีกฉบับหนึ่ง กองทัพเมืองสงขลาและกอง
ทัพนครศรีธรรมราชช่วยกันปราบสงบลงได้

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2373 ทวนบุญเคน บุตรเจ้าพระยาไทรบุรี
ซึ่งเป็นกบฏของไทยแล้วหนีไปอยู่เกาะปีนังกับพระยาไทรบุรี
(ปะแงรัน) ไกลอุบชักชวนพวกมลายูในเมืองไทรบุรี บัตตานี
ยะหริ่ง ยะลา ให้เป็นกบฏยกมาตีเมืองสงขลา ทั้งค่ายที่เขา
รูปช้าง และบางคาน กองทัพเมืองสงขลาออกสู้ทันทันไว้
เป็นสามารด จนวันเดือน 5 ขึ้นค่ำหนึ่ง พ.ศ. 2374
เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) ยกทัพหลวงมาจาก -
กรุงเทพฯ ช่วยปราบสงบลงได้ และไต่ไปจัดระเบียบเมืองตานี
หนองจิก ยะลา รามัน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และได้สถาปนา
พระเจดีย์ไวบนยอดเขากลางเมืองสงขลาแห่งหนึ่ง แล้วยก
ทัพกลับกรุงเทพฯ (เจดีย์ดังกล่าวคือเจดีย์บนยอดเขาเมือง
หรือเขานกรำ คำนกรำ คือนครัม ที่ชาวมลายูเรียกว่าเจดีย์
สองพี่น้องในปัจจุบันนี้)

ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2381 ทวนภูอาทะหมัดอะฮัดหลานเจ้า-
พระยาไทร (ปะแงรัน) ขามจากปีนังชักชวนชาวเมืองไทรบุรี
เมืองตานี และหัวเมืองมลายูทั้งปวง ให้ก่อการกำเริบขึ้นอีก
โดยยกทัพมาเผาเมืองจะนะเสียแล้วยกทัพมาประชิดเมือง
สงขลา พระยาวิเชียรคีรีระดมพลไทยจีนช่วยป้องกันเมือง
สงขลาเป็นสามารด พวกมลายูก็ไม่ได้แต่ยังคงตั้งมั่นอยู่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีพิพัฒน์ (หัด บุนนาค) คือ
สมเด็จพระเจ้าพระยาของคณอย ยกกองทัพมาจากกรุงเทพฯ และ
รวมกองทัพนครศรีธรรมราชที่กองทัพมลายูแตกพ่ายไป พระยา
ศรีพิพัฒน์จัดราชการอยู่ที่เมืองสงขลา 2 ปี และได้สถาปนา
พระเจดีย์บนเขาเมืองสงขลาองค์หนึ่งคู่กับองค์ก่อน คือ พระ
เจดีย์ที่เจ้าพระยาพระคลังสถาปนาไว้

ในการทัพทั้ง 3 คราว เมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรม-
ราช เกณฑ์ไพร่พลมาเพื่อปราบกบฏเมืองตานีและเมืองอื่น ๆ
ที่มาประชิดเมืองสงขลา เมื่อรบชนะชาศึกก็ยกทัพติดตามไป
จนถึงเมืองตานีเพื่อจัดราชการการปกครองใหม่ทุกครั้ง¹

เจ้ากระเถกเอ๋ย	ขึ้นมาเทศไปท้ายวัง
ชักกฤษแดงแดง	ว่าจะแหงฝรั่ง
เมียห้ามไม่ฟัง	จึงเจ้ากระเถกเอ๋ย

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานก็มีเนื้อเพลงที่ใจความผิดเพี้ยนไปจากของภาคกลาง
เล็กน้อย

พ่อกระเถก	เอ๋ยพ่อเวดสันดร
เจ้าจงนอนหลับตา	แม่จะร้องเพลงกล่อม
กระเถกเอ๋ย	ขึ้นมาเทศจะไปท้ายวัง
ถือกริชแดง ๆ	เตรียมจะแหงกลางหลัง
เมียห้ามเจ้าไม่ฟัง	โอ้เจ้ากระเถกเอ๋ย

ถ้าจะพิจารณาบทเพลงกล่อมเด็กแต่เพียงผิวเผินจะทราบแต่ใจความเป็นว่า
มีคนคิดกำจัดฝรั่ง ฝรั่งนี้เป็นชื่อที่คนไทยเรียกชาวยุโรปไม่ว่าชาติใดว่าฝรั่งทั้งสิ้น จาก
เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาชนต่างชาติ เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ
ฝรั่งเศส ฯลฯ ที่เข้ามาในเมืองไทยความประสงค์ข้อแรกก็เพื่อการค้าแสวงหาผล
ประโยชน์จากสินค้าที่นำเข้ามาแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมืองเท่านั้น ต่อมาชาวต่าง
ประเทศก็มีแนวทางมุ่งไปในการผูกไมตรีกับไทยและขอสิทธิพิเศษบางอย่างให้พวกพ่อค้า

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 42-44

ของตน ในการทำสัญญากับชาวต่างประเทศนั้นไทยถูกเอารัดเอาเปรียบมาก¹ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มีฝรั่งชาติกรีก ชื่อคอนสแตนติน ฟอลคอน หรือเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ เป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิดของพระองค์ จนกระทั่งพระเพทราชาคิดกำจัดฟอลคอน² เนื่องจากในตอนปลายรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ข้าราชการเกิดแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย คือพวกฟอลคอน ซึ่งมีทหารฝรั่งเศสเป็นพรรคพวกคิดจะยกพระบิย์โอรรถานุธรรมของสมเด็จพระนารายณ์ขึ้นสืบราชสมบัติ อีกพวกหนึ่งมีพระเพทราชาเป็นหัวหน้า และมีข้าราชการไทยเป็นพรรคพวกคิดกำจัดฟอลคอน และขับไล่ชาวฝรั่งเศสออกไปนอกประเทศ ก็ทำได้สำเร็จ พระเพทราชาจับตัวฟอลคอนที่เมืองลพบุรี และฟอลคอนถูกประหารชีวิตที่ทะเลชุบศร

จากเหตุการณ์ในสมัยพระนารายณ์ที่เกิดเหตุการณ์ระหว่างคนไทยกับฝรั่งต่างชาติ จึงอาจจะวิเคราะห์ได้ว่าที่มาของบทเพลงกล่อมเด็กบทนี้อาจจะเป็นเพลงของคนไทยที่ไม่พอใจฝรั่งครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์ก็ได้

ตา..เอ้อ..ลำปำเหอ	เขาชื่อว่าหนูก
ลำปำต้องทุกข์	ไฟเหอหมันลุกขึ้นกลางเมือง
โหมพวกเสนา	เขาฆ่าเขาฟันกันตายเปลือง
ไฟเหอหมันลุกขึ้นกลางเมือง	ตายเปลืองที่ลำ..เอ้อ..เหอ..ปำ

ศัพท์ หนูก = สุนัข โหม = หมู, พวก

จากอักษราศรานุกรมภูมิศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้กล่าวถึงเมืองลำปำว่า อดีตเคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุง แต่ไม่ได้กล่าวถึงประวัติหรือเรื่องราวว่าเหตุไรจึงต้องย้ายเมืองใหม่ ที่ลำปามีวัดเก่า 2 วัด คือวัดป่าไผ่ไฉย และวัดวัง วัดหลังนี้มีภาพเขียนเรื่องชาคกที่นางโบสถ์มีมือโบราณงามมาก

¹ สมัย อนุমানราชชน การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา หน้า 2

² ดู หน้า 133

กรมการออกเก็บเอาผู้หญิงข้างทอโทก (ทก) และบุตรสาว
กรมการ บุตรสาวราชบุตรเมืองสงขลาไปเมืองนครศรี-
ธรรมราชหลายสิบคน เมื่อผู้ว่าราชการเมืองสงขลา
กราบทูลให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบ จึงโปรดเกล้าฯ
ให้มิตรารอออกมาถึงเมืองนครศรีธรรมราชให้ยกเมืองสงขลา
ขึ้นต่อกรุงธนบุรี¹

การวิเคราะห์เช่นนี้ก็คือ พิจารณาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่มิใช่
กล่าวเลื่อนลอย การวิเคราะห์เนื้อเพลงกล่อมเด็กเช่นนี้ เจมส์ ออร์ชาร์ด ฮัลลิเวลล์
ก็ได้ตีความเนื้อเพลงกล่อมเด็กเอาไว้ในหนังสือ *Popular Rhymes and Nursery
Tales* เมื่อ ค.ศ. 1849 โดยเขาอาศัยหลักฐานทางวิชาการและเทียบเหตุการณ์ทาง
ประวัติศาสตร์จริง ๆ เช่น ในเพลง Mary ว่า

Mary Mary, quite contrary,
How does your garden grow?
With silver bells and cockle shells
And pretty maids all in a row.

ฮัลลิเวลล์ ตีความว่า

แมรีในเรื่องนี้คือ แมรีราชินีแห่งสกอตแลนด์ซึ่งถูก
- เอลิซาเบธที่ 1 ซึ่งเอาไวและประหารในข้อหาคบคิดลบล้าง-
บัลลังก์อังกฤษ โดยมีแผนปลงพระชนม์เอลิซาเบธเสีย
แมรีเคยเสกสมรสกับพระบุตรชายฝรั่งเศส Cockle shells
คืออาหารฝรั่งเศสที่เธอโปรดปราน กระดังเงินนั้นก็คือ
กระดังประคัมภีร์ของพระองค์อันเป็นที่ขึ้นชื่อลือชาในราช
สำนัก และสาวโซสวอย ๆ ที่เขาแฉกรับใช้ชื่อก็คือ "แมรี
ทั้งสี่" ชื่อของนางพระกำนัลสาวสวยสี่คนในสมัยของเธอ
ขณะอยู่สกอตแลนด์²

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 117

² ว. วิจิตรบุค "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาสาร 23 :

เพลง Rock-a-bye ว่า

Rock-a-bye, baby, on the tree top,
When the wind blows the cradle will rock,
When the bough breaks the cradle will fall,
Down will come baby, cradle, and all.

๖. วิจัยกุล ได้อธิบายความว่า

บทเพลงนี้เป็นเพลงกล่อมเด็กที่แพร่หลายที่สุดในอังกฤษและอเมริกา เนื้อความนั้นแท้จริงก็แปลกเพราะแปลเด็กอยู่บนยอดไม้ ลมพัดก็เปลแกว่งโยกไปมา แต่พอถึงไม้หักก็แปลและเด็กและทุกอย่างก็เลยตกลงมาหมด เมโทธ โกลด์วิน เมเยอร์ เห็นว่าเป็นนัย หมายถึงการสืบราชบัลลังก์ของเจมส์ที่ 2 แห่งอังกฤษ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนและต้องเสด็จลี้ภัยไปจนสวรรคตนอกประเทศ สายราชวงศ์สจวตจึงหมดเพียงแค่นั้น ทารกนั้นคือเจมส์ที่หล่นจากบัลลังก์ลงมาเมื่อถึงไม้ (คือผู้คำจุนราชบัลลังก์) หักโค่นลง¹

8. บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับคำสอนและเป็นคติเตือนใจ

นับว่าเป็นคุณก่าอย่างเอกอุ พ่อแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูจะได้ถือโอกาสที่รับกล่อมสั่งสอนลูกหลานของตนไปด้วย นับว่าให้ประโยชน์ทั้งด้านการอบรมจริยธรรมและทำให้เด็กนอนหลับอย่างเป็นสุข บทเพลงประเภทนี้แยกออกได้ดังนี้คือ

^๑ คือบริษัทสร้างภาพยนตร์ที่มีชื่อของฮอลลีวู้ด อเมริกา ได้สร้างภาพยนตร์ชื่อ History Behind Nursery Rhymes โดยอาศัยหลักฐานต่าง ๆ สร้างเรื่องการสืบราชบัลลังก์ของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 จากเนื้อเพลง

¹ ๖. วิจัยกุล, "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาศาสตร์ 15;

8.1 อบรมสังฆาอนเด็ก ส่วนมากเป็นการตั้งสอนไม่ให้สอน ให้รู้จักระวังตัว
ให้มีความกตัญญู ฯลฯ เนื้อเพลงกล่อมเด็กประเภทนี้มีอยู่ทุกภาคของไทย เช่นในภาคกลาง

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย	อ่อนแม่นักจักเคยตัว
วางลงเสียบ้างจะยังชั่ว	ทูนหัวเจ้าคนเคียวเอ๋ย
น้ำเชียวเอ๋ย	เชียวมาคลักกลัก
อย่าเล่นน้ำนัก	น้ำจะแพงเจ้าไป
เมื่อจะเซซบเจ้า	จะบอกชาวแก
น้ำจะแพงเจ้าไป	จุกใจเมื่อภายหลัง
เจ้าทองดีเอ๋ย	แม่จะพัควีให้เจ้านอน
ทองดีเจ้าอย่าชื้อนอน	นอนเถิดคนะพ่อคุณเอ๋ย
เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย	แม่มิให้เจ้าไปเล่นที่หาดทราย
กรันว่าน้ำขึ้นมา	มันจะพาเจ้าลอยหาย
แสนเสียกายเจ้าคนเคียวนา	
เจ้าเนื้อนุ่มเอ๋ย	อุ้มเจ้านักจักเคยมือ
วางลงเสียบางเถิดฤ	บุญลือเจ้าคนเคียวเอ๋ย
เจ้าตุ้ดสงวนเอ๋ย	เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป
แตรร่อนขวัญอ่อนจะนอนไ้	ตายใจแม่คนเคียวเอ๋ย
โอโละเฮเอ๋ย	นอนนิ่งนิ่งในเปลแม่จะไกว
ทองดีเจ้าอย่าชื้อร้องไห้	นอนไปเถิดคนะพ่อคุณเอ๋ย

ในเพลงกล่อมภาคเหนือ มีใจความว่า

อ้ออ้ออ้อจา	หลับเสียเตอะนา
หลับสองกำอ้ายไ้	ป้อแม่เลี้ยงลูกไว้
ก็นับว่ามีบุญ	หื้อหมั่นไหว่หาคุณ
ป้อแม่นำป่านป้อ	กับบุญญาภิพิน้อง

เป็นไค้จุ่มจุ่มเจยจุ่ม
หมื่นเกี้ยวป้อนข้าว
เป็นอื้ออื้อ

ข้าขึ้นกินน้าม
กินว่าเอาให้ข้าฮ้อง
อื้อจา

ศัพท์

จุ่มเจยจุ่ม = จมเขยชม
เกี้ยว = เกี้ยว

กิน = กิน
ฮ้อง = รำร้อง

อื้ออื้อจาจา
ไปเก็บมะด้านใต้เข้ามาแขวน
ห้องอย่าให้อ่อนแม่ไปไต่มา
นอนจาที่ที่ที่ติดกัน
ออกอื้ออื้อ

หลับตองตาแม่ไปนานอกบ้าน
ไปเก็บมะแหมใต้เข้ามาคั่น
ห้องนอนหลับตองตา
หลับเมื่อวันน้องอย่าไต่อ่อน
หื้อหลับเสียเตอะนาย

ศัพท์

มะด้าน = มะขี้ก ประคำคือควาย ข้า = ตะกร้า
มะแหม = ผลไม้ชนิดหนึ่งรสฝาดคล้ายสมอ แต่ใหญ่กว่า ไต่ = ไร

อื้อจาอื้อจา
เงินถ่มน้อยดาหัวกุลา
นายจะไปให้อ่อนพอนายจะตี
กำซุกซุนหื้อเจ้าหลับตา
เกวียนคู่เกวียนดาแบ่งกุม

คำหล้าข้างจ็อค
แม่ไปซื้อป่าให้พอนายป้อน
เจือดลื้อหื้อเจ้านอนอยู่
หลับเตอะตองตาทัวมาตีเห่า
เจ้าแก้วคำซุมหัวใจพอนแม่เหย

ศัพท์

จ็อค = บั๊กกรี่ กุลา = ชาวต่างชาติ ป่า = ปลา
ซุกซุน = เขย่า มา = ดุนช แบ่ง = สว่าง

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน เช่น

นอนดาหล้า
เจ้าอย่าฮ้องว่าไรให้มันเสียน้ำตา
เจ้าอย่าแอว

แม่เอาไปนาไปหาปลามาให้
เจ้าจงมานอนเล่นกับพี่ชาย
แม่เอามาฮอดแล้วเอาให้กินปลา

ศัพท์ เฮา = เรา อย่านแหว = อย่านรบกวน มาฮอก = มาถึง

8.2 อบรมสังฆอนมุกตทัฬหีไป เพลงกล่อมเด็กประเภทนี้มุ่งอบรมผู้ใหญ่ทั่วไป เช่น ชายหนุ่ม หญิงสาว ผู้ที่เป็นพ่อแม่ ให้รู้จักกระทำตนให้เหมาะสมกับฐานะของตน เช่น

8.2.1 อบรมสังฆอนคนทั่วไปไม่ได้เจาะจงว่าเป็นใคร มุ่งสั่งสอนให้รู้จักความดีความชั่ว สิ่งที่ดีควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสม เช่น

อันลมว่าจี	เย็นดีใจว่า
พังกินาเจยบาน	เหมือนมควอดมิด
กายตึคน้ำตาน	เกมโองาน พะมุนยได้

ศัพท์	วาจี = วจี คำพูด	เจยบาน = ชื่นบาน
	กาย = กาย	น้ำตาน = น้ำตา
	เกม = เกม	โองาน = ชื่น พะมุน

เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือที่กล่าวถึงการพูดจา การพูดจาไพเราะทำให้ผู้ฟังฟังรื่นหูเป็นที่พอใจ กลายกับจำนวนของสุนทรภู์ในเรื่องพระอภัยมณี ว่า

อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นทราก แกลมปากหวานหูมิรู้ห้าย
 เพลิดเพลินในภานิตอิศริยาณ ที่ว่า
 เอาหวานหวานล่อใจอย่าให้มุ ค้องตึกตรุไมกริที่เรายก

เรือ (เหอ)	เรือหัวโพน
แล่นมาโยน ๆ	มาพบเหลื้มพระสุเมรุลงคังทิง
ไม่ขอของน้องกินชันข้าว	แค่นยังแฉ้วหยังเจ้าก็ใบถึง
มาพบเหลื้มพระสุเมรุลงคังทิง	น้ำครั่งข้อเรือใหญ่เอย

ศัพท์ เรือหัวโพน = เรือโบราณว่าอาจเป็นเรือหัวขง
 ไม่ขอ = ไม่สำหรับเกี่ยว

เพลงนี้ อมรา พงษ์ปัญญา¹ กล่าวไว้ว่า อาจเป็นเพลงที่ใช้เตือนสติผู้ที่ชอบทำอะไรรู้อวามเอาแต่ใจตัวที่ทำได้ ถ้าหากพลาดพลั้งอะไรลงไปแล้วไม่มีใครสามารถจะช่วยให้ ถ้ามีความหมายตามนัยนี้ก็นับได้ว่าเป็นบทเพลงที่ให้ข้อคิดเตือนใจบุคคลทั่วไปได้

นกเอี้ยงนกกา	ความต่ำช้าตามอย่างอ่างขนาน
ก็เอียงตัวมัวกายกับสันดาน	มีอาการหยาบช้านกहारุน
แสวงอาหารกินโดยปลิ้นปล้อน	คนมักคอนขับไล่เขาไม่ขุน
เพราะจรีตเจ้าร้ายคลายจากคุณ	นกต้องขุ่นคอยชิงไม่ถึงเพลง
เปรียบเหมือนพาลสันดานวิปริต	ววิจิตกายทุจริตเพง
พอใจเบียดเสียดตัววิจิตรนักเลง	เป็นที่เฒ่าของชนทุกคนเคย

เพลงนี้ได้มาจากภูเก็ท พิจารณาด้านวรรณคล้ายกับบทกอกสร้อย ไม่เหมือนกับฉันทลักษณ์ของ เพลงกล่อมเด็กภาคใดทั่วไป เข้าใจว่าเป็นเพลงที่แต่งขึ้นไม่นานนัก เนื้อความของเพลงนี้มุ่งสั่งสอนให้คนเป็นคนดี ทำมาหากินสุจริต ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น โดยยกตัวอย่างลักษณะที่ไม่ดีของกามาเปรียบเทียบกับไม่ให้เอาเยี่ยงอย่าง

นกเขาเหอ	ไซเองไม่ชัก
ฝากไปนกสั๊ก	พิกบนปลายป้า
ไม่ไซไซเรา	ไซของเข่าฝากมา
พิกบนปลายป้า	อันนี้สั้นอนเพี้ยวเออ

ศัพท์ ปลายป้า = ชายป้า นกสั๊ก = นกชนิดหนึ่งตัวเล็ก ๆ อยู่ในนากล้านนกเขา

เพลงนี้พิจารณาเป็นหลายอย่าง เป็นการสั่งสอนให้รู้จักรับผิดชอบ หรือคนโกงยอมเป็นเหยื่อของกมฉลาด หรือให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันนี้แล้วแต่ผู้ฟังจะพิจารณาใน

¹อมรา พงษ์ปัญญา คหิชาบ้านบักขี้ไต้ หน้า 73

ค่านใจ ผู้แต่งยกตัวอย่างนกเขาไม่ทักไซ้ของตัวเองแต่ไปให้นักงักทักแทน

ไอ้ละเห้เห้เห้	เจ้าขุนทะเลระลอก
คลื่นชักมาเหมือนจอก	ระลอกชักมาเหมือนแหน
พลัดพ้อแลพลัดแม่	เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญ
ก่อเก็บหน้ากล้าแข็ง	มีเรี่ยวแรงจะแทนคุณ
เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญ	เจ้าขุนทะเลระลอกเออ

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางบทนี้ร้องสอนคนให้มีความกตัญญูทวดที่ต่อผู้มีพระคุณ เช่นในบทนี้ให้ตอบแทนบุญคุณบุคคลอื่นที่ได้เลี้ยงดูตนมา ความกตัญญูรู้คุณเป็นวิญญูชนกันมานานแล้ว

8.2.2 อบรมสั่งสอนผู้ที่เป็นภรรยา เช่น

หมาก่อนเหอ	ผ้าน้ำแค้นล่องในคลองใน
โร้ชาว่าพี่มีเมียใหม่	หน้าใยไม่ควรจะหึงดา
ช่างเล่นอย่างงูหาง	ไม่ใช่ที่ทางนางกานดา
หน้าใยไม่ควรจะหึงดา	พลายทองหายบ้าหลบมาเข้าโรงเออ

ศัพท์ โร้ = รู้ หึงดา = หึง แล่น = วิ่ง งู = กิ่ง

บางตำนานเขียนเป็น

ไปไหนมาไหนเหอ	หน้าใยอย่าไค้มาหึงดา
ช่างเหอหมั้นเล่นอย่างงูหาง	ไม่ใช่เททางเจ้ากานดา
เคลือบปลายพยายมา	กลับมาโถโรง...เหอ...เอง
นางแม่เหอ	แด่แท้โร้ปจาม
ผิวเลี้ยงเมียถึงสองตาม	เล่าความแกล้วแม่อย่าหึงดา
ช่างเล่นอย่างงูหาง	ไม่ใช่ท่าทางนางกานดา
ช่างพลายหายบ้า	หลบหาอยู่โรง...เอง

ศัพท์ แดแท้ = ทำแด, แดงอน, โกรธ บุงหาง = คึงหาง

เป็นการตั้งข้อสงสัยที่เป็นภรรยาว่าไม่ควรจะหึงหวงสามีมากนัก อีกไม่นานสามีก็กลับมาหาตามเดิม ส่วนวนที่ว่า ข้างแฉ่นอย่าบุงหาง นี่ไม่เฉพาะมีแต่ในเพลงกล่อมเด็กเท่านั้น ในหนังสือบุคคำ เรื่องพระรถเมรี ตอนนางสุพรรณสนนางทศนารีเกี่ยวกับหน้าที่ของสตรีเมื่อไปอยู่กับคู่ครอง มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า

แม่นท้าวจะมีเมียหลาย	บุงหางข้างหลาย
ไม่ให้ข้างงาตามโซลง	
หายบักกลับมาดูโรง	หายหมดรสโซลง
กลับมาดูโรงเก่าเอ๋ย ¹	
อา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	ครีอนางพรวางเลื่อย
พี่มาหอบเหนื่อยเหนื่อย	หรือไม่บุนผ้าให้พี่นอน
ทั้งสองเมียตามเมีย	ไม่เหมือนเมียพี่เมื่อแค้น
หรือไม่บุนผ้าให้พี่นอน	บังอรมาพันไป...เหอ

ศัพท์ หรือ, ปรีอ = ทำไม่จริง, ทำไม่ บุนผ้า = บู้ผ้า

หน้าที่ของภรรยาอย่างหนึ่งคือ จะต้องปักกวาดห้องนอนให้สะอาดเรียบร้อย รู้จักบุนผ้าให้เรียบตึง ดังเช่นนางสุพรรณสนนางทศนารีในเรื่องพระรถเมรี จากหนังสือบุคคำ ว่า

ล่าคืบที่หลับที่นอน	จับพับผ้าผอน
แทนนอนปักกวาดเรือกโร	

¹ เป็นหนังสือซึ่งใช้กระดาษที่ราวพื้นเมืองภาคใต้ทำเองเพื่อให้เขียนนิทานเรื่องอ่านเล่น

และในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ก็กล่าวถึงหน้าที่อันพึงปฏิบัติของภรรยาที่
สามีว่า

ยามสิ้นแสงสุริยาอย่าไปไหน จุดไฟเข้าไปส่องในห้องนอน
ระวังคูปักสลักที่นอน ทั้งผูกหมอนอย่าให้มีลี้คิน

การปฏิบัติตัวของภรรยาอีกประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งก็ มีใจซื่อสัตย์ต่อสามี ไม่ไป
คบชู้ผู้ชายให้ผู้อื่นนินทา ดังในเพลงกล่อมเด็กภาคว่า

บ้านนี้เหอ	มีหมากเตาะยัง
ผิวไปควนล้ง	ข้างหลังเล่นโซ้
ปล้ำปัดปล้ำปอง	อย่าให้ผิวโร้
ข้าวเย็นชานโซ้	คตให้ผิวกิน
พอเห็นผิวมา	ทำดีเสียสิ้น
คตข้าวให้ผิวกิน	ข้าวเย็นโก่ขาบ... โซ้

ศัพท์ มีโซ้ = มีชู้ เตาะยัง = กาบหมากที่หุ้มผลไม้ไว้ภายใน
ควนหลัง = ชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอหาดใหญ่ ปล้ำ = ออกส่าห์
โร้ = รั้ว ข้าวเย็นชานโซ้ = ข้าวเย็นที่เหลือจากชู้กิน

อา...เออ...เหอ	นกฮั่นลุ่มแมวลาย
ผิวไปค้าขาย	เมียหลังเล่นโซ้
ชกปัดชกปด	ไม่ให้ผิวโร้
เมียหลังเล่นโซ้	เป็นโค่รักนกขุม

การปฏิบัติตนของภรรยาให้อยู่ในกรอบประเพณีเช่นนี้มีอยู่ในสุภาษิตสอนหญิงของ
สุนทรภู่ ว่า

เป็นสตรีมีไชชายเสียชายศักดิ์
อันความดีมีอยู่จำไว้
จะมีคู่ก็ให้รูปรมนิบัติ
อย่าคิดร้ายยับแย่งทำแปลกปลอม
อย่าคบชู้สุมนิยมนหวัง
เขารักหลอกหยอกเล่นคอกเช่นนี้
หุระอะไรจะให้มันเสียของ
เพราะเชื่อใจภรรยายิ่งกว่าเกลอ

.....

จงชื่อทอภัสดาสามี
อย่าให้มีรักที่กินใจ
ถึงที่สุดทกลองก็ทองแท้
หญิงเดี๋ยวนี้แม้มีศัทยา

จะปลุกรักเรวนหาควรไม่
อย่าพอใจรักชั่วให้มัวมอม
จงชื่อสตัยสุจริตจิตถนอม
มโนน้อมเสนาหาทอสามี
ไม่จีรังกาลคอกบอโกนศรี
ถ้าแน่นมีข้าวของคองบำเรอ
อันเงินทองผิวสีท่าสมาเสมอ
ควรบ่าเรอลูกผิวของตัวตน

.....

จนชีวีศรีสวัสดิ์เจ้าศักดิ์
อุปไมยเหมือนอนงค์องค์ศา
ควยนางแนอยู่ในสัจจอินฐาน์
ภัสดาก็ยังรักขึ้นหนักครัน

จากที่ยกสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่มาเป็นตัวอย่างนี้ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าเพลงกล่อมเด็กของไทยก็มีคติสอนใจภรรยาได้ไม่แพ้สุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่เลย

8.2.3 อบรมสั่งสอนผู้ที่เป็นสามี ผู้ที่เป็นสามีควรจะปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เช่นควรจะรู้จักซ่อมแซมบ้านเรือนของตนให้ที่อยู่เสมอ ถ้าไม่ซ่อมแซมแล้วเมื่อถึงฤดูฝน กราวฝนตกหนักผู้ที่อยู่ในบ้านก็จะเดือดร้อน ดังเช่นบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ แม่บ้านชวนให้พอบ้านซ่อมหลังคาบ้านก่อน

ฮว..เอ้อ..ก่อนที่ไปป่าเหอ
น้ำฝนหมันอีรวลงโลกหมอน
เงยแลบนหลังคา
ผ้าผอนน้องเปียกไปเสียสิ้น

หลบหลังคาให้น้องก่อน
ผ้าผอนน้องเปียกไปเสียสิ้น
น้ำตาน้องพลัดลงรินริน
นั่งกินแต่น้ำตา..เอ้อ..เหอ

บางบทก็เขียนเป็น

ฮา...เอ้อ...ไปกัวปาเหอ	ช่วยหลบหลังคาให้น้องกอน
ฝนตกเร็วไหลลงตามกลอน	ผ้าผอนหมอนทองน้อง เปียกสิ้น
ยามน้องเงยดูบนหลังคา	ชลน่านองไหลลงรินริน
ผ้าผอนหมอนทองน้อง เปียกสิ้น	นั่งกินแต่น้ำ...เอ้อ...เหอตา

ศัพท์ : ไปกัวปา = ไปตะกั่วป่า ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพังงา
 หลบหลังคา = แ่่งหลังคาไม่ให้รั่ว เพราะส่วนที่เป็นจากหลวมมักจะรั่วเสมอ
 ผ้าผอน = ผ้าผ่น เปียกสิ้น = เปียกหมด

ไปปาเหอ	ช่วยหลบหลังคาให้น้องกอน
น้องเข้าไปนอน	ผ้าผอนน้องเปียกเสียเหม็นคัส
เฮยแลหลังคา	น้ำตาจะหยาดลงหรินหริน
ผ้าผอนน้อง เปียกเสียหมดคัส	ตัดหัวด้วรัก...เหอ...น้อง

เมื่อพ่อบ้านไม่ทำหน้าที่ของตนให้ดี เมื่อฤดูฝนฝนจะตกหนักกระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ฤดูนี้ฝนตกจนน้ำท่วมและท่วมอยู่นาน ฤดูนี้ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดหอบเอาไอน้ำมาเป็นฝนตกทางฝั่งตะวันออกของแหลมไทย ฤดูนี้ฝนจะตกหนักมาก แม้นายจึงต้องขอให้สามีช่วยหลบหลังคา คือซ่อมหลังคาให้แน่นหนา แต่พ่อบ้านคนนี้ไม่ได้ทำหน้าที่จึงทำให้ฝนรั่ว เปียกของในบ้านหมด

การปฏิบัติหน้าที่ของพ่อบ้านคนนี้ยังสู้ชุกเข่าชราในเรื่องเวสสันดรชาดกไม่ได้ เมื่อคราวที่ชุกเข่าจะออกไปป่าเพื่อไปขอสงฆ์มาร ชุกเข่ายังต้องซ่อมแซมบ้านก่อนเพราะ

"กลัวจะว่าคร่ำครึนครินทร์โครมลง โยให้ตรงกันไม่ยัน ถ้าจจนจุนจ้องไว้
 เกลากลอนใส่ศิครุกระ มุงจะจจากปรุปรัง แลทะละโล่งลอดเห็นฟ้า ขึ้นหลังคา
 ครอบจากหลบ โกงโค้งกบกดขี่กรอบ ผ่าไม้ครอบคร่อมอกโก..."¹

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ "มหาเวสสันดรชาดก" แบบเรียนวรรณคดีไทย เล่ม 5 หน้า 95

ฮา..เอ้อ..ทันพรวาเหอ	ทันพรวาทางห่ม
กาฝากหมันเข้ากุ่ม	พ่ห่มโลกไคเสีย
จาเหยพอนญโปลก	พอยอมเสียโลกเสียเมีย
พ่ห่มโลกไคเสีย	พ่ไปหาเมีย..เอ้อ..เหอ..เอน

ศัพท์ ห่ม = หึง โลก = ลูก จาเหย = อภิจาเอ้ย
เอน = อื่น

เนื้อความของเพลงนี้กล่าวถึงพ่บ้าน (เปรียบเป็นต้นมะพร้าว) ใจคิดจะไปหาคูครองใหม่ ความรักที่เกิดขึ้นใหม่นี้เปรียบได้กับกาฝาก ซึ่งเป็นชวากหนามที่มำใจ อาจจะเป็นเพราะสภาพครอบครัวเกิดความยุ่งยาก จึงยอมทิ้งลูกทิ้งเมียไปหาความสุขส่วนตัว

8.2.4 สันสอนผู้ที่เป็นพ่อแม่ ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้นบางครั้งก็แสดงความรักที่ไม่เท่ากัน มีความลำเอียง เรื่องนี้เมื่ออยู่บ่อย ๆ ในครอบครัวหนึ่ง พ่อแม่อาจจะรักลูกคนหัวปี เพราะอันเป็นลูกคนแรกพ่อแม่จึงคุ้นเคยกับลูกคนแรกนี้มาก หรือบางครั้งพ่อแม่รักลูกคนสุดท้อง สำหรับลูกคนกลางมักจะไม่มีใครสนใจเท่าที่ควร การแสดงความรักลำเอียงนี้จะทำให้เกิดความรำรานใจแก่ลูกช้งมาก ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้จึงมีบทเพลงเตือนสติผู้ที่เป็นพ่อแม่ไว้ว่า

ฮา..เอ้อ..นางแม่เหอ	รักลูกใจอาธรรม
รักแต่ฝ่ายพระจันทร์	ราหนูนางแม่แกไม่รัก
ตีบเรื่อให้มันแคง	ลูกน้อยก็แค้นหัวใจหนัก
ราหนูนางแม่แกไม่รัก	เกิดศึกไม่วายเหลยหนา..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ แคง = ตะแคง แก = เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้สำหรับกล่าวถึงผู้ใหญ่

บทร้องนี้สันสอนพ่อแม่ให้รักลูกเท่า ๆ กัน ใต้ความเปรียบว่า พระจันทร์เปรียบเป็นลูกรัก ราหนูเป็นลูกช้ง การที่พ่อแม่ให้ความรักลูกไม่เท่ากัน เปรียบเหมือน

เหยียบเรือให้ตะแคงข้างหนึ่ง ลูก ๆ จึงไม่ลงรอยกันทำให้ทะเลาะกันอยู่เสมอ เกิดความ
แตกร้างกันระหว่างพี่ ๆ น้อง ๆ

เพลงกล่อมเด็กจากอำเภอสะทิงพระ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ก็มีว่า

นางแม่เหอ	รักโลกอธรรม
รักแต่พระจันทร์	ราโหแม่ไม่รัก
เหยียบเรือให้แคง	โลกน้อยแค้นหัวใจหนัก
ราโหแม่ไม่รัก	รักโลกสุดท้อง...เหอ...เพื่อน

ศัพท์ ราโห = ราษฎร โลก = ลูก

เพลงนี้ก็มีความหมายเดียวกับบทข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว คือเอาเรื่องราวของจันทร์
มาอ้างประกอบ

อา...เออ...เหอ	ตนกล้วยฟ้างลาหรีเหียว
โลกแม่คนเดียว	ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา
โลกหญิงแม่หม้ายรัก	โลกชายแม่รักคนท้าวทาย
ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เหอ...เดียว

ศัพท์ โลก = ลูก เซอ = ชื่อ หม้าย = ไม่

อา...เออ...เหอ	ตนกล้วยฟ้างลาหรีเหียวเหอ
โลกแม่คนเดียว	ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา
โลกสุดใจแม่	อย่าทำให้แม่นี้วุ่นวาย
ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา	โลกชายแม่คน...เดียว
อา...เออ...ตนกล้วยเหอ	กล้วยฟ้างลาสี่เหียว
ลูกชายแม่คนเดียว	ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา
บุตรแม่มีมากนัก	ตัวแม่ไม่รักเท่าบุตรชาย
ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา	บุตรแม่คน...เออ...เหอ...เดียว

เพลงกล่อมเด็กทั้ง 3 บทนี้ แสดงให้เห็นว่าแม่รักแต่ลูกชายเท่านั้น

8.2.5 อบรมสั่งสอนชายหนุ่ม ชายหนุ่มเหล่านี้จะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวต่อไป ดังนั้นจึงการจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีตัวไว้ม่าง เช่น หนักนศึกษาหาความรู้ มีความประหยัด เช่น

อา..เอ๋..กันสั่มเหอ	คือกันสั่มปาย
นั่งลงให้ราบ	กราบน้องให้ถวนสักสามที
นอ โม จะรู้สักกี่ตัว	อ้ายศักดิ์หมายอว่าแก้ว
มากราบน้องให้ถวนสักสามที	น้องจะชี้ตัวนอโมให้..เอ๋..เหอ
อา..เอ๋..กรื่อน้องเหอ	ครือกล้วยมั่งคลาแตกกาบ
เชิญนั่งลงให้ราบ	กราบน้องให้ถวนสักสามที
เรียน นอ โม กอ ช้อ	รูปร่างหรือพอเนื้อดี
กราบน้องให้ถวนสักสามที	น้องจะชี้ตัวนอให้ เอ๋เหอเลย

ทั้ง 2 เพลงเป็นเพลงที่ดำเนินชีวิตตามชายหนุ่มที่ไม่รู้หนังสือ เพราะคำนิยมของคนไทยยกย่องผู้ที่มีความรู้หรือปราชญ์ เป็นของที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ¹ ดังนั้นผู้ที่เป็นผู้รู้มีการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่คนไทยยกย่องกันมานานแล้ว

นกจอกเกาะคอกพาโหม	ลิ้นลาหวายโหม
พาโหมลิ้นลา	ขาว ๆ ตามนี้ชี้กร้านหนักหนา
พาโหมลิ้นลา	สาวไหนจะพอใจเออ

ศัพท์ ลิ้นลา = เป็นทำนองเพลงไทยเดิม ลิ้นลาหวายโหม
พาโหม = กระพริบโหม (ภาคกลางเรียกตุกตุกหมูตุกหมา)

เป็นเพลงที่ชี้ให้เห็นว่า หนุ่มเกียจคร้านยังรักที่จะเล่นสนุก จะไม่มีหญิงใคพอใจ
รักใคร่ หรือมีเงินก็นำไปเล่นการพนัน ไม่คิดจะสร้างหลักฐาน ดัง

ฮา..เอ้อ..ครี๋น้องเหอ	กรือพรวัวตันลึก
บาวบาวติกติก	ไม่นึกขอเมีย
ได้เฟื่องไค่หลิง	เอาไปเล่นไฟเสีย
ไม่นึกขอเมีย	บาวบาวเท่าควายติก..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ บาว = หนุ่ม ติก = หนุ่ม หลิง = สสิ่ง

ชายที่ดื่มเหล้าเมามา พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ไม่ต้องการเป็นเซย ดังเพลงกล่อม
เด็กที่ว่า

ฮา..เอ้อ..เวแปลเหอ	เวแล้วเวไล
กินเหล้าเหมือนไฟ	โกรให้ลูกสาว
พอกินเหล้าแล้ว	พากันโหลาว
โกรให้ลูกสาว	เจ้าบาวชี้เมาเห้า..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ เว = ไกวแปล ฉาว = ตั้งสั้น, ตั้งสนั่น

8.2.6 อบรมสั่งสอนหญิงสาว มีบทเพลงกล่อมเด็กมากมายที่ทั้งอบรม
ว่ากล่าวในเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาท และคุณสมบัติต่าง ๆ ของหญิงสาว เช่น

ฮา..เอ้อ..ครี๋น้องเหอ	ครือคอกล่าพงกาหลัก
ถึงรักเท่ารัก	ไม่พักคิดตั้งวิ่งตามชาย
ชันหมากมาถึงเรือนแม่	แม่นแท้แม่ทองให้
ไม่พักคิดตั้งวิ่งตามชาย	ชายรักชายมาขอ..เอ้อ..เหอ..เอง

ศัพท์ คี๊ดตั้ง = คีใจด้วยความลึงโลด ตามจริตของปู่ป้าและผู้ชายในวัยเด็กและ
รุ่นหนุ่มสาว

บทเพลงนี้เตือนให้หญิงสาวประพาศิคนให้อยู่ในกรอบประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันมา
ดังในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่กล่าวไว้ว่า

อันที่จริงหญิงกับชายย่อมหมายรัก	มิใช่จักศกทางที่สร้างสม
แน้นจักรักรักในอารมณ	อย่ารักชมนอกหน้าเป็นราศี

เพราะ

อันคำคมจมนุรุษนั้นสุดกล้า	เขาย่อมว่ารสล้นนี้กินหวาน
จงระวังทั้งมันในสันดาน	อย่าลนลานหลงระเรีงด้วยเชิงชาย
เขารักจริงให้สู่ขอกับพ่อแม่	อย่าวิ่งแร่หลงงามไปตามง่าย
เขาไม่เลี้ยงไล้จับจะอับอาย	ต้องเป็นม่ายอยู่กับบ้านประจําตน

การที่หญิงวิ่งตามชายเป็นสิ่งที่สังคมคิดินมาก ถือว่าเป็นความประพฤติที่ผิดทํานอง
คลองธรรม เหมือนกับเช่นในเพลงกล่อมเด็กบทต่อไปนี้

ฮา...เอ้อ...สนหลอดเหอ	พุ่งทอมาโคงเตง
บ้านเมืองอยู่เครง	ฉิคไปทุกสิ่ง
แต่แรกมาแต่ไหร	ชายไปหาหญิง
ฉิคไปทุกสิ่ง	หญิงเหอตามชายไป...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ แก่แรก = แก่ก่อน แก่ไหร = แก่โบราณนานมาแล้ว, แก่ไหนแต่ไร
 อยู่เครง = ปัจจุบันนี้, ทุกวันนี้

สาวสาวเหอ	แต่งตัวเยาะขาววันหนสองหน
ยิ้มยิ้มย่องย่อง	แลหน้าโพธิ์ทองอ้อยงวน
วันหนสองหน	บาวไหนหมั้นทน...คิด

สาวสาว	แต่งตัวยั่วบ่าววันหนสองหน
คินคินย่องย่อง	แลหน้าโพทองเหมือนทองย่น
วันหนสองหน	บ่าวไหนอีหน...ตึก

8.2.7 อบรมสั่งสอนทั้งหนุ่มและสาว มีเพลงกล่อมเด็กภาคใต้สอนในเรื่องการเลือกคู่ครอง ควรเลือกคู่ครองที่ผู้ใหญ่เห็นดีเห็นงามด้วย ถึงความที่ว่า

ฮา...เอ้อ...ปลูกรักเหอ	ปลูกไว้ในที่ลุ่ม
ถึงเคื่อนหกฝนตกชุม	น้องโอนไปไว้ที่ชายควน
พ่อแม่ไม่ลงเห็นร่วมสมักร	เหตุไหรเราไปรักกันแต่สวน
น้องโอนไปไว้ที่ชายควน	ไปหน้าอย่าควร...เอ้อ...เหอ...โปลก

ศัพท์ โอน = ย้ายที่ ควน = เนิน, ที่สูง แต่สวน = แต่ลำพัง
รักกันแต่สวน ตกลงรักกันเพียง 2 คน ไม่มีคนอื่นคือผู้ใหญ่ได้รู้เห็นด้วย

มีสำนวนที่เปลี่ยนกันไปอีก คือ

ฮา...เอ้อ...โปลกรักเหอ	โปลกไว้ในที่ลุ่ม
ฟ้าพลัดมีดกลุม	โอรักไปไว้ชายควน
พ่อแม่เขาไม่สมักร	เค็กเหอมันรักกันแต่สวน
โปลกรักเรรวน	ไปหน้าอย่าควรโปลก

ศัพท์ โปลกรัก = ปลูกรัก
ฟ้าพลัด = ฝนพลัด, ฝนที่ตกหน้ามรสุมตะวันตกเฉียงใต้

8.3 สั่งสอนเรื่องเพศศึกษา การศึกษาเรื่องเพศในสมัยก่อนนั้นให้ความรู้เรื่องนี้แทรกในนิทาน เพลงชาวบ้าน และเพลงกล่อมเด็ก เพราะการที่จะเรียนรู้โดยตรงนั้นยังไม่มี เพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวถึงเรื่องเพศศึกษานี้ว่า

โลกสาวเหอ	โลกชาวเร็นออก
หัวนมพื้งอก	บอกพ่อว่าเป็นผี
พ่อแม่ไปหาหมอมารักษา	หมอบอกว่าอายยะเต็มที
บอกพ่อว่าเป็นผี	โลกสาวชาวเร็นออก

ศัพท์ โลกสาว = ลูกสาว เร็นออก = บ้านที่อยู่ทางทิศตะวันออก

บทเพลงนี้กล่าวถึงหญิงสาวที่ไม่รู้ถึงสรีรร่างกายของตน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงปรึกษาพ่อ พ่อก็ไม่รู้ถึงสภาพร่างกายของลูกสาวตน จึงเป็นที่ขบขันแก่ผู้รู้เห็นถึงนัก

ในสมัยก่อนการเรียนรู้เรื่องเพศโดยตรงยังไม่มี และส่วนมากผู้ใหญ่สมัยก่อนยังถือว่าเป็นเรื่องน่าละอาย ไม่ควรที่จะกล่าวถึง ดังนั้นคนในสมัยก่อนได้รับความรู้จากการอ่านนิทาน วรรณคดี เพลงต่าง ๆ แต่คนอีสานเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาจากประเพณีบั้งไฟ ซึ่งเป็นประเพณีทำบุญขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ศาสตราจารย์นายแพทย์สุกแสงวิเชียร ได้เขียนไว้ในวารสารสุขภาพสำหรับประชาชนของแพทยสมาคมและแพทยสภาว่า เมื่อคราวเดินทางจากขอนแก่นไปอุดรพบกับชนวนแห้งไฟ คนในชนวนร้องเพลงเกี่ยวกับอวัยวะเพศทั้งสิ้น และมีการทำตุ๊กตาผู้ชายหญิงนอนทับกันอยู่ในท่าเสพสังวาส ดังนั้นพอจะอนุมานได้ว่า การสอนเรื่องเพศศึกษาของไทยนั้นภาคอีสานได้มีมานานแล้ว และคงจะล้าหน้าประเทศอื่น ๆ ทั้งสิ้น¹

คอกเมละเหอ	น้องคือนางคอกเมละ
บานเหมือนอีเปละ	ลอยอยู่ในเลซี่ด้ง
ชนตกกะไม่ตอง	ฟ้าร้องกะไม่ถึง
ลอยอยู่ในเลซี่ด้ง	สาวน้อยคำนึงใจ

ศัพท์ คอกเมละ = คอกมะลิ อีเปละ = บานเต็มที่จนจะร่วงหล่นแล้ว
เล = ทะเล ชนตก = ฝนตก

บทเพลงนี้กล่าวถึงเด็กสาวที่อารมณ์ว่าเหว มีความรู้สึกทางเพศ แต่เพราะเรามีประเพณีวัฒนธรรมเป็นเครื่องครองใจไม่ให้ทำอะไรตามความต้องการของอารมณ์เบื้องต้น จึงทำให้เด็กสาวต้องเก็บอารมณ์ไว้นิ่ง

9. บทเพลงที่ชวนขัน

ในเพลงกล่อมเด็กนั้น กวีไทยก็ใช้อารมณ์ขันของตนประพันธ์เป็นเนื้อเพลงชวนขัน เพื่อให้เด็กเกิดอารมณ์ขันบาน จิตใจแจ่มใส จะทำให้หลับอย่างสบาย เนื้อเพลงประเภทนี้แยกได้เป็น

9.1 บทเพลงที่มีเนื้อเพลงเป็นเรื่องราวเดียวกัน เช่น

เจ้านกกระตู่เอ๋ย	ทำกันตุงตุงว่าจะไซ้
สานพ้อมให้ใบใหญ่	ไวใส่ในนกกระตู่
ควายไซ้ของมันโต	เท่าแคงโมบางละมุง
ไซ้หล่นลงคังผดุง	แล้วนกกระตู่ก็บินไปเอ๋ย

คนที่ยอมรับลักษณะการออกไซ้ของนกกระตู่ ว่า "ทำกันตุงตุงว่าจะไซ้" และลักษณะของไซ้นั้นโตเท่ากับแคงโม ซึ่งไม่น่าเชื่อ หรือถ้าจะตีความอีกนัยหนึ่งก็อาจกล่าวได้ว่า แคงโมที่บางละมุงถูกเล็กลือเกิน เล็กเท่ากับไซ้ของนกกระตู่เท่านั้น

โอดละเห่	นาทิก่ตนกก
ปลุกไว้หวังว่าจะแถมพก	หน่มน้อยจะมีเมีย
แคนใจอ้ายกะรอก	มากัดคอกมะพร้าวเสีย
เจ้าก็ชวคจะมีเมีย	ว่าจะกินยาตาย
กินข้าวเหียวนี้	กินน้ำอึ้งนมควาย
กินเสียให้ตาย	แสนเสียคายพอนา

* นาทิก่ เป็นมะพร้าวชนิดหนึ่งน้ำหอมหวาน

บทนี้แทรกอารมณ์ขันฆ่าตัวตายด้วยการกิน และสิ่งหนึ่งที่แฝงไว้ในเนื้อเพลงคือ
คำนิยมในพรหมจารีของผู้หญิง

9.2 เนื้อเพลงที่ไม่เป็นเรื่องเป็นราวติดต่อกัน เอาเรื่องต่าง ๆ มาเรียงไว้
คล้องจองกันให้เป็นเนื้อเพลง แต่ฟังแล้วชวนขัน เช่น

โยนบักกะบีวเอบ

ว่าจะล่อชาวเย็น

กลายเป็นเส้นขนมจีน

วิ่งไปปิ่นน้ำกะทิ

วิ่งไปหาพริกกะปิ

อ้ายโม่งโห่งเอย

กินข้าวกับไข่

เอาไว้นกกล้วย

กล้วยสองหวี

ปลาค้าวปลากด

อีหนูกินแป้ง

กลางคืนเมาเหล้า

หม้อข้าววิ่งหนี

กระต่ายสวนมนต์

เฮ เฮ เฮ

ไอ้กาเล่นตีโชน

ไอ้หนูแก่งค้ำ

โยน โยน โยน

ทำนาหนองไหนด

ลูกควายมีท้อง

ขนมทอดมัน

ปลาทุบักควั

กระโคคโคคเคน

ลอคของไม่มีตีน

มะเขือแตงกวา

กินข้าวกับอะไร

เอาช้อนหอยไว้ที่ไหน

รับน้องข้าไปควย

กระตือรอมค

อุมลุมมาตุ

อีแห่งตกกระได

ตะหม้อข้าวปากบิ่น

สวระพีเลนกล

รับทีลรับพร

ไอ้เซ่เล่นโชน

เล่นโชนประชันกัน

แมครัวช่างทำ เฮ เฮ เฮ

โยนชิงช้า

ทำนาหนองปล้อง

ออกลูกเป็นพัน

สองอันสิบเบี้ย

มาซื้อไก่เตี้ย
 ไล่แก้วหัวโน
 เขาจับตัวได้
 มาจับตนชิง
 มาจับตนฆ่า
 มาจับทางใด
 ไม่เห็นหน้าไม่เห็นตา
 โยน โยน โยน

โดยเข้ากอไผ่
 ไล่เจ๊กตาใหญ่
 กาชินหัก
 ชักขึ้นชักลง
 กระตี่รอมค
 อุ่มลูกไปนา
 สะดุดซี่หมา
 หนูลาแพรททำเนา
 ผักบุ้งหย่างอก
 ชนกันยายมอญ
 นอนเสียวันวัน
 ตะวันแดงเอย

แวนทองเอย
 แม่ระริก แม่ระรว
 มาเป็นนายศรี
 ที่มือง หมง หมง
 กระตี่ลอมค

มาถวายวัดโพธิ์
 ลักขันโอท่านไป
 ร้องให้หึงหึง
 เขาก็ยั้งลงมา
 เขาก็ดำแม่ให้
 เขาก็ไล่ลงมา
 โยน โยน โยน

ชนมลูกโพน
 ไล่ช้างตาเล็ก
 ไล่เข้ขึ้นไซ
 ไล่เขี้ยวซาหัก
 คาพงเป่าปี
 ปลาควาปลากค
 สะดุดซี่หมู
 หกลมปากแตก
 ยายเพานกกระจอก
 ทอกหัวยายมน
 ประตูละกลอน
 ลูกขึ้นไก่ขัน

จะมากระวายคอกพริก
 มาตัดต้นกล้วย
 แม่รอกตาคหี
 คาพงเป่าปี
 ปลาควาปลากค

อุมลุมมาคี	สะคุชี่หฺมู
สะคุชี่หฺมา	หกลมปากแตก
สะคุชี่หฺญาแฟรก	ชนกันยายมน
ชนกันยายมอญ	ประทุไ้สกลอน
นอนเสียววันวัน	ลุกขึ้นไ้โกชิน
ตะวันแดงเอย	

เพลงกล่อมเด็กลักษณะนี้ บางครั้งเราก็ไปใช้ในการปลอมเด็กได้ ที่ว่าปลอมเด็กก็คือ เป็นบทเพลงที่ผู้ใหญ่ใช้ล้อเลียนเด็ก หรือปลอมเด็กให้บุตรร้องให้ โดยหาเพลงขบขันมาร้อง หรือบางครั้งเด็กด้วยกันก็ร้องล้อเลียนกัน ซึ่งเพลงปลอมเด็กและเพลงกล่อมเด็กนั้นนำมาใช้ได้ทั้ง 2 โอกาส¹

9.3 เนื้อเพลงที่ใช้เสียงอันก่อให้เกิดความขบขัน บางเพลงก็มีความหมาย แต่บางเพลงก็ไม่มีความหมายอะไร มุ่งแต่จะให้ขบขันเป็นพื้น เช่น

หักเซ๊ย	มาเลยกูยกูย
ตุ้มตะตุ้มตุย	ตอยตึงหนึ่งหนอคนนอก
บักกะทารา	หมานอยคาบกะลา
สีกกะฉลุ้งตุ้งเหม่ง	
มลิงมลอง	กะนองสิ้นที่
แกงปลากระตี่	น้ำโหลงเหลง
คนตนเอง	โทนไกรไม้ไ้
ตุ๊กคิกกระหังไม้	หัวไหลกระหังเผาะ
กินกุงตามา	กินปลาตาเปราะ เผาะหรือโง

¹ ประทีป คณาธุบรรณ เพลงกล่อมเด็ก หน้า 62

10. บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม

เพลงกล่อมเด็กเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับประเพณี คือ สิ่งที่เราประพาศกันมาเป็นแบบแผนอย่างเดียวกัน¹ และวัฒนธรรม คือสภาพความเป็นอยู่ของชนแต่ละชนที่มีลักษณะสามัญเป็นอย่างเดียวกัน² สิ่งที่ได้จากเพลงกล่อมเด็กนั้นมีดังนี้ คือ

10.1 เกี่ยวกับความเชื่อ ความเชื่อนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการ บางเรื่องเป็นวิธีสอนของผู้ใหญ่ที่ไม่อยากจะบอกเหตุผล จึงนำเอาสิ่งที่น่ากลัวมาพูด บางเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และบางเรื่องอาศัยหลักจิตวิทยา³ ความเชื่อบางอย่างกลายเป็นธรรมเนียมของสังคม และเป็นสังคมที่มีธรรมเนียมต่าง ๆ พ้องกัน ดังนั้นการศึกษาความเชื่อจึงเท่ากับได้ศึกษาเชื้อชาติของเจ้าของความเชื่อไปในตัว⁴

ความเชื่อในเรื่องราวต่าง ๆ ที่สืบเนื่องกันมา ปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมเด็ก ดังนี้คือ

10.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานศาลกล่าว มีปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ดังนี้

นางแม่เหอ	ที่เลี้ยงโลกมารักษาปาก
พ่อโลกตกฟาก	บนถวายเขาทอง
เคียนเสเคียนห้า	โนรามาแกไพลยน้อง
บนถวายเขาทอง	ให้ช่วยชีวิตโลก

ศัพท์ โลก = ลูก เคียนเส = เคียนสี่ แกไพลย = แก้นน
มีบางสำนวนที่เขียนไปบ้าง เป็น

¹ เสฐียรโกเศศ วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย หน้า 44

² ก. หน้า 21

³ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านภาคใต้ หน้า 157

⁴ ก. หน้า 157

มารคาเหอ	เทียมไคโลกมารักษายาก
เบือโลกตกฝาก	บนควายเขาทอง
เคื่อนเสเคื่อนห้า	ไปรับโนรามาแก้เหมลยน้อง
บนควายเขาทอง	ให้รอดชีวิต...โลก

ศัพท์ เทียม = ตั้งแต่ โลก = ลูก รักษา = เลี้ยง เบือโลก = เบื่อลูก
 บน = บนบานศาลกล่าว เคื่อนเส = เคื่อนสี
 แก้เหมลย = แก้คำพูดที่ได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้

10.1.2 ความเชื่อในเรื่องบาปและเรื่องกรรม

เวเปลเหอ	เวโพชี้หน้าแวน
บาวน้อยหัวแหวน	เล่นนกชนไก่
ยายมเขาร้องถาม	ว่าพ่อโหมงามเขาเล่นไหน
เล่นนกชนไก่	บาปหนักพอทุนหัว

ศัพท์ เวเปล = ไกวเปล บาวน้อย = หมูม้วน ยายม = พญายม
 ไหร = อะไร

สา เออมีกรรมเหอ	สองราเรามีกรรม
บาปกังบาปปลาน้องไม่เคยทำ	ขอพบพี่ชายกายภาคหน้า
ชาตินี้ตัวน้องมาหลงเกิด	หย่าเมียเสียเกิดพ่อเลศฟ้า
ขอพบพี่ชายกายภาคหน้า	ถ้าน้องของหวัน...เอ...เหอ

ศัพท์ ถ่า = คอย ของหวัน = สรวงสวรรค์

สา เออยอดสร้อยเหอ	ทุกข์ยากมากน้อยอย่าถอนหนี
ลงเรือน้ำครามเจ้างามพี่	ลมหัวจมท้ายไปตามกรรม

คนน้ำใสมาทรปรารภนาหา
ลมหัวจมหายไปตามกรรม

ฮา...เอ...สุกจิตเหอ
ไม่มีธุระที่ไม่ไป

ในอกของพี่เหมือนหินถ่วง
จะอยู่โลมกรอยใจให้หายรัก

ฮา...เอ...เชื่อนอนเด็กนอนนอน
สิ่งหล่งในคออยู่อ้อแอ้
ยังแม่ป้าและยายาย
เจ้าสายสะแต่แม่มีกรรม

ขอพอฟีบาทุกคืนวัน

ชาติหน้าน้องไม่ทำ...เอ้อ...เหอ...มาป

สุกจิตของพี่แล้วแก้วกรอยใจ
จะอยู่โลมกรอยใจให้หายรัก

ในทรงของพี่เหมือนศรปัก

เวรกรรมจำข้า...เอ้อ...เหอ...ไป

สายสมรอรทัยสุกใจแม่

สายสะแต่แม่มีกรรม

ฮิไคชูเจ้าไววันยังคำ

คาคำแม่คน...เอ้อ...เหอ...เคียว

ศัพท์

แหง = แดง, พุก สาย = เชือกเถาเหล้ากอ

สายสะแต่ = สายเลือดของแม่แท้

10.1.3 ความเชื่อในเรื่องการทำเสน่ห์ยาแฝด

ฮา...เอ...นางมงกุฎเหอ

ยาแฝดเข้ากลุ่มในดวงจิต

ยาแฝดเข้ากลุ่มในดวงตา

เมาเมียน้อยเมร่อยรัง

เขาเล่ากันว่าเมามีตร

พระองค์ไม่คิดถึงหน้าหลัง

ฮับองศสุริยาออกจากวัง

ปากดังควยเหนนาง...เหอ

ศัพท์

ยาแฝด = เสน่ห์ยาแฝด เหน = เสน่ห์

ฮา...เอ...นางกาไวเหอ

ถกเหนและยาผง

เจียรหมากจีบพลูจีบ

ชีฝั่งยาผงนางทราชมเชย

ทำให้ท้าวโหมมาไหลหลง

เพลงชนน้ำท้าวไทเหว

ลงยันต์พันกลีบพลูหัวเอ

ญปากท้าววงศ์าเหวหลงเหยไหลเหอ

บทเพลงทั้งสองนี้เป็นบทเพลงซึ่งเขามาจากนิทานพื้นบ้านของภาคใต้ คือเรื่อง
วรวงศ์ ซึ่งคนไทยเชื่อว่าเป็นวิธีการหนึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรักได้

คำว่าเสน่ห์ ความหมายเดิมหมายถึงขางเพี้ยยา เช่นยาตั้งที่เขาใช้ดักจับนก
อย่างที่เราเรียกว่าติดตั้ง¹

ยาแฝด คำว่า แฝด คำไทยใหญ่แปลว่า นี้ออก ลูกฝาแฝด เขาใช้ว่า ฝาแฝด
ฝา แปลว่าเชื่อมต่อกัน แฝ แปลว่าแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ถ้าเอาความตามนี้
ยาแฝดจะหมายความว่ายาแบ่ง (รัก)² ส่วนตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายความว่า
ว่าเป็นคู่, ติดกันเป็นคู่³

การใช้เสน่ห์ยาแฝด มีวิธีการหลายอย่าง เช่น

10.1.3.1 ใช้คาถาอาคม มีปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน เช่น
มหาละลวย และอิทธิเจ

10.1.3.2 หงส์รอนมังกรว่า เป็นวิธีการหนึ่งที่ภรรยาทำให้สามีหลง
มีวิธีการดังนี้

เมื่อหุงข้าวสุกแล้วก็ยกหม้อข้าวมาตั้งในที่สมควรแล้วเปิด
ฝาหม้อออกแล้วปั้นถางชาครอมเหนือที่มีควันพุ่งอยู่นั้น ตำรับ
เค็มนั้นตองนุ่งโจงกระเบน เมื่อปั้นถางชาครอมเหนือหม้อข้าว
แล้วก็ปลดกระเบนผ้านุ่งเอามือซ้ายจับปลายกระเบนให้เชิดขึ้น
สูง เอามือขวาจับชายผ้านุ่งให้กางออก หานี้เองคงจะเป็นที่
มาของหงส์รอนมังกรว่า เมื่อไอของข้าวมาถูกตัว กระหม-

¹ ประจักษ์ ประภาพิตยากร ประเพณีและไสยเวทวิทยาในขุนช้างขุนแผน
หน้า 177

² ภู. หน้า 177

³ ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม หน้า 633

ความเป็นเข้าก็กลายเป็นหุบคนน้ำสมหยุคเหงื่อหยดตึง ๆ ลง
ไปในหมอลาว แล้วก็เอาขาวปากหมอนให้ผิวกิน เขาใจว่า
คงมีคาถาอะไรกำกับบางเหมือนกัน¹

10.1.3.3 ช้างประสมโขลง เป็นยาเสน่ห์ที่ภรรยาทำให้สามีกิน
มีกรรมวิธีดังนี้

ให้ลงอาบนํ้าในอ่าง ให้ดูซี่ไคดแรง ๆ โดยเฉพาะซี่ไคด
3 แห่ง คือ ไคดอก, งามขำ และรักแร้ เมื่ออาบนํ้าเสร็จแล้ว
ก็ตั้งทิ้งให้ตกตะกอน แล้วเทน้ำออกเอาตะกอนนั้นไปตากแดดจน
น้ำแห้ง เก็บตะกอนนั้นเอาไว้ให้ทำเช่นนี้ 7 ครั้ง เมื่อไคด
ตะกอนซี่ไคดในหัวพอสมควรแล้ว หาลูกสวาคมาลูกหนึ่ง ลูก-
สวาคนี้เป็นเมล็ดแข็ง ๆ ประมาณเท่าหัวแม่มือหรือจะขอมกว่า
เล็กน้อย เปลือกแข็งเป็นสีเทา ๆ แล้วเอาเหล็กแหลม ๆ
เจาะเอาตรงหัวค้อย ๆ แกะเอาเนื้อในออก แล้วเอาซี่ไคด
ที่เก็บไว้นั้นบรรจุเข้าไปข้างในเอาซี่ฝังยาตรงรูให้แน่นมิดชิด
ตรงนี้บางตำรับไม่ได้ใช้เฉพาะไคดจากตัวเราเท่านั้น ให้เอา
ไคดสุมา ไคดเสาคงสูงช้าง ประสมยัดลงในรูเมื่อกสวาคควย
ที่นี้ก็ให้กลืนเมื่อกสวาคเขาไป เมื่อกสวาคนี้จะไม่ย่อยเปื่อยถาย
ออกมาก็ให้เขี่ยเอาเมื่อกสวาคไปชำระล้างให้สะอาดแล้วเอา
เมื่อกสวาคนี้เผาไฟ เมื่อกสวาคจะดำเป็นถ่าน ให้นำไปบด
ละเอียด บางตำรับก็ให้เสกถาดาวา

โอมจิตคิดถึงลำโพง กูจะเสกให้ช้างกิน ช้างก็ลืมโขลง
กูจะเสกให้โขลงกิน โขลงก็ลืมไพร (...) อู๋มีใครองให้
มาหากู โอมสวาทะ

นำผงนี้ไปโรยในกับข้าวหรือต้อนน้ำให้ผิวกินจะหลงรักเรา
คั่นกแล

¹ประจักษ์ ประภาพิตยากร ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชนช้างขุนแผน

เชื่อว่ากันว่า วิธีแก้ยาเสน่ห์นี้ต้องให้ถูกทำกินน้ำทองเรือ
จ้าง 7 ทา หรือคราบตะไคร่ใบเสมาโบสถ์ 7 โมสถ์¹

10.1.3.4 ใช้น้ำมันพราย ส่วนมากวิธีนี้ผู้ชายมักจะเป็นผู้ทำให้หญิงรัก
มีขบวนการทำน้ำมันพรายดังนี้

หมอที่ทำน้ำมันพรายจะต้องคอยสืบคว้าใครที่ตายโหง เช่น
ถูกยิงตาย ตกต้นไม้ตาย หรือชนิตที่ออกลูกตายที่เร็วกว่าตาย
ที่สุกลมก็ไค (ไทยเราคนตายแบบนี้นิยมฝัง ไม่ใช่เผาเลย) ก็
เขาไปทำพิธีในตอนที่ใกล้จะฝัง นึ่งบริกรรมปากหลุม ว่า

กะคะวาฬสสมานัง อุเทยยะนิพพานัง สัพพะสัง สังสารัง
ประมิงสุขัง นะสัพพะติ

และเวลาขุดฝังก็ต้องว่าคาถา

อัสสาโสณิพพานังสุญญตังฯ บัสสาโสหนังลิวิงฯ
เอกะชาณังประรังยิตวาฯ นิพพานัง พุทเธฐานะกังฯ

แล้วจากนั้นก็ต้องว่าคาถาปลุกผีขึ้นนึ่งแล้วเอาเทียนลงในถัง
ปี หมาขานะรอรับน้ำเหลืองที่หยดลงมา น้ำมันนี้แหละเรียกน้ำ-
มันพราย ไซ้คืดใส่ใครก็จะทำให้คนนั้นแหละหลงรัก แต่เขาว่า
กันว่า ผีที่ตายแบบนี้คนๆ ตอนฝังนึ่งและหมอกำลังลงในถัง บาง
ทีมันก็ยกมือขึ้นโอบคอหมอ ถ้าหมอไม่ตีพอก็จะขวัญหนีดีฝ่อเอา
งาย ๆ²

10.1.3.5 ใ้การฝังรูปฝังรอย มีวิธีการดังนี้

ใ้ซี่ฝังปากผี (คือซี่ฝังที่ใ้ปักหน้าศพ) ตามประเพณีไทย

¹ประจักษ์ ประภาพิตยากร ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชนข้างขุนแผน

จะเอาชีงี้ขึ้นมาประมาณครึ่งนิ้วกว้างยาวขนาดหน้าศพ แฉกหน้าเหมือนหน้ากาก ข้างที่
ก็ใช้ปิดเฉพาะที่ตาและปาก ถ้าคนมีฐานะคติก็ใช้ทองคำเปลวปิดชีงี้ซึ่งอีกที) กับถ้ำทราย
(คือชีงี้ถ้ำที่เผาศพ) มาประสมกันลงอาคม แล้วปั้นเป็นรูปสองรูปชายหญิง ถ้าต้องการให้
เกลี้ยศก็เอารูปหลังติดกัน เอาหนามปักแทงตลอดทั้งตัว ผูกตราสังลงยันต์พันด้วยใบเตา-
ราง แล้วเอาไปฝังในป่าช้า

ส่วนถ้าต้องการให้รักกันก็ปั้นเป็นรูปชายหญิงสองรูปเอาใบรักลงยันต์
ใส่เข้าไปด้วย เป้าคาถาพร้อกับเอารูปทั้งสองถอดกัน เอาสายสิญจน์พันเอาไปฝังไว้ใต้
นอนของฝ่ายผู้ทำ เช่น ถ้าฝ่ายชายเป็นฝ่ายทำก็ฝังไว้ใต้ที่นอนฝ่ายชาย

การทำเสน่ห์ยาแฝดนี้ในสมัยก่อนเชื่อกันมาก เห็นได้จากกฎหมายลักษณะ
เบ็ดเสร็จโบราณ มีบทลงโทษผู้ที่ทำเสน่ห์ยาแฝดไว้ว่า

มาตราหนึ่ง ผู้ใดจะให้ผู้อื่นพิศวางงงจู๋ในตนแลประทุรกาย
กณฺฐียาคุณเปนยาแฝดควยสิงใด ๆ ไททานกีนฺทโคไสทวน ไส
ไททานควยประการใด ๆ ก็ตีแลปั้นรูปผู้รวยควยวิทย์ยาคุณ
ประทุรกายใด ๆ ก็ตี พิจารณาเป็นสัตย์ในทวน 60 ที่ เอาขึ้นชา-
อูยงประจานแลทุระเวนบก 3 วัน เรือ 3 วัน ขามันเสีย
ถ้าทำให้อันกีนฺทรูยประการใด ๆ พิจารณาเป็นสัตย์ ไทลง
โทษคุงเคียว แล้วส่งตัวให้ชายฉัวตามใจมัน¹

เสฐียรโกเศศ² กล่าวไว้ว่า มาในสมัยปัจจุบันความเชื่อเรื่องเสน่ห์ยาแฝดลด
น้อยลงมา แต่ถึงอย่างไรเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานของจิตใจของชาวไทย ว่าถึงแม้
ความเชื่อจะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว แต่จะตัดให้เด็ดขาดไปจากความเชื่อเดิมหาได้
น้อยมาก เมื่อทราบถึงพื้นฐานจิตใจของชาวไทยเช่นนี้เราก็สามารถไปเปรียบเทียบ กับ
ชนชาติอื่นได้สะดวก อาจจะเป็นทางทราบได้ว่าชนชาติเหล่านั้นเคยมีความสัมพันธ์อย่างไร
กับชนชาติไทย ซึ่งเราไม่สามารถทราบได้ในทางประวัติศาสตร์

¹ ประจักษ์ ประภาพิตยากร ความเชื่อและไสยเวทวิทยาในชนชั้นขุนแผน หน้า 184

² เสฐียร โกเศศ พื้นความหลัง เล่ม 3 หน้า

10.1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องแม่ชื้อ

อา...เออ...เชิญนอนเถิดน้องนอน
แม่เชื้อทั้งสี่
เมื่อไปสองท่งอยู่สอง
อย่าเที่ยวอย่าเรไปไกลไกล

น้องเจ้านอนในเปล
อย่ารอนอย่าเรไปไกลไกล
อยู่เฝ้านวน้องระวังภัย
โลกนอนนอนในเออ...เออ...เปล

ศัพท์ แม่เชื้อ = แม่ชื้อ เส = สี โลกนอน = ลูกนอน อย่าเร = อย่าเที่ยวไป

น้องนอนเหอ
แม่เชื้อทั้งหลาย
แม่เชื้อขวัญข้าว
แม่เชื้อขวัญนอน

นอนให้สบาย
อย่ามาหลอกหลอน
กล่อมให้เจ้านอน
เชิญเจ้าให้นอน...บาย

ศัพท์ สบาย = สบาย กล่อม = กล่อม บาย = สบาย

น้องนอนเหอ
แม่ชื้อทั้งหลาย
อย่าหยิกอย่าหยอก
ขวัญเจ้าเจ้านอน
แม่ชื้อขวัญข้าว
เชิญนอนเถิดเจ้านอน
แม่ชื้อทั้งหลาย
จีนน้ำลงท่า
อย่าหยอกหลอกหลอน
อา...เออ น้องนอนเหอ
แม่เชื้อทั้งสี่
อาบน้ำแล้วป้อนข้าว
มาช่วยพิทักษ์รักษา

นอนให้หลับสบาย
อย่ากรายเจ้า
อย่าหลอกอย่าหลอน
มารอนเรา
เชิญเจ้ามารับขวัญ
กล่อมให้เจ้านอนสบาย
อย่าไคหยิกหยอกหลอกหลอน
ช่วยพิทักษ์รักษาตามมั่งอ
กล่อมให้เจ้านอนเปลเออ
น้องนอนให้หลับดี
มาช่วยพิทักษ์รักษา
ทุกวันคำเช้าทุกเวลา
กำพร้าแม่คนเดียว...เออ...เหอ

คนสมัยก่อนมีความเชื่อในเรื่องแม่ชื้อว่า เมื่อเด็กแรกเกิดจะมีแม่ชื้อคือ ผีนก
หนึ่งมารังควาน แม่ชื้อของไทยภาคกลางแตกต่างจากแม่ชื้อของภาคใต้ ตามความเชื่อของ
ภาคกลางว่า แม่ชื้อทั้งหมดจะมี 28 คน ก็คือแม่ชื้อประจำวันเกิดของเด็กอยู่ 7 คน และ
แม่ชื้อเมืองบน (คือเมืองฟ้า) แม่ชื้อกลางคน (กลางอากาศหรือกลางเวหา) แม่ชื้อเมือง
ล่าง (คือบนแผ่นดิน) แม่ชื้อสิ่งอยู่ในลำไส้ ในสะดือ ในเนื้อตัว ในหม่อม และที่อื่น ๆ ใน
ตัวเด็ก รวมทั้งหมด 28 คน¹ ส่วนภาคใต้ว่าแม่ชื้อมีด้วยกัน 4 คน²

แม่ชื้อนั้น ตามความเชื่อของภาคใต้ว่า คือผีเลี้ยงคอยดูแลเด็ก แต่ไม่ใช่คนมี
ตัวตน เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ซึ่งพระอิศวรโปรดฯ ให้ลงมาเลี้ยงทารกตั้งแต่เกิดจนอายุ
12 ขวบ³ แต่สำหรับในภาคกลางนั้น แม่ชื้อมักจะคอยรบกวนเด็กให้เจ็บป่วยหรือเป็นไป
ต่าง ๆ เพราะต้องการเอาตัวเด็กไปด้วยความรักใคร่⁴

ในโองการแม่ชื้อ กล่าวชื่อแม่ชื้อประจำวันทั้ง 7 คนไว้ แต่อีก 21 คน ไม่มีชื่อ
มีชื่อก็คือ

วันอาทิตย์	แม่ชื้อชื่อ	วิจิตรนาวัน
วันจันทร์	"	วันฉัตรมงคล
วันอังคาร	"	วันวิสาขบูชา
วันพุธ	"	วันสงกรานต์
วันพฤหัสบดี	"	วันวิสาขบูชา
วันศุกร์	"	วันวิสาขบูชา

¹ จานงค์ ทองประเสริฐ ภาษากับวัฒนธรรม หน้า 75

² ปราณี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "บทคำ" หน้า 100

³ ข.

⁴ จานงค์ ทองประเสริฐ ภาษากับวัฒนธรรม หน้า 75

บางท่านก็บอกทั้งรูปร่างและอาวุธที่แม่ชื้อถือมาด้วย คือ

1. วันอาทิตย์ แม่ชื้อชื่อจิตราวรรณ หัวและหน้าเป็นราชสีห์
สีแสดขาต มือซ้ายถือธนู มือขวาถือพิศ
2. วันจันทร์ แม่ชื้อชื่อ (มัน) พนางนกราช หัวและหน้าเป็น
หนามา มือขวาถือคาน มือซ้ายถือพิศ
3. วันอังคาร แม่ชื้อชื่อยักษ์บริสุทธิ์ หัวและหน้าเป็นควายเผือก
มือขวาถือคาน มือซ้ายถือพิศ
4. วันพุธ แม่ชื้อชื่อ สมุทชาติ หัวและหน้าเป็นช้างสีแสดแสด
มือขวาถือคานมือซ้ายถือพิศ
5. วันพฤหัสบดี แม่ชื้อชื่อโลกวิทูก หัวและหน้าเป็นกวาง
สีเหลืองอ่อน มือขวาถือหอกมือซ้ายถือพิศ
6. วันศุกร์ แม่ชื้อชื่อ ยักษ์นงเยาว์ หัวและหน้าเป็นโค สี
เหลือง มือซ้ายถือธนูมือขวาถือพิศ
7. วันเสาร์ แม่ชื้อชื่อเอกราชมาลัย หัวและหน้าเป็นเสือสีคำ
มือขวาถือตรีศูลคามยาว มือซ้ายถือพิศ¹

10.1.5 ความเชื่อเรื่องขวัญ

เจ้าทองคำเอย	แม่ไมตรีไมวัน ทีแล้วนะเจ้า
ใครเลยเขาจะรับขวัญ	ตามันแมกนเกี้ยวเอย
โละละเทเห	ลูกสาวของชาวทะเล
ว่ายนํ้ามาตามเรา	จะจอกเรือไว้รอท่า
จะราเรือคอยรับเอา	จะรับขวัญนอนเจ้า
มาเข้าในทองนอนเอย	

¹ เสฐียรโกเศศ ประเพณีเนื่องในการเกิดกับประเพณีเนื่องในการตาย

เจ้าทองสุกเอย	สุกเหมือนจะบอย
สูกนักแมจะชักเป็นสายสรอย	ทำขวัญให้เจ้ารอยชั่งเอย
เจ้าทองสุกเอย	สุกเหมือนหมื่นชน
สูกนักแมจะชักเป็นแหวนกัน	ทำขวัญให้เจ้ารอยชั่งเอย

ความเชื่อในเรื่องขวัญนั้นมีอยู่ทุกภาคของไทย สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงอธิบายว่า ขวัญ พิศุทธิ์เหตุเป็น "อรุปลัตว์" มีประจำตัวเป็นเพื่อนมนุษย์ทุกคนแม้สัตว์เครื่องจวนก็มีขวัญ ถ้าขวัญอยู่กับตัวเจ้าของ เจ้าของก็เป็นปกติ แต่ถ้าวขวัญหนีไปเสียจากตัวเจ้าของก็มักมีอันเป็นวิปริตไปต่าง ๆ ถ้าขวัญกลับมาอยู่กับตัวดังเดิมจึงกลับเป็นปกติอย่างเก่า เหตุที่ขวัญไปเสียจากตัวมีอยู่ 3 อย่าง คือ ตกใจ เครียดจนรำคาญ และอยากจะทำชั่วเล่นตามลำพัง¹

ดังนั้น เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่เด็กให้อายุมันขวัญยืนจึงต้องมีพิธีการทำขวัญ ทางอีสานเรียกว่าพิธีสู่ขวัญ

10.1.6 ความเชื่อในเรื่องชาตีก่อนและชาติหน้า

ธา...เออ...ครือนองเหอ	ครือนางมงกฏ
โรปร่างบริสุทธิ์	มงกฏเป็นนอยนางควี
ชาตีก่อนเคยเก็บดอกไม้	มาทวายท้าวไททั้งสองศรี
มงกฏเป็นนอยนางควี	คู่สร้างสมภารกัน...เออ...เหอ

ศัพท์ ทวาย = ถวาย

บทเพลงนี้เอาจากนิทานพื้นบ้านของภาคใต้เรื่อง วรวงศ์ เรื่องชาตีก่อนและชาติหน้านี้นั้นส่วนมากคนไทยถือเช่นนั้น และเมื่อชาตินี้จบลงคนประสบกับกรรมดีหรือกรรมชั่ว

¹ คำทรงราชานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, ขวัญ หน้า. 230

ก็มักจะกล่าวว่าเป็นเพราะการกระทำของตนในชาติก่อน มาชาตินี้เราจึงได้รับผลของการกระทำนั้น และชาติปัจจุบันก็ควรจะทำแต่คุณงามความดีไว้มาก เมื่อไว้ชาตินี้จะได้มีแต่ความสุขสบาย

10.1.7 ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี คนไทยส่วนมากมีความเชื่อในเรื่องผี มีทั้งให้ทุกข์และให้โทษ ผีให้ทุกข์เราก็มักจะยกของบูชาและเซ่นไหว้ เช่น ผีเรือน ผีบ้าน พระภูมิ ฯลฯ ส่วนผีให้โทษเราก็มักเซ่นไหว้เหมือนกันเป็นเพราะเกรงจะมาทำอันตราย ความเชื่อเรื่องผีปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน เช่น

นอนสาเด็กหลา
มีควาอย่างสั้นเคหละ
อะชะไหยามงาย
เจ้ามีพอเลี้ยง

นอนสาแมสีกอน
อะชะไห่ก่างคำ ย่านผีพาย
ย่านผีเป่า
กินแล้วให้เลานอน วาสันเค

ศัพท์ มีควาอย่างสั้นเคหละ = ควาอย่างนั้นแหละ อะชะไห่ = อย่างร้องไห้
ก่างคำ = กลางคืน ย่าน = กลัว ผีพาย = ผีพราย ยามงาย = ตอนเช้า
บมี = ไม่มี พอเลี้ยง = พอที่จะเลี้ยง กินแล้ว = กินแล้ว นอน = นอน
วาสันเค = วาอย่างนั้นนะ

บทเพลงกล่อมเด็กภาคอีสานบทนี้กล่าวถึงผี 2 ชนิด คือผีพราย และผีเป่า

ความเชื่อของไทยนี้ยังมีอีกมากมาย ความเชื่อบางอย่างได้กลายเป็นธรรมเนียมของสังคม แม้บางเรื่องจะเป็นเรื่องโศกเศร้าทารุณ เช่น พิธีสตีของวินเคีย คือพิธีที่ภรรยาต้องเข้ากองไฟตายตามสามี ในกรณีที่สามีตายก่อน ภายหลังรัฐบาลออกกฎหมายห้ามเพราะเห็นว่าเป็นประเพณีที่ร้ายกาจมาก แต่ก็มีผู้ลอบกระทำอยู่เสมอ เสรีบริโกเศส โคกสาวไว้ว่า "เป็นอุทาหรณ์ให้เห็นว่าประเพณีนั้น แม้ว่าเป็นขนบร้ายกาจเลวทรามอย่างไรก็ยังไม่เป็นของลบลึกโดยยาก เพราะเป็นความเชื่อถือของคนหมู่มาก"¹

¹ เสรีบริโกเศส ประเพณีเนื่องในการตาย หน้า 374

10.2 เกี่ยวกับค่านิยม

ค่านิยม คือสิ่งที่บุคคลในกลุ่มหนึ่งหรือคนคนเดียวเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีค่าควรรักษาไว้ ค่านิยมอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุดในแง่เป็นความนิยมในสิ่งหนึ่งสิ่งใด เห็นว่ามีค่าควรยกย่อง¹ ในเพลงกล่อมเด็กของไทยได้แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของบุคคลต่าง ๆ ไว้มาก ในปัจจุบันค่านิยมบางอย่างสูญหายไป แต่บางอย่างยังคงอยู่ เรื่องค่านิยมมีแบ่งได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

10.2.1 ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี บทเพลงกล่อมเด็กได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรีดังนี้

10.2.1.1 เกี่ยวกับความงาม ความสวยงามเป็นสิ่งที่แยกไม่ได้สำหรับสตรีความสวยเป็นคุณสมบัติของสตรี ดังมีคำกล่าวไว้ว่า "নারীมีรูปเป็นทรัพย์สิน" ความสวยงามของสตรีขึ้นอยู่ที่สมันนิยม ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กดังนี้

10.2.1.1.1 นิยมหญิงงามเคลื่อนไหว

สา...เออ...สาวน้อยเหอ	แม่สาวน้อยแถมเคลื่อนไหว
อวยสวหาเพื่อน	ชาวชาวชวนกันมาหน้าปรอ
ถ้าเป็นดอกไม้ดอกไหน	สาวจะหักให้คนละขอ
ชาวชาวชวนกันมาหน้าปรอ	ใจสาวมีขอเออ...เหอ...เคียว

ศัพท์ สวหาเพื่อน = สวกว่าเพื่อน

มีเพลงกล่อมเด็กบางเพลงก็กล่าวถึงเคลื่อนไหวว่าไม่เฉพาะมีบนใบหน้า ตรงที่อื่น ๆ ก็จัดว่างามได้ เช่น

ดอกแกล	แฉฉอีกลายเป็นดอกปอ
เขาวาอิมารขอ	แตกเคลื่อนไหวกลางคอกอยู่หางหาง

นั่งลงตรงนี้

แตกเกล็ดกลางกอดอยู่ทางทาง

ผู้รักสักที่ตะเหวอนาง

แลนางไม่วาง...ทา

ค่านิยมของความงามบนใบหน้าจะต้องมีเกล็ด เรียกว่าเกล็ดคอกไม้¹ ไม่เพียงแต่เป็นค่านิยมที่พบในเฉพาะบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้เท่านั้น ในวรรณคดีชาวบ้านมุกคำ ก็มีค่านิยมของความงามดังกล่าวนี้อยู่ เช่นในเรื่องพระรถเมรี กวีนำเอาค่านิยมในเรื่องนี้มาใช้ไว้ในบทชมโฉมก่อนพระรถเมรีชมโฉมนางทศนารี ว่า

ถันนึ่งตั้งเตง กัดคัตครัดเคร่ง บังผ้านาหม เลิศคณแสน
สาย เกล็ดนพารอบนม อักขณาสะสม สมนางยาตรา²

จากวรรณคดีชาวบ้านมุกคำ "เรื่องอังคาร" กวีก็กล่าวถึงเช่นกัน

อรชรออนแฉ่น รากาहांแสน สวรรพพรพราย แชนกือ
วงคช ชคชอยยอยกราย ตกเกล็ดคอกไม้ ชายเห็นเป็น
ฝัน³

¹เกล็ด คือโรคผิวหนังชนิดหนึ่งเกิดจากเชื้อราพวกหนึ่ง พบมากกับคนในแถบร้อน ตามธรรมชาติเกล็ดมีลักษณะเป็นปื้นที่ผิวหนังสีน้ำตาลอ่อนและสีขาว มีขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กัน ที่ผิวของปื้นมีขุยละเอียดอ่อน ซึ่งบางครั้งกองชูคู้จึงจะเป็นได้ หรือบางที่มีลักษณะเป็นสะเก็ดคอกนูน ๆ ติดอยู่ และลอกออกไถ่กายโดยไม่เจ็บหรือมีเลือดออก ผู้ที่อาบนํ้าอุ่นบ่อย ๆ จะทำให้สะเก็ดหลุดออกและมองไม่ใคร่เห็น.

²ปราชี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "มุกคำ" หน้า 83

³ดู หน้า 84

10.2.1.1.2 นิยมทักท้วงคอยคอกไม้ ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

ว

ฮา...เฮ้อ...ยามเที่ยงเหอ	พาเจ้าเนื้อเกลี้ยงไปเที่ยวเล่น
หวี฼มใหม่เรียงเส้น	หูกคอกคองงา
หักคอกคอกหาคอก	ให้เรามั่งเก็ดหวา
หูกคอกคองงา	หอมฟุ้งวังเวงใจ เอ้อ...เหอ

ศัพท์

คองงา = คอกกระดัก เา

ฮา...เฮ้อ...คร้วตนเหอ	ครี๊วว่าตนย่านหัด
หนทางที่ไปวัค	หัดชอคอกพุมเรียง
สวควาให้คังคัง	นองทานของฟ้งเอาแต่เสียง
หัดชอคอกพุมเรียง	เสียงหวานเหมือนน้ำผึ้ง...เอ้อ...เหอ

หญิงไทยแทบทุกภาคนิยมใช้คอกไม้หัดหูก อาทิเช่นคอกกุนลาลบ คอกกล้วยไม้หัดหูก เพราะทำให้คอสวยงามขึ้น และมีบางพวกเช่นหญิงชนบทในภาคอีสาน ผู้เขียนเคยเห็นเขาใช้กานคอกไม้เสียบเขาที่รูหูแทนตุ้มหู ซึ่งทำให้รูหูเป็นรูกว้างมาก จึงน่าจะเป็นไปได้ว่าตุ้มหูนั้นคงจะมีวิวัฒนาการจากการใช้คอกไม้หัดหูก แล้วจึงใช้วัสดุอื่นเสียบที่รูหู แล้วกลายมาเป็นตุ้มหูในที่สุด

10.2.1.1.3 นิยมการตกแต่งเล็บ

ฮา...เฮ้อ...ครี๊วนองเหอ	ครี๊วนกโหรังคีนเทียน
หมันไคฉั่วเป็นเหมือน	เมียนั่งเขียนแต่เล็บ
ผักหญ้าไม่ใช่หา	กุงปลาไม่ใช่เก็บ
เมียนั่งเขียนแต่เล็บ	เก็บของกำนัลฉั่ว...เอ้อ...เหอ.

ศัพท์

เมียนั่ง = เสเมียน, หมายถึงชำระร่างกายในสมัยก่อน

อา...เอ๋...โลกสาวเหอ
สร้างเล็บไว้งอนงอน
กิดโทกกิดฝ้าย
ไว้งอนกิดโช

โลกสาวชาวบ้านห้วนอน
ไว้งอนกิดโช
สาวไม่หอนโร
ใครโฉข้างคิค...เอ๋...เหอ...ให้

ศัพท์ บ้านห้วนอน = บ้านที่อยู่ทางทิศใต้ โช = ชู กิด = สะกิด
ใครโฉ = ไม่รู้ใคร ไม่หอนโร = ไม่เคยรู้

อา...เอ๋ นกคุ้มเหอ
เทียมโค้วเหมียน
ไม่พินกะไม่ทอง
นั่งเขียนแต่เล็บ

อี่หนุมตันเทียน
นั่งเขียนแต่เล็บ
ผึกบุงขายคลองกะไม่เก็บ
เก็บเรื่องนินทา เอ๋...เหอ...เพื่อน

ศัพท์ กะไม่ ทอง = ถูกทอง, จับ

นกคุ้มเหอ
เทียมโค้วเหมียน
ผึกบุงขายเลกะไม่ทอง
นั่งเขียนแต่เล็บ

ทางหลุมตันเทียน
นั่งเขียนแต่เล็บ
ผึกบุงขายคลองกะไม่เก็บ
กินของกำนัลตัว

ศัพท์ ทางหลุม = ทางสั้น เหมียน = เสมียน กะไม่ = ก็ไม่

หญิงไทยไว้เล็บยาวกันมานานแล้ว จากบันทึกจดหมายเหตุของมองซิเออร์ เคอ
ลูลาแบร์ แห่งฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงการไว้เล็บและทาสีเล็บ ไว้ดังนี้ "ชาวสยามรักที่จะ
ให้เล็บมีน้อย ๆ แคงควย เพื่อให้สมประสงค์นี้ ชาวสยามจึงไคยอมเล็บ ใช้น้ำยอม
อย่างนั้น ๆ ซึ่งทำควยขางน้ำกับใบไม้อย่างหนึ่ง (ใบเทียน) คล้ายทับทิม แต่ไม่มีผล"¹

¹ เคอลาลูแบร์ บันทึกจดหมายเหตุ หน้า 78

การไต่เลื้บของสตรีไทยนอกจากเพื่อ วามสวยงามแล้วยังใช้ประโยชน์ในการทำงานบางอย่างอีกด้วย เช่น ประเพณีใส่บาตรของชาวอีสานแห่งหนึ่ง หรืองานเทศกาลนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ชาวพื้นเมืองก็ยังนิยมติดข้าวใส่บาตรด้วยเลื้บ เหตุที่ใส่เลื้บติดนั้นก็เพราะเป็นข้าวเหนียวไม่กระจัดกระจายกันอย่างหนึ่ง และจำนวนพระก็มีมากจึงใช้วิธีการติดเลื้บเพื่อจะติดได้มาก ๆ และรวดเร็วขึ้น¹

นักเลงมีในสมัยเก่าถือกันว่า ถ้าลื้บปิ่นนั้นทำด้วยเลื้บแล้วเป่าขึ้นจะทำให้คนคิดใจเลื้บปิ่นนั้นโหยหวนยิ่งนัก แต่ถาลื้บปิ่นนั้นหักเมื่อใดเจ้าของเลื้บจะต้องตายทันที²

หญิงใส่เลื้บเป็นการแสดงมารยาอย่างหนึ่งโดยวิธีการกรัดเลื้บด้วยเลื้บ เป็นมารยาที่ 6 ดังมีโคลงไว้ว่า

ตอหนานบุรุษแกล้ง	กรีดคนชา
ด้วยเลื้บอยู่ไปมา	มายชะมอย
กำหนดค้ออุรา	รอนเรา
จึงแพรงแสดงเลื้บชอย	เชนนางกรเลื้บ

ในวรรณคดีไทยมีเรื่องเลื้บปรากฏอยู่มากมาย เช่น ในเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามขึ้นหานางพิม และชมเลื้บนางพิมขณะที่นางพิมกำลังหลับอยู่ว่า

โฉมแล่มแกมยืมพริ้มแพรงอน งามเนตรเมื่อเจ้าคอนที่ยามชม
 ลอคางบางแบบกระตักรัก เลื้บยาวขาวชั้คดงามสม

เรื่องพระอภัยมณีตอนศรีสุวรรณเกี้ยวนางเกศรา นางเกศราตอบว่า

ประทานโทษโปรกเกล่ออย่าเฝ้ากวน น้องจะชวนหยิกยับให้อับอาย

¹สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร ประเพณีไทยโบราณ หน้า 230 - 231

²ดู หน้า 238 - 239

นอกจากจะไว้เล็บยาวแล้วยังต้องแต่งเล็บให้สวย ดังที่อนนางยุพาทกาทังตัว
ความว่า

ส่วนสีม่วงทองคอกหม่นนอกเสื้อ จับนิ้วเนื้อเป่งปลั่งกำดั่งสาว
ใส่แหวนเนื่องเรื่องอร่ามแวววามาว เล็บมือขาวข้อมเทียนเจียนประจง

ในเรื่องอิเหนา เมื่อตอนอิเหนาเกี่ยวนางจินตะหราแล้วกลับมาสร่งน้ำ
ความว่า

ครั้นถึงจึงเข้าที่สร่ง ทรงสุคนธรรตโอบา
คาคกลบรอยเล็บกัลยา ทรงภูษาวิจิตรพิศพรรณ

การไว้เล็บยาวของหญิงนั้นมีประโยชน์ในการหยิกชวนชายเข้าชู้ จึงทำให้หนุ่มๆ
ชยาคบถึงนัก โดยเฉพาะหญิงชาววัง ดังปรากฏในเรื่องพระอภัยมณี ตอนพราหมณ์โมรา
สานนท์ วิเชียร พี่เลี้ยงศรีสุวรรณ

ต่อรักใคร่ไปอยู่ไม่รู้อิม เพราะหลงชมชาววังไม่ฟังสอน
ขอยหรือแปลแลหลายทั้งกายกร จะเล็บหลอนแหลมเหลือเสื่อในวัง

ในคำแอ่วไทยศรีสัตนาคนหุต มีเรื่องนิทานนายคำสอน ของพระบรมราชเจ้า
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ความว่า

หญิงโคเล็บมือสวยแดงนิ้วใสสอง เป็นช้อยเห็นช้อยชั้นก็ควรโคถ่ายเอา

คนโบราณยังมีคติว่า คนมีบุญหรือมีวาสนาสูงจะต้องมีลักษณะแดงถึง 7 แห่ง
คือ ต้องมี ฝ่ามือแดง ริมฝีปากแดง ริมขอบตาแดง เพดานปากแดง ลายมือแดง
ฝ่าเท้าแดง และเล็บก็ต้องแดงด้วย และต้องเป็นแดงธรรมชาติ ดังโคลงในสมเด็จ
พระปาวเรศวิริยาลงกรณ์ ความว่า

เล็บมือหนึ่งเล็บเท้า
 ฟันหักปากเท่าสี่
 มือเท้ารองลายมี
 สีปากขอบเนตรขวย

แคงคี่
 สุกควย
 โลหิต เคนมา
 แปกนี้สีแคง

เรื่องสีเล็บ คนโบราณเอาใจใส่กันมาก ถึงกับมีตำรากำหนดคุณลักษณะของคน
 จากเล็บมือว่า

คนไหนมีเล็บสีจาง
 เล็บสีขาวสะอาด
 เล็บดำบาง
 เล็บสีนวลเป็นเงางาม

เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต
 เป็นคนมีสุขภาพสบายใจ มีทรัพย์
 เป็นคนเลวทรามต่ำช้า
 เป็นคนมีบุญวาสนาสูง¹

นอกจากสีเล็บแล้ว คนโบราณก็มีวิธีดูลักษณะเล็บ ไข่นำมายถึงความเป็นไป
 ของเจ้าของเล็บได้ เช่น

คนมีเล็บหนา
 คนมีเล็บบาง
 คนมีเล็บแหลม
 คนมีเล็บแตก
 คนมีเล็บขาววันดูเปื่อย
 คนมีเล็บเหมือนเปลือกแตกโมฬีช้ำ
 คนมีเล็บเป็นรูปไม้กระบอกผ่าซีก
 คนมีเล็บหนาแหลมคม

จะอายุยืน
 จะอายุสั้น
 เป็นคนมีปัญญาดี
 จะโง่คราย
 เป็นคนมีโรคประจำตัว
 เป็นคนจืดจก
 เป็นคนมีฝีมือในการช่าง
 เป็นคนกล้าหาญพากเพียรดี

¹ ส. หลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 199

คนมีเลืบนานาแหลมคม	เป็นคนกล้าหาญพากเพียรดี
คนมีเลืบนอน	เป็นคนเกียจคร้าน ซี้ด
คนมีเลืบแข็งเล็กนอย	เป็นคนกล้าหาญแต่คิดจะใจร้าย
คนมีเลืบคม	เป็นคนโลภอย่างซุก
คนมีเลืบสั้นอ่อนนิ่ม	เป็นคนฉลาด ใจไม่แข็ง ¹

ในทางชาติ เรื่องเลืบก็มีบทบาทอยู่บ้างเหมือนกัน ส.พลายน้อย ได้อธิบายว่า

ชาวมลายูเขายังเชื่อกันว่า เวลาเกิดจันทร์ปราศเขาจะคิดเลืบ เขาว่าเสียงดู้เลืบจะทำให้ราหูตกใจคายพระจันทร์ ชนบางพวกก็มีความเชื่อถ้อยเกี่ยวกับเลืบแปลก ๆ เช่น พวกมลายูเชื่อกันว่าหิงหอยเกิดจากุเศมเลืบมือของมนุษย์ ชาวเกาหลีในสมัยโบราณก็ห้ามตัดเลืบทิ้งเพราะเมื่อพวกผีปีศาจไถ่กินเลืบเหล่านั้นแล้ว ก็สามารถจะปลอมตัวเป็นเจ้าของเลืบนั่นได้²

10.2.1.1.4 นิยมการตกแต่งพื้น

แมว ๆ เทอ	ฝากแนวไว้วัย
แมวขึ้นต้นกล้วย	ยี่สิบห้าวันแมวลงมา
แมวเลหัวกุ้ง	แมวเลหัวปลา
น้ำโหนดา ๆ	ไปชมหัวปลาเท่าวัง
โอทองบัวแก้ว	เท่งเห็นบเพลาตอกคำ
เขาข้างงาคำ	พันนองหมันคำเหมือนส้มส้ม
พื้นใหม่ขึงข้อม	ลมแล้วชายเหอ
ยาฉวีเสียดองศา	มารักกันชาชายลักเลง

¹ ส.พลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 201 - 202

² ญ. หน้า 202

โลกโชโหงเทง
เอาหัวักเห็นหน้า
หมอนุ้ยไสดุง

หมอนุ้ยไสดุง
ฝ่ามีเห็นบุง
เย็กแม่มึงไผ่บุง...บ้อง

ศัพท์

แมวเลหัวกุง = แมวเลหัวปลา = แมวเร่หาหัวกุง, แมวเร่หาหัวปลา
เทหาวัง = ที่ ๆ มีปลาชุกชุม ไผ่ทองบัวแก้ว = ชื่อคน
เห็นบะเลลาออกคำ = สนับเพลลา (กางเกง) ที่มีปลายสีคำ ๆ
เซข้าง = ซี่ข้าง หมัน = มัน นึ่งยอม = เฟ็งยอม
สับส้ม = ขายเป็นแบบครึ่งสำหรับยอมพันไหมสีคำ
ขยัวเสียกอนตา = ขยัวเสียกอนเถอะ ชายลักเลง = ชายนักเลง
โลกโชโหงเทง = อวัยวะสืบพันธุ์ชายห้อยโหงเทง
หมอนุ้ย = หมอหุงข้าวลูกเล็ก ๆ
หัวัก = จวก ฝ่ามี = ฝ่าละมี

ธา..เออ..ไกแจเหอ
เทียวเขียบกินป้าง
พันที่ขาวทอง
ร้องซันกั๋งฉับเกอย

วายนาคอแตมาหลบหลัง
ร้องซันกั๋งฉับเกอย
พันทองเจาฟิงเลื่อย
หน้าถ้าวักโค...เออ...เหอ...หา

ศัพท์

หลบหลัง = กลับหลัง ป้าง = ป้างขาว, ซังคันขาว โคหา = คูหา
ขาวทอง = ขาวทอง

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานมีกล่าวถึงเรื่องพันเช่นกัน ความเป็น

สาวเอยสาว
เจ้าคือบยอม
ใบมันเขม่น ๆ ออมบอม

แข่งเจ้าขาว
บักขามบอมเป็นหนวยมน ๆ

ศัพท์ แช่ว - พัน บักขาม - มะขาม เป็นหน่วย - เม้นยัก มน ๆ - กลม ๆ
 ออมป้อม = เป็นคำขยาย มน ๆ หมายความว่า กลมมาก

ความงามของหญิงไทยเกี่ยวกับเรื่องพัน ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากในแผ่นดิน
 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตามจดหมายเหตุของ ลาลูแบร์ เล่าว่า

เมื่อหญิงชายเข้าสู่วัยรุ่น 14 - 15 ขวบแล้ว ก็แต่งพันให้คำ
 เป็นเงางาม โดยนายช่างใหญ่แต่งพันบนหงายลงกับ พัน 3
 วัน ขึ้นต้นในน้ำมะนาวล้างชำระพันให้สะอาดก่อน แล้วซักดูด้วย
 ยาสีฟันชนิดหนึ่งจนมีสีเแดง แล้วใช้พลก (กะลามะพร้าว) เหว
 ไฟจนเป็นถ่านดูที่ขอนเขาไปจนมีสีดำ¹

แสดงให้เห็นว่าในสมัยอยุธยาความสวยของพันประการหนึ่งต้องดำ และเป็นเงา
 งาม บทเสาวرنีในวรรณคดีหลายเรื่องชมโฉมหญิงสาวในเรื่องพันนั้น ก็ปรากฏว่าจะต้อง
 คำซ้ำ เช่น

เจ้างามมั่งรังเปล่งปลั่งเปรมปราโมทย์ เจ้างามโอบอุ้มแนบยวนจิตรนำพิสมัย
 เจ้างามหนักกลนิลช่างเจียรไน เจ้างามเกศคำประไพเพียงภูมริน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว : เพลงยาวกลบทและกลอักษร

บงโอบอุรเยื้อน วยเคื้อนประโลมขวัญ
 แกวกาฬกลั่น ตะคละคลับคละเคลื้อนแสง

กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ : จินตหราค่านันท์

พิศโอรุโอรุแฉล้ม ยามบ่มแบ้มเห็นรายพัน
 คำซ้ำยับเป็นมัน บันพักตร์เยื้อนเอื้อนอายองค์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : บทเห่ชมโฉม

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองปักษ์ใต้ "ร้องเรือ" หน้า 175

วรรณคดีลาวเรื่อง เวศสันตระกูล (สังกาดหลวง) ก็ได้บรรยายความงาม
ของ ชิดาพระยามาร 3 องค์ เกี่ยวกับพันกันนิมพันคำเช่นกัน เช่น

หุสัยวาคไบบาง หน้าขาวงามใสสองมอด ออกหลอกแซ้วคำใส¹

ถอดความ ไบบูเรียวเล็ก หน้าขาวงามใสปราศจากไผ่ฟ้าราที พันคำใสลอค

หญิงภาคเหนือในสมัยก่อนก็นิมนพันคำเช่นกัน จากวรรณกรรม คำของภาคเหนือ
เรื่องเจ้าสุวัตร ก็กล่าวถึงหญิงว่ามีพันคำว่า

ม่อนไซปัน	แม่พันคำมี
คำคำเจีย	ในธรรม

ถอดความว่า

ข้าพเจ้าไซบอ	แม่พันคำ
ตามคำที่เล่า	ในธรรม ²

ในเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ ตอนที่ พรานหมันจากเมืองมยุรนคร กราบทูลพระสมุทร
โฆษ เรื่องความงามของนางพินทุมวดี ว่า

พระหนตเพี้ยงวชิรรัตน	และระเบียบระเบียบสม
ทรวงราบคือฐานรัตนบรรทม	ทิพยกามกริษา ³

¹ สงวน รอดบุญ "นางงามในวรรณคดีลาว" ภาษาและหนังสือ 7 . 53,
23 พฤษภาคม 2516

² เสน่ห์ บุญรักษ์ วรรณกรรมคำของภาคเหนือ หน้า 43

³ เปลื้อง ณ นคร ประวัติวรรณคดีไทย หน้า 100

สาวสวยเหมือนเดือนส่องส่องลอยฟ้า
งามใบหน้าตาทั้งถูกเหมือนนิล
คิ้วเจ้าตอ (ตอ) คอปล้องต้องกาหม่ม (หม่ม)
สองพวงหม่มคังเซาหลวงหนาง (หนาง) ถวิล
พันขาวกรอแล้วสวยขอลนาริน
ลิบห้าลิ้นลิบหกยอน (หยอน)
พี่ชวอนปากรักนางจนวางวาย

นอกจากกรอพันแล้วยังมีการข้อมสีพันให้คำอีกเรื่องหนึ่ง การทำเช่นนี้จะเป็นการบำรุงรักษาพันก็น่าเป็นได้ การข้อมสีพันให้คำนั้น เรียกว่า การลงสีพันคือเอาพลก (กะลา) เตาไฟให้เป็นจ่านคือเสียก่อนเรียกว่าสี แล้วเอาผสมน้ำยาอะไรอีกก็ไม่ทราบดูเข้าที่พันจนที่จับพันคำเมื่อออกไปแล้วก็ต้องข้อมใหม่กันอีก อีกประการหนึ่งคือการแต่งเล็บท่านใดไปเที่ยวหาเกี่ยวกับการแต่งฟัน แต่งเล็บก็มีกลอนหนึ่ง กลอนโนราเหมือนกันโดยการจดจำเอามาและแก้ไขรื้อร่ากันมาดังนี้

พันคำขสับจับชีสีคำนิล	นางสวยสิ้นเอวกลมสมไปทุกสวน (สวน)
เจ้าทาเล็บหูเห็บคอกกล่าววน	แลแล้วชวนให้พี่ขึ้นเรือนอุรา ¹

ความนิยมเรื่องพันคำในต่างประเทศก็มี เช่น ญี่ปุ่นก็เคยนิยมพันคำ ทำกันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8 ในสมัยแรกนิยมทำทั้งหญิงและชาย ต่อมาภายหลังจึงนิยมเฉพาะผู้หญิง

การตกแต่งฟันในสมัยโบราณนอกจากกรอพันแล้วยังมีการทำฟันปลอมอีกด้วย แต่ไม่ปรากฏว่ามีการทำฟันปลอมตั้งแต่ในสมัยใด แต่มีหลักฐานคือกลอนเพลงยาวเข้าใจว่าจะแต่ง

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 174-175

และจากวรรณคดีลาวเรื่อง สุริวง ก็ชมความงามของพื้นว่าขาว

พื้นตาขาว
งามมีบ่อนเปื้อน

ขาวงามพื้นดี
เหมือนแก้วหน่วยพระจันทร์¹

ถอดความ "พื้นขาวถึงงามไม่มีริ้วรอย งามเหมือนแสงนวลพระจันทร์ "

แต่คนโบราณว่าเป็นคำสวยกว่าพื้นขาวถึงก็มีคำกล่าวว่า "พื้นคำเป็นพื้นคน พื้นขาวคือพื้นสุนัข"² ในเรื่องของพื้นนั้น ยังนิยมการตกแต่งพื้นอีกจากเพลงขึ้นเมืองภาคใต้ของวิทยุ จิตต์ธรรม ได้กล่าวถึงการแต่งพื้นไว้ดังนี้

ประมาณ 40 ปีที่ผ่านมาแล้ว ชาวไทปักษ์ใต้ ที่เริ่มเข้าสู่ยุคใหม่
สาวนิยมการแต่งพื้นโดยรับถือปฏิบัติกันมาแล้วแต่โบราณ ช่างแต่ง
พื้นเขามีพื้นผิวคม แขนบาง ๆ และกลม ๆ หลายจนยากเมื่อจะแต่ง
ใหญ่จะแต่งความสูงหนาทุกปอกเปลือก เพื่อให้ปากอว้าขาวขางก็
ใช้หินญ่แต่งให้สวยงามตามความต้องการเรียกว่า รอยพื้น หรือ
กรอยพื้น หรือเลื่อยพื้น

การแต่งพื้นถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งในการปรุงแต่งโฉมให้สวยงามและเป็นเสน่ห์อย่าง
ยิ่ง พวกนายหน้าคนและศิลปินโนราได้นำเรื่องเหล่านี้มาชมโฉมนาง ชมว่านสัถของนางไว้
ด้วยอย่างไพเราะ ดังกลอนหนึ่งบันทึก ยอดหญิงคนแห่งเมืองตรัง ดังนี้

¹ สงวน รอดบุญ นางงามในวรรณคดีลาว ภาษาและหนังสือ 7 : 58,

27 พฤษภาคม 2516

² ส. พลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย หน้า 348

* สะกดตามต้นฉบับ

ในรัชกาลที่ 3 ว่าใช้กะลาทำพื้นปลอม ดังนี้

หมั่นคัดพักรั้วของละของหน้า	แต่ทันตาอันตรายไปหลายสี่
ประจจัตตักกะลาที่หน้าดี	ใส่เข้าที่แทนพื้นทุกอันไป ¹

และพื้นกะลาที่กล่าวนี้อีกเอาค้ายใหม่ผูกติดกันว่า ดังมีกล่าวถึงอีกตอนหนึ่งว่า

หม่อมเป็ดน้อยพลอยมาทำพยำเณยอ	พูดเจ้อจิบปากถลากไถล
เอาลิ้นคันทันกะลาเลื่อนออกไป	ใหม่เปื่อยซากปุดหลุดลงมา ²

พื้นกะลานั้นถ้าทำดี ๆ และกินหมากเสมอ ๆ จะมีหินปูนจับเชื่อมติดแน่นเหมือนพื้นจริง ๆ ส่วนในญี่ปุ่นสมัยก่อนใช้วัสดุหลายชนิด เช่น "งาช้าง พื้นปลาวาฬ เขี้ยวหมูป่า เขากวาง เขาวัว เขาคูวาย กระดุกมา กระดุกวัว หินปะการังสีค่า สีแดง ไม้แข็ง สีค่า เช่น ไม้มะเกลือ ไม้ตะโก กะลามะพร้าว ตลอดจนโลหะอื่น ๆ"³

สำหรับการทำความสะอาดพื้นที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีดังนี้

โกชันเหอ	ชันมาก็ดก้อง
หวันเย็นนกคุกร้อง	โกทองสอนชัน
ยกชันเถอะแลแหม	ไปแลโนราหมันแข่งกัน
หยิบไม้มาสีฟัน	หยิบแม่ขันทองมาบ้านปาก
โนราสีมาก	ปากหมมณฑล...ใจ

¹ ส. ปลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย หน้า 349

² ก. หน้า 349

³ ก. หน้า 350

คัพ	โกชั้น	=	โกชั้น	กีก้อง	=	เสียงโกชั้นมาเสียงดังกีก้อง
หวัน	=	ทะวัน		หวันเย็น	=	ตอนเย็น
นกคุด	=	นกกะปุด		สอนชั้น	=	หัดชั้น
ยักชั้นเถอะแลแม	=	ลูกชั้นเถอะแม				
โนราหมันแข่งกัน	=	มโนราห์แข่งกัน				
โนราสีมาก	=	ชื่อคณะโนราห์คณะหนึ่ง				
ปากหมอนทลใจ	=	ชื่อเสียงหอมฟุ้งคนจิตใจกันมาก				

การทำความเข้าใจของคนในสมัยก่อน เติมเรายังไม่มีแฟรงส์สัน คนส่วนมากก็ใช้กิ่งไม้ เช่น กิ่งข่อยทุบให้แตกดูฟัน ถือว่ากิ่งข่อยมีคุณสมบัติในการคัมภีร์ปาก บางคนก็ใช้เกลืออม รักษาเหงือกได้ผลดี อีกประการหนึ่ง คนในสมัยก่อนนิยมเคี้ยวหมาก เพราะถือว่าหมากจะช่วยบำรุงรักษาฟัน ทำให้ฟันทนยิ่งขึ้น

10.2.1.1.5 นิยมการตกแตงผม

ทรงผมของสตรีไทยเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย บางครั้งก็เกล้าผม บางครั้งก็ปล่อยผมยาว และรู้จักการใช้เครื่องสำอางตกแตงทรงผมให้สวย เพลงกล่อมเด็กของไทยได้กล่าวถึงทรงผมและรวมถึงการตกแตงไรผม ใหง่คงาม จนถึงกับมีคำเรียกหญิงว่า เจ้าไรทอง ไรผมนี้เกิดขึ้นเพราะหญิงสาวมักมีผมอ่อนเหนียว หน้าผาก และธรรมชาติให้เด็กไว้จุก เมื่อเกล้าจุกแล้วจะเหลือรอยผมไว้เป็นวงโคจรรอบจุกเรียกว่า ไรจุก หญิงสาวจะพิถีพิถันเกี่ยวกับไรนี้มาก อาจจะมีการถอนไรผมเพื่อให้เป็นระเบียบหรือใช้ขนเม่นสอยไรผมให้เส้นเรียงไปตามที่ตนต้องการ วรณคดีไทยหลายเรื่องได้กล่าวถึงการตกแตงไรผม เช่นในนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ว่า

ถึงเกร็ดย่านบานมอญแตกอนเภา	ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
เคียนมอญถอนไรจุกเห็บอนตุกตา	ทั้งคัตหน้าจับเขมาเหมือนชาวไทย

และในโคลงคั่นตามเสด็จทัพล้านน่ายอยของ พระยาตรังค์ ก็กล่าวถึงการตกแตงไรผม ว่า

อาลอบสอาดเกล้า
 เชนชานปีกเป็กลอย
 เจิมจิบกระเหมาไร
 กลมประเห็นจันล้ำ

เกล้าใจ พี่แม่
 เล่ห์ป็น
 รุรอบ
 ลวดทอง

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ได้กล่าวถึงโรคมและการทอแต่งโรคมไว้มากมายเช่น

ฮา...เออ...ครี๋น้องเหอ
 ผัดแตแบ่งแตงไร
 จอดเรือที่หน้าท่า
 นางอุทัยร้องชายฉกัหม
 ฮา...เออ...อีเถ้านั้นเหอ
 ใบหนาน้องมนมน
 พี่ไม่ให้ทำการไหว
 ให้พี่สักคนตะเหวอน้อง

น้องเครือนางอุทัย
 นางอุทัยร้องชายฉกัหม
 นางฉันทาร้องชม
 ผมเจ้าเหมื่อนมัตตอง
 เดินกันมาสองคน
 ให้พี่สักคนตะเหวอน้อง
 ให้ผัดแบ่งแตงไรอยู่ในห้อง
 ในห้องทองรอย...เออ...เหอ...ซัง

ศัพท์ ตะเหวอน้อง = เด็กน้อง

ฮา...เออ...พี่ไปเหอ
 พี่ไปไม่ช้ากลับมากรอง
 ถึงตัวพี่ไปใจพี่ยัง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า

อยู่หลังตั้งใจนางไรทอง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า
 สาวน้อยรอยซังระวังกาย
 ไม่ตายคอยพบกัน...เออ...เหอ

ศัพท์ ใจพี่ยัง = ใจพี่ยังรักอยู่, ตัวไปใจไม่ห่าง

ฮา...เออ...แม่นางเหอ
 นังผัดแบ่งแตงไร
 แมยก็มีอช้นไหว
 นางอุทัยไปพึ่งเทศนา

แม่นางवलอุทัย
 นางอุทัยไปพึ่งเทศนา
 สวยงามทั้งชายและขวา
 สะใสโมนาบุญ...เออ...เหอ

โลกสาวเหอ
 เทียมไคฉวีจีน
 เทียมไคฉวีไทย
 นอนสาคเจ็คชน

โลกชาวเร็นตัน
 นอนสาคเจ็คชน
 ถอนไรทุกัน
 โลกสาวชาวเร็นตัน

การตกแต่งทรงผมนั้นมีการตกแต่งทรงผมเป็นหลายชนิด มีชื่อเรียกแตกต่างกัน
 เช่น ผมหอ ดังในเพลงกล่อมเด็กว่า

อา...เออ...พรวเจ้าเหอ
 เจ้ากุทุกชุกยา
 หากไทรโรงงามเจ้าผมหอ
 มานั่นวณ้องพี่ชอดาม

พรวทางหมันกางตาก
 มาน้องพี่ชอดาม
 ไทว่าไกรมาขอเจ้าปลายาง
 หากไทรโรงงามตาก...เหอ

ศัพท์ พรว = มะพรว
 โรงงาม = ไรผมงาม
 บางบทก็เขียนไปว่า

หากไทร = คลื่นเนื้อทองใต้สะคือ

อา...เออ...ตนพรวเหอ
 กุทุกชุกยา
 หากไทรโรงงามเจ้าผมหอ
 มานั่นวณ้องพี่ชอดาม

คนพรวทางตาก
 มาน้องพี่ชอดาม
 ไทว่าไกรมาขอเจ้าปลายาง
 หากไทรโรงงามพรวทางตาก...เออ...เหอ

มานพ แก้วสนิท ได้อธิบายถึงลักษณะของผมหอว่า "เป็นผมเกล้ามวย เกลา
 อย่างประณีตไม่หลุกหลุย"¹ ดังนั้นผมหอตามลักษณะดังที่วานี้ก็คือ เกลาผม นั่นเอง การเกล้า

¹มานพ แก้วสนิท "เพลงกล่อมเด็ก" วัฒนธรรมไทย 12 : 43 3 กรกฎาคม 2525

ผมนิพนธ์นิมิตเกล้ามาตั้งแต่สมัยโบราณสมัยราว 4,500 ปีก่อนพุทธกาล ราช จนถึงราว พุทธกาล 200 ดังที่บุญยังค์ เกศเทศ อ้างว่า "นิพนธ์นิมิตไฉนเปื้อนโดยปล่อยให้อยู่ แล้ววนกลับไฉนหลัง นอกจากนั้นจะมีทางผู้ซึ่งประพันธ์จากไข่มุก ทัฬหิม หรืออำพัน บาง ที่นิพนธ์นิมิตสูง และไฉนร่องเท้าฟาง"¹

เพลงกลอนเด็กภาคเหนืออีกกล่าวถึงการตกแต่งทรงผมโดยการเกล้าผมเช่นกัน
เช่น

เพลงกลอนเด็กภาคเหนือกล่าวถึงทรงผมเหมือนกัน เช่น

เกล้าผมจิกปิก	ชายพริกคิมพริกหนุ่ม
เกล้าผมญี่ปุ่น	ชายมาแควงกุลา

ทำให้เราทราบว่าการเกล้าผมมีหลายแบบ แต่ละแบบก็มีชื่อเรียกแตกต่างกัน อย่างเช่นการแต่งทรงผมของสตรีในสมัยสุโขทัย พ.ศ. 1781 - 1826 เราได้รับอิทธิพล ทางวัฒนธรรมของขอมและพราหมณ์ ดังนั้นการตกแต่งทรงผมของไทยจึงคล้ายไปทางขอม คือหญิงชั้นสูงนิมิตเกล้าสูงเรียกว่า โองขโอง คือรวบขึ้นไปเกล้ามวยที่กลางกระหม่อม²

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จไปทอด พระเนตรลายเขียนที่ผนังโบสถ์วัดราชประดิษฐาณ เมื่อปี พ.ศ. 2409 พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกที่เกี่ยวกับทรงผมของสตรีว่า

¹บุญยังค์ เกศเทศ สภาพภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์
ช่วงปี พ.ศ. 2325 - 2394 (รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3) หน้า 419

²ก.

รูปทรงแปดนั้นเป็นเวลาที่ผู้หญิงยังไฉ่ผมมวยทั้งสิ้น กล่าวอย่างนี้เรียกว่าโซงโซคง หรือโองโซคง คือรวบขึ้นไปเกลามนกระหมอมเป็นหวางบาง ๆ มีเกี้ยวหรือมาลัยสวมโดยมาก¹

ในพระราชนันทิกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตอนต้นเรื่อง "ขอมคำคืน" พระองค์ทรงกล่าวไว้ว่า

คนไทยในเรื่องนี้ข้าพเจ้าเกณฑ์ให้ไฉ่ผมสูง เพราะข้าพเจ้าเชื่อแน่นอนโดยมีหลักฐานอยู่ว่าคนไทยสมัยพระร่วงนั้นไฉ่ผมสูงเป็นแน่ คือรูปต่าง ๆ ที่ปรากฏในโบราณสถานเป็นพยานอยู่²

ฮา...เออ...ครีอน้องเหอ

น้องครีอนางอุทัย

ฉัดแป้งแต่งไร

นางอุทัยร้องชายฉัดหม

จอดเรือที่หน้าท่า

นางฉินนาร้องชม

นางอุทัยร้องชาวฉัดหม

ผมเจ้าเหมือนมัตทองเออ...เหอ...เหอ

ทรงผมที่กล่าวถึงนี้คือ ทรงมัตทอง สู้ชิงก์ พงศ์ไพบูลย์^{*}ได้อธิบายถึงลักษณะทรงผมนี้ว่า "เป็นทรงผมที่นิยมใช้ในพิธีแต่งงานของหญิงชาวไท เมื่อประมาณ 50 - 60 ถอยขึ้นไป ผมยาวประท้ายทอยแล้วรวบไว้ทางด้านหลังคล้ายหางเป็ด

ทรงผมต่าง ๆ ที่กล่าวถึงในเพลงกล่อมเด็กส่วนมากเป็นทรงผมของสตรีในถิ่นไท ดังนั้นในการที่จะอธิบายลักษณะของทรงผมชนิดนั้น ๆ อธิบายไต่ยากเพราะไม่มีหลักฐานที่จะอ้างอิงได้ หนังสือส่วนมากจะอธิบายทรงผมของสตรีในภาคกลางเท่านั้น

¹ บุญยงค์ เกศเทศ สถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์
ช่วงปี พ.ศ. 2325 - 2394 (ร.1 - ร. 3) หน้า 419

² ก.

* จดหมายของอาจารย์สู้ชิงก์ พงศ์ไพบูลย์ ถึงรองศาสตราจารย์เต็มสิริ
บุญยสิทธิ์ ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2519

10.2.1.2 เกี่ยวกับการบ้านการเรือน คุณสมบัติของกุลสตรีไทยที่นิยมยกย่องว่าดี คือมีความสามารถในการบ้านการเรือน เป็นค่านิยมที่ยังคงยกย่อง คุณสมบัตินี้ของสตรีจนตรามเท่าทุกวันนี้ ในบทเพลงกล่อมเด็กของไทยมีกล่าวถึงงานบ้านงานเรือน แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

10.2.1.2.1 เกี่ยวกับการทอผ้า หญิงไทยสมัยก่อนต้องฝึกหัดการทอผ้าทุกคนดังนั้นในบทเพลงกล่อมเด็กจึงมีการกล่าวถึง เช่น

อา...เออ...ไปเหนือเหอ

น้องไปลกแค่วัวเถา

ทอโลกหรือว่าทอทอง

ทอผ้าบาหลี่

ทอโหมกเหอ

กมแลเนื่อผ้า

ทำหรือลาฟี่เหอ

รูลอคนี้วกอย

สั่งให้นุญเหลือเขาลงมา

ทอผ้าบาหลี่

ไหนดองทอลองสักสองสามที

ทอสีคอกคำ...เออ...เหอ...ออน

ทอฝีมืสิบห้า

รูลอคนี้วกอย

ตัวชายังน้อย

ตัวชายังน้อย...เหลย

ศัพท์ โหมก = หูกที่ใช้ทอผ้า

ทำหรือลาฟี่เหอ = ทำอย่างไรคือละฟี่ชาย

ตัวชายังน้อย = ตัวน้องอายุยังน้อย

ฝีมืสิบห้า = ชื่อกลุ่มของฝีมื, จำนวนพันของฝีมื

ทอโหมกเหอ

เขานั่งในเก

ผืนหนึ่งน้องชายไว้นั่ง

ทอผ้ามูลลายดอกหวาย

ทอฝีมืสามสิบเล

ทอผ้ามูลลายดอกหวาย

ผืนหนึ่งน้องทอไว้นั่ง

พันชายกันโย...ไหม

ศัพท์ เก = กีทอผ้า

มูลเล = มูล

บ้านนี้เหอ .

แคว ๆ กาย ๆ
 หอโหกฉับฉิ่ง
 ค่ายชาคไมทอ

ศัพท์ ท่นโค = ท่นประคู้
 อีเฒ่านั้น = นางคนนั้น

หอโหดเหอ
 หอโหนาเธร เพ็ชร
 กัณเณอเฒ่า
 ลงลากไมเห่ลิ้ม

ศัพท์ นาเธร = ชายที่บวชเรียนแล้ว

ฉิ่นไ มนเหนือเหอ
 อุกเกไวดา
 หอฉิดหอทอง
 หอฉาบาหลี่

หอโหกเหอ
 หอโห่เพ็เธร เพ็ช
 บังฉิ่นหนึ่งเหลบ
 ไปลากไมเห่ลิ้ม

มีท่นโคลาย

บาววามาขอ
 บางว้างกคคค
 อีเฒ่านั้นชั่งทอ... โหก

ไมทอ = ไมทอ
 ชั่ง = ช่าง

หอพีมสามสิบเจ็ด
 ลงลากไมเห่ลิ้ม
 ชายฉ่าไมเห่ลิ้ม
 ชายฉ่าไมเห่ลิ้ม... กัน

สั่งไห้บุญเครือเร่งลงมา
 หอฉาบาหลี่
 ไหนองหอทองสองสามที
 ฉี่ช่วงทั้งลาว... เหอ... เกะ
 หอพีมสามสิบเจ็ด
 ไปลากไมเห่ลิ้ม
 หอไวโห่เพ็เธร เนียม
 หอโห่เธร เนียม... นุ่ง

ทอโทกเหอ

น้ำไหลโตเก

ฉีนหนึ่งทอน่ง

ทอลายโลกหวาย

ฮา...เออ...นกจอกเหอ

บินเกาะจับขาวว

พั่นอีใส่ตอติก

พั่นไฉฉาหรว

พั่นชอบฉาพั่นเขียว

ทอเฒ่าสามสิบเซ

ทอลายโลกหวาย

ฉีนหนึ่งทอขาย

ทอให้พี่ขายน่ง

นกจอกเจ้าปากงอน

บังอรวอนท่านให้ลึก

พั่นอีลึกทอโต

พั่นชอบฉาไทร

น้องทอให้ลึกเขียว...เออ...เหอ...ได้

ศัพท์

ว = จีวร

ตน = คำที่ใช้เรียกภิกษุ

ลึกเขียว = ประเดี้ยวเขียว

พั่นอีใส่ตอติกและพั่นไฉฉาหรว = เป็นคำที่ฉวนไคและฉวนเป็นคำในบาทหลัง

วอน = อ่อนวอน

ไทร = อะไ

ฮา...เออ...ทอโทกเหอ

น้ำไหลนองโตเก

ฉีนหนึ่งจะทอน่ง

ทอเป็นลายลูกหวาย

ทอเฒ่าสามสิบเซ

ทอเป็นลายลูกหวาย

ฉีนหนึ่งจะทอขาย

ขายเจ้าไม่พอ...เออ...เหอ...กัน

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานก็กล่าวถึงการเลี้ยงหมอน บั้นฝ้าย ทอหูก เช่นกัน

นอนสาเคอหลาหลับตาแมลิกอม

แม่ไปเส้นฝ้ายเคื่อนหงายเอาพอ

.....

นอนตื่นแล้วเอาแก้วใต้มือ

เอาพอนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง

.....

ศัพท์

นอนสาเคอหลา = นอนเถิดลูกน้อยของแม่

กอม = กลอม

แม = แม่

เซ็นฝ้าย = บั้นฝ้าย
พอนา = พอล้าง

พอ = พอ

นอนสาพอเออ
นอน นอนผาส่องว่าแม่เจ้าคำ
หลับแล้วพอซึหนึ

หลับตาสาพอเออ
ไหเจานอนอูแก้ว
เออ...เออ

ศัพท์ คำ = การที่นำฝ้ายมาทอให้เป็นผ้า
อู = ทำควยผ้าหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สำหรับให้เคঁกนอน
หนึ = ไป

สตรีไทยสมัยก่อนต้องเรียนรู้วิธีการบั้นฝ้าย ทอผ้า เพราะถือว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่
ของผู้หญิง ถ้าใครไม่มีฝีมือรังแต่จะถูกเสียดสี เยาะเย้ย ดังในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้
นี้ว่า

ฮา...เออ...บ้านนี้เหอ
สาวครกสาวลาก
สาวโหลสาวฝ้าย
สาวเชือกสาวปอ

เขาวามีสาวมาก
สาวเชือกสาวปอ
สาวไม่รู้ทอ
สาวไม่รู้ทอโหล...เออ...เหอ

ศัพท์ สาว = อากาที่ตึงเข้าหาตัว เช่น สาวเชือก
เชือก = เชือก โหล = หูกที่ใช้ทอผ้า
จะเห็นไควบาทเพลงนี้ล้อเลียนสาว ๆ ที่ไม่รู้จักทอผ้าใช้

คุณสมบัติของหญิงสาวว่าจะต้องทอผ้าเป็นนั่น ถือว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งในสมัย
ก่อน เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีกระดาษ จะต้องทำไว้ใช้ในครอบครัวเอง ดังมีคำพูดติดปาก
ว่า "เมื่อเสร็จหนานา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก"

10.2.1.2.2 การจัดชั้นบันธน

สา...เออ...ครี้องเหอ	ครี้อพร้าวทางเลียบ
พามาเหนื่อยเหนื่อย	ทำไหมไม่บูเข้าให้พื้นนอน
เกาเมียบดียบเมียบ	ไม่เหมือนเมียบที่คนก่อน
ใครเหลยบูน้ำให้พื้นนอน	กอดหมอนนอนร้องไห้...เออ...เหอ

ศัพท์ ทำไหม ทำไม

การปฏิบัติงานบ้านงานเรือนเป็นสิ่งที่หญิงสาวต้องควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของหญิง
เช่นนี้มักจะสะท้อนให้เห็นในวรรณคดี เช่น ในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ว่า

ขามสิ้นแสงสุริยาอย่าไปไหน	จุดไฟไฟเข้าไปส่องในห้องนอน
ระวังคุปปักสลักพื้นนอน	ทิ้งปูผมนอนอย่าให้มีขี้ส้าง

สามีของหญิงในสมัยก่อนนั้นก็มักจะรักใคร่ภรรยาที่รู้จักปรนนิบัติได้ถูกใจ รวมทั้ง
สามีของหญิงในสมัยนี้เช่นกัน เพราะเป็นธรรมชาติของทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิง ถ้าใคร
ปฏิบัติเป็นที่พอใจเรานักจะให้ความรัก ความเอาใจใส่มากกว่าคนอื่น

10.2.1.3 กิริยามารยาทของสตรี เช่น กิริยามารยาทเกี่ยว
กับการเดินของหญิงสาว มีเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ว่า

โลกสาวเหอ	โลกชาวเรือน
เดินไม่แลตีน	เหยียบโลกโกตาย
หน่วยตาสองหน่วย	หวงไวแลชาย
เหยียบลูกโกตาย	โลกสาวชาวเรือน

ศัพท์	โลกสาว = ลูกสาว	เรือน	= บ้านที่อยู่ทิศเหนือ
	หน่วยตา = นัยน์ตา	หวง	= มัวแต

อา...เออ...โลกสาวเหอ
เอาชาวเทไศครก
ลูกโกเอี้ยคทั้งครอก
เหยียบเอาโลกโกตาย

โลกสาวชาวมานตก
เหยียบเอาโลกโกตาย
ยังไม่ทันงอกขนลาย
ความอายไม่มีเลย...เออ...เหอ

ศัพท์ เอี้ยค = เล็ก ๆ

อา...เออ...โลกสาวเหอ
เคินหรือไมแลคีน
หนวยคาทั้งสองหนวย
เหยียบเอาโลกโกไผ่

โลกสาวชาวเรินคีน
เหยียบเอาโลกโกไผ่
หวงอีเหลี้ยวแลโซ
แลโซไมว่าง...เออ...เหอ...ตา

ศัพท์ เคินไมแลคีน = เคินไมคู่เท่า, ไม่มีความระมัดระวัง
ไผ่ = ผู้
บทนี้มีเพี้ยนไปบ้าง ความว่า

โซ = ชู้ ในที่นี้หมายถึงคนรัก

อา...เออ...โลกสาว
เคินหมายแลคีน
หนวยคาสองหนวย
เหยียบโลกโกตาย

โลกสาวเรินคีน
เหยียบโลกโกตาย
หวงไวแลชาย
แลชายไมว่าง...เหอ...ตา

กิจกรรมารยาทในการเคินของหญิงสาวนั้น เป็นสิ่งที่กุลสตรีทั่วไปควรระวัง เรา
ถือกันว่าหญิงสาวควรที่จะเคินให้เรียบร้อย ถึงกับมีคำว่าหญิงลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งกิริยาอาการ
เคินของหญิงที่ไม่น่าคู่ควยว่า

"แม่หญิง แม่หยิ่ง แม่กระซังกันร้ว แม่ชนกร้วลงล่าง แม่ย่างมาเหาะ แม่เราะ
ชอบร้ว แม่ชุกหัวตางหมอน แมนอนลาคพาค"

การเคินของหญิงที่ไม่เรียบร้อย เรามักจะเรียกว่า เคินเหมือนน้ำก็ดกระไหล

ทั้งในบทเพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทที่ 2 ในหัวข้อนี้ได้กล่าวไว้ว่า เคนไม่ระวังขนาดเหยียบลูกไก่ตาย เป็นกิริยาอาการที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

10.2.1.4 ความประหลาด คำนิยมของหญิงไทยในสมัยก่อนที่พบจากเพลงกล่อมเด็กคือ ไม่นิยมตามชายไป เพราะถือว่าเป็นการทำลายเกียรติยศของครอบครัวอย่างมาก บางครอบครัวพอแม่อุ้มถึงกับตัดขาด ไม่นับว่าเป็นลูกอีกต่อไป เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ถึงการที่หญิงหนีตามชายไว้ว่า

หมากออนเหอ
ทิ้งเสียพ่อแม่
ปูก้นมาเทียมนม
หนีตามชายมา

หยอนลายกะแหย
แฉนตามชายมา
บกตมมาเทียมกลางขา
หมากออนหยอนลายแหย

ศัพท์ ลาย = หลาย
แฉน = หนีตาม

กะแหย = เรียกเด็กหรือสัตว์เล็ก

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เล่าไว้ว่า "การที่หญิงหนีตามชายไปในนันททางบักซ์ได้ถือเป็นเรื่องน่าอศุที่สุด (ไทยภาคอื่น ๆ ก็เป็นอย่างนั้น แต่ทางใต้ดูจะรุนแรงกว่า) ญาติมิตรอาจตามมาทักหรืออาจจะตัดขาดจากญาติมิตรหรืออาจจะถึงฆ่าฟันเสียก็ได้"¹ จะเห็นได้ว่าการประเพณีเช่นนี้ถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเห็นใจกับฝ่ายหญิงเนื่องจากค่านิยมของคนไทยในเรื่องนี้ เพราะผลที่ตกหนักก็จะอยู่ที่ฝ่ายหญิงคนเดียว

กล่าวได้ว่าตั้งแต่สมัยโบราณมาค่านิยมเกี่ยวกับกิริยามารยาท ความประพฤติกงาน ฯลฯ ของหญิงนั้น ถือกันว่า หญิงจะงามสมบูรณ์แบบนั้นต้องมีคุณสมบัติเป็นเบญจกัลยาณีหรือเป็น "นางแก้ว" จึงทำให้หญิงไทยในยุคต่อ ๆ มาถือเป็นภาระหน้าที่ที่ควรจะมีปฏิบัติจะเห็นได้จากคำสอน สุภาษิต คำพังเพย และในเพลงกล่อมเด็ก ค่านิยมนี้ถือว่าเป็นความ

¹สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กติชาบ้านบักซ์ใต้ หน้า 93 - 94

งานสมบุรณ์แบบ ยิ่งกว่าความงามค่านรูปร่างหน้าตา ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงพระราชทานแก่พระมเหสีพระองค์หนึ่งว่า

ที่รักขนานนาควัย	เห็นใจ จริงแธ
ไซ้รักรูปวิไล	เลิศล้ำ
ชื่นจิตแต่หลงไซ	คำซ้อ
อีกสิ่งปฏิบัติซ้ำ	ส่งให้รักแรง

และจากบทละครเรื่องหาโล่ห์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระองค์ทรงเน้นให้ตระหนักถึงคุณสมบัติของสตรีว่า

...ผู้หญิงนั้น อายุจะว่าเท่ากันหมดก็ว่าได้ ความงามหรือ
ความน่ารักนานิยมของหญิงไม่สำคัญอยู่ที่อายุ สำคัญอยู่ที่กิริยา
วาจา ความดีในตัว และความปรนนิบัติวิถาคคี ให้เป็น
ที่พอใจ...

10.2.2 ค่านิยมที่มอบบุคคลหรืออาชีพ มีเพลงกล่อมเด็กหลายเพลงทำให้
เราทราบถึงบุคคลหรืออาชีพที่บุคคลทั่วไปถือปฏิบัติหรือนิยมชมชอบหรือให้ความสำคัญต่อบุคคล
หรืออาชีพนั้น เช่น พ่อแม่ของหญิงสาวอยากจะให้ลูกสาวของตนแต่งงานด้วย บุคคลหรืออาชีพ
นั้น ๆ ใดแก

10.2.2.1 ข้าราชการ ผู้ที่ทำงานราชการอาจจะเป็นเสมียน
ใต้เท้าจนมีตำแหน่งสูงขึ้นอย่างที่เราเรียกว่า ขุนนาง เป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไป เพราะเป็นค่านิยม
ที่ยังกันมานานักแล้ว เช่น การอวยชัยให้พรของผู้ใหญ่ให้พรว่า "ขอให้ เป็นเจ้าคนนายคน"
ความนิยมในการ เป็นเจ้านายกันมานานจนเท่าทุกวันนี้ เพราะถือว่า เป็นอาชีพที่มีเกียรติ
มียศถาบรรดาศักดิ์ มีอำนาจ มีตำแหน่งในสังคม และทำงานสบายพลอยทำให้ผู้ใกล้ชิด
เช่น ภรรยา บุตรหลาน ญาติมิตร เป็นผู้ที่มีตาในสังคมด้วย เช่น

อา...เออ...ลูกแม่คนเคียวเหอ
ใครใครมาขอแม่ไมโท
นำชนแม่ไมโทอาบ
ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา

แต่งเกี้ยวใส่ไว้
ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา
แบ่งหยาบแม่ไมโทหา
ป็นหน้าเขามาเล่าแล...เออ...เหอ

ศัพท์ เกี้ยว = เครื่องประดับศีรษะ
 มาเล่า = มาอีก

เหมียน = เสมียน

อา...เออ...ครีอน้องเหอ
หมันไค้วเป็นเหมียน
ฉักหญ้าไมโซหา
เมียนั่งเขียนแต่เล็บ

ครีอนกโหว่งตีนเทียน
เมียนั่งเขียนแต่เล็บ
กุงปลาไมโซเก็บ
เก็บของกำนังฉัว...เออ...เหอ

อา...เออ...นกคุ่มเหอ
เทียมไค้วเหมียน
ไมพินกะไม่ต้อง
นั่งเขียนแต่เล็บ

อี่หนูมค้นเพื่อน
นั่งเขียนแต่เล็บ
ฉักนึ่งชายคองกะไมเก็บ
เก็บเรื่องนินทา...เออ...เหอ...เพื่อน

อา...เออ...เหอ
เทียมไค้วเหมียน
ฉักนึ่งชายนากาไมเก็บ
ลูกสาวเฮอ

นกอีหลุมตีนเทียน
นั่งเขียนแต่เล็บ
นั่งเขียนแต่เล็บมือ

ไค้วขุนนาง
หยิบด้วยคังฉาง
ไม่รู้แต่งโตก

ลูกชาวเรือนฉาง
ไม่รู้แต่งโตก
หยิบขามคังโกก
ลูกสาวชาวเรือน...กลาง

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นบทที่ล้อเลียนหญิงที่มีสามีเป็นข้าราชการ เพราะข้าราชการเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปยกย่องนับถือ เลยทำให้หญิงสาวเหล่านี้สำคัญตัวผิด ไม่

ทำงานบ้านงานเรือนที่ตนพึงกระทำ การประพาสปฏิบัติเช่นนี้ยังมีอยู่มากเหมือนกันในปัจจุบัน

นอกจากเสมียนและขุนนางแล้ว ยังมีข้าราชการพวกหนึ่งที่คนไทยเคารพ เกรงกลัว เพราะถือว่าเป็นผู้มีอำนาจ อำนาจนี้อาจนำมาซึ่งเงินทอง ทรัพย์สินสมบัติ ความเป็นนามีค่า ดังนั้นคนส่วนมากจึงนิยมยกย่อง ข้าราชการกลุ่มนี้คือ ตำรวจ ดังในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ หญิงสาวจึงพอใจแต่งงานกับตำรวจ เช่น

อา...เออ...โลกเปลเฮอ
ไคฉัวเป็นตำรวจ
ที่สร้อยไหนดองแขวน
ไม่พักทำอายไทร

โลกไวไคยานอวด
ไม่พักทำอายไทร
ที่แหวนไหนดองใส่
โลกเปลวเวหา...เออ...เหอ...น้อง

ศัพท์ โลก = ผู้

เวหา = ชักลอมไกวเปล

ไม่พักทำอายไทร = ไม่ต้องทำอะไร

10.2.2.2 คนจีน ค่านิยมของคนไทยนิยมความมั่งคั่ง คนจีน

ที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยอาศัยความขยัน อุตุน จึงมีฐานะร่ำรวย ดังนั้นพ่อแม่ของหญิงสาวจึงนิยมให้ลูกของตนแต่งงานกับคนจีน เช่น

อา...เออโลกสาวเหอ
เทียมไคกับฉัวจีน
เมื่อไคกับฉัวไทย
นอนบนสาดเจ็ดชั้น

โลกสาวชาวเร็นตื่น

นอนบนสาดเจ็ดชั้น

นอนบนไหนดอนนั้น

โลกสาวชาวเร็น...เออ...เหอ...ตื่น

ศัพท์ โลก = ลูก

เร็น = เรือน

ตื่น = ทิศเหนือ

เทียม = ตั้งแต

สาด = เสื่อ

โลกสาวเหอ

เทียมไคฉัวจิ้น

เทียมไคฉัวไทย

นอนสาคเจ็คชั่น

ลูกสาวเหอ

เทียมไคฉัวจิ้น

ไคฉัวไทย

นอนสาคเจ็คชั่น

โลกชาวเร็นคิน

นอนสาคเจ็คชั่น

ถอนไรทุกวัน

โลกลาวชาวเร็นคิน

ลูกสาวชาวเร็นคิน

นอนสาคเจ็คชั่น

ชั้นไหนชั้นนั้น

ลูกสาวชาวเร็นคิน

พลกูด อังกิ้นันท์¹ ได้กล่าวถึงบทบาทของชาวจีนที่ได้เข้ามาพำนักอาศัยทำมาหากินในประเทศไทยว่ามีบทบาทเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยอย่างใกล้ชิดตลอดมา คนไทยไม่รังเกียจและกีดกันชาวจีน จึงทำให้ชาวจีนแสวงหาผลประโยชน์ตามความสามารถของตน¹ จนเป็นปึกแผ่นและมีฐานะร่ำรวยหลายคนได้เข้ารับราชการเป็นขุนนาง หลายคนได้สตรีไทยเป็นภรรยา เกิดความผสมผสานทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างไทย จีน เป็นไปอย่างสันติแนบแน่น ทางการไทยถือว่าชาวจีนในประเทศไทยเป็นเสมือนพลเมืองของไทยมานานแล้ว เพราะไทยออกพระราชบัญญัติกำหนดโทษสตรีไทยที่เป็นภรรยาของคนต่างด้าวในสมัยอยุธยาตอนกลางว่า "ฝรั่ง อังกฤษ วิลันดา ชาว มลายู ฮันตางศาสนา และเป็นมิชชันนารีนอกศาสนา"² พระราชกำหนดดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าชาวจีนไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นคนต่างกาวเลย

¹พลกูด อังกิ้นันท์ บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 167

²หลวงวิจิตรวาทการ ประวัติเศรษฐกิจของไทย หน้า 116

จากบันทึกเรื่องเงินของพระยาวังสาธุประพันธ์ (ม.ร.ว.สอาน สนิทวงศ์ ณ.อยุธยา) ไต่ถามถึงเรื่องหญิงไทยแต่งงานกับคนจีนว่า

เมื่อประเทศเรายังจำเป็นต้องอาศัยเงินจีนเป็นกำลังอยู่
ทราบใดแล้ว การที่จะป้องกันโดยตัดทางเสียไม่ให้จีนเข้ามาทำ
มาหากินในประเทศสยามนั้นคงยังไปไม่ได้ เพราะเหตุฉะนั้น^๑
เราควรจะคิดหาวิธีป้องกันแก้ไขไม่ให้จีนเป็นเสี้ยนหนาม
เหตุอันตรายต่าง ๆ ต่อรัฐบาลขึ้นได้ วิธีที่จะแก้ไขได้ก็มีอยู่
แต่ให้จีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยนั้นเป็นไทยไป การที่จะให้จีน
เป็นไทยนั้นต้องอาศัยอยู่ในทางแต่งงานอย่างหนึ่ง ในทางศาสนา
อย่างหนึ่ง แลในทางเล่าเรียนแลศึกษาอีกอย่างหนึ่ง^๑

ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่า ที่หญิงไทยนิยมแต่งงานกับชาวจีนก็ด้วยเหตุสองประการ
คือ คนจีนมีฐานะร่ำรวยเป็นปึกแผ่นกว่าคนไทย และเนื่องจากนโยบายในทางการเมือง
ของไทย ที่สนับสนุนให้หญิงไทยแต่งงานกับชาวจีนเพื่อป้องกันมิให้ชาวจีนเป็นเสี้ยนหนามของ
ไทย ดังนั้นชายจีนจึงได้แต่งงานกับหญิงไทยเป็นจำนวนมาก เพราะหญิงไทยมิได้มีความรังเกียจ
ชายจีนอยู่แล้ว ทำให้เกิดการผสมพันธุ์ทางเชื้อชาติกันตลอดมา นับตั้งแต่ราชบุร ชุนนางข้าราชการ
จนถึงพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง

๑ สะกดตามต้นฉบับ

๑๑ สะกดตามต้นฉบับ

๑๑๑ สะกดตามต้นฉบับ

^๑ พลกล อังกินันท์ บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 40 อ้างอิงจากบันทึกเรื่องเงินของพระยาวังสาธุประพันธ์ (ม.ร.ว.สอาน สนิทวงศ์ ณ.อยุธยา)

10.2.2.3 มโนห์รา ชาวภาคใต้มักนิยมเรียกสั้น ๆ ว่าโนรา ผู้ที่มีอาชีพมโนห์รานี้เป็นที่นิยมยกย่องนับถือมาก ดังในเนื้อเพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวว่า

โลกสาวเหอ	โลกชาวเร็นตีนสุด
ตัวชาวสาวางอย่างคอกพุค	นางแม่หวังไว้ให้โนรา
นำชนไม่ให้โลกอาบ	แบ่งหยาบไม่ได้โลกทา
นางแม่หวังไว้ให้โนรา	ต่อใจอ้ายขอ

ศัพท์	โลกสาว = ลูกสาว	เร็นตีน = บ้านที่อยู่ทางทิศเหนือ
	ตัวชาว = ตัวชาว	อ้ายขอ = จะมาสู่ขอ

มโนห์รา เป็นการแสดงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นภาคใต้นิยมดูกันมานานแล้ว คู่กับการแสดงพื้นเมืองอีกอย่างหนึ่งคือหนังตะลุง มีภาษิตชาวบ้านปักษ์ใต้ว่า "มาแต่ครั้งไมหนังกาโนรา"¹ ซึ่งหมายความว่า เมืองตรังมีศิลปะหนังตะลุงและมโนห์ราร่วมกันเกือบทุกครัวเรือน และมีความนิยมชมชอบในเรื่องนี้มาก จากจดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงตอนหนึ่งว่า

เจ้าคุณธรรมาเล่าว่า เมื่อแรก ๆ ท่านมาเป็นเจ้าเมืองตรังนี้ เป็นธรรมเนียมของผู้ชายไปขอลูกสาวฝ่ายบิดามารดาตามกอนุ 2 ข้อคือ ร่วมโนห์ราเป็นหรือไม่ กับขโมยควายเป็นหรือไม่ ถ้าไม่เป็นทั้ง 2 อย่างไม่ยอมยกลูกสาวให้ เพราะบิดามารดาหญิงแลไม่เห็นว่าจะเลี้ยงเมียได้อย่างไร²

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม ภาษิตชาวบ้าน พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสว่าง บุญปัทมิก ณ ฌาปนสถานเทศบาลเมืองสงขลา วันอาทิตย์ที่ 30 มีนาคม 2518 หน้า 94

² สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านปักษ์ใต้ หน้า 98

เดิมชาวภาคใต้ต้องนับถือพวมนโนห์ราและยกย่องว่าเก่ง ผู้ที่มีอาชีพเป็นมโนห์รานั้นเป็นอาชีพขึ้นหน้าขึ้นตาหากินคล่องในสมัยครั้งกระโน้น พวคนโนห์รา "จะต้องเป็นคนคล่อง มีความอดทน มีความขยัน มีความหนักแน่น มีความรับผิดชอบ เคารพประเพณีวัฒนธรรม และต้องมีสติปัญญา"¹ ส่วนที่ว่าต้องลักลอบเป็นนั้น หมายถึงคนผู้นั้น "มีน้ำใจเป็นนักเลง มีเพื่อนฝูงมาก มีความกล้าหาญ และรู้จักเอาตัวรอด"²

สำหรับผู้ที่เล่นมโนห์ราเก่ง ๆ นั้นมีคนนับถือมีศักดิ์ศรีไม่ยิ่งหย่อนกว่าตำแหน่งสมุหนเทศาภิบาล จากจดหมายเหตุประพาสปัตย์ใต้ รศ. 128 ทรงเล่าวว่า

เมื่อเวลาค่ำแล้วได้ทอดพระเนตรมโนห์ราพิเศษ ซึ่งจัดขึ้นมามีถวายเป็นนันทนาการสำหรับเป็นโรงผสม เพราะฉะนั้นมีตัวนายโรง 2 คน ตัวอีก 3 คน พยาน 2 คน และยังมีพวกบุตรและอื่น ๆ รวมเบ็ดเสร็จจะใกล้ 30 คน แต่ถึงโรงใหญ่เท่านั้น คาทูทั้งสองบาทเท่านั้น ถ้าเป็นละครบางกอกก็ถวาย แต่มโนห์ราพอแล้ว เพราะไม่ตองทำอะไรกิน ไปไหนชาวบ้านทองเลี้ยง ตลอดจนทาง รวากับเจ้าหรือขุนนางผู้ใหญ่ ในโรงที่เล่นถวายเป็นคืนนี้ มีตัวเกอยู่ 2 คน คือนายขาวคน 1 นายคลึงคน 1... นายคลึงนั้นเจ้าคุณรัชฎา ฤๅไคเคยใช้เป็นทหารสนิทอยู่เหมือนกัน ภายหลังไปเป็นกำนันแต่ไม่พอใจ ใจลาออกจากตำแหน่งกำนัน ออกไปเล่นมโนห์ราตามเดิม นายคลึงเป็นคนช่างพูดมาก เจ้าคุณเลาว่าเมื่อลาออกจากตำแหน่งกำนัน ในกรมหลวงดำรงไกรรับสั่งถามว่า เพราะเหตุใดจึงลาออก นายคลึงทูลชี้แจงว่าเป็นกำนันที่ใหญ่จะสู้มโนห์ราไค อยวาทะจะใหญ่เป็นกำนันเลย ถึงแม่ว่าจะให้เป็นนายอำเภอ หรือเทศาภิบาลไม่ต้องการ สู้เป็นมโนห์รา

¹ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านปัตย์ใต้ หน้า 99

² ก.

³ เป็นคำปัตย์ใต้ หมายถึง กล้วย

ไม่ได้ เป็นมโนห์ราจะช้าคน เขียนคน หรือทำอะไรก็ได้เท่ากับ
เทวดา คือภายในโรงมโนห์รา เวลาเขาเป็นนายโรงอำนาจ
เขาเต็มที่ แต่เขาคึกว่าเทศายังมีคนถอดใจ แต่ตัวเขาไม่มี
ใครถอดใจเลย¹

จะเห็นได้ว่าอาชีพมโนห์รานั้นเป็นอาชีพที่น่าสนใจ สาว ๆ สนใจมโนห์รามาก
อีกทั้งพ่อแม่ก็นิยมให้แต่งงานกับพวกมโนห์รา แต่ก็มีบางคนอาจจะไม่ชอบพวกมโนห์รา
ในแง่ที่ว่าพวกมโนห์ราไปทีใดก็มักจะมีคนสนใจ และพวกมโนห์ราก็คงจะเจ้าชู้ จึงก็ดกกัน
ไม่ให้ลูกสาวของตนแต่งงานกับพวกมโนห์รา ดังเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ว่า

ต้นฉบับดั้งเดิม			ต้นฉบับหลัง			
	โลกสาวไกรยัง			สั่งสอนเสียมั่งเถิดมารดา		
	โลกสาวไกรโฉ			ไปเล่นโซ่กับโนรา		
	สั่งสอนเสียมั่งเถิดมารดา			โนราอีพาไป		
ศัพท์	สั่งสอน	=	สั่งสอน	เสียมั่ง	=	เสียบ้าง
	เล่นโซ่	=	เล่นซู้	ไกรโฉ	=	ไกรก็ไม่รู้
	ฮา...เหอ...ลูกสาวชาวเรือนดิน			เกียงไคฉั่วจินนอนสาดเจ็ดชั้น		
	ไคฉั่วโนห์ราชายผ้าไม่กิน			นอนสาดเจ็ดชั้นลูกสาวชาวเรือนดิน		
ศัพท์	สาด	=	เสื่อ	ดิน	=	ทิศเหนือ

10.2.2.4 คำนิยมในการมีลูกผู้ชาย เป็นค่านิยมที่ปรากฏใน
เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ดังในเนื้อเพลงที่ว่า

¹ สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านกับไต หน้า 101

อา...เออ...เหอ
โลกแมคนเดียว
โลกหญิงแมหมายรัก
ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา

ตนกล้วยพั่งลาหรีเหียว
ตั้งเซอเจ้าแสงสุริยา
โลกชายแมรักคมทาวตาย
โลกชายแมคน...เหอ...เหียว

กัทท์ กล้วยพั่งลา = กล้วยตานี
 หมายรัก = ไม่รัก

โลก = ลูก
เซอ = เซอ

เป็นค่านิยมที่ไม่เฉพาะในเมืองไทย ชาวจีนมีคติคติคำบรพว่า ผู้ชายที่รูปร่างไม่
พิการหรือทุพพลภาพจะต้องแต่งงานตั้งแต่เป็นหนุ่มสาว เพราะถ้าผู้ใดตายไม่มีลูกชายแทน
ไหว ถือว่าเป็นบาปอย่างใหญ่หลวง¹ ดังนั้นจึงเกิดมีค่านิยมต้องการลูกเป็นชายเพื่อจะให้
พันบาท ชาวไทยคงรับค่านิยมนี้มาจากจีน แต่ก็เป็นค่านิยมที่ไม่แพร่หลายนัก ส่วนชาว
อินเดียบางพวกก็ถือว่าถ้าไม่มีลูก ไม่กำหนดว่าหญิงหรือชาย ทำพิธีเฝ้าศพให้จะทำให้ตนรก
ชุมปุ่ตตะ

10.2.3 ค่านิยมเกี่ยวกับบุรุษ บทเพลงกล่อมเด็กได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เกี่ยวกับบุรุษดังนี้

10.2.3.1 เกี่ยวกับการแต่งกาย แยกได้เป็น

10.2.3.1.1 ทรงผม ทรงผมที่ปรากฏในเพลง

กล่อมเด็กคือ ผมสอศ เช่น

อา...เออ...ซัหมันเหอ
เพื่อนเขาไคเมียลัน
ไคยวียังก็พา
ยังแตบาวนอยผมสอศ

คราบซัหมันหมินกลัน
ยังแตบาวนอยผมสอศ
ไคหมาพาไปกอด
นอนกอดฟากเรือนเออ...เหอ...เปลา

¹ ประจักษ์ ประภาพิตยากร ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชนช้างขุนแผน หน้า

ศัพท์

ซัหมัน = ซัหมัน
เปลา = เปลา

บาว = หนู
ยิว = เหยี่ยว

อา...เออ...พอมสอศเหอ
อือเอาโพงพางไปวางเสีย
ดมสอศพอยอดใบ
กลัวเมียอู้ไ้กับข้าหลวง

ไปไหนไม่รอดเพราะหวงเมีย
กลัวเมียอู้ไ้กับข้าหลวง
ไปไหนไม่รอดพอแกมพวง
แกมพวงของน้องคน...เออ...เหอ...เคียว

ศัพท์

โพงพาง = เครื่องคักปลาปากกว้าง และยาวเรียวไปที่ก้นตุง
ไปวาง = ไปคักปลา

ข้าหลวง = ข้าราชการ

เที่ยงเที่ยงเหอ
ดมสอศยอกเส้น
ซัหมันมาฉลัดฉ่า
แลไหนสาวสาว
เที่ยงเที่ยงเหอ
พบเจ้าดมสอศยอกเหน
หีบฉามาฉลัด
ชวนกันเล่นเลอยาโนฉาว
บ้านห้วนอนเหอ
เพื่อน ๆ เขาไ้เมียเสียหมักฉิ่น
ไ้ยิวยิวพา
ยังแควบาวนอยดมสอศ

ลานางนกเอี้ยงไปเล่นเล
ชวนกันเล่นเลกันโนฉาว
โลมองค์ศาศาฉ่าแลบาว
บาวบาวคอกทอง...เหน
ชวนนางนกเอี้ยงไปเล่นเล
ชวนกันเล่นเลอยาโนฉาว
อือไหนโยนไ้ไปแลบาว
แลบาวคอกทอง...เอา
มีคอนซัหมัน
ยังแควบาวนอยดมสอศ
ไ้หามาฉากอด
นอนกอดฟากเร็น...เปลา

ศัพท์

บ้านห้วนอน = บ้านที่อยู่ทางทิศใต้
หมักฉิ่น = หมักฉิ่น
ยิว = เหยี่ยว
เปลา = เปลา

ซัหมัน = ซัหมัน
ยังแคว = มีแคว
เร็น = เรือน

ชายหนุ่มในสมัยก่อนนิยมไว้ผมสอศ ภูงโย จิตต์ธรรม อธิบายลักษณะทรงผมนี้ว่า
"ผมสอศ คือผมปัก สำหรับเด็กหนุ่มไว้ผมตอนกระหม่อมส่วนหน้ายาวแหวกแสกหน้ามาไว้ที่
ของหู ดูเก๋เหมือนกันคล้ายหัวจุกโนรา"¹

มานพ แก้วสนิท ไคอธิบายศัพท์ ผมสอศยอกฟ้า หมายถึง ผู้หญิง, นางที่รัก²
ในเพลงกล่อมเด็กบทนี้คือ

โกชันเหอ
นอนหลับไม่รู้สึก
กุยงไอไทร เทเหมือนนี้
ผมสอศยอกฟ้า

ชั้นมายามดึกเออ
ยามดึกพี่ชายเข้ามาหา
ภูมิปลุกน้องขึ้นเงินจา
ยกขึ้นพิสาไป

ศัพท์ กุยงไอไทร เทเหมือนนี้ = ทำไมถึงทำอย่างนี้
ภูมิ = ผู้ชาย, พี่ชาย เงินจา = เจริญ, พุด
จากบทเพลงนี้ ถ้าผมสอศยอกฟ้า หมายถึงผู้หญิง ก็แสดงว่าผู้หญิงก็นิยมทรงผมนี้
เช่นกันกับผู้ชายด้วย

10.2.3.1.2 การทำความสะอาดร่างกาย ประเทศ
ไทยตั้งอยู่ภูมิประเทศในเขตร้อน ดังนั้นเราจึงมักจะนิยมชำระร่างกายให้สะอาด จากวรรณคดี
ไทยทั่ว ๆ ไปมักจะนับถืออาบน้ำชำระกายมากมาย เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้าง
อาบน้ำว่า

¹ภูงโย จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 39

²มานพ แก้วสนิท เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ หน้า 53

ครานั้นขุนช้างจวนเวลา
พวกบ่าวหาบน้ำตามกันไป
เจ้าขุนช้างอาบน้ำสำราญใจ
เอาขมิ้นถูตัวให้ทั่ว

.....
นุ่งขกลายกนกเหมหงส์
เกี้ยวส่านมัททองกรองคอกไม้
เพลงกล่อมเด็กภาควิทยาลัยว่า

ฮา...เออ...ลมพัดเหอ
หอมหิ้งคอกขมิ้น
สุกสวาทของนุชเอย
นอнокคิดว่ากลิ่นพอทุลหัว

มีบทที่เขียนไปว่า

ลมพัดเอย
หอมคอกขมิ้น
เจ้าสายสุกสวาทของเรียมเอย
หอมกลิ่นมาแล้วพอทุลหัว

ศัพท์ ขมิ้น = ขมิ้น

จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนหลังจากการอาบน้ำชำระร่างกายแล้ว จะมีการทาแป้ง ผสมขมิ้น ใช้ขมิ้นในการรักษาผิว และกำจัดกลิ่นตัว อีกประการหนึ่งให้ผิวเหลืองสวยงาม ตามความนิยมในสมัยนั้น จึงได้มีศัพท์เรียกหญิงสาวว่า แม่เนื้อทอง พ่อเนื้อทอง พ่อรูปทอง กลิ่นหอมของแป้งผสมขมิ้นนั้นปรุงให้หอมหาแล้วติดกาย ผู้ใกล้ชิดก็จดจำกลิ่นหอมนั้นได้

สังขาคักน้ำใส่ขันใหญ่
เติมใสเติมขันในขันที่
ชาโตะเขากลุมรวมกันสี
ซีโคลไหลรสออกมา

.....
เหมือนผ้าทรงใครใครหามีไม่
ผ้าเช็ดเหงื่อโคลใสชมพู

ลมพัดมารวยริน
นอнокคิดว่ากลิ่นพอทุลหัว
อยู่ที่ไหนเหลยนอнокไม่เห็นตัว
ติดตัวนอнокมาเลา...เออ...เหอ

พัดมารวยริน
หอมกลิ่นมาแล้วพอทุลหัว
อยู่ที่ไหนเลยไม่เห็นตัว
ติดตัวนอнокมาเอย

หอมหิ้ง = หอมหิ้ง

10.2.3.2 เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว คำนิยมของชายไทยในสมัยก่อนนั้นนิยมการมีภรรยาหลายคน คำนิยมที่เป็นดังนี้สืบเนื่องจากกฎหมายได้กำหนดไว้ คือ กฎหมายตรา 3 ดวง กล่าวถึงพระอัยการลักษณะผัวเมีย จึงตราไว้ในสมัยพระเจ้าอู่ทอง แบ่งประเภทของหญิงผู้เป็นภรรยาไว้ 3 ประเภท ดังนี้

ก. เมียกลางเมือง หมายถึงเมียหลวงได้แก่

"หญิงอันบิดามารดากุมมือให้เป็นเมียชาย"

ข. เมียกลางบ้าน หมายถึงเมียน้อย (อนุภรรยา)

ซึ่งได้แก่ "ชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภรรยา หล้นเมียหลวงลงมา"

ค. เมียกลางทาสี หมายถึงเมียที่เป็นทาสได้แก่

"หญิงใดมีทุกข์ยากชายช่วยไถ่ไ้มา เห็นหมคหน้าเลี้ยงเป็นเมีย"¹

ในกฎหมายเพียรบาลยังกล่าวถึงภรรยาอีกประเภทหนึ่งไว้ โดยบัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดชนช้างมีไชย และเข้าศึกขาดหัวช้าง บำเหน็จได้พานทอง ร่มคันทอง คานหามทอง และเมียนาง..."²

ขจร สุขพานิช กล่าวถึงเรื่องไพร่ในสมัยอยุธยา หมายความว่าชายฉกรรจ์ซึ่งมีบริวารคือ ลูกเมีย ผู้สูงอายุ และทาสี จึงมีค่าใช้จ่ายรวม ๆ ว่า ไพร่และบ่าวทาสบริวาร³ แสดงว่าสตรีสามัญจัดอยู่ในจำนวนบริวารของชายควย

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2 หน้า 206

²ก. หน้า 90

³ขจร สุขพานิช "ฐานันดรไพร่" หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย หน้า 1240

จากกฎหมายที่ปรากฏในสมัยอยุธยา จึงแสดงให้เห็นว่าชายไทยมีเมียได้หลายคนโดยไม่ผิดกฎหมาย ถึงแม้ไม่เป็นการผิดกฎหมายแต่ก็มีเรื่องบาดหมางเกี่ยวกับเรื่องภรรยาหลายคน ทำให้ครอบครัวไม่เป็นสุข ถึงกับมีการคำห่อ ทะเลาะวิวาทกัน ดังในเพลงกล่อมเด็กว่า

มาชาจะชอกกล่าว	ถึงเรื่องราวนางรอง
ชายไคมีเมียสอง	รักน้องไม่เสมอกัน
ที่เมียน้อยควยทอนทรวง	ที่เมียหลวงควยทอนจันทน์
รักไม่เสมอกัน	บาปนั้นจะถึงตัว

ในบางครั้งถ้าผู้ร้องเห็นใจฝ่ายเมียหลวงก็เปลี่ยนเนื้อร้องใหม่ว่า

ที่เมียหลวงควยทอนน้อย	ที่เมียน้อยควยทอนจันทน์
-----------------------	-------------------------

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ก็แสดงให้เห็นว่าชายมีเมียได้หลายคน เช่น

ยา...เออ...ครีอน้องเหอ	ครีอพร้าวทางเลื้อย
ทำไมเห็นน้อยเห็นน้อย	ทำไมไม่ผูกพาให้พี่น้อง
เกาเมียลียบเมีย	ไม่เหมือนเมียพี่คนก่อน
ใครเหลยผูกพาให้พี่น้อง	กอดหมอนนอนรองไห...เออ...เหอ

และยังมีการสอนให้ถือปฏิบัติว่าเป็นหน้าที่ของภรรยาคือ ไม่ให้หึงสามมีว่า

นางแม่เหอ	แสแท้โรปงาม
ผิวเลี้ยงเมียถึงสองสาม	เลาความแกล้วแม้อย่าหึงสา
ช่างแจนอย่ายุ่งหาง	ไม่ใช่หาทางนางกานดา
ช่างพลายหายบา	หลาเหาสู่โรง...เอง

ศัพท์ แสแท้ = ทำแสร้งนอน, โกรธ

ยุ่งหาง = หึงหาง

หมากออนเหอ
 เขารองเขาคลองโน
 ยอดไยช้างเหอ
 ชางแลนเหอ
 ไมโซหนทางนางกานดา
 กลับมาสู่โรง...เหอ...เอง

ผาน้ำแลนรอน
 พี่ชายไปไคเมียบไหม
 อยาหังสจ
 อบายงหาง
 ชางพลายหายหน้า

เสฐียรโกเศศ เล่าว่าคนสมัยก่อนถ้าเป็นผู้มั่งมีศรีสุข ตลอดจนผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ มักจะนิยมมีภรรยามาก ในนิทานหรือละครมักจะแต่งเรื่องราวพระมหากษัตริย์แต่ก่อนมีพระสนมกรรมนางก้านลิ้นในตั้ง 84,000 กัลยา ถ้ามี 800 กัลยาก็เป็นจำนวนน้อยที่สุด ผู้ใดทำบุญเมื่อตายไปขึ้นสวรรค์ไปเป็นพระอินทร์ มีนางฟ้าเป็นบริวารถึง 20 โภกิ จำนวนชนิดนี้เป็นเรื่องอุคมคติ ซึ่งมีแต่ในความนึกฝัน และผู้แต่งรู้ใจคน จึงต้องกล่าวให้เกินจริง เพื่อความสำเร็จผลเรื่องชักจูงบางประการในทางอ้อม เกี่ยวกับการสั่งสอนและการปฏิบัติเพราะรู้อยู่ว่าคุณชอบ เพราะตรงกับจิตใจที่เคยนึกใฝ่ฝันไว้ ชักจูงใฝ่อยากความออกความจริงทางเหตุผลอย่างเคี้ยว จึงรู้สึกว่าแห่งแสงเติมที่ คนไม่ชอบ ดังนั้นใครที่มีภรรยามากจึงเห็นกันว่าดี มีเกียรติ¹

นอกจากนั้นผู้ชายยังคิดว่าการมีภรรยาจำนวนมากนั้น เป็นการประกาศความเด่นของตน คล้ายกับว่าเป็นหลักฐานของความเป็นชายชาตรี เช่นในเรื่องพระอภัยมณีว่า

เขมรลาวชาวละครทั้งมอญไทย พอก็ไคล่องแลวนะแก้วตา

นอกจากนี้ฝ่ายชายยังถือว่า สตรีเป็นเครื่องบำรุงความสุข และเป็นเครื่องประกันว่าตนยังไม่แก่ ดังเช่นบทละครเรื่องกาวิ ตอนท้าวสันนุราชรำพึง

¹ เสฐียรโกเศศ พื้นความดั่ง เล่ม 1 หน้า 121 - 122

พระสวามีอยู่สามเวลา
พอใจก็ยั่วหญิงวังเหว
ราวกับหนุ่มคลุ้มคลั่งนั้บ
รำพึงคะนึงคิดเป็นใจไป

ทรงกำลังวังชาประหลาดเหลือ
ผูกพันพันพันเมื่อไม่เบื่อใจ
จะหางามเล่นสักคนหนึ่งให้ได้
มิได้วางเว้นสักเวลา

ค่านิยมของชายที่ครองการมีภรรยามาก เป็นเกณฑ์กำหนดในหมู่ชายจนสุภาพที่นิยมเชื่อกันว่า "เมียสองทองห้าม" แต่มี "เมียสามตามตำรา" ดังในโคลงโลกนิติ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวธิดาธรว่า

กระป๋องหนึ่งห้ามอย่า
เมียมึงอย่ามีสอง
โคลสามอย่าควรปอง
เรือนอยู่สี่ห้องให้

ควรครอง
สี่ได้
เป็นเหตุ
เคียดรอนรำคาญ

จากหลักฐานที่ยกมาแสดงนี้ ทำให้เราเห็นถึงสภาพในสมัยก่อนได้ว่าชายมีภรรยาได้หลายคน ภรณานั้นเปรียบเป็นเครื่องประดับของคนชั้นสูง หรือผู้มีฐานะดี ส่วนภรณานั้นไม่ควรจะหึงหวงสามต้องยอมรับในค่านิยมนี้ แต่ปัจจุบันค่านิยมของชายอันนี้เริ่มลดลง เป็นเพราะว่าสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ความเสมอภาค สิทธิสตรี ฯลฯ ทำให้ชายต้องมีภรรยาเพียงคนเดียวตามกฎหมาย

10.2.3.3 เกี่ยวกับความฉานะ กล้าหาญ เป็นค่านิยมที่ดีควรยกย่องและน่าเอาอย่าง ในเพลงกลอนเด็กมีการสอนให้ลูกผู้ชายมีมานะว่า

ยา...เออ...ขึ้นเขาเหอ
ครั้นชาติลูกหอ
ลอคอยยื่นออกมา
ลอคอแล้วอย่าหลบ

ไปแลงเห่าลอคอ
ลอคอแล้วอย่าหลบ
ฉวยไม้เท้าชาเขาหลบ
หลบเอาหัวงู...เออ...เหอ...เห่า

ศัพท์ ลอ'ค'อ = โป'ล'ค'อ

หลุ'บ = ไม่'ไผ'ล'

หุ'บ = ที่

ครั้น'ชา'ติ'ถู'ก'พ'อ

เป็น'ถู'ก'พ'อ'จ'ริง'แท'ล'ะ'ก'อ

ต'น'ก'ล'ว'ย'เห'อ

ต'น'ก'ล'ว'ย'หัง'ห'า'ห'วี'เห'ีย'ว

โล'ก'แม'ค'น'เค'ีย'ว

ทัง'เช'อ'เจ'า'ส'ง'ส'ู'ริ'ฉ'าย

นุ'ย'นุ'ย'แม'ส'อน'ให้'ลั'ก'โก

ไหญ'ไหญ'แม'ส'อน'ให้'ลั'ก'คว'าย

เจ'า'ส'ง'ส'ู'ริ'ฉ'าย

โล'ก'ชา'ย'แม'ค'น'...เห'อ'...เค'ีย'ว

ศัพท์ นุ'ย'นุ'ย เล็ก' เล็ก'

ไหญ'ไหญ' ไหญ' ไหญ'

บทเพลงนี้สอนให้ลูกมีความกล้าหาญทั้งที่กล่าวในข้อ 10.2.2.3 แล้วว่า ประเพณีในการขอลูกสาวของชาวไตสมัยก่อนกล่าวกันว่า พ่อแม่จะต้องถามเจ้าบ่าวก่อน 2 ข้อคือ ลักวัวเป็นหรือไม่ และร่วมโน้ตราเป็นหรือไม่ จากนี้ก็บอกชัดแล้วว่า ชาวไตนิยมคนมีใจเป็นนักเลง มีความกล้าหาญออกทน สุจริต พงศ์ไพบูลย์ กล่าวว่า "การลักวัวของชาวไตสมัยก่อนมิได้ลักเพื่อประโยชน์ในการยังชีพ หรือลักเพราะชกสน แต่ลักเพื่อพิสูจน์ศักดิ์ศรีของความเป็นชายชาติรัก เพื่อรักษาเกียรติยศ ปกป้องการถูกหยาม... ดังนั้นชายใดที่ลักลักวัวและว่าโน้ตราไม่เป็นชาวไต เห็นว่ายากที่จะปกป้องรักษาลูกเมียและเป็นผู้นำที่เข้มแข็งของครอบครัวได้"¹

10.3 เกี่ยวกับวัฒนธรรม

มีผู้อธิบายถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้มาก เช่น ศาสตราจารย์ชาลส์ อาร์ เซมโบลท์ ได้อธิบายว่า

¹สุจริต พงศ์ไพบูลย์ "ค่านิยมของชาวไตที่ปรากฏในคติชาวบ้าน" วิชา 2(1) มิถุนายน - กันยายน 2519 หน้า 25.

วัฒนธรรม คือสิ่งทั้งหมดอันมีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมเอาความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ คีลธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม และบรรณานิสัย ความประพฤติอื่น ๆ อันบุคคลใดไว้ในฐานะที่ตนเป็นคนหนึ่งแห่งสังคม¹

ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้อธิบายว่า

วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เปลี่ยนกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมคือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อน สืบต่อเป็นประเพณีกันมา วัฒนธรรมคือการคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือ มรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม²

สำหรับในเพลงกล่อมเด็ก สิ่งที่ปรากฏเป็นวัฒนธรรมของไทยแบ่งได้เป็นประเภทดังนี้

10.3.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่สิ่งของความจำเป็นเบื้องต้น 4 อย่าง อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ที่พบในเพลงกล่อมเด็กนี้มี

10.3.1.1 ภาษาเครื่องใช้ต่าง ๆ ภาษาเหล่านี้บางทีอาจจะยังมีอยู่ในชนบท แต่ก็มีหลายชิ้นที่คนรุ่นหลังอาจจะไม่รู้จัก อย่างไรก็ตามภาษาเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมหลายอย่างของคนไทยในสมัยก่อน ภาษาเหล่านี้เช่น สรรก หูกทอด

¹ อานนท์ อาภาภิรม มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 105

² อ. หน้า 105

เคื่อนแจ้งเหอ
 ขึ้นนั่งบนเรือนถ้าไม่ได้
 ยกมือขึ้นไหว้พระจันทร์เจ้า
 พี่ชายลงนั่งตึนครก

เหมือนแสงจันทร์เจ้า
 พี่ชายลงนั่งตึนครก
 ขอให้ทานท้าวแก่แรงตก
 ใจน้องเหมือนเล...เปล

ศัพท์ เคื่อนแจ้ง = แสงจันทร์สองสว่าง เริน = บ้าน, เรือน
 ถ้าไม่ได้ = ก็ไม่ได้ ครก = กระเบื้องสำหรับต้มข้าว, สีสข้าว
 ทานท้าว = ในที่นี้หมายถึงพระจันทร์
 แรงตก = ใดตกเสียเร็ว ๆ เวเปล = ไกวเปล

ทอโหลเหอ
 กัมแลเนื้อผ้า
 ท้าหรือลาพี่เหอ
 รูลอคนี้วกอย

ทอโหลหือ
 รูลอคนี้วกอย
 ตัวชายยังน้อย
 ตัวชายยังน้อย...เหลย

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวถึงการทอผ้าโดยใช้หุ่นนั้นมีอีกมาก เพราะวัฒนธรรมไทยแต่โบราณถือว่าครอบครัวต้องช่วยตัวเองให้ได้ในทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด ดังนั้นเสื้อผ้าก็ต้องทำเองให้พอใช้สอยในครอบครัว ดังมีคำล่าวว่า "เมื่อสิ้นหนานา ผู้หญิงทอผ้าผู้ชายตีเหล็ก" ดังนั้นแทบทุกบ้านจึงมีลูกทอผ้าอยู่ใต้อยุ้ง จึงมีเพลงกล่อมเด็กที่กล่าวถึงหุ่นอีกมาก ดังเช่น

นกเขาเหอ
 ขึ้นหมากมาถึงคอโพลก
 ผากไวแมป้า
 ผากโทกไวไคร

เกาะเลาเขียกโทก
 ผากโทกไวไคร
 แม่นาโอยไกล
 แลไหมคอกคำ...ออน

ศัพท์ เขียก = เชือก โทก = หูกที่ใช้ทอผ้า
 โอย = อยู่

คันหยง คันหยง
 ถาญกสมักรรักที่จริง
 อันเล็กเอาไวใส่กลางคืน
 ตีปั้งไห้องลักสองอัน

กำปุงแล่นองหมคอกสมปริง
 ที่จะตีปั้งไห้องใส
 อันใหญ่งามขึ้นเอาไวใส่กลางวัน
 อยาไ้แมลงวันตอม

ศัพท์ คันหยง = คอกพิกุล ลมปริง = มะปริง
 ปั้ง = จับปั้ง, ตะปั้ง
 จำปง = ไม่ทราบความหมาย อาจเป็นชื่อคอกไม้ชนิดหนึ่ง
 ความหมายในเนื้อเพลงกล่อมเด็กบทนี้ถ้าถือเป็นเรื่องธรรมดาไม่แต่งความรัก
 และการเกี่ยวพาราสีก็ไม่เกิดความรู้สึกเช่นไร แต่ถ้าเป็นการแสดงนัยการเกี่ยว เนื้อ
 เพลงนี้ก็แสดงอารมณ์ขันทางเพศค่อนข้างจะหยาบโลนอยู่บ้าง
 วัตถุที่กล่าวถึงนี้คือ จะปั้ง บางครั้งก็เรียก ตะปั้ง จับปั้ง หรือคัมปั้งก็เรียก
 เป็นเครื่องปิดอวัยวะเพศของเด็กหญิงทำด้วยเงิน ทอง หรือนาก เสริบรโกเทศได้อธิบาย
 เรื่องจะปั้งว่า

เข้าใจว่าคำจะปั้งเพี้ยนจากคำ Chapin , ในภาษา
 โปรตุเกส แปลว่าแผ่นโลหะสำหรับปิดของปิตุต่าง ๆ เพราะ
 สมัยโบราณ ชนชาติโปรตุเกสเป็นชาวตะวันตกพวกแรกที่เข
 มาติดต่อกับชนชาติทาง ๆ ในประเทศอินเดียตอนใต้ และ
 ประเทศต่าง ๆ ทางเอเชียอาคเนย์ คำว่าจะปั้งจึงมีอยู่ในภาษา
 มลายูเหมือนกัน และใช้ในลักษณะเดียวกับของไทย คือรายไทย
 จะใส่คำจะปั้งและการใช้จากมลายูอีกทอดหนึ่ง การผูกจะปั้ง
 ให้แก่เด็กหญิง เด็กเห็นจะไม่ประสงค์จะปิดบังเพื่อไม่ให้คน
 อื่นเห็นสิ่งซึ่งถือกันว่าเป็นของลับ เพราะเด็กหญิงแตกอนไม่ไค
 บุงฉา จึงต้องมีจะปั้งปิดไว้ อาจจะใช้ป้องกันจำพวกลมเพลมพัด
 คืออาการที่เจ็บป่วยโดยไม่รู้ เหตุซึ่งเขาใจกันว่าถูกกระแทกไค
 ตรงกับทฤษฎีโธในภาคสันสกฤตและ Evil eyes, ทุอาชั่ว
 ในภาษาอังกฤษ หมายความว่าของใหญ่หลวงร้าย จึงแสดงว
 คติทุรายมีถือกันอยู่แพร่หลายในพวกฝรั่งและพวกอินเดีย ตลอดจน

ชาติพวกอื่น ๆ กล้วย ก็อยู่ในคติของาพมาแต่ก่อนเหมือนกัน
หากแต่เลิกถือกันเสียนานแล้ว เมื่อแปลความหมายในการใช้จะปิ้ง
เสียใหม่ ให้เป็นสิ่งปัดกวาดที่ลับเพื่อกันความอายนางเทพธิดา
มีชื่อวามณีเมขลา ทานแปลว่า นางบุญจะปิ้งมณี ก็แปลถูกต้องก็
เพราะเมขลาถือสายรุ้งเอาไว้ห้อยเป็นธูยหรือผูกแผ่น
โลหะปัดไวกว้างที่ลับ ดังที่ในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ว่า
"นางมีมณีไวกว้าง พอเผยวันถึงมอราแมแสง" แสดงว่าแต่
โบราณเคยผูกจะปิ้งกัน แม่เมื่อโตเป็นสาวแล้ว ทางเกวียนนำ
ของผูกห้อยฝรั่งลงชนิดที่มีเป็นผาปัดไวกว้างเดียว ถ้าจะเรียกว่า
จะปิ้งผา ก็เห็นจะได้อ¹

ในปัจจุบันเราไม่นิยมผูกจะปิ้งให้แก่เด็กหญิงแล้ว โดยมากมักจะสวมกางเกงให้
กับเด็ก แต่ในชนบทก็ยังนิยมผูกจะปิ้งให้แก่เด็กหญิงอยู่บ้าง

ฮา... เออ คัดหัวพี่น้องเหอ
คัดหัวไปเกิดเจ้าหัวผา
คัดหัวไปเกิดเจ้าผมสอค
ถึงน้องคำพี่ไมสาแคลน

เหมือนคัดหัวคุดหัวคล้า
ตัวที่ไม่สาไมแกลน
ต่อคำพี่จะทอดให้โพกแบน
ให้แบนเหมือนเงินเปีย เออ...เหอ

ศัพท์ คัดหัว = เป็นคำคำ

ไทยมีการใช้เงินซื้อขายแลกเปลี่ยนกันแล้วตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เรียกว่า
เงินพดด้วง ซึ่งมีลักษณะชดกลมคล้ายตัวควง ส่วนปลายงอเข้าหากัน มีรอยบากลึกทั้งสอง
ข้าง หลอด้วยเงิน ประทับตรา ข้าง คราจักรี ตราราชสีห์ กับตราสังข์หรือตรี เป็นต้น
ส่วนในสมัยอยุธยา ก็ใช้เงินพดด้วงเช่นกัน ประทับตราครุฑ ข้าง และตรี นอก
จากนี้ก็มีเบี้ย ไพ และเงินประกัน

¹ เสฐียรโกเศศ สารานุกรม หน้า 297 - 298

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ก็ใช้เงินพดด้วงโดยประทับตราแตกต่างกัน เช่น รัชกาลที่ 1 ทรงใช้ตราบัวฉลุโลม รัชกาลที่ 2 ทรงใช้ตราครุฑ รัชกาลที่ 3 ทรงใช้ตราปราสาท รัชกาลที่ 4 ทรงใช้ตรามหาพิชัยมงกุฎ และพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเงินแป๊ะ เหยียบอัฐ เหยียบโสฬศ เหยียบทองคำ และโปรดให้พิมพ์กระดาษเป็นสัญญาลักษณ์แทนค่าของเงิน เพราะเบาและใช้สะดวกกว่าโลหะต่าง ๆ รัชกาลที่ 5 พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ทำเหรียญขึ้นอีก 3 ชนิดคือ บาท สลึง เฟื้อง และทรงให้ทำเหรียญคืบซ่อ โสฬศ เหยียบทองแดงอีก 4 ชนิดชื่อ ชึก เสี้ยว อัฐ และโสฬศ ประทับตราพระเกี้ยวทั้งสี่ และพระองค์โปรดเกล้าฯ สั่งให้พิมพ์กระดาษแทนค่าของเงิน พร้อมกับพระราชทานชื่อว่า ธนบัตร

ในภาคอีสานก็ใช้เงินกันอยู่หลายชนิด ที่สำคัญมีอยู่ 4 ชนิดคือ

เงินฮาง ลักษณะมีหัวท้ายงอนเหมือนเรือโบราณ มีขอบเหมือนแฉมเรือ มีท้องเป็นร่องเหมือนท้องเรือ แต่เล็ก หนึ่งข้างหนึ่งมีดวงตราดอกประจำ ในดวงตราเป็นอักษรจีนเฉพาะข้างมุมที่ดอกดวงตราประจำนั้นมีรอยขีดคั่นกา 2 เส้น

เงินตู ทรงหัวไม่งอนเหมือนเงินฮาง และที่ท้องไม่เป็นร่องลึกเหมือนเงินฮาง ลักษณะเงินตูเป็นรูปสี่เหลี่ยมแบน และบางที่ขอบไม่มีริมเหมือนเงินฮาง

เงินฮ้อย หรือเงินฮ้อย มีรูปลักษณะเช่นเดียวกับเงินฮางและเงินตู หัวและท้ายเรียวเหมือนกระสวยที่ทอผ้า ทำด้วยเงินปน คือเอาทองสัมฤทธิ์หรือทองขาวปนเนื้อเงินแท้

เงินลาด คือเงินใช้สอยเบ็ดเตล็ด คำว่าลาด ก็คือ ตลาดนั่นเอง เป็นเงินที่หล่อให้เป็นร่องกลาง หัวท้ายเรียว

ส่วนในภาคใต้ใช้เงินเปีย ญิญญู จิตต์กรรม อธิบายว่า

เงินเปีย : เปีย : ญิญญู ม. (ส.ญ.ญู) น. เงินตราครั้งพุทธกาล, ทอง เงินหรือสิ่งอื่นอันใช้เป็นมาตรฐานแลกเปลี่ยนเงินตราหรือเหรียญทองที่ใช้แทนเงินตรา เขาใจว่าเงินเปียคือเงินญิญญู เพราะลักษณะภาษาไทยภาคใต้อีกคำเดียว

รูปียะ เป็นปียะ แล้วเป็นเปี้ย เงินตราคงกล่าวมีลักษณะ
กลม แบน มีรูตรงกลาง...¹

แต่ผู้เขียนสันนิษฐานว่า เงินเปี้ย น่าจะมาจากเงินเบี้ย มากกว่าเพราะพิจารณา
ดูตามรูปศัพท์คำว่า เปี้ย น่าจะเพี้ยนมาจากคำเบี้ยได้เพราะเสียง ป และ ม ไกลเคียงกัน
และอีกประการหนึ่งเงินในสมัยโบราณนั้น มักจะใช้เบี้ยเป็นทุน

ฮา...เออ...ไกแจ้ เหนอ

ขึ้นหมากลอยน้ำเสีย

ขอเงินขอทอง

เอาไทรขอเมียละไกแจ้

ว่าน้ำต่อแตมาขอเมีย

เอาไทรขอเมียละไกแจ้

ลักสองสามแลง

ว่าน้ำหลบรินเออ...เหอ...เปล่า

ศัพท์ เอาไทร = เอาอะไร

ไกแจ้ = ไกแจ้

เร็น = เรือน

วัตถุที่กล่าวถึงคือ แล่ง ซึ่งเป็นภาชนะสำหรับตวงสิ่งของเช่น ข้าวสาร ข้าวเปลือก
ทำจากกะลามะพร้าว ตักส่วนล่างออกเหลือเป็นกะลาครอบลูก หรือทำจากไม้ไผ่สานอย่าง
ละเอียด ดังนั้นแล่งจึงมีหลายขนาดใหญ่เล็กแล้วแต่จะใช้ และตกลงกัน มาตรการที่ย่อยกว่า
แล่งคือ ป้อย เข้าใจว่า 2 ป้อย เป็น 1 แล่ง 2 แล่ง เป็น 1 ทะนาน

10.3.1.2 การเขียนปักษ์ถ้อย เป็นวัฒนธรรมทางประณีตศิลป์
ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้สำหรับผู้หญิง บทเพลงกล่อมเด็กกล่าวถึงฝีมือการปักของสาวคนหนึ่ง
ปักเป็นรูปต่าง ๆ สวยงาม วิจิตรพิสดารมาก ดังนี้

ฮา...เออ...น้ำไหลเหอ

น้องหนูของพี่

สายน้ำไหลมารี่

รู้จักปักหัวหมอน

¹ วิทยุ จิตต์ธรรม เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 69

ปักเป็นชั้หนิด

ปักเป็นเพทยาธร

ปักเป็นกั้งตัวกุง

ปักเป็นรูปตัวปลา

ปักเป็นเซเทพทอง

ปักเป็นสาวชาววัง

คิดลายรูปชั้หนอน

ขึ้นรอนขึ้นร่าบนเวหา

พวยพุ่งถลันน้ำมา

วายนำครีบาามาสู่วัง

ลอยล่องเข้ามาหาฝั่ง

แหหอมหนาหลังน้องยาเออ...เหอ

ศัพท์ หนุย = น้อย

ชั้หนอน = กิณนร

เซ = จรเซ

ชั้หนิด = ทรามกนิษฐ์

เพทยาธร = วิทยาธร

ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ก็พรรณนาถึงฝีมือปักก้านของนางวันทอง
 ว่าเป็นผู้มีความสามารถในทางนี้หาใครเสมอเหมือนมิได้ เพราะปักได้อย่างวิจิตรพิสดาร
 เหลือเกิน ดังที่กล่าวพรรณนาว่า

เจ้าปักเป็นป่าพญาเวศ

รุกชชาติคาคใบระบัคเรียว

ปักเป็นมยุราลงร่ารอน

แผ่หางกางปักเป็นพุ่มพวง

ปักเป็นหิมพานตตระหง่านงาม

วันันตกัทศกันเป็นหลั่นมา

อากาศคงคาสลาสินธุ์

ไกรลาฬสะอาดเอี่ยมอรชร

ลงเล่นน้ำคำคั่นโนในคาค

หมู่มังกรล่อแถวแพรวพราวตา

ขอบเขตเขาคลุ่มชะงุ้มเขี้ยว

พริ้งเพรียวคอกกมลระคะดวง

ฝ่ายฟ่อนอุยมนยอกภูเขาดวง

ชะนีหน่วงเหนี่ยวไม่ชมอยตา

อรามรูปพระสุเมรุภูษา

การวิกอิสินทรยุคนธร

มุจลินทหาแถวแนวสลอน

ฝูงกนิกรคนธรรพ์พิทยา

ใสสะอาดเยือกเย็นเห็นขอบตา

.....

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย : ขุนช้างขุนแผน

นางศรีมาลาเป็นสตรีอีกคนหนึ่งที่มีฝีมือในการปักประดิษฐ์ผ้า ตลอดจนมีความรู้
ในวรรณคดี เช่น ปักเป็นเรื่องอิเหนา

ปักกระเด็นเป็นไขใจอาวรณ์
เอาไฟเผาเจ้าลักพระนอนนาง
ระเด่นแก่งแปลงเป็นจระก่า
พระรืบเร่งชักกรดถึงศิริ
สองกษัตริย์เชยชมสมสู่กัน
เข้ามาเมืองจะเปลื้องความสงสัย
ผลกรรมจำจากจะพรากราง
ออกทรงรถชมพรวนบุปผา
ให้ลมเพชรหึงกลิ่นนันทไพร

ทูลร่อนรักนุชบุษบา
โอบอุ้มใสราชนธิดา
ปักเป็นบุษบาเจ้าจาบัลย์
เข้าสู่ถ้ำมณีภิรมย์ขวัญ
พอรุ่งแสงสุริยันก็จากนาง
สิ่งพิเลียงไว้มิให้ห่าง
เผชิญขางนางนิกนิมไป
ปักปะตาระคาหลาอันเป็นใหญ่
พักพาอรไทไปทิ้งรถ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย : ขุนช้างขุนแผน

10.3.1.3 การร้อยดอกไม้ เป็นวัฒนธรรมด้านประณีตศิลป์
ที่แสดงให้เห็นว่าชาติไทยมีอารยธรรมอันสูงส่งมานานแล้ว รู้จักการตกแต่งดอกไม้ให้งดงาม
ในรูปแบบและลายแปลก ๆ เช่น

ฮา...เออ...โก้ยขึ้นเหอ
เก็บดอกไม้มาร้อย
ข้างคันทรงพุดซ้อน
พวงห้อยไว้มองแฉว

เสียงขันมาห้อยห้อย
พวงห้อยไว้มองแฉว
ข้างหัวนอนพวงนมแมว
โพกานวางบาน...เออ...เหอ...ห้อย

ศัพท์ ข้างคันทรง = ทางทิศเหนือ

หัวนอน = ทางทิศใต้

อา...เฮ้ย หวันเย็นเหอ
เก็บดอกเม็รรอย
ข้างดีเม็รซอน
หอยลงไวสองแถว

เย็นมาละหอย
หอยไวสองแถว
หวันออนคุ่มแมว
โพตานบานนานเหอ...หอย

ศัพท์ หวันเย็น = ตอนเย็น ดอกเม็ร = ดอกมะลิ
โพตาน = ดอกไม้ชนิดหนึ่งคล้ายดอกทานตะวัน สีขาวนวล

10.3.1.4 อาหาร ไทยเรามีรสนิยมในเรื่องอาหารแตกต่างกัน เพลงกล่อมเด็กของไทยได้กล่าวถึงอาหารของคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ในภาคใต้ มีขนมต่าง ๆ ที่แตกต่างจากภาคอื่น เช่น ขนมบ้า ขนมลา ขนมแห้ง ดังในเพลงกล่อมเด็ก ดังนี้

อา...เออ...บ้านนี้เหอ
สองคนกับพี่น้อง
ชื่อน้ำผึ้งโคกโพธิ์
เที่ยวร้องขายขนมบ้า

ได้มีเด็กซื้อร้อง
เที่ยวร้องขายขนมบ้า
ทำขนมโคกเทศา
นาเกลี่ยคแม่ค้า...เออ...เหอ...ขาย

ศัพท์ โคกโพธิ์ = อำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี เน้นย่านชุมทางครั้งก่อน
เทศา = อำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลา มีเขตติดต่อกับอำเภอโคกโพธิ์
บทเพลงนี้กล่าวถึงขนมบ้า ลักษณะของขนมนี้มีรูปกลมแบน คล้ายเงินเหรียญ บางครั้งก็เรียกว่า ขนมปะ ในการทำบุญสารทเดือน 10 ของชาวเมืองนครราชสีมา ก็ใช้ขนมบ้า เป็นขนมหนึ่งในบรรดาขนม 5 อย่างทำบุญ การใช้ขนมบ้านี้เป็นสัญลักษณ์ หมายถึง "พุทธัน ไคใจเล่นสะบ้าตอรับสงกรานต์"¹ และขนมอีกชนิดหนึ่ง คือ ขนม

¹ คีแรก พรตตะเสน ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช
วิชา 2(1) มิถุนายน - กันยายน 2515 หน้า 24

ในครัวมีปั้นข้าวจี๋
ตอมปั้นข้าวจี๋

สงสารแมงวันแมงหวี่
เด็กนอนนอนวัน

ศัพท์ นอนวัน = นอนกลางวัน

ชาวอีสานนิยมรับประทานข้าวจี๋ คือข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนกลม แล้วจึงค่อยปั้นให้สุก มีประเพณีของชาวอีสานอย่างหนึ่งเรียกว่า บุญข้าวจี๋ นิยมทำในปลายเดือนสาม มีกลอนของชาวอีสานกล่าวไว้ว่า

พอเดือนสามค้อย
ปั้นข้าวจี๋มีน้ำอ้อย

เจ้าหัวค้อยปั้นข้าวจี๋
จ้วนอยเซ็ดน้ำตา¹

ศัพท์ ค้อย = กลอย
จ้วนอย = เณร

เจ้าหัว = ภิกษุ

การทำข้าวจี๋ในบุญข้าวจี๋นั้น ทำกันทั่วอีสานเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ฟืน ไม้เสียบรวมไว้ที่วัด เมื่อถึงวันก็ก่อไฟกองใหญ่ปั้นข้าวเหนียวที่สุกแล้วเป็นก้อนโตขนาดผลมะตูมขนาดเล็กหรือไข่เป็ด เสียบไม้ปัก รอยเกลียวให้มีรสเค็มเล็กน้อย บางครั้งก็ใช้น้ำอ้อยปอกใส่เป็นไส้ใน พลิกไปมาให้สุกทั่วแล้วเอาใส่หาให้ทั่วจนสุก เมื่อสุกแล้วก็จัดอาหารคาวหวานและข้าวจี๋มารวมกันที่ศาลา นิมนต์พระเณรมาทั้งหมดมีผู้กล่าวคำบูชาอาราธนาศีล พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ ชาวบ้านก็ยกอาหารและข้าวจี๋ไปตักบาตร พระฉันเสร็จแล้วอุโมทนาทั้งเทศน์ ถอดข้าวจี๋ และเทศน์หนังสือผูกต่าง ๆ จนถึงค่ำเป็นเสร็จพิธี

10.3.2 วัฒนธรรมทางไม้อัชวักต อันได้แก่ศาสนา จรรยา การละเล่น เป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมจิตใจให้เจริญงอกงาม วัฒนธรรมทางค่านิยม แยกได้เป็น

10.3.2.1 การละเล่น ที่ปรากฏมีหลายอย่างดังนี้

10.3.2.1.1 มโนห์รา เป็นการละเล่นพื้นเมืองของภาคใต้ ที่เรียกว่ามโนห์รา นั้น ส.พลายน้อย เข้าใจว่า เรียกตามเรื่องการเล่น เพราะปรากฏว่าสมัยก่อนเล่นแต่เรื่องมโนห์ราเรื่องเดียว แต่โบราณที่เดิวนั้นเล่นเรื่องพระรถเมรีด้วย อาจจะเป็นเพราะคนไม่นิยมจึงแสดงเรื่องมโนห์ราเพียงเรื่องเดียว¹

กล่าวกันว่า มโนห์ราไม่ใช่ศิลปะของไทยแท้ เพราะทำท่ากระโดดไปทางนาฏศิลป์อินเดีย ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในหนังสือ "แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านคอน" ว่า

มีสิ่งหนึ่งซึ่ง คร.ควอริทชเวลส์ ถือว่าเป็นรอยซากของวัฒนธรรมอินเดียที่ยังคงเหลืออยู่ทั่วไปในลุ่มน้ำตาปีตลอดลงไปจนกระทั่งเขตนครศรีธรรมราช สิ่งนั้นคือ มโนห์รา ท่านผู้นี้กล่าวว่า "มโนห์ราบริสุทธิ์" คือยังไม่ถูกดัดแปลงจากของเกาจนเสียรูปนั้นยังคงหาได้แต่ที่รอบอ่าวบ้านคอน ท่าเรือของมโนห์รายังเป็นแบบเดิม (Primitive type) ซึ่งเมื่อดูแล้วรู้สึกว่าเป็นแบบอินเดียยิ่งกว่าจีนละคร²

ตำนานมโนห์รา ชวนอุปถัมภ์นรากร หรือพุ่ม เทวา ได้เล่าตำนานมโนห์ราว่า

"พระยาสาวยฟ้าฟาด มีมเหสีชื่อพระนางศรีมัลล และมเหสีชื่อ นวลทองสำลี วันหนึ่งพระธิดาฝันว่านางพามารายรำใหญ่สิบสองท่า และมีเสียงปี กลอง ทับ โหมง ฉิ่ง และ แกระ

¹ ส.พลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย หน้า 296

² ดู หน้า 301 (อ้างอิงจาก แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านคอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

ประสานเสียงกันนำฟัง นางนวลทองสำลี เมื่อคืนบรรทม
จำความฝันโศกสนิท และนำมาฝึกหัดนางสนมในตำหนักเป็น
ที่ครึกครื้น ทอมาพระธิดาเสวยเกสรดอกบัวในสระใกล้
ตำหนักเป็นเหตุให้ทรงครรภอยุงประหลาด พระธิดามีความ
ละอายพระทัยถึงกับลงโทษขับไล่ออญแพ นางนวลทองสำลี
พร้อมควาญนางสนม ปรากฏว่าแพไปติดที่เกาะกะรัง (สันนิษ-
ฐานว่าอยู่ใกล้พัทลุง)

ที่เกาะกะรังนั่นเอง พระธิดาได้ชื่อใหม่ว่า นางศรีคงคา
ได้ฝึกหัดการพ้อนรำตามฉบับที่เห็นในสุบินนิมิต ทอมาพระธิดา
ประสูติโอรสชื่อ เจ้าชายน้อย (ภายหลังเป็นขุนศรีศรีทูลฯ)
ต่อมาเจ้าชายน้อยโดยสารเรือมาที่เมืองอัยยา และเที่ยวร่ำ
มโนหร่ายยังความชื่นชอบแก่คนทั่วไป เมื่อเขาไปร่ำในวังเป็น
ที่พอพระทัยของพระยาสาวยุพาผาดและบัญชาให้ทหารไปรับพระ-
ธิดา แต่นางนวลทองสำลีไม่ยอมกลับถึงกับทองจับมัดขึ้นเรือ
(มโนหร่ายสมัยต่อมามีการร่ำ "คลองหงส์") เมื่อเรือมาถึง
ปากน้ำก็มีจระเข้ลอยขวางอยู่ พวกลูกเรือก็ทำพิธีแหงจระเข้
(มโนหร่ายสมัยต่อมามีการร่ำแหงจระเข้) เมื่อพระธิดาและ
นางสนมคืนพระนครแล้ว ปรากฏว่าการร่ำมโนหร่ายแพร่หลาย
ออกไป¹

ผู้ที่ฝึกมโนหร่ายจะต้องมีครูมโนหร่าย ต้องกราบไหว้บูชาเป็นประจำทุกปี
ถ้าละเลยมักจะมีอันเป็นไปต่าง ๆ ครูตน คือ นางนวลทองสำลี แม่ศรีคงคา ขุนศรีศรีทูลฯ
ครูในชั้นต่อมาได้แก่พระยาลุยไฟ พรานหน้าคำ พรานหน้าทอง หลวงสุก หลวงเสน ทอด-
ทองสุก ศรีทูลฯเจ้า ศรีทูลฯหนุ่ม ศรีทูลฯสง พรานบุร พรานคง ตาหลวงชูวังเวน

ก่อนออกแสดงทุกครั้ง ผู้เล่นจะต้องทำพิธีไหว้ครูทุกครั้ง แต่การไหว้ครูที่สำคัญ
"การเข้าโรงครู" จัดในเดือนสี่หรือเดือนหก มีโรงพิธีอัญเชิญครู และร่ำถวาย เป็นพิธีใหญ่
เครื่องดนตรี มีโหม่ง (โหม่งพลัด โหม่งคู่) ทัมคู่ กลอง ไม้แตระ ฉิ่ง และปี่

¹ ประพนธ์ เรื่องมรดก ตำนานการเล่นและภาษาชาวใต้ หน้า 58-59

ตัวละคร ในสมัยก่อนมี 3 ตัว คือ นายโรง ตัวนาง และจำเริญ ปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นเพราะไม่ได้แสดงเพียงเรื่องมโนห์ราหรือพระสุธน เพียงเรื่องเดียว

การแต่งกาย ถ้าเป็นการรำแบบโบราณก็สวมเทริด นุ่งสนับเพลา คาดเจียรบาท ห้อยหน้า ห้อยหลัง สวมสังวาลย์ ทับทรวง กรองคอ พร้อมกับเครื่องประดับหาง (หางหงส์ เป็นคาดสะเอวประกอบด้วยผ้าและลูกปักเป็นรูปสามเหลี่ยมปลายงอน) และเกี่ยวกับการแต่งกายดังกล่าวนี้ ผู้ชายไม่สวมเสื้อเช่นเดียวกับละครชาตรี ปัจจุบันมโนห์ราเปลี่ยนแปลงการแต่งกายแบบสมัยใหม่

หน้าพราน เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมโนห์รา การแสดงจะกินหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนที่ เป็นพราน เมื่อออกแสดงจะต้องสวมหน้ากากเรียกว่า "หน้าพราน" และจากไม้ ทาสีให้มองดูตลก มีจมูกใหญ่ แก้มป่อง ปลายจมูกและแก้มทาสีแดง ถือกันว่าหน้าพรานสามารถป้องกันอันตรายในระยะ 3 วาจากตัวโรง

ลักษณะโรง สมัยก่อนเพียงปักเสามุงหลังคา แสดงกลางแจ้งไม่ต้องยกเวที ไม่มีฉากกั้นด้านหนึ่งเป็นฉาก คนนั่งดู 3 ด้าน ปัจจุบันทำเป็นเวทีมีฉากคล้ายโรงลิเก มีที่นั่งหนึ่งสำหรับการแสดง ส่วนลูกคู่ และนักดนตรีนั่งอยู่หน้าโรง

การแสดง เริ่มต้นด้วยการโหมโรง และเชิดครูหรือภาคครู (ภาคประกาศ) มโนห์ราเริ่มออกตัว เดิมนั้นถ้ามีการแข่งขันจะต้องมีพิธีเขียนรูป คือการวาดรูปฝ่ายตรงข้ามลงในแผ่นกระดาษ เขียนชื่อด้วยอักษรขอม แล้วใช้ทวยเสกเขียนรูปนั้น เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามแพ้คนเสร็จแล้ว มโนห์ราผู้เป็นหัวหน้า "นายโรง" จะอกรำรับเทริด ซึ่งพรานจะถือเทริดำไปตามจังหวะ มโนห์ราจะต้องรำตาม พรานจะรำลอกล้อตัวนางโรงก็ต้องรำจนกระทั่งสวดหัวเข้าไปในเทริดได้ จากนั้นตัวแสดงอื่นก็จะออกแสดงต่อไป

การออกตัวนั้นมโนห์ราซึ่งหัดใหม่มักจะออกก่อน ตัวสำคัญอยู่หลังสุดและมักจะโตะกลอนสกดกับพราน ก่อนจะรำออกมาหน้าฉากจะต้อง "ว่า หน้าฉาก" คือขับกลอนแนะนำว่าผู้ที่ออกมาทำอะไรอะไร อายุเท่าไร เมื่อว่าหน้าฉากจบลงมโนห์ราก็รำออกมาหน้าฉาก หลังจากออกตัวมโนห์ราหมดแล้ว ก็เริ่มแสดงเรื่องยาว เรื่องที่นิยมแสดงทั่วไปคือ เรื่อง นางมโนห์รา ลักษณะวาทะ ยอพระกลิ้ง สังข์ศิลป์ชัย การาวงศ์ ไชยเชษฐ

สังข์ทอง แต่งอ่อน จันทโครพ นางฉมพอม เป็นต้น ถ้าเล่นกันบน มโนห์รา มักแสดง พิเศษ เรียกว่า รำโรงครู เช่น แสดงตอนคล้องหงส์หรือตอนแหงจระเข้

ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีเนื้อเพลงกล่าวขวัญถึงมโนห์รา หรือชาวใต้เรียกว่า โนรา มากมาย แสดงว่าการแสดงนี้เป็นที่นิยมชมชอบมาก เช่น

ธา..เอ้อ..โกชันเหอ	เสียงขันมาก็ก้อง
ตรงยามนกคูครอง	โนรำน้องจอมขวัญ
วันดีหรือไมก็ดี	มาร่ำบ้านนี้สองสามวัน
โนรำน้องจอมขวัญ	กลาวบทสุวรรณ..เอ้อ..เหอ..หงส์
ธา..เอ้อ..ปลูกรักเหอ	ปลุกไว้ชายคม
คอกเมละบานชุม	สาวสาวหนุ่มหนุ่มนั่ง เรือนไม้คอก
เคื่อนสี่เคื่อนห้า	โนราหัดสอนลูกศิษย์
สาวสาวหนุ่มหนุ่มนั่ง เรือนไม้คอก	ลูกศิษย์มีครู..เอ้อ..เหอ..สอน

ศัพท์ ชายคม = ชายริ้วบ้าน, ชายป่าแถบหมู่บ้าน
เมละ = มะลิ

โกชันเหอ	ขันมาก็ก้อง
หวันเย็นนกคูครอง	โกทองสอนขัน
ยกขึ้นเถอะแลแม่	ไปแลโนราหัดแข่งกัน
หยิบไม้มาลีพัน	หยิบแม่ขันทองมาบ้านปาก
โนราสีมา	ปากหนมณฑล..ใจ

ศัพท์	โกชัน	=	โกชัน	กีก้อง	=	เสียงโกชันดังกีก้อง
	หวัน	=	ตะวัน	หวันเย็น	=	ตอนเย็น
	นกคู	=	นกเกาะคู่	สอนขัน	=	หัดขัน
	ยกขึ้นเถอะแลแม่	=	ลูกขึ้นเถอะแม่	โนราหัดแข่งกัน	=	มโนห์ราแข่งขันกัน
	โนมาสีมาก	=	ชื่อมโนห์ราคณะหนึ่ง			
	ปากหนมณฑลใจ	=	ชื่อเสียงหอมฟุ้งคนนิยมชมชอบมาก			

	โกชันเหอ		ชันมาถักก่อง
	เลี้ยงนกคูร้อง		ชวนน้องผายผัน
	ยกขึ้นแล้แจ้ง		โนราแข่งกัน
	ชวนน้องผายผัน		โกชันไม้ตัน... รุ่ง
ศัพท์	ไปแล = ไปชม		ยกขึ้นแล้ = ลูกขึ้นไค้แล้ว

	บ้านนี้เหอ		มีพร้าวทางท่า
	โนราสีมากเข้ามาร่า		ท่ากรรมให้นางยอศร้อย
	โนราสีมากยกเครื่องไป		ฝากไพรไว้นางสาวน้อย
	ฝากแหวนนิ้วก้อย		ยื่นให้ทองร้อย... ชั่ง
ศัพท์	พร้าวทางท่า = มะพร้าวที่ทางอยู่ท่า		
	โนราสีมาก = ช้อมโนห์ราคาณะหนึ่ง		
	ยกเครื่องไป = เสร็จการแสดง	ฝากไพร	= ฝากอะไร
	ผู้แสดงมโนห์ราเสน่ห์แรง		
	เป็นที่ชื่นชอบของสาว ๆ		
	จึงมีบทเพลงนิทาน หญิงสาว		
	ที่ติดตามมโนห์ราไป เช่น		

	โลกสาวเหอ		โลกเข้าบ้านกลาง
	ตัวขาวเหมือนนกกาง		เล่นตามโนราสีแก้ว
	ฉวยไค้โพธิสัตว์พักหยอ		ฉวยไค้โภษาพาไปแล้ว
	เล่นตามโนราดาสีแก้ว		ผมลุยไม้ตัน... เกด้า
ศัพท์	โลกสาว = ลูกสาว	เข้าบ้าน	= ชาวบ้าน
	โนราสีแก้ว = ช้อมโนห์รา	หยอ	= ยาสู่บ
	โภษา = ภูษา	ผมลุย	= ผมหลุกลุย

10.3.2.1.2 ร้องเรือ เพลงกล่อมเด็ก

ภาคใต้เพลงหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงการร้องเพลงกล่อมเด็ก ๆ หรือที่เรียกว่าร้องเรือเกี้ยวหรือเก๊กกัน

ฮา...เอ้อ...ครีอน้องเหอ	กรือนางต้นขามป้อม
ลูกอีตักหัวพอม	ร้องเรือซาแก่ชาย
แลหมันไคที่ไหนด	หมันไมโรจักอาย
ร้องเรือซาแก่ชาย	ความอายไม่มีเหลย...เอ้อ...เหอ

คัพห์	คันขามป้อม = คันมะขามป้อม	โร	= ไร่
	หมัน = มั่น		

ภิญโญ จิตต์ธรรม อธิบายถึงบทเพลงนี้ว่าแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมบางอย่างคือการร้องเรือเกี่ยวแก่ซึ่งกันและกัน ระหว่างสาวบ้านหนึ่งกับหนุ่มอีกบ้านหนึ่ง จากการร้องเพลงเรือแก่และเกี่ยวกันนี้ ผู้ใหญ่ไคยีนเข้าก็มาคำลูกสาวตนว่าการร้องเรือแก่กับผู้ชายนั้น ไม่สมควรที่กุลสตรีควรทำ คงเช่นเดียวกับคนสมัยก่อนไม่ให้ผู้หญิงเรียนหนังสือ เพราะเกรงว่าจะเขียนเพลงยาวโต้ตอบกับผู้ชาย¹

อีกประการหนึ่งการร้องเพลงกล่อมเด็กภาคใต้เรียกว่า ร้องเรือนั้นเข้าใจว่า เพลงนี้เป็นเพลงที่หนุ่มสาวร้องเกี่ยวกันในเรือมาก่อน² เพราะว่าเนื้อเพลงกล่อมเด็กหลายเพลง เป็นกลอนเกี่ยวกันบ้าง เมื่อฝ่ายชายว่ากลอนลวนลามมากเข้า ๆ ก็ถูกฝ่ายหญิงว่าไปหนัก ๆ ฝ่ายชายก็ไม่ลคละตอบมาในเชิงเจ้าชู้ เช่น

หญิง	ฮา..เอ้ออายตักหัวเหอ	อ้ายยั่วอย่าแยง
	ตักหัวข้างแหง	แยงน้องว่าไทร
	แยงเอายาน่ง	ตักหัวมันหุ้งเอาแหวนใส่
	แยงน้องว่าไทร	ตักหัวมันรอยเอ้อ...เหอ...หอน

¹ภิญโญ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 101

²ดู. หน้า 10

ชาย	ฮา..เอ้อคัดหัวพี่น้องเหอ	เหมือนคัดหัวคลุ้มหัวคล้า
	คัดหัวไปเถิกเจ้าหัวผ้า	ตัวพี่ไม้สาไม้แคลน
	คัดหัวไปเถิกเจ้ามสอด	ก้อคำพี่จะกอดให้โปกแบน
	ถึงน้องคำพี่ไม้สาแคลน	ให้แบนเหมือนเงินเปีย..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ แยาง = แยเข้าไป ทิ่มแทง ว่าให้เจ็บช้ำน้ำใจ
 คัดหัว = เข้าใจว่าเดิมคงหมายถึงการคัดหัวประหารชีวิตต่อมาเป็นคำคำ
 ของผู้หญิง หมายความว่า ให้ถูกคัดหัว

การร้อง "ร้องเรือ" กับการร้อง "เพลงเรือ" นั้นไม่ใช่การร้องชนิดเดียวกัน เพลงเรือ
 ในภาคใต้คือเพลงที่ใช้ให้จังหวะในการพายเรือ คล้าย ๆ กับกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้า
 ธรรมาสีเบสร์ แต่ทางภาคใต้วิธีร้องและท่วงท่าต่างออกไป บทที่ร้องใช้กลอนแปด วิธีร้อง
 ก็เป็นจังหวะ 2 คำ ตามจังหวะของการพาย ส่วนร้องเรือ บางแห่งก็เรียกเพลงชาน้อง,
 ชาน้อง, เพลงน้องนอน ภูเก็ตเรียกเพลงเปล คือร้องเพลงกล่อมเด็ก และใช้ร้องเพื่อ
 เกี่ยวพาราสี แสดงความนัยระหว่างหนุ่มสาว เช่น

ฮา..เอ้อ..ร้องเรือเหอ	น้องเวเปลร้องเรือ
ตัวน้องชาน้องไม้เปื้อ	พี่ชายมาแห้วหูฟัง
เชิญกลับไปเร็นก่อนเถิกพ่อขวัญข้าว	พอแบนแล้วอยู่ภายหลัง
พี่ชายมาแห้วหูฟัง	เพลงน้องเรายัง..เอ้อ..เหอ..เหลย

ศัพท์	ชาน้อง	= กล่อมน้องด้วยเพลง	เวเปล	= ไกวเปล
	แห้วหูฟัง	= เงี่ยหูฟัง	ยังเหลย	= ยังมีอีก

10.3.2.1.3 การชนไก่

เวเปลเหอ	เวโพธิ์หน้าแว่น
บาวน้อยหัวแหวน	เลนนกชนไก
ยายมเขารองถาม	ว่าพ่อโฉมงามเขาเอนไทร
เลนนกชนไก	บาปหนักพ่อขุนหัว

ศัพท์ เวแปล - ไกวแปล บาวน้อย - หนุ่มรุ่น ๆ
 ยายม - พญายม, ยมบาล

การชนไก่จะเกิดขึ้นในสมัยใดไม่มีใครทราบ เป็นการละเล่นที่ยังนิยมอยู่ในปัจจุบันนี้คนไทยนิยมเล่นชนไก่มาก จนเกิดมีสำนวนที่ได้จากการละเล่นนี้ เช่น ตีปีก ไม่ตายก็คางเหลือง งงเป็นไกตาแตก

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคควา" ได้อธิบายเรื่องการละเล่นชนไก่ของภาคใต้อย่างละเอียด เช่นกล่าวถึงการเล้าไก่ ชนิดของไก่ชน การเลี้ยงไก่ การชนไก่ ลักษณะบ่อนไก่ การเปรียบไก่ การจับเวลา การให้น้ำ การแพ้ชนะ การวางเดิมพัน การต่อรอง และชั้นเชิงในการเอาชนะของเจ้าของไก่ ขอบกตัวอย่างการให้น้ำไก่ ซึ่งมีวิธีดังนี้

การชนไก่เหมือนกับการชกมวย คือจะต้องให้น้ำ สิ่งที่ใช้ในการให้น้ำไก่ใดแก มีกู เข้ม กูย เพื่อตกแต่งตัวไก่ ถ้าไก่ได้รับบาดเจ็บมีแผล น้ำ และยา เพื่อประคบตัวไก่ ที่เลี้ยงสองคนเป็นคู่ให้น้ำไก่...การให้น้ำใช้ผ้าชุบน้ำวางบนกระเบื้องรอง เช็ดตามตัว เคดูตัวไก่ให้หายมีนวลจนตัวแห้ง กรรมกรเกาะสัญญาพลอยไก่เขาชน ในกรณีซึ่งไก่ได้รับบาดเจ็บจะต้องตกแต่งบาดแผลเย็บแผล ถาววมหรือชุบของใจฉา คุกเลือดออกและเย็บ ปีนวดให้เส้นคลายจึงปล่อยเขาชน²

และการชนไก่มี 4 ลักษณะดังนี้

1. จิก มักจะจิกบริเวณสร้อย ปีก หัว และลำคอ
2. ตี ปืนตีเรียกว่า ฉาก ไก่แข่งจะใช้การตีเป็นสำคัญ
3. แทะ ใช้เคี้ยวแทง โดยเฉพาะไก่เคี้ยว

¹ปราณี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคควา" หน้า 118-128

²ก. หน้า 125

4. ซอน คือการเอาหัวซุกใต้ปีกอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจึงบินตี การที่เรียกว่าล่า
ที่ล่าใหญ่คือคีนัก คีแรง คีล่าเล็ก คีเบา"¹

10.3.2.2 ศาสนา เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาที่ปรากฏจาก
เพลงกล่อมเด็กคือ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม

10.3.2.2.1 ศาสนาพุทธ เรื่องราวที่เกี่ยวข้อง
กับศาสนาพุทธมีดังนี้

10.3.2.2.1.1 การตักบาตร
ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมักจะถือปฏิบัติในตอนเช้าจะต้องใส่บาตร คือการเอาอาหารใส่ลงใน
บาตรพระ บางครั้งก็เรียกว่า ตักบาตร จุดประสงค์ก็เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้
กับผู้ตาย และอีกทางหนึ่งก็เป็นการช่วยบำรุงเลี้ยงดูพระภิกษุสงฆ์ เป็นการสืบพระศาสนา
ให้ดำรงต่อไป เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ว่า

อา...เอ๋...ตื่นเช้าเหอ
คลขวานขันใส่ถาด
กรวบน้ำอชิษฐาน
พร้อมทั้งข้าวบาตรและข้าวบิณฑ์

พระท่านมาขึ้นบาตร
พร้อมทั้งข้าวบาตรและข้าวบิณฑ์
ให้รูปหงส์นงคราญเขาไคยีน
เชิญกินเถิดทูล...เอ๋...เหอ...หัว

ภิญโญ จิตต์ธรรม อธิบายว่า

ข้าวบาตร คือข้าวใส่ขันตักใส่บาตร ข้าวบิณฑ์ คือก่อนข้าว
หรือข้าวที่เหลือจากใส่บาตรแล้วนำไปกองให้หมาไหนดกิน
เรียกว่าข้าวบิณฑ์ คือการกองข้าวให้สัตว์กินเพื่อเอาบุญอีกต่อ
หนึ่ง เรื่องนี้เขาเล่าว่าลัทธิพราหมณ์เขาทำบุญอุทิศให้บรรพ
บุรุษโดยตั้งให้ริมฝั่งแม่น้ำคงคา แต่เราเอาบุญตอนที่สัตว์ไค
ยีนกิน²

¹ปราณี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคคำ" หน้า 123

²ภิญโญ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 37

10.3.2.2.1.2 การไปทำบุญ

สา...เอ้อ...โมกเปลเหอ	โผกไว้ที่ไค่ถุ่น
เจิญบายไปทำบุญ	ชีเรือทอนไม้
ท่านหลักอยู่หัว	ท่านขร้วยอยู่ท้าย
ชีเรือทอนไม้	ชวนบายไปทำบุญ...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ เรือทอนไม้ = เข้าใจว่าเป็นแพ โบราณเขาใช้ไม้เนื้ออ่อนตัดเป็นท่อน ๆ
 ชีข้ามปากแทนเรือ ทอนไม้ดังกล่าวคงเกิดขึ้นก่อนการใช้เรือ
 ท่านหลัก = ท่านปลัก

การทำบุญโดยทั่วไปหมายถึงการทำบุญตามประเพณีนิยมทางพุทธศาสนาและการให้ทานแก่บุคคลทุกหมู่เหล่าโดยยาก หรือบุคคลทุพพลภาพอันสมควรจะได้รับการอนุเคราะห์ การทำบุญมี 2 ประเภทคือการทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้แก่วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เทศกาลวันเข้าพรรษา เป็นต้น และอีกประเภทหนึ่งคือการทำบุญเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน งานศพ ฯลฯ เพลงกล่อมเด็กบทนี้เป็นการกล่าวถึงการทำบุญที่วัด ซึ่งพุทธศาสนิกชนส่วนมากมักจะเป็นผู้สูงอายุมักจะมีภรรยาแก่กล้าถึงแม้การไปจะไปด้วยความลำบากก็ไม่ย่อ

10.3.2.2.1.3 การนมัสการ

พระบรมธาตุ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ไปเอยไปนคร	ไปแลพระนอนพระนั่ง
พระพิงเสากั้ง	หลังคามุงกระเบื้อง
เข้าไปนั่งแคแค	แลเหมือนพระทรงเครื่อง
หลังคามุงกระเบื้อง	งามนักพระทูนหัวเอย

ศัพท์ ไปแล = ไปดู แค ๆ - ใกล้เคียง ๆ

ไปคอนเหอ

พระหิงเสาดัง

เข้าไปในห้อง

หลังคามุงเบื่อง

ไปคอนเฮ้อ

พระหิงเสาดัง

เข้าไปในห้อง

หลังคามุงเบื่อง

ไปแลพระนอนพระนั่ง

หลังคามุงเบื่อง

ไปแลพระทองแทรงเกรื่อง

ทรงเครื่องงามงาม...ไหว

ไปแลพระนอนพระนั่ง

หลังคามุงเบื่อง

ไปแลพระทองทรงเครื่อง

ทรงเครื่องคอกไม้...ไหว

ศัพท์ ไปคอน - ไปเมืองนครศรีธรรมราช
 มุงเบื่อง - มุงกระเบื่อง

ฮา...เอ้อไปเมืองคอนเหอ

พระหิงเสาดัง

เข้าไปในห้อง

แลหาหน้าเมือง

ใครไปหน้าพระ

เสาชงไม้ไผ่

ไปแล พระนอนและพระนั่ง

หลังคามุงเบื่อง

เห็นพระทองพระทรงเครื่อง

เสาชงไม้ไผ่

ร้องไห้รำไร

ใครไปยกมือ...เอ้อ...เหอ...ไหวเหอ

จากเพลงกล่อมเด็กบทนี้ แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นภาคใต้เสื่อม-
ใสศรัทธา และเป็นธรรมเนียมที่จะต้องไปนมัสการพระบรมธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
เช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนในภาคกลางก็มักจะไปนมัสการพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรี
ในสมัยก่อนนั้นถ้าใครได้ไปนมัสการและนำสิ่งของเงินทองไปบรรจุพระบรมธาตุ ถือว่าได้
บุญแรง จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนิกชนในสมัยก่อนมีศรัทธาแก่กล้า ยึดมั่นในศาสนาและส่งเสริม
ศาสนาเป็นอย่างดี เช่นในการสร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุก็มีผู้นำเงินทองของมีค่า
ไปบรรจุที่เจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ และนำไปสร้างเป็นยอดเจดีย์และพระพุทธรูป ส่วนผู้ที่

ไปช้ากว่ากำหนดก็ยังคงเหลือเป็น แหวน คัมพู ก่าไล ที่เก็บรักษาไว้ยังพิพิธภัณฑ์จนปัจจุบันนี้
มีเนื้อเพลงกล่อมเด็กได้บรรยายถึงการก่อสร้างไว้ว่า

เมืองนคร เอย	แต่ก่อนเขาเล่ามา
พระศรีธรรมมาโศกราชมีวาสนา	ไค้ก้อมหาธาตุยกทองคำ
ไว้เป็นที่บูชามหาชน	ฝูงคนนับถืออุปถัมภ์
ที่ทรุคโทรมซ่อมไว้ให้ต่ำ	เขาค่ามีคนไปบูชาเอย

บางบทเพี้ยนไปเป็น

ธา..เอ้อ..เมืองคอนเหอ	แต่ก่อนเขาเล่ามา
พระศรีธรรมมาโศกราชมีवादหนา	ไค้ก้อมพระมหาธาตุยกทองคำ
เป็นที่บูชาของมหาชน	ฝูงคนนับถืออุปถัมภ์
ที่ทรุคโทรมซ่อมไว้ไม่ให้ตกต่ำ	เขาค่าไปบูชา..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ วาดหนา = วาสนา

คาบค่านานเรื่องพระธาตุของเมืองนคร ศรีธรรมราชมีว่า

ในอดีตกาล ยังมีเมืองหนึ่งชื่อทนต์บุรี เจ้าเมืองชื่อท้าว
โกสัทรราช มีพระมเหสีพระนามว่าพระนางมหาเทวี มีพระธิดา
ชื่อเจ้าหญิงเหมชาลา พระโอรสชื่อเจ้าชายชนกุมาร เมื่อพระ-
บุตรเกิดก็เกี่ยวกับการแย่งชิงพระธาตุ ท้าวโกสัทรราชออกรบ
ป้องกันเมือง แต่ต้องสิ้นพระชนม์ในพิภพ เจ้าหญิงเหมชาลา
กับเจ้าชายชนกุมารจึงนำเอาพระธาตุลงเรือสำเภา เพื่อจะ
หนีไปยังเกาะลังกา เมื่อเรือแล่นจากทนต์บุรีไปไครไม่นานก็บังเกิด
พายุกล้า พัดจนเรือสำเภาอับปางลง เจ้าหญิงเหมชาลากับ
เจ้าชายชนกุมารอาศัยเกาะแผ่นกระดานรอดชีวิตอยู่ได้ ถูก
คลื่นซัดขึ้นฝั่งที่หาดทรายแก้ว ซึ่งมีน้ำลอมรอบพร้อมด้วยพระ-
สุวรีกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ไว้ เอาพระธาตุฝังไว้ที่หาดทรายแก้ว
แล้วเขาเรนตัวอยู่ในที่ลับตา

ในสมัยนั้นยังมีพระอรหันต์องค์หนึ่ง ชื่อมหาเถรพรหมเทพ เหาะมาทางอากาศ ทานโคเห็นรักมีพระธาตุโชติช่วงขึ้นจึง โคเหาะลงมานมัสการ เจวทึงเหมชูลากับเจ้าชายชนกุมาร สองพี่น้องเห็นเช่นนั้น จึงโคออกจากที่ซ่อนตัวมาไหว้พระเถระ แล้วเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ฟัง พระมหาเถรพรหมเทพได้ ฟังเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระสารีริกธาตุแล้วก็ไต่ถามว่า ต่อไปในอนาคตจะมีพระยาองค์หนึ่ง ชื่อว่าพระศรีธรรมโศกราช จะมาตั้งเมืองใหญ่ขึ้น ณ. ที่นี้แล้วสร้างพระเจดีย์สูงโค 37 วา สำหรับบรรจุพระสารีริกธาตุ แล้วพระเถระก็ไต่ถาม สองพี่น้องนั้นไว้ว่า เมื่อมีความทุกข์ร้อนอย่างไรโดยบางหนึ่ เกิดขึ้นในภิกษุถึงทาน แล้วท่านจะมาช่วย ครั้นสั่งอย่างนี้แล้ว พระมหาเถรพรหมเทพ ก็เดินทางโดยทางอากาศต่อไป¹

องค์พระเจดีย์นั้นตามประวัติกล่าวว่า พระศรีธรรมโศกราชเป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ ราวปี พ.ศ. 1300 รูปลักษณะขององค์พระเจดีย์สร้างครั้งแรกเป็นศิลปะของเวโรวชัย และต่อมาเปลี่ยนรูปเป็นแบบลังกา² การสร้างเจดีย์นั้นพุทธศาสนิกชนภาคใต้มีศรัทธามาก ได้บริจาคทรัพย์สิ่งของแก่แหวนเงินทองเพื่อไปบรรจุในพระบรมธาตุมากมาย ถึงแม้ว่า องค์พระธาตุจะก่อร่างเสร็จแล้ว แต่ก็ยังมีผู้เลื่อมใสศรัทธาบริจาคอีก ปัจจุบันเก็บรักษา ไว้ยังพิพิธภัณฑสถานจังหวัดนครศรีธรรมราช มีนิยายท้องถิ่น เล่าถึงเรื่องการนำเงิน-ทองสิ่งของไปบรรจุพระบรมธาตุว่า

นายแรงอยู่เกาะกะดังปัจจุบันเรียกว่าเกาะใหญ่อยู่ในทะเลสาบสงขลาที่ข้างเกาะใหญ่มีคอกควายนายแรงเป็นหินควายเสา คอกควาย เรียกว่า คอกควายนายแรง นายแรงเป็นผู้มี รัทธาเลื่อมใสในพระพุทธรูปนามาก แก่โตสะสมเงินทองของ ตน และโดยการเรียกรวมแล้วโคประมาณเก้าแสนบาท จาก- นั้นแกก็นำลงลำเภาก็่นำไปบรรจุพระบรมธาตุ เมื่อเรือแฉน

¹สุนทร จ.รังษี ชีวิตไทยหลายรส หน้า 83-84

²อุ. หน้า 84-85

มาถึงปากน้ำเมืองสงขลา (ขณะนั้นปากน้ำเมืองสงขลาอยู่ที่
ลำโรง ปัจจุบันมีคลองพอเป็นแนวให้เห็นอยู่) ทราบว่าพระ
บรมธาตุสร้างเสร็จแล้วแก็กก็คิดหวังตามที่ตั้งใจไว้ และเสียใจ
เป็นอย่างยิ่ง จึงโศกเศร้า ฃ.ที่ปากน้ำเงินทองที่นำมาก็จม
ไปกับเรือควย คู่บุญแรงเองก็จมน้ำตายไปกับเรือเป็นปุ-
โสเมเฟาทรียอยู่ที่เกาะแสงเกาะแสนบัดนี้...

ชาวเมืองนครศรีธรรมราชยังมีประเพณีที่กระทำสืบเนื่องกันมาก็คือ ประเพณี
"แห่ผ้าขึ้นธาตุ" คือใ้ผ้าโอบพันฐานเจดีย์พระบรมธาตุในสมัยก่อน แด่ผ้านี้เขียนเป็นรูป
แสดงเรื่องราวพุทธประวัติเสียก่อน แด่ผ้านี้มีศัพท์เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "พระบท"²
นับได้ว่าพระมหาธาตุเจดีย์ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นปูชนียวัตถุที่เก่าแก่และ
สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้ เมื่อมีงานนมัสการพระธาตุในเทศกาลเดือนสิบ บรรดาชาว
บ้านใต้ในจังหวัดต่าง ๆ จะพากันไปนมัสการพระมหาธาตุนี้เป็นจำนวนมาก

10.3.2.2.2 ศาสนาอิสลามในท้องถิ่น

ภาคใต้ ประชาชนบางกลุ่มก็นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงมีเรื่องราวเกี่ยวกับห
บัญญัติของศาสนาปรากฏในเพลงกล่อมเด็กด้วย เช่น

ฮา...เอ้อ...พี่ร่วมห้องเหอ	ชวนน้องให้กินไก๋ตาย
น้องไม่สูกินเข้าง่ายง่าย	ตัวน้องนี้ไซ้ไม่ไ้ไทย
น้องไม่สูกินเข้าแปลกแปลก	ตัวน้องเป็นแขกมาแต่ไหร
ตัวน้องนี้ไซ้ไม่ไ้ไทย	ตายลงไม่ไคร...เอ้อ...เหอ...ดัง

ศัพท์ ไม่รู้ - ไม่กล้า แขก - แขกมลายู, ไทยอิสลาม

¹วิทยุ จิตกรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 21-22

²ศิริเอก พรตตะเสน แห่ผ้าขึ้นธาตุ วิชา 2 (1) มิถุนายน-กันยายน

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ทำให้เราไ้ทราบถึงเรื่องการบริโภคเนื้อสัตว์ของชาวมุสลิม สมชัย อนุมานราชชน ได้เขียน อัลอิสลาม กล่าวถึงข้อควรทราบบางประการของเรื่องสำคัญ 5 เรื่อง ก็ได้กล่าวถึงคนมุสลิมว่า

มุสลิมไม่รับประทานเนื้อของสุกร และเลือดสัตว์ ตามข้อกำหนดที่มีบัญญัติไว้ในบทที่ 2 โองการที่ 173 บทที่ 5 โองการ 3 และบทที่ 6 โองการ 146 ควญเหตุนี้เวลาฆ่าสัตว์เพื่อบริโภคเนื้อ เขาจะเชือดคอสัตว์ตามวิธีที่ถูกต้อง เรียกว่า "ศับกียะ" (มาจากคำ "ซัฎกา" แปลว่า "การฆ่าเพื่อพระเจ้า") ก็จะมีกะตองตักเสนโลหิตใหญ่ 2 เสน (วะคะจาน) หลอดลม (ฮุลุม) และหลอดอาหาร (มารี) ไต่ลูกกระเดือกให้ขาดเพื่อปล่อยเลือดไหลออกจากตัวสัตว์ให้หมดก่อนที่จะใช้เนื้อเป็นอาหาร ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคหรือพิษภัยซึ่งอยู่ในเลือดปนกับเนื้อที่ใช่เป็นอาหาร

ขณะที่ถือมือเชือด ผู้เชือดจะกล่าวคำว่า "บิสมิลลาห์" ซึ่งแปลว่า "ด้วยพระนามของอัลเลาะห์" เป็นการขออนุญาตจากพระอัลเลาะห์ เพื่อเอาเนื้อของสัตว์ที่ฆ่าไปรับประทาน ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติที่ปรากฏในบทที่ 6 โองการ 119, 120 และ 122 หากไม่มีการปฏิบัติตามพิธีการที่กล่าวนี้แล้วตามหลักศาสนาเนื้อของสัตว์นี้ก็รับประทานไม่ได้ แต่ในกรณีจำเป็นจริง ๆ ก็มีการผ่อนผันในข้อนี้...¹

เพลงกล่อมเด็กของพวกมุสลิมในภาคกลาง มักจะเป็นเพลงที่มีเรื่องราวทางศาสนา เช่น

ลาเออา ฮาห์เอลัดลอห์ มุฮัมหมัดโคยารอ ซุลตุลลอห์ ความว่า นะบีมุฮัมหมัด เป็นผู้ประกาศพระศาสนาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ กล่าวถึง นะบีมุฮัมหมัด ผู้ประกาศพระศาสนาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ดังประวัติโดยย่อดังนี้

¹ สมชัย อนุมานราชชน อัลอิสลาม หน้า 22-23

นั้นมีมุฮัมหมัด คือ รอซูล* องค์สุดท้ายท่านเป็นชาวอาหรับ
บิดาของท่านชื่อ อับดุลเลาะห์ มารดาชื่อ นางอามีนะห์ ท่าน
เกิดในนครมักกะฮ์ เมื่อวันที่จันทร์ที่ 12 เดือนรอบีอุลเอาวัล**
ประมาณ พ.ศ. 1113 ท่านกำพร้าบิดาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และ
กำพร้ามารดาตั้งแต่อายุ 6 ขวบ ในระยะแรกท่านได้รับการ
เลี้ยงดูจากปู่ของท่านชื่ออับดุลมุตตอลิบ พออายุได้ 8 ขวบ
อับดุลมุตตอลิบของท่านก็ถึงแก่กรรมท่านจึงได้รับการเลี้ยงดู
จากลุงของท่าน ชื่ออบูตอลิบ อบูตอลิบรักใคร่ท่านมาก เมื่อ
โตขึ้นเป็นมุฮัมหมัด ช.ล.*** ได้รับความยกย่องจากปวงชน
มาก ท่านเป็นผู้มีมารยาทดี โอบอ้อมอารี ชื่อสัตย์และได้รับ
นามว่า "ซิด อามัน" แปลว่าผู้ชื่อสัตย์ไว้ใจได้ เมื่อย่างเข้า
วัยหนุ่ม ท่านได้เป็นพ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างแดน ด้วยความ
สามารถในการนี้ทำให้ท่านเป็นที่ระบอบของเศรษฐีนี้หมายชื่อ
กอดียะฮ์ และท่านได้แต่งงานกับนางเมื่ออายุได้ 25 ปี
พออายุได้ 40 ปี ท่านได้รับโองการจากพระผู้เป็นเจ้าให้
เป็นรอซูล เผยแพร่ศาสนาของพระผู้เป็นเจ้า ท่านได้ทำหน้าที่
นี้อยู่ในนครมักกะฮ์ 13 ปี จึงได้อพยพไปยังนครมาดีนะห์ ณ
ที่ที่ท่านได้ทำการเผยแพรศาสนาของอัลเลาะห์ (ช.ล.) จน
แพร่หลายออกไปทั่วดินแดนอาหรับ และไกลเคียง
ท่านนั้นมีมุฮัมหมัด (ช.ล.) ได้ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 63 ปี
ณ. กรุงมาดีนะฮ์¹

* รอซูล คือมนุษยที่เพกชายซึ่งอัลเลาะห์ทรงแต่งตั้งขึ้นให้มาแนะนำสิ่งสองปวงมนุษย

** เดือนรอบีอุลเอาวัล เดือนของชาวอิสลาม ตรงกับเดือน 1

*** ช.ล. เป็นคำย่อมาจาก ซอลลอลลอ ฮุอัลลัยฮิวาลลัม มีความหมายว่า
ขออัลเลาะห์ทรงประทานความสันติสุขแด่นามิฮุฮัมหมัด

โต๊ะอาดัม
กะโต๊ะคักก

ที่ที่ฮาวอ
นี่ยังก็เกาะ

ความว่า อาดัมกับอีฟ เป็นบรรพบุรุษของเรา

ชาวมุสลิม เชื่อกันว่าอาดัมเป็นบรรพบุรุษคนแรกซึ่งพระเจ้าทรงสร้างอาดัมจาก ดิน 13 คำบล เมื่อทรงสร้างแล้วจึงมีปกาภิตาให้วิญญาณของอาดัมเข้าสู่ร่าง เมื่อวิญญาณ ได้แล่นไปทั่วร่างของอาดัมจึงบังเกิดเป็นเลือดเนื้อ กระดูก และเส้นเอ็นครบถ้วน¹

โต๊ะลาไบ
ลูกเปียไม่มี

ว่าจะไปฮัจยี
ว่าจะกินแกงไก่

เพลงกล่อมเด็กบทนี้กล่าวถึงการบำเพ็ญพิธีฮัจยี ณ. เมืองเมกกะ ประเทศ ซาอุดีอาระเบีย เป็นพิธีที่ช่วยให้ชาวมุสลิมนานาชาติทั่วโลกได้มีโอกาสมำเพ็ญศาสนกิจร่วมกัน ในที่แห่งเดียวกัน

ลักษณะเด่นของพิธีฮัจยีมีดังนี้

ก. การแต่งกายเป็นระเบียบแบบแผนเหมือนกัน แยกเป็นชาย นุ่งหมุด้วยผ้าขาว 2 ผืน นุ่งผ้า ห่มผืน หลึงแต่งกายด้วยเสื้อยัธรรมตาปกปิดร่างกายให้มิดชิด การแต่งกาย ที่มีลักษณะเหมือน ๆ กันนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเสมอภาคของมวลมนุษย

ข. การไปมาเพ็ญฮัจยีนั้น หลายชาติต่างผิวตางภาษาไปรวม ณ. ที่แห่งเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกในความเห็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน และให้ความเคารวะต่อกันเสมอ ญาศีสนิท

ก. เป็นโอกาสอันดีที่ชาวมุสลิมทั่วโลกได้แลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็นต่อกัน และกัน

ง. การบำเพ็ญพิธีฮัจยี เป็นการเปิดการวิสาสะของมนุษยชนานาชาติทั่วโลก และเป็นตัวอย่างชัดเจนได้ชักสื่อความจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาในโลกนี้ เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน¹

10.3.2.3 สามัคคีธรรม การพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเรื่องน่าภาคภูมิใจในวัฒนธรรมนี้มาก ในสมัยก่อนเราถือการให้ปันเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งของต่าง ๆ ในแต่ละครัวเรือนนั้นมิได้มีไว้ขาย หากมีไว้สำหรับแบ่งปันกัน ยังมีคำพังเพยว่า "พริกมีเรือนเหนือ เกล็ดมีเรือนใต้" และบทร้องเพลงเด็กหญิงของชาวบ้านที่ว่า "ใครมีมะกรูดมาแลกมะนาว ใครมีลูกสาวมาแลกลูกเขย" ชีวิตของคนไทยสมัยก่อนจึงเป็นชีวิตที่บริสุทธิ์ ไร้มารยาตต่างมีเจตนาดีต่อกัน หลักฐานที่ยืนยันได้จากโคลงโลกนิติบทหนึ่งว่า

ให้ทานทานจักให้	คอยสนอง
หมั่นทานทานจักปอง	นอมไหว
รักทานทานคารครอง	ความรัก เรานา
สามสิ่งนี้เว้นไว้	แต่ผู้ทรชน

ในเรื่องแรงงานก็ให้กันอย่างไม่ต้องเรียกร้อง ใครจะสร้างบ้านหรือมีงานต่าง ๆ เพื่อนบ้านก็จะรู้สึกถูกมาช่วย ดังในเพลงกล่อมเด็กที่ว่า

ขึ้นเหอ...ขึ้นควน	ไปแลนางนวลหิมแป้ง
หิมคำหมแห้ง	แต่งงานพ้อโยม
แกงผักแกงหล้า	แกงยอดซี่พรว้ากับพาโหม
ขอเมียให้พ้อเฒ่าโยม	พาโหมพึ่งเพ็ญยอดเอย

¹ ประยูรศักดิ์ ขลายนเคชะ หลักการ ของอิสลาม หน้า 46-47

กัณฑ์	กวน	- ที่สูง	หิมแปง	- ตำแบ่ง
	ปีพรา	- พักเขียว	หนม	- ชนม
	พาโหม	- ใบกระพังโหม	เพ็ค	- ผี, เริ่มออกไปใหม่
	แล	- กู		

การทำงานในชนบทเป็นงานต้องใช้แรงงานมาก ดังนั้นคนไทยจึงต้องมีความสามัคคี งานจึงจะคล่องไปด้วยดี ความสามัคคีนี้จึงกลายเป็นประเพณีของไทยในชนบท เช่นการลงแขกกันนา เก็บข้าว หอบข้าว ซ่อมข้าว ฯลฯ สุธวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงประเพณี เนื่องมาจากการรวมกำลังทางแรงงาน ประเพณีที่ร่วมกันสร้างสิ่งเป็นสาธารณประโยชน์ก็มีคือ

ประเพณี "สานสาคลวด" คือประเพณีการร่วมมือร่วมใจกัน สานเสื่อผืนยาว ๆ ถวายวัด ประเพณี "แก่งเวียน" คือชาว-บ้านพร้อมใจหมุนเวียนกันรับผิดชอบทำกับข้าวไปถวายพระทั้งวัด ตลอดระยะเวลายุทธพรา...ประเพณี "การแย่งเรือพระ" ในการชักพระก็มุ่งส่งเสริมความรักพาก้องเป็นอยางดี เมื่อบ้านใดมีงานพิธีไม่ว่าจะเป็นแก่งงาน บุญนาค งานศพ ชาว-บ้านทั้งหมดจะไปช่วยเหลือกันที่อยู่ไกล ๆ กันก็ยกครอมครัวไปเลย ชาวทั้งแรงงานและทรัพย์ ใครมีบุญมากกว่าใครก็ให้นำคีมือไปช่วยเหลือมีเครื่องมือเครื่องใช้ก็แบกขนไปช่วยภาระที่เจ้าภาพจะหนักก็ถูกแบ่งเบาไปด้วยแรงสามัคคี¹

10.4 เกี่ยวกับประเพณี

พระยาอนุมานราชชน ได้อธิบายว่า "ประเพณีและวัฒนธรรม เมื่อว่าโดยเนื้อ-ความ ก็เป็นสิ่งที่อย่างเดียวกัน คือเป็นสิ่งที่มิใช่มีอยู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในส่วนรวมสร้างให้มีขึ้นแล้วถ่ายทอดให้แก่กันได้"² เสฐียรโกเศศ กล่าว

¹ สุธวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คำนิยมของชาวไทยที่ปรากฏในคติชาวบ้าน วิชา

2 : 1 มิถุนายน-กันยายน 2519 หน้า 24

² อานนท์ อากาภิรม มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรม หน้า 115-116

(อ้างจากพระยาอนุมานราชชน)

ในเรื่องการศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อนว่า "ประเพณีไทย หมายความว่านิสัยสังคมของชนชาวไทย ซึ่งได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาแต่เก่าก่อน เรียกว่าประเพณีเดิมหรือประเพณีปรัมปรา คือเป็นประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมา ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า tradition"¹

ในบทเพลงกล่อมเด็กได้กล่าวถึงประเพณีของไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการในประเพณีไม่เหมือนกัน อันเนื่องมาจากเหตุ 3 ประการคือ สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม ประเพณีที่กล่าวถึงนั้น ก็เป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีส่วนรวม*

10.4.1 ประเพณีส่วนบุคคล หมายถึงประเพณีอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หนึ่งบุคคลใดโดยตรง เช่น การทำขวัญเด็ก การแต่งงาน การบวช ฯลฯ จากบทเพลงกล่อมเด็กมีประเพณีส่วนบุคคลดังนี้

10.4.1.1 ประเพณีเกี่ยวกับเด็ก มีประเพณีอยู่มากมาย เช่น

10.4.1.1.1 ประเพณีเกี่ยวกับแม่ชื่อ ตามความเชื่อของไทยที่มีก๋อสิ่งสมมุติ คือแม่ชื่อว่า เป็นบุคคลที่พิทักษ์เลี้ยงดูให้เด็กเล็กอยู่รอดปลอดภัย ดังนั้นจึงมีพิธีการเกี่ยวกับแม่ชื่อดังนี้

พิธีเกี่ยวกับแม่ชื่อภาคกลาง

ถ้าแม่ชื่อมารับกว๋นเด็กให้เจ็บป่วยหรือให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ จะต้องออกอุบายขอชื่อเด็กจากแม่ชื่อ เป็นเงินค่าตัว 33 เบี้ย ในเวลาที่เด็กเกิดมาแล้ว 3 วัน แล้วทำบัตรปั้นรูปเด็กให้แม่ชื่อเอาไปชมแทน เด็กก็จะอยู่เย็นเป็นสุข

¹ เสฐียรโกเศศ การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน หน้า 1

* แบ่งตามการแบ่งประเภทของประเพณี ของเสฐียรโกเศศ จากหนังสือเรื่อง วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย หน้า 42

แต่ถ้าเด็กไม่สบายเป็นต้นว่าตัวร้อนนอนผวา ก็ถือว่าแม่ชื้อมาคอยหลอกหลอน
 ต้องทำพิธีทิ้งข้าวแม่ชื้อ มีพิธีดังนี้

ให้เอาข้าวสุกปากหม้อมาปั้นเป็น 4 ปั้น ให้ได้ 4 สี คือ
 สีขาว (เป็นอยู่ในตัวแล้ว) สีเหลือง (คลุกขมิ้น) สีแดง
 (คลุกปูน) และสีดำ (คลุกคินหม้อ) เอาข้าวทั้ง 4 ปั้นนี้วางลง
 ในผ้าละมี หรือขามหรือกระทง แล้วหยิบข้าวปั้นมาที่ละกอง
 วนที่ตัวเด็ก 3 ครั้ง แล้วกล่าวคำฟาคเคราะห์ว่า

แม่ชื้อเมืองสูง แม่ชื้อเมืองบน แม่ชื้อเคียนหิน แม่ชื้อไต่
 พื้นนอน มารับเอาคอนขาวของลูกไป โรคภัยไข้เจ็บไปให้หมด
 วิ

หรือกล่าวในทำนองเดียวกันอีกอย่างหนึ่งว่า
 แม่ชื้อเมืองสูง แม่ชื้อเมืองบน แม่ชื้อเคียนหิน แม่ชื้อหัว-
 กะโต แม่ชื้อไต่พื้นนอน เชิญมารับ (คอน) ข้าว ขาว เหลือง
 แดง คำ ของลูกไป อย่าให้กินข้าวขม อย่าให้กินนมราก อย่า
 ให้นอนสะดุ้งนอนหวาน หายเจ็บหายไข้

เมื่อกล่าวคำฟาคเคราะห์แล้ว เอาคอนข้าวก่อนสีขาว เหลือง
 และสีแดงวางขามหลังคาเรือนไป จะวางกองไหนก่อนก็ไ้
 ส่วนขาวก่อนสีดำ ให้ขวางเขาไปที่ใดก่อนหรือโยนลงบน
 พื้นดินที่ไหน ๆ ก็ได้ แล้วเอาน้ำล้างผ้าละมี หรือภาชนะที่วาง
 ขาวรดตามไปควย ขณะที่โยนขาวให้รอง วู ญ เรียกควย¹

โองการแม่ชื้อ (จารึกไว้ที่ผนังศาลาในบริเวณวัดกระเซตพนา)

โอมกรีสัทธิตะโย มโนมัสการ ข้าจะอ่านโองการชัยเชษฐ
 เทพอันเจริญทั้งหลาย ขอเชิญพระนารายณ์ธิบดี ทั้งพระอิศวร
 มีภักดาเศษ เป็นจอมมงกุฎเกราะไกรลาส ขออุทิศถวาย หนึ่ง
 พระอุมาภวาคีธนีศรีเจติมโลก จงดลโรคาให้เสื่อมหาย ขอ-
 เชิญพระพาย พระเพลิง พระกาฬเกิง และพระพรหม ทั้ง

¹เสฐียรโกเศศ ประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย หน้า 77

พระยมจุฑาโลกบาล พระสุริยกาลพระจันทร์ เจ้าสุทนต์ครองอินทร
อันเป็นปิ่นเทวพิภพ กรบลิบสององค์ทรงมเหศร ชายอกรประณม
เหนือกิโรเพศ ขอชัยเชิญประเวศมาสติยศ ประกิจฐานเหนือ
เกียร สรรพอุปเทธิยชวาลา เขาปวาราตามถวายชาวตอก
ปลายมยุคา ฉก้นชาอรชร ทั้งปวรราชวัติ ฉัตรธงชัยธงประภา
ขอจงประสาธพรประสิทธิ์ คุ้มมนต์ฤทธิ์ไสยเวท จงประสิทธิ์
เทพเกษรา จงอาราธนารูปต่างๆคน แม่ชื่อเมืองบนแม่ชื่อเมือง
ล่าง ทั้งเจ็คอายางเจ็คคน แม่ชื่อกลางหนูกุลาแข็ง แม่ชื่อแรง
ประจำวัน สมมตนามนั้นสืบกันมา คือ แม่ชื่อกุมารวันอาทิตย์
ชื่อวิจิตรนาวัน หนึ่งวันจันทร์แม่ชื่อชื่อวันฉานงคราญ หนึ่งวัน
อังคารแม่ชื่อ ชื่อนางยักษ์บุรีสุทธิ หนึ่งวันพุธแม่ชื่อ ชื่อนาง
สามลตัก หนึ่งวันพฤหัสบดีแม่ชื่อชื่อนางกวลิลูก หนึ่งวันศุกร์แม่ชื่อ
ชื่อนางยักษ์นางเยว หนึ่งวันเสาร์แม่ชื่อ ชื่อนางเอกาไลย ถา
ทองชื่อโค

เร่งเร็วชื่อไกลกลากุ ขวานภูตปีศาจทั้งสิ้น ตูจะรางวัลให้
ถึงใจ กินแล้วไปอย่าอยู่ จุจตุปัญชา ดังนี้

โอมชัยศรีสิทธิสารประเสริฐ ชัยเชิญเด็กแม่ชื่อเอ๋ย ครุฑ
เดชบอกให้รู้จักในลักษณะ แม่ชื่อกระแทนเมืองบน แม่ชื่อกลาง
บนและเมืองล่าง ซึ่งให้โทษต่าง ๆ กัน

แม่ชื่อกลางบางพรณอยู่ในไส้ มักให้ร้องไห้ร้องคราง แม่ชื่อ
กลางบางชาวอยู่ในสะดือ ทำให้ยึดถือลงทอง ให้สะดือร้องคินรน
แม่ชื่อกลางบางก้นอยู่ในเกียร ทำให้เอาเจียนเสียงแห่งแหบ
แม่ชื่อกลางบางอยู่ในเนื้อ นอนสะดุ้งเพื่อร้องหวาดหวีค ด้วเลือด
ซีกกำเคา แม่ชื่อกลางบางเนาในกระหม่อม มักให้ดมรอนไห
พิหยุค เป็นช้างดุคให้ตาแข็ง แม่ชื่อกลางบางแฝงอยู่ในซง
มักให้ไหลหลงตกใจร้อง ตื่นเมื่อนอนเป็นเจ็บ แม่ชื่อกลางบาง
เสียบอยู่ในเส้น มักให้เตนสี่ตีนเมื่อ บิดตัวอ้ออิดไปมา หวาค
วาววาวหนาเขียว แม่ชื่อมรรคาเขียวมาสติยศ ทั้งยี่สิบแปดคน
คิกกระทำโทษขอขมาพิโรธอุทโทษ มารับเนื้อปลาสุรยา อึก
ทั้งกระตังน้ำกระตังขาว อนึ่งเล่าเกรื่องวิคตดาภณ บุคนสลอน
หอมลอมพรังพรอมอยู่ไสว ขอเชิญไปลงมฤต กินให้สวัสดิ์พรอม
ญาติ และจงประลาตกลาไกล ชุมรูปไปทางคน จงเป็นมงคล
เจริญเรี อยามีใจบีฑาวิหิงษาแกกฤตบุตร อันกำเหนิดในมนุษย์

ใช้วิธีสืบ ไปอยู่ต้นไม้ใหญ่ตามเทศ อันมีในหิมเวศเดือนดำ เทวดา
 นำไปถึงบางพุงปารวกรปารังริมฝั่งธารดำเขา ริมลำเนาแนวเนิน
 ริมป่าเถินป่าทง ริมป่ายุงป่ายาง ริมพาทางถนนไปมา ริมศาลา
 อาราม กินแล้วตามแต่จะไป อูยารธาในบัดนี้ อูยารฐ์ขึ้นหยิกหยอก
 อูยาสัพพอกไม่เป็นการ อูยารุณกุมารที่เกิดมาจะไคว่พัฒนาจำเริญ
 ขอเชิญทานจงเอ็นคฺ ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์เราสูงช้วนนำปุปปลา ขอ
 ให้สืบถวสนาอูยารเปลาคาย เป็นชายจะไคว่เป็นสงฆ์ เป็นหญิง
 คงจะไคว่เป็นชี รักรฐ์กลีมีเมตตาคิจิตให้ตั้งใจอุทิศไปถึงทุกผลถึง
 กับมารดา ซึ่งทานใดอุทิศสาธุเลียงคุณเราสูงช้วนให้ให้เป็นเบี้ย
 สามสิบสาม คาต้วตามสินไถในสามวันเป็นลูกพี่ พุนสีวันเป็น
 ลูกถนน ไชลูกของคณอูยารผกไผ่ เราให้รูปใหม่ไปทางตัว จงไป
 หมดชีวิตรูปในบัดนี้ โภชนาจักแซนสูง เราบ่าวบวงไซ่หั้นแล้ว
 อูยารแฉวนไปมา เมื่อวัฒนาจะส่งบุญ ให้อุคหนุนกำช พนทุกช
 สุนิพพาน เรงรักการพุธิกรรม กระทำสังเวชนานาคัจจวงตรา
 ที่ประทัม กำกับทานแต่วันนี้ไป ทานอูยารใหม่ภัยในกุมาร เรา
 จะขอไวกริบาลรักษา บคขมินทาปนคินตอพอง เป็นขมินทองผ่น
 จันทรเจิม ทั้งขมินขาวเบือกอกกฐมเห็ค ประสมเสร็จเสกเป็น
 องครักษ์ ทาผัดพักตรนวลในเนื้อ ทานอูยารเอื้อเพื่อชมเชย
 เรงละเลยไปอูยารฐ์ จงกวาดเอาโรคาไปให้สิ้น เขมาคาค
 ลินุทานโจรฆาง จรขึ้นขวางล่ากอ อูยารให้เหลือหลอและล่ออง
 แมฆางเจ้าของทั้ง 7 วัน จงอันตรายนอูยารใหม่ ชาติทั้งสี่และ
 สมภูฐาน ทั้งสามกาลไว้โอบบริบูรณ์ อูยารให้เลื่อมสญอันตราย
 ให้เลียงงายคายนาทารก จะไคว่อุปถัมภ์ในศาสนา องค์พระ
 ภาสคากุกกฤษณ์ ทั้งพระเทพโลโกนาถมน พระสมณะโคตม
 พุทธกัศสพพระอรุณเมตไตรครบทั้งหา ทานจงโมทนาสวน
 กุศลอุญชลอันกล่าวมานี้ โอนถารกระ (?) นี้ ชื่อสารเคช
 วิธินอย คำหรับบัดพินเสียแม่ชื่อ และกุมารอันคลอออกจากกรรม
 มารดาไค 3 วัน ไทแพทย์ฟังกระทำคังกล่าวมานี้ ทำให้ไค
 3 วัน กุมารจึงจะวัฒนา จบแต่เพียงเท่านั้น¹

¹ เสฐียรโกเศศ ประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย

พิธีเกี่ยวกับแม่หรือภาคใด มีพิธีเชิญแม่ชื่อ เมื่อเด็กมีอาการเจ็บป่วยนอนสะดุ้ง ตกใจ หรือกิริยาอาการผิดปกติเช่นกินข้าวสาร กัดเล็บ อมนิ้วมือ กินดิน มือเท้ากระดูก เชื่อกันว่าแม่ชื่อให้โทษหยิ่งดี หยอกล้อ หรือหนีไปเที่ยวทั้งเด็กไว้ให้นอนคนเดียว เมื่อเด็กมีอาการดังกล่าวจะต้อง "บน" แม่ชื่อ เมื่อเด็กหายป่วยก็ทำพิธีเชิญแม่ชื่อ แยกบาง-ครั้งเด็กไม่ได้เจ็บป่วยหรือมีอาการผิดปกติ บิดามารดาของเด็กก็ทำพิธีเชิญแม่ชื่อเพื่อให้เด็กได้มีความสุข และเป็นการขำระงประเพณีไว้¹

การเชิญแม่ชื่อ มีการกล่าวถึงประวัติของแม่ชื่อและจุดมุ่งหมายในการเชิญแม่ชื่อ ดังนี้

โคมสิทธิการ พระคณโอพระอิศวร นารายณ์ผู้เป็นเจ้า
อัมรินทร์ เสด็จประพาส ณ โลกทุกคนในโลกา อันเกิดมาเป็นมนุษย์
ประเสริฐสุดในโลกก็ บัญญามีอยู่มากมาย ไวลีบลายให้เป็นที่
ประโยชน์ หวังจะสร้างโพธิสมภาร พระอิศวร เจาเทวามีพระ
ราชโองการแก่บุตรทั้งนี้ ประนมกรอนุสนิมนัสกุร ก็นันทรชาน
หายกลายเป็นแม่ชื่อ ลงมารักตามนุษย์ อยาทุ้งทุ้งลูกอนนอน
กลิ้งในเปลผ้า บางทีหนีอกหยอกหลอกเล่นตีนมือ บางทีถูกถือยืม
แขนหัว กลิ้งเกลือกตัวหลิวเหลือกเนตร บางทีเพ่งตาต่าง ๆ
กัน จึงทรงพระอิศวรแรก เฮอร์แรงเหวฮวนารทั้งสี่
ลงมาทำร้ายแก่ทารก จึงโหมฆ่าตามกำเนิด ตั้งแต่แรกเกิด
มาวันหนึ่ง เดือนหนึ่งปีหนึ่งจนครบถึงสิบสองปี พนราภิวก
แม่ชื่อเลี้ยงกุมาร มารักษาทารกอย่าให้ร้าย สัพพะเพียรชนะ
สัมบันนัง ปรีกฤษณันตฺ สวหาย

แม่ชื่อทั้งสี่ ภูคทั้งสี่ พันธิกาสุนทรี คุณธรรพคนธรรพ์ เจ็บ
หัวท้อรอน มือเย็นตีนเย็นขอให้อุบไซไซไถแรง พาเหตุพาพวย
ของท่าน อยาหุยกุยาหยอก อยาหุลูกอุกยาหลอน ให้เด็กตก
ใจเต็มใจ ตั้งแต่วันนี้เป็นคนไป เมื่อก่อนเขามนไว้ วันนี้เขา
แก่ให้ อยาให้เย็นเหมลยปากเหมลยคอก เหมลยหนา เหมลย-
หลัง ชักชวนกันมาหากันกิน ให้อิมหน้าสำมราน²

¹ ปรานี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจากบุคควา หน้า 100

² ก.

ในการทำพิธีเชิญแม่ชื่อนั้นมีเครื่องอาหารคาวหวานดังนี้ ของคาวได้แก่ ข้าว
แกง กุ้ง ปลา เนื้อดิบ ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ ยา เหล้า แป้งดิบ ของหวานได้แก่ ขนมต้มขาว
ขนมต้มแดง ขนมถั่ว ขนมงา กว๊วยอ้อย ข้าวเหนียว¹

การทำพิธี ผู้ที่ทำพิธีเรียกว่าหมอ หมอจะแต่งแผงแม่ชื่อซึ่งขีดด้วยไม้ไผ่เป็นรูป
สี่เหลี่ยมจตุรัสแล้วปักด้วยใบทอง เอาอาหารคาวหวานวางปนกัน 4 กอง เอาแป้งจิมนั้น
เป็นรูปตุ๊กตา 4 ตัว เอาแผงแม่ชื่อนั้นวางไว้ใกล้ตัวเด็ก โยงค้ายสายสิญจน์ ระหว่างเด็ก
กับแผง หมอจุดเทียนในแผงแม่ชื่อ 4 เล่ม แล้วทำพิธีบูชาพระรัตนตรัย ชุ่มนมเทวดา
หลังจากนั้นหมอก็จะทำพิธีถวายเป็นข้าวครู ทำนํ้ามนต์สระหัวแล้วเสร็จพิธี เมื่อทำนํ้ามนต์เสร็จ
หมอจะเริ่มเชิญแม่ชื่อนั้นทั้ง 4 มารับเครื่อง เช่น และปกป้องคุ้มครองเด็กให้พ้นอันตรายทั้งปวง
มีคำอัญเชิญดังนี้

อัญเชิญแม่ชื่อนั้นสี่ พลุสิกาเทวี สนั่นแจ่มจันทร์ พลุสิกาบัวโบสถ์
คนธรรพคุณบรรพ พลุสิแจ่มจันทร์ มาเลี้ยงรักษา แก่ขุนทหาร
ลูกอุณวันตก ไหละเมือไขว้คา แม่ไปแห่งใด ไม่อยู่รักษา
บุญคุณเลี้ยงมา หนักฟ้าหนักดิน หรือแม่ซึ่งโกรธ แม่ศุภประโยชน์
เร่เที่ยวหากิน หรือเร่เซเลน เทียวในไพรสินธุ์ แม่นํ้ามัจฉาสินธุ์
ที่ลุ่มที่ดอน หรือแม่เคื่องใจ บ้างเมืองอาลัย เร่รุกชุกชอนไม่
อยู่รักษา ทารกลูกอุณ ให้ไซเย็นร้อน อารวมต่าง ๆ ให้
เกลือกโหลซอน ไม่ให้หุลับนอน แตรองครวญคราง ปากแห่ง
กอขม กินนมแขว่ง อาปากกรอครวญ เสียงคึงหล่งไหล จะ
ปลอบจะโลม ไม่อ่อนไม่โถม ละมอมละไม บ้างไซสะทก
สะอื้นตกใจ ให้หอมหืดไอต่าง ๆ นานา หรือแม่เคื่องใจ นาง
เมืองอาลัย กลับกลายรูปา เป็นหัวสิงห์สัตว์ เป็นหัวแรงกา
เป็นหัวเหรา กุมภากุมภีร ดางนางเลาหนา หัวเป็นพยักษา
หัวยักขินี หัวผีเสื้อน้ำ เจือกงออันมี บ้างแปลงกายเป็น กายาพิกล
เป็นหัวสัตว์ป่า หัวโกมทิ้งสา ตัวเป็นตุ๊กตา บ้างทำเพทภัย หาย-
ใจรอนรน แม่ชื่อนี้คน กำนันคำราม ที่เป็นหัวเสือ มากินแต่เนื้อ

¹ ปรานี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "มรดกคำ" หน้า 101

ที่หัวแรกร้าง กินผักกินหญ้า ผลไม้ต่าง ๆ ที่เป็นหวาน ก็นำ
 กับหวาน ๆ กล้วยหอมมาทุกสิ่งทุกอย่าง หมดแล้วหมดเลย
 สุกคืบสะพรา ไซเบ็คไซหนาน แม่ซื้อสิ่งต่าง ๆ กินแล้วอย่าไป อยู่
 รักขามนุษย์ เป็นมิ่งมงคล คือคงรับพระไตร แม่อยู่รักษา ตั้งแต่
 วันนี้ไป อย่าหยอกโยโย อยู่ดีกินดี โอมพัลลิกาสนธิ์ คนธรรมดา
 คนธรรมดาวิจิตร สัพพะเพียรจนจะ สัมพันธ์ ประโยชน์สุข สหาย
 แม่ซื้อทั้งสี่ ญาติทั้งสี่ พัลลิกาสนธิ์ คนธรรมดาคนธรรมดา เจ็บหัว
 หัวร้อน มือเย็นตีนเย็น ขอให้หายไข้ให้หาย พยาเพศพาพา
 ของท่าน อย่าหยอกอย่าหยอก อย่าหลอกลวงอย่าหลอกลวง ให้เด็กตก
 เนื้อดีใจ ตั้งแต่บัดนี้เป็นคนไป เมื่อก่อนเขานอนไว้ วันนี้เขา
 แก่ให้ อย่าให้เป็นเหมือนปลาปากเหมือนคอก เหมือนหมาเหมือนหลัง
 ชักชวนกันมาหา กินให้อิ่มหนา¹

เมื่อหมอกล่าวกำเชษฐาแม่ซื้อแล้ว ก็เอาน้ำและเหล้าเพื่อสรงบวงข้าวทั้ง 4 กองในแฉะ
 หมอเอาข้าวสารที่เตรียมไว้ไปลอบตามตัวเด็กตั้งแต่หัวจรดเท้า เรียกว่า "วาดเกราะ" ¹
 พร้อมกับกล่าวว่า

พระเคราะห์วัน พระเคราะห์คืน พระเคราะห์ซัด พระเคราะห์
 ขึ้น พระเคราะห์เดือน พระเคราะห์ปี พระเคราะห์นอก พระ-
 เเคราะห์ใน พระเคราะห์นอนน้อย พระเคราะห์นอนใหญ่ สรรพ-
 เเคราะห์ใด ๆ สุมเคราะห์นพเคราะห์ที่เกาะร่างจำกาย
 เเคราะห์ที่เอาไว เเคราะห์ร้ายพาไป อุบาทว์จิ้งไร ขอให้วินาศ
 หายสูญ สรรพเพศภัยทั้งมวล ให้หายสูญไปด้วย นโมพุทธายะ²

เสร็จแล้วหมอเอาข้าวสารที่ลอบตัวเด็กไปรยลงในแฉะแม่ซื้อ แล้วกล่าวว่า

แม่ซื้อทั้งสี่กินแล้วบ้วนปากล้างมือ พยาเพศพาพาไป เเคราะห์
 ดีเอาไว เเคราะห์ร้ายพาไป³

¹ ปรามิ ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคค" หน้า 102-103

² ก.

³ ก.

เมื่อเสร็จพิธีหมอบสั่งให้คนนำแว่นแม่ชื้อไปทิ้งทางทิศที่เป็นมงคลในวันนั้น เช่น วันพุธทิ้งทางทิศเหนือ เป็นต้น

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่กล่าวถึงแม่ชื้อมีดังนี้

ธ่า..เอ้อ น่องนอนเหอ	น่องนอนให้หลับดี
แม่ชื้อหึ่งสี่	มาช่วยพิทักษ์รักษา
อาบน้ําแล้วป้อนข้าว	ทุกวันค้าเข้าทุกเวลา
มาขายพิทักษ์รักษา	ถ้าพร้าแม่คนเดียว..เอ้อ..เหอ

ศัพท์ แม่ชื้อ - แม่ชื้อ

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางที่กล่าวถึงแม่ชื้อ เช่นกัน ความว่า

เชื่อนอนเด็กเจ้านอน	กล่อมให้เจ้านอนสบาย
แม่ชื้อหึ่งหลาย	อย่าไค่หยิกหยอกหลอกหลอน
ขึ้นนํ้าลงท่า	ช่วยพิทักษ์รักษาทรมบึงอร
อย่าอวยอกหลอน	กล่อมให้เจ้านอนเปลเอ๋ย

10.4.1.1.2 ประเพณีเกี่ยวกับขวัญ ดังที่

กล่าวในข้อ 10.1.5 ความเชื่อเรื่องขวัญว่ามีประจำตัวคน สัตว์ และสิ่งที่ไม่มีชีวิตก็มี ขวัญด้วยกันทั้งสิ้น กล่าว ขวัญ เป็นคำที่มักจะนำไปใช้ประกอบกับคำอื่นเรียกเป็นชื่อบุคคลที่เรารัก เช่น ขวัญใจ ขวัญอ่อน ขวัญสาว จอมขวัญ ประเพณีที่เกี่ยวกับขวัญนี้ ได้แก่

10.4.1.1.2.1 ทำขวัญวัน

เมื่อเด็กคลอดมาได้แล้ว 3 วัน นับว่าพ้นเขตอันตราย อาจจะเป็นเพราะการแพทย์ของไทยยังไม่เจริญ เด็กเพิ่งคลอดมักจะเป็นอันตรายได้ง่าย ดังที่เราพูดกันว่า "สามวันลูกผี สี่วันลูกคน" การทำขวัญครั้งนี้เป็นเรื่องเฉพาะภายในครอบครัวเท่านั้น การทำขวัญวันในภาคกลางมีพิธีดังนี้

...จัดทำบายศรีปากชามและมีเครื่องบัตรพลี สำหรับตั้งถวาย
พระภูมิเจ้าที่ มีปลาช่อนคมย่ำทั่วหนึ่ง มะพร้าวอ่อนหน่วยหนึ่ง
กล้วยนำหัวหนึ่ง ขนมต้มแดงต้มขาวและขนมอื่น ๆ ตามสมควร
และคูกอไม้ชุบเทียน ส่วนเครื่องสำหรับใช้ในการทำขวัญมีแป้ง
หอมน้ำมันหอม หรือกระแจะสำหรับจุดเจิม ขาวสารบรรจูลง
ในขัน สำหรับปักแวนเวียนเทียน 3 เล่ม เสริ่งทำขวัญแล้ว
เอาคายสายสิญจน์มาเสกผูกข้อมือเด็กทั้ง 2 ข้าง เรียกว่า
ผูกขวัญ แล้วให้ศีลให้พรกันตามธรรมเนียม¹

10.4.1.1.2.2 การทำ

ขวัญเดือน เมื่อเด็กมีอายุได้ถึง 1 เดือนก็จัดการทำขวัญเด็ก เป็นการประกาศบอกกล่าว
ญาติมิตรว่า เจ็บจำนวนญาติขึ้นอีก การทำพิธีนี้ จัดตามฐานะของบุคคล ในภาคกลางมี
พิธีดังนี้

ให้โหราฤกษ์ ในตอนเย็นก่อนวันงานมีการสวดมนต์เย็น รุ่งเช้าเมื่อถึงเวลา
ฤกษ์ โหราสองชัย ผู้เป็นประธานในงานก็ตะน้าในสังฆดงบนที่ระบะเด็ก แล้วหยิบมีดใน
เครื่องล้างหน้าขึ้นแกะนมเด็กพอเป็นพิธีว่าโกน พระสวดชัยนโต ให้พร พราหมณ์เป่าสังข์
ตีบัณเพาะว่ พิณพาทย์มโหรีประโคมตาม เมื่อโกนนมเด็กให้สะอาดแล้วพราหมณ์ก็ทำพิธี
อาบนํ้าเด็กเจือนํ้าพระพุทธมนต์ แล้วส่งเด็กให้ผู้อุ้มโดยมากมักจะเป็นย่าหรือยายของเด็ก
พราหมณ์ก็ทำขวัญตามพิธี คือเสกเป่าปักสิ่งชั่วร้ายจากเด็กด้วยสายสิญจน์ แล้วเผาไฟทั้ง
ผูกมือผูกเท้า จุดเจิมด้วยแป้งกระแจะ หยิบธอนเล็กคักนํ้ามะพร้าวอ่อนและที่ปากเด็ก แล้ว
จุดเทียนในแวน 3 แวน ยกขึ้นอวชชัยให้พรแก่เด็ก 3 ครั้ง แล้ววิ่งส่งแวนออกไปให้พวก
ญาติพี่น้องนั้นรับต่อ ๆ ไปที่ละแวน ๆ เวียนทางขวา ครั้นครบ 3 แวน แล้วบิ๊บเทียนรวม
กันเข้าเป็นแวนเดียว คับไฟด้วยใบพลูธอน ๆ กันโยกปักถันเทียน อันเกิดจากพระเพลิง
ผู้ยังชีวิตมนุษย์ให้สู่ความสวัสดิคันนั้นไปทางเด็กต่าง ๆ

เสร็จจากการเวียนเทียน พราหมณ์ก็จับปูที่นอนให้เรียบร้อย แล้วก็เอาของที่จัด
ใส่พานไว้สำหรับให้เด็กกวาดตามขอบที่นอน หรือใต้เบาะใต้หมอน อุ้มแม่วที่สะอาดแก่

¹อนุমানราชชน ประเพณีเนื่องในการเกิด หน้า 61

แมวด้วยกระพรวนผูกคอเพื่อให้เห็นว่าเป็นแมวเลี้ยงลงวางในเปลเป็นการแสดงว่าให้
แล้วก็อุ้มออกไปแล้วพราหมณ์เห่กล่อม เป็นการเสร็จพิธี หลังจากนั้นญาติพี่น้องที่
ปรารภนาจะให้ของแก่เด็กก็นำของต่าง ๆ ไปวางให้เด็ก ทั้งในเนื้อเพลงกล่อมเด็ก
ภาคกลางที่ว่า

เจ้าทองสุกเอ๋ย	สุกเหมือนขมิ้นชัน
สุกนั้แม่จะซักเป็นแหวนกัน	ทำขวัญให้เจ้าร้อยขี้เอย
เจ้าทองสุกเอ๋ย	สุกเหมือนจะย้อย
สุกนั้แม่จะซักเป็นสายสร้อย	ทำขวัญให้เจ้าร้อยขี้เอย

10.4.1.1.2.3 รับขวัญ

เสฐียรโกเศศ อธิบายในเรื่องขวัญและประเพณีทำขวัญว่า

เมื่อเด็กอุณนุสนทนาและสะอึก แล้วร้องไห้ผิดปกติเพราะตกใจ
อะไร ผู้ที่อยู่ใกล้เด็กจะเอามือแตะที่อกของเด็กเบา ๆ และ
กล่าวคำปลอบปรอมไปควยในคำว่า "ขวัญเอ๋ยมาอยู่กับเนื้อ
กับตัวอย่าหลยหนีไป ขอให้ยูเป็นเป็นสุข อयरูไซโรทุกข"
หรือว่าอะไรอื่นทำนองนี้ พจนานุกรมฉบับนี้ เรียกว่ารับขวัญ
เพราะเขาใจว่าขณะนั้นขวัญกำลังหนีออกจากตัวเด็กไป จึงได้
เรียกไว้ ปลุกปลอบอยู่อย่างนี้จนกว่าเด็กจะหยุดร้องไห้ จึงจะ
ถือว่าขวัญของเด็กคืนที่แล้ว เดียวนี้รับขวัญแปลว่าปลอบเอาใจ
ไว้อยาให้เขาโกรธ หรืออย่าให้เขาเสียใจ¹

10.4.1.1.2.4 ตักขวัญ

จากคำอธิบายของเสฐียรโกเศศ อีกว่า

ตักขวัญ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเด็กโตขึ้นบ้างแล้ว ขวัญของเด็ก
ที่แก่แล้วขึ้นเป็นเงาตามตัว ไม่สละตกใจง่าย เหมือนเมื่อตอน
แม่กระนั้นเมื่อวิ่งเล่นไปหลวมหรือประสบสิ่งไรที่ผิดปกติก็

¹ ประจักษ์ ประภาพิตยากร ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชนข้างขุนแผน

มักตกใจ ลูกลงไปถึงกับมีอาการร้อง นอนฉวๆเหมือนเป็นไข้
 เข้าใจกันว่าขวัญหนีหรือหายไปจากเด็กตรงที่เด็กตกใจ ผู้ใหญ่
 ของเด็กก็จัดขันข้าวและทัพพีไปที่ตรงนั้น เอาทัพพีตักลม ๆ
 ไล่ลงในขันเป็นทางว่าตักเอาขวัญที่หนีไปกลับคืนมา แล้วเอา
 ผาผึ้งหนึ่งฟีดึงตัวไปควมคลุมปากชั้น นุ่งผ้าลับบานและเอาขันนี้
 เปิดผาคลุมแล้ววน ๆ ที่เด็ก โดยเข้าใจว่าขวัญเมื่อใดกลืน
 เด็กเป็นเจ้าของก็จำได้ จะกลับเขาไปอยู่ในเด็กตามเดิม
 เด็กนั้นไม่ว่าจะหายตัวรอนกลับเป็นปกติ¹

10.4.1.1.2.5 ผูกขวัญ

จากคำอธิบายของเสฐียรโกเศศ เช่นเดียวกัน ว่า

เมื่อเห็นว่าเด็กหายไข้แล้ว ก็เอาค่ายคิบบูก้อมมือ เพื่อ
 ไม่ให้ขวัญหนีไปไหน ตัวอย่างนี้เรียกว่าผูกขวัญ เด็กที่เจ็บ ๆ
 ไข้ ๆ เป็นเด็กที่โรคเลื่องยากก็สงสยว่าขวัญจะไป ๆ มว ๆ
 ไม่อยู่กับเนื้อกับตัวก็ทำพิธีรับขวัญ ผูกขวัญให้แก่เด็กเพื่อใหหาย
 จากโรคภัยไข้เจ็บ ขวัญจะได้อยู่กับเนื้อกับตัวไม่หนีหายไปไหน²

ประเพณีการทำขวัญนี้ไม่เฉพาะแต่กับเด็กเท่านั้น บางทีก็ทำกับผู้ใหญ่ เช่นตอนที่
 นางพิมป้วยจึงได้เปลี่ยนชื่อเพื่อให้เป็นสิริมงคลกับตัว เป็น วันทอง นางศรีประจันต์ ก็ทำ
 พิธีตักขวัญให้ หรือในชายหนุ่มเมื่อจะบวชก็มีการทำขวัญนาค สำหรับพี่ช ก็มีการทำขวัญ
 เพื่อความเป็นสิริมงคล เช่น การทำขวัญข้าว ในภาคอีสาน เรียกว่า คุณหลาน แต่ถ้าเป็น
 พิธีหลวงก็เรียกว่า พระราชพิธีจรกพระนังคัลแรกนาขวัญ ในสิ่งไม่มีชีวิตก็มีการทำขวัญ
 เหมือนกัน เช่น ทำขวัญเสา เมื่อเวลาปลูกบ้านใหม่

¹เสฐียรโกเศศ ขวัญและประเพณีทำขวัญ หน้า 112

²ช. หน้า 127

10.4.1.2 ประเพณีการบวช การบวชของไทยมี 2

ประเภท คือ การบวชเณร และบวชพระ ในสมัยก่อนนิยมให้เด็กผู้ชายบวชเณร กล้ายกับเป็นการเข้าโรงเรียน เพราะเดิมยังไม่มีโรงเรียนที่จะอบรมสั่งสอน ดังนั้นวัดจึงเป็นสถานที่ศึกษาแก่เด็กได้เป็นอย่างดี การบวชเณร ไม่เป็นงานสำคัญเท่าบวชพระ เพราะเท่ากับพาเด็กไปฝากฝังให้อยู่ในอารักขาของท่านผู้เป็นอาจารย์ โดยมากมักทำกันเงียบ ๆ เฉพาะในวงศ์ญาติ

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีกล่าวถึงเรื่องบวชเณร เช่นกัน ความว่า

ธำ...เออตนพราวเเห	ตนพราวตนมันเอน
พี่จะบวชเป็นเณร	สาวน้อยอย่าฟังเอาตัว
น้ำค้างในเคียนหก	หมั่นตกลงหว่างเขาจัว
สาวน้อยอย่าฟังเอาตัว	ให้พี่ลืกละเณร...เออ...เเห...ก่อน

ศัพท์ หว่าง = ระหว่าง, กลาง เณร = สามเณร

เมื่อผู้ชายอายุครบ 21 ปีเต็ม นับเป็นวัยตามภาษากฎหมายว่า บรรลุนิติภาวะ เป็นวัยที่เข้าเขตเป็นผู้ใหญ่ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบในชีวิตของตนให้เป็นหลักฐาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความรู้เท่าถึงจริงในโลก พุทธศาสนาเป็นหลักแห่งความจริงในโลกด้วยสอนให้มนุษย์รู้เหตุของทุกข์และสุขอย่างแจ่มชัด ดังนั้นการบวชพระเท่ากับการเข้ามหาวิทยาลัยชั้นสูงสุดของโลก จึงเป็นเหตุให้กุลบุตรควรจะบวชเป็นพระอย่างยิ่ง รวมทั้งผู้เป็นพ่อแม่ก็นิยมให้ลูกของตนได้บวชเรียน ดังในเพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน ความว่า

นอนสาหล้าสับตาพอลิกอม	นอนหลับแล้วพอสิไกว
นอนสาหล้าสืออำคามมีแม่	แม่เจ้ามรณาเมี้ยนตายเสียหนีจาก
พรากลูกไว้เป็นกำพร้าวชาบ้านเพื่อนชัง	นอนสาหล้าอำคาพอกลอม
เจ้าใหญ่แล้วพอให้บวชจำศีล	ทำบุญหาส่งสกุลนากัน

ศัพท์ นอนสาหล่า = นอนเถิดลูกน้อย กอม = กล่อม
 สี่อ้าคา = คำเรียกแทนชื่อเด็ก
 แม่เจ้ามรณาเมียนตายหนีจาก = แม่เจ้าชิงตายเสียก่อน
 เจ้าใหญ่แล้ว = เจ้าโตแล้ว นำกัน = ค่ายกัน

ในบางครั้งก็นิยมบวชก่อนจะแต่งงาน เรียกว่า บวชก่อนเป็นด เพราะผู้ใหญ่
 ส่วนมากถือกันว่าผู้ชายต้องบวชเรียนเสียก่อนจึงจะแต่งงานได้ มิฉะนั้นไปขอลูกสาวใครเขา
 ก็ไม่ยอมยกให้ เพราะถือว่าผู้ที่บวชเรียนแล้วเป็นผู้ที่ประพฤติดี รู้หนังสือ ดังที่เราเรียกว่า
 บวชเรียน เพราะในการบวชนั้นจะต้องศึกษาพระไตรปิฎกอยู่แล้ว และเมื่อมีเวลาก็ศึกษา
 วิชาความรู้อื่น ๆ เช่นทางวิชาช่าง วิชาแพทย์ ฯลฯ

ภิกษุ โฏ จิตตธรรม อธิบายถึงคำว่า "เณร" "ในภาคใต้ผู้ที่บวชเป็นพระ หรือ
 เณรเมื่อลาสิกขาบทออกมาเรียกค่านำนานามอย่างย่อว่า "เณร" มีความหมายว่าเป็นผู้
 รู้จักบาป รู้จักบุญจะตั้งตัวเป็นคนดีและเพลงกล่อมเด็กบทที่จะกล่าวถึงนี้ มีความหมายโดย
 รวมว่า ผู้ชายต้องบวชก่อนจึงจะแต่งงานได้¹

ฮา..เออคนพรว..เหอ	ต้นพรวกมันเอน
ที่จะบวชเป็นเณร	สาวน้อยอย่าทิ้งเอาตัว
น้ำกางในเคื่อนหก	หมั่นตกลงหว่างเขาจ้ว
สาวน้อยอย่าทิ้งเอาตัว	ให้สี่กแก่เณร..เออ..เหอ..กอบ

ก่อนจะถึงพิธีบวช ผู้ที่จะบวชจะต้องมีดอกไม้ธูปเทียนใส่พานไปกราบไหว้ขอ
 อโหสิกรรมแก่ญาติพี่น้อง พ่อแม่ เพื่อนฝูง ฯลฯ ก่อนจะบวชอันเรียกว่า วันสุกดิบ หรือ
 วันเป็นนาก จะมีการทำขวัญเป็นหรือคำ หรืออาจทำขวัญเข้าแล้วบวชวันนั้นเลย ในวันนี้
 ผู้ที่จะบวชมีชื่อเรียกว่า เจ้านาค เป็นคำที่พระกรรมวาจาจารย์ท่านผสมมูลไว้ในแบบแผน

¹ภิกษุ โฏ จิตตธรรม เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 36

แต่เดิมมา แต่ตามกติชาวบ้าน ได้ถูกเป็นนิทานขึ้นว่า เหตุใดจึงเรียกผู้จะบวชว่า นาค
ดังนี้

ในสมัยพุทธกาล พญานาคคนหนึ่งคิดเลื่อมใสในพุทธศาสนา จึงจำแลงตนเป็น
บุรุษหนุ่มเข้าบวชในพุทธศาสนา แต่ทว่าเมื่อเวลาอนหลับ ร่างก็กลับกลายเป็นนาค
ตามสัญชาติเดิม พระเณรรูปอื่นเข้าไปเห็นเป็นงูใหญ่มีผ้าสบงจีวรพันร่างกำลังนอนครออยู่
ความลับจึงแตก นำความไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จึงมีพุทธบัญญัติมิให้เณรจนา
บวชเด็ดขาด กล่าวกันว่า พญานาคได้ขอถวายนามไว้ต่อพุทธศาสนาคือ ขอให้เรียกผู้
จะบวชว่า นาค เนื่องจากคนไม่สามารถบวชได้ก็เพียงเอาชื่อเข้าบวชแทนตัว

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวถึงนาคว่า

นอนวันเหอ	นอนฝันเห็นหลัก
ฝันเห็นเจ้านาค	เปิดปากตุเมือง
ฝันเห็นแก้วชำ	เขมาทรงเครื่อง
เปิดปากตุเมือง	ทรงเครื่องงามงาม...หลาก

ศัพท์ เขมา = ชีมา ปากตุ = ประทุ

ในวันทำขวัญนาค นาคจะต้องโกนหัว โกนคิ้ว โกนหนวด ตัดเล็บ ปู่งหมักด้วย
เครื่องแกงกายงกองาม ประดับด้วยแก้วแหวนเงินทองต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่แสดงความ
ฟุ้งเฟ้อในทางโลก ปู่งจีบด้วยผ้ายกทอง ใส่เสื้อครุยปักทอง สไบเฉียงทางไหล่ซ้าย กาด
เข็มขัดหัวเพชร สวมแหวน ฯลฯ แล้วเข้าพิธีทำขวัญนาค ผู้ทำขวัญก็เอื้อนเอื้อนความตาม
ทำนอง มีเพื่อความอธิบายถึงชีวิตตั้งแต่เริ่มเป็นตัว จนพ่อแม่เลี้ยงดูด้วยความเหนื่อยยาก
จนกระทั่งลูกเติบโตใหญ่ จนกระทั่งเจ้านาคจะเข้าอุปสมบทนับว่าเป็นความดีวันสูงสุดของ
มนุษย์ เมื่อทำขวัญนาคเสร็จแล้วก็ทำพิธีสมโภชด้วยให้น้ำสังข์ จุลเจิมและเวียนเทียน
พิธีครั้งสุดท้ายก็คือการแห่นาคไปวัดเพื่อขออุปสมบทต่อคณะสงฆ์

ภิกษุที่บวชใหม่บางรูปไม่สามารถที่จะบวชเรียนให้ครบพรรษาอาจจะเป็นเพราะ
ความห่วงใยในสาวคนรัก หรือด้วยเหตุต่าง ๆ ดังนั้นบางครั้งจึงขอสึกก่อน เรียกว่า
แหกพรรษา มีบทเพลงกล่อมเด็กกล่อเลียนชายหนุ่มนี้ว่า

ฮา...เอ้อ...เวเปลเหอ
อยู่รักหมั่นไม่หนุก
ผ้าเหลืองที่แม่ยอมให้
ลืกลออกไปหาเมีย

เวไปไต่สมจุก
ลืกลออกไปหาเมีย
เอาไปไว้ที่ไหนเสีย
เสียขี้หมั่นแม่ยอมให้...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ เวเปล = ไกวเปล
 หนุก = สนุก

หมั่น = มั่น
 ขี้หมั่น = ขมื่น

10.4.1.3 ประเพณีการแต่งงาน ก่อนที่จะมีพิธีการแต่งงาน

มักจะมีกรรมวิธีคำเนินเป็นขั้น ๆ ดังนี้

10.4.1.3.1 การเก็บขั้วพาราเกี๋ หลึงชาย

ในสมัยก่อนนั้นมักจะไม่ว่างได้พบปะกันอย่างอิสระเช่นในปัจจุบันนี้ ดังนั้นเพื่อให้แต่ละฝ่ายได้ทราบความในใจของตนก็มักจะอาศัยแม่สื่อ จึงทำให้เกิดกรณีที่ว่าในที่สุดก็มักจะได้อยู่กินกับแม่สื่อเอง เช่นในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ว่า

ฮา...เอ้อ ครื่อน้องเหอ
พี่ไม่คักเจ้า
เหตุไรนกเป่ล่า
คักนางนกเขา

ครือนางนกเป่ล่า
คักนางนกเขา
มาเข้าบวงเรา
นกเป่ลามาทลอบตาย...เอ้อ...เหอ

ศัพท์ นกเป่ล่า = ในที่นี้หมายถึง แม่สื่อ
 นกเขา = หลึงที่ชายหมายปอง

การเปรียบแม่สื่อว่าเป็นนกเป่ล่า และนกเขามายังถึงหญิงสาวในเพลงกล่อมเด็กภาคใตียังมีอีก ความว่า

ฮา...เอ้อ...นกเขาซุกข้าวเหอ
ลูกไม่ฟังคำพ่อแม่
ไต่แขกเอาแขก
จะคักคักแคะไหน

นกเป่ลามันซุกกันจ้อแจ
จะคักคักแคะไหน
ไต่ไทยเอาไทย
ลูกไม่ตามคำพ่อแม่...เอ้อ...เหอ

บทเพลงนี้เป็นความเปรียบว่า ลูกสาวที่พ่อแม่ได้ตกลงหมั้นกับชายอื่นไว้แล้วแต่
ลูกสาวยังถูกแม่สื่อชักนำไปไปติดพันกับชายอื่นอีก

ในภาคกลางก็มักจะอาศัยแม่สื่อชักนำเหมือนกัน ดังในเพลงกล่อมเด็กว่า

ลูกสาวของใครเอ๋ย

นั่งเรียงอยู่เคียงแม่

โกรธหนอที่รู้จัก

จะยากเย็นเป็นข่า

กลางวันจะไข้เจ้า

ร่วมฟูกและร่วมหมอน

ลูกสาวของชาวแพ

คือเจ้าสุคตทางคา

ช่วยชักให้หนอยรา

เพราะหญิงคนนี้ก็ทำเนา

กลางคืนจะเคล้าให้นางนอน

ร่วมที่นอนเจ้าคนเคียวเอ๋ย

การเกี่ยวพาราสีไม่จำเป็นต้องมีแม่สื่อชักนำ บางครั้งทั้งหนุ่มและสาวก็มัก
จะเอ่ยปากหรือแสดงตัวออกมา ปกติแล้วฝ่ายชายมักจะเป็นฝ่ายเอ่ยปากก่อน เช่น

อา...เอ้อ...หวันเย็นเหอ

ทางช่องหน้าต่างที่เคยคอย

ถึงไม่ได้ปลดคอกจินดา

นับวันสาวน้อยคอยไม่เห็น

แลเห็นแต่ยี่มอยู่ลึกหนอย

นับว่าสาวน้อยคอยไม่เห็น

ขอแลแต่หน้าทุกเช้าเย็น

คู่เชิญที่แคนใจ...เอ้อ...เหอ

ศัพท์

หวันเย็น = ตอนเย็น

ปลดคอก = พลดอก, พูกหยอกเย้า

ลึกหนอย

= ลึกหนอย

อา...เอ้อ...หวันเที่ยงเหอ

นางนกแขกเต้าเกล้ากันตี

นกบินหลาสาธิตกาแก้ว

เหมือนพี่กับน้องชวนกันเขย

พาเจ้าผมเร็วไปเล่นเขาคีรี

เสมือนพี่กับน้องชวนกันเขย

พี่มาถึงแล้วนะน้องเขย

เกล้าคู่อูเคียวคาย...เอ้อ...เหอ

ศัพท์

หวันเที่ยง = ตอนเที่ยง

นกบินหลา

= นกนางเขย

ส่วนภาคอีสานที่มีการหาญ โดยฝ่ายหญิงเปิดโอกาสให้ฝ่ายชาย เช่น

เออ เอะ เออ	ให้เจ้านอนสาเค้อหลับตาสาเค้อ
นอนญ่แกวหลับแล้วแม่สิกวย	แม่สิออกไปเซ็นฝ่ายเคียนหงายเว้าผู้บ่าว
บัคเพื่อไคพอน้ำดิมมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง	เออ...เหอะ

ศัพท์	นอนสาเค้อ	= นอนเสียเถอะ	อู	= เปด
	กวย	= ไกว	สิออกไป	= จะออกไป
	เซ็นฝ่าย	= บั้นฝ่าย	เคียนหงาย	= เคียนหงาย
	เว้าผู้บ่าว	= คอยกับผู้ชาย	บัคเพื่อไค	= เผื่อจะได้
	พอนา	= พอเลี้ยง		

ประเพณีในการหาญของหนุ่มสาวชาวอีสาน คือพบปะพูดคุยกันในลานบ้าน กั้น
เคียนหงาย ฝ่ายหญิงก็อาจจะทำงาน เช่น บั้นฝ่าย ห่อผ้า ตำข้าว ไปด้วย เช่น

นอนสาเค้อหล่า	หลับตาแมสิกอม
แมสิไปอาบน้ำสระหัว	แมสิไปเอาหรีวเอาพินมาไว้
แมสิไปตำข้าวห้อมองๆเว้าผู้บ่าว	หลอนแลน ลอนแลน
ไคพอน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง	

ศัพท์	นอนสาเค้อหล่า	= นอนเสียเถิดลูกน้อย	แม	= แม่
	กอม	= กลอม	สิไป	= จะไป
	สระหัว	= สระผม	มา	= มา
	พอนา	= พอนา คือพอเลี้ยง		
	หลอนแลน ลอนแลน	= ไม่ทราบความหมาย		

จากลักษณะธรรมเนียมราษฎรภาคอีสาน ของหลวงผดุงแคว้นประจันต์ (จันทร์
อุตรนทร) กล่าวถึงการเกี้ยวพาราสีว่า "หนุ่มสาวมักจะพบปะพูดคุยกันในเทศกาลต่าง ๆ

เช่น เทศกาลสงกรานต์ บุญบั้งไฟ การพบปะกันนั้นก็พบปะกันภายในวัด เช่นในการรทน้ำพระ เมื่อเสร็จจากการรทน้ำพระแล้ว หนุ่มสาวก็จะเจรจากันเอิกเกริกเชิงแซ่ไปตลอดลานวัด มีผู้ใหญ่หนึ่งกำกับอยู่เพื่อป้องกันมิให้ชายหนุ่มทำการล่วงเกิน หรือมิให้เกิดการลามกต่าง ๆ¹

เสนาหา บุญยรักษ์ กล่าวถึงประเพณีการแฉ้วสาว คือการเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาวภาคเหนือ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับภาคอีสาน คือ สาวจะทำงานฝีมือ เช่น ทอผ้า บั่นผ้า เย็บผ้า หนุ่มก็แต่งตัวแล้วเดินทางคืดซึ่งคลอกับชะล่อ (เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง) หรือ คืดพินเปียะ (พิดเพ็ลย) ไปตามถนนที่จะไปบ้านสาว หนุ่มสาวจะคุยกันบนบานมีพ่อแม่ของสาวนั่งอยู่ด้วย ถ้าเป็นคู่รักกันแล้ว พ่อแม่ก็จะเปิดโอกาสให้ปล่อยให้สาวหนุ่มคุยกันตามลำพัง การใช้คำพูดเกี่ยวพารานั้นมักไม่บอกรักกันตรง ๆ แต่จะมีวิธีการบอกรักทางอ้อมที่เข้าใจความนัยของกับและกัน²

ขอยกตัวอย่างคำเกี่ยวพาราสีจากวรรณกรรมต่าง เรื่องเจ้าแสงเมืองหลวงดำ ตอนเจ้าแสงเมืองดามนางสุนันทาวา

ว่าดูรานาง	อย่าได้ไต่กเส้า
หื้อกนบเเล	ยังพัก
กบแก่งป่ากั	กาแก่งมะพัก
ถาแก่งหยวกกล้วย	ชาณี

ถอดความว่า

ว่าดูรานาง	อย่าได้ไต่กเส้า
หื้อให้คนไม่งามไคหุคพัก	
กบช้านั้นแก่ง ปลาแก่ง หรือแก่งพัก หรือแก่งหยวกกล้วย	

¹ ผดุง แก้วประจันต์, หลวง.(จันทร์ อุตรนทร) ลัทธิธรรมเนียมราชภูกภาคอีสาน หน้า 11

² เสนหา บุญยรักษ์ วรรณกรรมต่างของภาคเหนือ หน้า 90

เจ้าแสงเมืองตามนางสุนันทว่า "นางแกงปลาทั้ง แกงผัก หรือแกงหยวก
ซึ่งแกงทั้งสามนี้มีความหมายโดยนัย เช่นแกงปลาทั้ง แปลว่าซัง แกงผัก แปลว่า รัก และ
แกงหยวก แปลว่า สวก (ดู)"¹

10.4.1.3.2' การจองตัว ก็คือการบอกกล่าว
ให้คนอื่นได้ทราบว่า ตนหมายปองหญิงคนนั้น มิให้ใครมายุ่งเกี่ยว เช่น

สา...เอ้อ...น้ำมากเทอ	น้ำจมรากสาคร
อีเถ้านั้นเมี่ยง	อย่าใครได้ไปขอ
คัดเรือหวามสะอาก	เอาค้ำอ้ายครกแขวนคอ
อย่าใครได้ไปขอ	หม่อมพ่อแยกให้เรา...เอ้อ...เทอ

ศัพท์ อีเถ้านั้น = สาวคนนั้น
สะ = เอาลงไปรวมไว้ให้เต็ม, ทำเครื่องกีดขวางไว้กับหนาม
อ้ายครก = มีดโบราณ คล้ายมีดคาบหลังแอ่น ปลายค้ำมกึ่งรูปคล้ายสิ่งโต
คาบแก้ว ค้ำมโกล้งนิต ฯ

สา...เอ้อ...บ้านนี้เทอ	มีหนวนชี้พร้าพอเลี้ยงได้
ถ้าใครถามซื้ออย่าบอกขาย	บอกวาพี่ขายหมายไว้ก่อน
ถ้าเกิดเป็นหญิงกษัตริย์	ความจริงสิ่งนี้ให้แน่นอน
บอกวาพี่ขายหมายไว้ก่อน	บึงอรพิงคำ...เอ้อ...เทอ...พี่

ศัพท์ ชีพร้า = พักเชียว หนวน = แหนง หรือ แขนง
หมายไว้ = จองไว้ บั๊กไว้ หมายความว่า ถ้าต้องการจะแต่งงานกับ
หญิงสาว แต่ยังไม่แต่งงานได้ ก็ขอร้องให้ผู้ใหญ่ไปบอกกับแม่
ของผู้หญิงไว้ เป็นการจองไว้หรือหมายไว้

ฮา..จ้อ..โกเชียวเหอ
 เทียบหากินในป่าอ้อ
 พี่หมายน้องเอาไว้
 ยกนางสาวน้อยขึ้นมั่ง

โกเจียนน้อยน้อย
ยกนางสาวน้อยที่มั่งคั่ง
ตั้งแต่โฉมฉายไม่รู้
เอบางทองรวบ...เออ...เหอ...ซึ่ง

ศัพท์ ไก่เขียว - ไก่เขียว

10.4.1.3.3 กลวิธีในการเลือกผู้ครอง

เพลงกล่อมเด็กของไทยสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการเลือกคู่ครองไว้ยากมาย ทั้งฝ่ายหญิง
และฝ่ายชาย เจน

เด็กคนที่อยู่ใกล้เคียงจะได้รู้จักนิสัยใจคอ เพื่อถนอมเหล่านัก และจะได้พึ่งพาอาศัยกันได้ เช่น

ฮา...เออ...พอทองหล่อเหอ
ขอแถมแก้วได
อดหนักไคอื่นหนัก
เวือนควายคา

อย่าขอเมียใคร
เรือนกอยา
อย่าได้ขี้นยา
ไต่หนากไต่ยาทองร้อยเอว...เหอ...ขิง

ศัพท์ หัวใจ - มั่นใจ

การเลือกบุคลากรอย่างถูกต้องเหมาะสม จะพิจารณาถึงความประพฤติด้วย เช่น

ฮ่า...เออ...อ๋อ...อ๋อ...
ฮ่า...เออ...อ๋อ...อ๋อ...
ฮ่า...เออ...อ๋อ...อ๋อ...
ฮ่า...เออ...อ๋อ...อ๋อ...

โหมยงมาเห็นเข้าก็คิดใจ
เพราะหาอยู่ในพ้อทูนหัว
ไม่ต้องรำก็พอยังชั่ว
กินอ้อยไม่แลรอาเอ้อ...แฮ

ศัพท์ อ้อยตง = อ้อยลำใหญ่ อีกิน - จะกิน
 ไม่สำไหร = ไม่ร่อบ, ไม่มีรสชาติ ทรา - รา, หนอมบ่อนได้
 เท่คีคี = ที่คี ๆ ส่วนที่เสียในลำอ้อย

ควรเลือกคู่ครอง ควรให้พ่อแม่ใครเห็นหรือเห็นก็เห็นงามด้วย เช่น

อา..เอ้อ ปลูกรักเหอ
ถึงเคื่อนหกฝนตกชุม
พ่อแม่ไม่ลงเห็นรวมสมัคร
น้องโอนไปไว้ที่ชายควน

ปลูกรักไว้ในที่ลุ่ม
น้องโอนไปไว้ที่ชายควน
เหตุไหรเราไปรักกันแต่สวน
ไปหน้าอย่าควร เอ้อ..เหอ..โปลก

ศัพท์ โอน = ย้ายถิ่น
แต่สวน = โดยลำพัง

ควน = เนิน, ที่สูง
รักกันแต่สวน = ตกคงรักกับเพียง 2 คน
โดยไม่มีคนอื่นใครเห็น

มีฉีกเพี้ยนกันไปว่า

อา..เอ้อ..โปลกรักเหอ
ฟ้าพลัคมีคกกลุ่ม
พ่อแม่เขาไม่สมัคร
โปลกรักเรววน

โปลกไว้ในที่ลุ่ม
โอนรักไปไว้ชายควน
เด็กเหอมันรักกันแต่สวน
ไปหน้าอย่าควรโปลก

ศัพท์ โปลกรัก = ปลูกรัก

ฟ้าพลัค = ฝนพลัค, ฝนที่ตกหน้า
มรสุมตะวันตกเฉียงใต้

ถ้าเลือกคู่ครองเองโดยที่พ่อแม่ไม่รู้เห็นเป็นใจ หรือไม่พอใจเมื่อเกิดมีอุปสรรค
ต่าง ๆ พ่อแม่ของหนุ่มสาว มักจะเข้ามายุ่งเกี่ยวในครอบครัว ดังเพลง วัคโบสค์ ที่ว่า

วัคเอ้ยวัคโบสค์
เจ้าลูกเขยตกยาก
ต้นข้าวโพดสาละ

มีต้นข้าวโพดสาละ
แม่ยายก็พรากรูกสาวหนี
ตั้งแต่นี้จะโรยรา

10.4.1.3.4, การสู่ขอ ก่อนที่จะมีการสู่ขอ
นั้น เมื่อฝ่ายชายตกลงปลงใจจะแต่งงานกับหญิงนั้น ก็มักจะให้พ่อแม่ผู้ปกครองไปทาบถาม

ก่อนในเรื่องซุนช้างซุนແນ่ ตอนนางทองประศรีหาทานนางหิมให้กับพลายแก้ว ไว้อย่าง
น่าฟัง ว่า

จะขอพันธุ์พิภพแฝงแตงน้ำเต้า	ที่ขอเจ้าไปปลูกในไร่ชา
ทั้งดักดักชักสนจนเงินตรา	จะมาขายออแก้วให้ช่วงไซ้
อยู่รองเท่านี้ก็เอวว่าเกือกหนึ่ง	ไม่เชื่อฟังก็จะหาประกันให้

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีเนื้อความว่า ฝ่ายหญิงเตือนให้ชายที่ตนรักไป
สู่ขอ เพราะมีหนุ่ม ๆ หลายคนปรองรักเธออยู่ แต่เธอมีใจเดียวถ้าใครสามารถในการ
ทำงานหาเงินทองมาสู่ขอเธอ ก็จะได้ออกไปครองครองแต่ผู้เดียว

ฮา...เอ้อ...คอกมลิวัลย์เหอ	คอกมลิวัลย์ขุขัน
น้องเก็บใส่ขัน	ที่เหลือนอกนั้นน้องร้อยไว้
บาวบาวบ้านน้อยยากใครหัด	แต่สมบัติอื่นเขื่อนั้นหาไม่
ที่เหลือนอกนั้นน้องร้อยไว้	คอกไม้้น้องขอ...เอ้อ...เหอ เดียว

กัณฑ์ ขอ = ขี้

และมีกล่าวถึงเรื่องการสู่ขออีกบทหนึ่งว่า

อา...เอ้อ...เหอ	กำหลับเฒ่าเหอ
ไปแลมาเล่า	ท่านท้าวมาขออีเพ็งจันทร์
น้ำเหนียวลักสวด	น้ำทะเลสักขัน
ท่านท้าวมาขออีเพ็งจันทร์	เหนียวเหอหมั้นมัน...ทะเล

กัณฑ์	กำหลับ	=	ไม่ทราบความหมาย	นี้	=	นี้
	เหนียว	=	ข้าวเหนียว	น้ำทะเล	=	ไม่ทราบความหมาย

เมื่อฝ่ายหญิงตกลงปลงใจจะแต่งงานด้วย ฝ่ายชายก็ตกลงนำเงินสินสอดและ
ทองหมั้นไปให้แก่ฝ่ายหญิง เป็นการประกันสัญญาว่าจะไม่ทิ้งขว้างหยาร้าง เพราะตาม

ธรรมดาฝ่ายหญิงยอมเป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งกายและใจ กล่าวคือในสมัยก่อนนั้นหญิงไม่ได้หาเลี้ยงชีพเอง และใจนั้นทั้งเจ็บและอาย และถูกครหานินทาได้มากกว่าชาย ดังนั้นการที่มีเงินทองไว้ก็เป็นการสมควร

เมื่อหมั้นหมายเสร็จแล้ว ก็หาวันอันเป็นมงคล โบราณท่านว่า เดือนที่นิยมแต่งงาน ก่องเป็นเดือนคู่ ในเพลงกล่อมเด็กก็กำหนดวันแต่งในเดือนสี่ ซึ่งเป็นเดือนคู่เช่นกัน

ฮา..เอ้อ..เรื่อนใหญ่เหอ

ไม้ไผ่ล้อมรอบ

ฉิกฉิกชอบชอบ

ขอนางไรจุก

เกือนลื้อยู่ข้างหน้า

ทำงานว่ากันให้หนูก

ขอนางไรจุก

บอกแขกผูกมือ..เอ้อ..เหอ..น้อง

ศัพท์

-หนูก

= สนุก

บอกแขก

= เชิญแขกมากินเลี้ยง

ทำงาน

= แต่งงาน

ในเดือน 12 นั้น แม้จะเป็นเดือนคู่ก็ไม่นิยมแต่งเพราะถือว่าเป็นฤดูสุนัขกัดฉีก เดือน 8 ก็ไม่นิยม เพราะถือว่าเป็นเดือนแรกของวันเข้าพรรษา ส่วนวันไม่นิยมแต่งงาน ในวันพุธ ถึงกับมีคำกล่าวของคนโบราณว่า "ห้ามเผาผีวันศุกร์ โกงจุกวันอังคาร แต่งงานวันพุธ"

10.4.1.3.5 พิธีแต่งงาน การจัดพิธีแต่งงาน

ในแต่ละท้องถิ่นก็แตกต่างกัน ที่ปรากฏจากเนื้อเพลงกล่อมเด็กมีดังนี้

การผูกมือ เป็นพิธีการแต่งงานที่ปรากฏในท้องถิ่นภาคใต้ ดังในเนื้อเพลงที่ว่า

ฮา..เอ้อ เสภาเหอ

โยมมือน้องบาไปหมดิน

ยกหาวขึ้นมาน้ำทาริน

พี่ไปหมดินเขาไชยสน

ไค้แก้วหรือไค้แก้ว

กรรมของข้าแล้วพอหนามน

พี่ไปหมดินเขาไชยสน

หนามนพี่คน...เอ้อ...เหอ...เคียว

ศัพท์

โยมมือ

= ผูกมือ

หมดิน

= ทำให้กระเทียม เข้าใจว่า น่าจะเป็นการทำเหมืองแร่

ธา...เอ้อ...ไกแจ้เหอ	ว่ายนํ้าตอแต้มาขอเมีย
ชั้นหมากลอยนํ้าเสีย	เอาไทรขอเมียละไกแจ้
ขึ้นนั่งบนเร็นน้อง	ขอเงินขอทองสักสองสามแค
เอาไทรขอเมียละไกแจ้	บอกแขกโณกมือ...เอ้อ...เหอ...เอา

ศัพท์ แคร = บางแห่งออกเสียงเป็น แคละ กอดแคร หมายถึงว่า
 ได้กอดติดอยู่ข้างหลังแครยาม แครยามหมายความว่า
 สะพายยาม เอาข้าวสารใส่ถุงแครมาหมายความว่าสะพาย
 ถุงข้าวสารมา

ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้อธิบายว่า "คำว่า ผูกมือ เป็นคำที่ไม่มีใช้แล้วในปัจจุบัน
 มีความหมายเหมือนกับคำว่า "ลงขัน" ในภาคกลางคือแขกที่เชิญมาในงานต่างช่วยเหลือ
 เจ้านายเจ้าสาวด้วยการให้เงิน"¹

เสฐียรโกเศศ อธิบายถึงการแต่งงานของภาคใต้ว่า "ชะรอยเดิมใช้วิธีเอา
 เชือกหรือค้ายผูกมือบ่าวสาวให้ติดกัน ไม่ใช่การสวมมงคลแต่คงที่ปฏิบัติกันในปัจจุบัน"²
 และภิญโญ จิตต์ธรรม ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า "เท่าที่ทราบจากปู่เฒ่าแก่ท่านเล่าว่า
 สมัยก่อนการไปขอหมั้นหรือการแต่งงานก็ตาม เขาใช้วิธีให้เจ้านายผูกมือเจ้าสาวแสดง
 ความเป็นเจ้าของ"³

10.4:2 ประเพณีส่วนรวม เป็นประเพณีที่ไม่ใช่เป็นของใครคนใด
 คนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นประเพณีที่ทุกคนร่วมกันปฏิบัติ ส่วนมากมักจะเป็นประเพณี

¹ภิญโญ จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" หน้า 196

²ก.

³ก.

ที่เกี่ยวข้องทางศาสนา ประเพณีเหล่านี้มีเหมือนกันตลอดทั่วประเทศ แต่อาจจะมีส่ว
ปลีกย่อยต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ประเพณีส่วนรวมที่ปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็กมี
ประเพณีลากพระ หรือชักพระ ความว่า

ฮา...เอ้อพี่ไปเหอ	ไปบ้านห้วนอนสักเคียว
ไปเช้อสารเหนียว	แทงคมลากพระ
โลกโลกแพงแพง	อีแดงไมละ
แทงคมลากพระ	อย่าละสักที...เอ้อ...เหอ...เคียว
ศัพท์ บ้านห้วนอน = บ้านที่อยู่ทิศใต้	เช้อ = ชื้อ
โลกโลก = ถูก ๆ	แทงคม = ทำมัดข้าวต้ม

ประเพณี เป็นประเพณีเก่าแก่จัดทำในท้องถิ่นภาคใต้ การลากพระมี 2 ประเภท
คือ

- ก. การลากพระทางบก การลากพระประเภทนี้วัดมักจะมีภูมิประเทศเป็นที่ดอน
- ข. การลากพระทางน้ำ มักจะเป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ และชาวบ้านแถบนั้น
มีเรือมาก การลากต้องอาศัยคนช่วยขึ้นน้ำลงเป็นใหญ่

ศิริเอก พรตตะเสน ได้กล่าวถึงสาเหตุที่เกิดประเพณีลากพระนี้ขึ้นความว่า

ท่านครูหลายท่านสันนิษฐานว่า การแห่พระเป็นการเลียน
แบบหรือแข่งขันนำเทวรูปแห่ออกเองฝ่ายพราหมณ์ พวกพุทธ
บริษัทพยายามจัดรูปเรื่องและเทศกาดจนเข้ากับคัมภีร์ทาง
พระพุทธศาสนา คืออาจว่าการแห่พระเป็นพิธีรำลึกการรับ
เสด็จพระพุทธเจ้าสมัยเสด็จกลับจากโปรดพุทธมารดา ณ.
ดาวดึงส์ในวันแรมค่ำเดือนสิบเอ็ดครั้งพุทธกาล ต่อมาจึงกลาย
เป็นประเพณีอราญนันทน์ประจำปีละครั้ง ในประเทศอินเดีย ปรากฏ
ว่าทำกันอยู่ก่อนแล้ว เมื่อศาสนาพราหมณ์และพุทธแผ่ขยายเข
มายังเมืองนครศรีธรรมราช , บุคริทธาพระพุทธรูปรับ
เอาประเพณีแห่พระมาทำสืบต่อและรักษาไว้จนถึงเวลานี้

¹ศิริเอก พรตตะเสน "ลากพระ" วิชา 2 : 1 มิถุนายน-กันยายน 2519

การลากพระทางบก มีพิธีการดังนี้

จัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ลากพระ จัดบุษบกสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปไว้เลื่อน ซึ่งเป็นขบวนคนย้อมตากแต่งเป็นเหลี่ยม หัวท้ายงอนเหมือนเรือ ใช้เทียบขนานเข้า 2 คัน เป็นการย้อมแรง พระพุทธรูปที่อัญเชิญมาประดิษฐานนั้นมักจะเป็นพระพุทธรูปยืนปางต่าง ๆ ในการลากจะต้องใช้คนที่แข็งแรงจำนวนมาก มีการโห่และรับเป็นทอด ๆ คนตรีก็ประโคมให้จังหวะสนุกสนานครื้นครึก

การลากพระทางน้ำ มีพิธีคล้ายกับแห่พระทางบก แตกต่างที่บุษบกประดิษฐานพระพุทธรูป และขบวนแห่ไปทางเรือ สมัยโบราณมักจะคำนวณเวลาออกจากวัดและกลับหน้าขึ้นน้ำลงเป็นการช่วยผ่อนแรงด้วย

ในการลากพระทางบกในสมัยก่อนนั้น บุษบกมีความสามารถทางกลก็มักเปลี่ยนแปลงเป็นกลอน เข้าจังหวะเครื่องประโคม มีความหมายและเป็นคำประพันธ์อันเกิดจากปฏิกิริยาของกลอนที่ร้องมักจะมีคำว่า กระบพญิงสาว แต่ก็ไม่มีการถือโทษ เช่น

อิสสระพา	เฮโล เฮโล
สาวสาวไม้ม่า	ลากพระไม่ไป
สาวสาวพุงใหญ่	เกิดลูกตามทาง
อิสสระพา	เฮโล เฮโล

ประเพณีการลากพระนั้น ชาวบ้านจะทำ "ต้ม" คือข้าวต้ม ไข่แกวเหินยว บั๊นเป็นรูปสามเหลี่ยมรูปกรวย ห่อสอดซัดด้วยใบกระพ้อ บางทีห่อด้วยใบมะพร้าว การที่เรียกข้าวต้มชนิดนี้ว่า ต้ม เป็นเพราะทำให้สุกด้วยการต้มนั่นเอง

ประเพณีการชักพระทางน้ำ ทำให้เกิดการเล่นทางน้ำขึ้นอย่างหนึ่ง คือ การแข่งเรือ เรือแข่งนี้ทำเป็นรูปเรือมด กว้างขนาดคน 1 คน ส่วนยาวไม่จำกัด นิยมขนาดบรรจุนักพายตั้งแต่ 8-12 คนเป็นส่วนมาก ผู้ที่เป็นฝีพายจะต้องเป็นผู้ที่แข็งแรงมีฝีมือ ฝีพายนี้นิยมจัดเป็นทีม และมีการประกวดการแต่งกายของฝีพายประจำเรือกันอีก ก็มักจะแต่งตัวให้เหมือนกัน แบ่งเป็นประเภทหญิงล้วน ชายล้วน เป็นที่สนุกสนานมาก

มีเพลงกล่อมเด็กภาคใต้กล่าวถึงการแข่งเรือ ความว่า

ธำ...เออ...ลูกสาวเหอ	ลูกสาวชาวเรือนอก
หม่นผายยุคลอก	ลงมาพายเรือแข่ง
น้ำฉีกดูใสหน้า	ใส่ตาให้รอนแรง
ลงมาพายเรือแข่ง	แข่งเล่นในเล...เออ...เหอ...หลวง

ศัพท์	เรือนอก	= เรือนที่อยู่ทางทิศตะวันออก
	หม่นผาย	= หม่นผาย, สวมเสื้อผาย
	ดู	= กระเด็น
	รอนแรง	= ทำให้รอนหนักขึ้นและไม่สบาย

11. บทเพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย คำหยาบโลก และมีเนื้อความก่อนไป ในทางหยาบโลน

บทเพลงกล่อมเด็กก็มีลักษณะดังกล่าวนี้เช่นเดียวกับวรรณกรรม ชาวบ้านที่ไม่
พิถีพิถันในการใช้คำ ครั้นจะพูด จะคำก็ใช้คำคำนั้นออกมาตรง ๆ ในวรรณกรรมประเภท
นิทานหยาบโลนนั่น ถึงแกว อัครถากร ได้สรุปไว้ว่า

นิทานหยาบโลนทั้งหลายเล่ากันทั้งในบรรยากาศสมมติต่าง
ก่นต่างก็ "แขวนความไม่เชื่อ" ไว้เสียพักหนึ่ง ทั้งนี้ทั้งนั้น
ยอมเป็นเครื่องสะท้อนธรรมชาติของมนุษย์ ที่มักต้องการทาง
ระเบิดเสียงหัวเราะเสียบ้าง หลังจากที่อยู่ภายใต้ระเบียบ
วิสัยยอมจะไม่สามารถเป็นอิสระจากอารมณ์ที่หวนไหวใดตลอด-
ไป ยังมีส่วนแสวงหาโอกาสที่จะชื่นชมกับรูปเสียง แสงสี กาม
และความงามไปตามเพลง ฉะนั้นบรรดานิทานกลอนนี้แหละ
จึงเป็นทางออกของมนุษย์¹

¹ถึงแกว อัครถากร วรรณกรรมจากบ้านใน หน้า 40

ลักษณะเพลงกล่อมเด็กไม่มีการแต่งเรื่องในบรรยากาศสมมติเช่นเดียวกับวรรณกรรมชาวบ้าน แต่เป็นลักษณะที่จริงจังในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็เพื่อจุดประสงค์ส่วนใหญ่ที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นการหาทางออกที่กอดกันอยู่ในใจ โดยวิธีการใช้ความรุนแรง เช่น การคำก่าหยาบคาย เพื่อให้สาวแก่ใจของผู้นั้น เป็นวิธีการระบายอารมณ์อย่างหนึ่ง

เพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำคำ ก่าหยาบคาย เช่น

	ซ้างเย็กเหอ		อีเหม็ดรังหัง
	รังเองก้ายัง		จิงรังของเพื่อน
	จิงเยียกชาวรว		จิงผิวชาวบ้าน
	จิงก้าวของท่าน		ชาวบ้านหมั้นรุ่ม...คา
ศัพท์	ซ้างเย็ก = คำคำ	เหม็ด	= ถลกผ้า
	รังหัง = คั่นคำแย	ก้ายัง	= ก็ยัง
	เยียก = เชือก	หมั้น	= มัน
	คา = คำ		

	นกชุมเหอ		คุ่มอยู่กลางนา
	เห็นสาวหมายมา		แลนตามสาวไป
	สาวผล็กหัวไค		ลงตีนขึ้น
	สาวตีนตึกหลด		ขอน้ำสาวล้าง
	ปลาควให้กว้าง		เรานอนกันใต้แก
	อีสาวบอกแม่		เราคอยตบปาก
	สาวสาวกินหมาก		บาวบาวสูบยา
	สาวคาคัดหัว		บาวบาวดาเย็ด...แมม

ศัพท์	นกชุม	= นกตะกรุม	หม้าย	= ไม่
	หัวไค	= หัวบันไค	ส้าตีนหรือสาตีน	= ขยะแฉียง
	สาคว	= เสือ	บาวบาว	= หนูม ๆ

คา = คำ
เย็ดแถม = คำคำ

ตัดหัว = คำคำ

ตัดหัวเหอ
ตัดหัวข้างแกง
แยงเอาผ้านุ่ง
แยงน้องเอาไหม

อย่าหยั่วอย่าแยง
แยงน้องเอาไหม
ทุ้งเอาแหวนใส่
ตัดหัวไอ้ทองลอย...ลอย

ศัพท์ ตัดหัว = คำคำ
เอาไหม = เอาอะไร

อย่าหยั่ว = อย่าหยั่ว

ตัดหัวเหอ
คิดความโกรกกราก
ไอ้ชายผมหอคิดมาลาก
ลากน้องเสียเงิน...เปล่า

ตัดหัวบ้านเมีย
เพื่อนเขาคิดขอ
คิดความโกรกกราก

ศัพท์ ผมทอ = ผมทอ, ทรงผมชนิดหนึ่ง
โกรกกราก = เสียเงินโกรกกราก

เหน็บเพลายาว
อีโลก่าพูชี่หนอน
กินแล้วโรนอน
ตัดหัวไอ้มด...เหอ...กะ

ไอ้ตัดหัวท่าวาว
กินแล้วโรนึ่ง
กินโลก่าพูชี่หนอน

ศัพท์ เหน็บเพลา =
ชี่หนอน = กินนร

โลก = ลูก
โร = รุ

หมาเย็ดเหอ
ดูอีแม่ตาย
เข้าป่าสี่ปี
หาญไปร้องในเหวร้าง

อย่าลักไขเบ็ดกุไปขาย
พากไปร้องในเหวร้าง
กูยี้ให้สำเปื้อล้าง
ทุกอย่างหนทาง...เหอ...เกิน

ศัพท์	หมาเข็ก	= คำคำ	อย่า	= อย่า
	ไซ	= ไซ	ป่า	= ป่า
	หนทาง	= ถนน		

คอกล่าเจียกเหอ	อีเถ้านั้นทีเปียก
เคินมาหยมหยาม	แลหิมันไ
เทเตาปากชาม	เคินมาหยมหยาม
ทีเตาปากชาม...เหอ...ใหญ่	

ศัพท์	เท	= ที่
-------	----	-------

เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความค่อนข้างไปในทางหยาบโลน เช่น

คันหยงคันหยง	กำป้งน้องหอมคอกส้มปริง
ถ้าญกสมักรรักที่จริง	พี่จะตีป้งให้้องไล่
อันเล็กเอาไว้ใส่กลางคืน	อันใหญ่งามขึ้นเอาไว้ใส่กลางวัน
ตีป้งให้้องลักสองอัน	อย่าให้แมลงวันคอม

ศัพท์	คันหยง	= คอกพิกุล	ส้มปริง	= มะปริง
	ป้ง	= จับป้ง, ตะป้ง	กำป้ง	= ไม่ทราบความหมาย

ฮา...เอ้อ...คันฉักเหอ	คือว่าคันฉักเนี้ย
พอหนีไปหาเมีย	ทุมลูกเคี้ยมเคี้ยไว้กับไกร
เอาไว้กับพอลุง	ไว้ยุ้งรังไซ
ทุมลูกเคี้ยมเคี้ยไว้กับใคร	พอไปหาเมียสาว...เอ้อ...หอ

ศัพท์	พอลุง	= ลุง	ยุ้ง	= พยุ้ง จับค่อย ๆ คึง
-------	-------	-------	------	-----------------------

บทเพลงนี้เป็นบทเพลงที่กล่าวถึงการเลี้ยงเด็ก เมื่อลุงเอามาเลี้ยงไว้ไม่รู้จะเอาอะไรหลอกให้เล่นเพลิน ๆ จึงเอาตุ๊กอัมพะของตนให้เด็กเล่น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ประวัติและที่มาของเพลงกล่อมเด็ก ยังไม่ทราบแน่นอนแต่สันนิษฐานว่ามีมานานแล้วคงหลังมีภาษาพูดไม่นานนัก เพลงกล่อมเด็กนี้จะเกิดจากชนชั้นสามัญก่อนแล้วจึงวิวัฒนาการมาเป็นเพลงเห่กล่อมพระบรรทม ในเพลงเดียวกันเนื้อเพลงสั้นยาวและการใช้คำบางคำแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะอาศัยการจดจำจึงทำให้หลงลืมไป และอีกทั้งไม่เข้าใจความหมายจึงลากเนื้อความให้ฉั่นแปะไปตามประสบการณ์ของผู้ร้อง ในแต่ละภาคของไทยเรียกเพลงกล่อมเด็กแตกต่างกัน ภาคเหนือเรียก เพลงอือ หรือเพลง อือลูก ภาคใต้เรียก เพลงร้องเรือ เพลงชาน้อง หรือช้าน้อง เพลงน้องนอน และ เพลงเปล ส่วนภาคอีสานและภาคกลางเรียกเหมือนกันคือ เพลงกล่อมลูก หรือเพลงกล่อมเด็ก

2. คุณลักษณะของเพลงกล่อมเด็ก มีแตกต่างกันไปในแต่ละภาค หรือแม้แต่ว่าภาคเดียวกันก็มีคุณลักษณะไม่คงที่ ทั้งนี้เพราะว่าเพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณคดีประเภทมุขปาฐะ (Oral literature) นั่นเอง

3. ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็ก มี 2 ทางคือ ประโยชน์โดยตรง คือนำไปใช้ในการขับกล่อมเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกเพลินและหลับสบาย ประโยชน์โดยทางอ้อมคือสามารถสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ สภาพชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชนในแต่ละท้องถิ่นได้ อีกทั้งยังเป็นบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. วิเคราะห์เพลงกล่อมเด็ก ตามประเภทของเนื้อเพลงมีดังนี้คือ

4.1 บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์ เป็นบทเพลงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกชื่นชมสนุกสนาน ในเนื้อเพลงจะกล่าวถึงรูปร่าง อากัปกิริยา และชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ต่าง ๆ

4.2 บทเพลงเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และวรรณคดีไทย บางเพลงก็เอาแค่ตัวละครและใจความสำคัญเพียงเล็กน้อยแทรกลงในใจความใหญ่ และบางเพลงก็เอาเนื้อหาจากนิทาน หรือวรรณคดีมาแต่งเป็นบทเพลงทั้งหมด เป็นบทเพลงที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้ง และเป็นพื้นฐานในการศึกษาวรรณคดีไทย

4.3 บทเพลงที่เสียดสี ล้อเลียน นิทา กระแนะกระแหน ประชดประชัน บุคคลเหล่านี้คือ ชายแก่ ชายศิระมะล้าน หญิงหม้าย ภิกษุ หญิงสาว ชายหนุ่ม แม่ยาย แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนไทยคือ ความอวยากรู้อยากเห็นในบุคคลอื่น

4.4 บทเพลงที่แสดงถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก นับได้ว่าเป็นบทเพลงที่ก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกซาบซึ้งในความรักของแม่ได้เป็นอย่างดี ผลพลอยได้จากบทเพลงนี้คือ ความงดงามของภาษาในเรื่องการใช้คำเรียกชื่อ เช่น เรียกลูกว่า แม่-เนื้ออุ่น พ่อเนื้อละมุน ขวัญอ่อน เอวกลม เจ้าทองสุก ฯลฯ

4.5 บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นบทเพลงที่ทำให้เกิดความสุขสดชื่นจากธรรมชาติที่งดงาม เช่นการบรรยายถึงคืนเดือนหงาย เมื่อยามฝนตก พืชพรรณไม้ต่าง ๆ และดวงดาว

4.6 บทเพลงที่เกี่ยวกับเรื่องความรักของหนุ่มสาว มีการบรรยายถึงความรักในลักษณะต่าง ๆ เช่น ความรักคั่นอก รักมีอุปสรรค การคร่ำครวญถึงคนรัก และการเกี้ยวพาราสี เป็นบทเพลงที่ผู้ร้องนำเอาความรู้สึกส่วนตัวมาระบายออกเป็นเพลงกล่อมเด็ก

4.7 บทเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ มีทั้งเหตุการณ์ที่ติดปกติจากประจำวัน เหตุการณ์ที่เป็นปกติประจำวัน และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ นับได้ว่าเป็นการบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญ ๆ ได้ละเอียดกว่าการบันทึกทางประวัติศาสตร์เสียอีก

4.8 บทเพลงที่เกี่ยวกับคำสอนและเป็นคติเตือนใจ มีทั้งการอบรมเด็ก บุคคลทั่วไป อีกทั้งมีการสอนเพศศึกษาทางหนึ่งด้วย นับได้ว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังทุกคน

4.9 บทเพลงที่ชวนขัน มีทั้งบทเพลงที่มีเนื้อเพลงเป็นเรื่องราวเดียวกัน เนื้อเพลงที่ไม่เป็นเรื่องราวติดต่อกัน และเนื้อเพลงที่อาศัยเสียงอันก่อให้เกิดความรู้สึก ขบขัน เพลงกล่อมเด็กประเภทนี้จะนำไปใช้เป็นเพลงปลอบเด็ก หรือเพลงเด็กเล่นด้วย ก็ได้

4.10 บทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม แยกออกได้ดังนี้

4.10.1 เกี่ยวกับความเชื่อ มีความเชื่อในเรื่องการขนาน ศาลกล่าว เรื่องบาปกรรม เรื่องเสน่ห์ยาแฝด เรื่องแม่ม้า เรื่องขวัญ และเรื่อง ขาดิปางก่อน

4.10.2 เกี่ยวกับค่านิยม แยกออกเป็น

4.10.2.1 ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี มีค่านิยมเกี่ยวกับ ความงาม นิยมการไว้เกลื่อน ตกแต่งเล็บ ตกแต่งฟัน ตกแต่งทรงผมต่าง ๆ ใน คำนการบ้านการเรือนผู้หญิงจะต้องฝึกหัดการทอผ้า ถักผ้า การทำความสะอาดบ้านเรือน ระมัดระวังในความประพฤติและกิริยามารยาทต่าง ๆ

4.10.2.2 ค่านิยมต่อบุคคลหรืออาชีพ ผู้ที่ได้รับการ ยกย่องมี ข้าราชการ กนจีน มโนห์รา ว่าเป็นผู้มีเกียรติและเป็นผู้ที่มีทรัพย์สิน อีก ประการหนึ่งคือ ความนิยมอยากมีลูกผู้ชายมากกว่าลูกสาว

4.10.2.3 ค่านิยมของบุรุษ นิยมการตกแต่งทรงผม ต่าง ๆ ตามสมัย มีการทำความสะอาดร่างกาย เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวนิยมมีภรรยา หลายคน และสอนให้รู้จักความมีมานะอดทนกล้าหาญ

4.10.3 เกี่ยวกับวัฒนธรรม แยกได้เป็น

4.10.3.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ มีภาชนะเครื่องใช้ ต่าง ๆ ที่คนปัจจุบันอาจจะไม่รู้จัก เช่น ตะปั้ง เงินในสมัยก่อน ภาชนะที่ใช้ต่าง มีวัฒนธรรมทางประณีตศิลป์ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย มีการปรุงอาหารในแต่ละภาคของ ไทย ฯลฯ

4.10.3.2 วัฒนธรรมทางจิตใจ มีการละเล่นพื้นเมือง หลายอย่าง เช่น มโนห์รา ร้องเรือ ส่วนทางศาสนามีเนื้อเพลงกล่าวถึง 2 ศาสนา

คือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม เนื้อความโดยมากมักจะกล่าวถึงเรื่องศาสนกิจ
ค่านิยมศีลธรรม แสดงให้เห็นถึงลักษณะชาวบ้านอย่างหนึ่ง คือการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

4.10.4 เกี่ยวกับประเพณี แยกออกเป็น

4.10.4.1 ประเพณีเกี่ยวกับบุคคล เช่นเกี่ยวกับเด็ก
มีประเพณีเกี่ยวกับแม่ชื้อ ประเพณีเกี่ยวกับขวัญ ประเพณีการบวช และประเพณีการ
แต่งงาน

4.10.4.2 ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม มีประเพณี
การลากพระ หรือชักพระของชาวภาคใต้

4.11 บทเพลงกล่อมเด็กที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย คำหยาบโลน และมี
เนื้อความค่อนข้างไปในทางหยาบโลน แสดงให้เห็นถึงลักษณะของชาวบ้านที่ไม่นิยมกล่าว
อ้อมค้อม ในการกล่าวถึงสิ่งไรก็มักจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะศึกษาเฉพาะเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค จะทำให้ได้ความรู้ลึกซึ้ง
ในทุกแง่มุม จะทำให้เห็นลักษณะเฉพาะจะได้รายละเอียดมากยิ่งขึ้น
2. ควรจะได้มีการศึกษาในเรื่องภาษา อาทิเช่น ภาษาถิ่น ถ้อยคำสำนวน
ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ เพราะมีข้อมูลมากมายพอที่จะศึกษากันคว้าได้
3. ควรจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบบทเห่กล่อมพระบรรทมและเพลงกล่อมเด็ก
ภาคกลาง เช่นเปรียบเทียบในเรื่องฉันทลักษณ์ เนื้อหา การใช้ถ้อยคำ ฯลฯ
4. ควรจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือให้ได้ข้อมูลมาก
ยิ่งขึ้น เพราะในปัจจุบันข้อมูลของเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือมีอยู่น้อยมาก
5. ควรจะมีการวิเคราะห์รวบรวมทำนองและเสียงกล่อมบันทึกไว้ รวมทั้งจัด
ทำโน้ตไว้เป็นหลักฐานด้วย

บรรณานุกรม

กระแส มาลาขาวภรณ์ วรรณคดีเปรียบเทียบเบื้องต้น โรงเรียนสตรีเนติศึกษา
แผนกการพิมพ์ 2516, 463 หน้า.

กล่อมจิต พลายเวช "บทกลอนกล่อมเด็กของไทย" วารสารทองสมุด 2 : 82-95
มีนาคม - เมษายน 2512.

กาญจนากพันธ์ (นามแฝง) "ลอคค็อกเขียน" วารสารสมุทรสงคราม 5 : 15-38
กันยายน 2516.

การิม อับดุลเลาะห์ คู่มือมุสลิมเบื้องต้น วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์ 2511, 84 หน้า.

กิ่งแก้ว อัทธการ, คร. วรรณกรรมบ้านใน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู
2514, 444 หน้า.

กุหลาบ มัลลิกะมาส คณิศรวาณ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย 2509,
269 หน้า.

เกื้อพันธ์ นรินทรภาพร พื้นฐานการอ่านวรรณคดีไทย โรงพิมพ์กลางเวียง 2518,
408 หน้า.

จ้อย นันทิวัชรินทร์, ม.ล. "บทขับกล่อมและบทร้องเล่นของเอ" วารสารทองสมุด
4 : 215-239 กรกฎาคม - สิงหาคม 2512.

จารุณี กองพลพรหม คุณค่าคณิศรวาณหมู่บ้านเมืองเก่า ปริญญาพนธ์ คม.
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 247 หน้า.

จำนงค์ ทองประเสริฐ ภาษากับวัฒนธรรม สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2519,
215 หน้า.

เจื้อ สตะเวทิน คศิชาวบ้านไทย โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์ 2517, 149 หน้า.

เจื้อ สตะเวทิน คลังวรรณคดี ตอนที่ 2 โรงพิมพ์กรุงเทพการพิมพ์ 2517,
150 หน้า.

เจื้อยว เพชรแก้ว "เพลงกล่อมเด็ก" วิทยาสาร 27 : 38, 15 ธันวาคม 2518.

จิต สุนทรโรทยาน ชีวิตนกในโลกรหัสจรรย์ โรงพิมพ์ไทยเทอคธรรม 2504,
239 หน้า.

ชูศักดิ์ สุวรรณธารี "บทเห่กล่อมเรื่องเสื่อโค" วารสารวัฒนธรรมไทย 5 : 58
กรกฎาคม 2508.

คารณ ปินพันธ์ จิตวิทยาครอบครัวและสวัสดิภาพเด็ก โรงพิมพ์โรงเรียนประชา-
สงเคราะห์ 2514, 234 หน้า.

กัญ จุมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา ไทยวัฒนาพานิช 2516, 163 หน้า.

นาค ใจอารีย์ อับเนื่องมาแต่วรรณคดี โรงพิมพ์คุรุสภา 2507, 275 หน้า.

บุญส่ง เลชะกุล เที่ยวป่า ม.ป.ท. ม.ป.ป. 356 หน้า.

บุญส่ง เลชะกุล ธรรมชาติคนาสัตว์ ม.ป.ท. 2502, 488 หน้า.

ประกอบ โขปรากการ วิวัฒนาการทางชนบทประเพณีไทย โรงพิมพ์เพชรสยาม 2513,
554 หน้า.

ประกอบ นิมมานเหมินทร์ ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ ปริชญานิพนธ์ คม.
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510, 224 หน้า.

ประกอบ ะสม และเอี่ยมพร กิจวิวัฒนกุล "คศิชาวบ้านในบทกล่อมเด็ก" กรองภาษา
และวรรณกรรม ศรีเมืองการพิมพ์ 2516, 343 หน้า.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร ความรู้เชิงภาษาไทย ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรเสรี
(แผนกการพิมพ์) 2515, 508 หน้า.

ประทีป ชุมพล วรรณกรรมภาคใต้ โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์ 2519, 224 หน้า.

ประพันธ์ เรืองณรงค์ ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้ โพธิ์สามต้นการพิมพ์
2519, 103 หน้า.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนนเศรษฐะ หลักการของอิสลาม วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์ 2513,
58 หน้า.

ปราณี ขวัญแก้ว วรรณคดีชาวบ้านจาก "มุกคำ" คำบวรอนพิบูลย์ ปริชญานิพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2517, 225 หน้า.

เปลื้อง ณ.นคร ประวัติวรรณคดีไทยฉบับนักศึกษา ไทยวัฒนาพานิช 2503,
581 หน้า.

ยอดแก้วประจันต์, หลวง ประเพณีและการเล่น โรงพิมพ์คุรุสภา 2505, 304 หน้า.

แผนกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา คหิชาชาวบ้านอำเภอสะทิงพระ ระโนด
สงขลา โรงพิมพ์สงขลา 2511, 245 หน้า.

ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช "ชีวิตไทยบันทึกไว้" วิชา 1 : มิถุนายน-
กันยายน 2519.

พลกุล อังกินันท์ บทความชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
2515, 214 หน้า.

พูนพิสมัย คิสกุล, หม่อมเจ้าหญิง พิธีของทุกคน โรงพิมพ์เฟื่องอักษร 2513, 68 หน้า.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ
2513, 456 หน้า.

ไพโรจน์ เลิศพิริยภมร คหิชาบ้านลานนาไทย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ พิมพ์โรเนียว
2516, 267 หน้า.

ปิยโย จิตต์ธรรม เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "ร้องเรือ" ส.การพิมพ์ 2509, 203 หน้า.

ภิรมย์ ศรีเมือง "บทร้องเรือ", วัฒนธรรมไทย 12 : 53-59 กันยายน 2515.

มณี พยอมยงค์ ประวัติวรรณคดีลานนาไทย บริษัทคนเมืองการพิมพ์ จำกัด 2513,
222 หน้า.

มหาราชครู, พระ สมุทรโฆษคัมภีร์ โรงพิมพ์กุสุมา 2504, 248 หน้า.

มานิตา มานิตเจริญ พจนานุกรมไทย พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร 2519,
1142 หน้า.

ราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทย เล่ม 8 1151 หน้า.

ลาดูแบร์, มร. เดอ. จดหมายเหตุลาดูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ สันต์ ท. โกมลบุตร แปล
สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2510, 308 หน้า.

ว. วินิจัยกุล "เกร็ดความรู้วรรณคดีเบื้องหลังเพลง" วิทยาสาร 25 : 22-23
15 กันยายน 2518.

วชิรญาณ หอพระสมุด บทกลอนกล่อมเด็ก โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2499,
98 หน้า.

วิทยาลัยครูสงขลา พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ฉบับชั่วคราว โรงพิมพ์เมืองสงขลา 2514,
610 หน้า.

วิมลพรรณ ปัทมวัชรชัย อีตลีสสอง โรงพิมพ์มหาชน 2516, 116 หน้า.

วีรวงศ์ (กิตติสมหาเถระ) สมเด็จพระมหา พจนานุกรมภาคอีสาน - ภาคกลาง
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2515, 525 หน้า.

กิดปากร, กรม ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2509, 171 หน้า.

ศุภชัย รัตนโกมุท, พ.อ. และ สะอาด อินทรสาดี, น.อ. ประวัติวรรณคดีและวิชาการประพันธ์ สำนักพิมพ์วัชรินทร์ 2517, 416 หน้า.

ส. พลายน้อย เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2512,
436 หน้า.

สงวน รอดบุญ "นางงามในวรรณคดีลาว" ภาษาและหนังสือ 7 : 50-64
27 พฤษภาคม 2516.

สมจิต อนุมานราชชน การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์
พระจันทร์ 2509, 152 หน้า.

สมจิต อนุมานราชชน อัลอิสลาม วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์ 2513, 238 หน้า.

สมบัติ จำปาเงิน ความรู้สารพัดซื้อค่านภาพา วัฒนธรรมไทยและสังคมศึกษา
รุ่งโรจน์การพิมพ์ 2515, 768 หน้า.

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร ประเพณีไทยโบราณ โรงพิมพ์จรัสสินทอง 2515,
711 หน้า.

สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย สารานุกรมวิทยาศาสตร์ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
2512, 306 หน้า.

สัจจาภิรมย์, พระยา เทวกำเนิด โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยการพิมพ์ 2511, 304 หน้า.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1 โรงพิมพ์คุรุสภา 2510, 275 หน้า.

สิงห์โต ปุกหุด ควารกาตกร่างาย ๆ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2507, 103 หน้า.

สุนทร ณ รังษี ชีวิตไทยหลายรส สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2509, 456 หน้า.

สุทธีวงศ์ หงกโพนุญย์ คณิชาขว้านปักยไต้ สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2512, 210 หน้า.

สุเทพ สุนทรเกสัช สังคมวิทยาของหมู่บ้านตะวันออกเฉียงเหนือ โรงพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2511, 425 หน้า.

สุนทรบุรี "ข้อคิดกรวไร" วารสารสมุทรสาคร 5 : 15-45 กันยายน 2516.

สุนทรภู ประชุมสุภาณิตสุนทรภู สุภาณิตสอนสตรี พิมพ์ในงานศพนางลมูล ขวัญอยู่
17 ธันวาคม 2513, 44 หน้า.

สุปามาลย์ เรื่องเลข เพลงพื้นเมืองจากคำบพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัด
กาญจนบุรี 2517, ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
2517, 236 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน
โรงพิมพ์เจริญธรรม 2515, 478 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ขวัญและประเพณีการทำขวัญ สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2506,
144 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน สำนักพิมพ์บรรณาคาร 2510,
368 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ประเพณีเก่าของไทย โรงพิมพ์กัลป์อักษร 2500,
644 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย
โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2505, 296 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ประเพณีเบ็ดเตล็ด โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย 2508, 255 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) พื้นความหลัง เล่ม 1 โรงพิมพ์ศิวิล 2513, 433 หน้า.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) สารานุกรม สำนักพิมพ์บรรณาคาร 2516, 328 หน้า.

เสนาหา บุญรักษ์ วรรณกรรมคำของภาคเหนือ ปริชญานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย 2519, 212 หน้า.

โสเมทต เทเวศร์ เกร็ดภาษาหนังสือไทย วัชรินทร์การพิมพ์ 2512, 502 หน้า.

อนุমানราชชน, พระยา วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย สำนักพิมพ์คลังวิทยา
2514, 613 หน้า.

อมรา พงศ์บัญชา กถิชาบ้านบักย์ไต้ วิทยาลัยครูภูเก็ต พิมพ์โรเนียว 2518,
195 หน้า.

อานนท์ อภาภิรม มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรม โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ
2514, 357 หน้า.

อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ นาฏศิลป์ โรงพิมพ์คุรุสภา 2517, 336 หน้า.

ไฮค์, แมรี โอ. โลกของสัตว์ เข้มทิศและนาฬิกาธรรมชาติ ครรชิต มาลัยวงศ์ แปล
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2506, 202 หน้า.

Commins, Dorothy Berliner, Lullabies of the world, New York,
Random House, 1967, 266 p.p.

תמונה

อา...เอ้อ..ไปไหน..เหอ
 ทางไรไปลงมัน
 แฉ่นดินหมันดี
 มันเหอหมันไม่ลงหัว

✓ อา...เอ้อ. เดือนขึ้นเหอ
 น้ำเต้าพอทรามแกง
 หวงไว้นาน
 นางแม่หวงไว้อาไปไหน

อา...เอ้อ. ไก่แจ้. เหอ
 ชันหมากลอยน้ำเสีย
 ขอเงินขอทอง
 เอาไหรขอเมียละไก่แจ้

อา...เอ้อ ไปคอน เหอ
 พระพิงเสาดัง
 เข้าไปในห้อง
 หลังกามุงเปื่อง

✕ อา...เอ้อ ต้นพร้าว เหอ
 เก้ากิดสิบคิต
 สীগาพาวรของคันไป
 คันเหออย่ากิดกับสীগา

✓ อา...เอ้อ รักกัน เหอ
 ไม่เรื่ออีซ้าม
 โก้แล้วโก้เล่า
 นางงามนั่งโก้อยู่สุดเสียง

พาน้องไปกัน
 มันเหอหมันไม่ลงหัว
 แฉ่นดินหมันดี
 สาวย่านให้จ้ว...เอ้อ..เหอ..กิน

ขึ้นมาส่องแสง
 นางแม่หวงไว้อาไปไหน
 แม่โก้ (ภู) กลางบ้านหมันลึกไซ
 น้ำเต้าพอทราม...เอ้อ...เหอ...แกง

ว่ายนํ้าต่อเต้ามาขอเมีย
 เอาไหรขอเมียละไก่แจ้
 สักสองสามแลง
 ว่ายนํ้าหลบเร็น เอ้อ...เหอ..เปล่า.

ไปแลพระนอนและพระนั่ง
 หลังกามุงเปื่อง
 ไปแลพระทองแกทรงเครื่อง
 ทรงเครื่องคอกไม้...เอ้อ..เหอ..หวาง

คันพร้าวทางบิก
 คันเหออย่ากิดกับสীগา
 คันโค้สะไบของสীগามา
 ทำให้หัวควา...เอ้อ...เหอ...ผง.

รักกันกันทำนํ้า
 นางงามนั่งโก้อยู่สุดเสียง
 โก้ตั้งแต่เช้าจนหัวนึ่งเที่ยง
 เสียงแห่งเหมือนนก...เอ้อ..เหอ..เหวก.

ธ...เอื้อ ต้นหญ้า เหน
หนทางที่เข้าไปวังน้อง
คนเฒ่าเขาพลัดกันเมื่อตาย
เศร้าหมองเสียแล้วแก้วคู่ไขว

✓สา...เอ๋ เคือนขึ้น เทอ
รักกันแต่ในใจ
ตัวพี่เป็นนางโก๋ทอง
ไม่ให้ใครไปขอให้

สา... เออ... แอ่งนอน เหว
 เอาไปใส่คอกคอกหมอนทองไว้
 น้ำตาของน้องคือท่าฝน
 ร้องไห้รำลึกพี่บุญลือ

๘. อา...เอ๋...ค้นรัก เหน
ลูกเมียพี่ยัง
ลูกน้อยยังขวางโอบเต็มตัก
อย่าหวังเจ้ามาหลบบังอร

ธ...ไ้...ไปบ้านนอก เ
แม่หมายทำสาว
หีบผ้ามาม
จึงถามอี่งส์ักแก่ไหน

✓ สา..เอ๋..หรีบทอง เหน
ไมโรหรือว่าตัวน้องยาก
ไมโรหรือว่าตัวน้องชั่ว
มากหนามาหาตัวน้องไย

กิ่นตันหลญาปดอง
 เกร้าหมองเสียแล้วแก้วคู่ ใช่มั้ย
 โจมฉาฆมาพลักพี่เมื่อเป็น
 ไม่เห็นความแค้น เอ้อ...เหอ...น้อง

ขึ้นมาเต็มปลายไม้ไผ่
ไม่ให้ใครไปขอให้
ตัวน้องเป็นพวงดอกไม้
รักกันแต่ใน...เง้อ...เหอ...ใจ.

นอนกอดเบอนทองก็ร้องไห้
ร้องไห้รำลึกพี่มูฮือ
นวลเจาหนามนคนปลายชื่อ
ต่อเรือพี่มา...เออ...เหอ...ถึง.

ไปลวกไว้ใต้ถนนหนึ่ง
อย่าหวังเข้ามาเลยมึงจร
เมียรักยังขวางโอบยืบนอน
เมื่อก่อนพี่ยัง... เอ้อ... เหน... โอบ.

ไปแลโลกนอกไต่ราว
 อีงามจีง่สักแค่ไหน
 แลเห็นหัวมดอยู่ไรไร
 โลกสาวชาวนาน..เออ..เหอ..นกก

ลอยล่องเข้ามาหาหน้า
 มากหน้ามาหาตัวน้องโย
 ชุกชุมดังตัวไฉ่เมื่อใด
 ชุกใจเมื่อกาย...เออ...เฮอ...หลัง

ฮา...เอ้อ...ฝนตก เหนอ
พระศรีสุชนไปคล้องช้าง
ไม่ใช่ถูกรักของพระเอย
เอาเมียไปร้างไว้กลางหน

ฮา...เอ้อ...ลมพัด เหนอ
สงสารพระอภัย
โลกเขาทำกล
ไปเมืองลังกา

ฮา...เอ้อ...หมากอ่อน เหนอ
กินปนสะแนบ
ถ้าพี่รักน้อง
ไม่เสียลวคเงิน

ฮา...เอ้อ...ตนพรวา เหนอ
กาฝากหมั่นเข้ากลุ่ม
จาเหอพอนูโยปลก
พอนูโยโลกไคเสีย

ฮา...เอ้อ...ตนขามป้อม เหนอ
แม่ปล้ำทับปล้ำลอม
พอแตกโลกถึงสาย
ไว้นโลกเมื่อสุก

ฮา...เอ้อ...นาหว่า เหนอ
ไกลพอไคคั้งแม่
กลับชาติไปเกิดควนธานี
ไกลญาควงศ์และพงศา

ตกลงฉ่างฉ่าง
เอาเมียไปร้างไว้กลางหน
ไม่ใช่คู่เซยของพระองค์
ให้คนนินทา...เอ้อ...เหอ...เล่น

พัดมาไรไร
ไปเมืองลังกา
โลกมันตัวอสีเสนาหา
คิดตามวลลี เอ้อ...เหอ...ไป.

หย่อนลายสืบสืบ
ใบ้เสียลวคเงิน
ยากที่มีสองเข้ามาปน
น้องปนทองสักร้อย...เอ้อ...เหอ...ซัง

ตนพรวาทางหุ่ม
พอนูโยโลกไคเสีย
พอยอมเสียโลกเสียเมีย
พอไปหาเมีย...เอ้อ...เหอ...เอน.

เจ้าตนโลกขามป้อม
ไว้นโลกเมื่อสุก
หัวใจพี่ชายกลายเป็นทุกข์
ทุกข์ที่เท่าภูเขา...เอ้อ...เหอ...หลวง

นาหว่าหลังไพรไม่ใช่แก่
ไกลญาควงศ์และพงศา
ก็ปีเลาเหวไคกลับมา
ยากนักพอนูโย เอ้อ...เหอ...หัว.

สา..เอ๋อ..พี่ไปตรงเหอ
 เชอจกัให้น้องเราสักหน้า
 บังสิ่งหนึ่งเหลยพอใจดี
 เชอรวมฉ้านสักกัน

สา..เอ๋อ..พี่ไปเหอ
 ไปเชอสารเหนียว
 โลกโลกแพงแพง
 แหงคมลากพระ

✓ สา..เอ๋อ..ตนพรว..เหอ
 พี่จะบวชเป็นเณร
 น้ำค้างในเคียนหก
 สายน้อยอย่าเพิ่งเอาผิว

สา..เอ๋อ...ตื่นเช้า เหอ
 คดข้าวขันใส่ถาด
 กรวคน้ำอธิษฐาน
 พร้อมทั้งข้าวบาตรและข้าวบิณฑ์

สา..เอ๋อ..ไกขัน เหอ
 เก็บดอกไม้มาร้อย
 ข้างคันทรงพุดซ้อน
 พวงห้อยไว้สองแถว

สา..เอ๋อ..ไกขันเหอ
 ทรงขามนกคุกร่อง
 วันดีหรือไม่ดี
 โนราแองจอมขวัญ

น้องสั่งสักสิ่งพอหัวฉ่า
 เชอรวมฉ่าให้น้องเราสักกัน
 เชอหวิให้น้องสักสองอัน
 ไวกันเวลา..เอ๋อ..เหอ..ณ.

ไปบ้านห้วนอนสักเดียว
 แหงคมลากพระ
 อีแคงไม้ละ
 อย่าละสักที เอ๋อ เหอ...เดียว

ตนพรวตนมันเอน
 สาวน้อยอย่าเพิ่งเอาผิว
 หมันตกลงหว่างเขางัว
 ใ้พี่สักแต่เณร..เอ๋อ..เหอ..ถอน.

พระท่านมาป็นบาตร
 พร้อมทั้งข้าวบาตรและข้าวบิณฑ์
 ใ้รูปหงษ์นั่งคราญเขาไคยีน
 เชิญกินเด็กพูล..เอ๋อ..เหอ..หัว

เสียงขันมาห้อยห้อย
 พวงห้อยไว้สองแถว
 ข้างห้วนอนพวงนมแนว
 โปกานข้างบาน..เอ๋อ..เหอ..ห้อย

เสียงขันมาก็ก้อง
 โนราน้องจอมขวัญ
 มารว่าบ้านนี้สองสามวัน
 กลาวบทสุวรรณ..เอ๋อ..เหอ..หงส์

อา...เอ๋...นางโนรา เหอ
 อามน้ำกันใสระ
 นายพรานแลแดงจ้อง
 หังเจ็คนพี่น้อง

อา...เอ๋... ชีหมื่น เหอ
 เพื่อเขาไคเมียลัน
 ไคยิวก็พา
 ยังแต่ขวานน้อยผมสอก

✓ อา...เอ๋...บ้านนี้ เหอ
 มีสระอยู่หน้าบ้าน
 โลกสาวเก็บใหญ่ใหญ่
 หวงไว้ให้เกิดหัว

อา...เอ๋... คอกมลวิสัย เหอ
 น้องเก็บใส่ขัน
 บาวบาวบ้านน้อยยากใครหัด
 ที่เหลือนอกนั้นน้องร้อยไว้

✓ อา...เอ๋... น้ำไหล เหอ
 โลกท่านผู้ดีไม่มีศักดิ์
 คดขาวใสพลกหมา
 โยกรักน้องแล้วถอยหนี

อา...เอ๋... โปทาน เหอ
 ข้างคางมณฑน
 ถาจะเอาข้างน้อง
 ไม่เทเอาข้างไหนดี

บินมาชำระ
 หังเจ็คนพี่น้อง
 แฉบซาบซาบมองมอง
 ปองเอาคชสุคทอง...เอ๋... เหอ...เพื่อน

คราบสีหมื่นหมื่นกลิ่น
 ยังแต่ขวานน้อยผมสอก
 ไคหมาหมาพาไปกอด
 นอนกอดฟากเรือน เอ๋... เหอ... เปลา.

บ้านนี้เลื่องจ้าน
 ไซ่ท่านไม่ไปลกคอกบัว
 หวงไว้หาใครไม่ให้หัว
 ชายหน้าพระमार...เอ๋... เหอ...คร.

คอกมลวิสัยฐานัน
 ที่เหลือนอกนั้นน้องร้อยไว้
 แต่สมบัติดีเชื่อนั้นหาไม่
 คอกไม่น้องขอ...เอ๋... เหอ... เตียว.

หลากไหลมากล็กกล็ก
 โยกรักน้องแล้วถอยหนี
 เรียกพี่ยามาทันที่
 ผู้ดีไม่มี เอ๋... เหอ... กักดี

โพนานมีสองต้น
 ไม่เทเอาข้างไหนดี
 แต่ปีกดาบของข้างพี่
 เสียพี่ทั้งสอง...เอ๋... เหอ... ข้าง

อา.. เอ้อ.. น้องนอน เหว
 ขอไปซักกาทัพ
 จงมีโรคมีภัย
 ไปทัพเมืองกาหนี้

อา... เอ้อ ลูกสาว เหว
 หม่นลายผูกคอก
 น้ำฉีกคูกิไสหน้า
 ลงมาพายเรือแข่ง

อา.. เอ้อ เรือใหญ่ เหว
 อยาร่าเหลยนวน้อง
 พี่ชายมากหน้าหัวเรือไป
 เรือพี่อีลองไปสงขลา

อา.. เอ้อ.. ขึ้นสั่ม เหว
 โยนทุ้มลงในบ่อ
 ด้กบุงอยู่ข้างใต้
 ล่อจับปลาหางหงส์

อา.. เอ้อ.. ร้องเรือ เหว
 หม่นชนโลกอีแหมะ
 ท่าเรืออีแหมะเหอ
 ที่ไต่คนม่วงหวาน

✓ อา.. เอ้อ.. ไกเถื่อนเหอ
 โลกสาวคนชักร้าน
 แม่ฉวยโคค้ำขวาน
 นอนนานให้แม่ปลุก

น้องนอนให้หลับหลับ
 อยู่ที่นี่เมืองกาหนี้
 ขอไปจงใดก็
 สิบปีพอมมา... เอ้อ... เหว... เล้า.

ลูกสาวชาวเรือนอก
 ลงมาพายเรือแข่ง
 ไส้ตาให้รอนแรง
 แข่งเล่นโนเล... เอ้อ.. เหว.. หลวง

ชักใบขึ้นแล้วว่าอีลอง
 เรือพี่อีลองไปสงขลา
 ทรมวยนั่งกินแก้มำตา
 เคื่อนสีเคื่อนหำกึมา.. เอ้อ.. เหว.. ถึง

ขึ้นให้น้องสักสองสามข้อ
 ล่อจับปลาหางหงส์
 แหนงไน้อยู่ข้างบน
 พี่ชายเล.. เอ้อ.. เหว.. หลวง

ว่าอีเสือชมแพะ
 ที่ไต่คนม่วงหวาน
 หาไม้ฉำปิควาน
 ชนโลกวานอีแหมะ เอ้อ.. เหว.. แดง.. เหว

ชันเพื่อนคังหังบ้าน
 นอนนานให้แม่ปลุก
 แขนงวานเข้าคังพลุก
 โลกสาวชักร้าน.. เอ้อ.. เหว.. การ

ฮา..เอ้อ. โลกสาว เหน
 เที่ยมไก่อกับตัวจีน
 เปื้อไก่อกับตัวไทย
 นอนบนสาคเจ๊กชั้น

ฮา..เอ้อ พี่ไป เหน
 ทั้งสาคนอนหมอนเกย
 ผากไว้ไก่อนำสากสัวปลา
 ผากไว้ไกรเหลยนางนงนุช

ฮา..เอ้อ โยกเปด เหน
 เทโวเทวาทกเจ๊กองค์
 ลมพัดมาไม่ไธก้อง
 มาหมรัก้องก็ไม่หวย

ฮา..เอ้อ..เวเปด เหน
 อยู่วัดหมันไม่หนุก
 ฝ่าเหลืองที่แม่ยอมให้
 สีกออกไปหาเมีย

ฮา..เอ้อ. ไกเถื่อน เหน
 ยกขึ้นมั่งเก๊กหลา
 พอแม่เราหาไม่
 โอ้แม่ทราบบังอร

ฮา...เอ้อ. คันแบก เหน
 บ้านเมืองแค่อยูกับแต่แรก
 คนแต่ไทรแคก่อน
 หมันแปลกมาทุกสิ่ง

โลกสาวชาวเรินตีน
 นอนบนสาคเจ๊กชั้น
 นอนบนไหนดื่นนั้น
 โลกสาวชาวเริน..เอ้อ..เหน..ตีน

ผากแก้วแววไวไกรเหลย
 ผากไว้ไกรเหลยนางนงนุช
 ผากไว้ไกรเหลยสากสัวครุฑ
 สากสัวครุฑพี่พา..เอ้อ..เหน..ไป.

โศกไว้รองฟ้าป่าซี้ลม
 มาหมรัก้องก็ไม่หวย
 มาหมรัก้องอยู่รวบรวบ
 ต้องควยความรักเอ้อ..เหน..น้อง..

เวไปไศสมุก
 สีกออกไปหาเมีย
 เอาไปไว้ที่ไหนเสีย
 เสียชีหมันแม่ยอมให้..เอ้อ..เหน.

ชันเขื่อนไปทั้งป่า
 เจ้าแม่ทราบบังกร
 ไกรเหลยจะได้สั่งสอน
 นอนหลับเสียเลย...เอ้อ...เหน. เก็ด

ไม่เชื่อว่าคันแบก
 แปลกกันมาทุกสิ่ง
 ชายตามวอนหาหญิง
 หญิงวอนหาชาย...เอ้อ..เหน.

ฮา...เอ้อ. น้ำมาก เหน
 อีได้นั้นเมื่อย
 หักเวียนนามสะอึก
 ออย่าใครไคไปขอ

ฮา...เอ้อ. ลมพัด เหน
 ในอกของน้องเหมือนอีแตก
 ก้าเป็นชีพร้าน้ำเต้า
 ใครเลยจะเข้ามาลวงไร่(รู้)

ฮา...เอ้อ. ครีอน้อง เหน
 บุญของแม่เรายัง เอ้ย...
 บุญพอบุญแม่หาไม่...
 หอยสังข์อยู่ในรูปเงาะ

ฮา...เอ้อ ลมพัด เหน
 จุกบอในถ้ำ
 นิ้วมือนิ้วตีนของข้าคือเขียนขวัน
 อายนน้ำในแม่ขันแก้ว

ฮา...เอ้อ ครีอน้อง เหน
 หาคนทั้งเมือง
 สาวสาวมีอีกใจ
 คาวเรืองไปเอาจับแม่หม้าย

ฮา...เอ้อ..ครีอน้อง เหน
 เชิญนั่งลงให้ราบ
 เรียน นอ โม กอ ช้อ
 กราบน้องให้ถวนสักสามที

น้ำจรมรากสาธุ
 ออย่าใครไคไปขอ
 เอาตามอายครกแฉวนคอ
 หม่อมพ้อแยกให้เรา..เอ้อ..เหน.

พัดมาอยู่อกแวก
 ใครเลยจะเข้ามาลวงไร่
 จะผาให้พี่น้องชาวบ้านดู
 ในอกในทรงน้อง...เอ้อ...เหน.

น้องครีเอเจ้าหอยสังข์
 หอยสังข์อยู่ในรูปเงาะ
 หอยสังข์ถือไม้เท้าเหาะ
 เหาะเล่นกามเวหา...เอ้ย...เหน.

พัดมาอยู่เฉื่อยฉ่ำ
 อายนน้ำในแม่ขันแก้ว
 ฦสนั่นคือทองเขาหล่อแล้ว
 หล่อแล้วไม่พักแต่ง..เอ้อ..เหน ทรง.

น้องครีเอเจ้าดาวเรือง
 ดาวเรืองไปเอาจับแม่หม้าย
 รูปร่างโอโอพ้อหาไค
 จังไม่อายกับชาวม้าน. เอ้อ. เหน. เหน. เอ้ย.

ครีอกล้วยมั่งกลาแตกกาม
 กราบน้องให้ถวนสักสามที
 ฐ้างหรือพ้อเนื้อดี
 น้องจะชี้ตัว นอ ไร่ เอ้อ เหน. เหน.

อา..เอ๋.. นอนหลับ เหน
 คุณแม่เซ่อกทั้งสี่
 ยามอาบน้ำป้อนข้าว
 ช่วยพิทักษ์เลี้ยงรักษา

อา..เอ๋.. พี่ชาย เหน
 นานไปข้างเบื้องหน้า
 ไค้หยิกเล็บหมายมือ
 ดอกไม้จะมีเจ้าของ

อา..เอ๋.. ครีון้อง เหน
 ผัดแค้แบ่งแ่งไร
 จอดเรือที่หน้าท่า
 นางอุทัยร้องชายผักหม

อา..เอ๋ ครีון้อง เหน
 ห้างเจ้คองกล้งมา
 นายพรานเขาจับได้
 มาเล่นน้ำพระคงกาในสระสร้ง

อา..เอ๋ ครีון้อง เหน
 ไปเที่ยวเล่นไถชน
 นองสาวอยู่ข้างหลัง
 พี่เล่นนอกเมืองพารา

อา..เอ๋ ลมพัด เหน
 เชิญหยุดที่ไถกอน
 คอยเขาก็กี่ไม่เห็น
 นั่งถ้าไถเณรโนรา

นอนหลับให้คีคี
 ช่วยพิทักษ์เลี้ยงรักษา
 รักษาเจ้าวันละสามเวลา
 กำพราแม่คนเดียว..เอ๋.. เหน.

หมายดอกไม้ไว้กลางป่า
 ดอกไม้จะมีเจ้าของ
 แม่นแท้แหละหรือพอเนื้อทอง
 พระทองเพียว เอ๋..อยู่.. เหน

น้องเครือนางอุทัย
 นางอุทัยร้องชายผักหม
 นางฉันทารองรวม
 ผมเจ้าเหมือนมดคอง เอ๋.. เหน..เหย.

น้องเครือนางมโนราห์
 เล่นน้ำพระคงกาในสระสร้ง
 จะนำไปถวายแก่พระองค์
 หลงควยนายพรานป่า..เอ๋.. เหน.

น้องเครือเจ้ามรรคผล
 อยู่นอกเมืองพารา
 ชื่อสุวรรณมาลา
 น้องโศกาอาวรณ์ใจ..เอ๋.. เหน

พัดมาโถกยอดทองอ่อน
 ถ้าพี่เณรโนรา
 คอยเฝ้าก็ไม่เห็นมา
 นั่งถ้าไถไค้คอน..เอ๋.. เหน.

ฮา..เอ๋ เอียนอนเกิดน้องนอน เหน
 ความเจ็บความไ้หาไม่มี
 ไปฆ่าตายอยู่ใกล้
 ขวัญที่อร่ามเหลยน้อยเหย

ฮา..เอ๋ สาวน้อย เหน
 อยู่สวยหาเพื่อน
 ถ้าเป็นดอกไม้ดอกไม้
 บาวบาวชวนกันมาหน้าปรอ

ฮา..เอ๋ นกเขา เหน
 คนทำนาหล้า (ล่า)
 โทะนั๊กมันไม้ไ้
 โทะฟ้าโทะฝน

ฮา..เอ๋ ครีอน้อง เหน
 พี่ไม้ดักเจ้า
 เหตุไรนกเป้ล่า
 ดักนางนกเขา

ฮา..เอ๋. เวแปล เหน
 กินเหล้าเหมือนไฟ
 พอกินเหล้าแล้ว
 ใครให้ลูกสาว

ฮา..เอ๋..ครีอ้น , เหน
 หนทางที่ไปวัด
 สวดว่าให้ดังดัง
 ทัดช่อดอกพุ่มเรียง

สายสมรอรทัยสุดใจพี่
 ขวัญที่อร่ามเหลยน้อยเหย
 ไ้คุ่มชูช่อแลแม่มารมเซย
 เกิดมาเรามีกรรม..เอ๋..เหย

แมสาวน้อยแก้มเก้ส่อน
 บาวบาวชวนกันมาหน้าปรอ
 สาวจะหักให้คนละขอ
 ใจสาวมีขอเอ๋..เหอ..เคียว.

เกาะราวไม้หว่า
 โทะฟ้าโทะฝน
 เคื่อนอ้ายยกแล้วพ่อนามน
 โทะคนทำนา..เอ๋..เหอ..หล้า.

ครีอนางนกเป้ล่า
 ดักนางนกเขา
 มาเข้าบ่วงเรา
 นกเป้ล่ามาหลอยตาย..เอ๋..เหอ.

เวแล้วเวไล
 ใครให้ลูกสาว
 พากันโหขาว
 เจ้าบาวชี้เมาเหล้า..เอ๋..เหอ.

ครีอว่าทนบ้านหัก
 ทัดช่อดอกพุ่มเรียง
 น้องท่านขอพียงเอาแก่เสียง
 เสียงหวานเหมือนน้ำผึ้ง..เอ๋..เหอ.

อา..เอ้อ..ยามเที่ยงเหอ
 หวีนมไหมเรียงเส้น
 หักสี่คอกห้าคอก
 หูหักคอกคังงา

อา..เอ้อ.. กรือน้องเหอ
 ดูกุสูกแดงทั้งสวน
 ใครใครเข้าไปเก็บ
 มีงูร้ายเสื่อร้าย

อา..เอ้อ.. กรือนางแม่เหอ
 เอาไปซื้อเรือมาค
 เรือใหญ่มีอยู่หลาย
 ไปแข่งกับเรือหลันตัน

อา..เอ้อ.. กรือน้อง เหอ
 หมันไคฉัวเป็นเหมียน
 ผักหญ้าไม่ใช่หา
 เมียนังเขียนแต่เล็บ

อา..เอ้อ กรือน้องเหอ
 ไหลทวนห้วยทวนบาง
 เช็ดหน้าฉางลิมเสีย
 ไหลทวนชาวปะนัง

อา..เอ้อ.. กรือนาง เหอ
 บินสูงเทียมเมฆ
 ขนหมันลายลาย
 คามคอกเกสร

พาเจ้าเนื้อเกลี้ยงไปเที่ยวเล่น
 หูหักคอกคังงา
 ให้เรามั่งเกิดหว่า
 หอมทุ่งวังเวงใจ เอ้อ เหอ..

น้องกรือทนม่วงคราวญ
 มีงูร้ายเสื่อร้าย
 ผักถั่วคอกคอกไม้
 อยู่ใต้ม่วงคราวญสุก..เอ้อ.. เหอ.

แม่ซอต่างสักบาท
 ไปแข่งกับเรือหลันตัน
 เรือ่น้อยมีอยู่ทั้งห้าพัน
 รบกันของเลใหญ่ เอ้อ..เหอ.

กรือวนโกโรงตีนเทียน
 เมียนังเขียนแต่เล็บ
 กุ้งปลาไม่ใช่เก็บ
 เก็บของกำนัลฉัว...เอ้อ..เหอ

กรือน้ำทวมรากโกงกาง
 ทวมชาวนานปะนัง
 เมียโละน้องลิมสั่ง
 ลิมสั่งโละเมียเสีย..เอ้อ..เหอ.

กรือนางนกเหวก
 กามคอกเกสร
 ยกไว้ท่าหมอน
 ขนอ่อนเหมือนนางนกเหวก..เอ้อ..เหอ

ฮา...เอ้อ ว่างข้าง เหน
 ว่างข้างแถวหลายคำ
 ว่างพระโพธิสัตว์
 กินแตรสเหอน้ำอ้อย

ฮา...เอ้อ โกงเดือน เหน
 เห็นขุนนางเบรี
 หยิบเอาหมอนทองมาแอมข้าง
 นอนหลับปานี้ไม่ฟื้นตัว

ฮา...เอ้อ..ไปไชยา เหน
 มีโหนดการ้อง
 โกรทเคยช่วยณะ
 มีโพธิ์ทองต้นคำ

ฮา...เอ้อ...ฟ้าลั่น เหน
 สองมือพิ้วมาหาโฉม
 ฟ้าเหอหมันลั่นอยู่ตรงไหน
 สองหูพิ้งแต่เสียงฟ้า

ฮา...เอ้อ...ฝนตก เหน
 กางชิงไปรับแม่
 แม่เขาทั้งหมดกางร่ม
 แม่เหอแถมกลางฝน

ฮา...เอ้อ...น้ำเชี่ยว เหน
 อยาลงเล่นน้ำนัก
 เมื่อเขมเข้
 น้ำเหอจะพาเจ้าไป

ว่างข้างมาจำจำ
 ตามหลังแม่มากินน้ำอ้อย
 พรัดหอพรัดแบมาแถมอ้อย
 ทางนมพระมารดา...เอ้อ...เหอ

ชันเพื่อนทั้งบ้านบุรี
 นอนหลับปานี้ไม่ฟื้นตัว
 ฉายาเอวบางนี้กว่าผิว
 ผิวหนีเมื่อยามศึก...เอ้อ...เหอ

ไปแลหลาเก่าห้อง
 มีโพธิ์ทองต้นคำ
 โกรทเคยช่วยน้ำ
 โกรทเคยช่วยน้ำนอง...เอ้อ...เหอ.ไป.

ลันมาโกรมโกรม
 สองหูพิ้งแต่เสียงฟ้า
 หัวใจของพี่เหอเพื่อนดีบ้า
 เป็นบ้าวังเวงใจ...เอ้อ...เหอ.

ฝนตกมาแม่แซ
 บบของเรามากกลางฝน
 แม่เรากางชิงใบมน
 ตกหนนหนทางเดิน...เอ้อ...เหอ.

ไหลเชี่ยวมาคลักคลัก
 น้ำเหอจะพาเจ้าไป
 จะเล่าความไว้วางใจ
 คอโคเจ้ามาเล่า...เอ้อ...เหอ.

ฮา...เอ้อ...พี่ไป เหนอ
 พรักพ่อพรักแม่
 หันหน้าไปเห็นพี่ขุนทอง
 พรักญาติวงศ์และพงศา

ฮา...เอ้อ...พี่ไป เหนอ
 พี่ขึ้นเขาและลงห้วย
 ป่าคั่นน้องปวดช้า
 ตัวน้องไม่อาจจะเดินตาม

ฮา...เอ้อ...จำปา เหนอ
 ยุคขึ้นที่ชายหลัง
 โน้โหระเหวอน้อง
 ลอพริ้มพริ้มพรายพราย

ฮา...เอ้อ...ดาวเรือง เหนอ
 ดอกโพตานบานอยู่ถ้ำ
 พี่มูญน้อยขอยไม่ถึง
 เหาะเหินเดินมาด้วยความรัก

ฮา...เอ้อ...พี่ไป เหนอ
 ไม่ได้จับหนพินนา
 รางกินหญ้าอ่อนนอนน้ำใส
 ไม่ได้ทอดพางให้รางเรากินเลย

✓ ฮา...เอ้อ...โกสิน เหนอ
 เกรียมลับมีคความแก้ว
 ศิวโธว์ร่าร้องว่า
 ไร่เสียดคอกโก

หนองบัวคนอะไรไปใช้แค
 พรักญาติวงศ์และพงศา
 ไม่เหมือนเห็นหน้าน้องทั้งสองรา
 มากหน้าไปเมืองไกล...เอ้อ...เหนอ

พี่พาน้องไปค้าย
 ตัวน้องไม่อาจจะเดินตาม
 เลือดคำเหมือนน้ำกราม
 พระโสมรูปงามของน้อง...เอ้อ...เหนอ.

หักลอบมาทั้งกิ่ง
 ลอพริ้มพริ้มพรายพราย
 จำปาลองลวยเหวชราย
 ยุคขึ้นที่ชายหลัง...เอ้อ...เหนอ.

ลอบมาทางเมืองฟ้า
 เหาะเหินเดินมาด้วยความรัก
 ขึ้นนั่งรำวงที่ปางหัก
 หยิบไค้ชายหัก...เอ้อ...เหนอ.

ปากจางวางไพรไว้ในป่า
 ไม่ได้ทอดหญ้าทอดพางให้รางเรากินเลย
 ลืมไพรเสียแล้วแก้วชาเอ๋ย
 ออกเอ๋ยเรามีกรรม...เอ้อ...เหนอ..

เสียงขันทมาแจ้วแจ้ว
 ไร่เสียดคอกโก
 อีเสียดคอกชาธุระไพร
 โกสินไม่ทันรู้...เอ้อ...เหนอ.

ฮา...เอ้อ...สุดจิตสุดใจ เหนอ
 แม่นวลละอองทองทั้งแท่น
 หัวใจเรายู่ทุกวันเหมือนขวัญข้าว

แม่นแท่นหรืออย่าถือความ

ฮา...เอ้อ...มีกรรม เหนอ
 บาปกุ้งบาปปลาน้องไม่เคยทำ
 ซาตินี้ตัวน้องมาหลงเกิด
 ขอบพบพี่ชายกายภาคหน้า

ฮา...เอ้อ...แก่นใจ เหนอ
 ลำคำเท่าเสาอิง
 ขึ้นบกน้องสากสั่วเสื่อ
 จะเอาหลังไปพึ่งที่ไหนได้

ฮา...เอ้อ...นกเขาโทน เหนอ
 เกาะอยู่ปลายไม้ไผ่พุก
 วันนี้น้ำเขาระไรเลย
 ชนยั่วพี่ชายไม่เว้นวัน

ฮา...เอ้อ...นกอินทรี...เหนอ
 ปากหางเถายาวรี
 ยกปีกกางขึ้นบิน
 คายข้างสารทวิใหญ่

ฮา...เอ้อ...ฟ้าสิ้น เหนอ
 พระศรีสุชนไปรบศึก
 กาหนดมขจรศร้อย
 นำนิกถึงนางโนรา

ไกรว่าสิ่งใดสุดใจแก่น
 แม่นแท่นหรืออย่าถือความ
 ใครเล่าเหลยหนาเอามาเกล้าเข้า
 ค่ายหนาม
 อย่าตามปากคนพูด...เอ้อ...เหนอ

สองราเรามีกรรม
 ขอบพบพี่ชายกายภาคหน้า
 หยาเบียดเสียดเกิดพอเล็กฟ้า
 ถานองของหวน...เอ้อ...เหนอ

หนามไผมาของน้องทั้งกิ่ง
 เอาหลังไปพึ่งที่ไหนได้
 ลงเรือของสากสั่วเขร้าย
 ขึ้นไม้วางมือเปล่า...เอ้อ...เหนอ

ปานี้ยังไม่โอนถูก
 ชนยั่วพี่ชายไม่เว้นวัน
 ปานี้แล้วยังไปไคยินเสียดชน
 คำแล้วมารังเอง...เอ้อ...เหนอ

เจ้าพ่อนกอินทรี
 คายข้างสารทวิใหญ่
 แขนคินหนันเทือนอยู่หวาคไหว
 เหาะไปบนเวหา...เอ้อ...เหนอ

เสียดสิ้นบาก็กึก
 นำนิกถึงนางโนรา
 ไม่นิกเท่าก้วยเคยเกมา
 เป็นบ่าววังเวงใจ...เอ้อ...เหนอ

ฮา...เออ...ฟ้าสิ้นเหอ
 พี่ชายก็อยู่ไม่ได้นาน
 คึกคึกขึ้นมาไม่น่าไป
 คำนึงถึงฟ้ามันสิ้นกรวญ

ฮา...เออ...ฝนตก เหอ
 ปลาซ่อนตัวเล็ก
 ตัวหนึ่งเกล็ดคนหมื่นคำ
 วายน้ำมาตีแปลง

ฮา...เออ...ครีון้อง เหอ
 ต่างคนต่างก็หวัง
 แค้นใจแม่นางคงคา
 ต่างคนหวังใจจะไครวิค

ฮา...เออ...ลำพูน้อย เหอ
 ถ้าไม่ใช่เกล็ดโก่งของพี่ชาย
 ถ้าเป็นเกล็ดโก่งของพี่ชาย
 อยู่รวมกันฟ้าดิน

ฮา...เออ...นกเขา เหอ
 มาเกาะอยู่ปลายหว่า
 เอานกตีนเข้ามาล่อ
 พี่หมายว่าจะทำกรงขัง

ฮา...เออ...พลูหมื่น เหอ
 ลักพอแตกหัวตูม
 ถ้าพ่อแม่เรายัง
 คนเหอมาขอไม้ชาคสาย

สิ้นมาแถบอีสาน
 นึกสงสารแต่ฟ้ามันสิ้นกรวญ
 นึกสงสารขอลือใจอยู่แต่สวน
 น้ำนึกถึงนวลน้อง...เออ...เหอ.

ตกลงมาตึกเล็ก
 วายน้ำมาตีแปลง
 ตัวหนึ่งเกล็ดคนหมื่นดวง
 เกล็ดแดงเหมือนข้อมครู้ง...เออ...เหอ.

กรือปลาเพียงทองดองในฝั่ง
 หวังใจจะไครวิค
 กว้างลึกหนักหนาปองไม่คิด
 วิคเอาเพี้ยนของน้อง...เหอ.

หึงหอยมาเกาะอยู่เรียงราย
 ขอให้ไกลเหมือนฟ้ากับดิน
 ขอให้เหมือนลูกจันทน์กับลูกอิน
 รวมวันร่วงวอจุก...เออ...เหอ.

เจ้าในนกเขาขวา
 พี่หมายจะทำกรงขัง
 เอานกคอเข้ามาตั้ง
 ขังน้องนางนกเขา ชม...เหอ.

พลูหมื่นสองคางพุ่ม
 คนเหอมาขอไม้ชาคสาย
 พอหวังได้เก็บให้
 พลูหมื่นสองคางพุ่ม...เออ...เหอ.

๑๐...เอ๋...อ้อยคำ เทอ
 รูปหงส์พระทรงเหมือน
 ได้เกิดมาเป็นชาย
 หนังสือไม่เรียนแต่สักตัว

๑๐...เอ๋...วอรวงศ์ เทอ
 ดอกแหวนดอกทิ้งลง
 พอแม่มอบยกลูก
 วอรวงศ์ราชา

๑๐...เอ๋...นางมณฑุ เทอ
 ยาแฝดเจ้ากลุ่มในดวงจิต
 ยาแฝดเจ้ากลุ่มในดวงตา
 เมาเมียน้อยแม่มวยช้าง

๑๐...เอ๋...พรวัวเจ้า เทอ
 เจ้าลูกชุกชุกยาก
 หากไทรโรงงามเจ้ามพ
 มานี้वलน้องพี่ชอถาม

๑๐...เอ๋...กรื่อน้อง เทอ
 พี่มาหอมเหนื่อยเหนื่อย
 ทั้งสองเปียสามเปีย
 หรือไม่ชุ่มน้ำให้เพื่อน

๑๐...เอ๋...ลูกพรวัว เทอ
 ข้างหญิงเกิดปีเถาะ
 ข้างหญิงขามฐนัง
 ปีเถาะกับปีชวด

มีสองลำวนเมียน
 หนังสือไม่เรียนแต่สักตัว
 หากมีความอายมั่งหรือขอหลหัว
 รูปหงส์พระทรงเหมือน... เทอ.

พอหนอรวงศ์
 หนอรอรวงศ์ราชา
 ให้ทานท้าวภูสา
 หน้าตาเหมือนนางเคียน... เทอ.

เขาเล่ากันว่าเมามิตร
 พระองค์ไม่คิดถึงหน้าหลัง
 ขั้บองค์สุริยาออกจากวัง
 บาคลังควยเพนนาง... เทอ.

พรวัวทางหมันทางตาก
 มานี้น้องพี่ชอถาม
 ไท่นวไครมาขอเจ้าพลางาม
 หากไทรโรงงามตาก... เทอ.

กรือนางพรวัวทางเลื้อย
 หรือไม่ชุ่มน้ำให้เพื่อน
 ไม่เหมือนเปียที่เปียแต่ก่อน
 บังอรมาพันไป... เทอ

ลูกพรวัวรอกหมันเจาะ
 ข้างชายเกิดปีชวด
 ข้างชายขั้ฐนอนนาน
 นานนานคอยพบกัน... เทอ

ฮา...เอ๋...หมากอ่อน เหน
 ฟ้องน้ำป่าเขายังคื
 กับเราไปขอเขาไม่ให้
 ยากนางเทวีให้คนเิน

ฮา...เอ๋...หมากอ่อน เหน
 ูชาว่าพี่ไปมีเมียใหม่
 ชางแล่นอยายุ่งหาง
 หน้าบไม่ควรรจะหึงสา

ฮา...เอ๋...ผนตก เหน
 ไม่ไ่ก่อกหม่ม
 ถ้าพี่ได้เป็นชาง
 แรกพุ่มขึ้นมากกลางกอ

ฮา...เอ๋...โกชัน เหน
 ฉวยได้เบคเท่าหีด
 อนิจจาพอรุนทอง
 ไ้มาเชื่ยคกอไก

ฮา...เอ๋...มูสัง เหน
 มาชาบชาบมองมอง
 คีนถึบปากหมันกัก
 อีกินหนูนทองน้องให้ไ้

ผ่านน้ำแล่นลงทั้งสี่
 ยกนางเทวีให้คนเิน
 เขาว่าพี่ชายเราทางเิน
 กับเราเขาเินเสีย...เหน.

ผ่านน้ำแล่นลงในคลองใน
 หน้าบไม่ควรรจะหึงสา
 ไม่ใช่ที่ทางนางกานดา
 พลายทองหายบ่าหลมบงาเข้าโรง
 ...เอ๋...เหน..เอง.

ตกลงมาคุ่มคุ่ม
 แรกพุ่มขึ้นมากกลางกอ
 จะเข้าไปง้างเอาสีกหน่อ
 สองหน่อเรียงเรียง...เอ๋...เหน.

โกชันมากรีดกรีด
 จะมาเชื่ยคกอไก
 ถ้าเรื่ยคคองให้เลื่ยคไหล
 เลื่ยคไหลตามคณ...เอ๋...เหน/เมค.

มูสังหมันลายปล่อง
 อีกินหนูนทองน้องให้ไ้
 ยางเหนหมันรักเอวหนวดไ้
 ทำให้แมงโรม...เอ๋...เหน..คอม.

ฮา...เอ๋...ขึ้นเขา เหน
ทำบ่วงให้กว้างขวาง
เรียบมวาวจำจำ
กลองข้างในภูเขาเขียว

ฮา...เอ๋...กันยาง เหน
พี่หมายเอาไว้นแล้ว
ได้เหล่ายาสักจอก
ตัดไว้ทำเรือเซ

ฮา...เอ๋...พี่ไป เหน
ชานักสักรสามเดือนหา
เชิญน้องเจ้าคอบถ้ำ
พี่จักกลับมาหาโฉมศรี

ฮา...เอ๋...ต้นโค เหน
เจ้าอย่าไปลกท่านด้ง
ยามท่านไปสงขลา
อย่าให้ชาววังเขาฉวยคอก

ฮา...เอ๋...ยามเย็น เหน
น้องหมี่สีคอกดำ
ถ้าพี่ได้เป็นฝน
ตกลงมารดยา

ฮา...เอ๋...ฝนตก เหน
ในใจของน้องเหมือนทุ่งเตน
ตื่นได้แต่แรกโกนขน
ความฝันไม่เว้นสักเวลา

ไปตัดหวายเลามาคล้องข้าง
คล้องข้างในภูเขาเขียว
พลายคำของน้องตัวเดียว
ตัวเดียวอ้ายพลาย...เอ๋...เหน...คำ,

คันยางจาวไม่แกล้ว
ตัดไว้ทำเรือเซ
ไปบอกหัวเมืองนายเท
ลองเล่นตามเล...เอ๋...เหน. หวง

ไม่แซเท่าใดพี่กลับมา
พี่จักกลับมาหาโฉมศรี
ดิมแดงกาษาไว้ถ้าพี่
ไม่ซาพี่มา...เอ๋...เหน. ถึง

เป็นรมโพทองหน้าวัง
อย่าให้ชาววังเขาฉวยคอก
ให้กเถือตราเข้ามาบอก
คอกโคหน้าวังท่าน...เอ๋...เหน.

หวันเป็นมายำย่า
ไปศักน้ำรดยา
จะตกลงในของสองสามท่า
ให้เย็นทั้งวันน้อง...เอ๋...

ฝนพรัดหนักตกไม่วายวัน
ความฝันไม่เว้นสักเวลา
ไปแก้ความฝันกับพระมารดา
พี่ของน้องยากนเดียว...เอ๋...เหน.

อา...เอ้อ...พระรต เหน
 เหลียวหลังมาสั่งน้อง
 ฉวยไค้แม่กำพดกับหอยา
 น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล

อา..เอ้อ เชิญนอนเถิดเจ้านอน
 ปิจจาลอปีน
 มีข้าวเราหูก
 ทานผู้มีบุญจะออกมา

อา..เอ้อ..ไปครั้ง เหน
 ไปแล้วพี่มาเล่า
 ทำไร่บ้านคาไว้
 พี่เจ้าอย่าอยู่ให้นานนัก

อา..เอ้อ..นกเขาใหญ่ เหน
 เชิญหลบไปเร็นเสียเถิดเจ้า
 ระวังเสียเถิดเจ้าระวัง
 มารบกับข่านกบักปี

อา..เอ้อ..กาา เหน
 สองหลักสามหลักชักใบ
 น้ำร้อนและก้อนเส้า
 นาวาคลาไคลไปหนองบัว

อา..เอ้อ..นางโนรา เหน
 จีบเกาะต้นไทรใหญ่
 เชิญอยู่ไปเถิดพี่ผ่านเกล้า
 สักความพระศรีสุชน

กำสรคเมื่อจะออกไปจากห้อง
 น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล
 ขึ้นทรงม้าพาเหาะไป
 ริ่งริ่งไรโรเหาะไปเป็นเวลา...เอ้อ..เหน.

หว่างเมืองก่อนเราไม่ขุน
 ทานผู้มีบุญจะออกมา
 พี่หน้าเราทุกข์เป็นหมักหนา
 คนทั้งพาราอยู่ไต้ร่มโพธิ์..เอ้อ..เหน.เดียว.

น้องสั่งสักคำนะพี่เจ้า
 พี่เจ้าอย่าอยู่ให้นานนัก
 ควายเหนจะเขามากินผัก
 ผักล่าหาเครือ..เอ้อ..เหน..เ็น

ขึ้นไปจะขุนกเขา
 มารบกับข่านกบักปี
 ส่วนหนักรองวังหาไม่มี
 ตัวเดียวเป็ดียวดี..เอ้อ..เหน..เถิด.

ลงน่านาวาคลาไคล
 นาวาคลาไคลไปหนองบัว
 เชิญหลบมาเล่าขอทูลหัว
 ทูลหัวนั่งร้อง เอ้อ..เหน..ให้.

ฉายาบินหนีแม่ชัวไป
 สักความสามัคคีสุชน
 น้องขอลาฝ่าเท้าไปเมืองบน
 ลาน้องไว้คนเดียว..เอ้อ..เหน

๑๘. เอ้อ พระอยู่วัดบ้านเลิง เหนอ
 เขาถือว่าคุณสงฆ์เที่ยวท่อง
 พระยายมทานจะถาม
 ยกมาแต่บาลีคัมภีร์ไหน

๑๙. เอ้อ..นางยักษิณี เหนอ
 รูปงามชมกรามกรรติด
 แล่นขามห้วยขามหนอง
 วิ่งเล่นตามลูกชาย

๒๐. เอ้อ..เหอ เจริญนอนเด็กน้อยนอน
 ฟันงัดงัดในบ
 หลับเด็กเล็กยอดแสน
 หลับไปในเปลผ้า
 ออย่าตระหนกกระทกตัว
 แม่เซออย่าหลอกหลอน
 หลับไปเร่งหลับไป
 ตางพักตร์รักษาแก้ว
 จริงหนอวรานอา

๒๑. เอ้อ..พระสังข์ เหนอ
 ภูษาเกลียดคนาวั
 ใครเหลยจะขอพระสังข์ดี
 พระสังข์ไคละแม่เอาไว

๒๒. เอ้อ..นางรจนา เหนอ
 พ่อแม่จะหาให้
 ไปเลือกเอาอายเงาะ
 แม่ช่างไม่ชอบใจ

ละเลิงเสียแล้วพ่อขุนอก
 ทานยกมาแต่บาลีคัมภีร์ไหน
 โฉมงามจะแก้ประการใด
 นิควินัยเกิดพระสงฆ์..เอ้อ..เหอ

๒๓. รื่อนางพันธุรัต
 วิ่งไปตามลูกชาย
 อีเอาสังข์ทองแม่ให้ไค
 ไปตามภูเขา..เอ้อ..เหอ..ใหญ่.

๒๔. บังอรแม่ไม่หลับใจ
 โอนะเวณะนาตา
 แม่ชักเวกักรองชา
 แม่จะอาให้เจ้านอน
 ทูลหัวแม่อายาสะทอน
 เจริญเจ้านอนให้เต็มกา
 เมดินและไทรสุคใจอา
 เน็นนานแล้วจิริงมา
 ทรงพระวชิใหญ่อาจง

๒๕. ไคยีนเชื่อว่าพระสังข์
 พระสังข์ไคละแม่เอาไว
 แม่ตั้งใจฝักนี้ฝักไค
 ใครจากนี้แม่ลง..เอ้อ..เหอ..หลุม.

๒๖. แม่ช่างหาช่างไค
 แม่ช่างไม่ชอบใจ
 พันขาวเสยาะอายเกาะไฟ
 ไปให้หลวงยาย..เอ้อ..เหอ..เงาะ.

อา..เอ๋..นางโนราเหอ
 อาน้ำในสระศรี
 นายพรานจ้องแลเห็น
 หึงเจ้าคนพี่น้อง
 โหม่พี่ทั้งหกคน
 กล้องไค้แตนางโนรา

อา..เอ๋..น้ำมาก เหอ
 ฉีกช่องจ้องมองดู
 เกิดเจ้าทั้งหกและช่างมา
 เกิดภูเขารุ่งเรืองเขาทอง
 ใหญ่กกรองเมืองไกรลาศ

อา..เอ๋..ไปสงขลา เหอ
 ถ้าพี่นิมิตศรัทธาเป็นนก
 เป็นเรือหรือเป็นไร
 เป็นหนอยู่เตงอน

อา..เอ๋..พี่ร่วงห้อง เหอ
 ถ้าเงินทองของน้องยัง
 สายเคี้ยงพาคณะที่นารัก
 ไม่ให้รอยช้ำไปตกไกล

อา..เอ๋..ธมดาว เหอ
 ดาวเข้ดาวเหรา
 ดาวเหอดวงดาวรุ่ง
 ดาวแอกแยกฟ้าดาวคันไถ

นางโนรานารี
 หึงเจ้าคนพี่น้อง
 ไข่นากบาสลงคลอง
 กล้องไค้แตนางโนรา
 ชื่นร่วยอยู่บนเวหา
 พรานป่าหมันพา เอ๋..เหอ..ไป.

ทวมรากสาธุ
 เห็นปลายลำพูเมืองไกรลาศ
 เกิดนางโนราผู้เป็นน้อง
 ลอยล่องอยู่ในมปราสาท
 หลาดแม่ไปเมืองไกล..เอ๋..เหอ

ลาไปอำมาน้ำตาตก
 พี่บินไปตกในที่นอน
 พี่จะเข้าไปไซ้ที่ไค้หมอน
 ไปสู่ที่นอน..เอ๋..เหอ..น้อง.

เข้มาบอกน้องว่าไปตรัง
 ไม่ให้รอยช้ำไค้ตกไกล
 ค้างแต่นางนุชกั๊ย
 ถอไค้พี่มา เอ๋..เหอ..ถึง.

แห้วพรารเสียหมคทั้งท้องฟ้า
 ดาวแอกแยกฟ้าดาวคันไถ
 สองหน่วยพวยพุ่งรุ่งมาไรไร
 เอาไหรมาเทียม..เอ๋..เหอ..ดาว.

ฮา..เว้อ..หวันขึ้น เหอ
 เก้าปีสิบปีน้องเป็นหมาย
 เก้ากนสิบคนเขามาขอ
 น้องคอยถาชายมาแตกรง

ฮา..เอ้อ..พี่ร่วมห้อง เหอ
 น้องไม่สู้กินเขาง่ายง่าย
 น้องไม่สู้กินเขาแปลกแปลก
 ตัวน้องนี้ไซร้ไม่ไซ้ไทย

ฮา..เอ้อ..พูดจาเหลวแหละ เหอ
 พูดจากับโลกอายชี้ทก
 น้องไม่รู้เหลวว่าถูกหมา
 ทำให้น้องตกกลางหน

ฮา..เว้อ..แก่นใจ เหอ
 บึงไถไปยิงแล้ง
 ก้มแลหัวหมกชี้คใจ
 แตกแหงเหมือนรอยตีนนก

ฮา..เอ้อ..ขานมัน เหอ
 ใครรู้ใครได้เห็น
 พระเพลิงซาเอยทั้งเจ็ดกอง
 ว่าน้องคิดออกนอกใจชาย

ฮา..เอ้อ..ลูกสาวใคร เหอ
 แลช่างเดินชางนาค
 พิศวรสงสัยนางน้องแก้ว
 ลำเວກັບລ່າວ
 จะมีคู่เสียแล้วไซ้หมิงหนา

พุ่งขึ้นมาย้าย่าย
 น้องคอยถาชายมาแตกรง
 ผมหอมไม่เอาหัวใจจง
 หนาน้องเหมือนนาง..เอ้อ..เหอ..เคื่อน

ชวนน้องให้กินไกตาย
 ตัวน้องนี้ไซร้ไม่ไซ้ไทย
 ตัวน้องเป็นแขกมาแต่ไพร
 ตายลงไม่ใคร..เอ้อ..เหอ..คัง

เหมือนหนึ่งถูกแพไว้กับกก
 ทำให้น้องตกกลางหน
 น้องนี้สัญญาว่าถูกคน
 ใ้หน้องพลอยวน..เอ้อ..เหอ..ตาม.

แก่นใจไถนาดินแห้ง
 แตกแหงเหมือนรอยตีนนก
 ก้มแกก้นไถก็ชี้ดอก
 ชัดอกน้องพูด..เอ้อ..เหอ..ถึง.

หมันพันด้วยย่านเอ็น
 ว่าน้องคิดออกนอกใจชาย
 มาเขาอกน้องเสียให้ตาย
 พระเพลิงอย่าไว้..เอ้อ..เหอ..เอย.

สาวเดินมาหน้าอาด
 ลูกสาวคากาชาย
 จะมีคู่เสียแล้วไซ้หมิงหนา
 ฝั่งตกแต่เกลื่อนขุมมาลา
 หนาน้องเหมือนนาง..เอ้อเหอ..เคื่อน.

ฮา..เอ้อ..วิคฤหา เหอ
 บาวน้อยเขาลูกหลวง
 ใครเหลยจะมาตอติค
 ไม่จากที่ไปไกลที่มา

ฮา..เอ้อ..เสภา เหอ
 พี่น้องข้าทั้งหน้าทั้งหลัง
 ถ้าพี่ไม่ค้อย้าอยู่เรือน
 พี่แล้วอย่าเอาไปนินทา

ฮา..เอ้อ..นางศุภร่า เหอ
 เกิดลูกไว้ในกำ
 นอนเด็กพอลูกแก้ว
 นอนเด็กลูกแมนอน
 กล่อมวันพอขวัญอ่อน

ฮา..เอ้อ..โคร่า เหอ
 เกิดลูกไว้ในกำ
 นอนหลับเสียเด็กลูกแก้ว
 โลกโคร่าบังอร
 เป็นกรรมของแม่แล้ว
 ตาคำคำกำพรา

ฮา..เอ้อ..นกเขา เหอ
 พ่อแม่เขาอยู่พูก
 ผนตกฟ้าก็ร้อง
 พาลูกไปพุ่มไฉ่นาง

วิคมีต้นยาร่วง
 ไม่จากที่ไปไกลที่มา
 ลูกคินยัสมภารท่านกุหา
 กุหาเมีย..เอ้อ..เหอ..ร่วง.

ปักปากกล่าวว่าให้ทานพี่
 พี่แล้วอย่าเอาไปนินทา
 เข้าไปในเรือนจะคี่หว่า
 ขี้ร้องเสภา..เอ้อ..เหอ..เลน.

ชาวแม่นางศุภร่า
 คำคำอีราให้ลูกนอน
 หวันขายบายแล้วแมลาถอน
 เจ้าทราบบังอรอยู่ช่า
 กล่อมเจ้าให้นอน..เอ้อ..เหอ..หลับ.

ชาวแม่นางโคร่า
 คำคำโยกเปลย้าราให้นอน
 แม่ชาเจ้าแล้วลาไปก่อน
 เจ้าอย่าเศร้าโศกา
 มาเกิดลูกแก้วในภพ
 หลับแล้วแมลา..เอ้อ..เหอ..ไป.

จับเกาะราวไม้พูก
 พาลูกไปพุ่มไฉ่นาง
 ไม่เห็นหนาน้องทองร้อยรัง
 นั่งกินแต่น้ำ..เอ้อ..เหอ..กา.

ฮา..เอ๋อ..นกแอ่น เหนอ
 บินไต่สูงบินแสน
 ก็เมहनให้ตาย
 ทำรังเกาะสี่และเกาะห้า

ฮา..เอ๋อ..คนกล้วย เหนอ
 ขอหมอยามีบาป
 เข้าไปนั่งแค้น
 เมียเหอนั้นแกยิงหวาฉัว

ฮา..เอ๋อ..ปลูกรัก เหนอ
 ข้างปลายยอดรักเรา
 เต็มยอดเสียให้หก
 ข้างโคนไปรักคนอื่น

ฮา..เอ๋อ..พาโหม เหนอ
 ขึ้นโหมมาโรมโรม
 อดสำรว้งน้อง
 ยอดสาเรียวสาเร

ฮา..เอ๋อ..เชื้อเปราะ เหนอ
 ร่องเรือไม่เพราะ
 ไม่พักกว่าซาเหอ
 ทองเสาะหาแม่เพลง

ฮา..เอ๋อ..ขึ้นโหนด เหนอ
 อีพลาดพลัดลงตาย
 ไค้ชาขวามาสักฝัน
 ไม่ไกรจะคลุมเอาผีไว้

ชื่อนางนกแอ่น
 ทำรังเกาะสี่เกาะห้า
 เอารังไปขายเป็นสินค้า
 สินค้านางนก..เอ๋อ..เหอ..แอ่น

คนกล้วยพึ่งลาฟุ้งแตกกาย
 เมียเหอนั้นแกยิงหวาฉัว
 และแลเหมือนแม่มึงเกิดหัว
 ขอหมอยามีบาป..เอ๋อ..เหอ.

ปลูกรักเมื่อวันเสาร์
 ข้างโคนไปรักคนอื่น
 ถักน้ำไปรดให้ขึ้นเขิน
 ไปหน้าอย่าควร...เอ๋อ..เหอ..ไปลก

ชื่อย่านต้นพาโหม
 ยอดสาเรียวสาเร
 หวางคอกบัวทองน้องจะเคล
 อดสำรว้ง..เอ๋อ..เหอ..น้อง.

ชื่อว่าตบเชื้อเปราะ
 ทองเสาะหาแม่เพลง
 ซ้ำจะศอนเสียเอง
 นักเลงฟุ้งมา..เอ๋อ..เหอ..ใหม่

อย่าขึ้นให้สุดปลาย
 ไม่ไกรจะคลุมเอาผีไว้
 เอาคลุมหัวคลุมท้าย
 นอนตายใต้โหนด..เอ๋อ..เหอ..โหนด.

สา...เอ้อ...ทอโลก เหนอ
ก้มลงแลเห็นผ้า
ท่าพริ้วที่เอนเหอ
รูกางเท่านี้วก้อย

สา...เอ้อ...ทอโลก เหนอ
น้ำไหลนองใต้เก
ยีนหนึ่งจะทอพุ่ง
ทอเป็นลายลูกหวาย

สา...เอ้อ...พี่เขมรฯ เหนอ
น้องบอกพี่เล่าให้เข้าใจ
เขมรฯเหอพี่เขมรฯ
ไม่มีผู้ใดใครสอนเพลง

สา...เอ้อ...กล้วยทอง เหนอ
เขาชอบมาขอน้อง
ไม่ได้เจ้าเอวกลม
ตั้งยี่สิบสองหลังช้าง

สา...เอ้อ...เรือใหญ่ เหนอ
เห็นหัวเขาแดงอยู่แจ้งชัด
หัวเรือจำเพาะเขาเกาะหนู
พระพายฉวยพัดมาไรไร

สา...เอ้อ...นกเขาวา เหนอ
หูกขาวเมื่อเมื่อเป็นหม้อใหญ่
อดหมากรู้หรืออดพลู
แก่นใจไพร่เหลยพ้อขวัญข้าว

ทอพื้สามสิบห้า
รูกางรอกนี้วก้อย
ตัวข้ายังรูก้อย
ตัวข้ายังรูก้อย...เอ้อ...เหอ...เหลย.

ทอพื้สามสิบเส
ทอเป็นลายลูกหวาย
ยีนหนึ่งจะทอขาย
ขายเจ้าไม่พอ...เอ้อ...เหอ...กัน.

มาถามต้นเพลงน้องไปไหน
ไม่มีผู้ใดใครสอนเพลง
รู้ตามปัญญาของข้าเอง
รู้เองข้าพุก...เอ้อ...เหอ...สิ่ง

ชื่อว่าตนกล้วยทอง
ตั้งยี่สิบสองหลังช้าง
วิ่งเข้าไปชมเจ้าเอวบาง
เอวบางนางคน...เอ้อ...เหอ...เคียว.

รักใบแล่นล่องคลองวันหีส
พระพายฉวยพัดมาไรไร
เห็นปลายลำพูนและเขาใหญ่
ใจน้องเหมือน เว...เอ้อ...เหอ...เปล.

ชวนเพื่อนค่านาป่าชี้ไถ
แก่นใจไพร่เหลยพ้อขวัญข้าว
โคมครูไม่บอกแรกตอนเช้า
เท่านี้น้องแก่น...เอ้อ...เหอ...ใจ

ฮา...เอ้อ...มาลัย เทอ
 มาบานโลกแสงพระอาทิตย์
 ดอกไม้หมันบานเมื่อยามฝน
 ดอกไม้บานโรยระโรยแห่ง

ฮา...เอ้อ...ยามเย็น เทอ
 เชิญพ่อไปเกิดอย่าสาหัส
 ชมทั้งคอกกะดิน
 ชมคอกบัวที่ฝั่งบาน

ฮา...เอ้อ...หวนขึ้น เทอ
 พ่อแม่เขาคงขึ้นหมากหัก
 เขาคงไทรเท่าใดพี่เื้อเบียน
 บาวน้อยขอครักไม้ไผ่มา

ฮา...เอ้อ...บ้านนี้ เทอ
 สองคนกับพี่น้อง
 ชื่อน้ำผึ้งโลกโพธิ์
 เทียวร้องชายหนุ่มบ้า

ฮา...เอ้อ...บ้านนี้ เทอ
 ที่เดินวังน้องทุกเช้าค่ำ
 เชิญหลบไปเร็นเสียเถิดพี่บ่จอร์
 สักคำหนึ่งเหลือไม่ได้แหง

ฮา...เอ้อ...ยาฉิ่น เทอ
 ทองจำทองจง
 อยากกลัวอยากอ้อย
 ทองเขวทองกาเพราะยาฉิ่น

มาลัยข้าเหยมามานิด
 ดอกไม้บานโรยระโรยแห่ง
 ฝนเหมาชมเมื่อยามแสง
 โลกแสงอาทิตย์...เอ้อ...เทอ...จันทร์.

เป็นพ่อเป็นหมอกบัว
 ไปชมคอกบัวที่ฝั่งบาน
 ชมคอกดินตะนินที่หอมหวาน
 บานเข้ามาโรย...เอ้อ...เหอ...เย็น.

ขึ้นมาตามรัก
 บาวน้อยขอครักไม้ไผ่มา
 เงินยี่สิบเหรียญเขียนกับผ้า
 มากหน้าหาคน...เอ้อ...เหอ...เงิน.

ได้มีเด็กชื้อร้อง
 เทียวร้องชายหนุ่มบ้า
 ทำหนุ่มโกเทพา
 ข้าเกลียดแม่คำ...เอ้อ...เหอ...ชาย.

เขามีคนทูลปล้อง
 สักคำหนึ่งเหลือไม่ได้แหง
 กินข้าวเสียก่อนให้เป็นแรง
 พี่แกลงมาวัง...เอ้อ...เหอ...น้อง.

อย่ากินน้กเคยพ่อเนื้อทอง
 ทองเขวทองกาเพราะยาฉิ่น
 นางสาวน้อยจะเข้ามาให้กิน
 นั่งไหนไหนนอน...เอ้อ...เหอ...นั้น.

สา..เอ้อ..ร้องเรือ เหนอ
 ตัวน้องรานวงไม่เบื่อ
 เชิญกลับไปเฝ้าก่อนเกิดพ่อชาญสาว
 พี่ชายมาแห้วหุพัง

สา..เอ้อ..ตากข้าว เหนอ
 ไกแจหนานวด
 ตัวหนึ่งหมั่นโลกกับไม้ค้อน
 ขวนพวกเพื่อนลงกิน

สา..เอ้อ..พี่โถมกรู เหนอ
 ควงเนตรพี่เชษฐา
 เห็นแค่น้ำท่านผู้เฒ่า
 ตัวน้องไม่เห็นหน้าใคร

สา..เอ้อ..ตากข้าว เหนอ
 เห็นฟ้าฝนมีดมา
 เข้ายังไคร่มไม้
 นางหงส์คงคาพาโลกหนี

สา..เอ้อ..ข้างโซลง เหนอ
 กินหญ้าอ่อนฟังศกฟังสัตว์ใหม่
 ยกวงขึ้นพาดงาไม้ตาไหล
 ลืมไพรเสียแล้วแก้วจาง

สา..เอ้อ..กรือน้อง เหนอ
 บินเกาะที่หน้าโรง
 ฉวยไม้ค้อนสิวชัก
 พี่นี้ดีกว่า

น้องเวเป่ร้องเรือ
 พี่ชายมาแห้วหุพัง
 พ่อแม่บ่นเล่าอยู่ภายหลัง
 เพลงน้องเรายังเอ้อ..เหอ..เหลย

โกยตากไว้คนควน
 ขวนพวกเพื่อนลงกิน
 ตัวหนึ่งหมั่นบ่อนกับก้อนดิน
 สองตัวอ้าย..เอ้อ..เหอ..กอก.

กลับตรึงกาหนแล้วคอกกะหมิงหนา
 น้องยาจะเห็นหน้าใคร
 ความเชื่อนจะมีเมื่ใด
 ใจน้องก็เอ..เอ้อ..เหอ..เปด.

ตากไว้หน้าท่า
 นางหงส์คงคาพาโลกหนี
 ไม่เหอหมั่นหักลงทันที
 เข้าไคร่มไม้..เอ้อ..เหอ..ใหญ่

ห่มโรงเสียแล้วกินหญ้าไหน
 ลืมไพรเสียแล้วแก้วจาง
 คำนึงถึงไพรใจวงง
 หลงน้ำควยข้างโซลงหลง..เอ้อ..เหอ

กรือแม่นางนกโหร่ง
 พี่นี้ดีกว่า
 นกโหร่งก็พลัดลงมา
 นำสงสารนางนก..เอ้อ..เหอ..โหร่ง

สา..เอ้อ..ครีอน้อง เหนอ
 ลูกอีศิดหัวพอม
 แลหมันไคทีไหน
 ร้องเรื่อซาแกช่าย

สา..เอ้อ..โลกสาว เหนอ
 เอาขาวเทใส่กรก
 ลูกโกเวียดทั้งครอก
 เหยียบเอาโลกโกกาย

สา..เอ้อ..ลูกสาว เหนอ
 บุ่งผ้าเม็คละเอียก
 น้ำลูกขึ้นโถกผ้า
 ลงนั่งพายเรือแขง

สา..เอ้อ..นางแม่เจิ่นหนัก เหนอ
 ไปปะกัมจัวแขง
 ลูกร้องเรื่อหาแม่
 รีบวิ่งขึ้นทันตอ

สา..เอ้อ..นางแม่เจิ่นหนัก เหนอ
 ไปพบนายเกาชายผ้า
 เดินขึ้นเขานกเงาะ
 อย่าพาลูกรักของแม่ไป

สา..เอ้อ..เคื่อนหก เหนอ
 จะทอดเป็นหนมแห้ง
 แกงยักหรือแกงหย้า
 ขอเปียให้ยักโถม

ครีอนางคันขามป้อม
 ร้องเรื่อซาแกช่าย
 หมันไม่วักอ้าย
 ความอายไม่มี เหนอ..เอ้อ..เหนอ.

โลกสาวชาวบ้านตก
 เหยียบเอาโลกโกกาย
 ยังไม่ทันงอกขนลาย
 ความอายไม่มีเลย..เอ้อ..เหนอ

ลูกสาวชาววัดเวียด
 ลงบุงพายเรือแขง
 ชายหน้าซวกเพื่อนแรง
 ลูกสาวชาววัดเวียด ..เอ้อ..เหนอ.

สั่งให้ลูกรักไปเก็บแตง
 รีบวิ่งขึ้นทันตอ
 ว่าลูกควายแฉหมันจะทอด
 นาหัวรอลูกควายเอ้อ..เอ้อ..เหนอ.

สั่งให้ลูกรักไปร่อนปลา
 อย่าพาลูกรักของแม่ไป
 พาลูกแม่เหาะไปไรไร
 เจ็บใจทั้งเมืองหลวง..เอ้อ..เหนอ

กางคกหมันถัมแป้ง
 ขอเมียบให้ยักโถม
 แกงยอกซี่พำกับพาโหม
 พาโหมฟุ้งแคว็คยอก..เอ้อ..เหนอ

ฮา..เอ้อ..ข้างขึ้นเขาสูง เหน
 ขึ้นบนเขาสูง
 มีไม้แก้วฉิมพลี
 หนทางที่ไปเมืองไกรลาศ

ฮา..เอ้อ..น้ำมาก เหน
 ไหลท่วมท้นท่วมบาง
 ชื้นหมากเรอลอยเสีย
 ล้นท่วมพานท้าววัง

✓ ฮา..เอ้อ..ก่อนที่ไปป่า เหน
 น้ำฝนหมันอีรวลงโลกหมอน
 เจยแลบนหลังคา
 ฝาย่อนน่องเปียกไปเสียสิ้น

ฮา..เอ้อ..โยกเปล เหน
 ได้หัวเป็นตำรวจ
 ที่ร่อยไหนดองแขวน
 ไม่พักทำอ้ายไหร

ฮา..เอ้อ..โพตาน เหน
 เมืองนี้หมันไม่บาน
 เสียงเขาเล่าข่าวมา
 ไปบานเอาเมืองเทศ

ฮา..เอ้อ..เรือใหญ่ เหน
 รักกันไม่หันไค้อโย
 พี่เฒ่าโหรโฉกึกคึกเบี่ยน
 เป็นปลายลำโผโอบลิบลิบ

ทอดย่างลงเขาค่ำ
 หนทางที่ไปเมืองไกรลาศ
 นกอินทรีเกาะไม้ไค้ชาด
 ไม้ไค้ชาดสักวันเดียว..เอ้อ..เหน

ท่วมจมรากโก่งกาง
 ล้นท่วมพานท้าววัง
 ลูกเมียก็ลืมสั่ง
 ลืมสั่งทองร้อยทั้ง..เอ้อ..เหน.

หลบหลังคาไหนดองก่อน
 ฝาย่อนน่องเปียกไปเสียสิ้น
 น้ำตาบองพลัดลงรินริน
 นิ่งกินแต่น้ำตาก..เอ้อ..เหน.

โยกไค้ไค้ยานอวด
 ไม่พักทำอ้ายไหร
 ที่แขวนไหนดองใส่
 โยกเปลเวธา..เอ้อ..เหน..น่อง

พวงขอโพตาน
 ไปบานเอาเมืองเทศ
 ว่าเมืองไชยาจะเกิดเหตุ
 เกิดเหตุคอกโพตาน..เอ้อ..เหน.

ชักใบแล่นล่องคลองวาโย
 เห็นหลายลำโผ (ลำพู) โอบลิบลิบ
 พานางเนื้อเนียนไปเสียฉิม
 ไม่หันไค้พริบตา..เอ้อ..เหน

อา..เอ๋อ..ลมพัด เหนอ
หอมหึ่งคอกขี้หมื่น
สุดสวาทของบุษเอย
น้องคิดว่ากลิ่นพอทุลหัว

อา..เอ๋อ..ข้างขึ้นเขากล่อง เหนอ
จัมข้างไ้หมื่นร่อง
ถึงข้าวแกงน้องบูด
น้องหุงข้าวไว้คอยถ้ำ

อา..เอ๋อ..สมมวงคัน เหนอ
สาวสาวในทุ่งวัน
ถ้าได้เป็นชาย
คันเหมือนถูกแม่มืด

อา..เอ๋อ..ลำเจียก เหนอ
อีเจ้านั้นปากเปี้ยก
สงสารพวกแม่หม้าย
เขาเขาคูหอมหวาน

อา..เอ๋อ..พี่ชาย เหนอ
ตัวแถมเหมือนอีต่าย
บอกย่นน้องไม่ได้สร้าง
พี่ชายพี่เริ่มจะมาขอ

อา..เอ๋อ..โลกสาว เหนอ
อยู่ร้างพลกพลก
ขาวดกแกใจดี
เล่นตามขาวดกไปถึงถนน

ลมพัดมารวยริน
น้องคิดว่ากลิ่นพอทุลหัว
อยู่ที่ไหนเหลยน้องไม่เห็นตัว
คิดตัวน้องมาเล่า..เอ๋อ..เหนอ.

แล้วของลงเขากล่อง
น้องหุงข้าวไว้คอยถ้ำ
หัวโหนดน้องยังรา
ปานนี้ไม่มา..เอ๋อ..เหนอ..ก่อน.

คันสมมวงคัน
คันเหมือนถูกแม่มืด
ทำเสียให้สินธุช
คิดตัวกูยี้..เอ๋อ..เหนอ..เสีย

อีสาวถนล่ำเจียก
เขาเขาคูหอมหวาน
ไปเก็บกอกไม้มาโรมหวาน
สงสารคอกว่า...เอ๋อ..เหนอ..เจียก

แต่แรกก็อยู่ไหนละพี่ชาย
พี่ชายพี่เริ่มจะมาขอ
ผ้าขาวเครื่องทอาน้องไม่ได้ทอ
ขอน้องเมื่อกาย...เอ๋อ..เหนอ..แก.

โลกสาวขาวเร็นตก
แลษตามขาวดกไปถึงถนน
แกเชอตุกสับหุมพี้กับหัวมอ
ขาวดกกอดถนน..เอ๋อ..เหนอ รุ่ง.

ฮา..เอ้อ..โลกสาว เหนอ
ตัวขาวเหมือนกล้วยปอก
ถ้าได้กับพี่เฒ่าเรา
หาตัวที่หวังม

ฮา..เอ้อ..ผักกาด เหนอ
เท่านี้เท่านี้
เคี้ยวก่อนอีสาว เหนอ
ฮวนพ่อฮวนแม่อีเอาตัว

ฮา..เอ้อ..ตกเบ็ด เหนอ
ปลามาจับพร้อมกัน
จะยกข้างบ้านโพ
จะยกข้างไหนดี

ฮา..เอ้อ..เจี๊ยนอนเด็กน่องนอน
แม่เซอทั้งเส
เมื่อไปสองตองอยู่สอง
อย่าเที่ยวอย่าเรไปไกลไกล

ฮา..เอ้อ..อีถ้านั้น เหนอ
ในน่านลงบนบน
พี่ไม่ให้ทำการไร
ให้พี่สักคนตะเหวอน้อง

ฮา..เอ้อ..โลกสาว เหนอ
เคี้ยวหรือไมเคี้ยว
หนวยตาทั้งสองหนวย
เหยียบเอาโลกไก่อ

โลกสาวขาวเร็นออก
หาตัวที่หวังม
พอควรพอสมควร
ไม่สมสักเมล็ด..เอ้อ..เหอ..เคี้ยว.

แพ้ย่านตนผักกาด
ฮวนพ่อฮวนแม่อีเอาตัว
ให้มาวมาแต่แดง
ดอกบัวไม่ทัน..เอ้อ..เหอ..บาน.

ตกลงทั้งสองคืน
จะยกข้างไหนดี
วัดโคจะเสียที่
เสียที่ไปพร้อม..เอ้อ..เหอ..กัน

น้องเจ้านอนในเปล
อย่าร้อนอย่าเรไปไกลไกล
อยู่เฝ้าวันลน่องระวังภัย
โลกอ่อนนอนใน เอ้อ..เหอ..เปล.

เดินกันมาสองคน
ให้พี่สักคนตะเหวอน้อง
ให้พี่สักคนตะเหวอน้อง
ในห้องทองร้อย..เอ้อ..เหอ..จัง.

โลกสาวขาวเร็นขึ้น
เหยียบเอาโลกไก่อ
หวงอีเหยียบแล้ว
แล้วไม่วาง..เอ้อ..เหอ..ตา.

อา..เอ๋..โลกสาว 'เหอ
 ทุ่มหัวนมฟุ้งฉก
 คลึงเคยให้กลมกลม
 นั่งตบทำเคยแผน

อา..เอ๋..โลกสาว 'เหอ
 เอากลมมนมตั้ง
 ทำให้กลมกลม
 นั่งทำเคยแผน

อา..เอ๋..บ้านตื่น 'เหอ
 พี่ชายวิ่งอยู่ทุกเช้าค่ำ
 เชิญหลบไปเร็นเสียเถิดเจ้า
 สักค่านวอน้องไม่ได้แหลง

อา..เอ๋..คนรักซ่อน 'เหอ
 น้องนั้นเดินไปมา
 รักนี้พี่ฝังไปลก
 อย่าเค็ดคอกรักของพี่เสีย

อา..เอ๋..คนโพ 'เหอ
 บาวพูนแกไจนา
 ร้องโกบาวกสับอยู่วาววาย
 จัวเพริคพาแอกแลน

อา..เอ๋..คนพร้าว 'เหอ
 ป้าเอี่ยมใจคีมียอดรัก
 บาวไมแลเห็นเป็นรูปโอ
 ลูกโกแลนเข้ามาอาศัย

โลกสาวชาวบ้านออก
 นั่งตบทำเคยแผน
 ชมเคยให้แบนแบน
 ให้แบนเหมือนเงินเหรียญ..เอ๋..เหอ

โลกสาวชาวปากนัง
 นั่งทำเคยแผน
 ชมให้แบนแบน
 ให้แบนเหมือนเงินเหรียญ..เอ๋

มีหินศิลายู่หน้าดำ
 สักค่านวอน้องไม่ได้แหลง
 ไปกินข้าวกินน้ำให้เป็นแรง
 เกรงใจเจ้าเร็น..เอ๋..เหอ..นั้น.

พี่ไปลกลงไว้ที่ขายนา
 อย่าเค็ดคอกรักของพี่เสีย
 ไว้รวมต่างโลกและต่างเมีย
 นางนั้นเป็นเมีย..เอ๋..เหอ..พี่.

เป็นคนโพธิ์ก้า
 จัวเพริคพาแอกแลน
 บาวพูนโคมฉายยกขึ้นเต้น
 ไปเวณสักงาน..เอ๋..เหอ..เคียว.

คนพร้าวทางหมันหัก
 ลูกโกแลนเข้ามาอาศัย
 แลเหมือนกิ่งโพและกิ่งไทร
 ไปไหนสาวด้อม เอ๋..เหอ..กลุ่ม

อา..เอ้อ..นกจอกเหอ
 บินเกาะจับชายวร
 ฟันอีใส่ตอก
 ฟันไซผ้าหอบ
 ฟันชอบผ้าพื้นเขียว

อา..เอ้อ..แม่โก เหอ
 ขาหลวงออกมา
 จับเอาโหมสาวสาว
 ชนชีกันจับเด็ก

อา..เอ้อ..ไพรนาม เหอ
 ไปจับช้างในคองคอน
 โหมนางทั้งห้าริบยา
 แดงอ่อนหนูน้อยทองร้อยชั่ง

อา..เอ้อ..ไปไหน เหอ
 พบเซเห่ปากบาง
 ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชลเน่บางกอก
 นอนขวางหัวเรือของน้องไว

อา..เอ้อ..สุกจิตสุดใจ เหอ
 คิดถึงโหมปรางนางสาวน้อย
 นึกถึงนกกระทร้อง
 ปานนี้กอยหอยอาศัย

อา..เอ้อ..นางกาไว เหอ
 ถูกเหนและยามง
 เจียรหมากจับพลูจับ
 ชี้งยามงนางทรมายะ

นกจอกเจ้าปากงอน
 บังอรวอนท่านให้ลึก
 ฟันอีใส่ตอก
 ฟันชอบผ้าไหม
 น้องหอให้ลึกเขียว..เอ้อ..เหอ..ได้.

แม่โกทางหล่น
 ชนชีกันจับเด็ก
 บาวบาวไวท่าหาคเล็ก
 จับลิ้นทั้งเมือง เอ้อ..เหอ..นี้

ไพรนามมหาวงศุขทรงศร
 ใค่นางแดงอ่อนแม่ร้อยชั่ง
 นำนางเกษสุริยาพาไปฝัง
 นิ่งกินแต่น้ำ เอ้อ..เหอ..ตา.

ไปชวนเทียนชัยเท่าโยอย่าง
 นอนขวางหัวเรือของน้องไว
 อย่าให้หัวเรือของออกไปเสียได้
 ให้เกยแม่ชาย เอ้อ..เหอ..หลัง

ร้องไห้หากรหัวใจหอย
 ปานนี้กอยหอยอาศัย
 กำนึงถึงน้องทุกช่องไพร
 ครวญคร่ำรำไรอยู่ เอ้อ..เหอ

ทำให้ท้าวไทม่าไหลหลง
 เกลงชนน้ำท้าวไทเหว
 ลงบันทึนกลีบหูลหัวเอ
 ฎปากท้าววงศาเหว หลงเหยไหล เหอ.

ฮา...เอ้อ...น้ำไหล เหนอ
 น่องหนูของพี่
 บักเป็นจี๊หนิค
 บักเป็นเพทยาธร
 บักเป็นกั้งตัวกุก
 บักเป็นรูปตัวปลา
 บักเป็นเซ่เพพทอง
 บักเป็นสาวขาววัง

ฮา...เอ้อ...พี่ชายข้า เหนอ
 หวานหลอดลิ้นชิมชาบเห็น
 ซาคิดูกเถาซีกา
 น่องรู้เสียนลิ้นทุกลิ้นลม

ฮา...เอ้อ...พี่ไป เหนอ
 พี่ไปไม่ชักกลับมาครอง
 ถึงแก้วพี่ไปใจพี่ยัง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า

ฮา...เอ้อ...น้องนอน เหนอ
 ไปแลเมียพี่ชาย
 เห็นแล้วแลไปแลมา
 เขาว่ารูปหมันงามยิ่งหวาน้อง

ฮา...เอ้อ...นกเขาหมุน เหนอ
 จ้างกันไปต่อสองสามงาย
 นิจนางนกเขาหมุน
 ต่อเจ้าไม่ไค้กลับมาเปล่า

สายน้ำไหลมารี่
 ภูจิกบักหัวหมอน
 ดิตลายรูปจี๊หนอน
 ขึ้นรอบขึ้นร่าบนเวหา
 พวยพุ่งถลันน้ำมา
 วายน่ากริบอำมาสู่วัง
 ลอยลงเข้ามาหาฝั่ง
 แห่หอมหน้าหลังน้องบ่า/เอ้อ...เหนอ

กินน้ำคาลทรายรสหวานเย็น
 น่องรู้เสียนลิ้นทุกลิ้นลม
 ภายนอกโสภาข้างในชม
 หวานชมของรูสิน...เอ้อ...เหนอ.

อยู่หลังคังใจนางไรทอง
 ไรทองของพี่อย่าหนีหน้า
 สาวน้อยร้อยรังระว่างกาย
 ไม่ตายก้อยพบกัน...เอ้อ...เหนอ.

ให้พี่ไปคอนสักงาน
 เขาว่าโรยหมันงามยิ่งหวาน้อง
 แลเหมือนสารงากับข้าวกลอง
 ข้าวกลองเทียบทองร้อยรัง...เอ้อ...เหนอ

ทองพูนของแม่ตัวเดียวคาย
 ต่อเจ้าไม่ไค้กลับมาเปล่า
 ทองพูนของแม่ยกจอมเขา
 ตาเพราเน้งร้องไห้ถึง...เอ้อ...เหนอ.

อา..เอ๋..น้องนอน เหนอ
แม่เชอทั้งสี่
อาบน้ําแล้วป้อนข้าว
มาช่วยพิทักษ์รักษา

อา..เอ๋..นางแม่ เหนอ
รักแต่ฝ่ายพระจันทร์
ถืบเรือไทม์น้ํางาม
ราหูนางแม่แกไม่รัก

อา..เอ๋..เพื่อนซี้ เหนอ
โคปลูกหน้าท่าเรือน
ปลุกให้งามงาม
สอดเสาค้างคังแป

อา..เอ๋..แม่นาง เหนอ
นั่งผัดแป้งแต่งโร
แม่มือกมือน้ํารื่น
นางอุทัยไปพึ่งเทศนา

อา..เอ๋..ลูกแม่ เหนอ
แม่ห้ามเจ้าไม่ฟัง
ขอเงินบ่ทองและบ่แก้ว
แม่ห้ามว่าอย่าลงเลนบ่อ

อา..เอ๋..โกสิน เหนอ
มัทรีขอกนางแก้ว
ปลุกลูกรักทั้งสองศรี
ตื่นขึ้นจากนิทรา

น้องนอนให้หลับดี
มาช่วยพิทักษ์รักษา
ทุกวันค่ำเช้าทุกเวลา
กำพร้าแม่คนเดียว ..เอ๋..เหนอ

รักลูกใจอาชรรณ
ราหูนางแม่แกไม่รัก
ลูกน้อยก็แก่นหัวใจหนัก
เกิดศึกไม่วายเหลยหนา..เอ๋..เหนอ

ขึ้นมาตะเหวอเคื่อน
สอดเสาค้างคังแป
พ่อโถมฉวยเขือมาแล
ติดกลอนตอมุงจาก..เอ๋..เหนอ.

แม่นางนวลอุทัย
นางอุทัยไปพึ่งเทศนา
สวຍงามทั้งชายและชาว
สะโศโบนานบุญ..เอ๋..เหนอ.

ลูกแม่พ้อหอยสังข์
ว่าอย่าไปเล่นน้ํามือ
พลัดลงไปแล้วเอาผ้าห่อ
หอยสังข์ไม่ฟัง..เอ๋..เหนอ..แม่

ขึ้นมาเสียงเจื้อยแจ้ว
ตื่นขึ้นจากนิทรา
ทั้งพระชาติแก้วกัณหา
แจ้งแล้วแม่ลาไป..เอ๋..เหนอ..ป้า

ฮา..เอ้อ..เถาว์ลี้ย๋ เหอ
ไกรรู้ไกรเห็น
พระเพลิงทั้งเจ็กกอง
ว่านงนอกใจชาย

ฮา..เอ้อ..นางนก เหอ
อยู่แต่แรกแต่ไทร
ถึงแต่ที่พรักพรากไปจากน้อง
ตัวโผบินไปเสีย
นกเหอมันร้องนำสงสาร

ฮา..เอ้อ..หวนเย็น เหอ
ยกขึ้นกะเทวอพอทูลหัว
ชมดอกกะดินเหลือง เหอ
ไปชมดอกบัวที่ฝั่งบาน

ฮา..เอ้อ..พี่ไป เหอ
นางอยู่หลังนั่งคอยถ้ำ
ยามหนึ่งเชื่อว่ามาก
และยามดามหาพ้อหน้าโย

ฮา..เอ้อ..ป่าขรุ เหอ
ออกจากบ้านไปเสียแล้ว
ป่ารกเหอป่าขรุ
ไม่นึกหวังหนามาหวังหลัง

ฮา..เอ้อ..ชมพู่ต้นตำ เหอ
เคื่อนทกจะแตกดอกกราย
อยู่แค่เหมือนอยู่ไกล
เกสรนุ้มควายอยู่ชายคลอง

เหตุไทรจึงพันกับย่านเย็น
ว่านงนอกใจชาย
มาเฝ้าหัวอกน้องเสียให้ตาย
พระเพลิงเจ้าอย่าไว้เลย..เอ้อ..เหอ

ชื่อนางนกชาไกร
นกชาไกรไม่หอนร้อง
นกเหอมันร้องนำสงสาร
ยังแต่ตัวเหมียวร้องเป็นขวงมาน
ทำให้พี่รำคาญใจ เอ้อ..เหอ

หวนเย็นพ้อเป็นหนวกจัว
ไปชมดอกบัวที่ฝั่งบาน
ชมดอกอินทนิลที่หอมหวาน
นานนานหมั่นไรรยเสีย เอ้อ..เหอ.

ไม่แซเท่าใดพี่ก็สับมา
แลยามดามหาพ้อหน้าโย
ยามหนึ่งเชื่อว่ามาเรือใหญ่
ต่อไค้ตีมา เอ้อ..เหอ..ถึง

น้องไม่ไค้อยู่แล้วเหวยแก้ว
ไม่นึกหวังหนามาหวังหลัง
น้องไม่ไค้อยู่แล้วพระทองพันรัง
ร้องสั่งนวลน้องก็ไม่มี เอ้อ..เหอ.

เป็นกรรมน้องแล้วแหละพี่ชาย
เกสรนุ้มควายอยู่ชายคลอง
พี่เหออย่าไปนับว่าเราสอง
ไค้ของล่อยพันไป เอ้อ..เหอ

ฮา...เอ๋อ...จำปา เหนอ
หอมมาแต่ศรีศ
หอมสุดปลายป่า
อยู่ที่ไหนเลยไม่เห็นต้น

ฮา...เอ๋อ...ฟ้าลั่น เหนอ
พี่ชายเกาะอยู่ไม่ไค้นาน
กึกกึกขึ้นมาไม่น่าไป
คำปึงถึงฟ้ามันลั่นกราวญ

ฮา...เอ๋อ...นกเขาชูดข้าวเหนอ
ลูกไม่ฟังคำพ่อแม่
ไค้แซกเอาแซก
จะคี่สั๊กแกล่ไหน

ฮา...เอ๋อ...นกเขาโพน เหนอ
เกาะอยู่ปลายไม้ไผ่ชุก
วันนี้นกเขากระไรเลย
ชันยั่วพี่ชายไม่เว้นวัน

ฮา...เอ๋อ...ฟ้าไป เหนอ
ไม้ไค้จันทน์คณนา
ข้างกินหญ้าอ่อนนอนน้ำใส
ไม้ไค้ทอดหญ้าฟางให้ข้างเหลย

ฮา...เอ๋อ...ต้นพร้าว เหนอ
กุชชุกชุก
หาดไพรโรงงามเจ้าผมหอ
มานีนวลน้องพี่ชอถาม

ลอยมาเมื่อสค
อยู่ที่ไหนเลยไม่เห็นต้น
หอมมาแล่นพัน
หอมยั่วหอมเขยพี่ชาย เอ๋อ...เหนอ.

ลั่นมาแถบอีสาน
คำปึงถึงฟ้ามันลั่นกราวญ
นีกสงสารของโยอยู่แต่สวน
น้ำนีกถึงนวลน้องพี่...เอ๋อ...เหนอ

นกเป่ลามันชันกันจวนแจ
จะคี่สั๊กแกล่ไหน
ไค้ไทยเอาไทย
ลูกไม่ตามคำพ่อแม่...เอ๋อ...เหนอ

ป่านี้อยังไม่โยนลูก
ชันยั่วพี่ชายไปเว้นวัน
ป่านี้อย่างไม่ได้ยินเสียงชัน
คำแล้วหารังเอง...เอ๋อ...เหนอ

ผากข้างวางไพรไว้ในป่า
ไม้ไค้ทอดหญ้าฟางให้ข้างเรากินเหลย
ลีมไพรเสียแล้วแก้อาเจย
ออกเอ๋ยเรามีกรรม...เอ๋อ...เหนอ

ต้นพร้าวทางตาก
มานีน้องพี่ชอถาม
ไหร่วาไกรมาขอเจ้าพลายงาม
หาดไพรโรงงามพร้าวทางตาก เอ๋อ...เหนอ

ฮา..เอ๋อ..ลมพัด เหนอ
หอมดอกสีหมัน
สดชื่นของเรียมเหย
น้องก็ควากลิ่นพ้อทูลหัว

ฮา..เอ๋อ..กาเกี เหนอ
ครุฑพพานางโถมงาม
พญาครุฑพาน้องไป
ไปไว้เกาะแก้วเมืองฉิมพลี

ฮา..เอ๋อ..จำปา เหนอ
จำปาเจ้ามีรส
ดอกเมละเจ้าลอมมา
บึงแห่งบึงหอม

ฮา..เอ๋อ..ครีוןอง เหนอ
ร่างเล็กเอวบาง
ปิ่นซ้ายขวา
ทั้งร้านขายของ

ฮา..เอ๋อ..ครี้นอง เหนอ
หมดสิ้นกนทั้งเมือง
สาวสาวและหนุ่มหนุ่ม
มาเจอกับพ้อหมาย

ฮา..เอ๋อ..ไปเหนือ เหนอ
แต่งงานกับอายแหมะ
ไปบอกพ่อไป
กับอายกบแกไม้ให้

พิดมารวยริน
น้องก็ควากลิ่นพ้อทูลหัว
อยู่ที่ไหนเหลยน้องไม่เห็นตัว
ติดตัวน้องมาเล่า..เอ๋อ..เหนอ

มานี่พี่ขอถาม
ไปไว้เกาะแก้วเมืองฉิมพลี
ทำไหรเจ้ามั่งนางกาเกี
ตัวพี่ไม่โทะเลย หนา..เอ๋อ..เหนอ

ลอมมาทั้งสด
บึงแห่งบึงหอม
ดอกจำปาลอยซอน
สองดอกลอยซอนกัน..เอ๋อ..เหนอ มา

ครี้อสาวชาวบ้านกลาง
ทั้งร้านขายของ
ปิ่นซ้ายขวา
นั่งขายแททองแดง..เอ๋อ..เหนอ

ครี้อดอกดาวเรือง
มาเจอกับพ้อหมาย
เปรียบเหมือนพุ่มดอกไม้
ไม้อายเพื่อนคราวเดียวกัน..เอ๋อ..เหนอ

ไปซื้อลูกเชื้อไขแพะ
กับอายกบเขาไม้ให้
ให้แกงหนูกับหน่อไม้
อายแหมะยังหนูก้อย..เอ๋อ..เหนอ

อา..เอ๋..น้องนอน เหนอ
 น้องนอนอยู่คนเดียว
 หมอมพองแกรงตาม
 คิดคิดถึงเอ็นหัวใจ

อา..เอ๋..นางแม่ เหนอ
 พบงูเห่าปล้องทอง
 ลูกเหอเจ้ายังมีมา
 ยุงมือลูกไว้

อา..เอ๋..จิ้นเขา เหนอ
 ถิ่นท่าหนมแห้ง
 แกรงผักหรือแกรงหญ้า
 ขอเมียให้นาเพชรฆ

อา..เอ๋..นางแม่ เหนอ
 ลมพัดมาวูว
 ท่าพริ้วเสาแม่เหย
 ลูกกางพลุแม่หัก

อา..เอ๋..จิ้นเขา เหนอ
 ครันวาทิลูกพอ
 ลอกอียีนออกมา
 ลอกอแล้วอย่าหลบ

อา..เอ๋..หวั่นเหียง เหนอ
 นางนกแขกเถาเคลากันตี
 นกบินหลาสาธิตกาแก้ว
 เหมือนพีกับน้องชวนกันเขย

นอนกอดหมอนหัวเขี้ยว
 กิดคิดเอ็นหัวใจ
 เจ้าโถมจามร้องว่าไหร
 ไม่ซีไครนอนเพื่อน้อง..เอ๋..เหอ.

ไข่ลูกสาวไปฉีกใบทอง
 มันมัดมือลูกสาวไว้
 แม่เฒ่าขวัญให้
 นอนตายใต้โคนกล้วย..เอ๋..เหอ

ไปแลนกเกาถิมแบ่ง
 ขอเมียให้นาเพชรฆ
 แกรงยอดชีรำรักพาโหม
 พาโหมพิ้งรักยอด..เอ๋..เหอ.

ไข่ลูกให้ไปเก็บพลุ
 ลูกกางพลุแม่หักพลัด
 เพราะลมหมันเกยหัก
 นางแม่ไม่รักลูก..เอ๋..เหอ.

ไปแครงเฝ้าลอคอ
 ลอคอแล้วอย่าหลบ
 ฉวยไม้เท้าซาเข้าพบบ
 พบบเขาหัวงู..เอ๋..เหอ..เห่า.

พาเจ้าวมเรียงไปเล่นเขาคีรี
 เสมือนพีกับน้องชวนกันเขย
 พีมมาถึงแล้วน้องเหย
 เกลาอยู่คนเดียวคาย..เอ๋..เหอ.

อา..เอ๋..หวั่นเย็น เหนอ
ทางช่องหน้าต่างที่เคยคอย
ถึงไม่ได้ปลดคอดจินดา
นับวันสาวห้อยคอยไม่เห็น

อา..อ๋อ..ครี๊นน้อง เหนอ
มือขวาพระอุ้มน้อง
เมื่อน้องร้องไห้
มือซ้ายพระทองอุ้มลูกไก่

อา..เอ๋อ..รักบุช เหนอ
ชมดอกบัวบุคบุษบัน
ชมแก้วมณีสีสุกใส
ชมคอดกบัวในสระ
ไม่สบายกลายใจเหมือนนมน้อง

อา..เอ๋อ..ครี๊นน้อง เหนอ
กลางคีน้องเก็บใส่ขัน
ไม่ให้พี่ชายนั้นกล่าวพร่องพร่อง
กลางวันน้องเก็บใส่ช่อผ้า

อา..เอ๋อ..ครี๊นน้อง เหนอ
โรปร่างบริสุทธิ์
ชาติก่อนเคยเก็บดอกไม้
มงกุฎเป็นนอยนางควา

อา..เอ๋อ..ครี๊นน้อง เหนอ
ขาวขาวตึกตึก
ไค้เพื่องไค้หึ่ง
ไม่นึกขอเมีย

และเห็นแต่ยิ้มอยู่สักหน่อย
นับวันสาวน้อยคอยไม่เห็น
ขอแด่หน้าต่างทุกเช้าเป็น
คู่เชือกที่แคนใจ..เอ๋อ..เหนอ

กรือเจ้ามรรคผลรวมห้อง
มือซ้ายพระทองอุ้มลูกไก่
เก็บดอกไม้มาโลมเจ้าทรมวย
สายสุคติจรรจงให้หามารดา..เอ๋อ..เหนอ

ไม่ได้ชมบุชสักกี่วัน
จำปีลิวินจำปาทอง
ไม่บายกลายใจเหมือนนมน้อง
ชมพระในเพนหางทอง
เจ้าของเขายังอยู่..เอ๋อ..เหนอ

น้องครี๊นคอกลิวัน
กลางวันน้องเก็บใส่ช่อผ้า
ดอกไม้ของน้องไม่โรยรา
คอยผ้าที่รายเอน..เอ๋อ..เหนอ

ครี๊นนางมงกุฎ
มงกุฎเป็นนอยนางควา
มาหว่านข้าวไทยทั้งสองศรี
คู่สร้างสมภพารัก..เอ๋อ..เหนอ

ครี๊นพรวักถนลิก
ไม่นึกขอเมีย
เอาไปเล่นไฟเสีย
ขาวขาวเท่าควายตึก..เอ๋อ..เหนอ

อา...เอ๋...ครี๊นน้อง เหนอ
 ฟ้ามาเหนื่อยเหนื่อย
 เก้าเมื่อยสิบเมื่อย
 ใครเหลยปู้ผ้าให้เพื่อน

อา...เอ๋...ยนตก เหนอ
 สงสารพวกลูกไก่
 ตัวหนึ่งหมั่นซาหึก
 บินขึ้นเล่าไม่รอด

อา...เอ๋...สนหลอก เหนอ
 บ้านเมืองอยู่เกรง
 แกร่กรมาแต่ไหน
 ผิดไปทุกสิ่ง

อา...เอ๋...ครี๊นน้อง เหนอ
 แดกยอดขึ้นมา
 เสียดแรงคักน้ำรค
 กลายเป็นน้ำเต้าปูน

อา...เอ๋...เรื่อนใหญ่ เหนอ
 ผิดผิดชอบชอบ
 เคื่อนลื้ออยู่ข้างหน้า
 ขอนางไรจุก

อา...เอ๋...พระรด เหนอ
 เหลียวหลังสั่งนวลน้อง
 ฉวยไค้กำพดลัทยอยา
 พระทองน้ำเนตรลงหลามไหล

กรือพรวทางเลื้อย
 ทำไหบไม่ปู้ผ้าให้เพื่อน
 ไม่เหมือนเมื่อยพี่นกก่อน
 กอดหมอนนอนร้องไห้...เอ๋...เหนอ

ตกบาห่าใหญ่
 บินขึ้นเล่าไม่รอด
 ตัวหนึ่งหมั่นตามอด
 ตามอดเพี้ยวงม...เอ๋...เหนอ...อยู่. ✓

พุ่งทอคมมาโคงเงง
 ผิดไปทุกสิ่ง
 ขายไปหาหญิง
 หญิงเหอตามขายไป...เอ๋...เหนอ

กรือคอกน้ำเต้ายา
 กลายเป็นน้ำเต้าปูน
 เสียดแรงแม้ชุดคินพูน
 เสียดแรงแม้พูนคิน...เอ๋...เหนอ.

ไม่ไผ่ลอบรอบ
 ขอนางไรจุก
 ทำงานว่ากันให้หนูก
 บอกแขกผูกปือ...เอ๋...เหนอ...น้อง.

เมื่อเชอกำศรคออกจากห้อง
 พระทองน้ำเนตรลงหลามไหล
 ดวงเนกรแม้ป่าพาเอาไป
 ไม่กายกอยพมกัน...เอ๋...เหนอ.

ฮา..เอ๋..กร็อน้อง เหน
 บินไปถามผัวรัก
 ทำหรือละเพื่อนเหอ
 เวทนาหว่านหว่า

ฮา..เอ๋..กร็อน้อง เหน
 กิ่งรักเฒ่ารัก
 ชื่นหมากมาถึงเรือนแม่
 ไม่หักคึดคั้งวิ่งตามชาย

ฮา..เอ๋..พ่อทองหล่อ เหน
 ขอแต่แก้หัวใจ
 อดหมากไต่ขึ้นหมาก
 เรือนต่อชายคา

ฮา..เอ๋..น้ำมาก เหน
 ขายเขาแก้อร
 ลูกสาวคบชู
 ขอลูกสาววาคี

ฮา..เอ๋..ลมพัด เหน
 สีนางของพี่
 แลโค้แลโ
 อยู่คอนถาลา

ฮา..เอ๋..คอกดาวจาย เหน
 งอกอยู่บนเวหาป่าซื่อ
 พี่ขึ้นนั่งปางแล้วหวางใจ
 ไกรเห็นไกรชมไกรโค้

กร็อนางนกกวัก
 เวทนาหว่านหว่า
 เราเกิดมามีกรรม
 เป็นกรรมนางนกกวัก..เอ๋..เหอ

กร็อกคอกล้าฟงกาหลัก
 ไม่หักคึดคั้งวิ่งตามชาย
 แม่นแท้แม่ทองให้
 ชายรักชายมาขอ..เอ๋..เหอ..เอง.

อย่าขอเมียไกล
 เรือนต่อชายคา
 อดยาไต่ขึ้นยา
 ไต่หากไต่ยาทองร้อย เอ๋..เหอ..ซึ่ง

จนรากออก
 ขอลูกสาววาคี
 นางแม่หารู้สึกที่
 บัดสีสาวหลังสวน..เอ๋..เหอ.

พัดมารี่
 อยู่คอนถาลา
 ไกรโด้ลักเมียของพี่บา
 อยู่หน้าเหมือนเมีย..เอ๋..เหว พี่.

ขานอยู่เรียงรายนำไกรชม
 ไกรเห็นไกรชมไกรโค้
 อาลัยด้วยดวงพวงดอกไม้
 มือซ้ายพี่เค็ด..เอ๋..เหอ. คอก.

อา..เอ๋อ..รักกัน เหน
รักกันจริงจริง
ตัวพี่เป็นแมงโก่ทอง
ไม่เท่าไรใครไปขอให้

อา..เอ๋อ..รักกัน เหน
อายไหนรอยหมันขวางไว้
ถ้าพี่เป็นนก
ชมแต่ปลายไม้้อยูรายเรียง

อา..เอ๋อ..เค็มที เหน
ชั้นรีให้นางโฉมปรากฏ
ดูรักอีกเรศเจ้าพ้ออา
นวลนางเจ้าโฉมสุริยจันทร์

อา..เอ๋อ..เที่ยงเที่ยง เหน
ทุกวันไม่หอนวัน
จำปาของพี่ทั้งเจ็ดดอก
เที่ยวเล่นในสวนดอกจำปา

อา..เอ๋อ..คนพรวา เหน
เป็นลูกหน่วยเดียว
อ้วนแม่สักก็เคื่อน
วอนแม่เฝ้าดวงพระจันทร์

อา..เอ๋อ..ไกเถื่อน เหน
พอรเนตรทองรอยขัง
ยกขึ้นก่อนเบิกแม่เปิดฟ้า
สั่งนางสุชาอยู่แจ้วแจ้ว

รักกันจนท่าหลัง
ไม่เท่าไรใครไปขอให้
ตัวน้องเป็นพวงดอกไม้
รักกันแต่ใน..เอ๋อ..เหอ..ใจ.

ไปมาหากันก็ไม่ได้
พี่ชมแต่ปลายไม้้อยูรายเรียง
พี่จะกกขังเอาแต่เสียง
ฟังเสียงทองแม้อยูขัง..เอ๋อ..เหอ.

สั่งให้พระภูมิไปจับช้าง
นวลนางเจ้าโฉมสุริยจันทร์
แบ่งเมืองพาราไม่เท่ากัน
พระยารักอาชรรม์..เอ๋อ..เหอ..เงิน.

เวียงเจ้าผเมเรียงไปเที่ยวเล่น
เที่ยวเล่นในสวนดอกจำปา
เก็บแล้วใส่จอกลอยมา
ขวัญข้าวเจ้ามา..เอ๋อ..เหอ..เอง

คนพรวาทางเขี้ยว
วอนแม่เฝ้าดวงพระจันทร์
บุญเรือนอ้วนแม่สักก็วัน
ก็วันอี..เอ๋อ..เหอ..ได้

ชั้นเพื่อนทั้งวัง
สั่งนางสุชาอยู่แจ้วแจ้ว
ตัวรักจักลาเจ้าไปแล้ว
คืนแล้วนั่งร้อง..เอ๋อ..เหอ. ให้.

อา..เอ๋..ไปเมือง เทอ
โพตานบานอยู่ดา
บุญของพี่น้องชวยไม่ถึง
หลายเพลามาแล้วแก้วนารัก

อา..เอ๋..เคื่อนขึ้น เทอ
ยกนางใส่รถ
จูบแก้มเจ้าหอมมาก
จูบกลางชมพलग

อา..เอ๋..เรณูนอนเด็กน้องนอน
นั่งแหลงในคอกอยู่อ้อแอ้
ยังแม่เฒ่าและยาย
เจ้าสายสะเทิ้มมีกรรม

อา..เอ๋..พี่ชายรักน้อง เทอ
คอยรักคอยไป
ถ้าพี่ชายรักน้อง
เหมือนไฟหมื่นเกลบ

อา..เอ๋..คนสม เทอ
นั่งลงให้ราบ
นอ โม จะรู้สักกี่ตัว
มาราบนองให้ถวนสักถามที

อา..เอ๋..รักกัน เทอ
พี่ไม่รักน้องจริง
เพื่อนเราทั้งเพทอดไม้แก่น
น้องไม่สู้ขามไม่สู้ไค

ชมคอกดาวเรืองในเมืองฟ้า
หลายเพลามาแล้วแก้วนารัก
คอยนั่งรำพึงจึงออกหัก
ใครได้ใครรัก..เอ๋..เทอ..เออ

ขึ้นมากกลางกลด
จูบพलगชมพलग
จูบปากน้องหอมทั้งเรือนร่าง
หวานนางอึ้งมีคู่..เอ๋..เทอ..เอน

สายสมรอรทัยสุดใจแม่
สายสะเทิ้มมีกรรม
อีไคจูเจ้าไววันยังกำ
ตาคำแม่คน..เอ๋..เทอ..เคียว

อย่ารักให้ว่องให้ไว
เหมือนไฟหมื่นเกลบ
อย่าพาเพื่อนสองเข้ามาแอบ
คอยกินคอยลาม..เอ๋..เทอ..ไป

ถือต้นส้มปาย
กราบนองให้ถวนสักสามที
อ้ายตัดหัวมายอว่าตัวดี
น้องจะรู้ตัว นอ โม ให้..เอ๋..เทอ

รักกันคนท่าหลัง
น้องไม่สู้ขามสู้ไค
พี่บาวหัวแวนทอดไม้ไผ่
ไผ่หักลงกลาง..เอ๋..เทอ..ปล้อง

อา..เอ้อ..พี่ไปเหอ
ให้พี่ชายหาเมียงาม
ถ้าพี่ชายได้ไปเซช้างโค
น้องอยู่ข้างหลังหาตัวขุน

อา..เอ้อ..พี่ไปเหอ
พี่ไปรบศึก
พอไคยขึ้นเสียงฟ้าลั่น
ใครเหลยจะพาน้องยาหนี

อา..เอ้อ..ทันหม่าเหอ
ตัวพี่นี้กลายเป็นมูสง
พอกมลงอีกคั
อีกินหนุนทองน้องให้ไค

อา..เอ้อ..เคื่อนสามเหอ
สาวน้อยคิคออก
สาวน้อยไม่ถึง
ฉอยคอกทองหลาง

อา..เอ้อ..โกเชียวเหอ
เพียวหากินในป่าอ้อย
พี่หมายน้องเอาไว้
ยกนางสาวน้อยขึ้นมั่ง

อา..เอ้อ..พี่ไปเหอ
ชานักสีกสามเคื่อนหว่า
เชียวเจ้าคอยถา
พี่จักกลับมาหาโฉมศรี

สีกเท่าใดเท่าใดน้องไม่ห้าม
น้องอยู่ข้างหลังหาตัวขุน
สาวน้อยโรบโอดงเรือขุน
แก่หน้าอายชาย..เอ้อ..เหอ..ชั่ว

หัวใจน้องเค้นตึกตึก
ใครเหลยจะพาน้องยาหนี
หัวใจน้องพรันอยู่ทุกที
ขามพี่ไปรบ..เอ้อ..เหอ..ศึก

ทันหม่ามูมั่ง
อีกินหนุนทองน้องให้ไค
อย่างหนุนหมันรักเอาวอดวาย
ฉีกให้แมงโรบ..เอ้อ..เหอ..คอก

ทองหลางหมันโพคอก
ฉอยคอกทองหลาง
สาวนึ่งรำพึงอยู่เพียบปาง
ขามหมันโพ..เอ้อ..เหอ..คอก.

โกเชียวน้อยน้อย
ยกนางสาวน้อยขึ้นมั่ง
ตั้งแต่โฉมฉายไม่รู้นึ่ง
เอวบางทองรวบ..เอ้อ..เหอ..จั่ง

ไม่แะเท่าใดก็กลับมา
พี่จักกลับมาหาโฉมศรี
จัดแจงกายาไว้ถาพี่
ไปแะพี่มา..เอ้อ..เหอ..ถึง

อา..เอ๋..น้องนอน เหนอ
 น้องไม่รู้
 เวลาเจออยากนม
 ผูกเปลเวลาไหนน้องนอน

อา..เอ๋..ลูกสาว เหนอ
 ขึ้นนั่งตื่นครก
 เวลาซึกราน
 นมยานโตงเตง

อา..เอ๋..ร้องเรือ เหนอ
 ไม่ใช่เรื่องของท่าน
 ร้องเรือชาหลาน
 ท่านเหออย่าเก็บมาใส่ใจ

อา..เอ๋..ลูกแม่คนเดียว เหนอ
 ไกรไกรมาขอแม่ไม่ให้
 น้ำขุ่นแม่ไม่ให้อาบ
 ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา

อา..เอ๋..ไปบ้านบนเหนอ
 ไปแลเมียน้อยพระราชา
 ผิดแล้วพระองค์เหนอ
 ถูกแม่อีกาไว
 เอาเข้ามาพาดบา
 อีไปอีมาก็ไม่ได้

สายสมรดอกบัวกลิ้ง
 ผูกเปลเวลาไหนน้องนอน
 พาไปส่งนมพระมารดร
 ป้อนข้าวป้อนน้ำ..เอ๋..เหนอ..ได้

ลูกสาวชาวบ้านตก
 นมยานโตงเตง
 ซ้อมสารกะไม่เต็มแฉ่ง
 ลูกสาวชาวเรือน..เอ๋..เหนอ..ตก

ร้องโรกันทั้งบ้าน
 ท่านเหออย่าเก็บมาใส่ใจ
 ไม่เก็บมาไม่พาลไปหาใคร
 ร้องเรือชาหลาน..เอ๋..เหนอ

แต่งเกี้ยวใส่ไว้
 ไว้ให้นายเหมียนที่เขียนตรา
 แป้งหยาบแม่ไม่ให้ทา
 ปีน้าเขาเขาเล่าแล้ว..เอ๋..เหนอ.

ไปแฉโฉมยงกับฉายา
 ตั้งชื่อฉายาอีกาไว
 อย่าให้ท่านหลงไหล
 อีไปอีมาก็ไม่ได้
 กาไวใจหมายูงเอาไว้
 ท่านเหอเขาโศก..เอ๋..เหนอ..เห็น.

อา..เอ๋..เดือนดาว เหนอ
 คาวถ้ำดาวเถดาวเหรา
 อีมีดาวไทรมาพลอยพุ่ง
 คาวเอกเล็กฟ้าทั้งดาวไถ

อา..เอ๋..เดือนสาม เหนอ
 เกือบเถิดคนะพ่อเจ้า
 แนะทางให้เจ้าไป
 เกือบข้าวในนา

อา..เอ๋..เดือนเจ็ด เหนอ
 ประไหมสุหรีศรีนางยา
 โตะกังมะเคเหว
 เสด็จลงมาแต่ดินเขา

อา..เอ๋..พอมมสอศ เหนอ
 อีเอาโพงพางไปวางเสีย
 มมสอศพอยอดโย
 กลัวเมียอีไคกับข้าหลวง

อา..เอ๋..น้องนอน เหนอ
 ออย่าตระหนกตกใจ
 ความเจ็บอย่าอยู่ใกล้
 เป็นขวัญใจพี่ยาทุกราตรี

อา..เอ๋..ฟ้าสิ้น เหนอ
 สงสารนาสิก
 กิ่งแต่แรกแต่ไทร
 หมันอีกลาเป็นนาคอน

แหววาวเสียสิ้นหัวทองฟ้า
 คาวเอกเล็กฟ้าทั้งดาวไถ
 คาวรุ่งพลอยแข่งกันลงไป
 คาวไทรมาพลอย..เอ๋..เหอ..พุ่ง.

ไปรับนางงามมาเก็บข้าว
 เก็บข้าวในนา
 อ้ายนุทนไทรอยู่ในป่า
 อ้ายโน้นทนหวาหวนนาง..เอ๋..เดิน

ท่านเสด็จโยรยาตรา
 เสด็จลงมาแต่ดินเขา
 หั่งสีนางนงเยาว์
 อีเหินาหมันพา..เอ๋..เหอ..ไป.

ไปไหนไม่รอดเพราะหวงเมีย
 กลัวเมียอีไคกับข้าหลวง
 ไปไหนไม่รอดพ้อแก้มพวง
 แก้มพวงของน้องคน..เอ๋..เหอ..เดียว

นอนให้หลับไหล
 เป็นขวัญใจพี่ยาทุกราตรี
 ความไช้อย่าให้รู้มี
 ความไช้อย่ามี..เอ๋..เหอ..เลย.

สิ้นมาคึกคิก
 หมันอีกลาเป็นนาคอน
 เป็นนาร้างร้างนอน
 สงสารอวรวณ..เอ๋..เหอ..ใจ

อา..เอ๋..ครี๊น้อง เหนอ
 สาวน้อยนั้นอยู่ที่
 ถ้าใครมาขอ
 แปลกที่ว่าคำ

อา..เอ๋..พี่ไป เหนอ
 มีแต่รักหน้ากับตาหม
 มือเกยตั้งหน้ามาก
 ชมแล้วน้องตั้งไวห้วนอน

อา..เอ๋..เซเปิ้ล เหนอ
 เด็กนั้นหัวทอย
 ได้ยินเสียงเพื่อนว่า
 ร้องเรือกะไม่เป็น

อา..เอ๋..จับข้าง เหนอ
 งาเงยเฉยฉิบ
 ไข่เหลี่ยมนอน
 เอาคัมปากทูลชัย

อา..เอ๋..ครี๊น้อง เหนอ
 น้ำค้างตกเปียก
 ถ้าพี่รักน้อง
 ลำเจียกของน้องหอมหวาน

อา..เอ๋..หมากออน เหนอ
 ขึ้นเขาวาชาย
 ไปนั่งเรือนใคร
 น้องไม่มาหมากให้กิน

ครี๊วคอกสี่ปลี
 แปลกที่ว่าคำ
 ตกสรวลคล่องคอกคูกคำ
 กำเหนิดเกิดมา..เอ๋..เหอ..เอง

เอาไพรไว้ไหนของชม
 ชมแล้วน้องตั้งไวห้วนอน
 ใครเล่าจะยกขึ้นใส่หมอน
 โทกาอาวรก..เอ๋..เหอ..ใจ

นั่งเซไตทนออย
 ร้องเรือกะไม่เป็น
 มีคว่ากินข้าวเย็น
 ข้าวเย็นชานแมว..เอ๋..เหอ..กิน.

จับในช่องเขาคัม
 เอาคัมปากทูลชัย
 ไม้มลคมนอนอยู่ใน
 ไม้มุงข้างเคะท่า..เอ๋..เหอ..ดี

น้องครี๊วคอกลำเจียก
 ลำเจียกของน้องหอมหวาน
 ออย่าอยู่ไหน
 ออย่าไหนของรำคาญ เอ๋..เหอ..ใจ

มีหนอนในไส้
 น้องไม่มาหมากให้กิน
 นินทาใจเสียสิ้น
 เขาวาชายขี้ปอก..เอ๋..เหอ..ปลิ้น.

อา..เอ๋..ครี๊นน้อง เหนอ
แก่งขลาไม้บาน
ไค้พังเขาเลามา
ไปบานที่เมืองเทศ

อา..เอ๋..รอยจั่ง เหนอ
จำปาในวัดไม้ชักสน
หน้าบ้านยายเหมือน
ใบไม้หมื่นหล่นเหมือนคนปลิด

อา..เอ๋..พระทอง เหนอ
น้ำเขียวเหมือนเกลียวคลื่น
น้องวายไปไม่รอด
ชมชื่นมาพาน้องวาย

อา..เอ๋..ไปบ้านนอก เหนอ
หนุ่ยหนุ่ยไค้ตัว
ไค้กบมาสักขา
อีแก่งอายไครให้ตัวกิน

อา..เอ๋..ปลุกรัก เหนอ
ดอกเมละบานชุม
เดือนสี่เดือนห้า
สาวสาวหนุ่มหนุ่มนั่งเรือนไม้ติด

อา..เอ๋..ครี๊นน้อง เหนอ
สูงอมหอมหวาน
หันลึงหันคาง
อยู่กลางแม่น้ำเขาหลวง

ครี๊นน้องดอกโพตาน
ไปบานที่เมืองเทศ
ว่าเมืองไชยาเกิดเหตุ
เกิดเหตุดอกโพ..เอ๋..เหอ..ตาน.

สั่งให้พี่มาทุกโหมคน
ใบไม้หมื่นหล่นเหมือนคนปลิด
ไม้แก่นไม้เคืองเหมือนศักดิ์สิทธิ์
ศักดิ์สิทธิ์ทองรอย..เอ๋..เหอ..จั่ง

สมัครรักน้องอย่าชมชื่น
ชมชื่นมาพาตัวน้องวาย
เอาทองมาทอดสมอไว้
ข้ามสายแม่น้ำ..เอ๋..เหอ...เขียว

ไปแลรอกไถ่ร้าง
อีท่าไครให้ตัวกิน
สาวหนุ่ยเอาทาชิมัน
หนุ่ยหนุ่ยช่างท่า..เอ๋..เหอ..สาว

ปลุกไว้รายคม
สาวสาวหนุ่มหนุ่มนั่งเรือนไม้ติด
โนราห์ดสอนลูกกษัตริย์
ลูกกษัตริย์มีครู..เอ๋..เหอ..สอน.

ครี๊นถ่มม่วงหิมพานต์
อยู่กลางแม่น้ำเขาหลวง
หันตัวทั้งปวง
หันเซ้เทรา..เอ๋..เหอ..ใหญ่..เหอ.

อา...เอ๋อ...ครีวน้อง เทอ
 สุกแดงทั้งป้า
 เชิญถอยไปเกิดเจ้า
 เจ้าพระยามคแดง

อา...เอ๋อ...ขึ้นเขา เทอ
 โฉกเปลไ่วเวเลน
 พ่อแม่เขาตามทัน
 ว่าอื้าน้องหนึ

อา...เอ๋อ...ครีวน้อง เทอ
 สองคอกฟุ้งยืม
 เจ้ารักทรงไหน
 หับทิมคอกฟุ้งแย้ม

อา...เอ๋อ...โฉกเปล เทอ
 หอมพ่อโกรงสั่ง
 มานี้เหวยโลก
 ใให้โฉกทั้งใบทอง

อา...เอ๋อ...ฉุกเปล เทอ
 แหวนหายทั้งกู
 หาหมอยามมาดู
 บอกพอบอกแมว้าแหวนหาย

อา...เอ๋อ...พระทอง เทอ
 สูดนอมยอมจนปลิด
 ของรักเพื่อนมารักเอาในมือ
 เอาชีวิตเข้ามาทดแทน

ครีวน้องม่วงคล้า
 เจ้าพระยามคแดง
 อยามาเฝ้าใให้เหนื่อยแรง
 เฝ้าแฝงไค้โคน...เอ๋อ...ม่วง...เทอ.

คัดหวายเลาสักสองสามเส้น
 ว่าอื้าน้องหนึ
 เขาฆ่าเขาพันเสียพันที่
 จากเมืองหลังสวน...เอ๋อ...เทอ.

ครีวน้องคอกหับทิม
 หับทิมคอกฟุ้งแย้ม
 รักไผ่คิดแต่ม
 สองแก้มลอยนวล...เอ๋อ...เทอ.

โฉกไ่ว้กตทนนหนึ่ง
 ใให้โฉกทั้งใบทอง
 แม่ฮื่อโฉกคั้งทอง
 ทองหูของนางแม่...เอ๋อ...เทอ

ฉุกไ่ว้กตทนนยาหนุ
 บอกพอบอกแมว้าแหวนหาย
 หาครูเกษมาทาย
 ดิคมือพี่ชายไป...เอ๋อ...เทอ.

รักน้องจนสิ้นชีวิต
 กลับเอาชีวิตเข้ามาทดแทน
 น้ำใจใครหรือไม่น้ำแคน
 ทำให้น้องแค้นใจ...เอ๋อ...เทอ.

อา..เอ๋..คำพูดน้อย เหนอ
 ไม่ใช่ถูกกัน
 ส่วนตัวก็ไม่มี
 อย่าผูกพันกันเลยพ่อขวัญชัย

อา..เอ๋..กรือคนปริง เหนอ
 มาผูกพันกับพี่มาน้อย
 เอาคนอื่นมาทำตัว
 ไม่ได้เหมือนความสนิท

อา..เอ๋..ซุดแซวก เหนอ
 ไม่สมควรรักด้วยพี่ชาย
 ซุดแซวกน้องตายเสียเปล่าเปล่า
 จะชมชื่นน้องใดที่ไหนมี

อา..เอ๋..ครือน้อง เหนอ
 กลางคืนฟ้าสีฟ้า
 ทำพินนี้ร้อยปี
 กลางวันฟ้าใสในพานทอง

อา..เอ๋..สุดจิตสุดใจ เหนอ
 แขนงลละองทองทั้งแท่น
 ปากกนทุกวันแม่ขวัญชัย
 แขนงแท่นเรือหาถือความ

อา..เอ๋..ไปเหนือ เหนอ.
 มาทำกับข้าวเลี้ยงชะ
 เขาขอเจ้าไปแล้ว
 ยามระมิงงานเมีย

หึงหอยมาแะอยู่ทุกวัน
 อย่าผูกพันกันเลยเจ้าขวัญชัย
 ส่วนตัวน้องนี้ก็ไม่หมาย
 ไม่ตายคอยพบกัน..เอ๋..เหนอ.

กรือคนปริงกึ่งหอย
 ไม่ได้เหมือนความสนิท
 ถัดหัวเสียก่อนคอเรียกพี่
 เหนื่อน้องแค้นใจ..เอ๋..เหนอ.

อย่าทำออกแวกเหมือนคนทั้งหลาย
 จะชมชื่นน้องใดที่ไหนมี
 ไม่ใช่เราพ่อเนื้อดี
 เนื้อดีทองร้อยรัง..เอ๋..เหนอ.

กรือจำปาทองเจ็ดกลีบ
 กลางวันฟ้าใสในพานทอง
 จึงไค่น้องคนนี้มาร่วมทอง
 จึงไค่น้องมาเรียงหมอน..เอ๋..เหนอ.

ไกรว่าไพรฟ้าใจแค้น
 แขนงแท่นหรือมาถือความ
 เหมือนใบบอนมาเคล้าอยู่เต็มชาม
 อย่าตามปากคนแหลง..เอ๋..เหนอ.

ไปซื้อลูกเชื้อไซแพะ
 ยามระมิงงานเมีย
 ลูกคลาดแล้วแม่เสีย
 เสียแล้วลูกแก้ว..เอ๋..เหนอ.

อา..เอ้อ..ไปไธยา เทอ
 พ่อแม่เจ้าอยู่ไหน
 พ่อแม่จะไปตาย
 ลูกไครมาร้องที่หวนา

อา..เอ้อ..ไปป่า เทอ
 รมหนูไม้ไผ่และนก
 ไคยีนไคฟ้านกหว้าร้อง
 เทียวชมพวงบุปผา

อา..เอ้อ..นกเอี้ยง เทอ
 อยู่กินนินะนวน้อง
 พอออกคอกกราย
 กว่าลูกไทรทองน้องจะสุก

อา..เอ้อ..พี่ชาย เทอ
 โปกหัวเข็ดหน้าภาษาแขก
 น้องไม่วุ่นวายพิก
 น้องแปลกกว่าชาวตาหนี่

อา..เอ้อ..นกเขา เทอ
 พวกเพื่อนเขาอยู่ไหน
 ยามเมื่อแม่กินข้าว
 ลูกบาวติดลูกเบื่องกาหลา

อา..เอ้อ..ดอกเมละ เทอ
 บานเหมือนอีเปละ
 ฝนตกไม่ตอง
 ในเลี่งนี้

ไปแลตองนาอันกว้างไกล
 ลูกไครมาร้องที่หวนา
 หรือโถมฉายถูกพาไปฆ่า
 ช่างนาสงคราม..เอ้อ..เทอ..จริง.

ไปชมบุปผาที่ช็อคก
 วชมพวงบุปผา
 คิดว่านวน้องร้องตามหา
 บึงหาชมนวน้อง..เอ้อ..เทอ.

เที่ยงเที่ยงมากินลูกไทรทอง
 กว่าลูกไทรทองน้องจะสุก
 หัวใจพี่ชายเริ่มเป็นทุกข์
 ทุกข์ที่เท่าธุเขา..เอ้อ..เทอ

อย่างนี้มาฉายในน้องแปลก
 น้องแปลกกว่าชาวตาหนี่
 กลัวขอครกอีมิดี
 แปลกหาพี่คนเฒ่า..เอ้อ..เทอ.

เกาะเลาไม้พุก
 ลูกบาวเรากิดลูกเบื่องกาหลา
 คีบแต่เราแมเคลาแต่น้ำตา
 เสดสาแมคนเคียว..เอ้อ..เทอ.

น้องก็วนางควกเมละ
 ในเลี่งนี้
 ฟ้าร้องไม่ถึง
 ใหน้องกำนิ้งใจ..เอ้อ..เทอ.

อา..เอ๋..ต้นผัก เหม
 พอนี้ไปหาเมีย
 เอาไว้กับพ่อ
 ห่มลูกเดี๋ยมเดี๋ยไว้กับใคร

อา..เอ๋..ครื่อน้อง เหม
 อยู่กับเรา
 ทุกยามเช้าค่ำเช้า
 ชวนน้ำอศสาหาเลี้ยง
 ให้เจ้าเราอยู่ในกรงทอง

อา..เอ๋..ไปกัวป่า เหม
 ฝนตกไร่ไหลลงตามกลอน
 ยามแฉะเงยดูบนหลังคา
 ฝาฉอนหมอนทองน้องเปี้ยกลิ้ง

อา..เอ๋..งามข้า เหม
 ทุกยามค่ำเช้า
 ยามลูกเจ็บไข้
 แม่เฝ้าเป็นหวาง

อา..เอ๋..ขวัญอ่อน เหม
 แม่ไปมาปลูก
 พูกหมอนแม่ตั้ง
 ออย่าดูกรบวณ

คือว่าต้นผักเปีย
 ห่มลูกเดี๋ยมเดี๋ยไว้กับใคร
 ไว้บู้งรังไข
 พอนี้ไปหาเมียสาว..เอ๋..เหม.

ครื่อนางนกเขา
 รวมพวงสร้อยเฝ้าเด็กตะเภา
 ให้เข้าไปอยู่ในกรงทอง
 นางนกเนื้อเกลี้ยงอย่าเศร้าหมอง
 รักน้องนางนก..เอ๋..เหม..เขา..เอ๋.

ช่วยหลบหลังคาไหนดก่อน
 ฝาฉอนหมอนทองน้องเปี้ยกลิ้ง
 ชลน่านองไหลลงรินริน
 นิ่งกินแต่น้ำ..เอ๋..เหม คา.

แม่ปล้ำเลี้ยงเจ้า
 แม่เฝ้าเป็นหวาง
 แม่ไม่บายทรวง
 เจ้าควงอุทัยของแม่..เอ๋..เหม.

ชวนให้เป็นสุข
 ออย่าดูกรบวณ
 รongหลังนิ่มนวล
 ขวัญอ่อนเจ้านอน..เอ๋..เหม..เปล.

อา..เอ้อ..โปลกโพ เทอ
โพทองไม่ทันจะแตกกิ่ง
โพที่โพน้อง
หลังหมันพังเอาโพไป

อา..เอ้อ..ครีอน้อง เทอ
ถูกขุบถูกตี
เขาพาไปตาม
เพราะศรีวรวงศ์

อา..เอ้อ..กากา เทอ
แสนชาติโลกณาเหล่า
อีเฒ่าเจ้าเพลง
จึงผิวของเขาไม่ปราณี

อา..เอ้อ..โหนดโหม เทอ
สาวน้อยตามผิวไปเสียฉิบ
คอยจนเจ้าไหมเทอ
นั่งร้องบนหลังควาย

อา..เอ้อ..ลำป้าเทอ
คดหนึ่งมีปลากด
แม่น้ำวนวังเวน
ปลากดปลาโค

อา..เอ้อ..สี่ไป เทอ
นาโถกฝนเมื่อแล้ง
กมแลหัวหมูกะซัดใจ
แตกแหงเหมือนรอยหลุมตีนนก

พี่โปลกไว้ชายหลัง
หลังหมันพังเอาโพไป
ทั้งสองพอแตกยอดใบ
คอกโคโพจะกลับมาเล่า..เอ้อ..เทอ.

ครีอน้องนางควี
เพราะศรีวรวงศ์
นางงามเจ้าตามไปส่ง
คู่สร้างสมภารกัน..เอ้อ..เทอ.

บินมาเกาะไม้เฒ่า
จึงผิวของเขาไม่ปราณี
วิชาเองกะไม่มี
มีตาแต่คอยเพื่อน..เอ้อ..เทอ.

แลเห็นปลายโพไปลิบลิบ
เจ้าไหมนั่งร้องบนหลังควาย
อีขอเมียเอนให้
เสียค่ายกูรัก..เอ้อ..เทอ..กัน

แม่น้ำหมันคำอยู่สองคด
คดหนึ่งมีปลาโค
ปลาเบนกอดโก
กอดโกเข้าลาย..เอ้อ..เทอ..ไซ.

ไถนาคินแห้ง
แตกแหงเหมือนรอยหลุมตีนนก
และควายเทไถกะซัดอก
ซัดอกไปทุก..เอ้อ..เทอ..สิ่ง.

อา..เอ้อ..ฝนตก เหนอ
เจ็บใจแม่แมงดา
นี่ไม่ใช่หนอง
บินมาแล้วพันปี

อา..เอ้อ..ฟ้าลั่น เหนอ
กาสรี่ไทพมือตาง
เสื้อขบกะไม้สา
อยู่หนองไม้แก่น

อา..เอ้อ..ยอดสร้อย เหนอ
ลงเรือน้ำครามเจ้างามพี่
คบเข้าใสบาตรปรารณาหา
ลมหัวจมห้ายไปตามกรรม

อา..เอ้อ..ยามดึก เหนอ
กินข้าวต้มนอนถอนใจใหญ่
หยิบยารอยมือถือไม้วาง
มีน้ำตาไหลพ่อยอดรัก

อา..เอ้อ..ฟ้าลั่น เหนอ
พี่ไปเสียไกลโถม
โกธันสนั่นแจ้ว
โกรเผลยอยู่โถมนางสาวน้อย

อา..เอ้อ..นงขอน เหนอ
ข้อทั้งของหวานของใส่พรา
อย่าซื้อหลายสิ่งเจ้าโถมทร
แม่ซื้อข้าวเมามาให้กัน

ตกลงฉาฉา
บินมาพันปี
แมงคาคอกทองหมันไม้ไซ
เจ็บใจแม่แมง..เอ้อ..เหอ..ดา.

ลันมาฉางฉาง
อยู่หนองไม้แก่น
ฟ้าผากะไม้แกลน
ตุกแตนตำรัง..เอ้อ..เหอ..หนวด.

ทุกขียากมากน้อยอย่าดอยหนี
ลมหัวจมห้ายไปตามกรรม
ขอพบพี่ยาทุกคืนวัน
ชาติหนานองไม้ฟ้า..เอ้อ..เหอ..บาป.

พอย่ำคำปึกข้างภายใน
มีน้ำตาไหลพ่อยอดรัก
จูบพลางชมพลางทางบุญหนัก
มักไฉแล้วพา..หนี..เอ้อ..เหอ.

ลันมาโกรมโครม
โกรเผลยอยู่โถมนางสาวน้อย
โกรรุ่งมาแล้วแม่ยอดสร้อย
ยอดสร้อยโหยหายฟายน้ำตา..เอ้อ..เหอ.

แม่ไปบ่อนซื้อหมามาให้เจ้า
แม่ซื้อข้าวเมามาให้กัน
เมื่อพหูหมันโถมเจ้าเอววัลย์
บันทึกนอยาน้อย..เอ้อ..เหอ..ใจ.

อา..เอ๋..โลกสาว เทอ
หัวนมฟุ้งออก
เสารีนไม้หมาก
แม่บอกให้เขาขอ

อา..เอ๋..ก้นหนู เทอ
อาบน้ำทาแป้ง
นาคแซนให้แซนหัก
เดินก้มเอี้ยวแลศว์

อา..เอ๋..ลูกสาว เทอ
ทาแป้งหน้าขาว
ออกไปนอกชาน
คือขุนขึงบ้อง

อา..เอ๋..บ้านนี้ เทอ
ถ้าใครถามชื่ออย่าบอกยาย
ถ้าเกิดเป็นหญิงกบฏริย
บอกว่าพี่ชายหมายไว้ก่อน

อา..เอ๋..โกแ้ว เทอ
เที่ยวเที่ยวกินป้าขัง
พันพี่สาวทอง
ร้องซันคังฉับเฉื่อย

อา..เอ๋..บ้านนี้ เทอ
ส่งสารแค้นวณอง
ไม่ว่าใครก็แค้นเจ้าศักดิ์
ร้องเซาร้องเย็น

โลกสาวชาวบ้านออก
แม่หับบอกให้เขาขอ
ฟากเร็นไม้หลุมพอ
ไม่ล่อไม่ลวง..เอ๋..เทอ..กัน.

ก้นหนูถูกแดง
ก้นกบแกแลศว์
ไม่ว่าใครก็ทักอายศัดหัว
ศัดหัวซึ่งท่า..เอ๋..เทอ..มาว.

ลูกสาวชาวโรงครวน
คือขุนขึงบ้อง
โก้งโก้งเลือกสารนภานถึงค้อง
ลูกสาวชาวโรงครวน..เอ๋..เทอ.

มีหนวนซึ่งรำห่อเคียงไค
บอกว่าพี่ชายหมายไว้ก่อน
ความจริงสิ่งนี้ให้แน่นอน
บึงอรพังกา..เอ๋..เทอ..พี่

ว่าน้ำตอแต่มาหลบหลัง
ร้องซันคังฉับเฉื่อย
พันน้องเจ้าพี่เลื่อย
หน้าดำวัดโก..เอ๋..เทอ..หา.

มีเด็กขี้อ้อง
ร้องเซาร้องเย็น
หมันหวีคเสียแล้วพอกุเซียง
ใครเห็นก็แค้น..เอ๋..เทอ..ใจ.

อา..เอ้อ..พี่ไป เหนอ
ตามทางพี่เดินออกมา
อยู่หลังกวยพัง
โก้งกอมเจ้าพุ่มเรียง

อา..เอ้อ..รักกัน เหนอ
เจรจากับชายชู้หก
แต่แรกน้องไม่รู้
ทำให้น้องตกกลางหน

อา..เอ้อ..ครื่อน้อง เหนอ
สองควกพอม
สงสารฉันพุ่มเอ๋ย
ปล่อยแมงโกให้กลัดใน

อา..เอ้อ..พระสังข์ เหนอ
อุกซางให้แทงทองร้อยช้าง
ยกวงขึ้นวันทา
ช้างร้ายไม่หายจะสู้แทง

อา..เอ้อ..พี่ชาย เหนอ
คอยตากคอยไป
พบถ่านไฟเก่า
พบช่อดอกไม้ชายนักเลง

อา..เอ้อ..โยกแปล เหนอ
เชิญยายไปทำบุญ
ท่านหลัดควยหัว
ชี้เรือทอนไม้

ลำไม้ไผ่ค่อมกอม
โก้งกอมเจ้าพุ่มเรียง
จองพังเอาแก่เสียง
เสียงหวานเหมือนน้ำผึ้ง..เอ้อ..เหนอ.

เหมือนพันผูกแพไว้กับก
ให้น้องตกลงกลางหน
ว่าถูกฎาปน
ตกหนนหนทางเดิน..เอ้อ..เหนอ.

ครื่อนั่นล้นพุ่ม
ปล่อยให้แมงโกเข้ากลัดใน
ซึ่งบานไม่ทันใหญ่
ซึ่งใหญ่ไม่ทันการ..เอ้อ..เหนอ.

ปักหลังลงสักเจ็ดแห่ง
สั่งช้างไม่หายจะสู้แทง
เอางาไปปักแต่ดินแคง
กลัวบุญสภารท่าน เอ้อ..เหนอ.

ดาวไร่ไปปลงไฟ
พบช่อดอกไม้ชายนักเลง
ไม่ทันจะเป่ามนึกเอง
ไปไหนเป็นเพลงนั้น..เอ้อ..เหนอ.

โยกไว้ที่ไถถุน
ชี้เรือทอนไม้
ท่านขรวิญญาย
ชวนยายไปทำบุญ..เอ้อ..เหนอ.

อา..เอ้อ..พี่ไป เหน
หัวใจออกหงั่ว
หันไปแลเตี๋ยงฉ่า
หลังคาขึ้นไกล

อา..เอ้อ..ครีอน้อง เหน
หญิงนี้ใจโจร
รู้ไหมรู้เกา
เล่นขลุ่ยสองฝ่าย

อา..เอ้อ..ครีอน้อง เหน
เกิดลูกในถ้ำ
นอนเกิดลูกแก้ว
กำคำแม่ชาให้ลูกนอน

อา..เอ้อ..ครีอพระทอง เหน
สมบัติพิสดานก็หาไม่
นานไปเบื่องหน้าจะอายเพื่อน
วิศวายไร่นาน้องไม่มี

อา..เอ้อ..กันผัก เหน
โลกสาวไครยัง
โลกสาวไครได้
สั่งสอนเสียมั่งเกิดขารคา

อา..เอ้อ..สุคติ เหน
ไม่มีพระพี่ไม่ไป
ในอกของพี่เหมือนหินถ่วง
จะอยู่โลกมกลอยใจให้หายรัก

ทอโคพี่มา
หัดกาขึ้นโคล
แมงมุมหมันมาชักใย
พี่ไปไม่มาเลย..เอ้อ..เหอ.

ครีอพราวทางโคน
เล่นขลุ่ยสองฝ่าย
รู้เหอหมันแทงกันกาย
ยอนให้รายแทงกัน..เอ้อ..เหอ.

น้องครีอนางกุลา
กำคำแม่ชาให้ลูกนอน
ไกลคำลงแล้วแม่ลาไปก่อน
บึงอรแม่คนเคียว..เอ้อ..เหอ.

สมักรรักของจะหมายไหร
วิศวายไร่นาน้องไม่มี
แก้มเกดอ่อนรำพึงให้กวนถี่
เท่านี้มาแค่นใจ..เอ้อ..เหอ.

แม่ต้นผักปลัง
สั่งสอนเสียมั่งเกิดขารคา
หมันไปเล่นโศกกับโนรา
โนราอีหาเอ้อ..เหอ..ไป.

สุคติของพี่แฉ้วแก่กลอยใจ
จะอยู่โลกมกลอยใจให้หายรัก
ในทรงของพี่เหมือนสรบัก
เวรกรรมจำรัก..เอ้อ..เหอ..ไป.

อา..เอ๋..ปลูกรัก เหนอ
ถึงเดือนหกฝนตกชุม
พ่อแม่ไม่ลงเห็นร่วมสมัคร
น้องโอนไปไว้ที่ชายควร

อา..เอ๋..ออกแกล เหนอ
สัญญาที่ว่าผิวเขา
กลับบ้านก่อนเกิดพิภพวาค
ตัวเราไม่ปรารถนาหา

อา..เอ๋..อ้อยคง เหนอ
อ้อกินสักคำไม่สาไหร
อ้อกินสักคำเพื่อตีตี

อา..เอ๋..โลกสาว เหนอ
ตัวขาวสำอางอย่างดอกพุท
น้ำขุ่นไม่ให้โลกอาว
นางแม่หวงไว้ให้โนรา

อา..เอ๋..หมากอ่อน เหนอ
หึงเสียพ่อแม่
บุกน้ำมาเพี้ยมมม
แล่นกามธำมา

อา..เอ๋..หมากอ่อน เหนอ
ผิวตายไม่ทันถึงขาว
ควมทั้งหมากสุก
ควมฐูเขานอน

ปลูกไว้ในที่ลุ่ม
น้องโอนไปไว้ที่ชายควน
เหตุไหรเราไปรักกันแต่สวน
ไปหน้าอย่าควร..เอ๋..เหอ..ไปลก.

แลแลจะกลายเป็นคอกกั้นเกลา
ตัวเราไม่ปรารถนาหา
หย่าเมียให้ชาก่อนต่อมา
สักเมื่อกา..เอ๋..เหอ..เคียว.

โถมขมมาเห็นเข้าก็จิตใจ
เพราะหราชอาณาจักร
ไปต้องราก็พอยังชั่ว
กินอ้อยไม่แฉะหระ เอ..เหอ.

โลกชาวเรือนต้นสุด
นางแม่หวงไว้ให้โนรา
แม่ทั้งยายไม่ให้โลกหา
คอใจจะบาขอ..เอ๋..เหอ.

หยอนล่ายกะแหบ
แล่นตามชายมา
บุกตมมาเพี้ยมกลางชา
หมากอ่อนหยอนล่าย..เอ๋..เหอ..แหบ.

หนอนฉายหยวนหยวน
ควมฐูเขานอน
ควมทั้งหมากอ่อน
หมากอ่อนหยอนล่าย..เอ๋..เหอ..หยวน

อา..เอ๋..พี่ไป เหนอ
 พบเซ่เทเหื่อลม
 ยกมือขึ้นกาศเมขลา
 อย่าให้เรือจมในเจสองห้อง

อา..เอ๋..ต้นโหนด
 หมั่นงามล้นพ
 อีเอาคนนง
 ไปไร่อีเอาคนไหนด

อา..เอ๋..โลกสาว เหนอ
 ด้ร้างเลียบไฉงอนงอน
 กิดโศกกิดฝ้าย
 ไฉงอนกิดโศ

อา..เอ๋..ไกขัน เหนอ
 ฐเขียวตัวน้อย
 เด็กนอนไม่หลับ
 หอยหัวลงมา

อา..เอ๋..ไปเหื่อ เหนอ
 นองไปลกแคไฉฉา
 หอโลกหรือว่าหอทอง
 หอยมาหลี่

อา..เอ๋..อู๋ เหนอ
 คามเหี่ยวมาทิน
 ตัวไฉหมันบินเสียว
 ไตคนโพตาน

ชวนเทียนเลียนไลเท่าเส้นผม
 อย่าให้เรือจมในเจสองห้อง
 เทโวเทวามาช่วยน้อง
 โลกคลื่นโลกลม..เอ๋..เหอ..ใหญ่

คนโหนดสองตน
 ไปไร่อีเอาคนไหนด
 คายของคนพี่
 เสียวที่กันทั้ง..เอ๋..เหอ..สอง.

โลกสาวขาวบ้านหัวนอน
 ไฉงอนกิดโศ
 สาวไม่นอนไร่
 ไครโศร้างกิด..เอ๋..เหอ..ให้.

ชันมาละหอย
 หอยหัวลงมา
 กินคืบคี่หวา
 หวันเป็นแล้วมา..เอ๋..เหอ..หอย.

สั่งให้บุญเหลือเขาลงมา
 หอยมาหลี่
 ไฉนองทอดลงสักสองสามที
 หอสีคอกคำ..เอ๋..เหอ..อน.

เห็นนกเกาะไฉพันสอนบิน
 ไตคนโพตาน
 ยังตัวเหมียวหมันร้องน่าสงสาร
 นานนานจะพบ..เอ๋..เหอ..โก.

อา..เนอ..คนกล้วย เหนอ
ถูกขายแม่คนเดียว
บุตรแม่มีมากนัก
ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา

อา..เออ..นกคุ้ม เหนอ
เทียมไคยัวเหมีน
ไม้พีนกะไม้ตอง
นั่งเขียนแต่เล็บ

อา..เออ..นกเขาวา เหนอ
ขาวเสาววันวันทั้งเต็มโอ
แคนหมากหรือว่าแคนพดู
แคนใจไทรเหอยแม่ขวัญข้าว

อา..เออ..น้องนอน เหนอ
แม่เซอทั้งหลาย
แม่เซอย่าไค้หลอกหลอน
เชิญรักษาเจ้า

อา..เออ..เสภา เหนอ
เสภาเราไม่ชอบ
เสเหยเสภา
ว่าชอบตามคำอ้ายศักดิ์หัว

อา..เออ..เสภา เหนอ
ยกหาบขึ้นมาน้ำคาริน
ไค้แก้วหรือไม่ไค้แก้ว
พี่ไปหมดินเขาไชยสน

กล้วยพังลาตีเขียว
ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา
ตัวแม่ไม่รักเท่าบุตรชาย
บุตรแม่คน..เออ..เหอ..เดียว.

อีหนุ่มทนเพียน
นั่งเขียนแต่เล็บ
ผกบุงชายคลองกะไม้เก็บ
เก็บเรื่องนินทา..เออ..เหอ..เพื่อน

ชวนเพื่อค่านาป่าชีโก
แคนใจไทรเหอยแม่ขวัญข้าว
ไปบอกโคมตรูมาแต่เจ้า
เท่านั้นเองแคน..เออ..เหอ..ใจ

นอนให้สบาย
จงรักษาเจ้า
โศกอาวรณ์เจ้านอนแล้ว
ขวัญข้าวเจ้านอน..เออ..เหอ..บาย,

กรันสู่ว่ามาเราว่าตอบ
ว่าตามคำอ้ายศักดิ์หัว
กรันสู่ว่ามาเราไม่กลัว
ไม่กลัวเสภา..เออ..เหอ..ตอบ.

โยกมือบ้องยาไปหมดิน
พี่ไปหมดินเขาไชยสน
กรรมของข้าแล้วพอหนามน
หนามนพี่คน..เออ..เหอ..เดียว.

อา..เอ๋อ..แมงลัก เหนอ
 ร้อยวันพันปี
 จะเอากี่มาชมสักคืนนี้
 พี่จะเลี้ยงเมียน้อย
 จะกินทานทองที่ชายฝา

อา..เอ๋อ..บ้านนี้ เหนอ
 ลมพัดเท่าไรไม่ไหวไม่แกลน
 ลมนอกพัดมาให้โหด
 สูงแสนหวาเพื่อนเขาทั้งหลาย

อา..เอ๋อ..พระยาหงส์ เหนอ
 คอกบัวน้องพันธุ์เดียว
 ลางบ้านไค้กิน
 บัวเขียวพระยาหงส์หลายพันธุ์

อา..เอ๋อ..ลำปำ เหนอ
 ลำปำต้องทุกข์
 โหมพวงเสนา
 ไฟเหอทันลูกขึ้นกลางเมือง

อา..เอ๋อ..ไปเหนือ เหนอ
 ผูกรักกับชาวลำปำ
 ผูกรักกับชาวท่า
 ทำสิ่งทุกข์สิ่งแค้น

อา..เอ๋อ..เรือนใหม่ เหนอ
 ไล่เตยลังคา
 เสาวเรือนไม่หมาก
 ไม่ผาอยู่ได้เมื่อใด

จะเอาเมียรักมาชมน้อง
 มิได้ซึ่งความดีพอรวมห้อง
 รวมห้องจะกินทานที่ชายฝา
 สกสี้หาร้อยน้องไม่ว่า
 เลี้ยงข้ากลางเรือน..เอ๋อ..เหนอ..น้อง.

มิใช่สูงแสน
 สูงแสนกว่าเพื่อนเขาทั้งหลาย
 เรือนน้องไม่ใช่ได้ง่ายง่าย
 ไม่หักไม่พัง..เอ๋อ..เหนอ..โคโน

ร่อนลงกินคอกบัวเขียว
 บัวเขียวพระยาหงส์มีหลายพันธุ์
 ลางบางนั่งแลหน่วยตากัน
 คอกบัวน้องพันธุ์..เอ๋อ..เหนอ..เดียว.

เขาสื่อว่าหนูก
 ไฟเหอทันลูกขึ้นกลางเมือง
 เขาซาเขาหันกันกายเปลื้อง
 ทายเปลื้องที่ลำ..เอ๋อ..เหนอ..ปำ.

ซอถูกเชือกถูกล่า
 ทำสิ่งทุกข์สิ่งแค้น
 ปำนีไค้กินน้ำขี้แค้น
 ทำให้น้องแค้น..เอ๋อ..เหนอ..ใจ.

ปลูกไผ่ทำไร่ไม่ได้ผา
 ไม่ผาอยู่ได้เมื่อใด
 พากเรือนไม้ไผ่
 เรือนใหม่คิดทอง..เอ๋อ

อา..เออ..คำพูดสำแพง เหนอ
เก็บใส่ห่อผ้า
โหมตีโหมน้อง
พาไปฝากชาวเชิงแส

อา..เออ..พี่ชาย เหนอ
เติมไถ่กินเงินเข้ามาแปลก
รอยมือเจ็บซ้ำจำหมาย
ทำแค้นน้องเสียไม่เหลือขาด

อา..เออ..เรือนใหม่เหนอ
แดดแฉะจะคอยซัดจี้ให้ตื่น
ตีทองมาสักแผ่น
ยกทาสมาเป็นเมียน้อง

อา..เออ..บ้านนี้ เหนอ
สาวครกสาวสาก
สาวโหลสาวฝ้าย
สาวเชือกสาวปอ

อา..เออ..เมืองคอน เหนอ
พระศรีธรรมมาโศกราชมีวาตหนา
เป็นที่บูชาของมหาชน
ที่ทุกข์โศกขอมไว้ไม่ให้ตกต่ำ

อา..เออ..ยามเย็น เหนอ
มาถึงหน้าบ้านนางธายา
ร้องเรียกลูกรักไหนลูกแก้ว
ร้องเรียกสังข์ทองผู้ของใบ

สุกแดงลอยมา
แล้วพาไปฝากชาวเชิงแส
ชวนกันฉีกธงคอยแล
หอมแต่ดอกกรรต..เออ

หมายมั่นกับน้องมาแต่แรก
ทำแค้นน้องเสียไม่เหลือขาด
รอยมือพี่ชายไม่หายแฉะ
ทำแสหาเมีย..เออ..เหนอ..เงิน.

ปลูกไว้ทำไมไม้ได้ชื่น
ยกทาสมาเป็นเมียน้อย
ทำแค้นมาตลอดนี้วก้อย
นี้วก้อยเท่าง..เออ..เหนอ..แหวน.

เขาวัวมีสาวมาก
สาวเชือกสาวปอ
สาวไม่รู้ทอ
สาวไม่รู้ทอโหล..เออ..เหนอ.

แต่ก่อนเขาเล่ามา
ไถ่กอพระมหาธาตุยอดทองกำ
ฝูงคนนับถืออุปถัมภ์
เขาคำไปบูชา..เออ..เหนอ.

เห็นนางพันธุรัตน์มาแต่ป่า
ร้องเรียกสังข์ทองผู้ของใบ
แม่มานานแล้วแก้วไปไหน
ไปไหนไม่มารับแม่..เออ..เหนอ.

อา..เอ๋..นางแม่' เหนอ
 ลูกยกมือไหว'
 ขี้นางนางแม่'
 หวายเหอหมั่นอ่อนน่าสงสาร

อา..เอ๋..ครีอน้อง' เหนอ
 มีลูกสองกริ'
 เมื่อพอประทานให้ชูชก
 สงสารเจ้าราลีและกัณหา

อา..เอ๋..ครีอน้อง' เหนอ
 หึงพวงมาลา
 ท้าวสามครุ'
 ชัยรจนาทรมวย

อา..เอ๋..ครีอน้อง' เหนอ
 เกาะอยู่ตนพุด
 เด็กโหไรใจแข็ง
 เด็กโหไรขี้นาง

อา..เอ๋..โกแจ' เหนอ
 ชันหมากลอยน้ำเชียว
 ชี้นั่งบนเร็นน้อง
 เอาโหไรขอเมียละโกแจ'

อา..เอ๋..รวบรวม' เหนอ
 มีความบกพร่องและขาดเหลือ
 เพลงเก่าของท่านที่ไหนดี
 โปรดไคเอื้อเพื่อช่วยเติมให้

ก็ถูกกับไม้หวายลาย
 หวายเหอหมั่นอ่อนน่าสงสาร
 อ่อนเหมือนสายพาน
 ลูกหลานยกมือไหว'..เอ๋..เหอ.

กรีอนางมัทรี
 ชื่อเจ้าราลีกัณหา
 น้ำตานองตกลงอาบหน้า
 เมื่อชูชกมัดพาไป..เอ๋..เหอ.

กรีอนางรจนา
 เลือกเงาะทันไค
 พาลโกรชยกใหญ่
 ไปไว้ที่ปลายนา..เอ๋..เหอ.

กรีอนางนกยูง
 พังเสียงเค้กร้อง
 เอาโหไรมาแย่งทางลง
 ส่งให้นางแมวพุด..เอ๋..เหอ.'

ว่ายุ่นำก่อแต่น้ำขอเมีย
 เอาโหไรขอเปียละโกแจ'
 ขอเงินขอทองสักสองสามแกร'
 บอกแขกโศกมือ..เอ๋..เหอ. เอา.

รวบรวมเพลงร้องเรือ
 โปรดไคเอื้อเพื่อช่วยเติมให้
 กรุณาปราณีส่งไปไค
 ให้ไคศึกษาเพลงมาก..เอ๋..เหอ..ขึ้น.

อาเอ้อ พี่โคมกรูเหย
 คางเนตรพี่เขยฐานองยาจะเห็นหน้าใคร
 ตัวเองไม่เห็นหน้าใคร

อาเอ้อ กษมะเชื้อเหอ
 พี่ชายมาแห้วหูพัง
 พอแม่มบเภาอยู่ภายหลัง
 เพลงน้องเรายังเหลือเคย

อาเอ้อ
 แลเห็นกวนไฟที่ไทรนุ่ง
 มันยุ่งเสี้ยนแฉกพี่แกมเกวียน
 เหลียวหน้าหาใครก็ไม่เหมือน
 ไม่เหมือนศักรกมเคียวเคย

อาเอ้อ
 มาเคียวเป็นพี่หอมเคย
 ใสกระหม่อมพี่ชายในเขี้ยวหวัด

อาเอ้อ
 บินสาสแด่นท้าวรัฐเกาะสีเกาะท่า
 ท้าววังไปขายก็โคกกา
 กีนกานางนกแอ่นเคย

อาเอ้อ
 ปีกาลากาจับ
 จับความมาเรื่อยเชือกไว
 จับความมาเรื่อยเชือกไว

อาเอ้อ
 เขาทองกรูวกรำให้รำหา
 กรูวกรำกำหาถึงกูเคย
 พี่ไมไ่มาแถวขวัญตาเคย
 ออกเคยเรานี้กรรมเคย

กลับไปเมืองตรังการุเสียแล้วคอกกะมังหนา
 เห็นแต่หน้าท่านผู้นอนความขึ้นจะมีเมื่อใด
 ใจน้องคือเวเปลเคย

กวันน้องมาวังเรื่อ
 เดียวกลับไปเรือนก่อนเกิดพี่ขวัญสาว
 พี่ชายมาแห้วหูพัง

ตะวันเย็นเหย
 ไผ่น้ำไหลเมืองลุง
 ตะวันเย็นขุาไร ๆ
 เจ้าของแจมแกมกลั่น

เงืองดุงน้ำเชี่ยวเคย
 ใสซุดปากกรอม
 ใสให้หายกักจุมเคย

นางนกแอ่นเหย
 พบไซกิ้นโต
 ท้าววังเกาะสีเกาะท่า

เมืองนกรแก้วสาเคย
 พี่นางน้อยงามรูป
 จับให้พี่ ๆ วญาให้ชวามานเวลาจับได้
 ดยาก็คอยแกล้งมายาวเคย

พี่ชายรักทองเหอ
 เขา ร้องบรรพเทกรรมยา
 กออยู่ติดยุแลกับแฉกตา
 รักน้องไปไหนมาอยู่เคย

อาเอ๋
 ชาติมาหาน้องน้อยจะควั่นสายไธ
 พี่ชายมาควั่นทั้งสายไหม
 วาวหลาทางทองน้องเอ๋ย

อาเอ๋
 สงสาร เด็กน้อยวอนแม่
 วอนแม่สักกี่เดือน
 วอนแม่จะเอาดวงพระจันทร์
 เจ้าสายสุครีพของแม่เอ๋ย
 สักกี่วันเล่าเหลยจะรู้ได้

อาเอ๋ โฉมฉายเหย
 มันแมนแล้วหรือพระพี่ยา
 พี่ชายหยิกเล็บมาหมายมือ
 ลูกไม้กลางป่าไม่มีเจ้าของ

อาเอ๋ พี่บุญเลิศ
 ขอบบุญขอบคุณแก่พี่ชาย
 ลูกหมาขุนนางยังสองตัว
 น้องหาอะไรไม่จจะตอบแทน

อาเอ๋ เชิญนอนเด็กเจ้านอน
 ยังบ่าวยังไพร่ไก่อให้แล
 ยังปู่ยังย่ายังป้ายาย
 เจ้าสายสัวแทมมีกรรม

วาวหลาทางทองเหย
 ควั่นทั้งสายคาย
 น้องจะควั่นสายไธ

สงสาร สงสัย
 จะเอาดวงพระจันทร์
 เจ้าบุญเรือนวอนแม่สักกี่วัน
 สักกี่วันเล่าเหลยจะรู้ได้
 ใครที่ซังบอกให้
 เจ้าสายสุครีพแม่เอ๋ย

มาหมายน้องไว่แกกลางป่า
 ลูกไม้กลางป่าไม่มีเจ้าของ
 มันแมนแล้วหรือพี่เนื้อทอง
 เห็นของใดคนอื่นเอ๋ย

น้องขอควาบเสียเถิดทั้งสองฝ่าย
 น้องหาอะไรไม่จจะตอบแทน
 ปากไปเมียรักพอหัวเหวน
 น้องทุกขยากแค้นอยู่เอ๋ย

สายสมรอรไทยสุดใจไม่
 เจ้าสายสัวแทมมีกรรม
 อุมฐเจ้าไว่ไคยังคำ
 ทาคำแม่คนเคี้ยวเอ๋ย

อาเอ๋ ช่างโหลงเหย
 ก็นึกคิดถึงรักใน
 ยกงวงพาคงาน้ำตาไหล
 พลายทองหลงมาควยช่างโหลง

อาเอ๋ นองนองเหย
 เอามือไปสอคอกคอกหมอนทองไว้
 น้ำตาของนงคือหาฝน
 ร้องไห้ว่ารักพี่บุญลือ

อาเอ๋ ยาดินเอย
 ทองจาทองจอง
 อยากกสรวยอยากออย
 เมื่ออยากยาดิน

อาเอ๋ สุกจิตเหย
 ไม่มีธุระพี่ไม่ไป
 ในอกของพี่เหมือนหินถ่วง
 จะอยู่โลมกลอยใจให้หายรัก

อาเอ๋ ฟาดินเหย
 นองนึ่งไครฐ
 นึ่งไครฐก็ไมรู้
 ไครฐมานึ่งนอยเอย

อาเอ๋ พี่ชายเหย
 พอแม่พี่น้องเขารัก
 ความขมมันนอยแก่พี่ชาย
 ว่าพี่ชายมารักตัวน้องจริง

ทุ่มเสียโร ก็นึกหาใคร
 ลืมไพร่เสียแล้วแก้วจาง
 ร่ำลึงถึงไพร่ใจจางง
 หลงแล้วพี่ชายพันไปเอย

กอดหมอนทองเขาร้องไ
 ร้องไห้ว่ารักพี่บุญลือ
 รักเจ้าหนามนคนฟ้ายชื่อ
 คอหรือพี่มาเลาเอย

อย่ากินน้กละเอ้อเนื้อทอง
 ทองชื้อทองคาเพราะยาพิษ
 นางสาวน้อยจะชื้อมาให้กิน
 นึ่งไหนดาวนอนนึ่งเอย

สุกจิตพี่แล้วแก้วกลอยใจ
 จะอยู่โลมกลอยใจให้หายรัก
 ในหรวงของพี่คือศรมัก
 มีกรรมจำรักไปเอย

ลันมาฮึง ๆ พอผาตคนกระหิง
 นึ่งแซกหรือนึ่งไทย
 นองนึ่งไครฐ

อย่าไปอย่ามาหาน้องนัก
 ว่าพี่ชายมารักตัวน้องจริง
 ความอายมันนอยแก่ของหญิง
 ชาวบ้านทานรู้จักเอย

อาเอ๋ สุกใจเหย
พาคนไปตอสองสามงาย
นางนกเขาหนูน
ไมหอนจะไคกลับมาเปลา

อาเอ๋ ลำพูนน้อยเหย
ถ้าไมซาคิคุของพี่ชาย
ถ้าชวาติวากัน
รวมกันรวมกิง

อาเอ๋ คือคนหนูนั่งเหอ
ลูกเมียของพี่ยังอยู่เต็มดัก
อย่าหวังเข้ามาเลยเจ้ามั่งอร

อาเอ๋ ซุกแฝกเหอ
ตัวน้องไมสมัครรักพี่ชาย
ซุกแฝกให้ตายเสียเปลา ๆ
นั่งลงตรงนี้

อาเอ๋ คือคอกทับทิมเอย
เหมือนคอกทับทิมที่ยิ้มแย้ม
ลารักแกไรกับแก้ม
รักแกมกันไรผมเอย

อาเอ๋ ปลูกรักเหอ
แลเห็นรอย ๆ ทั้งหน่วยตา
แลโนนแลนั้นมาชั้นมือ
เค็ดยอครักมากก็ไม่ไค

ตัดความอาลัยไปเสียไค
ไมหอนจะไคกลับมาเปลา
ทองพูนของพี่นจอมเขา
ทาหรานั่งคอยเติงเอย

หึงหอยมาเกาะอยู่เรียงราย
ให้ไกลเหมือนฟ้ากับดิน
ให้เหมือนลูกจันทน์กับลูกอิน
รวมชอตอขวางนองเอย

ลูกเมียพี่ชายยังอย่าหวังเข้ามาเลยมั่งอร
เมียรักยังขวางแทนที่นอน
เมื่อก่อนพี่ชายยังอยู่เอย

ซุกให้วอกแวกคนทั้งหลาย
ชมชื่นน้องไคเมื่อไรมี
ไมใช่กูเราพอเนื้อถี้
จะช้ตะโมให้เอย

สาวน้อยเค็นยี้ม
พี่ไมรักแคไหน
เหมือนคอกทับทิมที่ยิ้มแย้ม

น้องปลูเกาไว้แค่ชายหลา
เค็ดยอครักมากก็ไม่ไค
น้อยหรือมาแคนอกพี่ชาย
บานจอลอชายอยู่เอย

อาเอ๋ เรือใหญ่เหยชักใบสูงสุด
 ยิ่งแลยิ่งสุดลูกตา
 ว่าโนนเรือไกรชักใบมา
 ตั้งหมอกคอยท่าเทิดเอย

อาเอ๋ ก้อนตักโหมหนามเหย
 คนทั้งเพนเขาคิดขอ
 คิดความโกรกกราก

อาเอ๋ คือกล้วยพองลาหวิเขียวเหย
 ทั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา
 โค้งค้งแม่มาย
 ลูกชายแมคนเคียวเอย

อาเอ๋ ลมพัดเหอ
 พระบาทนาคเดินค้ำเนินมา
 จุกไคโนโลกียะ
 ฉะฉิมยิ่งยอง

อาเอ๋
 หยุคไทรหมอย
 คอยแต่เช้าก็ไม่เห็น
 คอยพี่ศรีสวัสดิ์เป็นโนรา

อาเอ๋ สุกจิตเหย
 ฟันองน้าเขาเกลียดพี่
 กับพี่ไปขอเขาไม่ให้
 ยกนางเทวีให้คนอื่น

เรือพอยอดสมุทร
 ยกมือขึ้นป้องรองตามไป
 เรือพอยุลหัวผัวชา

พี่บ้านอยรูปงามคิดความโกรกกราก
 พี่บ้านอยรูปหล่อจะคิดลาก
 ความยากไม่พ้นตัวเอย

ลูกชายแมคนเคียว
 ไคเหมือนแม่มง
 ทั้งชื่อเจ้าแสงสุริยา

พิศมาราย ๆ ฉายทางตา
 เหมือนหงส์ลีลาจากถ้ำทอง
 เปรียบนางคนนี้มีสอง
 เรียมปองข้างในใจเอย

ฝนตกเหอตกลงฝอย ๆ
 คอยพี่ศรีสวัสดิ์เป็นโนรา
 คอยจนวันเย็นไม่เห็นหน้า
 ลูกโด้มาพาไปเอย

สุกจิตพี่แล้วแก้วมารศรี
 ยกนางเทวีให้คนอื่น
 เขาว่าพี่ขายไม่ใช่หมื่น
 กับพี่เขาเมินเฉยเอย

อาเอ๋ คือคอกบัวครึ่งเหอ
 ครั้นแลให้แจ้งเหมือนแสงพระทัย
 เหมือนแสงพระทัยแจจเอย

อาเอ๋ นางโนราเหอ
 มีไม้แก้วฉิมพลี
 หนทางที่ไปเมืองไกรลาส

อาเอ๋ พิกี้วเผื่อเหย
 เมื่ออยู่เมืองพระพารา
 ทุกสิ่งก็มีพิกี้วเผื่อ
 เมื่ออยู่รวมทอง

อาเอ๋ มะพร้าวทางตากเหอ
 ไม่ชอบน้ำหฤทัย
 ไม่ชอบน้ำหฤทัย

อาเอ๋ แม่ทองคันชั่งเหอ
 แม่ทองคันชั่งไม่อับแสง
 ไม่มีรากีสทองแดง
 ทองแดงหาไม่มีเอย

อาเอ๋ เคียนขึ้นเหอขึ้นมากางกรด
 จวบแกมทองหอมหมาก
 จวบพลางชมพลาง

อาเอ๋ รักนุชเหอ
 เหมือนเจ้าอุณรุตรักอุตสาหะ
 พระศรีสุชนทรงศักดิ์รักโนรา
 ทำหรือนางเนื้อเย็นจะเห็นใจ

ผูกขึ้นยับยั้งไทน้าบังใบ
 ไทน้าบังใบ

พระสุชนตามมาถึงเมืองไกรลาส
 มีนกอินทรีอยู่ไม่ขาด
 ยากนักพอทูลหัวเอย

เหตุไคโยเหลือเมืองมา
 กินตะเกียบเทียมหน้ามีพานรอง
 ทำไมโยเหลือมาเมืองน้อง
 คุณองหาลืมไมเอย

เลือกเมียเหมือนเลือกกาก
 นานไปข้างหน้าที่จะหาไหน
 ฤกษ์ใจเมื่อภายหลังเอย

ยิ่งตีกียิ่งปลั่ง
 ยิ่งตียิ่งสูงขึ้นมาทุกที
 แม่ทองคันชั่งไม่อับแสง

ยกนางใส่รถบุปผาสงามพลา
 จวบปากทองหอมเทียนราง
 ระหว่างนางจะมีคู่เอย

สิ้นสุดพี่รักเจ้านักหนา
 นางสีดาร์กสดาบูไม่คลายใจ
 เทพธิดาของซารักเจ้าหน้าใบ
 หกสิบว่าพี่รักคนอื่นเอย

อาเอ้อ คือต๋นมะเขือแจ้เหง
 น่องไม่เป็นนอยเมียพี่ชาย
 ปนหนาพี่ยาพอหาได
 หมายปากน่องไวเด็กเออย

อา...เออ...เหอ
 ไปแลมาเลา
 นึ่งเหนียวล็กสวด
 ทานทาวมาขออีเพ็งจันทร

กากาเหอ
 พี่เฒะทงคงไปเล่นโซ
 มาเมิดมาคำ
 รวยรวยป่าหมาสี
 นกไทรโจงโหลง
 นกอินเซียบตาย
 เทียวตีนน้ำเลน
 ตักหัวพอโคตร
 เจ้าโหกเจ้าฟืมร้องโกศา

กากีเหอ
 ให่ชายล็กลอคอดแหวนเอา
 แตะเงินกับทอง
 กากีชีเฆานอนม้งาย

หักคอกหวายเทค
 สัตูญากันพี่
 รักน่องหมแพรขาว

น่องอยู่ให้กระดูกแห้ง
 คึกวานันไปสวา
 น่องไม่เป็นนอยเมียพี่ชาย

กำหลับเฆาเหอ
 ทานทาวมาขออีเพ็งจันทร
 น้ำทะเลล็กชั้น
 เหนียวเทอหมันมัน...ทะเล

คาบแบ่งลงมากาโซ
 ปาแม่ไมโรที่หนึ่งหลาก
 ทองค่านั่งคอโตหอสง
 แลนเฆาในทัพป่าหมาคง
 อยู่บนชายไม
 หอโหกบันฝ้ายไคว้นชีเซ้น
 เจ้าโหกเจ้าฟืมลัมโกศา
 ไปลากโลกโหนดของกูมา
 พอตาแมยาย...เหอ...ให้

อึ้งคณน้นอนชีเฆา
 กากีชีเฆานางม้งาย
 เพื่อนยังเอาโก
 ให่ชายมันลอง...เลน

กาเกคเหอ
 รักน่องแมแพรขาว
 ให่พี่นั่งถาอยู่คมเฆา
 เหตุใดไทรหลาวที่ไม่มาให้น้องสั่งถา...อยู่

กาเกดเหอ

ทักคอกหวายเทค

สัญญาอยู่กับพี่

รักน้องหมแพรคำ

อา...เออ...เหอ

เพื่อนเขาไคเบี่ยนกันหมคลั่น

ไคเหลยอีเข้ามาเอาไค

ยังแแต่เหี่ยนฮั่วแหวน

กุนหยี่เหอไคบ้านนี้

คิกคิ่นเพียรเพียร

อย่าเฮยเหลยพี่น้องไม่เอา

โกกโก้เหอ

ไคยิ่นเสียงนางมะลิทอง

เจ้าไปเหรอหมาย

พี่เขมาลอลองออกมารับ

แกวซาเหอ

หวนฉายสายป่านกขมรัง

ทั้งคี่ไม่ตัดไมตรีกับพี่ชาย

ห้วนนางองคน...เกี้ยว

โกโก้เหอ

คอกไม้แคงหวาง

คอกกุนหยี่เหอ

ไคเหลยจะเข้ามาคู้คัก

กาเกด

รักน้องหมแพรคำ

ให้พี่น้องถายูกมคำ

เหตุใดใครหลาวพี่ไม่มาไหน้องนั่งถา...อยู่

กิมฮั่นเหอ

ยังแแต่เหี่ยนฮั่วแหวน

เมอแบแกปากกรายเหี่ยนกับแตน

นอนกอดฝากเร็น...เหอ...เปล่า

อย่าเฮยเหลยพี่น้องไม่เอา

เคินให้คิ่นเหี่ยนเสียเปล่าเปล่า

มากหน้าหาคนเงิน

เสียงพระมาโกกตอวันก่อน

พี่เขมาลอลองออกมารับ

คัมแดงแดงกายให้เสริ้วสรรพ

พากลับไปเปื่อง...เหอ...พี่

แลไปแลมาน้ำตาลัง

ไมเกิลียคไมซังกันเหลยหนา

ไมเกิลียคไมซังกันเหลยหนา

ซินไชปาฟาง

ไคเหลยจะเข้ามาคู้คัก

ที่นี่เจ้าบานอยู่นอกวัด

คอกกุนหยี่วัดโค

โกชันเหอ
ถือด้วยกับมีค
ลงเขียคคอง
ลงเขียคคอง

โกชันเหอ
นำเพชรทองแก้ว
นุ่งผ้าฉางหวั
ลงสงสีนาง

โกชันเหอ
โลกแม่ทองแก้ว
นุ่งผ้าสีหวั
ลงสงสีนาง

โกคำเหอ
หาถิ่นถิ่นครก
โกคำทั้งเพิน
โกคำเนื้อเกลี้ยง

ขอขอเหอ
นุ่งผ้าลายพัน
เก็บโลกยกนุ่งมาทางพลู
ขอนองเหอ...ยาก

ขอมาเหอขอมาอย่ามีบาป
เข้าไปไกลแก่
เมียเหอหมั้นแกย้งหวาฉัว

ชันมากรีกกริด
ลงเขียคคอง
นองไม่ว่าไร
เลือกไหลทางคม...เหอ...มีค

ชันมาแจ้วแจ้ว
ลงสงสีนาง
วางผิคฉางหวาง
โกชันไมทันรุ่ง

ชันมาแจ้วแจ้ว
ลงสงสีนาง
วางผิคฉางหวาง
โกชันไมทัน...รุ่ง

หารังกรกรกรก
ยังย่าไมโร้อี้เต็มเหนียง
มีหอแม่เลี้ยง
กอยหากอยเลี้ยง...เหอ...กิน

ยื่นตนเกาะขอหั่นขอกัน
พันหัวขันทมก
ไปเก็บโลกกาหยุนาทางหมาก
หากแห่งกับพลู...เหอ

เมียเหอหมั้นแกย้งหวาฉัว
นั่งแลเหมือนแบเกิดฉัว
ขอมาอย่ามี...เหอ...บาป

เส้น 7/6
7/6

โงมเก่า
พอสัก

อา...เออ...เหอ
เป็นवलหน้าใบ
ขวามันศรีไสยเซาร่องสั่ง
ไปไหนชานานไม่เห็นหน้า

ซีใจเหอ
ซีใจเหอหมั่นลามมาตามติด
เอามากอดคนยังไม่หนึก
ไม่หนึกสักคืน...เดี๋ยว

ร้องเรือภาษาเด็ก
ร้องเรือเพื่อชาหลาน
สาวเหออย่าเจ็บภาษาใจ

ร้องเรือไปสาเด็ก
ร้องเรือบูชาโลกบูชาหลาน
เขาเหออย่าเจ็บเอาใส่ใจ

ขึ้นโหนดเหอ
ใส่พกลงมา
ชาชาแหละโลกนก
อย่าให้ขอแม่ของชาเห็น

ขึ้นโหนดเหอ
อ้อปลัดลงตาย
ยังผาผืนหนึ่ง
หมายให้รออีกลุมผีไว้

ขามใหญ่เหอ
ไปไหนชานานไม่เห็นหน้า
ว่าพื้นवलรอยซึ่งอย่าอูยชา
หวงถานเองคน...เดี๋ยว

บิคบิคเผยเผย
เอาตัวของเธอ
ซีใจเหอหมั่นลามมาตามติด

ซีเหล่าเหอ
สาวเหออย่าเจ็บภาษาใจ
ไม่เกี้ยวไม่ทาลโลกหลานใด
ร้องเรือเพื่อชา...หลาน

ซีเหล็กเหอ
เขาเหออย่าเจ็บเอาใส่ใจ
ไม่เกี้ยวไม่ทาลไปหาใด
ร้องเรือบูชา...เหอ...หลาน

ขึ้นเอาโลกกา
อย่าให้ขอแม่ของชาเห็น
ตกมาเสียแล้วแก้วทั้งเป็น
เกิดมาไม่ทัน...เหอ...กา

อย่าขึ้นให้สศปลาย
หมายให้รออีกลุมผีไว้
ไว้ลุมโลกไว้
นอนตายใต้โคนโหนด...เหอ

หน้า

ขึ้นไปบนเหนือเหอ
 อุกเกไวกา
 หอดึกหอดอก
 หอดาบาสี

อา...เออ...เหอ
 เลาเมียบีชายยัง
 โลกแดงชายแฝงตก
 อยาไหวหวังเข้ามาช่วยบังอร

ควายขาวเหอ
 ควายทีกีเชือกซาก
 ใสคาตัวอยาเลนน้องทักที่ยอดสร้อย
 อยาเลนน้องพักเสียตัว

ควายขาวเหอ
 ควายเหลนเข้าสูง
 มีคฟ้ามักชน
 ทำปรีฮาพบ

ควายขาวเหอ
 หวิดเชือกขึ้นเขา
 ก็น้ำจืดทั้ง
 ก็น้ำสามหนอง

งูเขียวเหอ
 เรียกกรองแมยัว
 เขาให้แกงปลาตุก
 ไม่นาจะแลแมงงามเนื้อเกลี้ยง

สั่งให้ครูเครือเร่งลงมา
 หอดาบาสี
 ไหนองหกลองสองสามที
 ลีช่วงทั้งลาว...เหอ...เกะ

ขุนหนึ่ง
 อยาไหวหวังเข้ามาช่วยบังอร
 ชายรักชายอยู่ละห้วนอน
 เมียกอนชายยัง...เหอ...อญ

ควายขาวขาวห่วยลาด
 น้องขวันสายใส
 ลูกขาวเลนอยไม่ไขว้
 ไรตัดหัวเสียเงิน...เหอ...เปลา

จับไหนดงู
 ทำปรีฮาพบ
 มีคแต่ซัดมเสียถ้ามค
 ควายขาวน้องทั้ง...เหอ...โค

ควายขาวทะเกา
 ก็น้ำสามหนอง
 นอนรมชายคลอง
 นอนรมชายคลอง...เหอ...เตย

เลื้อยโหยบนรั้ว
 แกงไทรเลาเหวอให้แมยัวกิน
 จุกลงทั้งเจียง
 ไม่นาจะเลี้ยง...ยัว

งูสายพานเหอ
ไอ้เข่าหัวดอก
แลเหอแลค
อวคิ้วอี่เลี้ยงเมียสาว

จำปาเหอ
คลื่นสาคขึ้นหลัง
ใครใครมาขอหมอมพอไม่ให้
จำปาหน้าวัง...ตาล

เจ้าไหมเหอ
ทองสนตามตัวไปเสียสิบ
อยารองอยารำเจ้าไหมเหอ
เจ้าไหมนั่งร้องบนหลังควาย

เวลาฉายาฉวยหอมไปตักน้ำ
ลูกหงส์นั่งคราญฉวยน้ำใบ
ฉวยชายภูษานองวาไทร
คักหัวพอมัน...เหอ

ออเจ็กเจ็กเหอ
ไซ่ชายหลาหลา
อีหญิงหลาหลา

ซังปิกซังปก
ไอ้โม้เข้าไซในลำไส้
ซังปิกซังปกเหมือนตับแตง

ยานขึ้นแม่คอก
อวคิ้วอี่เลี้ยงเมียสาว
ไอ้เข่าหัวงูหมื่นท่าบาว
เถาแลวไม่กิด...เหอ...ดอก

ลอมมาตังกิง
ปักโทลอมไว
ปักโทลอมไว

แลเห็นปลายโพไทยดิบดิบ
เจ้าไหมนั่งร้องบนหลังควาย
คอยหาเบียดเอ็นให้จนได้
ไม่อายเขารัก...เหอ...กัน

ฮ้อหลบลบลงประตูบ้าน
วางน่องเสียเถิดพี่เขมรา
วางเสียไวไวจนงไปตักน้ำก่อน

อีหญิงเหลอะเทอะ
ชายว่าให้ตาม
ไม่ตามก็แล้วไป

จิ้งนกเหอ
โลกไว้เหมือนตับแตง
นางแม่มักไวหมายให้คนแหลง
คนแหลงทั้งเมือง...เหอ...หนี

ข้างเบ็คเหอ
 ริงเองกำยั้ง
 จิงเขียกชาววั
 จิงริงของทาน

ชมสวนเหอ
 เข้าเข้าเก็บคอกมะลิซ้อน
 พุทพราภาเกด
 สาวสรอยรอยทรง

ชมหงส์เหอ
 ชมไม้ทะเละชมนก
 ยินเสียงเรไรร้อง
 ชมหงส์เหอ

เชิญนอนเถิกเจ้านอน
 ปี่จอมารอกับปี่กุน
 ปี่หนีเหราหนูก
 คนทั้งพารา

เฉาหันเหอ
 อยู่หนามนมน
 พี่ไม่ให้ทำการไหร
 เอาพี่สักคนตะเหวอนอง

คอกลำเจียกเหอ
 ไคหนูหมูก
 ไปลวกไวกาบขอ

อีเหมีกรังพัง
 จิงริงของเพื่อน
 จิงฉัวชาวบ้าน
 ชาวบ้านหมั่นรุม...คา

ชมสวนแฉลมแฉนวนลชวนอวาร์
 อวาร์เขาเก็บมะลิชม
 มะพร้าวขามเทศคอกหาหงส์
 หาหงส์ทรงขอก...ทอง

ชมหงส์เหอไปตก
 นั่งแต่อีชมหงส์เหอ
 สากลั่นवल้องคามพืมา
 ร้องไห้ตามฟ้า...ลั่น

หวางเมืองนอกคอนเหราไม่วุ่น
 ทานผู้มีบุญเขาออกมา
 ปี่หนาเหราทุกขยิ่งกว่าหวา
 หยี้คไคร่มโพธิ์...ใหญ่

เดินมาสองคน
 เอาพี่สักคนตะเหวอนอง
 ยัดแบ่งแต่งไรแต่ในทอง
 นายทองพระมารดา

ไปลวกไวกาบขอ
 ไควั้ววั้วทอ
 วั้วพอแล้วพัน...ไป

คอกลำเจียกเหอ
 เคนมาหยมหยาม
 เทเท่าปากชาม
 หีเท่าปากชาม...เหอ...ใหญ่

คอกสรอยเหอ
 บานอยู่เจ็ดชั้น
 กลางวันพื้นนอนแล
 พี่เอ่อมไม่ถึง

คอกแค
 เขาวัวมาขอ
 นั่งลงทรงนี้
 แดกเกลื่อนกลางคอกอยู่หางหาง

คอกเมละเหอ
 บังลุยแมงซอนตัวตัวเท่าคำมพร้าว

คอกเมละเหอ
 เขาราวขาวมาว่าฟ้าหมันผาลงเสียแล้ว

คอกเมละเหอ
 ชนตกดำไม่ตก
 ในเลซึ้ง

คอกคันแก้วชาเหอ
 คุชคุชสุศสวาททำบวงคลวงคอกเหอ...นอง

อีเท่านั้นหีเปียก
 แลหีมันโท
 เคนมาหยมหยาม

บานอยู่ลอยหวั่น
 พี่เอ่อมไม่ถึง
 กลางคืนหีแหล่พี่รำพึง
 คอกสรอยบานลอย...เหอ...หวั่น

แลแลอีกลายเป็นคอกปอ
 แดกเกลื่อนกลางคอกอยู่หางหาง
 ญกรักลึกหีตะเหวนาง
 แลนางไม่วาง...ตา

บานเหมือนอีเปละในเลหยอมหญ้า
 ในเลหยอมหญ้าแมงซอนหมั่นไซ...เหอ...เสีย

บานเหมือนอีเปละในเลหินแก้ว
 ในเลหินแก้วผาแล้วทองรอย...ซึ้ง

บานเหมือนอีเปละในเลซึ้ง
 ฟ้าเหอหมั่นร้องยังไม่ถึง
 สาวน้อยรำพึง...เอา

เขาสังความมาไม่หอนชั้น

การจ่ายเหอ

ไปคบกับชาย
ทั้งแผ่นดินนี้
คบชายเมียยัง

เคื่อนขึ้นเหอ

ยกนางขึ้นไสรถ
จูงแถมน้องหอมหมาก
จูบพลางชมพลาง

เคื่อนเจ็ดเหอ

เซเรือหัวหงต๋ยกลงทางไถ
ยกตรงทางไถทอดคอดานมาถึง
ถึงแหลมโป้หม่อ
ถึงแหลมโป้หม่อ

เคื่อนดกเหอ

นางเขี่ยคอดนกกล้า
หอยขาวหอยโงะ
แมงคาคาทำ

พี่ชายเหอ

น้องท่าหรือท่า
ขออน้องตอโค

พี่ชายเหอ

คอกไม้กลางป่าเร็ว ๆ ใครได้
ใครเร็วใครได้

อีเฒ่ามันมั่งกาย

เทเมียยัง

หมิงเอาให้สิ้นอ๊ะบะหยัง
หมายให้อีฟังเอง

ขึ้นมาตั้งกลด

จูบพลางชมพลาง

จูบปากน้องหอมเทียนนาง
หวานนางจะมี...เหอ...โค

พระท้าวเสด็จเข้าไปส่ง

บาว ๆ น้อย ๆ ลงเรือยอกสร้อยพวงมาลัย
ถึง ๆ ยิงปืนดังพริ้ง
ถือทายนายเหอยิงก้อ
ยิงถอให้พน...คลื่น

คางคกไถนา

นางแม่ปุ่นนาหมั้นช้างคำ
โก้งโก้งจวกนายยังคำ
โอยเร็นข้างเลียง...น้อง

พี่ชายรักน้องขออน้องตอโค

เหมือนใบราพาเกรวท่าไฟ
หวานใบราพา...หลน

พี่ชายรักน้องขออน้องดูหรา

ชายนันช่ายชว้แกลงทรวงน้องไว
ชายนันเพียวเฮย...ควาย

บ้านนี้เหอ
 ด้วไปกวนดัง
 ปล้ำปีปล้ำปอง
 ขาวเย็นชานโซ
 พอเห็นด้วมา
 คคขาวให้ด้วกิน

เคื่อนขึ้นเหอ
 รักกันแต่ในใจ
 ด้วนั้นเป็นไขฉอย
 ไม่เท่าไรใครไปขอให้

* เคื่อนสามเหอ
 ด้วเก็บเด็กเจ้า
 หนทางเขาลงไป
 เก็บขาวเขาชาวยัดโคหา

เคื่อนหกเหอ
 จังจกอีเข้ามายกเครื่อง
 จังเหลนเป็นปึกข้าย
 คางคกอยู่หัวหน้า
 อีเขี่ยคูลความมาแจวแจว
 หมอมปาควาจา

คนกล้วยเหอ
 รักใครรักเด็ก
 น้องทายเป็นผี
 อยาหวงน้องไว

มีหมากเตาะยัง
 ข้างหลังเลนโซ
 อย่าให้ด้วโร
 คคให้ด้วกิน
 ทำคี่เสียสิ้น
 ขาวเย็นโคชาน...โซ

ขึ้นมาเทียมปลายไม้ไผ่
 ไม่เท่าไรใครไปขอให้
 ด้วสาวน้อยเป็นดอกไม
 รักกันแต่ใน...เหอ...ใจ

นางงาขี้ดงไปเก็บขาว
 เก็บขาวเขาชาวยัดโคหา
 ต้นโคโพธิ์ไทรอยู่ ฉาฉา
 หัวนอนกนทวาแหล่นา...น้อง

ก้างคมาร้องอีเกี้ยวเอื้อง
 แวงมูมิเข้ามาลาสา
 ด้งกายยับย่ายเป็นปึกขวา
 เหน็บกริชคามพร้าวที่เฌรทอง
 หมอมปาคมาแล้วคุณฉันทา
 ใครหอนท้านา...เหอ...กิน

คนกล้วยพังลาหัวเจ็ด
 อยาหวงน้องไว
 ฉานำคลองรีสีคอกไม้
 เป็นกรรมเป็นเวร...เหอ...น้อง

กว. ๖/๖
 ๖๕๐
 ๖

๒
 คนเคยเหอ
 ๒
 อยาก็ค้นองเหอ
 ๒
 คัดคนใหม่เหอ
 ๒
 ชาวรวงขาววังเซาตักให้

ตัดหัวเดินก้ม
ตัดหัวปากปิด
เดินก้มเดินเงย

นำพานโงเงเก็บดอกปูเลีโงงตัด
เก็บดอกปูเลีโงงตัด

กบฏราชวงศ์คังเหอ
พอลี่เพอราย
ไปขออิเหนาเข้าตีคณม

คนพราหมณ์
ที่บวชเป็นเณร
ถือเจียนถือฉิม
นางสาวข้างห้อง

คนพราวนางหอยเหอ
เหมือนหนึ่งโม่รักกันตั้มหมา
เสียจากที่น้องปราศรัย
เสียตาน้องแล...ไป

สิ้นหัวสิ้นท้ายว่าถักเตย
ชาววงชาววังเขาคักให้
ใสมันคอกไม้
ผมสายรายเรียงเส้น

อา...เออ...ต้นหอม
 ถักหัวเหินเงย
 ถักหัวปากเขย
 ถักหัวไ้อ์เอยเขย...เหอ...ไป

๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

โสมโสมหนักหนักไปขอลื้อเจ้าตัดผม
อยู่หนาเจ้าผม
ผมเจ้าหงอนน้ำ...ทอง

๓ ๓
 คนพร้าทางเอน
 นางสาวช่างทอง
 ถือชัยคานทอง
 เจ้าบ่าวยักลิ้ว... เจ็ด

โยกรักกับพี่มาน้อย
เสียปากแท้
เพื่อนหนึ่งโยกรักกันตั้มหมา

ทนโพล่เหอ
น้ำปานตาตำเหอ
เก็บคอกโพล่ไหน้องหัด

อิหยังสอนวอน
อิหยังกาสน
ความชั่วที่มี

อา...เออ...เหอ
สาวสาวทุกวัน
กลางคืนหมายไคหลับ
คันยั้งทวาทอน

อา...เออ...เหอ
กัศห้วยบยเบียบ
นาคไคแซนหัก
เที้ยวคอยแล่นองทุกของร้าว

อยู่วัดไม่หนุก
ผาแดงผาคำ
ลี้กออกหาเมีย

อิหยังหันหน้าแข
เจ้าฉั่วเซารองคา
ชิงเอาฉั่วเขา

น้ำปานโจเจเก็บคอกไหน้องหัด
พูดโหรลี้กคำหมายไคลี้ก
หัดห้วยพีเอร์...เหอ...ปาน

ทนเมลซอน
ลอคของสองหน
งามจนอปริย
ให้เพื่อนย่ำยีเลน

ทนมวงคันเหอ
คันยั้งทวาทอน
กลางวันหมายเห็นไคนอน
ตายก่อนไม่เคย...เห็น

ทนชุมเหมียบ
เที้ยวคอยแล่นองทุกของร้าว
ไคเหลยอีหักไอศักห้วย
หัดห้วยบานเมียบ...เหล...เปลา

ทนส้มแป่มห้วยจุกเหอ
ลี้กออกหาเมีย
เขาหนองยอมไม่เอาไปไหนเสีย
เสียสม่นองยอม...ผา

ทนหงสแดงเหอ
ชิงเอาฉั่วเขา
ทำหนาทำทวาทอยู่เพลาเพลา
หนาเหมดินเหมือนทาง...หลวง

สั่งให้ชายแฉ่ง
พอหลือบหาเวยตากน
โคแหลงหมั้นคา

ให้คนมาแหง
ปากชายหวานชม
น้องหมายหลงลิ้น

นกเขาเหอ
ตัวอี่เป็นนางโนรา
เล่นไทรรำไทร
รักน้องอี่ทอดาหอย
แคนใจเหอ
เสียโรบเสียรัก
น้องโอยมาสองสาบ้าน
เสียความซันชี

บ้านนี้เหอ
พี่ชายโรปราม
คนหนึ่งเขาคิดอี่ไปขอ
คิดความเกะกะ
ทูนหัวเหอ
เขาซาเขาพันกันลอบน้ำ
เลื้อยขบข้างแขงจูเจาะตาย
ขอกสรอยลอบตามไอโลกหมา

ทนหงส์แดงเหอ
ใครแหลงหมั้นคา
สั่งให้ชายมา
อี่เฒ่ามีญญา...เออ...แหลง

ทนหงส์แดง
น้องหมายหลงลิ้น
โรจักการมเสียหมคสัน
ยินตามปากคน...แหลง

เกาะเลาย่านบ้า
รักน้องอี่ทอดาหอย
ไม่ให้ซัดใจพี่มาวน้อย
เท่านั้นองแคนใจ
อี่ถืบแม่โคเสียให้หัว
เสียความซันชี
ไม่ว่าคาญเหมือนบ้านนี้
เสียที่ที่รัก...กัน

มีฉักชมคนาม
กิดควาบเกะกะ
คนหนึ่งเขาคิดอี่ไปลาก
ปากนักพอทูนหัว
บาวน้อยคิควัวไม่กฉัวความ
ขอกสรอยลอบตามไอโลกหมา
ไม่ไคฉักเหอเม็งงา
ให้คนนินทา...เลน

ควายขาวเหอ
หลุดหลักมาแล้ว
ตัวหมีนัยองกำลังจับ
ชนกันเ็นคลองหอยโข่ง

ไปเหนือเหอ
เซอทั้งกำเน็ค
ลอยมาเป็นเส้น
เซอเซ็คปอยหลวง

ไปเหนือเหอ
ทำงานอี่แหมะ
ขอแล้วขอเล่า
ไปขอโลกสาวเข้าโคตาน

น้ำผึ้งเหอ
ใคร ๆ มาขอ
ทำพริ้วเล่าที่หนอ
เตะนองว่าคำ

บ้านนี้เหอ
ปล้ำทัพปล้ำลอม
พอแตกคอกุราย
ไวเกินโลกสุก

ฟ้าไปเหอ
เซ็คหน้ากับผาแพร
อี่เอนารัก
ผากให้ผาแพรกับผาหม

ควายเข้าหนักแคว
ชนกันเ็นคลองหอยโข่ง
ตัวน่องมันรัยกำลังโง่ง
ตายโหงไปทั้ง...โค

สั่งให้บุญเหลือหมั้นเซอเซ็ค
เซอเซ็คปอยหลวง
แล่นมาเป็นพวง
แล่นมาเป็นพวง...เซ็ค

ไปเซอเซือไซพะ
ไปขอโลกสาวเข้าโคตาน
ยังแทะทำงาน
ปากหวานเหมือนน้ำ...ผึ้ง

เหนียวนึ่งโลกขอ
เตะนองว่าคำ
เบอหมั้นเป็นเวรกรรม
กำเน็คเกิดมา...เอง

มีกันขามป้อม
ไวเกินโลกสุก
หัวใจพี่ชายก็เป็นทุกข์
เป็นทุกข์เทาภู...เขา

ผากไทรไวไหนดองแล
แล ๆ พอสม
อี่เอนาชม
พอสมพอควร...กัน

เรียกหมาเหอ
กินข้าวหมาเหอ
เล่นขึ้นต้นไม้
ลงไปอีกเล่น

นอนวันเหอ
ฝันเห็นพระยาโยม
ฝันเห็นหยางก
กว่า ๆ ความ ๆ

พี่ไปเหอ
พี่ไปพบเขเข้าปากทาง
ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ชนคนที่นี่
ขวางหัวขวางท้าย

นกแอนเหอ
พี่ชายไม่หาญลงอาบ
พี่ชายไม่หาญลงอาบ

โก ๆ เหอ
เข้าไปในรังอ้อย
ครึ่งเดินไปเล่า
สาวน้อยนมตั้ง

พี่บ่าวรักน้องเฮอ
หมากพลูน้องอี่เปลื้อง
ถ้าพี่รักน้อง
ถ้าพี่บ่าวรักข้า

เรียกมาโค ๆ
กินแล้วลงไปอีกเล่น
หมาเหอหมั่นครูดเอาคอเล่น
คอแอนไตโคคน... โหนด

ฝันว่าเห็นโฉม
สูงเทียบปลายตาล
ถือพรกขทาน
ไตถุนนอนชาน...น้อง

ปากไทรไวไหนด่องเท่าลำยาง
ขวางหัวขวางท้ายพี่ชายไว
ให้เรือพี่หันไปได้
ไม่เกยกับชาย...หลัง

น้ำใสเหมือนแว่น
แมงโกตัวหนึ่งบินขึ้นลงยังแต่คราบ
เห็นคราบนางนก...แอน

โงะรังค้อย ๆ
พบสาวน้อยเขานมตั้ง
พบสาวน้อยทองรอยรัง
นั่งเล่นโอยโคคน...อ้อย

อย่ามาเร็นน้องให้เนื่อง ๆ
หอแม่ของน้องจะบนคา
อย่าพาเพื่อนสองเข้ามา
ให้มาแตกคน...เคียว

ไ้ไ้ไ้
ปากแถมาพร
ทำวางไ้ไ้
ขอหวัดน้ำล้างหน้า

ควายคำเหอ
ขาดไปหาฝูง
มีคฟ้าและมีคฝน
ทำพริ้อหาพบ

นกแอนเหอ
นกเขาตั้งหม้อ
นกวัคักกิน
ไม่กอนไ้ไ้

ฟ้าลันเหอ
ฟ้าผ่าสีโยม
เรียกไ้ไ้
ควาคกรกินคิน

นอนวันเหอ
โพกหัวเช็ดหน้าภาษาแซก
อ้ทักลั้ก้าก้าหาไม่
นองแปลกกว่าเขาตาหนี

โก ๆ เหอ
คอกกุดบานรา
ยังตนหนึ่งหลบ
พี่ชายไม่ให้เก็บหัต

เสื่อไ้ไ้
แลแลนองเช็ดเอาน้ำตา
น้ำคองบอเตยไม่ไ้
พอหายคำนึ่ง...นาง

ล้าไ้
ทำพริ้อหาพบ
มีคทั้งซี้ลมีคี่ลอบ
ควายคำนึ่ง...ไ้

นกแอนแทนเทา
นกกฟ้าหายคัก
พระอินทร์นึ่งแด
ไ้ไม่คี่หัวนก...วัค

ลันมาโครม ๆ
ครำพกรกินคิน
หุไม่ไ้
ไ้ตนอนนิล...ไ้

ฝันว่าพี่ชายเขามากับแซก
นองแปลกกว่าเขาตาหนี
ซากลัวพี่ชายเขาคี่
นัคคี่เพื่อนชาว...บ้าน

ไ้ไ้
พี่ชายไม่ให้เก็บหัต
บานไ้
ไม่กัคเห็นมว...ม

ลูกสาวใครเว้ย
 นุ่งแดงหมื่นเขียว
 กมແໜ້ນແທ
 ชายผาละลค

บ้านนี้เหอ
 แคม ๆ คาย ๆ
 หอโหลกฉับฉิ่ง
 คายขาดไม้ตอ

แมว ๆ เหว
 แมวขึ้นต้นกล้วย
 แมวเลหัวกุ้ง
 น้ำไหลฉา ๆ
 ไอทองบัวแก้ว
 เข้างงาคำ
 พันไหมฟุ้งยอม
 ยาผิวเสียก่อนเต้า
 โลกไซโงะเหง
 เอาหวักเหน็บหน้า
 หมอนุ้ยใส่ถุง

บ้านนี้เหอ
 หน้าตาดี ๆ
 นอนสาคเอนนอนหมอน
 เลี้ยงเมียชาติข้า

เกินมากนเคี้ยว
 ชายผาละลค
 แล ๆ เหมือนหนามคอปค
 คอปคไม่เทียม...กัน

มีคันโคลาย
 บาววามาขอ
 บาววังกอดคอ
 อีเข้านั้นขึงหอ...โทก

ฝากแมวไวควย
 ยี่สิบห้าวันแมวลงมา
 แมวเลหัวปลา
 ไปชมหัวปลาเท
 เขานูงเหน็บเพลออกคำ
 พันน่องหมันคำเหมือนสับส้ม
 ลมแล้วชายเหอ
 มารักกับชายชายลักเลง
 หมอนุ้ยใส่ถุง
 ฝามีเหน็บพุง
 เบ็ดแม่มึงไอพุง...ป่อง

มีคันกรูคี่
 เลี้ยงเมียชาติข้า
 ไม่ปลอยอื่นนอนในสาคคล้า
 ชายหน้าคนทั้ง...หลาย

เกิดมาเกิดคน
เกิดภูเขาดินภูเขาทอง
หวังจะใจรักนึกใจกรอง
เสมมปราสาท

ตัวหัวเหอ
ตัดหัวข้างแขง
แยงเอาฟานง
แยงนองเอาไห

ตัดหัวเหอ
ตัดหัวข้างแขง
แยงเอาผานง
แยงนองเอาไห

ตัดหัวบ้านเมีย
เพื่อนเขาคิดขอ
คิดความโกรกกราก

ตากขาวเหอ
ไกแจหนานวล
ตัวหนึ่งอีโลกกับไม้คอง
ชักชวนกันกิน

คนโหนดโหนดทางหกเหอ
เกิดนางโนรา
ผูกขึ้นลอยลงเสมมปราสาท
หวังว่าโลกจะโคตรองเมืองไตรลสา
คลากแม่ไปเมือง...เหอ...ไก

อยายวนอยายแยง
แยงนองเอาไห
หุงเอาแหวนใส
ตัดหัวทองลอย...เหอ...ลอย

อยายขี้วอยายแยง
แยงนองเอาไห
หุงเอาแหวนใส
ตัวหัวไอทองลอย...ลอย

ตัดหัวเหอ
คิดความโกรกกราก
ไอชายแมหอคิดมาลาก
ลากนองเสียเงิน...เปล่า

ตากไว้นควน
ชักชวนกันกิน
ตัวหนึ่งจะยอนกับก้อนดิน
สองตัวอีลาบ...เหอ...คอก

หมายเหตุ
๖๐ ส. ๕

ขึ้นจากเหอ
 ที่ทับตีขอให้หยอขาด
 ไอสมมะเจ
 หอมคอกจำปา
 สิบคอกต่อเฟื่อง
 คอกกุนหียีเหอ
 หมายให้เจ้าตัด
 ตกแคนแมนม
 บาวน้อยจับคีน
 มือหนึ่งกุมหาง
 วางไวเจ้าจอมหอมพลัด
 บิงนกเตาโฮ
 คาบเหยื่อไปกิน
 บิงเหอชิงหาน
 บิงนกในกรง

ถางไร่เหอ
 ถางถางขึ้นไป
 พบถ่านไฟเภา
 พบรอกอกไม้คนลักเงง

หอโหกเหย
 หอให้จีเณรเฟ็ด
 ยิงฉิ่งหนึ่งหลาย
 ไปลากไม้เหลี่ยม

ถกคอกแห้วแห้วหยอหยอ
 ไอสมมะวากพาดไวหัวเก
 หอมคอกหอมรสไอไทรหมั่ง
 มาลาคอกเหลือง
 หมายให้เลงเมืองเหราตัด
 หีนีเหราตีไม้กลัด
 ไคกลัดเหน็บมวยผม
 มาขายหนมจีน
 เซ้วเซควาย
 วางไวเขาไหน
 กินโลกพุลัดข้างเหอหมั่นพักโค
 ฟิงสอนบิน
 ไตรมโพตาน
 บิงโลกจานหัวหงส์
 หลงไคความรัก...เหอ...น้อง

ถางไร่ชายใด
 พบรอกอกไม้คนลักเงง
 ไม่ทันไคเฒ่ามันลุกขึ้นเอง
 เป็นไทร เป็นเปรงนั้น

หอฝีมสามสิบเจ็ด
 ไปลากไม้เหลี่ยม
 หอไว้ให้จีเณรเนียนม
 หอให้เณรเนียนม...นุ่ง

ทอโทกเหอ
 น้ำไหลไต่เก
 ผืนหนึ่งทอทุ่ง
 ทอลายโลกหวาย

ทอโทกเหอ
 กมแลเนื้อผา
 ทำปรีหรือที่เหอ
 รรูลอคคกอย

ไอพุ่มเขามารำ
 เวลาไอพุ่มไป
 ทำกรรมทำเวรให้นางแมยก

ทำคิดแก้วชาเหอ
 หวันฉายชายปานกขุมรัง
 ทำคิดทั้งคี่ไม่ตัดไมตรีกับพี่ชาย
 หัวผานองกน...เคี้ยว

เที่ยงเที่ยงเหอ
 ฅมสอคยอกเสนห
 ขึ้นมาณลัคผา
 แลโหนสาวสาว

เที่ยงเที่ยงเหอ
 พบเจ้าฅมสอคยอกเสน
 หยิบผามาณลัค
 ชวนกันแลนเลอยาโนฉาว

ทอพีมสามสิบเซ
 ทอลายโลกหวาย
 ผืนหนึ่งทอชาย
 ทอให้พี่ชายนุ่ง

ทอพีมสามสิบห้า
 รรูลอคคกอย
 ทั่วนองยังน้อย
 ทั่วนองยังน้อย...เหอ...อยู่

ทำกรรมเหอ
 ทำกรรมทำเวรให้นางแมยก
 น้ำตาแม่ไหลลงปกปก
 ชัดคอกแม่...ทุกข์

แลไปแฉมาน้ำตาตั้ง
 ไม่เกลียดไม่ชังกันเหลยหนา
 ไม่เกลียดไม่ชังกันเหลยหนา

ลานางนกเอี้ยงไปเล่นเล
 ชวนกันเล่นเลกันโนฉาว
 โลของคักควาฉาแฉบาว
 บาวบาวคอกทอง...เหน

ชวนนางนกเอี้ยงไปเล่นเล
 ชวนกันเล่นเลอยาโนฉาว
 อีโหนโยนชักไปแฉบาว
 แฉบาวคอกทอง...เอา

นกขุมเหอ
 เห็นสาวหมายมา
 สาวผลึกหัวใจ
 สำนึกนึกหลุก
 ปุสาคไทรกว้าง
 อีสาวบอกแม่
 สาวสาวกินหมาก
 อีสาวแลตา
 สาวคาตัดหัว

นกเขาเหอ
 พอมแมเขาไปอยู่หนูก
 หังวันแบกนสาว
 โลกขาวเข้าคุกเมืองกาหลา

นกเขาเหอ
 พอมแมเขาอยู่หนูก
 ฝนตกฟ้าร้อง
 พาลูกไปทุมไวนวัง

นกเขาโตนเหอ
 เกาะอยู่ตัวเดียวเรียวไม่พุก
 วันนี้น้องไปไหน
 ชันกลอชายนไวนวัน

นกเขาวาเหอ
 ขาวเสาะเมื่อเมื่อเป็นหม้อใหญ่
 แคนหมากแคนพูล
 แคนใจไทรเหลยเทขวัญขาว

กุมอยู่กลางนา
 แลนตามสาวไป
 ลงคืนขึ้น
 ขอน้ำสาวล้าง
 เรานอนกันให้แค
 เราคอยตบปาก
 บาวบาวสับยา
 บาวก็ไมกลัว
 บาวบาวคาเข้...แมม

เกาะเราไม่พุก
 โลกขาวเข้าคุกเมืองกาหลา
 เกินแต่เข้ากินน้ำตา
 โศกานั่งร้อง...เหอ...ให้

เกาะเราไม่พุก
 พาลูกไปทุมไวนวัง
 ไม่เห็นหนานองทองรอยรัง
 นั่งกินแต่น้ำ...ตา

ปานี้ไม่ไคมาโยนูก
 ชันกลอชายนไวนวัน
 เทหม่ายไคยินเสียงชัน
 ชันเขาะชันเขย...น้อง

ไซไทน้องไปค่านาป่าชี่ไค
 แคนใจไทรเหลยเทขวัญขาว
 โฉมตรไม่บอกมาแต่เขา
 เทาน้องแคน...ใจ

นกเขาหมุน
ไช้คนไปตอสองสามงาย
ชาซานกเขาหมุน
ตอหมื่นไม้โคหลบมาเปลา

นกคุคเหอ
นั่งกินคนเคียว
เรากินหมั่งหลา
ไปไชโยไชยา
เหลงเลงหางคอก
เที่ยงเที่ยงสายสาย
พาไปถึงไหน

นกคุคเหอ
นั่งกินคนเคียว
นาเระเราไปไหน
โคโลกวัวมา
โคกไว้เรินนอก
เที่ยงเที่ยงสายสาย

นกคุคเหอ
ไวกินคนเคียว
นาเระเราไปไหน
โคโลกวัวมา
โคกไว้เรินนอกและเรินใน
ถึงแหลมเกาะขอ
ถึงแหลมเกาะขอ

ทองพูนที่ควเคียวคาย
ตอหมื่นไม้โคหลบมาเปลา
ทองพูนของพ้อยของเขา
ท้าวเขาพิคน...เคียว

ชุกพราวเจียวเจียว
ไมไวกินนาเระ
นาเระของเรา
โคโลกวัวมาตั้งเชออีเหลง
โคกไว้เรินนอกชากไปเรินใน
หนูแก้วตาลาย
ไปพบเทเกาะ...หงส์

ชุกพราวเจียวเจียว
ไมไวกินนาเระเรามั่ง
นาเระเราไปไชยา
บินหลาหางคอก
ออกเลนเรินใน
ไอ้แก้วตาลายไปไหน

ชุกพราวเจียวเจียว
ไมไวกินนาเระเรามั่งหลา
นาเระเราไปไชโยและไชยา
ตั้งเชออีหลั่งหลั่งหางคอก
เที่ยงเที่ยงสายสายแก้วตาลายหมั่งพาไปถึงไหน
ขอเหอช่วยพายบายเหอช่วยถอ
ช่วยถอไพน...เหอ...ไป

นกจอกเหอ
คาบสิ้นทั้งโหม
ปิตุซัดหลัก\
เรินเหยาไวไค

นกจอกเหอ
ข้างเรินอี่สีนาง
ขอเหนียวสักถวย
โรรามาขออี่เพ็งจันทร์

อา...เออ...เหอ
พี่ไม่ดักเจ้า
เหตุไทรเหวนางนกเป่า
คักนางนกเขา

นกเป่าเหอ
เกาะร่มโพตาน
ตัวเหมียนั่งร่อนาสงสาร
นานนานอี่พบ...โค

นกเป่าเหอ
นอนหนึ่กันกับน้อง
ภูเขาทองของน้องไม่ทันแตกคอกจาย
หว่างลูกไทรทองน้องสุก

บินสูงเทียมเมฆ
ปีกหนึ่งรายราย
คาบคอกสุพรรณเกษร

คาบคอกกราไฟ
เรินเหยาไวไค
อยามลักหัวโค
ไปไหนนางนก...เหอ...จอก

คาบคอกทองกลาง
โรรามาขออี่เพ็งจันทร์
น้ำทะเลสักชั้น
เหนียวเหอหม่นมัน...ทะเล

นกเป่าเหอ
คักนางนกเขา
เทเอาคอกมาเข้าในบวงเรา
นกเป่ามาพลอย...เหอ...ตาย

บินมาแต่เขา
ตัวโหมมันบินเสีย
โตคนโพตาน

เข้าเข้ามากินลูกไทรทอง
หว่างลูกไทรทองน้องอี่สุก
หัวใจพี่ชายไม่หายทุกข์
ทุกข์พี่เฝ้าภู...เหอ...เขา

นกเหวกเหอ
คาบคอกสุพรรณเกษร
พี่ชายไว้ท่าหัวหมอน
หัวหมอนรังนกเหวก

อา...เออ...เหอ
 เทียนไคฉั่วเหมียน
 ผักบุ้งชายนากาไม้เก็บ

อา...เออ...เหอ
 ฉั่วไปค้าขาย
 ชักปิกชักปลก
 เมียบหลังเลนโซ

บินสูงบินแสน
 หุบแหม่มหันตาย
 เกาะเสเกาะหา

นกรเหอ
 ปี่จอมารอแต่ปี่กุน
 ปี่หนีเหว่หนูก
 คนทั้งพารา

น้องนอนเหอ
 แม่เซอทั้งหลาย
 แม่เซอขวัญข้าว
 แม่เซอขวัญออน

น้องนอนเหอ
 แม่ซ้อคว่ล่าย
 อยาหยิกอยาหยอก
 ขวัญเจ้าเขานอน
 แม่ซ้อขวัญข้าว

นกอีหลุ่มคิ่นเทียน
 ฝั่งเขียนแต่เล็บ
 ฝั่งเขียนแต่เล็บมือ

นกอีหลุ่มแมวลาย
 เมียบหลังเลนโซ
 ไม่ให้ฉั่วไร
 เป็นโกร้งนกขุม

นกแอนเหอ
 ทำรังเกาะเสเกาะหา
 พารังไปขายเทสึนค้ำ
 สิ้นค้ำรังนก...แอน

ดักวาง

นครเหว่ไม่วุ่น
 ทานผู้มีบุญช่วยออกมา
 ปี่หนาเหว่ทุกขยี้กวาง
 ลอดคไทรมโพธิ์...ใหญ่

นอนให้สบาย
 อยามาหลอกหลอน
 กลอมให้เจ้านอน
 เขิญเจ้าให้นอน...บาย

นอนให้หลับบาย
 อยากรายเจ้า
 วยาลลอกอยาหลอน
 มารอนเรา
 เขิญเจ้ามารับขวัญ

น้องนอนเหอ
อาบนํ้าปอนขาวให้เจ้าแล้ว
เวลาแคกกอน
ยกสีกาแก้วขึ้นเชยชม

น้องนอนเหอ
นอนหลับฉับฉาย
หลอกเหอหลอกหลอน
แม่เชอขวัญขาว

นอนเสียน้องนอน
บิการคาหาหมายมี
ถายังพอเฒ่าเหอแม่เฒ่า
ขวัญพื่อยารองเหยนองเหย

นอนวันเหอ
ฝันเห็นเจ้านาค
ฝันเห็นแก้วชา
เปิดปากตุเมือง

นอนวันเหอ
ถือพรกขอทาน
ไต่ถูงนอกชาน...น้อง

น้ำเขียวเหอ
ใส่ชวดปากรอม
น้ำเหอน้ำเขียว
ใส่หมอมพื่อขายให้หายหวัค

เกสี้เกสรสมรแก้ว
ยกสีกาแก้วขึ้นเชยชม
เชิญเจ้าชานอนในบอหลอม
บอหลอมแต่ในใจ

นอนให้สาบาย
เอาโลกว๊ลายมาหลอกเจ้า
โสกาอวรณ์ไม่นอนเล่า
เชิญให้เจ้านอน...เปล

สายหมอนหัวหัยสุคใจพี่
ขวัญพื่อยารองเหยนองเอย
ไต่ยกขวัญเจ้าขึ้นชมเชย
เราเกิดมามี...กรรม

นอนฝันเห็นหลัก
เปิดปากตุเมือง
เขมาทรงเครื่อง
ทรงเครื่องงามงาม...หลาก

นอนฝันเห็นหยาจก
กมกมคลานคลาน

พี่เคี้ยวให้เป็นน้ำมันหอม
ใส่หมอมพื่อขายให้หายหวัค
พี่เคี้ยวให้เป็นยาคัด
ทำยาให้หายคัค...จุมก

เด็ก +
ผู้ใหญ่

เจ้า +
พี่

น้ำไหลเหอ
โลกท่านผู้ไม่มีศักดิ์
กตขาวใส่พรกหมา
บอกรักกับน้องถอยหลังหนี

อา...เออ...เหอ
เกิดโลกในถ้ำ
นอนเกิดโลกแก้ว
นอนเกิดเจ้านอน
กรรมเวรไทรเหลยนะครุฑ
ครุฑกำพร้า

นางโนราเหอ
เจ็ดคนพี่น้อง
ไขนางให้ลงคลอง
คลองเอาสุกทองนางโนรา
คลองเอาสุกทองนางโนรา

นางโนราเหอแรกเกิดเจ้ามา
ผูกขึ้นลอยลง
แมคิใจปอง
เสนมปราสาท

อา...เออ...เหอ
อาบน้ำในสระ
นายพรานเดินเห็น
เจ็ดคนพี่น้อง

ไหลมาคลักคลัก
บอกรักกับน้องเอยหลังหนี
เรียกพี่ชายมาแต่หัวที่
หมาทั้งพี่น้องเลี้ยงไว้ให้ชายชั่ว

นางครุฑ
คำแล้ววิชาให้โลกนอน
เวลาแล้วแล้วแมลากอน
บังอรอย่าเศร้าโศกา
เกิดโลกในถ้ำครุฑ
ละโลกไว้คนเดียว

อาบน้ำในสระ
นายพรานมาเห็น
เจ็ดคนพี่น้อง
พี่พี่ทั้งหกก็บินตกครุฑ
นายพรานมันพาไป

ผูกภูเขาเงินภูเขาทอง
ในกลางปราสาท
ว่าจะไต่ปกครองเมืองไกรลาส
คลาไคลไปเมือง...ไกล

นางโนราเหอ
เจ็ดคนพี่น้อง
ชาบชาบมองมอง
คลองเอาสุกทองเพื่อน

นางโนราเหอ
เกาะร่มต้นไม้
เดินหลบเด็กพี่เจ้าชา
ลังความพระศรีสุน

โนราเหอ
หยิกเกาะไทรใหญ่
โถมเฉิกเลศฟ้า
หน้าทับพระศรีสุน

โนราเหอ
แอบไต่ไทรใหญ่
ลาแล้วลาเลา
หน้าทับพระศรีสุน

นางเมรีเหอ
เมาเหลาเมายา
อะไรรโหม่งเหม่งบนหลังคา
เมรีร่วมทอง

นางเมรีเหอ
มาถึงฝั่งแม่น้ำคงคา
โอพระร่มโพธิ์ทองของน้องแก้ว
พระรณนายณ์

นางแม่เหอ
โลกหมายไรจัก
มาหนีโลกเหอ
เก็บผักทั้งล้งทั้งไก

บิณฑิชายาแม่ตัวไป
ลังความพระศรีสุน
เมียรักจักลาไป เมืองบน
หนามนทองรอยขัง...เออ

ฉายาบินหนีแม่ตัวไป
หน้าทับพระศรีสุน
น้องจะขอลาไปเมืองบน
ละน้องไว้นคน...เคียว

เจ้ามาบินหนีแม่ตัวไป
หน้าทับพระศรีสุน
ลาเจ้าไปไว้นเมืองบน
ลานองแตกคน...เคียว

วันนี้หักหนา
เมาคัฒหาพระโอบทอง
นางเมรีบอกว่าหน่วยตานางสิบสอง
ทุกสิ่งหมายพรางตัว

เสียดี้เทตามพระรณมา
ร้องเรียกสาขายาพระด้วขวัญ
เมียรตามมาแล้วพาไปกัน
เมรีเซซัง...ตาย

ไขโลกไปเก็บผัก
เก็บผักทั้งล้งทั้งไก
แม่เขียนตับไม้หวายใหญ่
หวายใหญ่ลงหลัง...โลก

นางแม่เหอ
พระมารดาเจ้า
โลกเข้าชายก็มีปากหัว
ใส่ขอเที่ยวขาย

นางแม่เหอ
เที่ยวพุนพุนไปโลก
เห็นนอนลอคไซเข้าไปได้
เสียทองทั้งแพง

นางแม่เหอ
รักแต่พระจันทร์
เหยียบเรือให้แดง
ราโหม่ไม่รัก

เทียมห่านนอกโคขาวสองเพิง
โคขาวสองเพิง

นางหงส์เหอ
เห็นชนเมิดมา
หยุดไตรมไม้
ฟ้าโอโสภาฟ้าโลกนี้

นางหงส์เหอ
ยัดให้ขายบ้า
หยาดถ้วยขาว
หยาดโลกหยาดเมีย

เหมือนพลโยเน่า
ใส่ขอเที่ยวขาย
โลกเข้าชายชั่วหมั้นขอเอาง่ายง่าย
ทุกอย่างหนทาง...เดิน

ซึ่งรักษาลอก
บิณฑกเอาไว้มือกับแดง
เป็นนอนในใส่แม่หมายเพลง
เทาหั้นแม่แคน...ใจ

รักโลกอธรรม
ราโหม่ไม่รัก
โลกน้อยแค่นหัวใจหนัก
รักโลกสุดทอง...เหอ...เพื่อน

นางแม่วอก
เวลาลมพัดมาหัวนาเปิดเปิง
เพิงหนึ่งทองร้อยช้าง

ซอนลงกินน้ำเทหน้าท่า
ฟ้าโอโสภาฟ้าโลกนี้
ไม่เหอหมั้นหักลงที่
ไตรมโพธิ์ทอง...เหอ...ใหญ่

ไปหยิบแบ่งผงมาผัดหน้า
หยาดโลกหยาดเมีย
เร็นหยาดพุ่มเสีย
การไหรนาง...เหอ...หงส์

อา...เออ...เหอ
 ทายเรือออกไป
 มาถึงหน้าท่า
 ร้องชายฉึกทม

อา...เออ...เหอ
 ตัวพี่เป็นมูลัง
 รมจิกปากกัก
 อิกินทนนทงน้องให้ไค้

บอนคันเหอ
 คันยึงหวามอน
 หมั้นเป็นเจ้าเจ็บเจ้าร้อน
 คันยึงหวามอน

บ้านนี้เหอ
 น้ำใสสอาน
 ลูกสาวใหญ่ใหญ่
 หวงไว้ให้ชั่ว

บ้านนี้เหอ
 ไอตัวเขียวเขามารำ
 ตัวเขียวยกเครื่องไป
 ทำกรรมในนางสาวนวย

บ้านนี้เหอ
 พี่ชายมาวังน้องทุกเช้าค่ำ
 กลับไปเร็นเสียตาพี่
 สักค่านองยาหมายไค้แหลง

นางอุทัย
 ร้องชายฉึกทม
 น้เอนาออกชม
 ดมสายรายเรียง...แสน

นงนังเหอ
 อิกินทนนทงน้องให้ไค้
 ยางเหอหมั้นรักเอาหนวคไว้
 ทองให้แมงโลม...ทอม

สาวสาวทุกวัน
 เขาไม่วาหมั้น
 สาวสาวทุกวัน
 แตกอนไม่เคย...เห็น

มีสระนอกบ้าน
 ใคไม่ไปลกบัว
 หวงไว้ไมไทนไม่ให้หาผิว
 อายหนาพระมารดา

มีพร้าตันคำ
 ทำกรรมในนางสาวน้อย
 ผากไพรไว้ให้ยอคสร้อย
 ยอคสร้อยวังเวงใจ

มีหินสีลาอยู่หน้าถ้ำ
 สักค่านองยาหมายไค้แหลง
 กินเข้าให้พอเป็นแรง
 พี่แกล้วมารวัง...เหอ...น้อง

บ้านนี้เหอ
 สงสารพระยาดีหันต์
 เหตุควนนายพราน
 ไชยพรานไป

บ้านนี้เหอ
 พี่รักข้า
 ขอฝากรักที่พี่บุญไปลก
 ไหนว่าพาน้องทอสิบคำ

บ้านนี้เหอ
 สาวคลอกสาวสาก
 สาวโหกสาวฝ้าย
 สาวลากเชือกปอ

บ้านนี้เหอ
 สมจุกแมงลัก
 หมั่นหรอย เหลือหรอยที่เพ็งจันทร์
 น้ำชุมสมเหมาะ

บ้านนี้เหอ
 ไม้อินไม้จัน
 พี่ขายถางทาง
 ไม่แกวกุหรี่

บ้านห้วนอนแกวซ่าเหอ
 เมฆแดงเหมือนแสงไฟ
 คั่นไปข้างคั่นเมฆหมอก
 แลไปมีใครจะวางตา

มีไม้สามพรรณ
 ถึงที่ชีวิตนี้บรรลย์
 ประจงเหอประสงค์จะเอางวงงาใหญ่
 ให้เอางวงงา...เหอ...หา

มีคันล่อยหนา
 ไหนว่าพาน้องทอสิบคำ
 โทกน้องยังคาพอหาคำ
 โทกน้องยังคา...เหอ...เก

เขาร่ำลือว่าสาวมาก
 สาวลากเชือกปอ
 สาวหม้ายโรทอ
 สาวหม้ายโรทอ...โทก

เขาร่ำลือว่าหนูหนัก
 น้ำชุมสมเหมาะ
 ทอโพกทอเรือไปเอามากินเล่า
 เมียเจ้าไม่เคย...เหอ...จัน

มีไม้สามพรรณ
 ไม่แกวกุหรี่
 รักนางไหนองเสียคีคี
 ขึ้นเป็นเหลาเอ้อ...ไค้

น้องยานี้ใครจะแลไป
 แลไปมีใครจะวางตา
 คั่นมาข้างออกบึงปะ
 ไม่จับหนคณนา...เหอ...น้อง

บาวบาวเหอ
ฉากหัวทำบาว
เข้าป่าหนามหัก
พานองไปเลเทียวแหลง

ปลาวาฬเหอ
ปลาลิ้นหมาหมั่นคำเหาะ
ปลาวาฬกริ้วโกรธ
ปลาโสดปลาโหล

โปลกโพธิ์เหอ
เซอทองมาติดพระ
ปีนซ้ายขวา
ปรารธนาจะไคกับนายเรือ

โปลกรักเหอ
น้องนั้นเดินมา
คอกรักน้องฝั่งโปลก
อย่าเค็ดคอกรักของน้องเสีย

โปลกรักเหอ
คิดคิดไม่ต้องการ
หยิบมีดตอกมาเหลาหวาย
ตำคาญหนักหนาพอนามน

โปลกรักเหอ
ชนพลัดตกชุม
พ่อแม่ไม่สมัครชายเหอ
คนตายปลายควน

นุ่งเหน็บเพลาชายาว
พานองไปเลเทียวแหลง
หม้ายไคอีลักไอข้างแหง
ทุกอย่างหนทาง...เหอ...เดิน

คิดอานมาชอนังลูกเมละ
วานางลูกเมละนั้นหมั่นใหญ่
โคดขึ้นมาถึงปลาลิ้นหมาปากเปี้ยวไป
ตกใจวิ่งลง...เหอ...หนอง

โปลกไว้ในสระ
ปรารธนาจะไคกับนายเรือ
ปีนน้ำนองชายเกลื้อ
เกลื้อโลกทั้งเมือง...หนี

โปลกไควที่หัวนา
อย่าเค็ดคอกรักของน้องเสีย
ไควชมทางโลกทางเมีย
น้องนั้นเป็นเมีย...พี่

โปลกไควเทหัวนอกชาน
รำคาญหนักหนาอีลาโวน
เหลียมเหลาเซาควายให้ชายโจร
ถูกควายให้ชน...กัน

โปลกไควเทดินลุ่ม
น้องโอนไปไควที่ชายควน
มารักเอาแตสวน
ไปหน่าอยากวร...โปลก

ไปลกรักเหอ
 น้องหันเกินมา
 คนรักที่ฉันไปลกร
 ออย่าเค็ดคอกรักของพี่เสีย

ไปลกรักเหอ
 คิคคิกขึ้นมามีทำการ
 หยิมมีคตอกมาเหลาหวาย
 รำคาญหนักหนาอีลาวน

ไปลกออยเหอ
 ออยนี้พอรามตัก
 เมื่อออยรากี้
 นางลาคีชวนแต่นัวยา

ไปคอนเหอ
 พระพิงเสาคั้ง
 เข้าไปในห้อง
 หลังกามุงเบื่อง

ไปคอนเหอ
 พระพิงเสาคั้ง
 เข้าไปในห้อง
 หลังกามุงเบื่อง

ไปเนินเหอ
 ถิ่นพอนมแห่ง
 แกงไทรละเหวอป่า
 ขอเมียให้นาเพชรหม

ไปลกรักเหอ
 ออย่าเค็ดคอกรักของพี่เสีย
 พี่ไว้มทั้งโลกทั้งเมีย
 น้องหันเป็นเมีย...เหอ...พี่

ไปลกรักเหอ
 รำคาญหนักหนาอีลาวน
 เอามาเหลียมเขาควายให้ควายชน
 ถูกควายให้ชน...เหอ...กัน

ไปลกรักเหอ
 นางลาคีชวนแต่นัวยา
 นางลาคีนั่งกินแต่น้ำตา
 น้ำหน้าอีพา...ผิว

ไปแลพระนอนพระนั่ง
 หลังกามุงเบื่อง
 ไปแลพระทองแถมเครื่อง
 ทรงเครื่องงามงาม...ไหว

ไปแลพระนอนพระนั่ง
 หลังกามุงเบื่อง
 ไปแลพระทองแถมเครื่อง
 ทรงเครื่องงามงาม...หลาก

ไปแลสาวเพ็นเขาถ่มแป้ง
 ขอเมียให้นาเพชรหม
 แกงโลกรู้พร้ากับผักหม
 พาโหมช้างหลัก...เหอ...ใบ

ไปป่าเหอ
น้องเข้าปอน
เฮยแลหลังคา
ผาผอนน้องเปี้ยกเสี้ยหมคสัน

ไปไหนเหอ
เขาไปหาเมี่ยงาม
เขาเซซางคอม
เขาหาผัวขุน

ไปไหนเหอ
ไม้โคทอกหนุาในซางเหลย
ลื้มไปเสี้ยแลวแกวอกเอย
อกเอยเรามีกรรม

ไปไหนเหอ
ผากโตเท้ง
เวลานองรอง
แลผาลายลองเทชายหม

ไปไหนเหอ
ผากว้วผากควายนาชาเอย
ผากไวโนเลสากลัวปลา
ผากไวโคเหลยนางหมอนุญ

ไปไหนเหอ
ไปซุดหัวมัน
คินหนี่คินคี่
มันเหอไม้ตันอี่ลงหัว

ช่วยหลบหลังคาไหนดองกอน
ผาผอนน้องเปี้ยกเสี้ยหมคสัน
น้ำตาจะหยาดคงหรินหริน
กั๊ดหัวผัวรัก...เหอ...น้อง

} หิ้ง ๑๑๕

สีกเท่าโคเท่าโคน้องไม่ห้าม
น้องหาผัวขุน
น้องลงเรือทูน
แคนนาทองรอย...ซัง

เซซางกลางไพรไปโนป่า
ซางกินหนุาออนนอหน้าใส
ไม้โคทอกหนุาในซางเหลย

ผากไพรไวไหนดองมั่ง
ทับผาลายลองเทนองหม
หีบผาลายลองพี่ชายชม
ชมแลวนองรอง...ไห

ผากเกวียนเทียนไลไวโคเหลย
ผากไวโคเหลยนางหมอนุญ
ผากไว้นาคาสากลัวครุฑ
สากกลัวครุฑหมั้นพา...เหอ...ไป

พานองไปกัน
มันเหอไม้ตันอี่ลงหัว
คินทะหนี่มันไม้ซัว
สาวยานให้วัวกิน

ไปไหนเหอ
ไปกินทานเงินเหอพานทอง
พี่ไปหยิกไหนเหอ
อย่าลืมน้องเลยพอยอกรัก

อา...เออ ไปไหน
ปากเข้คหน้าแพร
กรรมโซไหนเลย
หวัดน้ำโลบหน้า

ไปไหนเหอ
ปากฉ่าเข้คหน้าแพร
ท่าเปรื่อเหลาพี่เหอ
หวัดน้ำล่างหน้า

ไปไหนมาไหนเหอ
ข้างเหอหมั้นเลออย่ายุ่งหาง
เคลื่อนปลายหลายมา

ปลุกเร็นเหอ
ใส่คั้งเสี้ยกอนตอใส่แป
ใส่คั้งเสี้ยกอนตอใส่แป

เท่านุ้ยเท่าหิด
เคี้ยวกอนสาวเหอ
กวนพอกวนแม้อ้อเอาฉัว

สักเท่าใดโคยาลืมน้องเสียบ
อย่าลืมน้องเลยพอยอกรัก
ขอให้หมีชัยทุกสำนัก
หนึ่คพักอย่าลืมน้อง

ปากไหนไวไหนองแล
แลแลนองเข้คเอาน้ำตา
น้ำคลองบอเคยหลังไหลมา
ให้หายคำนี้...เหอ...น้อง

ไม่เหปากไหนไหนองแล
แลแลนองเข้คแต่น้ำตา
น้ำคลองบอเคยหมั้นไหลมา
ให้หายคำนี้...เหอ...น้อง

หน้าโยอย่าไคมาหึงสา
ไม่ใช่เททางเจ้ากานดา
กลับมากโโรง...เหอ...เอง

ปลุกไวสองห้องน้องไม่คั้ง
ปลุกให้คี้คี่โหมขาวฟังกกรือมาแล
มาแลตอมุง...เหอ...เบื่อง

ทำนองเดิม

ยักฉีกเหอ
กวนพอกวนแม้อ้อเอาฉัว
ให้ขอไคขาวมาแต่แลว
คอกบัวใบตัน...เหอ...บาน

ผักหนาม
ที่เฝ้าบ้างแสงอ้อ
คึกความโกรกกราก

นมสอ
เหลียวหลังมาสั่งน้อง
ฉวยไคคนกรกกับหอยา
ยกย่างวางไป

ผูกเปลเหอ
นางพิมรองไห
ขอข้าวของพระพรหม
ขอข้าวขอน้ำแค้นไทนกิน

ผูกเปลเหอ
ผูกเปลผา
เวลาปานนี้
เวโหยนโยนเข้าไทนองนอน

โยกเปลเหอ
แหวนหายสองโค
แม่หม้ายโรทุกข์
บอกพอบอกแม่วาแหวนหาย

ฝนตกเหอ
เจ็บใจแม่มะงดา
ตงนี้ไม่ใช่หนอง
แมงดาไม่ใช่

เป็นชู้โรบงามคึกความโกรกกราก
เป็นชู้หม่อมคึกค้อสา
ลากให้เสียเงิน...เปล่า

พระรดอ้อออกจากห้อง
น้ำเนตรพระทองลงหลามไหล
ขึ้นมิงน้ำชัย
ไปสู่วิมาน...เหอ...แก้ว

ผูกไวไตรมไม้
ขอน้ำแค้นไทนกิน
แล้วน้ำนมของพระอินทร์
นางพิมนั่งร้อง....ไห้

ผูกเปลธำช่า
เวโหยนโยนเข้าไทนองนอน
ไปส่งนมพระมารดร

คึก *
ขี้ค้อ

โยกไวไทนชุมโพ
บอกพอบอกแม่วาแหวนหาย
พอหม้ายโรตาย
ถึกมือพี่ชาย...ไม่

ตกมาฉาฉา
เทหมันไม้ไซ
แมงดาคอกทองบินพันไป
เจ็บใจแม่มะง...เหอ...คา

ผ่านตกเหอ
ป้อาซอนตัวเล็ก
ทำปรีอพิบาวนอยเหอ
เข้ามาที่ปลักและที่แปลง

ไปไหนเหอ
ฝากไว้ในเลสากลัวปลา
ฝากไว้ในไคเหลยนางงนุช

โกเถื่อนเหอ
พระรอกออกจากห้องนางเมรี
หยิบเอาหมอนทองมาแอบข้าง
นอนหลับไม่ไร้วัว

บาวนอยโซโฌม
บาวบาวบ้านหนึ
ซัดตายลินลา

พี่ผมสั้น
เทียมไคคนเฒ่าเข้ามาแอบ
นิ้วมือนิ้วตีนเหมือนเทียนพัน
ทำแค้นองเสียไม่เหลือยวแล

พี่ชายเหอ
เทียมไคคนเฒ่าเข้ามาแปลง
รอยเล็บเจ็บซ้ำที่คำหมาย
ทำแค้นองเสียไม่เหลือยวแล

ตกลงเล็กเล็ก
เข้ามาที่แปลง
ทำสูมิหนองลักพอแรง
ตัวแคงเหมือนทา...ชาด

ฝากแก้วแววไวไวไคเหลย
ฝากไว้ในคาสากลัวครุฑ
กลัวครุฑหนีพาไป

ชั้นเพื่อนทั้งบ้านนางคุหลิ
จำผ้านานนี้ไม่ไร้วัว
เอวบางนางข้างคิดว่าฉัว
ฉัวหนีไม่รูสึก

พาโหมเหอ
ซัดตายลินลา
จักรานเหมือนหมา
โอ้หมาไม่พอ...เหอ...ใจ

หมายามันสัญญากันแต่แรก
ทำแค้นองเสียไม่เหลือยวแล
ผมสั้นน้องยังไม่หายแผล
สุดแต่แต่ใน...เหอ...ใจ

หมายหมันกับน้องไว้แต่แรก
ทำแค้นกับน้องไม่เหลือยวแล
รอยเล็บที่ชายไม่หายแผล
ทำแสหาเมีย...เหอ...เฒ่า

พี่ชายเหอ
คอยกางคอยไป
พบถ่านไฟเภา
พบชอคอกไม้พวกลักเลง

พี่ชายเหอ
หมากพูนองเป่ลื่อง
พี่ชายรักน้อง
พี่ชายรักข้า

พี่เชี้ยคดมหญ่ง
นอนหลับนอกชาน
หมายผาปีควาน
หมายผาปีควาน...เชี้ยค

บาวน้อยหัวแหวน
ยายรองถาม
เล่นนกชนไก

(ชาย) พอหัวบาชายแสงพระสุริยง
พอโรขาวาชาบจะหนายหนี
(หญิง) นางงามร้องห้ามไปทันใด
(ชาย) ขอด้กเจ้ควั่น้องหนา
(หญิง) เช้คหน้าเสม่มน้องทอไว้

ถางไร่ไว้ให้ปลูกไคร
พบชอคอกไม้พวกลักเลง
ไม้ต้นจะเฒ่าหมั้นลูกขึ้นเอง
ไปไหนเป็นเพลง...เหอ...หนั้น

อยามาเร็นน้องให้เคื่อง
เขามาบนคา
อยากบเพื่อนสองเข้ามา
หยบมาแตกน...เคี้ยว

มาแตกนง
ชาชาเชี้ยคเหอ
นอนหลับนอกชาน

มีโพหน้าแวน
เล่นนกชนไก
วาววนายโรบงามแก่เล่นไทร
ไปไหนอย่าชวน...เลน

พิศวงถึงชายให้หมองเหอศรี
กิดอกบวชเป็นชีเถิดสิน...เหอ...ลา
หยีคก่อนเป็นกุไทรพินา...เหอ...อา
อยามาเร่มองโรยราในหัว...เหอ...ใจ
คราวนี้ก็ได้ชายคน...เหอ...ใด

ฟ้าลั่นเหอ
พระศรีสุชนไปรบศึก
กาหนมของพี่เป็นเมียตน
รักนางโนรา

ฟ้าลั่นเหอ
พระศรีสุชนไปรบศึก
กาหนมยอดสร้อย
หนามนรมพัก

ฟ้าลั่นเหอ
พระศรีสุชนไปรบศึก
พระยาจันทร์ยกลูกสาวมาถวาย
บิครมารคาอยู่ข้างหลัง
นกเขาหารอยกรง
ยกนางโนราไปซาไฟ

ตนเคี้ยวโนเน
ฝนตกก็ไม่ตอง
อยู่กลางเล้งฝั่ง

อาเออ
มือขวาเจ้าโถมน้อง
เห็นน้องร้องไห้
เจ้าสายสุคใจ

ลั่นมาคึกคึก
รำลึกถึงนางโนรา
พระศรีสุชนไม่รักเสียเลยหนา
พลัดมาแต่เมือง...บน

ลั่นมาคึกคึก
รำลึกถึงนางโนรา
ไม่นึกสักน้อยเท่าเงา
ตามนางโนรา...เหอ...ไป

ลั่นมาคึกคึก
รำลึกถึงนวลพระยาจันทร์
ชื่อศรีดอกไมเจ้าเอววัน
พานางโนราไปซาไฟ
ออกชาวอนาจนยอมใน
สุคใจเมื่อภาย...หลัง

มะพร้าวนาฬิกา
อยู่กลางเล้งฝั่ง
หารองก็ไม่ถึง
ไปถึงแต่บุญบุญเอย

มะลิผลเจ้าร่วมทองเหอ
มือซ้ายประคองไม้โลกไก
ไปเก็บดอกไม้มาโลมเจ้าทรมวย
รองหาพระมาร...เหอ...คา

มะลิวันเหอ
มะลิหอมมันชิงกันบาน
ไอนุช่างห้วนอน
มะลิหอมมันชิงกันบาน

มัลลิลลเหอ
มือชายอมนอง
ถานองรองไห
เจ้าเศร้าสุดใจ

มาเถิดแมมาถึงธานี
มาครแมนตัวเจ้าจะมีคู่
เมืองแมนแคนนครทาวนาคา

เมรีเหอ
เมาโหยุกเมาษา
ไอโหรโหม่งเหม้งบนหลังคา
เมรีร่วมทอง

แม่ไกเหอ
ร้องเรียกแม่มัว
ฉะทิ้งทอยทิ้ง
อีหลอนเสียบเคบ

แม่มัวเหอ
ทังคิฏจะไหว
เหวยเหวยแม่มัว
หวงไวไปไหน

อยู่ซอเดียวกัน
ฉันเป็นคอกมะลิซ้อน
คอกโพตาน
ไหนดองรำคาญ...ใจ

มัลลิลลร่วมทอง
มือขวาพระทองอุ้มโลกไก
ไปเก็บคอกไมมาโลมเจ้าทรมารวัย
รำหาพระมารดา

ไปบุรีทำขวัญกัลยา
ป่าวหมูเหวภูธรทุกทิศา
จะป่าวมาเจ้าเลือกตามชอบ...ใจ

กินเหล้าวันนี้เมาหนักหนา
เมาจากยหนักหนาแม่เนื้อทอง
เมรีบอกว่าหนวยตาแม่สืบสอง
บอกสิ่งไมพราง...เหอ...นิ้ว

ไซเทชายรั้ว
อีรอนเสียบเคบ
ที่นี่ไคกับลูกเซย
ลูกเซยฝั่งมา...ใหม่

รั้วรั้วเหมือนครกเบือไม้
ทังร้ายจะเจียงใส่ไฟ
ครกเบือเฝ้าไทย
ถึมสองสามที...เหอ...แตก

แมงไหมเหอ
เมอเกิคนางสาวน้อย
ยุคขึ้นลอยล่อง
นางแม่ทั้งใจปอง
เสมมปราสาท

เมืองคอนเหอ
ปากทู้ควัชรบ
หลังคาหาซาก
มีข้างลอหัว

เมืองสงขลาแก้วชาเหอ
ในใจพี่ชายก็ไผ่บู้ง
แลไปแลมา
ที่สุ่มงเสียแล้วนะทรมแปดียว

ไม่ได้เหอ
ไม่ได้เจ้ามหมอ
ไม่ได้เจ้าคานมวน
อีเหลาะโรบทองเข้าไปเปรียบ

ไม้ไผ่เหอ
ปล้ำแนวปลาดดา
หมั่นงามแทนอก
หมั่นงามแต่ใบ

ชักโยปลายอ้อย
ภูเขาเงินภูเขาทอง
เสมมปราสาท
ให้โลกครองเมืองไกรลาส
คลาคนแม่ไปเมือง...ไกล

โคหอนเทียวจบ
มีข้างลอหัว
ชนตกไม้รว
เพราะบุญสุนทาน...ทาน

แลไปแลมาที่สุ่มง
ที่สุ่มงเสียแล้วนะทรมแปดียว
เห็นยอกคุดหาอูยเขี้ยวเขี้ยว
สักเคียวที่ไม่ลื้ม...เหอ...น้อง

ไม่ได้เหมือนปากเนาะ
อีเหลาะโรบทองเข้ามาเปรียบ
แผนดินโหนดควนน้องไม่เหยียบ
เหยียบเล่นตามชาย...บ้าน

โปลกไว้ชายทาง
ไว้ทำกาใน
มอดเข้าไซใน
ไม้ไผ่ชายทาง...เคิน

ไม่ไ้เจ็๑ปล๑งเห๑
 ปล๑งหนึ๑งเจ็๑คั๑
 เ๑าแม๑งโ๑ทองไปเป็๑นหั๑
 เป็๑นคั๑วทองร๑ย...ซึ๑ง

๑ค๑ม๑นเห๑
 อี๑น๑น๑ม๑ก๑งาย
 ร๑แล๑ว๑ว๑คั๑วเซ๑า
 ค๑บ๑ช๑ายเม็๑ยยั๑ง

๑ยามเ๑นเห๑
 ส๑าว๑น๑ย๑ง๑ม๑ส๑รร๑พ
 ถ๑า๑ฟ๑ีเป็๑น๑ผ๑น
 คั๑ก๑น๑ำ๑ร๑ค๑ยา

๑ยามเ๑นเห๑
 แ๑ก๑เ๑า๑มา๑เ๑ล๑า๑กั๑บ๑เม๑า๑ฟ๑ี
 ห๑ล๑า๑คั๑น๑ห๑ม๑น๑ฟั๑ค๑ก๑ลา
 เ๑ม๑ี๑น๑ฟ๑ี๑กั๑บ๑น๑ว๑ล๑ช๑ว๑น๑ค๑ู๑เซ๑ย

ค๑ค๑ข๑าวไป๑วั๑ค
 ข๑าว๑เน๑น๑ไม๑สั๑ง
 คั๑ค๑ค๑อก๑ส๑ง๑เคล๑ง

โ๑น๑เ๑ย๑โ๑น๑ก๑อง
 โ๑น๑หนึ๑ง๑ไม๑ไ๑ค๑ำ๑ไ๑ค๑ำ๑เ๑ล๑ก๑เ๑ย
 ข๑าว๑บ๑อ๑ย๑าง๑อ๑อก๑ห๑าง๑ย๑าว๑เร
 ข๑าว๑ฟ๑ี๑ง๑ส๑าย๑เค็๑น๑ห๑าง๑ย๑าก๑แ๑ค๑

แม๑ง๑โ๑เ๑ำ๑ร๑อง
 โ๑กร๑ห๑า๑ญ๑เ๑ำ๑โ๑ก
 ปล๑อง๑ปล๑อง๑เจ็๑คั๑

ไป๑พ๑น๑กั๑บ๑๑ค๑ไ๑
 ค๑บ๑ก๑น๑ข๑าย๑เม็๑ยยั๑ง
 ม๑ี๑ง๑เ๑า๑ไ๑ห๑ร๑ล๑ง๑ค๑ำ๑ห๑ยั๑ง
 ไม๑ไ๑ห๑ร๑อ๑ี๑ยั๑ง๑เ๑ง

เ๑เ๑น๑มา๑ร๑อ๑ย๑คั๑ง๑ย๑อ๑ย๑ยั๑บ
 อ๑อก๑ไป๑ต๑ก๑น๑ำ๑มา๑ร๑ค๑ยา
 ต๑ก๑ล๑ง๑ไ๑น๑อง๑ส๑อง๑ส๑า๑ม๑หา
 ไ๑ห๑เ๑น๑ท๑ง๑น๑ว๑ล๑เห๑...น๑อง

แล๑เ๑น๑ซ๑ู๑ง๑น๑ก๑ม๑ก๑นี
 เ๑ม๑ี๑น๑หนึ๑ง๑ฟ๑ี๑กั๑บ๑น๑อง๑น๑ว๑ล๑ช๑ว๑น๑ค๑ู๑เซ๑ย
 ส๑า๑ล๑ิ๑กา๑ว๑า๑แล๑ว๑แ๑ว๑อ๑ก๑เ๑ย
 อ๑ก๑เ๑ย๑ว๑ี๑ง๑เว๑ง...เห๑...ไ๑

๑ย๑า๑หน๑ค๑เห๑
 คั๑ค๑ค๑อก๑ส๑ง๑เคล๑ง
 โ๑ม๑ข๑าว๑ท๑า๑ห๑ี๑น๑ห๑ม๑น๑สั๑ง๑ซึ๑น๑ไป๑เ๑ง
 ล๑ก๑เล๑ง๑ม๑ี๑ง๑มา...โ๑ม

ซั๑ก๑เจ็๑ย๑กร๑ำ๑พ๑อน๑แล๑น๑เ๑ำ๑ป๑า๑เ๑ย
 ข๑าว๑เ๑าะ๑เ๑ย๑ค๑บ๑เ๑ย๑ผ๑าง๑ผ๑าง
 ข๑าว๑ฟ๑ี๑ง๑เซ๑ล๑ฆ๑า๑ว๑ว๑า๑ค๑ว๑าย
 ฟ๑้ำ๑ห๑ม๑น๑แล๑บ๑เ๑า๑แ๑ล๑บ๑ลง๑ร๑

อา...เออ...รักกัน
เหมือนหนึ่งแมงกูดกับดาววิ
อยู่แค่อยูใกล้
ซี้ปี้ไคชมคอกเกสร

อา...เออ...รักกัน
ชาติว่าโลกเซ
ชาติว่าโลกคิมย่นายบุญแก้ว
ลอยเร เขามาเพ่นาวัง

รักนุชเหอ
ชมคอกบัวผูก
มะลิวันจำปาทอง
ไม่สบายในใจเหมือนชมน้อง
ชมน้องแคใน...ใจ

อา...เออ...ราวขาว
อย่าลงไปเหลยี่ขาวน้อย
น้องให้อยู่พำพำ
ข้างร่างหมั่นอีแหวงเอาพี่เสีย

เรียกเบ็ดเหอ
เอาแม่ขันทองมายืนให้
วันนี้เहरาเมาเหล้า
คักนำมารคสาเหวอลา

โศกพันกันไว้เป็นหลายปี
ซี้ปี้ไคชมคอกเกสร
ไคชมโฉมฉายหายอวรณ์
ให้หายอวรณ์...เหอ...ใจ

ซี้วันไทรเหลยเป็นเล
ลอยเร เขามาเพ่นาวัง
วางทุมเข้แล้วไม่ถอยหลัง
มุกสังหนานวล...เหอ...น้อง

พี่ไปชมบุษลักกัวัน
บุคหัวมันจำปี
ชมแกวมุ่สีสุคสีไส
ชมนางโนทอง

ว่าข้างรายหมั่นเข้าในไร้อย
ข้างรายหมั่นอีแหวงเอาพี่เสีย
ตาคำไม่ฟังคำของเมีย
ตัวพี่ไคเมีย...เอน

เรียกมาไซ้ไซ้
คักนำมารคตาเหวอลา
ทันเहरาเมาสุหรา
ไคคนพลับพลา...เหอ...ใหญ่

เร็นใหญ่เหอ
มุงแตหลังคา
เสาเร็นไม้หมาก
อยู่ใต้เมือไค

เร็นใหม่เหอ
ยกฟากให้คังเคิ่นเคิ่น
สุกทองมาหลองสองสามแป้น
ตีวงนอยนอย

จะมีเงินสักบาท
ข้างหัวจะให้พระนั่ง
ยาตราพญาหงส์

เรือใหญ่เหอ
แล่นเข้าภูเขาดงพระแสงสัตย์
จุเขาเกาะหนู
ลมนอกออกพัดมาไรไร

เรือใหญ่เหอ
จวนเหงหัวผา
เก้งอันคิมวาค
จวนเหงหน้าไย

เรือใหญ่เหอ
เรือขาวเหาะหมาก
สำเภาลอยแถว
ไม่เห็นสายเรียว

โปลกไว้ทำไมไรไม้ไผ่
อยู่ใต้เมือไค
ฟากเร็นไม้ไผ่
ไม้ไผ่ชายทาง...เคิ่น

โปลกไว้ทำไมไรไม้ไผ่
ยกนางสาวเข็นเป็นเมียน้อย
ที่แหวนในหนองพอกจุกกอย
จุกกอยเทววง...เหอ...แหวน

ฉันจะซื้อเรือมาศยาตราพญาหงส์
ข้างหลังจะให้คนลง
กับองค์พระมารคาเอย

ยกใบแล่นล่องคลองวันหา
ลมนอกออกพัดมาไรไร
แลเห็นลำภูภูเขาใหญ่
แล่นไปตามแล...เหอ...บน

ชักใบเข้ามาเทหน้าทา
ไปรับสินค้าในเรือใหญ่
คอนนาคลงไป
ลงไปท้ายคับ...เพื่อน

ชักใบเข้ามาโสกสาก
ไม่เห็นสายเรียว
หมันจมลงแล้วเทภูเขาเขียว
น้ำเขียวหมันทา...เหอ...ไป

เรือใหญ่เหอ
ทองเสนหัวนา
ยกนิ้วชี้วาค
ทองเสนหน้าใบ

เรือใหญ่เหอ
เห็นชนมีคมา
ถ้ายี่ครมไม
ทำปรีอละเหอพี่ยาหงส์

ลมพัดเหอ
ออกน่องเหมือนอีแตก
ถ้าเป็นโลกชี้พราเหอน้ำเต่า
โคเหลยอีเข้ามารวมโร

ลมพัดเหอ
โลกเหอตนยอ
เก่าที่สิบที
ขอเหอหมั้นทบทกับตนแสง

ลมพัดเหอ
เจ้าศรีสุชนไปรบศึก
นกเขาสีหารอยกรง
เอานางโนราฐาไฟ

ลมพัดเหอ
สงสารพระภัก
โลกเหนเลทกล
ไปเมืองลังกา

แล่นใบเข้ามาเทหน้าท่า
ไปรับสินค้าเทเรือใหญ่
คอยนาตกลงไป
นาคไปนาคมา...ระ

ชักใบเข้ามา...หน้าท่า
ทำปรีอละเหอพี่ยาหงส์
สากสัวกั้งไม้อีหักลง
สององก์เทียมเทียม...กัน

พัดมาออกแวก
โคเหลยอีเข้าบารวมโร
ผาให้คนแลกันฉาวโจ
ในอกในทรวง...น่อง

พัดมาจรดจรอ
ขอเหอหมั้นทบทกับตนแสง
เห็นว่ากูคู่กัน
อยู่เนงแต่ใน...ใจ

พัดบาก็กึก
เอานางโนราไปชาไฟ
ออกชาวอกน้ำเป็นผอมไป
สุดใจเมื่อภายหลัง

พัดมาไรไร
ไปเมืองลังกา
โลกมนต์โลกยา
โลกเหนวัดสา...เหอ...โหย

ลมพัดเหอ
 สีนางของพี่
 แลไทรพี่ไทร
 อยู่คอนลาหลา

ดอกเหอ
 มายอลูกสาวมึงว่าดี
 เฒ่าเหอไมโรกัณสักที่
 บัดสีแต่ขาว...เหอ...บ้าน

ลำพูเหอ
 เลนอยของน้อง
 ขาคีว่าชั่วเขา
 คลองเหอหมั่นคคเหมือนตักกริช

ลำพูลำแพงเหอ
 เก็บใส่หอบา
 โหมพี่โหมน้อง
 ฝากขาวเชิงแล

ลาจิกเหอ
 ใส่ทกลงมา
 จาจาโลกกาเหอ
 ไม่ให้พอแม่ของข้าเห็น

โลกรักเหอ
 คิคคิขึ้นมาสานาหัว
 ยามเหมอสมักรรักกัน
 มาดวงน้องเลน

พัคมารี
 อยู่คอนลาหลา
 ไคโหลลักเมียของพี่มา
 แลหน้าเหมือนเมีย...พี่

ลูกสาวมึงจอหลอ
 ลูกสาวมึงเลนโซ
 มายอลูกสาวมึงว่าดี

ตกอยู่ในคลอง
 คลองเหอหมั่นคคเหมือนตักกริช
 ถึงเรามากอดก้นไม่หนีค
 ไม่หนีคทองร้อย...เหอ...ซัง

สุกแดงลอยมา
 ฝากขาวเชิงแล
 นึกของคอยแล
 หอมแต่คอกกลด...เหอ...กู

ขึ้นเอาโลกกา
 ไม่ให้พอแม่ของข้าเห็น
 ใส่ทกลงมายังเป็น
 ขวคณาไม่ทัน...ตาย

น้องโปลกเอาไว้เฒ่ายั่ว
 พี่ชายเหอมาดวงตัวน้องเลน
 เทียววังน้องสักวันไม่หอนเวน
 ปากคนเขาลือ...เลื่อง

โลกสาวเหอ
เป็นเมียพี่ก่อน
ข้างในรอยหยอก
โคขอทองความ

โลกสาวเหอ
ข้างหญิงปิวอก
ข้างหญิงโรนัง
ปิวอกปี่ชาล

โลกสาวเหอ
ตัวคำบูปี
ยังอยู่หีคหนึ่ง
หมายหีสักเมล็ด

โลกสาวเหอ
สั่งไห้แกงมอน
สั่งไห้แกงปลาถูก
คอกทองเนื้อเกลี้ยง

โลกสาวเหอ
ทอโหกไมชาคเก
ขายค้ายขายไหม
ไคยิ่นเขาวาอี่มาขอ

อา...เหอ โลกสาว
โกไคไคเซ
เป็นปลาไม่เลือกเซยื่อ
เหมือนเรือหน้าทา

โลกสาวชาวเรือนหัวนอน
โคขอทองความ
ข้างนอกรอยหนาม
เมียงามพี่คน...เคียว

โลกชาวบ้านนอก
ข้างชายปี่ชาล
ข้างชายโรคลาน
ปี่หน้าทำงาน...เหอ...กัน

โลกสาวบ้านนี้
หมายหีสักเมล็ด
ไว้ทำเหยื่อเบ็ด
โลกสาวชาวบ้าน...เหอ...นี้

โลกสาวบ้านหัวนอน
ตั้งแกเขาคมควาเที่ยง
จุกลงทั้งเจียง
นำหน้าไมเจียง...เหอ...ฉัว

โลกชาวบ้านชายเล
ไคยิ่นเขาวาอี่มาขอ
โลกไหลขายหมมกอ
สองขอไมพอ...เหอ...กัน

โลกชาวบ้านชายเล
เหมือนเรือหน้าทา
เป็นเรือไม่เลือกสินค้า
ไคไคไคมา...เหอ...เซ

โลกสาวเหอ
 เทียมไคผัวจีน
 เทียมไคผัวไทย
 นอนสาคเจ็คชั่น

อา...เออ...โลกสาว
 เकिनหมายแลตีน
 หนวยตาสองหนวย
 เหยียบโลกโกตาย

โลกสาวเหอ
 เकिनหมายแลตีน
 หนวยตาทั้งสองหนวย
 เหยียบโลกโกไผ

กุหลาบโลกอุบาทว์
 คอกใบมีรสกลืน
 เห็นงามแลหวือเหว
 ภูพานานาอาบ
 เมอหนึ่งลงไปปา
 ซาอูญูชู้ใจ
 สงสารแมกานคา
 ผลิตผาที่งบนตล
 พอเสร็จสินเหงื่อกลืนไคล
 หยิบจกยกรู้นึ่ง
 เสกแบ่งในนวลซ่า
 แลเสร็จสินไม้ขัดขวาง
 คอยเยื้องย่างออกนอกเกย
 นานิจจา หนีจจาเหย
 โลกจะลามารคาไป

เวแปลเหอ
 เก็บคอกไมรอย
 พิหมายเหอหมาย
 สาวนอนนมตั้ง

โลกชาวเร็นตีน
 นอนสาคเจ็คชั่น
 ถอนไรทุกว่าน
 โลกสาวชาวเร็นตีน

โลกชาวเร็นตีน
 เหยียบโลกโกตาย
 หวงไวแลชาย
 แลชายไมวาง...เหอ...ตา

โลกสาวเร็นตีน
 เหยียบโลกโกไผ
 หวงไวแลโจ
 แลโจไมวาง...ตา

หมิงเอาชาคไปคลูกคิน
 เอาไปอบกองชีควาย
 เอาหนามเตยไปประกาย
 หวังซังพิไร
 หมิงอยาซาแรงลงไป
 ใจคลกใหญ่อีกินคอ
 ลงโศกกลงไปบอ
 คักนำอาบชำระกาย
 ก็ถูบไปเร็นโดยตรง
 ซิหมินมุงผู้พิศตรา
 สีสคส่าไม้ซัดอัยรา
 แหวนน้อยสอดคอกอยนาง
 ไปถึงลามารคา
 โอแม่เหละทราชมเชย

เวไปทาน้อย
 สาวนอนนมตั้ง
 แทะแรกโฉมฉายพอโรนึ่ง
 คอยนั่งรำพึง...เหอ...เอา

เวเป่ลเหอ
ไคมาเลาความ
คันไ้เฒาหนั้น
น้องหมายมิกลัว

เวเป่ลเหอ
เก็บคอกมารอย
พี่หมายเหอหมาย
สาวน้อยนมตั้ง

ศรีไชยเหอ
ลูกทานผู้ดีไม่มีศักดิ์
หีบขาวใสพรกหมา
โผกรักกับน้องถอยหลังหนี

อา...เออ...เหอ
จินจากับโลกไ้คักหัว
น้องหมายโร้เหลยวาโลกหมา
ทำไ้หนองตกกลงกลางหน

สาวสาวเหอ
สายหมาของกิน
มันยังหิดหนึ่ง
เอามันมาแต่ไหนแกะ

สาวสาวเหอ
ยืมยืมของของ
วันหนสองหน

โผไ้ไ้ไ้ชาม
น้องหมายมิกลัว
น้องเคยคักหัว
คักหัวเคยพัน...เหอ...ไป

เวไปทานอย
สาวน้อยนมตั้ง
แรกเจ้าโผฉายพอโร้เง
คอยนั่งวังเวง...เหอ...ใจ

เหมือนำมันไหลอญคักกัก
โผกรักกับน้องถอยหลังหนี
ร้องเรียกพี่ชายมาแต่หัวที่
ลูกทานผู้มีศักดิ์

ไปตักสาขามาสระรั้ว
หมันชักไม้ข้างปลาย
น้องมาจินจาวาโลกคน
ตัวน้องพลอยวนตาม

คักน้ำบ่อหิน
เอามันมาแต่ไหนแกะ
เอาไ้ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้
ป่าเหมะหุยาน...เถง

แต่งตัวเาะขาววันหนสองหน
แลหน้าโพ้ทองอียองวน
ขาวไหนหมันหน...คิด

สาวสาวเหอ
 พี่เฒ่าวัยยี่สิบ
 คีร์รายราย
 โลกป่าสีฟ้าเขียว

สาวสาว
 คินคินของของ
 วันหนสองหน

หมาเห่เหอ
 ลูกอีแมทาย
 เขาป่าคี่ปี่
 พากูไปร้องในเหี่ยวหาง

หมาเห่เหอ
 ให้หัวหมิงแกง
 คคขาวใสถาด
 เมียนอยพลอยกินควย

หมากออนเหอ
 เขาร่องเขาคดองใน
 ยอดไยข้างเหอ
 ซางแลนเหอ
 ไมไชนทางนางกานคา
 กลับมาสู่โรง...เหอ...เอง

คักน้ำบอวัด
 โลกป่าสีฟ้าเขียว
 โลกเอาแม่หมายพอยังชั่ว
 นำหัวหักที่...เคียว

แต่งตัวบัวบานวันหนสองหน
 แลหน้าโพทองเหมือนทองบน
 บาวไหนอื่นหน...คิก

อย่าลั๊กไขเบ็ดกูไปขาย
 พากูไปร้องในเหี่ยวหาง
 กูยี้ให้สำเบือด้าง
 หูกอย่างหนทาง...เหอ...เคิน

ตกเบ็ดปลาแหง
 เมียนอยพลอยกินควย
 คักแกงปลาหลาคใสถวย
 ยกถวยทบ...กั้น

ผาน้ำแลนรอง
 พี่ชายไปได้เมียใหม่
 อย่าหึงสา
 อยายงูหาง
 ซางพลายหายหน้า

ปานี้เหอ
สาวน้อยงามสรรพ
ไปเกิดที่หัวป่า
เอาหีบไปจำหน่ายไว้

หลอแหลเหอ
กินจาทับโลกไอโก่ทอก
แต่แรกน้องกินจา
กินจากับไอหมาปน

หวันขึ้นเหอ
เกาปีสิบปีน้องอยู่ไค
เขาหมายเหยหมาย
คอยถาพี่ชายมาแตกรง

หวันขึ้นเหอ
เกาปีสิบปีน้องอยู่ไค
ยิงเหอยิงหนาน
ยิงนกในกรง

หวันขึ้นเหอ
เกาปีสิบปีน้องอยู่ไค
ลักสิบคนขอ
คราวถาพี่ชายมาแตกรง

หวันขึ้นเหอ
น้ำเตาพอหรามแกง
หวงวู้หวงควาย
หวงไวไปไหน

มีหว่าซาจิบ
เอาหีบไปจำหน่ายไว้
ว่าชมตั้งหน้าว่าโฉมฉาย
ไห้หายคำนึงน้อง

เอาแปลมาไถกกันคับกอก
ทำไ้หนองตกอยู่กลางหน
หมายถิควาโลกหมายถิควาโลกคน
ทำไ้หนองวน...เหอ...เปลา

ขึ้นมาหย่ายหย่าย
คอยถาพี่ชายมาแตกรง
โฉมฉายไม่เอาหัวใจจง
หนานองเหมือนวง...เคื่อน

ขึ้นมาหย่ายหย่าย
คอยถาพี่ชายมาแตกรง
ไปโลกหัวหนานดับหัวหงส์
หัวหงส์ระมาร...คา

ขึ้นมาหย่ายหย่าย
คราวถาพี่ชายมาแตกรง
สาวน้อยชมหมอมไม่เอาหัวใจจง
หนานองเหมือนวง...เคื่อน

ขึ้นมาก็เป็นแสง
หวงไวทำไ้
หวงไวไคไค
น้ำเตาพอหรามแกงเหอ

หุงข้าวเหอ
 ลีกลาตุนเหอ
 ชันชีตัมหลวง

โหนดรอมทั้งปากุเหอ
 เมื่อน้องถอยหลังออกไปแล้ว
 โหนดรอมทั้งปากุ
 น้องไม่บากหนามาหาหลัง

โหยนโหยนเหอ
 เอาทองมาติดพระ
 ไปคลองหนี่ซ้ายฉ่า
 ขอปรารภนาให้ไต่กับนายเรือ

โหยนโหยนเหอ
 ชักเชือกสายหนัง
 อีเหว่วิมล
 ไก่เถื่อนเหอ
 เคื่อนลืบเส
 ด้วไปไหน
 ไม่ให้เหราโร
 เชาเขาเย็นเย็น
 ขอพลูสักใบ
 เจาเยเหอ
 นกบินหลวง
 นกอินทรี
 เห็นนกกับแคน

หุงข้าวไปวัดขันชีตัมหลวง
 ลีกลาไมหลวง
 ลีกลาไมหลวง...ตน

รักน้องไม่อยู่ในมือแล้ว
 น้องไม่บากหนามาหาหลัง
 รักน้องไม่อยู่ทองรอยรัง
 เกษสังน้องซัง...ไป

คีโพนหน้าหลา
 ปรารภนาให้ไต่กับนายเรือ
 ไปคลองหน้าจะชายเกลือ
 ชายเกลือสักคลอง...เคียว

ลีกัมโพนโหยนเล่นกะวัง
 ตักวาทักโชน
 ชนข้างไกเถื่อน
 มาเล่นเคื่อนเย
 คอกไม้เหราบาน
 ด้วไปทำงาน
 ไม่ให้เหราเห็น
 ขอหมากสักคำ
 มาตงเจาเย
 มาเซหัวข้าง
 เชาจางหัวผี
 อยู่ในห้อง
 นอนนอกนอนใน

หีบชาไคร
 เล็บผมเทอ
 เบ็ดแมงเข้เหล็ก
 เซอชนเหมน
 เซอหนมไหนดองเหรากิน
 เซอยาอาย
 ไอนูเซาไท
 เลนโทยงหยาง
 โลกนุยเออ
 แหงพรกพราว
 พอกินขาวโหร
 ร่องเมียบขาว

ชักเขี้ยกจำโพน
 ชักเขี้ยกสายหนั่ง
 อีเหลนนิมนต์
 ไกเถื่อนเหอ
 เคื่อนสิบเส
 ด้วไปไหน
 ไมให้เหราโร
 เซาเซาเย็นเย็น
 ขอพลูสักใบ
 เจาเยเหอ
 นกบินหลาง
 นกอินทรี
 พิไลยงนอง
 เก็บชายพก

มากีบเล็บผม
 เบ็ดแมงไมคม
 เอาเงินเอาทองไหนดองเหราเลน
 ไหนดองเหราชม
 เซอเรือบินไหนดองเขี้ยไท
 ไหนดองเขี้ยของ
 ไอนูเซากวาง
 เซาปาตญาคา
 เอาดอกพอมา
 ให้โลกปลอกกิน
 พอกินขาวขาว
 ดอกคำดอกพลัน

โหยนโหยนเหอ
 โหยนเหลนชายวัง
 ตากป่าตากชน
 ชนช่างโกเถื่อน
 มาเหลนเคื่อนเย
 ดอกไมเหราบาน
 ด้วไปทำงาน
 ไมให้เหราเห็น
 ขอหมากสักคำ
 เอาสงเจาเย
 นังเซหัวช้าง
 เกาะข้างหัวผี
 เซาอยู่ไคทอง
 อีหัวก้อแขวง
 มายกชายแพงแยงทองหู

ทองหุเอ
 นีร่องวะ
 ร่องหลวยหลวย
 หมากกุหลี
 ไซตมเห
 อิมไทรคืบปลายณม
 ช้งเหล็กเห
 เขาเรือข้าง
 บาวบาวชีแตก
 เหนียงนุ้ยเหนียงใหญ่
 นกถวายเห
 ถาวาคิดไม้คี่

ไอ้คั้วหัวทำบาว
 กินแล้วโรนัง
 กินโลกล้ำชีหนอน

อยู่ถึงเคี้ยวกัน
 ไอ้กิ้งคีนคอกเมละซอน
 อยาชิงกันบาน

อา...เออ...เห
 หยิบหนุหยิบหนึ่ม่าใสดา
 วีครินมาไห้เขาคัค
 อีเฒ่าสามารถอยากโลกเขย

มาอยู่ไคทะ
 น้ำคิงก้าลวย
 กีนกลวยตาหนี
 จุ่มพูไซตม
 ลมลงในหมอ
 ไทรไม้มคมคามะช้งเหล็ก
 เอาเงินมาจ้างเอาทองมาจ้าง
 บาวนอยลกเห็ก
 คลงบานคลงเมือง
 เขี้ยคคอกโกเขี้ยคคองกกว่าย
 พอหมึงไซแม่หมึงไซไห้คัคสี
 คลองโหมงคลองโหมง

เหน็บเพลายาว
 อีโลกล้ำชีหนอน
 กินแล้วโรนอน
 คัคหัวไอ้มัก...เหอ...กะ

อยาชิงกันบาน
 ไอ้กิ้งหัวนคอกโพทาน
 ไห้ชายร่าคาญ...ใจ

อีเฒ่าเห
 อีเฒ่าสามารถอยากโลกเขย
 หมันหนักเข้าแล้วอีเฒ่าเอย
 หนีไม่เคย...อยาก

ไอ้เฒ่าเห็นเห็นกริซตั้งทอง
 เงินแม่หนึ่งยังลักขีพารา
 หนาหน้านี้แถม... เหนอ... นอง

ไอ้วันเหอ
 คำรวจสะหนามเป็นมันคง
 ศักุหมันเบียนอยรอบข้าง
 โฉมยงไม้ไคมารักษา

สาวสาวเหอ
 เห็นขาวมากมาก
 คอนกอนสาวเหอ
 หอมสีแดงขอ

อีแถมหมอนน้องให้คว่าหนา
 อีแถมหมอนน้องให้คว่าหนา

ไอ้วันอยู่ในคง
 โฉมยงไม้ไคมารักษา
 ทั้งสิงห์ทั้งคางในกลางป่า
 สมองโรยราเสีย

กิมข้าวสามสาก
 หอมสีแดงขอ
 ให้ขาวมาขอ
 ขอสาวเมื่อยาม... เหนอ... เป็น

นอนสาหลาหสับตาแมลิกอม
 พอไปไฮ้เก็บคอกมันปลา
 แม่เจ้ามาฮอดแล้วจั่งกั้นกินนม
 นอนสาเคอหลา
 ให้เจ้านอนอู่แควนอนอู่สายไหม

นอนสาหลา
 เจ้าอย่าร้องว่าไรให้มันเสียน้ำตา
 เจ้าอย่าแหว

นอนชะหลาหสับตาแม่เคอ
 นอนอู่แควนอนแล้วแมลิกวย
 แมลิตาพอนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
 เบิงก็เฟิงบ่ไค้กายโก้เฟิงสิขัง
 เฟินเทิงตีเฟิงฆาแม่เจ้าคังหมา

นอนชะหลาหสับตาแมลิกอม
 แม่ไปนาฮิเก็บปลาบ่ฮอน
 นอนสาหลาหสับตานอนสา

นอนสาหลานอนสาแมลิกอน
 แม่ไปนาซึ่ควยเขาคู
 จอยน่าน้ำหัวสินตากเบน

นอนชะหลาหสับตาแมลิกอม
 นอนอู่ไม้สามป่องพอเจ้าสาน
 นอนอู่แควนอนแล้วเจ้าอย่าถึง
 แม่ไปนาฮิเก็บปลาบ่ฮอน
 หสับตานอนแมงซอนกักแกม

นอนอ้อมลอมหสับแล้วแมลิกวย
 ไม่ไปนาเก็บคอกบ่ฮอน
 เจินมาอ้อมเจ้าเป็นหมู่สอนลอน
 สวโยนยานลูกแควแม่คำเอย
 อู่ไหมสายเคียวค่อนแต่น

แม่เฮาไปนาไปหาปลาให้
 เจ้าจงมานอนเล่นกับพี่ชาย
 แม่เฮามาฮอดแล้วเฮาฮิไค้กินปลา

นอนชะหลาหสับตาแมลิกอม
 แมลิตาไปเซ่นฝ่ายเคียนหงายงามว่าผู้บ่าว
 ฝูงหมู่ลุงแม่ป้าอาวอาเทินเบเบิง
 หลังกับแสบตอแ่งกันอู่

แม่ไปไฮ้เก็บไขมาหา
 แม่ไปสอนหาปลาแ่งมาออม

แม่ไปไฮ้ชื้อควยเขาล้า
 ซาหนึ่งคู้ซาหนึ่งเหยียดชอย

นอนอู่ชาสามว่าแม่เจ้าคำ
 นอนชะหลาหสับตาแมลิกอม
 แมลิตาไปไฮ้ชื้อเก็บไขมาหา
 แม่เลี้ยงมอนในป่าสวนมอน
 นอนอู่แควนอนแล้วเจ้าอย่าถึง

นอนชะล่าหัดบาศาแมลิก่อน
 โอนสาธุอิหนูเคี้ยวหมาก
 ควบขอยเสียบอ้นตุคา
 แกนแวนเออยเห็นควบทูป
 อีตู้ออกก่อนอีตอนนำหลัง
 แม่ไปไฮซีควยเขาลา
 ขาหนึ่งคู่ขาหนึ่งเหยียบคชอย
 เจ้าออยชอยขึ้นซีควยเขา
 เลือคหลังขอยขอยนองอย่าทิ้ง

นอนชะล่าหัดบาศาชะแมเคอ
 เจ้าเหลียวเห็นคาวแจจางปาง
 ฝนตกมาโจนโจน
 เขียนยาวแมนผู้ไค
 แมลีเกี้ยวพยามามุง
 เฮลือไปขอเส้นโยนอ

นอนสาหลาหัดบาศานอนอ
 แม่ไปไฮหมกไกมาหา
 แมเลียงมอนอยู่ปาสวนมอน
 นอนตื่นแล้วลุกแกวอย่าลือฮอง

นอนสาหลาหัดบาศาแมลิกอม
 ขอไคตีแม่หาปลาป้อน
 จิเอามาให้ลูกแกวแม

นอนตื่นแล้วอย่าแอวกินนม
 เคี้ยวหมากแล้วเลี้ยงงัวเลี้ยงควย
 เตนเข้าป่าเห็นนกแกนแวน
 เห็นบแพ้โตคำโตควน
 นอนลาหลาหัดบาศาแล้วไป
 แม่ไปนาซีควยเขาตู
 ลมออย ๆ ซีควยลอยน้ำ
 ควบเขาขึ้นหลังคูไว ๆ

แมกะเหลียวเบ็งเฮียน
 ใคสิมาเกี้ยวพยามุงหลังคาให้เจ้าอยู่
 เจ้าซีไปขอสน
 ให้เจ้านอนสาหลานอนสาแมลิกอม
 ให้เจ้าสันอยู่ปักหาฝนตกมาโจนโจน
 กำฟ้าพอมปอมมีผูกควยนอ

นอนอูแกวนอนแล้วเจ้าอย่าทิ้ง
 แม่ไปนาหมกปลาป้อน
 ให้เจ้านอนสาเตอตุกแกว

นอนชะแกวนอนแล้วแมลิกว
 แม่ไปสอนไคบูไคปลา

นอนสาหล้าหลับตาแมสีกอม
แม่ไปนาหาปลามาป้อน
ลงไปไทยไปขายปลาเจ้า
ของโคตีแม่เอามาฝาก

นอนเสียบลูกหล้า
ยามเมื่อนอนอยู่คางปากว่างแนวพลัน

นอนสาหล้าหลับตาพอเสียบสีกอม
แม่ไปนายังบ่อหินสอ
นอนชะเนอเจ้านอนชะเยอ
พอไปนาสิโคปดามาตอน

นอนสาหล้าหลับตาแมสีกอม
แม่ไปนาสิเอาปลามาตอน
แม่ไปไฮเห็นไก่เหี้ยมา
เห็นกระแตไต่ขอน
แม่หมายเห็นเพศเหือดตัว

นอนสาหล้าหลับตาพอสีกอม
นอนสาหล้าสืออำคามมีแม่
ทรากรูทไ้เป็นกำพร้าชาวบ้านเพิ่นซัง
เจ้าใหญ่แล้วพอไ้บวชจำศีล

นอนสาหล้าอำคามมีแม่
แม่เจ้าไปนาว่างพอปะปลอย

นอนชะแก้วหลับแล้วอายสีกวย
แม่เลี้ยงม่อนนอนอยู่สายไหม
พร้อมทั้งเข้าพร้อมมั่งของมี
อย่าเว้ายากให้ปากหงายหงายความ

หลับตาแมสีกอม
ผ่านแต่เสียบและซังมาเอาเจ้าไปกินลูกเออ.นา

แม่ไปไฮยังบ่ทันมา
แม่เฮามาฮอกแล้วจั่งตื่นกินนม
แม่ไปไฮสิโคแตงมาหา

แม่ไปไฮสิเอาโซ้มาหา
แม่เลี้ยงม่อนอยู่ป่าสวนมอน
แม่ไปนาเห็นควยกินกถา
จอนปอนโตไม้สาว
หมากน้ำเต้าหอยแกว่งฝาเวือน

นอนหลับแล้วพอสีกอ
แม่เจ้ามรณาเมี้ยนตายหนีจาก
นอนสาอำคาพอกลอม
ทำบุญหาส่งสกุณน้ำกัน

แม่เจ้าจลงทองจั่งได้เป็นพ่อฮ้าง
ขอให้ลูกน้อยนอนนิ่งอย่าดิ้ง

นอนสาหล่าหับตาสอนลอน
 เพ็นมาชายตะเวนแมสซื่อให้เบ็ง

นอนสาหล่าแมสซื่อคานูมาเอย

นอนสาหล่าหับตาสาเคอ
 เจ้าสอนคั่นให้ไคเงินแสน
 โชคย้ายยามาพาล

นอนสาหล่าหับตาแมสสิกอม

นอนสาหล่าหับตาสาแมเคอแม
 ควบคู่แพญซึ่หนีมา
 หาแต่เขาจนค้ำบเห็น

นอนสาหล่าหับตาแมสสิกอม
 ให้หนานอยมันเสียบเหม็ด
 คั่นเจ้าพักเขาจนจักหวาง

นอนสาหล่าหับตาแมสสิกอม
 เกียหนากบามาพาให้อำ
 เขาอาจเหนียวคิคคอรูกนอย

นอนสาหล่านอนอุส่ายไหม
 ฐลิตอกเขาสิฏุกเอาขวัญ

นอนสาหล่านอนอุส่ายไหม
 แม่นลูกสุกัมาเอามือนี้
 นอนชะหล่าหับตาสาเคอ
 อาสาวค้ำกระตาวทั้งหลาย

เพ็นมาชายจนเพอนแมสซื่อให้เด่น
 เพ็นมาชายอื่เก็งแมสซื่อให้แซนคอ

คั่นมือเข้าเหงาง่วงแมสซื่อญี่เอย

เจ้านอนหับให้ไคเงินหมื่น
 แซนมือไปให้ไคแก้วมณีโชติ
 มาร้ายยามาเบียด

นอนอ้อมลอมสาหล่าแมสสิกวย

นกเขียนบินมาจับคั่นแต่
 ควบคู่เสียวอยู่ดงบ้านเกา
 หาแต่เวนจคเป็นยังบเจอ

ชักผ้าอ้อมขึ้นเจ้าซึ่ทา
 ไซ้บักเจ็ดบันกะบชัก
 แมสสิลางซึ่เจ้านอนสา

แมไปทุ่งสิซอชอกมาหมก
 เกียวเขาคำมาเอ็ดเขาฮาง
 หลับตามอยนอนชะญกเคอ

แก้วส่ายไจนานสาวอย่าออก
 แมไปสวนยังบพันไคตัว

มีนกเคามาต้องกรูกกรู
 กลายมือนี้ซึ่แม่นลูกกู
 แมสสิไปชอยคำเขาตอนนางแพง
 ไปเอาหลานทาทายก็มาเอาชอยคำ

นอนชะเค้อหลับตาชิละเค้อ
ฮอคชี่ทุ่นว่าโตสิหัน
ทั้งเสียงเข็นขามท่งวอย ๆ
กายนิคนอยกับไคยีน

นอนชะหล่าหลับตาแมสีกอม
เจ้าป้อหลอนนอนเลวอย่าตื่นนอน
หมอกอกกอมจิ่งตื่นมาแดน

เออ เออนอนสาเค้อหล่านอนสาแมสีกอม นอนอ้อมป้อมในฝายยาแฉววอน
แมสิจงไปพาหาเซี่ยจจะนามาป้อน
แมสิจงสอนกุงในห้วยฮอมนา

นอนสาเคอแมสีกอม
ทองคำแมอย่าฮองให้

นอนเสี่ยเค้อลูกนอยพอนอน
เจ้าบงแมไกนอยสิทอดตา
พอเวาแควให้เจานอนชะเค้อ

นอนเสี่ยเค้อ เค้อหล่า
ยามเมื่อนอนหลับแล้ว

นอนสาหล่าหลับตาแมสีกอม
นอนอูแกวอนอูสายคอ
ทอดทิ้งตีบตูกหวาดกใจ

นอนสาหล่านอนสาอนอู
เมืองเฮาแหลมสิบสองโยชนกวาง

น้ำไหลเวียนกะวักววยกุ่นกุ่น
ฮอคขามันว่าโตสิโงยง
สาวสาคากเ็นบ้านจอยจอย

นอนอูฝ่ายนอนอูสายป้อ
ตื่นแล้วจิ่งลูกกินนม

แมสิจงไปป้อนปุดาน้ำสง

นวลละม่อมแมสีกวย
สายสุดใจเจ้าแม่เอย

เจ้าบ่นอนแมวโพงสิขบแก้ม
เจ้าอย่าพะโลฮองแฉว

หลับตาที่สีกอม

พระอนทัยสิเป็นยาม เออ...เออ...เอย

นอนอูแกวหลับตาแมสีกวย
สายคอเอยสายคอกักยัง

เจานอนอูอย่าออกอย่าแฉ
เจ้าอย่าพางอย่าตีตกใจ

นอนสาหล่าหลับตามิติด
เจ้าอย่าไหลแมวโพงสีมา

นอนสาหล่าหลับตาเจ้าอย่าหัว
แมสไปหาสาวสนมมาให้

นอนสาหล่าหลับตาแมสีกอม
หลับตาสากำแพงลูกแก้ว
ผีโพงสีเ็นเอาไคไปอยู่น่า
เด็กฮ้องไห้กับแกสีกินตับ
ขึ้นเข้าให้แมสเอนน่าน่า
เจ้าตูหูวูหึ่งคอกต่าง
ไห้หลับไห้จอยไคตื่นง่าย
จนตาเวมแดงคอยฮู้เ็น

นอนสาหล่าหลับตาแมสีกอม
ป้าอีหล่ามือโป่มือโป
แมสเอนน่าน่าเ็นใจควย
เข้าปากชวหมาเหาโคม ฯ

นอนสาเคอหลับตาอย่าไห้
ไทยเมืองแดงเขามาเกี้ยวหมาก
เ็นบักหวายใส่ซาไห้แน
ตาหนูออกคาสอกคาว ฯ

นอนเียบเคอลูกนอยพอย
เจ้าบ่หลับกับแกสีกัดไค

เจ้าอย่ากิดอย่าตื่นตกใจ
มันสิไคยีนชวแมวป้าสีมา

ใหญ่เ็นบ่าวสิบแปดหรือชว
บักหล่าไห้นอนสานอเส่า

นอนอูเ็นแมสเอนน่าน่า
เจ้าอย่าแหวฮ้องไห้หาเ็น
นคนเคอคำบักเสื่อสิกินไค
แมสจับแมงมึงมาไค
คำลงบ่จวแมสเอนน่าน่า
แมสเอนน่าน่าไปไค
แหวเขาจอนมายสอคยาเ็นอั้ง
ฮู้เ็นขึ้นไคกินจูกินนม

พองผอนชีก้านค่าน่า
น้ำนท่งเขาเ็นเ็นออย
เข้าปากชวหมาเหาแหว ฯ

ไทยเมืองคุ่มเขามาชวแดง
เคียวหมากแล้วเ็นงัวเ็นงวย
คักไคไคมาท่งท่ว
แมงคาสอชวคูกู คูกู

เจ้าบ่นอนกับแกสีกินตับ
เจ้าฮ้องไห้กับแกสีกัดคาว

นอนสาเคอหับตาสาเคอ
ยกใส่บุญชูอวยาวอน
นอนอุแควไม้ไถวไม้จันทร์

นอนชะเคอหับตาชะแมเคอ
งัวเขาโงลงมากินกล่า
บ่ไคแควผานแม่มั่นชน
เขี้ยวบนไคบ้ำเขี้ยวหมาไคแหง

นอนชะแมเคอหับตาชะแมเคอ
เห็นควยยี่ขอยู่ไคหมไม้
นอนชะแมเคอหับตาชะเคอ
หอคชี่ทุ่นว่าไคสิพัน

นอนชะเคอหับตาชะแมเคอ
สาวสีตากะเอนม่วนจอย ๆ

นอนชะเคอหับตาชะแมเคอ
พันเขือกควยบาผูกคอกแมวแมว ๆ
เจ้าบนอนแมวโงงขบแก้ว แมว ๆ

นอนสาเขอฮูกนอนสาเขอ
พอเอนไปไฮเอนยังฮูกักมา
มาควาพอเจ้าไปคาว่าออย

นอนหับตากินเข่าบายคลอย
ฟี่สิโจมขามากินจู้

นายอำเกอเพินกะว่าเจ้าฮู้
ยกใส่หมอนบุญชูอวยาวให้
กลางวันเจ้าอวยาวไคนำคืน

นอนชะหล่าหับตาแมสิกอม
เฮาแมบ้ำเอยมมาไลให้แน
เบิงไปโคบกถ่าน้อยสิเหมิด
เขี้ยวแดงเป่าปี่

แมกะถ้อมีค้อยเขาป่าหาพิน
เก็บไคนกเขียน
น้ำไหลเวียบกะงัวควยอูนอูน
หอคป่าสนว่าไคสิเจียวนอน ๆ

ฟังเสียงเอนข่วมท่งวอย ๆ
อ่าเขี้ยวน้อยเจ้าก็บ่ไคยีน

แมวโงงเป่ากะกาอวยอ่าอวย
นอนชะเคอหับตาชะเคอ

บอเออแควหับแล้วแมสิกวย
พอเขาไปนายยังฮูกักกลับก็
ไปวอยโคบมา

ตาเวนวอยจั่งตื่นกินนม
น้องหล่าฮูกนอนฮูกายใหม่

นอนสาหลาหลับตาแมสีกอม
ไค้เขี้ยววามาคลองคองแมว

อีเก็งเอย อีเก็งเคื่อนดาว
แมงกำเบียบหีบเลียบลาย ๆ
ไให้น้ำผิวชีงัวลงน่า
แม้นฐึนี้แหละ

อีเก็งเคื่อนดาว
ผู้เช่าโลงัว
ชิมานอยอะแอะลงดู

อีเก็งเคื่อนดาว
ผู้เช่าเป่าแคน
เบงดูตจีไถนา

อีเก็งเคื่อนดาว
แตกยังฮ้อนบักจอนกะเมื่อย
หงไก้ไจ้อยู่ไทมไทร

อีเก็งเคื่อนดาว
ขอเวนทองแดง

อีเก็งเคื่อนหงาย
ผู้เช่าคอยมอง
แมงหวีทบมือ

แมวโพงเป่าชมกันกันมัวมัว

มือขาว ๆ หีบส่งหีบเลียบ
หีบขันโงไบของคอกไม้
ชิมานอยอะแอะลงดู

ผู้สาวตำเช่า
ไค้นำผิว ชีงัวลงน่า
กะแม้นฐึนี้แหละ

ผู้สาวตำเช่า
ตักแตนเป่าปี
นกกะทาตุ้มป่อง ตุ้มป่อง

ไให้น้ำสาวชิมามักจอน
ย่างเรือบ ๆ ไปฮอดคันโพธิ์

ขอเช่าขอแกง
แขนคอกึงหรีง ๆ ๆ

ผู้ชายตำเช่า
ตักแตนเป่าปี
กึ่งก็อเตบว่า

อีเก็งเคื่อนดาว
ไปทำน่าซึ่งวังน่า
บ้างกะโตนน้ำตาย (ซ้ำ)

โอินชาใหม่ไปกายชาหนี
เคื่อนสิบสองเชื่อว่าคอกจัว
คอกเคื่อตันกลางบ้านเกยเลย
เข้าปามันเห็นธูจักจัน

โอินโอินชา
แม่ไปนาไคปามาป้อน
เคื่อออนชอนมานมกกหว้า

โอินชาดู
น้องชอยไหญ่าสมนกบูง
หักไม้ไคขึ้นค่างงาโพ
เงินสามพันซื้อช้างมาขี่
หมากส้มมอคาอือหล้า

โอินชาดู
ชาดูเสียแลนเมื่อทางบ้าน
ทานแลนเตนเมนแลนแกแล
ควยตกคมอีนุญแฉนสัด

โอินชาครก
ให้ไก่หักก้อนเงินก้อนคำ
เลี้ยงกวยคำไ้เป็นโตเชากำ
พากันหนีเอียงน่าเอ็นให้

บือยาว ๆ คีกลองมองหา
ซึ่ม้าน้อยแอกแอ่นจงโพง

เคื่อนสามสี่เขาแห่คอกทอง
คอกจิวานคอกจวนก็เหี่ยว
คอกสมบานไม่บานก็เตา

แม่ไปไฮไคโกมาหา
แม่เลี้ยงมอนอยู่ป่าสวนมอน
ตื่นเข้ามามาหาลูกแม่

ไซยักกูไหนดงชอยแน
นายไปแขวนหางมันไว้
งาโพเฮ่าปลาเป่าแฉนขึ้นเวียงจันทร์
เงินสี่ร้อยซื้อปีแซนกอ
หมาซื้ออ้นคาบอีนาง

เขยมีกู่ช่างนำไคดูแน
เตนชวมฮองสะนองยานยาน
กะเตไตไปเอ็ดทางเจิง ๆ
อืพิคตาเฮือนเอาเขียนมาไ้

คาคอกม้าอืป่าสะโลงเคง
เลี้ยงควยค่อนไคเป็นโตเชากำ
เลี้ยงใหญ่แล้วคาคให้ไคนา
เอ็นบไคไค่นอยฮนกิน

โธ่โธ่ชาจำปาสีทัน
แมงสามพันชี้นำมาส่ง
ส่งแทนฮาฮอกอกทูตน

เจ้าทองคำเอ๋ย
หุบคัพภิกินนมก่อน

ดู ๆ ไก่
เลี้ยงใหญ่แล้วนำแม่กินดิน
นาง ๆ ทางธวัชสีทอง
นางใหญ่ตกกาหยาบ ๆ
นางทุ่งโล่งใส่เข้าขี้ตม
เลี้ยงบสายป้าให้สร้างสวนม่อน
เลี้ยงบหอมห้วยตกกาคำนา
มีบ่อไฮสวนหมากสวนพลู

นอนสาเนาหับตาจ้อย ๆ
เป็นชายคินแม่ชื้อให้อยู่
เป็นชายกระซอนแม่ชื้อให้เล่น

อีน้อย ๆ แบทอ้อยดำขาว
ไทยบ้านโตอยากกินน้ำคั้ง
อ้อยเต็มสวนสาวนวลเดินปลุก
ไฟเป็นมอคดีแม่ชื้อเป่า
เผิงกินเทาอี่แม่ชื้ออิม
เห็นอีกาออกมากินเข้า

ไผ่โธ่โธ่โธ่เล่นผู้เดียว
ส่งแต่ฮอกคนตุมกา
แกเอาชะลุนเตาเอาชะ

ไผ่โธ่โธ่โธ่แค้นฮอน
แต่ค่อนจิ่งก้อยไปเอ๋ย

นมมีสิ่งมาเลี้ยงลูกใหญ่
ปนมากินเข้าปาย ลอดคั้ง
ฝนตกลงหากำมาใส่
หว่าบเข้าฝายจงไปหว่างรุม
นาเป็นทมิใส่เข้าพะมา
เลี้ยงบสายคอนไวสร้างสวนกล้วย
ถักกันมาสร้างเป็นสวนพร้าว
เข้าอุตเต็มเปียจันชื้อ

เฟิ่นมาชายอ้อยแม่ชื้อให้กิน
เป็นชายอ้อยแม่ชื้อให้เล่น
แม่सानบเป็นแม่ชื้อให้เป็ง

มักเชื้อขาวนำทางไปไฮ
น้ำเต็มฝั่งอี่แม่ชื้อจอย
ลูกเดินให้อี่แม่ชื้อกวย
เผิงกินเหลาอี่แม่ชื้อเบา
อิมเอ็งเป้งกินไร่แมงดา
เห็นก็เป้าออกมาตีกลอง

โอรันโอรันชา
 ช่างมันใหญ่
 ลูกกูนี่สิซังงา
 นอนสาธุทล่ายากินไปมา
 แมลิกวยให้ลูกซัง

โอรันโอรันชาเถียงนาไม้ไผ่
 ด้กสองต้นตะเวนสองหน่วย
 น้ำออกมอไหลมาโซม ๆ
 ควยตกส่างเขาแก่เอาเคา

โอรันโอรันชาอีสาตกตุ้ม
 ไผ่เยี่ยงแดงเขามาเกี้ยวหมาก
 ควยกูเสียบัวตกส่าง
 บัวบเอาทานพระพานเจ้า
 ฝนตกมากะแต่ทำไก

โอรันโอรันเลงสาวโอรันโอรันชา
 แม่ไปนาจีปดามาป้อน
 ลูกอวยาวอนไปเล่นนำหนู
 โอรันโอรันชาจิงนากินนมใหม่

โอรันโอรันชาหลับตาได้แก้ว
 มีรากาได้แค้นโกฏิหมื่น
 ให้ลูกน้อยหลับตาชะเคอ

แมลิกวยซัง
 ไผ ๆ ละอวยากี่
 ไผกะลิกากันเหลียวเบิงดู
 ตกซังงาเขาวามับเจ็บ
 โอรันโอรันชา โอรันโอรันชา

กับแกขึ้นไซแมงคางขึ้นพัก
 กวยสองหรีซังสองขอ
 กวยตกคมเขาวิดน้ำล้าง
 โตไหนเหงาเขาแก่เอาเคา

ไผเยี่ยงลุ่มเขามากินขาง
 เกี้ยวหมากแล้วเขาไปหากวย
 เขาสองบันนาให้อีบัว
 ทานเขาหวงมากใส่หนองนา
 หยาวบไคก็เตาะตะตะ ตะตะตะ

แม่ไปไผจีโกมาหา
 แม่เลี้ยงบออยู่ไผสวนบอน
 กินนมแล้วลูกแกวอยาสิกวแม่เยอ
 เจ้าอย่าไห้สายิจูลูกแม่

นกกินแล้วไคแก้วหน่วยตา
 ย้าแพร่ฝันผิงเพรผิงผอย
 โอรันโอรันชา

โธ่โธ่ชาเถียงนาศักตุม
ไทยเมืองแขงเพินมาเคี้ยวหมาก
เพินหรี ๆ อีแบเฮา
เพินกินเงาอีแมเฮากิม
หมากสมมอคาคหมอปี

โธ่โธ่โน้โน้
อีมันสวดยออยหมคสวน
ไฟภูมอกคือแมภูเป่า

โธ่ชาปุมอีหลุมกินแฉง
เคี้ยวหมากแล้วปลอยงัวปลอยควย
เข้าในป่าหาไขนกเขียน
ชีควยอุ่นกว่าโศสัท
ฮอดส้มเลี้ยวเซาอยู่มีแสง
พังเลี้ยวเอิ้นน่าบาวมาหา
เอิ้นจ้อย ๆ ข่อยมีโคอิน
ควยตู่แพญชีหนีเมีย

แมวโพงเป่าอยู่เหลาเตาไฟ
นอนหลับแล้วลุกแกวดยากวน
นอนอยู่แกวดยากวน
แมวชีให้เป่ากัณมัน

หลับตาเถินลูกแมเจ้านอน
แมวโพงเป่าฮองมามาว ๆ

ไทยเมืองลุ่มเงินมาขายเตง
เคี้ยวหมากแล้วเลียงงัวเลียงควย
เพินกินเหล้าอีแมเฮาเมา
อีมองจงปานหมากสมมอ
ฮองชี ๆ พอบีตาหลอ

ไปตกคอกม้า
อีนานภูปลุกภูกู่ให้อีแมภูควย
แมงคืบเตาหากินชีเหลา

อีหมาแพงมันอยากเคี้ยวหมาก
ควยภูเสียอีแมภูคา
น้ำไหลเวียนฮอยควยชุ่น ๆ
ฮอดป้ามันเห็นฮอยเซาเปี้ยว
นอนตะแคงอยู่กอกไม้เบ็ง
แพงขวัญตาสั่งมาเอิ้นฮอย
นกเขียนบินไปจับปลายแท

เด็กน้อยให้สืได้กินทับ
ชีเอิ้นชวนชวนให้เป็นหมู่
เสือกับสิงชีปมาโกด
ย่านแถมมันแค้นหมี่ชีแตก

เจ้าบ่นนอนแมวโพงกักเจ้า
ให้เจ้าฟ้าวหลับตาสาเคอ

แม่วโพงเป่ากั๊กกันแม่น้ำ
ไทยเบื่องแวงเขามาถนอ้อ

แม่วโพงเป่าอ้งมามาว ๆ
แม่วขบพูนบ้านสู่มีบ
มีทั้งตอตายแขวน
มีทั้งภูงคี่คน้ำ
นอนชะหลาหับตาพี่เยอ
คำแล้วแหลวมานองเฮาเมียบ

อ้ออ้อจางหางหับสองตาจะไปไธ
เจ้าไหญ่ยากกินขึ้น
มีเขาเป็นอยู่สองสามก่อน
อดใจหับสองตา
แก้วแก่นไหญ่ลูกอีแม่เอย

กั๊กแกเอย
งูเขวโตน้อย
เค็กน้อยยังบ่หับ
ไธกั๊กแกเอย

กั๊กแกตาโล
ขึ้นกกหลาจวน้อยไธแข
โกนหนองน้ำเป็นหมู่ปลาบิน
นอนสาหลาของนอยเจ้าเอย

พันเชือกความาค้องกอแม่ว
อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ

แม่วพันเชือกความาค้องกอแม่ว
เอาะออนออยบานชอยกะมี
มีทั้งเตตายหอย
สะเภาหลนชวยขึ้น
โอนชาลูอีหนูมากตั้ง

แก้วแก่นไหญ่ลูกแมสีใหญ่มือหนึ่ง
บ่มีไฉนไปส่อน
บ่อนแล้วหับก่อนไป
เจ้าอนสาแมสีไปไธ
อ้อ อ้อ จา

โตนันคายพร้อย ๆ
หอยหัวลงมา
บากินกับเสียเคอ
อ้อ อ้อ

ขึ้นกกโหญ่ทั้งไธมา
ขึ้นกกแดงเอาแขวนมาบ้ำ
มันขึ้นไปอยู่จ้งท่าหวา

นกค่อนานี่ครันค่านา
 ซึ่บ้อยกันเป็นน้ำคอกคำ
 หมกปลาแดกใส่น้ำเออะเงาะ

สาบหมอนนอนแคงชะแมเคอ
 นอนอูแกวนอนแล้วอย่าถึงคิง

แมวโพงเป้ามาชบคนเคอ
 ฝาบแอมผู้บาวมาช
 นอนฮ้องให้อีแมเฮาควย
 เคนเข้าป่าเห็นนกแจนแวน
 เห็นบ่แท้จักแมบโคโค

นอนสาเคอกำแพงกอนแก้ว
 ออกตลอดเนื้อไม้ไผ่เขียวไฟ
 ศักสำโคเสียดายลำนัน
 บ่เื่องไปเมืองไทยเมืองล่าง
 เขาไปชวนกันไปข้ายผา
 เจ็บฝักหวานมาตอนชอยแน

นอนสาหลาหลับตา
 อันว่าพอไปค้าหาเงินตรามาใช้จ่าย
 ผีนกกสิ่วหาพอเจ้าเมือง
 ลูกอ้อนนอยคอยตุ้มจากแมตน

อีเก็งเคื่อนดาว
 ผู้เข้าป่าแคน
 จุกจีไถนา

พันกอกยาไว้เตียนกน้อย
 แมมมันท่ากะไขห่ามันแตก

นอนชะหลับหับตาแมสีกวย

คนบ่นอนแมวโพงชบแจ
 อัคประทุสไลบไว้
 ควยเฮาเสียดีแมเฮาคา
 แจนแวนเออยเห็นควยตุ้ม
 เหลียวแกไกลเทิงแคเทิงตู

ออกมาแล้วใส่หื้อออหลอ
 ออกะพิมผู้คือออกตลอด
 ไมค้ำบั้นเขabinแพลง
 ไปต่าง ๆ เมืองญเมืองญวน
 เขาไปค้าอยู่เมืองเชียงคาน

แมสียาปลามาบ่อนบุตราถูกล่อน
 แมอูยานประสงกทางแผนแพ
 ผีนปคายแมสียาคำเออย
 นอนสาเคอกำแพงถูกลแก้ว

ผู้สาวตำข้าว
 ตักแคนเป่าปี
 นกกระทาคบู้ด

อีเก้งเอ๋ย

ขอแหวนทองแดงใส่มือน้องแน
ไฉนมาเอากะมีแต่ให้

นอนสาแมเยอ

แม่เอาไปนาซื้อควายเขา
สองขาหนามันไปกุน ๆ

นอนสาหลาหลับตาพิลึกลอม

เจ้าบนอนแมงซอนลิตอกแก้ม

กัศศีหวิศีของมอง ๆ

แบงวันกายนอง เออเอ๋ย

นอนสาหลาหลับตาแมลิกลอม

แมลือเอาพอนำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
ให้มันมันสูงทอป่า

นอนสาหลาหลับตาแมลิกลอม

แมลือเอาพอนำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
เพ็งกะเพ็งบ่ได้

ลูกเพ็นไคกีนปลาขอโตทอหัวเสือ

ลูกสาวแมฮางแมหมาย

นางข้าเพ็นให้ทาน

แมวขาวเอ๋ย

หุงเขาเอาไว้ทำเพล

ขอข้าวขอแกง

ให้นำแม่บั่นโค้เขา

มันอยากได้แต่แหวนทองแดง

แม่เอาไปไฮ้ที่ควายเขา

ขาหนึ่งคู่ขาหนึ่งเหยียบคชอย

สาวไลกนชีคินใจผง

นอนอูแควนอนอูสายไหม

แมงแมงมลิทอกตาเอ๋ย

ของเป่าปีแมงหมี่เก็บผัก

นอนสา นอนสา เอ๋ย

แมลือออกเข็นฝ้ายเคียนหงายเว้าผู้บ่าว

ให้มันใหญ่ทอลุง

สาแล้วจ้งคอบลา เอ เอ๋ย

แมลือออกเข็นฝ้ายเคียนหงายเว้าผู้บ่าว

ฝูงหมูคุดและป่าอาวอาเพ็นบ่เบ็ง

เห็นหนาเพ็นกะซัง

ลูกเพ็นไคกีนปลาเสือโตทอหัวช้าง

กีนปลาขาวซีกั้ง

นอนสาเอ๋ย เอ๋ย

ไคไม้ราวทางยาวโหยนเย็น

นางน้อยหนูแมของแมจันนอน

ช้างโขลงเอ๋ย
ช้างเหยียบไร้อย
ตกแก้มจินากินตับ
ไอนายนอยเอ๋ย

แมวขาวเอ๋ย
กินหมกสักสองสามหัว
มากินกล้วยแมวขาวเอ๋ย

นอนสาเคอ
เจ้าบนอน
เจ้าบนงม
เจ้าบนอน

เอ เอ เอ
นอนสาเคอ
สีโตไว ๆ

นอนสาเคอหลับตาไว
ปากเจ้าแมสือเอาไก่ทั้งเล้า
แมสือเอานกเดี๋ยงบาให้เจ้าเด่น
สีมากินตับเจ้าเออ ๆ ๆ

แมว แมว
หลับตาแมสือกอม

จงมาเป็นร้อย
ไอนายนอยจินอน
เมื่อไรจิหับ

ไต่ไม้ราวลงมากินกล้วย
ไว่ตาฬีสักสองสามหน่วย

ลูกนอยของพ่อเอ๋ย
แมวโพงลิซิบแก้ม
ไถนอยสีทอดตา
ปักสีคาสีหอนจากขวัญ

นอนสาเคอ
นอนโพงหับเจ้าสีใหญ่
เคอหลาเอ๋ย

แมสือขี้นึงไก่อมา
มาโพงเจ้าเลี้ยง
กินบนอนแมงเป้าโตใหญ่

นอนสาหลา
แมงขมแก้มแมงแมงเจาะตา

นอนสาหัสหลับตาแมสีก่อม
 แม่นไผ่บงา
 บมีไผ่สี
 ไทเจ้าอุเจ้านอน
 เจานอนอวยขวัญ
 แมสีก้อมบึงให้กิน
 ขอยให้ลูกนอน

แมวโพงพาง
 แมวโพงลายชาลายกับแจ
 ขึ้นกกโพเจ้าหัวโล้น
 ขึ้นกกแดงปักแพงไผ่
 ปลุกกูอยู่หงนางว่า

อ้อ อ้อ อ้อ
 หมาแมวเป่าตาเหลื่อมโมง ๆ
 น้ำคัน ๆ กบแล่นติดไซ
 ดินใส่ดังหลับตาสาแมเคอ

เออเออเออเออเออเออเออเออ
 ขึ้นกกโพเจ้าหัวโล้น
 ขึ้นกกแดงเจ้าแพงไผ่
 นอนสาเคอลูกหลานอนเคอ

แมว แมว
 ตักแตนโมข้วนน้ำมาแล้ว
 แมเฮาไปซื้อข้าวมาหา
 แมเลี้ยงมกอนอยู่ป่าสวนมอน

นอนอุโหแม่นอนอุโหม
 นอนอุมา
 หิงใส่อุ
 หิงใส่หมอน
 เห็นมาชายกด้วย
 พระอินทร์เหวคา
 แลวอุบุสบาย

ลอคตะตางสี่ข้างลาย ๆ
 กับแจอองโอโล ๆ
 ขึ้นกกหัวเจ้าหัวโล้น
 โคนลงน้ำเห็นหมู่ชาสี่
 ลูกสาวหวาตากงอยู่เย็น

หมาแมวโพงตาใสเมา ๆ
 งัวเขาโขงลงไปกินน้ำ
 อูสายไหมกวยไปก่อนแทน
 อ้อ อ้อ อ้อ

กับเกตาโล
 ขึ้นกกหัวเจ้าน้อยโล้น
 โคนลงน้ำกะเป็นแซ่หางคุด
 เออเออเออเออเออเออ เออ เออ

ข้างมาแล้วจะอดโอมมาแล้ว
 อดโอมแล้ว
 แมเฮาไปนาซื้อปลามาป้อน
 นอนหลับแล้วกามาแหวเจ้าอย่ากิน

แม่ แม่
เอะอะอมอมยาวนานขอยกะมี
ตักแตนโมขมน้ำบาแล้ว

อ้อ อ้อ (ซ้ำ)
แม่เฮาไปโสกะซื้อโซมาหา
แบเฮาไปเลี้ยงมอนอยู่ป่าสวนมอน

นอนสาเคอหลา
แม่สีไปอามน้ำสระด้ว
แม่สีไปตำเขาหุ้มอง ๆ เวาญบาว
โคพอนามาเลี้ยงใหญ่สูง
ให้เพิ่นบาชายกล้วยแม่สีซื้อให้กิน
บอกกอกอกสูงยั่วสูงพวก
มาส่งข้างมาฮอกหัวนา
คงไผ่เยียงบ่ถึงจักลำ
มันมือกำบ่ถึงจักป่อง
นอนเถียงไสน้ำหมอกฮำหัวฮำตาเจ้าแล้ว
น้ำหมอกข้างฮำข้างชุมเลิง

นอนสาเคอหลาสาเคอ
แม่นไผมาแหวไผบ่วงขอยกิน
อี่แม่เฮาไปนาซื้อควยเขาคู
เหยียบควยล่อยเห็นควยขอยบ
เห็นอยู่ไผอยู่นาขอแวน

แหวโพงเป่าป่าเจ้ามี
ข้างมาแล้วอกโอมมาแล้ว
อกโอมแล้ว

นอนสาหลาหลาเอาอียชีกอม
แม่เฮาไปนากะซื้อปลามาตอน
แม่เฮาไปซื้อกระจอนอยู่เทิงกกไม้

หลาตาแม่ลิกลอม
แม่สีไม่เอาหวัวเอาไผมาไว้
หลอนแล่น ลอนแล่น
นอนสาแม่เคอหลาอวยช่วย ๆ
ข้างมาแล้วอกโอมแล้ว
ไผนาหลวงซื้อข้างมาส่ง
บาชายปลามาฮอกกอไผ่
มันถือกำบ่ถึงจักลำ
น้องเอาเคอสนเกาเอาเคอ
นอนเถียงน่าน้ำหมอกฮวยฮำแถม

น้องขอยนอนแล้ว
อี่แม่เฮาไปไผซื้อควยเขาลา
ขานึงกูชาหนึ่งเหยียบขอย
เห็นบแม่จักวาโตโต
เจ้าแล่นแกนผักแวนหนองคุม

อึแม่เฮาไปไฮ่หมาไซ่โก่มาหา
ไปเลี้ยงมอนในป่าสวนมอน
ไค่ยีนเสียงเอิ้นข่มทงวอย ๆ
บินมาตามหัวเผือกหัวมัน

เอ เอ เอ้ย นอนสาหล่า
คันแมไปไฮ่ไค่ไซ่โก่มาหา
คันแมไปเลี้ยงมอนอยู่ในป่าสวนมอน
เคื่อนสี่คอกองกะจิบาน
ควยลงทงเขาเอ็กจัน

นอนสาเคอทองคำลูกแม
นอนจริง ๆ หลับตาจอย ๆ
ทาเวนสายถึงยามกินเช้า
แมสิโจอมเจ้าไปอาบน้ำ

เอ เอ แมวโพงทางเอาค้าวผูกคอก
แล่นไปนอกเพร่น้อยลำหนึ่ง

โอนโอนชาอีลาเคี้ยวหมา
ควยขอยเสี้ยอีหอยคา
แจนแวนเอ้ยเห็นควยขอยบ
เหลียวเบ็งไกลเท็งคำเท็งคอน
เอาเชือกฟาคหลัง

นกเอี้ยงเอ้ย
ควยกินเช้าเขาจับนกเอี้ยง
นางทองสุกหุงเช้าจังหัน

อึแม่เฮาไปนาหมกไซ่ปาลามาป้อน
นอนตะแคงอยู่เท็งกกไม้เบ็ง
นกกินทอยมันมาวาว ๆ

หลับตาแมสิกอม
คันแมไปนาไค่ปาลามาป้อน
แมสิเก็บใบมอนมาชอนใบหมี่
เคื่อนสามคอกงานกะลิหลน
เอ เอ

นอนแต่เขาเจ้าอย่าทิ้งคิง
ลูกออนน้อยหลับแล้วแมสิไกว
ให้ลูกแจมเจ้าลูกมากินนม
จับสวดางเจ้าอย่าพาโล

แมวโพงสอเอาปอผูกคอก
เอ เอ

ปากจ้อย ๆ เลี้ยงจัวเลี้ยงควย
เตนเขาป่าเห็นนกแจนแวน
เห็นบแพจิกว่าโตโต
อีตูอกกอนอีคอนนำหลัง
มันกะเตนกะคองกะคองบับ

เขาให้เลี้ยงควยเขา
นกเอี้ยงกินจุ
นางทองจันทร์ทกวัดตกวา

แม่เอ๋ย นอนเปล
ยกสองโคกหัว

กับแกะตาโล่
ซี้กะป้อมหางกิ้ง
นอนตาถางให้เจ้าสวาย
สีเข้าป่าไปนาอีกไกล

โอนชาบิค
เอาป้อมมาหอย
อินวลขอยปลุก
อี่แม่ขอยไกว
หาแต่เขาเทาคำบเห็น

อินายเขาคำเขาคันโพ
แต่ไปมาได้ กะไคขึ้นบมี
คนสิขำทั้งบ้านทั้งเมือง
แม่เขาลานเหลน

อี่เก็งเอ๋ย
ขอทองแดงแขวนกอกหลานแน
ล่อเหล็กจานลงยันต์
กลัวกันผีสง
นาอยู่ไกลสงขาวูกแลง
ขอเก็งโยกให้ใหญ่ให้สูง
ไกลคือไกลบ้านเหี่ยวไฮเหี่ยวนา

โอะละเหเหชา...ละชา
ลูกจำจันอนเอ๋ย เห..เห..เฮ..ละชา
ซี้เกะหางกอม
หามากินกันหืดกันซาง
นอนเคอนาย ยายสีเมื่อนา
นอนไว ๆ หลับตาไว ๆ ฮือ ฮือ ๆ

มักหนักแขวนคอ
อ้อยเต็มสวน
ลูกขอยให้
ควยกูเสียบ อี่แมกูกา
หาแต่เวนเทาคำบพอ

อินายผีโพงขึ้นไปคำข้อย
กะไคคี่ ๆ สิมี่เมื่อหน้า
ออย่าสอนเคื่องหลายเคอ
เจ้ายังสิไคอยู่เคื่อน

ขอเขาขอแกง
หลานอยากไคเฮ็ดเหรีญแขวนคอ
หลังหน้าคองแกง
นางกนเหี่ยวผีเห็นบไค
เหรีญทองแดงแสนมีประโยชน์
เคื่อนแสนสูงยังสิขึ้นหยามไค

กับแก ๆ ตาโล
 ชนกกว๋าวจวนอยไลแหง
 โตนลงน้ำหมาเหาแซว

ในครัวมีปั้นเซาจี
 ทอมปั้นเซาจี

ควยเซาเสี่ยวอยู่คงบ้านเก่า
 ฮอคหนองเป็นจ้งเห็นฮอยเงี้ยว
 นอนตะแกงอยู่กกไม้เน็ง
 เซียวลีลาเอินมาจอย ๆ ลูกน้อยไหกะบหัวซา

นอนสาเคอหลานลับตาแมสีกอม
 แม่ไปเซ้นฝ่ายเคื่อนหงายเวาพอ
 ฝูงพอหลงแมป่าอาวมาเพียบเบ็ง
 เห็นไคกินหมาทอนทอหัวซา
 นอนสาเคอหลานอนสาแมสีกอม
 เพ็นมาซาขมอมแมสีกอให้เลน
 เซียคโกนาเป็นแมออกคำ
 ฮวกอยุนำชวนเอียนโกนา
 มอนอยคงชวนกันเก็บมอน
 ไกออยูกอกชวนกันชันยาม
 ไทโยโตสงไห

แมวอีค่างซีกรานทำนาน
 กันโป๊ ๆ กันฮางกันมี
 นกคอกานซีกรานทำนาน
 แมเซาสรอยท่าอุกปัก ๆ
 ลูกมเลนเตนชันหลังคา

ชนกโกโพยาฏไลฆ่า
 ชนกกแตงเซาชวานมาป้า
 ไทโยเมืองแกวพายเอือมาฆ่า

สงสารแมงวันแมงวี
 เค็กนอยนอนเว็น

หาแต่เซาเกาคำบเห็น
 ฮอคหมเสี่ยวจ้งเห็นฮอยนอน
 พังเสียงเอินน้ำบาวพิมพา
 มันมีแต่ป่าแล่นน้ำซาขู

นอนตื่นแล้วเอาแก้วใส่มือ
 เอาพอนามาเสียงให้ใหญ่สูง
 คั้นเพ็นไคกินชินทอนทอหัวหมา
 นางไปรังจางเพ็นจ้งว่ามี
 เพ็นมาซาขมอมแมสีกอให้เลน
 แมวมันยานแกหัวไปบวช
 คำผาสะบงไหม
 ปลาดอยหนองชวนกันเฮ็คตอน
 แมงซอนอยฮู ชวนหนูพันไฮ
 เอ็ก เกอ เคอ ชันเป็นกือโก
 ไทโยเหนือส่งกิน

แมวกินปลามาซบกันโป๊
 นกอินทรีลงมาอยู่กลาง
 พันกอกยาใส่เสียงนายนอย
 ซ้อตลับมาให้ลูกเลน
 โอ เฮา โอ

โต้นที่เล่นปักหวงกะเสน
เจ้าหัวบอยากมีแต่จิ้งชีกากเก็บใสม่า ๆ

แะแะแะเออยควยหลงแมจะกินนมไฉ
กินนมตักแทนทองแบนซี่ไหล

โอนชาเป อีเลปลาเป่า
แม่มอนเอยสรงพระคงข
เก็บผักสวงมาใส่เสือน้อย
ชอกกะหลับมาในองเลน
ไฟไหม้หมอยี่หลายกับแก
สาวนางโพธิ์มากานกล้วย
โกชาหักชักขึ้นชักลง
มาเหยียบเขาเป็นขาของลง

โอนชาคุมอีรัมกินแคง
เคี้ยวหมากแล้วเลี้ยงควยเลี้ยงจัว
หาเตาเผาเตาคำกะบเห็น
ฮอกป่าเสี้ยวจิ้งเห็นฮอยแวน
ทั้งเรียกเว็นสะบาวพิลา
นกเอี้ยงบินกะไปจับงาแต่
แกบักปัดมาแซนกออลูกชายแพน
นกยูงตายกะตายเปอตายเป็น
หนึ่งปักใส่หัวปากคอกิ่ง
แลนแตแลนแตอีแลนแจนแต

เอาไปเพล

กินนมตุ๋กโคงทองโป่งซี่ไหล

น้ำท่วมเข้ายุนาหนองบอน
ตำเขาเหมาไม้ใส่เอือนหลวง
ลูกแมสรอยท่าฮุกมัดคัค
นองบเลนกองกนกกอง
กับแกฮองโอคโอโอคโอ
มากานกล้วยเฮตนานองไฉ
จัวฮิงลงไปเหยียบเขา
โอ เฮาโอ เฮาโอ เขาโอ

ไทยเมืองแรงเขามาเกี้ยวหมาก
จัวกูเสียวอยู่โนนบ้านเก่า
ฮอกหนองเป็นจิ้งเห็นฮอยเหยียว
ฮอยมันนอนกะอยู่กไม้เน็ง
ฮอยฮอยฮอยฮอยฮอย
งาแต่ลันคัค ๆ
ลูกชายไหฮอยากกินสมนกยูง
เฮ็ดเข็มเมียนอยเหลาปาแ
ซังไวแล้วเ็นเขามาโฮม

โอรสาลูขีหมูลงห้วย
 ฝนตกอำอยู่ในแผ่นดิน
 เคือนลิบสอง เขาหอยคอกทอง
 คอกเคอตั้งถางบานเหอเรือ
 คอกเคอตั้งถางบานเหอเรือ
 ม่ากินเขาเป็นเขาสองของ
 พานแลนแต่นมาแวนแตแล
 ชิมิงชิมามักคำ
 มาฮอกแลวล่าใส่ตากรม
 ฮานแลนหนีสาวจอมศรี

ยกใส่อนุญฐูยวอน
 นอนอุโมอูเจนา
 อูถิกโสกแมนอูไม่จันหน
 นอนหลับแลวลงส่วลิดี

นอนสาหลาหลับตาแมลิกอม
 แมลิสหาพอนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
 ลูกกำพร้าไผลียังก็กลัว
 ไผลียาเกี้ยวพยามูงหลังคาให้เจ้าอยู่
 ฝนตกอำคิงไฟน้อมอกหคคมชาค
 ฝ่าเสือนังเพินลิสองเห็นให้
 เจ้าผู้คำเขียวแม่เอ็กนาเลี้ยงเจ้า
 สวยามาแวงจ้วควยเพินกะปลอย

ขึ้นตนกล้วยเอน้องขึ้นนำ
 เคือนลิบสี่เขาหอยคอกทอง
 คอกทองบานคอกวานเพียง
 ควยทองบานคอกวานเพียง
 ควยอีเซอลงไปกินกล่า
 เตนขวมฮองคะนองผาน ๆ
 กระแตโตซอนจอนปอนโตฮั่ว
 ซื่อไปล่าตำบลคิมใหญ่
 ทากรมผานโตน
 แลนนำฮอกพาน

ยกใส่หมอนอนุญฐูยวอน
 เจ้าเกิดมามีชัยมีโชค
 อูสาคัญอูเงินอูแก้ว

แมลียไม่เซ็นฝ้ายเคือนหงายเวาญยาว
 ลงกับม้าอาวอาเพิ่มเบิ่ง
 ยานแตแถมกินเหลียวขึ้นฟ้า
 ฝนตกอำอูเจ้าลือบุญบอด
 นำเตาฮาคฟาคเมื่อยแพพัง
 ญอญูโตสองเห็นสุแจ
 คำลาวเจานอนแล้วแมลิกวย
 แม่อิน้องเมียบกอนปลอยบักแล

นอนสาเห่หล้าหลับตาแมสีกอม
 บ่ไค้กินน้ำเพิ่นลูกเอ๋ย
 บ่ไค้กินน้ำเพิ่นไค้กินปลาชีกาง
 อายป่าแม่หนีไปเจ้าชู
 ลูกในอุคาน่าอมชาวบานเพิ่นสียัน
 เลี้ยงลูกเกาอายเด

อื่น อื้อ
 นอนกะทออย่างสมอีนางบ่ไค้พอ
 ลังเพื่อไค้พอหนามาเลี้ยงให้ใหญ่สูง

เออ เออ นอนสาหล้า
 ให้เจานอนอยู่สุขสำบาย
 ไสยไค้กอ

นอนชะหล้านอนปานสายป่อ
 นอนสาหล้าหลับตาเจ้าอย่าเ็นหาขอ
 นอนชะหล้านอนอยู่สบาย
 เจ้าอย่าให้เือนไกลเพิ่นสิจัง
 นอนอยู่แควนอนแล้วแมสีกวย

โอนโหล่นชา
 นอนอยู่แควนอนอยู่สบาย
 โอนโหล่นชา

เพิ่นทั้งหลายไค้กินปลาปอกทอดแพนพะ
 เพิ่นทั้งหลายไค้กินปลาปะทอดโฮเฮอ
 ชาวบานเพิ่นเฮอทานลูกเอ๋ย
 มิเสียคายลูกในอุอายบอ
 ไผเคชิพากะชาขึ้นเพิงเฮิน

นอนอยู่สายป่อ
 แม่ละลูกเซ็นฝ้ายเคียนหงายเวาญบาว

แม่ไปนาเอาปามาค่อน
 ยงบ่ไค้กาย
 คิ่นขึ้นแล้วสิหาไปเบ็งหนัง เออเออ

นอนกะทออย่างสาวอีนางบ่มีพอ
 พอแจมเจ้าอยู่เ็นหาไผ
 เจ้าอย่าให้เือนไกลเพิ่นสิดา
 นอนสาหล้าเผอเรือแมสีกอม

นอนชะหล้าหลับตาอย่าแอว
 นอนอยู่ไทยสายเคียวโอนโตน

ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ
 นอนคิงนิงห่านอยยาสู่ตึง
 ค่ำลงแล้วเมื่อบ้านเมื่อเมือง
 เพ็นสิปลำไยย่างทับห้วย
 เอค ทุม ทุม ทุม ทุม

เจอเล็กเจิก
 สาวนางเอยมาเอาควยเจ้า
 ลิกชั้นป้าชี่ควยทุกอคแหว
 อึงบธองจับบั๊กแมงกา
 ไหลลงชั้นคือฟ้าลงบน
 บไปไกลกะคือแมงเมา

แมงหิงห้องกอย ๆ ใส่มือกู
 มือกูของอยู่ไต่แป้นกี
 เป็นขวัญตาให้ลูกยาบูเบ็ง
 แขนอูให้ลูกกอยูกหลับนอน
 ฟ้าวหลับตาเคียวมันตกใส

อีโม่เงื่อนดาว
 ผู้เฒ่าเป่าแคน
 จุคจีฟงกรรม
 ผีเผคเอาบุญ

อีเก็งเงื่อนดาว
 ให้นำยัวจิ้งจูงท่า
 นางกะโตนตกโพนตายช้า

นอนชะหลาหลับตาอาลัยลิกอม
 กูกอิกาเซคณาชาว ค่ำ
 เพ็นสิปลำไยใหญ่ทับทาง
 เพ็นสิปลำไยเรือกลวยทับหัว

ควยเล็กขวมทาง
 บมาเอาสนเคาไวทา
 เป็นแซว ๆ เขาไปจับอึ่ง
 แมงคาสามปึกมัน บินลิกชั้นงูไหลลง
 หนอยกะหลลงสู่กองไฟ
 บินอยู่เข้าบหมอึงอาง เออ เออ

มือหนึ่งนั้นกูถือแหวนทอง
 มึงบธูที่ให้มึงนำทางมา
 แขนไวเด็งอันหลัก
 นาสะออนเคนอูลูกหลา
 ไฮ ไฮ ไฮ ไฮ

ผู้สาวตำเขา
 ตักแตนเป่าปี่
 แมงงำฟงเทศน์
 เออ...เออ

มือขาว ๆ ตีกลองดอกไม
 ชีมานอยแอกแอนลงโพน

อ้อ อ้อ อ้อ
แม่ไปไต่เอาขาไถมาหา
แม่เลี้ยงมอนสีไค่ตุงขึ้นใหม่

โอนชาลุมาคูเขากำ
นำไม้ใหญ่ทับทาง
ย่าเคื่อกายอวยลง

โตนติเตนหมากม่วงกะเสน
เอาไปฝากจวนน้อยลักกิน
แมตามหาว่ากากินแล้ว

โอนโหล่เลงนะโอนโหล่นชา
สาวไปนาชีควยเขากู
เหยียบชวยล่อยคีนไปบ้านเกา

กุก กุก กู อีนายข้าวกล้า
กุกกุกโกมนันมีนม
ชาวกับน้ำมันใหญ่เอาเอง

อี้เก็งอี้แกง
น้องกูไต่อยากกินสมนกกุง
มึงไคยังหยังกูไคยังโก
กกไม้ไต่เป็นกุ่มสร้างนอย
ไปซื้อข้างสุพรรณมาชี
ม้างเฮือนชานกงไปเฮ็ดไต่
ควายตากล่อเอากันไม่โยค
มากสิขึ้นหลอหลอป่าไผ่
ลงไปในากะบเห็นจักปอง
ชูกุนีฝั้นกึคีนนี้

นอนสาหล้าหล้าตาเอื้อยลิกลอม
แม่ไปนาสีเอาปลามาทอน
แม่ไปไทยสีนุ่งขึ้นฝ้าย อ้อ...อ้อ...

คำแล้ว ๆ มาเถาะเว้ย
นำไปทางทับทวย

เอาไปเพลเจ้าทั้งบอยาก
อีสูลินเจ้ากินกล้วยน่อง
แจว ๆ จะ ๆ

สาวไปไต่ควยเขาลา
ชาหนึ่งคุชาหนึ่งเหยียบชวย
เตาเลาเตาเลาเตาเลาเตา ๆ

คำชะแลวกะพาลูกเมีย
แตกอคคตมาเลี้ยงลูกใหญ่
กุก กุก กู ๆ

ขอทองแดงแขนคอน้องแพน
นกจอกเอี่ยมึงไปแพนฮัง
หักไม้ไคไปแอกกไฟ
ข้างกูแตกหนีเมืองเวียงจันทร์
ซิบโอดกนพรารวทนตาล
เขาสิไลคีนหลักกึนตอ
เขาเขี้ยงใหญ่เขาไศทาคล่อ
มุกสิขึ้นป่าไผ่หนามหนา
สองเห็นแท้คือทาวกีนปี่

อนาคต
 ไปตลาดกิน
 ไปกินน้ำ
 เขายานตนตาลตนพราว
 บักเขียสูกเหิงโตนเกียน้อง
 แมงคากยัง
 เขากงจั่วหุมเขากุมไปเลี้ยง

นอนสำแมเยอ
แมเหาไปนาซี้ควยเขาคู
สองขาหน้ายันไปกุน ๆ

แม่ไปไส่เห็นโก๋เชียยา
 ม้ากินเขาเป็นเขาโงงโงง
 ฟ่านแลนแต่น
 จอนพอนไต่ไม้
 เป็นทางโค้งงง
 เอ็นหาอาบมีญ่าก
 ฟินแสงหนักดักน้ำแสงลม
 เฟินสาหัวอีแมตุเกา
 เจิ่นกินเขาอีแบตุอิม
 บักส้มอกาคออีเก็ง
 หาน่านมีเมาหามาถูบ

ไปกวยชาคาด
ไปก่อขี้ดิน
นำสาางข้างไบ่ม่วงไบ่ตาล
ทนกลวยงยาวสูกขึ้นคาเคีย
ไบ่ลองคองแซนเป็กแมงดา
แมนแมงตาโม่ง
เลียงใหญ่แล้วคาคไฮไ่โดนา

แม่เอาไปไต่ห้อยเขาตา
ขาหนึ่งกขาหนึ่งเหยียบคชอย
สาวโลกันซิดินใจผง

แม่ไปนาเห็นควยกินกล่ำ
กว้างขวมขวางสนนองยาน ๆ
 มาแลนหาแลกระแกไท่ขอน
 ไม่ซึนฮ้าง
 เอ็นหาปู้มีผู้จา
 มาล่ำบากเขียวคำเขียวคืน
 แมจุมให้ทางบานคอกบัว
 เ็นกินเหลาอีแมตุเา
 อิมออออก้อบักสมมอ
 กาหนึ่งเบ็งกาหนึ่งซัน ๆ

กับแจ้ตาโล
ขึ้นกกหว้าจวนน้อยโลแหง
โตนลงน้ำเป็นหมู่ชาลี
ปลาฮากกลวย เป่าปี่สีซอ
ปลาทลคหมันชีควยทาบอ

แมงโพงเป่า
ออออมออย

หลับตาสาเคอหลา
เจาบนอนบ่ไวกินกลวย
มันสิกินตับไตไส้พิน
เจ้าตื่นขึ้นเออยสิไวกินป่า
หลับตาเคอ

เออ เออ โอนโอนชา
แซ่ซันไซแมงคาซันพัก
จักซันจักลง
อี่ที้ก่กลอง

เออ เออ
นำทวมเขามาเวาญตา
เฮคัพหนึ่งกะบ่ไคกินแคง
เกี้ยวหมากแล้วกะเลียงจั่วเลียงควย
หาแต่เขาเทาคำบเห็น
โอคหมเดี้ยวกะเห็นฮอยมันนอน
ฟังเสียงเอ็งกะซวมทงลอย ๆ
เห็นบแพยานแม่มันชน

ขึ้นกกโพเจ้าหัวโลชา
ขึ้นกกแดงเอาชวานมาบ้า
ปลากฎ็อยวังท่าหว้า
ปลาสมอเป่าแคนน้ำกัน
ปลาลำคอบอนลอยน้ำแกงหาง

บ้านเจ้ามีบ
เอือนชอยกะมี

เออยสิมาสองเพลงกอม
อย่าสิให้ผีเป่าสิไคยิน
เออยสิโยนอุ้ให้เจาอน
หันหน้ามาเออยสิทาแบ่งให้
หลับตาสาเคอ

เถียงนาไม้ไผ่
บักขามสองฝัก
อี่ดั่งเป่าปี่
คุ้มหมอง ๆ ตักแทนเรไร

โอนชาปุมอี่ลุ่มปุมเป่า
หัวลา ๆ เอ็ดนาหลายพัน
เอ็ดนาแซงกะบ่ไคเกี้ยวหมาก
ควยกุเสียกะอยู่โนนบ้านเก่า
ฮอดหมเป็นกะเห็นฮอยมันเปี้ยว
นอนตะแคงกะอยู่ก่กไม้เบ็ง
นกแจนแวนเอยเห็นควยชอยบ

นอนสาเคอหลับตาสาหลา
 นายอำเภอกีเบอร์หัวล้าน
 เพินชิมาทอนปี
 หลับตาสาหลา

หลับตามิค ๆ
 บักสี่คาเข้ากัน
 เวอ เวอ เวอ
 บมีพนาทอทหาร

นอนสาหลาหลับตาแมลิกอม
 ลงไปไทยชายใหม่ชายหลอก
 หลบคินมาซื้อปลามาตอน
 บ่ายแดง ๆ แมสีกางเบ็คโก
 อยาสิกวนพอกวนแม
 คิกออนซอนหญู เขาอนมิกมี

พอกการะเกด
 เจ้าจอนนอนหลับตา
 การะเกดเออย
 ถือกฤษแคง ๆ
 เมียห้ามเจ้าไม่ฟัง

นอนเสี่ยลูกบุญปลุกแมลิกลอม
 นอนเสี่ยลูกเจ้าบุญหนักแมจะไกว
 ขอให้เจาอนหลับ
 แมขอไหวขอออน
 ขอให้พองหลับ
 แมจอมขวัญของแมเออย

หลับตาสาเคอ
 เจ้าบยานเพินชิมาทอนปี
 นอนสาค
 เออ ๆ ๆ

บักพริกเข้าตา
 คนนอยออกมา
 ตำรวจจวคชิม่า
 เออ เออ

อีพอมอมเขาไปชายใหม่
 ชายไปฮอดเนื่องนอกคอกนา
 แดคบฮอนจวมกะบองแวง
 ไคลูกใหญ่เป็นหมูเป็นกน
 ขอไคแดลลูกหลาลูกนอย
 นอนชะหลาหลับตาเจ้าอย่าแอว ๆ

เออยพอเวสสันดร
 แมจะรองเพลงกลอม
 ชีมาเทศจะไปท้ายวัง
 เกรียมจะแทงกลางหลัง
 โอเจ้าการะเกดเออย

นอนเสี่ยลูกเจ้าบุญจะกินตับ
 นอนเสี่ยลูกเจ้าบุญใหญ่แมเฝ้า
 อยากกระลึบกระสาย
 เจ้าอย่างอนอย่างอ
 แมจะขับเพลงกลอม

นอนสาเคอหลา
 ด้ควาจังสันเคหละ
 อะชะไหยามงายยานผีเป้า
 กินแล้วให้เลานอน

นอนสาเคอหลา
 เอาพอนา มาเลี้ยงใหญ่สูง
 เห็นมึงชวนเจ้ากะหนี่เนี้ย
 ให้เจ้าเอาชวนคนชู้

นอนสาเคอหลา
 คั้งแกงอานออนแอ
 คั่นกับจากไฮ
 เอ็นเอาชวนอีกเข้า
 เอ็นเอาชวนลูกเตา
 คั่นเที่ยวหวงหวง
 เที่ยวทางคอน

อ้อออจอนอนสาหลา
 จวยจวยนอนแล้วแมสีกววย
 แม่ไปนาเก็บคอกป่องแอ
 ฝูงหมูเทพนุครเห็นกะบาดอม
 นอนสาเคอหลาสายโจนลูกแก้วแม่
 สายเคียวตอนแต่น

นอนสาแมสีกอม
 อะชะไททางค้ายานผีพาย
 เจ้าบมีพอลี้ยง
 วาสันเก

นอนสาแมสีกอม
 เห็นมุกชวนเจ้ากะหนี่คั้ง
 ไทเจ้าคนมาหองเฮียนชานของเกาเคอ
 มายูแซบซบซอนนอนเนี้ยคั้งเดิม

ทาลกานอยออน
 เค็นเหลนหยอกกัน
 แมกะเอ็นชวนมา
 มาเฮียนเฮียงพัง
 มาเขาบูคั้ง
 กะถึกแคคชวนออน
 กะถึกลมชวนลม

หลับตาแบสีกอมให้เจ้านอน
 พอไปไฮเก็บคอกมันป่า
 แม่เจ้ามาฮอดแล้วเจ้าจิ้งตันทินนม
 เห็นกะมาออบเจ้าเป็นหมูสอนลอน
 คำเอยให้เจ้านอนอูแกวนอนอูสายไหม
 อ้อ อ้อ อ้อ

น้องเอยเสวยเกยเห็นหน้ามีคาคนพอ
อันพอจริงคอกเคอเจ้าริมเอาจุกผู้อื่น
แกทางทุกชยากแคนไยบวานุกรี
มีแต่ไปกับทานูมารคาญเป็นแม่
เมื่อมีพ้ออยากไคตนแม่กินหา

แม่เฮาไปคองกว้างเก็บมากแห่งมาหา
พ้อเฮาไปคองขวางกลางคองมาตอนหมอม
อวยวอนไคแทหลัง แม่เคอ

ละเลียบไท้โง

นครเขียงแดง
เก็บคอกไท้
แกมอำคำ
หมาคำนิลเจ้า
หมากุณเือนเอย

นอนเยอหลาหลับตาแมสีกลอม
พ้อเจ้าไปเมื่อไยยังบัทนมา
ไปหาหมากสมซึมอด

โอนชาคุมเขาให้กินแกง
เหี้ยวหมากแล้วเลี้ยงจัวเลี้ยงกวาย
เก็บหมากเชื้อใส่โอชอยแน

น้องเอยพอบเคยอยู่บ้านนำเจ้าแมกถึง
นางบขึ้นอยู่บ้านนำเจ้าคองกายคาย
บมีกนตามหาอยู่ปากงพงพะนอมไม
ทานบแลหลาหนาจากขวางนางหลาแทอข้างไค
สิมาจาวาบุกรีพ้อคอกนางนอย

นอนสาเคออำคำยาสุตึงไหนอนนิ่ง ๆ
ไหเจ้าชคยอมปอม
เออ...เออ

เซตศรีพันคร

เซตแขวงเซมรไค
มาคุยปนปลา
หมาคำนิลเอย
เหี้ยวกินแต่เขาหมา

เจ้าอย่าไหนอนถอนแมสีกวย
ไปเปื่อนายังบัทนฮอด
มาคองหมอยูเือน

โอนชาแขงเขาให้เหี้ยวหมาก
ควยกก้างชางนอยตกเหื้อ
เก็บหมากโมใส่โอชอยแน

โอรันธิดา

หอยกิบก็

เมืองกุดา

เมืองแกนทาว

เมืองหนองคาย

บัคส์แล้ว

เมืองเวียงจันทร์

โอรันธิดา

เอาอายุเก่าเป

ใส่เสื้อคอกำ

เห็นหมอนลาย ๆ

ไปเก็บปูนา

แมวคว่ำขาเม็ค

อายคำเป

เมื่อเวขึ้นทางของหวัง ๆ

โอรันธิดาคุมเขาอยู่ลุ่มเขาไคกันแกง

ปากจั่นจอยเลี้ยงจัวเลี้ยงควาย

เขาป่าพนบกแจนแวน

เห็นอันแล้วโตคำไปก่อน

ไปน่านไปน่านอายบ

หนอไม้นางดิน

สังสิแซมจักแสบ ๆ

ผ่านบาง ๆ เช็กหนอไม้นสม

อิตาแปนกี

ไปหนีบคอกา

ทะเลทะลาว

ทะเลทะลาย

มีหอพระแก้ว

เมืองหลวงพระบาง

ราชวงศ์เป็นเจ้า

ไซณักทุ

อายเก่าเป

นำไปอัน

พายของโป

มาออกแล้ว

พายของโป

ถือท้ายเฮื่อเว

เอ็นสั่งซูเฮื่อกะหลมกางวัง

เขาอยู่นาแขงเขาไคเหี้ยวหมาก

ควยกูเสียพอแมงกุดำ

แจนแวนเอยเห็นควยกู

โตทอนนำหลัง

ไปกินหมากก้อ

เฮ็ดแนวไคกินมัน

แกงใส่หญ้านาง

ต้มใส่ขุบกินกับปูนา

ถูก ถูก ไก่
ไกลคำแล้ว

ตาเวนเอ๋ยขึ้นสี่แดง ๆ
ยามมือเขาสีตาเวนแจงาม
เอาหลานแบมือมาให้เห็น
ให้ปักห้าเจ้าใหญ่เจ้าสูง
มีความท้าวเป็นนายเป็นขุน

อินายเข้าตำข้าวคันโพธิ์
แต่ไปบ่ได้กะไคขึ้นบ่มี
คนสี่ห้าทั้งบ้านทั้งเมือง
แม่เขาหลานเหลน

ผีโพงเข้าขึ้นเข้าพญาผี
มึงไปจ้องกินคับกินไค

ในครัวมีปั้นข้าวจี๋
ทอมปั้นข้าวจี๋

โอโอ นอนสาเนา
หนีไปนอนอุใหม่ นอนสาเนา
แม่นอุสายไหม อุเมืองใหม่
แม่นอุสายปอ นอนสาเนา
ดินโลมในพระพระพรายโลมนอกจำพอกแล้ว
แสงไฟชมพู่เอ็นหาบมีผู้จา
พอเจ้าแบกพินหนักขำมักชักเหียน
นอนสาเนา หลับตาสาเนา

นมบ่มีดังมาเลี้ยงลูกใหญ่
ป่องแมเหมือนอน

ยามแดงสองแสงชุมมือ
แหวนงามให้หลานชอยแค
สีให้แสงทองแสงคำ
เจ้าสูงเป็นขุนเป็นท้าว
ให้หลานอุ้มชูเจ้าไว

อินายผีโพงขึ้นไปคำช้อย
กะไคดี ๆ สิมี่เมื่อหน้า
อयरอนเคื่องหลายเคื่อง
เจ้ายังสีไคอยู่เคื่อง

เป็นไคมีไคให้ไคของ

สงสารแมงวันแมงหวี่
เด็กน้อยนอนเว็น

หลับตาสาเนา เจ้านอนอุนี้
นอนสาเนา คูเมืองเชียงใหม่
แม่นอุสายคาย อุเมืองคานชาย
เจ้าอาราธนาขานใหญ่หนองคาย
เอาแก้วใสจอม เหลียวไปไกล
เอ็นหาตามมีไผ่ปากลำบากน้อยเที่ยวกำเที่ยวคั้น
ทั้งเจียนหน้า ผนชาผนริน

นอนสาหัสเฝ้าดวงใจ
พอแมยากเห็นใจควยลูกยา
ก็อาน้ำป้อนขาว
เมื่อไรบุตรน้อยขี้เระจาเออย

นางแมวมั่นธองแหว ๆ
ขอบไคของให้ขอฝน
เบียดจำมาให้นางแมว
กลอยตายนี้
เขายังถูกลูกไม้บแพง
ฝนเพลงมา ๆ ๆ

เคื่อนเออยเคื่อน
เป็นดูเฒ่าลงภู
เห็นเงือกเป่าแคน
เห็นจตุจีไถนา
เห็นหมากพร้าวหลนแขง

อีเก็งเออย
ขอทองแดงแขวนคอหลนแหน
สองเหล็กจารลงยันต์
ทางคนเที่ยวผีเห็นบไค
เหรียญทองแดงแสนมีประโยชน์
เคื่อนแสนสูงยังขี้ขึ้นหยาม

เจ้าตาก่างามงอนไผ่สู้บไค
ถึงเวลากลางวัน
ยามเมื่อคืนกล่อมเกาให้สู้ขี้

ขอเบ็คขอไค
ขอน้ำมนต์ดกแนวคาง
หนูเกิดเขาเข้าตายพลอย
แม่มึงเออยยาเฟิงชายลูก
ตาแดง ๆ ฝนเพลงมา

พอยุสาวตำข้าว
เห็นฝนเชือก
เห็นแล่นเป่าปี
เห็นนกหาฟ่อนงาว
เห็นแดงหลนขวัน

ขอขาวขอแกง
หลนอยากไคเด้กเหรียญแขวนคอ
หลังหน้าทองแดงหลนกันผีสาาง
นาอยู่ไกลส่งชาวคุดแลง
ขอเก็งโยกให้ใหญ่ให้สูง
ไกลคือไกลปานเที่ยวไรเที่ยวนา

ทาเวินเอยขึ้นสี่แดง ๆ
 ยามมือเราสีทาเวินเงางาม
 อาหลานเอมมือมาให้เพื่อน
 ไหมักหัวเราใหญ่เราสูง
 มีความหาว เป็นนาย เป็นขุน
 เราอย่าให้ทะเวินนั้นขึ้น
 ออกนอกบ้านมีคฟาม้วน
 น้ำท่วมป่าทั้ง เมืองทั้งบ้าน

ผีโพง เป้าขึ้นเผ่าพญาผี
 มึง ไปจง กินตับกินไต
 เบ็งอูมัน เบ็งอูมัน เอ็ดแนวโค
 มีคสาหลามันมาโตถูกลาง

เตาชาแต เขาเหยายมา
 เบ็งจ้วนอยแล่นออกมาจากวัด
 โอโอโอ หัวจิ้งโคงเตง
 จัวถึกครุบาเฟิ่นมาโล่
 อีตาสีจับจัวไว้ได้
 ยาคูจ้วนอยเม็คแสง
 กันโตมีแต่ฮอยส่ำไม้เรียว
 หลวงพอลิงค้ายาคูเจิง

ฮอกยามแลงจ้วงแสงซุ่มมือ
 ขอแหวนวงงามให้หลานชอยแทน
 เฟิ่นซีให้แสงทอง แสงคำ
 เป็นเจ้าลู่ เป็นขุนเป็นท้าว
 ให้ผลาญอูมซูเราไว้
 มีแต่ผีขึ้นมาหลอก
 มีน้ำฝนตกลงมาจากฟ้า
 เจ็ดน่านวนซีทวมโลกันต์

เป็นโคมีไฟให้ไฟร่ง
 เอ็ดจิงโคมันมีเมอญู
 มันเอาแมวไปมาทอมมาออม
 เอ็ดปากกางจางมีแซวคือเสียม

นกสั๊กกามันฮ้องจอย ๆ
 ลมบ้าพัดสงบลุดจากโต
 อีตาเกงหัวลอลาฮา
 นกถึกถึมันฮ้อง ถึกถึ
 จังฮ้องไห้คาแมตาสี
 เลือดศรีแดงจัวออกไคถน
 สีแดงเขียวใหม่เป็คกิง
 คังมะเป็นตาเบ็งยาคูถากัน

โอรสลูกเอ๋ย เจ้ายังหนุ่มยังแน่น
ให้เจ้าเพียรศึกษา
ให้เจ้าเก็บเจาคำ
ให้เห็นแก่พี่แกนอง

ให้เจ้าแกนนางเรียน
จนหาวิชาไว้
ค่าเวาของพ่อแม่
คนจึงยกย่องสรรเสริญ

เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ

อ้ออ้อจ๋าจ๋า
ไปเก็บมะพร้าวในสวนมาชวน
น้องอย่าไค้ออนแม่ไปไค้อมา
น้องจ๋าที่ตีตีตีตักกัน
อ้ออ้ออ้อ

อ้อ...จ๋า..จ๋า
หลับสองตา
กำหล้าคอยตื่น

อ้อ...อ้อ...จ๋า
อ้ออ้อจ๋า..ว้อ...อ้อ...จ๋า
อ้อนายอย่าให้
แม่จ๋าจ๋า..จ๋า

อ้ออ้อจ๋าจ๋า
แม่จ๋าอ้อจ๋าจ๋าจ๋า
หลับตาเฒ่าเฒ่า จ๋าจ๋าจ๋า
ว่าแก้วแก้วไท้ แม่จ๋าจ๋า
แมงหมี่นอยจักษมาตอมตา แม่จ๋าจ๋า
ตอมแล้วรวดบินไป แม่จ๋าจ๋า
หลับสองตาแม่มาอย่าให้
แม่จักษมาเอา แม่จ๋าจ๋า

หลับสองตาแม่ไปนานอกบ้าน
ไปเก็บมะพร้าวในสวนมาชวน
หื้อน้องหลับสองตา
หวั่นเมื่อวันน้องอย่าไค้ออน
หื้อหลับเสียเนอนาย

อ้อ...อ้อ...จ๋า..จ๋า
แม่นายมา
นายหลับบ่จึ้น ก็กอยหลับแถม...เนอ

อ้อ...อ้อ...อ้อ...จ๋า
หลับสองตา
แก้วแก้วไท้
อ้อ..อ้อ...จ๋า...จ๋า

หลับสองตาแม่นายมากอยตื่น
ว่าหลับเฒ่าเฒ่า
กุมมาจ๋าแม่อย่าให้
แม่หลับเสียเนอ
แมงดิฐจักษมาตอมตา
ว่าอ้ออ้อจ๋าจ๋า
บ่กหนึ่งแม่แก้วแก้วไท้
อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ

อ้อ อ้อ อ้อ จา
 หลับสองตาอย่าให้
 ก็บอกว่ามีบุญ
 ป้อมแมมาป่านป้อม
 เก็บในคอกจุมเจยจุม
 หนั้นเก็บป้อนข้าว
 เป็นอ้ออ้อ อ้อจา

อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ จา
 แม่นายไปน่านอกบ้าน
 เก็บลูกกิ้งก่าใส่บาตร
 หน่วยหนึ่งเอาไว้กินเมื่อแดง
 หน่วยหนึ่งเอาไว้เป็นเพื่อนเจ้าว่า

อ้อ อ้อ อ้อ แม่ไปไหน
 แม่ไปภาค ๗๓๑๑
 ซื่อปัดทอง อ้อ อ้อ
 แม่ไปเก็บลูกกิ้งก่าใส่บาตร
 อันหนึ่งใส่แกงขาว

อ้อ..จา..จา อ้อหลวมม้วย
 ตกเมืองแยบบาอวยเกี่ยวหมาก
 ตกปายคอยเคียงจางเคียงมา

๓๐๖๖ ๓๐๖๖ ๓๐๖๖

๑๕๖๖

หลับเสียเตอะนา
 ป้อมแมเลี้ยงลูกไว้
 หนั้นในหว้าหาคุด
 กับบุญญาภิพิน้อง
 ซ้ำปิ่นกินน่านม
 กินว่าเอาให้รำธอง

ป้อนนายไปตงสา
 เก็บมาसानใส่โถง
 เก็บมาห่าใส่ปึก
 หน่วยหนึ่งเอาไว้ขายแลกข้าว
 อ้อ อ้อ จา

แม่ไปไหน
 ไปซื้อหนังปอง
 แม่ไปไหนขอไปถวาย
 อันหนึ่งไว้สาгинแดง

จ้างเข้าห้วยกินห้วยกินแกง
 ตกป่าสาเกเคียงงัวเคียงควาย

๑๕๖๖ ๑๕๖๖ ๑๕๖๖

อ้อ...อ้อ...จา
เก็บมะตันใส่ปาก เก็บมะตันใส่ปาก
เก็บลูกนกเข้าใส่สา เก็บลูกนกใส่ตร-กล
ตัวหนึ่งไว้แกงแลงเข้าตัว 1101 ไร่ 100
จิราภรณ์

อ้อจาอ้อจา
เงินแถบเวลายาหัวกลา
นายจะไปให้ออนพอนนายจะก็
กำชุกูหื้อเจ้าหัดดา

สักจุ้งจาโหน
เวลาเกิดฮอน
แม่เลี้ยงเหยขาไคแอวภาคปะกุตตาแป
หมแม่กาขาวเหลาชาวยยา
เขาหนมเส้นน้ำขมมบัวลอย
ถ้ามันหงิด ๆ ก็หัดบ่เหี้ยมดี ๆ

สักจุ้งจาเหิร
เวลาเกิดฮอน
แม่เลี้ยงเหย
จะไปร้องไห้
ขอให้บุตรตา
เดียวแม่ก็ไค
ขอให้บุตรตา

แม่ไปน่านอกบ้าน
เก็บลูกนกใส่ปาก
ตัวหนึ่งไว้ชากินแลง ตัว 1101 ไร่ 100
ตัวหนึ่งไว้เป็นเบื่อนเจ้าหัดดา

กำชุกูหื้อเจ้าหัดดา
แม่ไปซื้อปลาให้ชอนนายปอน
เจือสสีหื้อเจ้าอนอ
หัดบ่เกาะ

สองคนป็นอง
ฝนตกลมเจย
หันเป็นชายแห่ถึงผืนผา
อ้อมเข้ามาหื้อแม่เฮาเลน
แมงเป็นกันกนน้อยคนหนิก
วันดีคืนดีจะรักหื้อแม่

สองคนป็นอง
ฟ้าพาลมเจย
ไปขอวภาคไค
นิกแม่กลับมา
ดูออยารองไห้
อาหารกลับมา
จึ่งหัดบ่ไค

ลี^๕ก^๕อง^๕ก^๕อ^๕
 บ^๕า^๕แ^๕ว^๕ง^๕สุ^๕ก^๕
 ห^๕ั^๕ว^๕เ^๕า^๕ป^๕ม^๕
 ป^๕ิ^๕ค^๕จะ^๕ล^๕ี^๕ว^๕
 ล^๕า^๕ว^๕ห^๕ล^๕ว^๕ท^๕ก^๕น^๕้ำ^๕ป^๕ัน^๕ฝ^๕้าย^๕
 ท^๕ก^๕ค^๕ง^๕ห^๕น^๕อ^๕ง^๕ป^๕ัว^๕
 เ^๕ล^๕ี^๕อ^๕ก^๕ระ^๕ค^๕ู^๕ก^๕ี^๕ข^๕้าง^๕
 ก^๕า^๕ย^๕เป^๕น^๕ล^๕ง^๕แ^๕ง^๕
 แ^๕ม^๕ห^๕น^๕น^๕้อย^๕ท^๕ก^๕ล^๕ู^๕ก^๕ต^๕าย^๕ก^๕ม^๕
 อ^๕้อ^๕ อ^๕้อ^๕

อ^๕้อ^๕ ๕ ก^๕ล^๕ว^๕ย^๕น^๕ี้^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕ก^๕ไป^๕ห^๕ือ^๕
 เ^๕ล^๕ี^๕อ^๕เ^๕า^๕บ^๕อ^๕น^๕ ๕
 ก^๕ล^๕ว^๕ย^๕น^๕ี้^๕ม^๕ี^๕อ^๕น^๕าง^๕
 ก^๕ั^๕ว^๕ล^๕ู^๕ก^๕ม^๕ุ^๕ท^๕ร^๕ท^๕า^๕
 เ^๕็^๕น^๕ไป^๕ใน^๕บ^๕ึง^๕ล^๕้า^๕
 ป^๕ู^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕
 ฅ^๕า^๕ย^๕ว^๕น^๕ถ^๕าย^๕ค^๕ู^๕ม^๕
 วั^๕ห^๕ล^๕ม^๕ก^๕าง^๕ก^๕ัน

บ^๕า^๕ล^๕อ^๕ก^๕อง^๕แ^๕ก^๕ว^๕
 ป^๕้า^๕ค^๕ู^๕ก^๕เ^๕า^๕
 ห^๕ั^๕ว^๕น^๕ม^๕ป^๕ัว^๕
 ท^๕ก^๕น^๕้ำ^๕เ^๕า^๕ก^๕ว^๕
 บ^๕า^๕อ^๕าย^๕ค^๕ิน^๕โก^๕ง^๕
 เ^๕ล^๕ี^๕อ^๕ข^๕บ^๕ห^๕ั^๕
 พ^๕า^๕น^๕ท^๕อ^๕ง^๕ป^๕้าง^๕ค^๕อ^๕น^๕จ^๕้าง^๕ไ^๕เ^๕า^๕ง^๕
 ก^๕อง^๕เ^๕า^๕ะ^๕ก^๕อง^๕ก^๕อ^๕ย^๕
 อ^๕้น^๕อ^๕ย^๕ห^๕ั^๕ป^๕ม^๕ห^๕ล^๕บ^๕เ^๕ีย^๕เ^๕า^๕เ^๕อ^๕เ^๕น^๕อ^๕

แ^๕ะ^๕เ^๕า^๕ก^๕แ^๕ง^๕ย^๕อ^๕ง^๕จ^๕า^๕น^๕
 ก^๕ล^๕ว^๕ย^๕ค^๕ี^๕บ^๕ห^๕ว^๕า^๕n ๕
 บ^๕ ใ^๕ห^๕ือ^๕มา^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕
 เ^๕็^๕น^๕ท^๕อ^๕ง^๕ป^๕ว^๕ก^๕ไ^๕้^๕
 ฅ^๕น^๕ม^๕ห^๕า^๕ห^๕ิง^๕
 วั^๕เ^๕า^๕ล^๕ู^๕ก^๕เ^๕า^๕ก^๕าง^๕ค^๕ิน^๕
 มี^๕วั^๕ห^๕ล^๕าย^๕เ^๕ิน^๕
 ก^๕ล^๕ว^๕เ^๕า^๕ล^๕ู^๕ก^๕ไ^๕้^๕ อ^๕้อ^๕ ๕

ตุ๊กแกเอ๋ย
งูเขียวตัวน้อย
คนนอนไขหลัง
อายตุ๊กแกเอ๋ย

ตัวมันลายพริ้ว
ห้อยหัวลงมา
กินตับเสียเถิดวา

นกเขาเอ๋ย
ขันไปเถิด แม่จะฟังเสียงเล่น

ขันแก่เจ้าจนเป็น
เสียงเย็นอุ่มมา

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์
เจ้าขุนทองไปปล้น
คชชาวออกใส่ห่อ
เขาก็ว่าลือมา
เหลือแต่กระดูกแก้ว
ขุนศรีจะถือฉัตร
ถือท้ายเรือหงส์

มีต้นโตนค้อยู่จึกคน
ปานฉะนี้ไม่เห็นมา
ถ่อเรือออกไปหา
ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว
เมียรักจะไปปลง
ยกกระบัตร์จะถือธง
ปลงศพเจ้าพอนา

ลูกเอ๋ยลูกสาว
หาขมิ้นเป็นเนื้อ
หุงขาวแต่ละหม้อ
บางก็สุกบางก็ดิบ
หุงขาวก็ไม่เป็น

ลูกของชาวเปื่องเหนือ
หาอะไรก็ไม่เป็น
สิ้นฟันก่อ บินเกียนเขิน
บ้างก็เป็นทองเงิน
หน้าขเลนไม่มีอายเวย

น้ำเขียวเอ๋ย
อย่าเอนว่านก็
เมื่อจระเข้ขบเจ้า
น้ำจะแห้งเจ้าไป

เขียวมากลักลัก
น้ำจะแห้งเจ้าไป
จะบอกข่าวแก่ใคร
จุกใจเมื่อภายหลัง

เจ้าทองดีเอย
ทองดีเจ้าอย่าซื้ออเน

เจ้าทรายสวาทเอย
ใจแม่จะซาคเค็ด
ขวัญเอนเจ้ากนเคียวเอย

เจ้าเนื้ออ่อนเอย
จุ่มบางวางบางจะยังชั่ว

อ้ายแมวหง่าวเอย
คนนอนไวหลับ

นอนไปเกิดแม่จะกล่อม
ทองคำแม่อย่ารำไห

เจ้าเนื้ออ่อนเอย
แม่มิได้ใครทองเนื้อเจ้าจะหมองศรี

เจ้าเนื้อเย็นเอย
กร้าน่าน้ำจั้นมา มันจะพาเจ้าลอยหาย

วัดเขยวัดโตมก
เจ้าลูกเซบตักยา
คนชาวโพศสาดี

โอสะเทโอสะทิก
ผัวก็เก้เมียก็คำ

แม่จะพัควีไหเจ้านอน
นอนเกิดนะซอดูกเอย

ใจแม่จะซาคอยู่รอนรอน
ลงวันละเจ็ดแปดตอน

อ่อนแม่นักจักเกยตัว
ทูนหัวเจ้ากนเคียวเอย

ไต่ราวลงมา
กินตับเสียเถิดวา

นวลละม่อมแม่จะไกว
สายสุดใจเจ้าแม่เอย

เนื้อเจ้าละมูตังสำลี
กนดีแม่กนเคียวเอย

แม่มิได้เจ้าไปเล่นที่หาดทราย
แสนเสียตายเจ้ากนเคียวเอย

ปีถนชาวโพศสาดี
แม่ยายก็พราดลูกสาวหนี
ตั้งแต่ไ้จะโรยรา

ลูกขึ้นเต่ตึกท่าขมแฉงมา
ขมแฉงมาถาหม้อแกง

เจ็ญน๑นเก็๑เจ็ญน๑น
 แม๑ซ๑ห๑ง๑ราย
 ซึ๑น๑น๑ง๑ทา
 ว๑ยา๑ห๑ย๑ก๑ห๑ล๑ก๑ห๑ล๑น

เจ็๑า๑ท๑อง๑ค๑ี๑เอ๑ย
 ไ๑คร๑เล๑ย๑เช๑า๑จะ๑ร๑ับ๑ข๑ว๑ัญ

เจ็๑น๑ก๑กระ๑ทุ๑ง๑เอ๑ย
 ส๑าน๑ท๑อม๑ให้๑ไ๑บ๑ไ๑หญ๑
 ค๑ว๑ย๑ไ๑ซ๑ของ๑มัน๑โค
 ไ๑ซ๑ห๑ล๑น๑ลง๑ค๑ง๑ณ๑สูง

โ๑ละ๑เห
 ป๑ล๑ูก๑ไ๑ว๑แ๑ก๑ม๑พ๑ก
 แ๑คน๑ไ๑จ๑าย๑กระ๑ร๑อก
 เจ็๑า๑ก็๑ข๑ว๑ค๑จะ๑มี๑เม๑ีย
 ก๑ิน๑ว๑าว๑เห๑น๑ี๑ย๑น๑ึ่ง
 ก๑ิน๑เ๑ี๑ย๑ให้๑ท๑าย

เจ็๑า๑น๑ู๑ประ๑เศ๑ริ๑เ๑ย
 แม๑เ๑ี๑ย๑ง๑เจ็๑า๑ไ๑ว๑ ๑ม๑าย๑จะ๑ฝ๑าก๑เ๑ี

น๑น๑เก็๑ต๑เอ๑ย
 เ๑ี๑ย๑ง๑ไ๑ว๑ห๑ง๑จะ๑ได้๑เ๑็น๑เ๑ี๑น๑ท๑ัว

ก๑ล๑อม๑ให้๑เจ็๑น๑น๑ส๑บาย
 อ๑ย๑า๑ไ๑ค๑ห๑ิ๑ก๑ห๑ย๑ก๑ห๑ล๑ก๑ห๑ล๑น
 ซ๑ว๑ย๑พิ๑ท๑ัก๑บ๑ร๑ัก๑บา๑ท๑ราม๑ม๑ง๑อร
 ก๑ล๑อบ๑ให้๑เจ็๑น๑น๑เ๑ี๑ล๑เอ๑ย

แม๑ไ๑ม๑เ๑ี๑ไ๑ม๑ร๑น๑ ๑เ๑ี๑แ๑ว๑น๑ะ๑เจ็๑
 ท๑า๑ม๑ัน๑น๑ม๑ก๑น๑เ๑ี๑ว๑เอ๑ย

ท๑ำ๑ก๑น๑ต๑ุง๑ต๑ุง๑ว๑า๑จะ๑ไ๑
 ไ๑ว๑ไ๑ได้๑ไ๑ซ๑น๑ก๑กระ๑ทุ๑ง
 เ๑า๑ม๑แ๑ง๑โ๑ม๑บาง๑ละ๑ม๑ุง
 แ๑ว๑น๑ก๑กระ๑ทุ๑ง๑ก๑ิ๑น๑ไป ๑เอ๑ย

น๑า๑วิ๑เก๑ต๑ัน๑ค๑ก
 ๑น๑ม๑น๑อย๑จะ๑มี๑เม๑ีย
 ๑ม๑าก๑ค๑ัด๑ค๑อก๑มะ๑พ๑ร๑าว๑เ๑ี๑ย
 ๑ว๑า๑จะ๑ก๑ิน๑ยา๑ท๑าย
 ๑ก๑ิน๑เ๑ำ๑เ๑ี๑ง๑ก๑ับ๑เม๑ค๑ว๑าย
 ๑ส๑น๑เ๑ี๑ย๑ค๑าย๑พ๑อม๑า

เก็๑ด๑ใน๑ค๑อก๑จ๑ำ๑ป๑ี
 ๑ห๑อ๑ท๑อง๑ค๑ี๑ของ๑แม๑เอ๑ย

ข๑ว๑ัญ๑เจ็๑า๑เก็๑ด๑ใน๑ค๑อก๑บ๑ัว
 ๑น๑ห๑ัว๑เจ็๑า๑ก๑น๑เ๑ี๑ย๑เอ๑ย

วันเอ๋ยวันนี้
 ข้ามทุ่งเหวบาง
 ข้ามเขินเนินไทร
 ปากที่กร้องชม
 มือข้างโน้นจะไหวดี
 เก็บได้ใส่หลังข้าง

กาเหว่าเอ๋ย
 แม่กาก็หลงรัก
 คบขำนาเมื่อ
 ถนอมไว้ในรังนอน
 แม่กาพาลูกออกหากิน
 คืบเหยียบสาหร่าย
 กินกุ่มกินก้าง
 กินแล้วโถม
 ยังมีนายพราน
 ยกปืนขึ้นส่อง
 ยิงลูกหัวอก
 ตัวหนึ่งว่าจะต้ม
 กินนางแม่มากำ

พี่จะไปคล้องข้าง
 ตามตามโนรมย์
 ข้ามไม้ไผ่พนม
 สองมือก็ไขว่สอดมขาง
 มือข้างนี้จะไขว่ห่าง
 มาปากเอวบางอุแม่นา

ไขให้แม่กาพัก
 คิดว่าลูกในอุทร
 คบเหยื่อมาป้อน
 จนลูกอ่อนสอนบิน
 ถึงฝั่งน้ำกงคา
 ปากก็ไขหาปลา
 กินหอยตะพังแมงดา
 จับคันหว่าโพธิ์ทอง
 ปล่อยให้คอมดอมมองมอง
 จ้องเอาแม่มากำ
 แม่กาก็ตกหัวคะน้า
 ตัวหนึ่งว่าจะยำ
 ถ้าวันนี้อุแม่นา

มาช้าจะขอล่าว
ชายโง่มีเมียสอง
ที่เมียสวยด้วยทอนทรวง
รักไม่เสมอกัน

อ้ายแมวเหมียวเคย
เลื้อยปลาทูขึ้น

อ้ายแมวหง่าวเคย
มากินตับ เสียวกั๊กเคย

เจ้านกเขาเถื่อนเคย
แม่จะไปขายของ

เจ้านกเขาเถื่อน
แม่จะไปปั่นฝ้ายขายของ

นกเขาเคย
พระสุริยานายเปียง

นกเขาเคย
ทันเกิดแม่จะฟังเสียงเลน

นกเขาขันเคย
ไม่ต้องระวังกาเหี่ยว

นกเขาขันกวงเคย
ฟังแก้วแววเสียงหงส์

ถึงเรื่องรวนางรอง
รักบ้องไม่เสบถกัน
ที่เมียหลวงด้วยทอนจันทน์
บาปนั้นจะถึงตัว

แยกเขี้ยวยิงฟัน
กั๊กกันกับแมวเหมียวเคย

กั๊กมันยาวไม้น้อย เด็กมันนอนไม่หลับ
หนึ่งเกิดอ้ายแมวหง่าวเคย

ให้เจ้าอยู่เรือนเลี้ยงน้อง
เลี้ยงน้องเฝ้าพ่อคุณเคย

อยู่เรือนเลี้ยงน้อง
เลี้ยงน้องให้จงดี

ขี้เคยแะเจ้าจนเที่ยง
เที่ยงแล้วจนลมแปลเคย

ขี้ตั้งแต่เจ้าจนเย็น
เนื้อเย็นเจ้าจนเคี้ยวเคย

อยู่ในรังตัวเคี้ยว
ว่าพี่จะเคี้ยวเคย

ดูเหวว่าเขาร่วงอยู่ในกอง
ชมคงพอกนเคี้ยวเคย

นกระจิบเอ๋ย
ตัวไหนจะเป็นเอก

นกระจิบหัวเหลืองเอ๋ย
คามมาว่าจะค่านาหลวง

นกลีชมพูเอ๋ย
ร้องคอยตรึกคิดเดียว

เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อนเอ๋ย
จะนอนไหนก็นอนได้
คมพระชายชายพัดมาอ่อนนอน

นกเอี้ยงเอ๋ย
กัดท้ายสมอสี
เจ้าจงนอนหลับตา

เจ้านกเอี้ยงเอ๋ย
จุ่มอยู่ที่ท้ายสาม

นกเอี้ยงเอ๋ย
ควายกินข้าว
มาจับต้นโพ
มาจับต้นชิง
มาจับต้นท่า
มาจับต้นกะไกร
ก้าน้ำพริกแดงแดง

บินมาลิบลิบเทียมเมฆ
การเวกเจ้าตัวเดียวเอ๋ย

คาบข้าวนาเมืองมาครองรวง
แกมพวงเจ้าคนเดียวเอ๋ย

มาจับอยู่ที่ไม้เรียว
อ้ายนัทธิเดียวเดียวเอ๋ย

ก้าแล้วจะนอนที่ตรงไหน
ชุมพุ่มใบก็เกยนอน
เจ้าเกยจรมานอนรังเอ๋ย

ปีกก็เกลี้ยงหางก็รี
แม่ทองดีเจ้าอย่าชื้อวน

นกปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม
เอวกลมเจ้าคนเดียวเอ๋ย

บาเจี้ยงควายเต่า
นกเอี้ยงหัวโต
ร้องไห้จริงจริง
เขาก็ยังลงมา
เขาก็กลัวน้ำ
เขาใจหลบอบง
แก้อ้ายนกเอี้ยง

นาคลิ่งโคลงเอ๋ย
มันกลับหันหน้ามาเถียง

มันมาชิงโพรงนกเอี้ยง
ร้องว้อยอ้อเอี้ยงอ้อเอี้ยง

เห็นเจ้าของเขามา
เถียงเจ้าของเขาเอ๋ย

เห่เอ๋ยมาจะกล่าว
ไซ้มันโตเหลือโต
จะว่าปดๆก็ไม่ได้
सानพอมให้ใหญ่ใหญ่
ไซ้หกล่นน้ำขุ่น

ถึงเรื่องราวเจ้านกกระทิง
เท่ากับแทงโมบางละมุน
เพราะทางนั้นไกลเกินกรุง
เอาไข่ใส่ไซ้นกกระทิง
เจ้านกกระทิงก็บินไปเว

โกละเห่
แม่กำแม่เหี่ยว
แม่กำบินไปก่อน
ใครจะเป็นเจ้าของรัง

นาถิเกตุคนเดียว
โฉบเฉี่ยวพารัง
แม่เหี่ยวว่อนไปที่หลัง
ร้วยซังแมกคนเดียวเอ๋ย

มาชาจะขอก้าว
ติดตามพระรามมา
ว่าสิดาทรงโฉม
นางสุวรรณศรีชั้นนารายณ์
ทศกัณฐ์ไค้เง
โลดโผนโจนมา

ถึงเรื่องรำนางสาวะเกศา
มารยาไปมวกกับพี่ชาย
งามประโลมเจิดฉาย
ไม่ได้ชี้ไซ้นางสิดา
ให้คลุมคั่งในวิญญาน
มากองกรบารายเอ๋ย

เห่เอ๋ยเห่ตัวพี่
จวงถนมนชิตดา
แบบสนิทเห่หน้า
จะจรจรลไปจากศรี
คอยอยู่เดิคนองแก้ว
ยังยงหาสมุทรเอ๋ย

ชื่อว่าศรีหุขุน
ไกรวณภิมย์สวาท
อยู่ในทองนที
จีบริบทรวาที่
วันนี้แล้วที่จะลา

รับอาศาศพระอวตาร
ยังขุนนางนางมัจฉา
ถวนกรมเจ้าวัน
ประโลมปลอบกัทยา
ไปเฝ้าองค์พระจักรา

เหอเอ๋ยระเค่นองค์
สถิตตำแหน่งสุวรรณ
แจ่มแจ้งด้วยแสงจันทร์
ห้วงอากาศทั้งเงินยวง
นวลจันทร์แพ้นวลเจ้า
พระบังอรกระจ่างจันทร์
บัวของน้องไม่อายุไคร
มะปรางผดยั้งเต้าหมอง
บรรทมเถิดบรรทมที่
เชนทองฉลององค์

เหอเอ๋ยระเค่นองค์
ไว้น้ำคำศรี
บุษบานารี่

เหอเอ๋ยจะกล่าว
ชื่อมิสาธุณาการณ

โอดละเหว่นละหอย
หยดพิศกัณฐ์นักจันทน์
ใให้อาตุรพูนเทว
งามพิศตรัสกัณฐา
เหล็อบและระเงา
แบ้มครวคยวนยี่

วงศ์อัญญาแห้ว
เย็นย่ำน้ำกว้างหยด
ขึ้นหมดเมฆดิเรกดวง
คลุมแม่มะมอทรวง
ไม่เวลเท่าดวงสมร
บัวพิพม์ยังอากรรพ
เจ้าบมผิวคังเงินยวง
หอมบุปผาณการณ
วิสุทธิณียัญวาท

วงศ์อัญญาแห้ว
กลับไปแก่ขรลย์
พระอภัยกัณเฑาะ

ถึงท้าวปะตาระกาหจา แปลงเพศพระนัคคา
เหวญกัณเฑาะวิมานเอย

กับระเค่นบุษบา
พระพายพิศกัณเฑาะ
การาระคะคา
ขอเชิญชมศศิธร
จันทร์กระจ่างกลางฉับพร
เป็นสองขวัญขึ้นบังใบ
ปรางประพระสุกนธ์
ใบรินรินเหวญกลั่นนาง
ตกยากนาจากปรางกั

ลอบลักบุษบา
เสียทีในธานี

ถึงพราหมณ์น้อยศรีสุวรรณ
พระสุริย์สนทยา
ถึงแก้วเกษรา
คตินัยนาทุกราตรี
การารักมี
อยู่ใที่บรรทมเอย

เหอเอ๋ยจะเหอเพลง
พระอภัยมณี
กลุ่บบรรทมหมองค
ง่วงเหงาเฝ้าชะง้อ

โคมตะเวงวัลลา หลับไหลไสยา ล่วงเข้ามากลางค
สถิตที่ท้ายรถทรง มุมบกระจกกระจาง ลางลางเห็นวงศ์
คิดก็น่าสงสารเธอ ชื่อสุดบุญใด ไข่ปีไกรเทียมเสมอ
ยังไข่เกอแก่ใจ เอย

มาซาจะกล่าว
อุ้มกาเกิมนดอยลมชมทวีป
ข้ามโขกเขาคีรีนทร์
ข้ามนทีสีขรินทร์
ลงเหนืออาสน์แท่นอำไพ
พระโคมนางเหนือแท่น
จึงพาพระน้องเหนิมา

ถึงเรื่องราวสุบรรณา
บานในกสิมเบมิเทร
ชบสระอโนคาค
บรรจุถิ่นวิมานไชย
แนบสนิพิสขัย
พิณี่แสนเศร้าหมอง

พระยาราชนิกษา
นิพนธ์กักรักละโยชน
โศกะอาคระแสสินธุ
ก่อวางดวงค่อนงก้นาง
อยู่ในวิเวกทอง
เพราะรักนุชนสุดปอง

โอละเห
กรุพราชภักดิ์
ข้ามห้วยเหวละหาน
ข้ามคิริสีขรินทร์
เหลินชมพนบแนว
ข้ามนทีสีหัตถ์

ไข่รูจะเหออะไรดี
อุ้มเจ้ากาเกิมน
ข้ามวิบาเเื่องอินทร์
มูจรีนทร์ชโลทร
ตั้งเขาแก้วและกิ่งขร
เจ้าสุบรรณนิมสิ

เหอเอ๋ยจะกล่าว
ผ่านพิภพใบลงกา
วันหนึ่งจึงพาไปชมสวนอุทยาน
เข้ามาในไพรพนาหนาบ
ยังมีเทวา
พระทองก็มาหายไ

ถึงองค์ท้าวอุทุมพร
มีพระอิศรเทวี
ยังมีกวางหางเอนของนาหน้าศาล พระก็ควมนำไล
มิได้พบกวางงาม
อุ้มพิณประสมสอง
ท่อนท้าวไทไกรสุขี
ชื่อว่าศรีสุดา
กำลังที่ทับกระไกรทอง
ไม่วางจะตามถึงนางน้อง

เห่เอ๋ยเห่ถ้วน	ชื่อจันทโครม	เหวพาพม
วรมุขมุขฉินทร์	เชอเดินคันธวัศ	มาในเขตไพรตรี
เทพเจาแนะนำ	ให้มาถ้ำมุขฉินทร์	ถึงประตูคูหา
พบยักษ์ท้าวนาгинทร์	เขวยกศรขึ้นทวนเกศ	กิดถึงศรีเนตรเจ้าของกิลป์
จะได้มุขมุขฉินทร์	ขอให้กรกิลป์นี้ภัยคาล	ข้าจะแผลงกรไป
ให้ราพธูรายาวยปราม	ทั้งศุกรและหนุมาร	จงย่อยยับไปกับกร
เสด็จจะเข้าคูหา	กับสุดาควงกรม	พระอยู่ด้วยนางนัย
จนมีครภขึ้นอ่อนอ่อน	พระจึงพาบางจร	กลับยังนครธานี

มาข้าจะชอกกล่าว	ถึงเรื่องราวพระรถ
ความที่น้องรักใคร่	แจ้งใจเจ้าหมด
กรหรือพระรถ	มาทรยศนางเปียบ
มะม่วงหาวมะนาวหวน	มาหักราญของน้องเียบ
กำหนึ่งนั้นเปียบ	มิได้ทำให้เคืองใจ
ดวงตามดวงใด	น้องก็ไม่อำพราง
ศารพจักจะบอกหมด	ทั้งไม่ทะพดและทอดยา
ดวงเนตรแนบป่า	พระก็พาเอาไป
น้องมาติดตาม	ด้วยความอาลัย
โอ้ออดวงใจ	ชวงน้องนี้เอย

มาข้าจะชอกกล่าว	ถึงเรื่องราวไชยเชษฐ	นางลักษณอัศเรศ
ชื่อเจ้าสุวิธชา	ไชยเชษฐไปคล้องช้าง	เจ็ดนางอยู่รักษา
โคมยุพินสุวิธชา	ประสูติบุตรมาเป็นชาย	เจ็ดนางทำเชื้อ
ยากเย็นเหลือหลาย	ลักเอากุมารไป	เอาทอนไม้มาไว้แทน
ไชยเชษฐกลับจากป่า	โกรธาเสียเหลือแสน	ชั้นนางเสียจากแคน
วิเวกรักกันเื่องเอย		

มาช้าจะชอกกล่าว
รูปสวยราวขมิ้น
ถามีลึงสร
ถามีเคี้ยวไว
ถามีโปป่า
รอยเอยรอยแฉ
เหี่ยวก้อยไหนด
สวนขอพระหัตถ์
ร่วมฟูกร่วมหนอน

ถึงเรื่องรำนางปทุม
เกิดในพุ่มบุษบง
เก็บไคฉงก้นางมา
เติมใหญ่กายา
เจ้าก็ร้อยพวงมาลัย
นางแก้วก็พินฐานไป
ขอพวงมาลัยสวมกร
รักขอพระกร
ร่วมที่นอนเคียวเอย

มาช้าจะชอกกล่าว
แลเห็นผัวเจ้า
ทรุดกองกลอง
โอโอพองงานสรรพ

ถึงเรื่องราวสุกสัทธ
บนยอดเขาคีรี
ยังชลาสัย
กศับมารับเมี่ยงกวน

ติดตามผัวรัก ถึงฝากฝังชลธี
สุกสัทธก็ยกปี เพียงจะม้วยบรรลัย
ขอรวอนไหว ร้องไห้วิงวอน
อยู่ด้วยช่วยรอน นารับเปี้ยก่อนเกิดรา

โอละเห่เอย
เอาหัวโกลโกลดิน
เขาก็ช่วยไม่ได้
กัศหัวล้านก็ไม่เข้า
เขาตีเขาตอง

หัวล้านนอนเปด
หัวล้านมักกิน
หัวล้านลอยไป
หัวล้านบ้านเรา
หัวล้านแมกตอง

ลักข่าเมาเขากิน เขาจับตัวได้
ตกตะพานลอยไป ร้องเรียกให้เขาช่วย
ถึงปากน้ำพระคงคา ปลากะโห้โถม
อยู่คักกินดี หัวล้านพริบพรี
ตองเสียบพบตาย

โป่งเป้งเอย
มันจะมาแต่ไทย

ไปคักเซงเองอยู่ปลายใบ
เขาคอบเข้าไซ

อ้ายกุงหรือปลา
ของอ้ายโป่งเป้งเอย

วัดเอยวัดนวก
ควักกำยั้งแหง
เจ้ามีผัวแล้ว
แกงตัวลอรู

มีแตกดอกแตกแดง
สาวนอยจะหมสืชมชู
จะแกงไปให้ใครดู
เขาก็รู้ด้วยเก็บใจ

แม่ศรีเอย
นมยานหน้าออน

แม่ศรีสากร
ยัวร้างเจ้าไว้

โนเนเอยโนนาค สีส้มพุดาด จะพาไว้ทนอะไรดี สีส้มพุดาด
พาดไว้ที่ต้นจำปี ยัวไม่รักไม่ใคร ก็มาไปเสียดกับพี่ โอ้ข้าเจ้าโนเนเอย

โยนโย้นโยน
ซื่อผ้าไว้สำรวจ
สาว ๆ เจยไว้

โยน โยน สีก
เคียนสิบสองที่จะสีก
ให้แม่หมายเขาสิก

ลูกสาวของไกรเอย
นั่งเรียงอยู่เคียงแม่
ไกรหนอที่รู้จัก
จะยากเย็นเป็นข้า
กลางวันจะใสเจ้า
รวนฟูกละรวมหมอน

ลูกสาวของชาวแพ
กิวเจ้าสุดทางตา
ช่วยชักให้หนอยรา
เพราะหญิงคนนี้ก็ทำเนา
กลางคืนจะเกล้าให้นางนอน
รวนที่นอนเจ้าคนเคียวเอย

โอะละเห้เห้เห้
วายน้าบาทามเรา
จะราเรื้อคอยรับเอา
มาเข้าในหอนนอนเอย

ลูกสาวของชาวทะเล
จะจอดเรือไว้รอท่า
จะรับขวัญเธอเจ้า

นกกระจอก
สาวแก่แม่หมาย

กีนคอกชี้เหล็ก
จะได้ยัวเด็ก

นอนไปเถิดแม่จะกล่อม
ทองคำแม่อยารำไห้

นวลละบัวแม่จะไกว
สายสุดใจเจ้าแม่เอย

นอนเสียเถิดเอย
เลี้ยงไว้หวังจะได้เป็นเพื่อนตัว

เจ้าเนื้อละมุนเอย
แม่มีให้ดูไต่ทอง
ทองดีเจ้าคนเคี้ยวเอย

เจ้าเนื้อละมุนเอย
เก็บมาร้อยกรองให้แม่ทองชำเอน

เจ้าเนื้อละมุนเอย
เบ็ดมันไชร ไก่มันตลก

เจ้าเนื้อนุ่มเอย
วางจงเสียบ้างเถิดฤา

เจ้าเนื้อละเอียดเอย ช่างเข้าในทะเนียบ แม่มีให้เจ้าไปดู
ช่างพลายตกน้ำมัน มันคงเป็นมาอยู่ แบทามไฉ่มีให้ดู บุญเจ้าคนเคี้ยวเอย

เจ้าเนื้อละเอียด
เกลียดแม่แล้วเจ้าจะกินนมไกร

ขวัญข้าวเจ้าเกิดในคอกม้า
ทูนหัวเจ้าคนเคี้ยวเอย

เจ้าเนื้ออุ่นเหมือนกำลี
เนื้อเจ้าจะหมองศรี

เก็บคอกสิกุลบานเย็น
เนื้อเย็นแมคนเคี้ยวเอย

นอนใต้ถุนยายรอด
ยายรอดช่างเลี้ยงไว้เอย

ดูมเจ้านักจะเกยมือ
บุญคือเจ้าคนเคี้ยวเอย

เกลียดแบหรือว่าไร
สายใจเจ้าคนเคี้ยวเอย

เจ้าเนื้อเย็นเอย แม่มีได้ไปเล่นที่หาดทราย กรันว่าน้ำขึ้นบา
มันจะพาเจ้าลอยหาย แสนเสียคยเจ้าคนเคี้ยวเอย

เจ้าเนื้อเย็นเอย
น้ำขึ้นขึ้นมาจะพาลอยหาย

หนีแม่ไปเล่นที่หาดทราย
เสียคายพวนา

เจ้าเนื้ออุ่นเอย
แม่ไม่ให้ไกรทองเนื้อเจ้าจะหมองศรี

เนื้อเจ้าละมุนทั้งกำลี
คนดีแมคนเคี้ยวเอย

เจ้าเน้อออเนย
แบจะอุ้มเจ้าออกชม

เจ้าเน้อออเนย
วางลงเสียบ้างจะยังชั่ว

เจ้าทองคำเอย
จะหยิบเอามีดมาโกนผม

เจ้าทองคำเอย
หยุดพักกรมกัณมก่อน

เจ้าทองคำเอย
ทองคำเจ้าอย่าซื้อ

เจ้าทองคำเอย
จะโยกกลับให้เจ้านอน

เจ้าทองคำเอย
สุกนักแม่จะรักเป็นสายสร้อย

เจ้าทองคำเอย
สุกนักแม่จะรักเป็นแหวนกัน

เจ้าทราชมสาวเอย
ลงวันละเจ็ดแปดตอน

เจ้าทราชมสงวนเอย
แม่ให้โถมงามไปตามเขื่อน

อวนแบจะกินนม
กินนมแล้วนอนเปลเอย

อวนแบกจักเกยตัว
ทูนหัวเจ้าคนเดียวเอย

เจ้ารองให้รำจะกินนม แต่ขอเจ้าหัดขับปี่
ตากสมหนาแมคนเดียวเอย

ไปไหนยังคำแคะร่อน
แคะอวนจึงค่อยไปเอย

แม่จะพัควีให้เจ้านอน
นอนเถิดนะพ่อคุณเอย

ถือพัชนีโยโยก ขวัญข้าวเจ้าอย่ามีโรค
ขวัญนอนแมคนเดียวเอย

สุกเหมือนจะน้อย
ทำขวัญให้เจ้ารวยจริงเอย

สุกเหมือนขมิ้นอัน
ทำขวัญให้เจ้ารวยจริงเอย

ใจแบจะขาดอยู่รอนรอน ใจแม่จะขาดเค็ด
ขวัญอวนเจ้าคนเดียวเอย

สงวนเจ้าไว้แทนเรือน
อยู่เรือนเจ้าคนเดียวเอย

เจ้าสุคตสรวงเคย
แต่กร่อนขวัญอ่อนจะนอนไ้

โอดะเห่
ใบแก่วางก่อน
โพธิ์ทะเลดัดใบ

โวโอดะเฮเอช
ทองดีเจ้าอย่าชี้ร้องไห้

เจ้าพิศกระดามเคย
เขาจะลองเข้าบาใหม่

เจ้าพิศกระดัดเคย
ลัษแล้วว่าจะโกเทียม

เคื่อนเคยเคื่อนหงาย
อุมเจ้าขึ้นไ้สรด
พิศแลดูควาไป
พิศแลดูเคื่อน

เคื่อนเคยเคื่อนหงาย
อุมนางวางรด
พิศแลดูควา
พิศแลดูเคื่อน

เคื่อนเคยเคื่อนหงาย
สาวน้อยหาขอแบ่ง
ไ้ไปมากัก
ไ้ไปแกพอหา

เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป
สายใจแบกคนเดียวเคย

โพธิ์ทะเลดัดใบ
ใบอ่อนแตกใหม่
สายใจแบกคนเดียวเคย

นอนนิ่งในเปลแม่จะไกว
นอนไปเกิดนะเฝ้าคุณเคย

ขาดแล้วจะซื้อไ้ ตำเภาเงินตำเภาทอง
แม่จะซื้อมาไ้ไ้ เจ้าพิศกระดามเคย

ลัมมีดไ้ไ้ทม
เอวกลมเจ้าคนเดียวเคย

ควากระจายทรงกลด
ว่าจะพาไปชมเคื่อน
ควาก็ไม่งามเหมือน
เหมือนนวลอุเม่นา

จันทรฉายทรงกลด
ว่าจะไปชมเคื่อน
ควาไม่งามเหมือน
เหมือนแล้วแม่มุข

ควากระจายแจ่มแจ้ง
ไ้ไปแกพอหา
เขาซี้มก็จะนิทา
ดวงยิดวาของเวียน

เคื่อนเอ๑บเคื่อนห๑ก
ข๑วเข๑าเป็นข๑วก๑

ฝนฟ้าเจ๑าข๑าเอ๑ย
เย็นทั้ง๑ย๑ด๑ด๑ง

เขาสูง๑ยเอ๑ย
เก็บเอา๑ด๑ก๑ข๑อน๑กล๑น
บ้างก็ทำ๑เป็น๑ฟ๑ก
ห๑ก๑า๑ไล๑ใส่๑กร

โ๑ด๑ะ๑เห๑๑เห๑๑
กล๑น๑ธ๑ค๑า๑เห๑ป๑ื่อ๑น๑จ๑อก
ห๑ล๑ค๑ี๑พ๑อ๑ด๑ล๑ข๑ล๑ค๑ี๑แม่
ค๑อ๑เท๑ิม๑หน้า๑กล๑า๑แ๑้ง
เล๑ียง๑เจ๑า๑ไ๑ว๑เอา๑น๑ญ

โ๑ม๑เอ๑ยเอ๑ย
เข้า๑จ๑อด๑น๑เ๑เสีย๑ส๑ก๑ค๑น

วัน๑เอ๑ย๑ว๑นี้
พ๑ี๑พ๑ม๑ข๑าง๑งาน๑ส๑รร๑พ
ฝนฟ้าเจ๑าข๑าเอ๑ย
ไ๑ด๑เย็น๑ทั้ง๑ร๑าก๑ด๑ง

วัน๑เอ๑ย๑ว๑นี้
ไป๑ปะ๑นาง๑น๑ม๑ท๑วง
ฝนฟ้าเจ๑าข๑าเอ๑ย
ไ๑ด๑เย็น๑ทั้ง๑ร๑าก๑พ๑ู

ฝน๑ตก๑อยู่๑พ๑ร๑า๑พ๑ร๑า
กร๑ร๑ม๑แล๑ว๑พ๑อ๑ก๑ณ

เข๑ย๑ลง๑มา๑ไ๑ด๑แรง๑แรง
เย็น๑ทั้ง๑น๑ว๑ล๑นาง๑เอ๑ย

มี๑แ๑ง๑ง๑ก๑ิน๑ริน
ร๑อย๑เป็น๑ส๑ร๑อย๑อา๑กร๑ภ๑
บ้างก็ทำ๑เป็น๑หม๑อน
แล๑ว๑ก็๑พ๑้อน๑ร๑า๑เอ๑ย

เจ๑า๑ซ๑น๑ทะ๑เล๑ระ๑ด๑อก
ระ๑ด๑อก๑ธ๑ค๑มา๑เห๑ป๑ื่อ๑น๑แ๑น
เล๑ียง๑เจ๑า๑ไ๑ว๑จะ๑เอา๑น๑ญ
มี๑เร๑ียว๑แรง๑จะ๑แ๑น๑ค๑ณ
เจ๑า๑ซ๑น๑ทะ๑เล๑ระ๑ด๑อก๑เอ๑ย

ไป๑ทะ๑เล๑เม๑า๑กล๑น มา๑ห๑ย๑ค๑ัก๑เส๑ีย๑ก๑อน
พ๑อ๑ไ๑ห๑าย๑เม๑า๑กล๑น ที่๑น๑แล๑ว๑ค๑อย๑ไป๑เอ๑ย

พ๑ี๑จะ๑ไป๑ท๑า๑พล๑ับ
เจ๑า๑ด๑ก๑เ๑า๑บ๑าร๑ด๑ด๑ง
เข๑ย๑ค๑ง๑มา๑แรง๑แรง
เย็น๑ทั้ง๑น๑ว๑ล๑ด๑ู๑แ๑น๑า

พ๑ี๑จะ๑ไป๑ท๑า๑ม๑วง
เจ๑า๑ด๑ก๑เ๑า๑ม๑าร๑ค๑พ๑ู
เข๑ย๑ลง๑มา๑ไ๑ห๑ร๑ู
เย็น๑ทั้ง๑น๑ว๑ล๑ด๑ู๑แ๑น๑า

สี่เอยเจ้าสี่ศค
ระลอกก็ว่าอยู่จนฉา

วัดเอยวัดสิงห์
ดอกบัวนั้นบานแล้ว
สาวน้อยเอื้อมมือเค็ด
เค็ดได้แต่เกสร

โยบ โย้น โยน
ทำนาหนองไหนด
ลูกควายมีทอง
ชนมทอคนัน
มาซื้อไก่เตี้ย
อ้ายแก้วหัวโน
เขาจับตัวไค้
เขาจับตนชิง
มาจับตนชา
มาจับหางไค
ไม่เห็นหน้าไบ่เดินตา

โยนปากกะปัวเอย
ว่าจะถอดขาวเย็น
กลายเป็นเส้นขนมจิ้น
วิ่งไปเป็นน้ำกะทิ
วิ่งไปหาหริกกะปิ

เจ้าปลุกกันกรดไว้วันทา
สาวน้อยเดินมา

ลมพระพายชายพัด
จับหน้าเจ้าเป็นเวลเอย

มีต้นกระตังแทนแก้ว
อยู่เหนือน้ำอรชร
สาระเห็ดเจ้ายังอ่อน
มาโรยที่นอนอุเฒ่า

โยนเชิงช้า
ทำนาหนองปล้อง
ออกลูกเป็นพัน
สองอันลืมเบี้ย
มาถวายวัดโพธิ์
ลัทธิโศกทานไป
รังไห่หิ้ง ๆ
เขาก็ยิงลงมา
เขาก็ถ่าแ้วให้
เขาก็ไล่ลงมา
โยน โย้น โยน

ปลาหูกก็หัว
กระโดดโคดแทน
รอดควงไข่ยี่ตีน
มะเขือแดงกวา

อ้ายโป้งโห่งเอย
 กีนข้าวกับไข่
 เอาไว้นกควย
 กลวยสองหัว
 ปลาขาวปลากด
 อีตุนกินแป้ง
 กลวงคี่เมาเหว้า
 หมอขาววังที
 กระจกยสวคมนตรี

โยน โยน โยน
 โยนเข้ากอไผ่
 ไผ่เจ็กตาใหญ่
 ตาขึ้นซัก
 ซักขึ้นซักคง
 กระจกครอบค
 อุมดูโกปนา
 สะดุดขึ้นมา
 หล้าแพรททำเนา
 ผักบุงหย่างอก
 ชนกันขามอญ
 นอนเสียววัน
 ตะวันแดงเอย

กีนข้าวกับอะไร
 เอาช่อนหอยไว้ที่ไหน
 รั้นองซาไปควย
 กระจกครอบค
 อุมดูโกปนา
 อีแห่งตกกระได
 ตะเนอขาวปากบิ่น
 ศาระพีเลนกล
 รั้นคี่ลรั้นพร

ชนมลูกโตน
 ไผ่ขางตาเล็ก
 ไผ่เซขึ้นโต
 ไผ่เซียวซาซัก
 ตาฟงเป่าปี
 ปลาขาวปลากด
 สะดุดขึ้นมา
 หล้าแพรททำเนา
 ผักบุงหย่างอก
 ชนกันขามอญ
 นอนเสียววัน
 ตะวันแดงเอย

แวนทองเอ๋ย

แม่ระริก แม่ระรวย

มาเยี่ยมยายศรี

ที่ของ หมิง หมิง

กระดี่ลอมค

อุมลุมมาดู

สะดุดชีหมา

สะดุดหญาแพรง

ชนกบยายมอญ

บอนเสียววันวัง

จุกขึ้นโก้งน

จะมากกระจายดอกพริก

มาตัดกันกล้วย

แบรอดตาหมี

ตาหงเป่ามี

ปลากาวปลากค

สะดุดชีหมา

หกลมปากแตก

ชนกบยายมน

ประตู่สกอลอน

ตะวันแดงเอ๋ย

โยนชิงช้า ตาผูกไว้งักแกว
เจ้าเกยไกว หรือเจ้าไกวยังไปเป็น

เจ้ากินแล้ว จาน้องไปเล่น
จะไปไกวชิงช้าเล่น บ้องจะร้องไห้เอ๋ย

แก๊งกระโน้นเอ๋ย

เคียวไม้จะหัก

ตุ๊กแตนเล่นหู

อย่าโยนบันนั๊ก

สามสิบสามแสน

ไปเวือง ระวินทร์

เฮ เอ เอ

ไอ้กาเลตตีโตน

ไอ้หนูแกงกัว

ไอ้เซ่เจ่นโชน

เล่นโชนประชันกัน

แมกรัวร่างท่า เอ เอ เอ

เจ้าการะเกดเอ๋ย

ชักกฤษแคงแคง

เปี้ยห่าบไม้ซัง

ชีบ่าเทกไปท้ายวัง

ว่าจะแหงปรัง

ซึ่งเจ้าการะเกดเอ๋ย

เร็วเอยเร็วเอย
 จอดไว้ที่หน้าท่า
 หัวจกบางกอกน้อย
 คนก็ลงเก็บล่ำ
 พายคำและพายแคง
 ขายนายอยู่ยิบยิบ
 เรือก็ลมลงท่าจีน
 เสือขาวแลเสือของ
 เหลือแถมาใช้คหว่า
 ยังแปลลาสลิค

ยาวสายสืบสืบหาว่า
 คนก็ลงอยู่เต็มล่ำ
 ทายก็ยอไปปากน้ำ
 พายจ๋ามาฉับฉับ
 เป็นแสงมีกแมลงทับ
 ว่าจะไปรับนางสิบสอง
 มาเป็นขึ้นอ่าวแม่กลอง
 น้องชายก็ไม่คิด
 ของเจ้าพระยาตีนติด
 ติดตัวอุแบนา

บทเห่กล่อมพระบรรทม

อย่างแต่งควายกาพย์ยานี

พระยอกเขาวเรศ	เสด็จประเวศสี่ขริน
ฝูงวิหคโอบยบิน	ถวายโคมพระทูลกระหม่อม เอย
พระยอกเขาวราช	เสด็จประพาสนิมวา
ชมฝูงมยุรา	ถวายพระทูลกระหม่อม เอย
ขึ้นเขาสูงสุด	พบพระยาครุฑทั้งคู่
ขึ้นเยี่ยมหยักอยู่	ทั้งคู่พระทูลกระหม่อม เอย
ข้ามห้วยเหวผา	พบพระยาสุมัน
ทรงเครื่องรังสรรค์	ก่อนเนตรพระทูลกระหม่อม เอย
พระยอกเขาวเรศ	เสด็จประเวศจีนรด
พบพระคาบส	ถวายพรพระทูลกระหม่อม เอย
พระยอกเขาวลักษณะ	เสด็จหยุดพักกรมไทร
พระพายชายไป	สำราญพระทัยทูลกระหม่อม เอย
พระยอกเขาวเรศ	เสด็จประเวศรณรง
ชมนกไม้ไผ่ระหง	สั่งคงพระทูลกระหม่อม เอย
พระทูลกระหม่อม	จะถวายกล่อมให้บรรทม
ไสยาสน์เสวยนม	บรรทมที่เหนือพระกรง เอย
บรรทมให้หลับ	จับเอาพัดมาอยู่งาน
กล่อมเกลี้ยงเสียงหวาน	แสนสำราญพระทูลกระหม่อม เอย
พระทูลกระหม่อม	พร้อมหน้าถวายพร
จงเจริญพระชนมก่อน	ถวายพรพระทูลกระหม่อม เอย
พระทูลกระหม่อม	พร้อมหน้าถวายชัย
จงเจริญพระชนมไป	ถวายชัยพระทูลกระหม่อม เอย

* สะกดตามคณาจารย์

พระพุทธกระหม่อม
 จวบแล้วมิรู้สิ้น
 พระพุทธกระหม่อม
 จวบแล้วก็รับขวัญ
 พระพุทธกระหม่อม
 จวบแล้วมิรู้หาย
 พระยอกมิ่ง
 น้อยใจด้วยฟ้าหามีไม้
 พระยอกเขาวนารี
 ทรงศดับทิ้งขั้บรอง
 พระยอกเขาวธิดา
 ชำบาหจะขั้บชาน
 พระเขาวแนงน้อย
 พี่เลี้ยงเคียงพระกรง
 พระยอกเขาวบุพิน
 ชำบาหจักเอามา
 พระยอกสมรมิ่ง
 บรรทมตื่นจะขึ้นทดเห็น*
 พระยอกเขาวอนงค์
 นารักนั้นนักหนา
 พระพรามสงวน
 แงนิคไม่คิดต้อง
 พระสุกสวาทิ
 ไค้มชิตกัซิจวง
 พระยอกกษัตริย์
 งามสิ้นสารพัตร

พระมิ่งสังหอมเหมือนลูกอิน
 ลูกอินพระพุทธาระหม่อม เอย
 พระมิ่งสังหอมเหมือนลูกจันทน์
 กิดินจันทน์พระพุทธาระหม่อม เอย
 พระมิ่งสังหอมเหมือนเนื้อไม้
 เสี้ยคายพระพุทธกระหม่อม เอย
 แม้ไผ่มีกิ่งจะวางไว้
 แสนเสี้ยคายพระพุทธกระหม่อม เอย
 สถิตยที่พระกรงทอง
 แชะของพระพุทธกระหม่อม เอย
 เสด็จไสยาให้ขึ้นบาน
 แสนสำราญพระพุทธกระหม่อม เอย
 พระเมคอบประคององค์
 ถนอมพระพุทธกระหม่อม เอย
 พรอมลีนตุกตา
 คอยหาพระพุทธกระหม่อม เอย
 มีทุกสิ่งทางขวางกัน
 เกมมสันต์พระพุทธกระหม่อม เอย
 ที่ไบกงล้วนปักนา
 เสี่ยงจำพระพุทธกระหม่อม เอย
 ประคองนวลมิให้หมอง
 คอยประคองพระพุทธกระหม่อม เอย
 แสนฉลาคอยทั้งองค์
 รุงทรงพระพุทธกระหม่อม เอย
 มิไค้มีสิ่งใดไค้
 สันหัดพระพุทธกระหม่อม เอย

* สะกดตามคณฉบับ

พระสุกที่รัก
 หาไหนจักได้เหมือน
 พระสาบสมร
 พระภักดิ์จะหมองศรี
 พระเขาวฤกสา
 คมเรื่อยมาเฉื่อยเย็น
 พระยอดขัณฑิยาหญิง
 บ้างผลิบานหล่นตก
 พระยอดบุพเพาว
 ที่คอกแดงเคียวคาน
 พระเขาวธาเยศ
 เป็นลงไรไร
 พระงามประเสริฐ
 พระญาติทั้งหลาย
 พระสุกนอม
 โทนทับกระจับปี
 พระทูลกระหม่อม
 ศรีสวัสดิศดวาร
 พระโณมเจลาเอย
 สาวสุรางค์เรียงรายถวายเสียง
 พระยอดเขาวหญิง
 อย่างอ่อนองคฺทรงปทุมภิรมย์สนิท
 พระภาทินัยหลวง
 แสนสนิทิตชมประสมศรี
 พระเขาวลัษณ
 งามชนงวงเนตรพระเกษกร

วงพระภักดิ์คังควงเดือน
 อย่างเดือนพระทูลกระหม่อม เอย
 แดกร่อนอย่าจรัส
 พันปีทูลกระหม่อม เอย
 เวลาบ่ายจึงเที่ยวเล่น
 เที่ยวเล่นทูลกระหม่อม เอย
 ชมนิ่งไม้คก
 นกจิกพระทูลกระหม่อม เอย
 ชมเสาวกนธชาติ
 ชาวสะอาคพระทูลกระหม่อม เอย
 ทอดพระเนตรชมนกไม้
 กลับเข้าไปพระทูลกระหม่อม เอย
 สรงน้ำเสียเกิดให้สบาย
 ประคองกายพระทูลกระหม่อม เอย
 พรอมน้ำนมโหร
 เฉลิมศรีพระทูลกระหม่อม เอย
 พรอมนกนถวายพร
 ลือขจรพระทูลกระหม่อม เอย
 เสด็จมาเนาในวังเวียง
 ส่งสำเนียงแสนเสนาะเพราะพริ้ง เอย
 สรรพสิ่งจะงามพิท
 ในพระอุณวิจิตรกระจกจำหลัก เอย
 กำเนิดในควงคอกดาวก
 พระวงศานารียินดี เอย
 ประไพภักดิ์เพียงศศิธร
 เหมือนอัปสรไกรลาศยาตรมา เอย

พระยอกเขาวอนงค์
 ประหมื่นแล้วจะได้เข้าเฝ้า
 พระศรีสวัสดิ์
 ในสรวงสวรรค์ชั้นฟ้าเทียวหาจบ
 พระสายสมร
 ผัดพอสूरियाเพลาเป็น
 พระยอกเขาวเรศ
 เสด็จมาให้ชมสมประสงค์
 เชิญประหมภิรมย์ถนอม
 พระโปครประคิณฐลิตีสาร

อย่าวิโยคโศกทรงกรรแสงเศร้า
 พระจอมเกล้าของพุทธกระหม่อม เออ
 งามพระรูปจำรัสเจริญครบ
 ไม่งามลบพระพุทธกระหม่อม เออ
 ซึ่งทรงอวรณ์จงวายเว้น
 จะทรงเอนกับข้าหลวง เออ
 เฉลิมเนตรผู้องงค์
 พระญาติวงศ์แวดล้อมถนอม เออ
 สดับข่าวกลอนกลอนประทาน
 ทรงบรรหารให้มาร้องฉลอง เออ

อย่างแต่งด้วยกาพย์ฉบับ

พระพายพักเรื้อยเื้อยมา
 ถวายพระพุทฺธกระหม่อม เออ
 วิหกร่องทองในคง
 ถวายองค์พระพุทฺธกระหม่อม เออ
 นกแก้วจับจิกถูกจันท์
 เกษมสันต์พระพุทฺธกระหม่อม เออ
 ทอดพระเนตรเห็นนกโนรี
 อึ่งมีพระพุทฺธกระหม่อม เออ
 สัตว์สิ่งหวังวุ่นวอนไป
 ขอบพระทัยพุทฺธกระหม่อม เออ
 ชะนีโหนห้อยปลอยตัว
 นากลัวพระพุทฺธกระหม่อม เออ

หอมกลิ่นมาลา
 อีกรั้งผู้หงส์
 โฉมงามแสงฉิน
 ยกพระหัตถ์ศรี
 จับได้จะถวาย
 เสี่ยงสับระร่ำ

* สะกดตามถนัด

เรไรร้องเรื่อยเรื่อยจำ	ฟังเหมือนเสียงล่านำ
เพราะลำพระทูลกระหม่อม เอย	
จึงหรีดกรีกกริ่ง	เหมือนโทนทับกับฉิ่ง
เพราะจริงพระทูลกระหม่อม เอย	
จักจั่นครั่นครั่นเสียงเสนาะ	เหมือนไม้บัณเฑาะ
เพราะจริงพระทูลกระหม่อม เอย	
แม่มายลองไน้เชิงแซ่	ฟังเหมือนเสียงแตร
เพราะแท่นพระทูลกระหม่อม เอย	
ดูเหว่าเราร้องอยู่รอนรอน	กิ่นเข้าพระนคร
สถาวรพระทูลกระหม่อม เอย	
ทูลกระหม่อมพร้อมด้วยคนตรี	ปีฟ้าพยับไหม้
สมโภชพระทูลกระหม่อม เอย	
ขึ้นไสยาสน์เหนืออาสน์กรงทอง	ฟ้าเลี้ยงเคียงประกอง
เป็นสองทั้งพระนม เอย	
ทูลกระหม่อมจอมราชบุตร	บรรทมที่ขึ้นจะขึ้น
อึงมีพระทูลกระหม่อม เอย	
ศรีสวัสดิ์คิพพัฒน์เมืองมง	คลยศยิบง
แกองค์พระทูลกระหม่อม เอย	

บทเห่แบบกรุงรัตนโกสินทร์

บทเห่กล่อมชมพระเกียรติ

เห่เอยพระหนอนารก	พระเยาวราชอติกร
หน่อเนื้อพระดินวร	จำเริญสวัสดิ์คิมงคล
เทพเชิญเจริญกักร	พระยอดรักมาปฏิสนธิ
ผู้งญาติและผู้ชน	ก็ชื่นชมแลชมปอง

หมายฟังพระเชชา
 เชิญเสด็จลงอุทอง
 ที่เลี้ยงแสนางนม
 พรอมเพรียงอยู่เรียงราย
 บ้างก็เข้าประคองซ้าย
 ค้างเคื่อนกาวในเวหา
 เชิญชมให้หลับสนิท
 อวยกพระบาทกร
 อบาทรงพระกรรแสงกริ้ว
 เชิญหลับพระนัยนา
 เหนือพระโคมเจด
 เทพชวนกันชุมนุม
 จากทิพพิมานทอง
 พระเอกอรรคธายา
 จะแลไหนวิไลลักษณ์
 พากพระญาติประยูรวงศ์
 เพลิดเพลินเจริญรัก
 ทั้งที่เลี้ยงแสนางนม
 ก็อวยชัยถวายพร
 พระโรภักย์อย่าแผ้วพาน
 เหนือเทือกกลม
 ขาบาทขอบังคม
 พังเสนาะเพราะสำเนียง
 ชับไม้ไทร
 ฝ่ายที่เลี้ยงจะชักช้า

อยู่ในไต้ผ้าชุสสีสนอง
 ไสยาสน์สำราญพระวรกาย
 บังคมบาทกล่อมถวาย
 บำเรอพระราชเยาวพา
 บ้างก็ย้ายประคองขวา
 มาแวดล้อมพระจันทร์
 อย่างหงுகหงิกพระทัยถอน
 ชื่นกวักแกว่งอยู่ไปมา
 จะเผือกผิวพระมิ่งนา
 นิทรำสำราญพระองค์ เอย
 ค้างแก้วเกิดในคองประทุม
 ประชุมเชิญให้ลงมา
 อันเรื่องรองรจนา
 นาว์เลิศประเสริฐวงศ์
 พระวรภักตร์ก็สมทรง
 ก็จงปลื้มลิ้มเกรี้ยวกรม
 อยู่พรอมพรักภิรมย์สม
 ต่างชื่นชมทุกคืนวาร
 จงถาวรเกษมสำนัค
 ให้สำราญพระองค์ เอย
 พระพุทธกระหม่อมจะบรรทม
 ชับประสมคนกรี
 ประสานเสียงกิดสี
 ร่ายรอบพระกรงทอง
 นางกัณยาจะกล่าวสนอง

ถนอมในพระกรทอง
 สาลิกาในกรกรทอง
 แหกเท้าเล่าประสาน
 เบญจวรรณรำพรหมพลอด
 ถวายเสียงสกุณี
 ให้เพิลิกเพิลินเจริญศรี
 ตั้งคนตรีปี่ไฉน

เห่เอยพระเยาวลักษณ์
 เทพเชิญดำเนินองค์
 พระวโรคมะโลมเลิศ
 ตั้งแท่นทองมาทอดไว้
 พระกรรมเกษเนตรขนง
 กิ่งข้างกลิ้งมาเกลากลม
 เชิญเกิดพระหนอนารด
 พรหมเห่อาประยูรวงศ์
 หึงนางนมแลฟ้ไฉยง
 บรรทมเกิดพระทรมสงวน
 อยาทรงเล่นให้หลวงเวลา
 ให้แคล้วกลาภิราศภัย

พระเอยพระเยาวราช
 เทพเชิญให้ปฏิสนธิ์
 จำเริญเรื่องพระเตชา
 ประชาชนพระจอมนรินทร์
 ศาสตร์คือยามีทุกข์
 จงสถิตยศถาวร

ให้พระบรรทมให้ศำราญ
 ก็ส่งของ . สร้อยหวาน
 ก็ขับชานกับโนรี
 ส่งเสียงสอศกับบักนี่
 ระเบียบที่คงเรไร
 หายระทดพระหฤทัย
 มากล่อมให้บรรทม เอย
 ประเสริฐศักดิ์กว่าสุริวงศ์
 ลงมาจากฟากตริังบ่ใคร
 ประเสริฐพร้อมละม่อมละไม
 ในพระอุณนุช
 พระวรวงศ์ถึงามสม
 ประสงค์สมในลำทรง
 ไสยาสน์หลับพระเนตรลง
 ประจงกล่อมถนอมนวล
 ประกองเกียงให้เสร์สรวด
 เวลาก็จวนจะเลยไป
 เชิญนิทราศำราญฤทัย
 พระชนม์ได้สักร้อย เอย
 พระหนอนารดขอบสกล
 ในมณฑลขิณดิษฐ์
 ห้างสามาพร้อมสิ้น
 ก็ยินดีอ่านวยพร
 จำเริญสุขสโมสร
 ขจรทั่วทั้งชาติ

ให้พร้อมพรทั้งเกียรติยศ
 ให้นำมอบขอบฤๅ
 อย่ามีพระโรกัน
 วรรณสุขพา
 เหนือเฉยเฉยคอง
 พระหนอองค์ทรงระเบียบ
 บรรดาหญิงทั้งมิ่งหม่อม
 พระมิ่งสมรสปรสรวรรค
 เนาในเขตนี้เวทวง
 เป็นศรีวังอลังการ

ทั้งชนบทชาวกรุงศรี
 มาอัญชลีฟุ้งเคชา
 จำเรียมันพระชันษา
 จงบริบูรณ์พูนสุข เออ
 เสนาะสนองนาชื่นเชย
 บรรทมหลับแล้วอัปวิวันท์
 ก็หยุดกล่อมลงพร้อมกัน
 เสวยสวัสดิศัสต์ถาวร
 ประเสริฐทรงศโมสร
 เปื่องปรากฎพระยศ เออ

บทเห่กล่อมชมจันทร์

เฝ้าเอยวันเพ็ญ
 เฝ้าองค์ระแฉ่มแฉ่มชอย
 แจ่มแจ้งแสงส่อง
 นำคางลงพรางพรม
 ที่กลางเดือนเหมือนกระต่าย
 ลอยเลื่อนเกลื่อนกลา
 คาวดวงช่วงโชติ
 ร้อนเร่ในเมฆี
 แสนรักจักไกรได้
 เรียงรายพรายพรอย
 ที่ดวงเด่นเป็นเอก
 คาวดำเกาเสาใบ
 คาวเตาคาวจรเซ

พระจันทร์ก็เปล่งปลั่งลอย
 เคลื่อนคล้อยลอยลม
 สว่างทองพระบรรทม
 คว้าเลื่องชมพระจันทร์รา
 คล้ายคล้ายบายกับตา
 ทุกเพลาราตรี
 รุ่งโรจน์รัศมี
 จรลีเลื่อนลอย
 ไม่มีใครจะช่วยสอย
 น้ำค้างบ้อยเย็นใจ
 คั่นเมฆอยู่ไรไร
 ลอยอยู่ในนภา
 ขึ้นร้อนเร่ในเวหา

ดาวขงอยู่ตรงหน้า
โชติช่วงดวงเด่น
ดาวไถก่งโจ้งงอน

ปักอากาศระเวก
รอนรองช่องเสียง
โกศวรรคชันเอก

คังเทวัญบรรเลง
เสียงจิ้งหรีดกรีกกริ่ง
คังคนตรีปีไฉน
รวยรินกลืนกลั่น

ลมเขยร่าเพยพา

เหอเยยพระจันทร์เพ็ง
เคลื่อนคล้อยลอยโผยม
ทรงกลดคลุมคเมฆ
งามเพลिनเจริญใจ
ดูดวงเคือนก็เลื่อนลอย
ดูนารักลักขณา
ดวงเคือนช่างเหมือนนภกัทร
พรังเพริศประเสริฐยิ่ง

เหอเยยดาวพยับ
เป็นรูปสัตว์คังจัดแจง
ดูนาเพลिनเจริญใจ
งามระยับจับตา
เวหากระจ่างเมฆ
หอมลอมบุหลันฉาย

ดาวพระยาอัศักร

คังจะเฒ่นโยนจร
ขึ้นลอยรอนรายเรียง

แย่งเมฆมองเมียง

คำเนียงเสนาะเพราะเพลง

แว่ววิเวกวังเวง

ขอแจ้งจับใจ

หรีงหรีงเรไร

มากล่อมให้ไสยา

จวงจันทน์กฤษณา

ให้ไสยาเย็น เอย

ดูปลั่งเปล่งวิมลโฉม

ดูน่าประโลมละลานใจ

แลวิเวกนภาสัย

จะหายไปกับนัยน์ตา

แซมซ้อยคังเลขา

พระจันทร์หาช่างงามจริง

นงลักษณ์พระองค์หญิง

น่าประวิงใจ เอย

คังใครประคัมในเวหา

กระจ่างแว้งในนภา

แลวิไลในเมฆา

ควยการาพรางพราย

ลิววิเวกไม่ระคาย

เพริศพรายจะพรรณนา

พระจันทร์^๑ท่านทรงกลด
 กล้วย^๒เดือน^๓ในนภา
 เหนือ^๔เอ๋ย^๕เหษา
 เคลื่อน^๖คล้อย^๗ล่อย^๘ไป
 คลาย^๙คลาย^{๑๐}สาย^{๑๑}สมุท^{๑๒}
 สร้อย^{๑๓}สุด^{๑๔}ชน^{๑๕}มณฑา
 บาน^{๑๖}แบ่ง^{๑๗}แสง^{๑๘}สค
 ภูมิ^{๑๙}ริน^{๒๐}ปิ่น^{๒๑}รอน
 เกลือก^{๒๒}ก^{๒๓}ลัว^{๒๔}มัว^{๒๕}เมา
 หอม^{๒๖}ฟุ้ง^{๒๗}ปรง^{๒๘}ม่น
 สาธุ^{๒๙}สะ^{๓๐}พระ^{๓๑}พาย
 ระ^{๓๒}ริน^{๓๓}ริน^{๓๔}กลืน^{๓๕}ไกล^{๓๖}
 แสน^{๓๗}ร่า^{๓๘}ลี้^{๓๙}ก^{๔๐}ก^{๔๑}ก^{๔๒}ก^{๔๓}
 พวง^{๔๔}มา^{๔๕}ลี^{๔๖}เจ้า^{๔๗}ฟี้^{๔๘}เอ๋ย
 เป็น^{๔๙}น้ำ^{๕๐}ค่าง^{๕๑}พราง^{๕๒}พรม
 หอม^{๕๓}แตก^{๕๔}กลิ่น^{๕๕}จำ^{๕๖}ปา
 สาว^{๕๗}หุค^{๕๘}สาว^{๕๙}สวา^{๖๐}ดิ
 นาง^{๖๑}แถม^{๖๒}แถม^{๖๓}ชวน
 แก้ว^{๖๔}กุ^{๖๕}หลา^{๖๖}บ^{๖๗}ชา^{๖๘}บ^{๖๙}รวง
 หอม^{๗๐}บุ^{๗๑}หง^{๗๒}ร่า^{๗๓}ไป
 หอม^{๗๔}กลืน^{๗๕}อิน^{๗๖}จัน^{๗๗}หน^{๗๘}
 รศ^{๗๙}คน^{๘๐}ธ^{๘๑}ม^{๘๒}ธ^{๘๓}พา
 ดอก^{๘๔}ฟ้า^{๘๕}เจ้า^{๘๖}ชา^{๘๗}เอ๋ย
 กลืน^{๘๘}กลบ^{๘๙}ตลบ^{๙๐}จน
 ระ^{๙๑}ว^{๙๒}ย^{๙๓}ริน^{๙๔}กลืน^{๙๕}โบก

ชักร^๑ด^๒คร^๓ร^๔ไ^๕ลา
 พระ^๖จันทร์^๗รา^๘ทา^๙น^{๑๐}งาม^{๑๑} เอ๋ย
 พวง^{๑๒}ม^{๑๓}กา^{๑๔}สุ^{๑๕}มา^{๑๖}ดิ^{๑๗}ย^{๑๘}
 สัก^{๑๙}เมื่อ^{๒๐}ไร^{๒๑}จะ^{๒๒}ล^{๒๓}อย^{๒๔}มา
 แล^{๒๕}ก็^{๒๖}สุ^{๒๗}ค^{๒๘}สา^{๒๙}ย^{๓๐}ตา
 แบน^{๓๑}ม^{๓๒}กา^{๓๓}ณ^{๓๔}ลิ^{๓๕}ช^{๓๖}จร
 ระ^{๓๗}ริน^{๓๘}ร^{๓๙}ศ^{๔๐}เก^{๔๑}ส^{๔๒}ร
 ว่า^{๔๓}ย^{๔๔}ว^{๔๕}อน^{๔๖}เว^{๔๗}ียน^{๔๘}ว^{๔๙}ง
 ไช^{๕๐}สร^{๕๑}อย^{๕๒}เส^{๕๓}าว^{๕๔}ค^{๕๕}น^{๕๖}ช^{๕๗}
 ร^{๕๘}ก^{๕๙}สุ^{๖๐}ค^{๖๑}น^{๖๒}ธ^{๖๓}สุ^{๖๔}มา^{๖๕}ดิ^{๖๖}ย^{๖๗}
 ช^{๖๘}ว^{๖๙}ย^{๗๐}เช^{๗๑}ย^{๗๒}า^{๗๓}ย^{๗๔}มา^{๗๕}ช^{๗๖}ื่น^{๗๗}ใจ
 สัก^{๗๘}เมื่อ^{๗๙}ไร^{๘๐}จะ^{๘๑}ไ^{๘๒}ด้^{๘๓}เช^{๘๔}ย
 ร^{๘๕}ก^{๘๖}ริน^{๘๗}ร^{๘๘}่า^{๘๙}เพ^{๙๐}ย
 จะ^{๙๑}ล^{๙๒}อย^{๙๓}เล^{๙๔}ย^{๙๕}ล^{๙๖}ับ^{๙๗}ตา
 ระ^{๙๘}ริน^{๙๙}ล^{๑๐๐}ม^{๑๐๑}พ^{๑๐๒}ัก^{๑๐๓}พา
 ม^{๑๐๔}ลิ^{๑๐๕}ลา^{๑๐๖}คำ^{๑๐๗}คว^{๑๐๘}น
 พุ^{๑๐๙}ท^{๑๑๐}ช^{๑๑๑}ชา^{๑๑๒}ค^{๑๑๓}ห^{๑๑๔}อม^{๑๑๕}ห^{๑๑๖}วน
 ให้^{๑๑๗}ร^{๑๑๘}ัญ^{๑๑๙}จ^{๑๒๐}วน^{๑๒๑}จิ^{๑๒๒}ตร^{๑๒๓}ใจ
 ไ^{๑๒๔}ม่^{๑๒๕}เ^{๑๒๖}ห^{๑๒๗}มี^{๑๒๘}อน^{๑๒๙}พ^{๑๓๐}วง^{๑๓๑}สุ^{๑๓๒}มา^{๑๓๓}ดิ^{๑๓๔}ย^{๑๓๕}
 ช^{๑๓๖}ื่น^{๑๓๗}ถ^{๑๓๘}ห^{๑๓๙}ย^{๑๔๐}ห^{๑๔๑}ุ^{๑๔๒}ก^{๑๔๓}เ^{๑๔๔}า^{๑๔๕}ลา
 อ^{๑๔๖}ง^{๑๔๗}ก^{๑๔๘}า^{๑๔๙}บ^{๑๕๐}ก^{๑๕๑}ร^{๑๕๒}ร^{๑๕๓}ณ^{๑๕๔}ิ^{๑๕๕}ก^{๑๕๖}า^{๑๕๗}
 ช^{๑๕๘}ื่น^{๑๕๙}วิ^{๑๖๐}ญ^{๑๖๑}ญา^{๑๖๒}ใน^{๑๖๓}อา^{๑๖๔}ร^{๑๖๕}ม^{๑๖๖}จ^{๑๖๗}
 ย^{๑๖๘}ัง^{๑๖๙}ไ^{๑๗๐}ม่^{๑๗๑}เก^{๑๗๒}ย^{๑๗๓}เช^{๑๗๔}ย^{๑๗๕}ม^{๑๗๖}
 แ^{๑๗๗}ต^{๑๗๘}สุ^{๑๗๙}ก^{๑๘๐}ร^{๑๘๑}ม^{๑๘๒}แ^{๑๘๓}ละ^{๑๘๔}บ^{๑๘๕}ม^{๑๘๖}โ^{๑๘๗}ค^{๑๘๘}ย^{๑๘๙}
 เก^{๑๘๙}ส^{๑๙๐}ร^{๑๙๑}โ^{๑๙๒}ถ^{๑๙๓}ก^{๑๙๔}โ^{๑๙๕}บ^{๑๙๖}ก^{๑๙๗}โ^{๑๙๘}บ^{๑๙๙}ย^{๒๐๐}

รื่นรื่นชื่นโสม
 พวงพยอมหอมกรุ่น
 น้ำค้างพรางพราว
 หอมหวานอวลอบ
 ชื่นพระทัยไสยา
 เทเอยพระสุริยง
 ให้อาลัยในทวีป
 อาลัยมิใคร่จะจร
 ดวงแดกก็แดกเผือก
 หวังดวงพระภักตร์ลักขณา
 ให้อาลัยในสมร
 นาสงสารพระสุริยน

ร่วงโรยโปรยปราย
 กลิ่นพิศลึงชงจาย
 พระพายชายเฉื่อยมา
 พิศุลกลบโลกา
 ระรื่นรศมาลัย เอย
 จะลบลงในเหลี่ยมผา
 ไม่เร่งรีบรุดกลา
 กอปรอรอนเวลา
 ดูคล้ายเล็ดคมารา
 ก็โรยราแรมยล
 มิใคร่จะจรรจ์จำจน
 มิใคร่จะสนชยา เอย

บทเห่เรื่องอิเหนา

สรวมชีพมังคมบาท
 ภูษพงสว่างประยูร
 พระยอดเขาวายุพิน
 เญญเสด็จขึ้นไสยา
 พระอุเอยเอยมสะอาค
 พระสุตรภูตบังลม
 ชานอนนางอนงก
 บรรเลงเพลงโศคพัน
 จะรำเรื่องระเค่นวงศ์
 โยบอ้อมยอดเขาวมาลัย
 ภิรมย์แรงอัศิศร

พระเขาวราชธิเบนท์สุร
 อิศรราชเรืองเคธา
 หนอภูมินทร์แม่นอมรา
 บรรทมสุขสำราญรมย์
 ปู่ภูลาดสอคสีสม
 ลวนฉายทองกรองเครีฉวลิย์
 พร้อมเฝ้าองค์อัญเชิญขวัญ
 นิพนธ์ขับกล่อมการ
 เทเวศร์ทรงปรีชาชาญ
 โฉมบุษบาพาจรลี
 พาดวงสมรเจ็ดโฉมศรี

ออกนอกพระบุรี
 เจ้าพี่ผู้ทรงเนตร
 ไชยองค์ระตูมา
 พี่เองมาเชิญชวน
 เจ้าแม่ผู้งามอน
 บัดองค์สุกาสลับ
 ทราบเหตว่าภูมิ
 อัดอกสะอื้นออน
 โศกทรงพระกรรแสง
 ทรงองค์ลงจากเพลา
 ชวนช้าไม่นำพา
 อีเหนาถนอมสอด
 อาแม่อย่าอาวรณ์
 เหนือพระเศียรนางศรี
 กับระเด่นนุชบา
 เป็นย่านน้ำค้างหยด
 แจ่มแจ่มควายแสงจันทร์
 คารวระคาตาศ
 อาแม่เสมอทรวง
 นวลจันทร์แพ้นวลเจ้า
 จันทร์กระจ่างกลางอัมพร
 บัวทิพย์ยังอายถิ่น
 บัวนางนี้อายใคร
 ปรากฏประพระสุคนธ์
 บุษยามาลากรอง

แล้วจึงมีพระบัญชา
 อย่าแสนทเวศทรงโศกา
 ลักพาน้องอย่าอาวรณ์
 ไฉนมนวลอนงค์จร
 เชิญเงยภักตร์ขึ้นพาที่
 สุรภักพิทคิ
 ระเด่นเตชมาปลอมแปลง
 พระกรซ่อนอูรแรง
 ระทวยทอดพระกาบา
 พลาญหยิกเอาพระเชษฐา
 อาลัยละพระภูธร
 พระกรกอดพญสมร
 ภูธรปลอมถนอมชม
 อีกรววงศ์อัสสุหยา
 สดิตย์ถ้ำแทนสุวรรณ
 ราพายพิศกลืนสุคันธ์
 ขึ้นหมคเมษิเรกดวง
 ห้องอากาศคังเงินยวง
 จงเชิญชมศศิธร
 ไม่นวลเท่า นวลสมร
 พระบังอรกระจำใจ
 ถนอมขวัญต้องบังใบ
 จึงบ่มฉิวด้วยริ้วทอง
 ถึงปรากฏผลก็แพ้นอง
 ไม่รีนรินเท่ากลิ่นนาง

เชิญเถิดประหมที่
 ตกยากมาจากปราง
 หีบพิศกระพือลม
 ขวัญอนมานอนดง
 อำที่เฝ้าเทกลอม
 เชิญพระองค์ทรงศรารายณ์
 ให้เอยแก้วพี่
 ตีคตามวนิดา
 เหลือบไปก็คล้ายคลึง
 หอคสนิหิตพิณ
 หอคกร่อนรักตรั
 สงสารเจ้ารูปสวย
 เขเวศร์เข้ากลจิตร
 แม่เจ้าเป็นสตรี
 ให้เอยเข้าไสยาสน์
 ยอกรกายภักตร้า
 จึ่งเฝยสุวรรณัญชร
 เห็นแสงพระจันทร์เชอคันไซ
 บริสุทธีบุคผาค
 พี่มายน้องเหมือนปองแซ
 โอ้บุหลันวันเพ็ญ
 สุดจะเหาะไปเสาะสอย
 พินิจเคื่อนไม่เห่ป้อนขาด
 มณฑาไหวโดยไฉน
 เหลือที่มากสวาสคิหวัง

สัจหนี้ยี่ภูว้าง
 เชนยทองยังรองทรง
 คลี่กลมประหมประพับองค์
 ไโรนงค์จำเรียงราย
 งามละม่อมอย่าตื่นสาย
 สำราญราชบรรทม เอย
 องค์บันหิสุภาหรา
 มาปะมิสาอุณากรรณ
 ประหนึ่งเจ้าสาวสวรรค์
 สำคัญว่าองค์อนงค์นวย
 นรดิบนภัสสรสวย
 นวนาดคังสตรี
 ให้พระคิณังศรี
 ตัวพี่จะละอย่าสงกา
 เทวศุหวาดในวิญญา
 แล้วจินตนาณึงใน
 หุรร่อนในญาหิ
 สองถึงในช่องแกล
 สุธะอาคณันตาแล
 เป้าชะเงงชะเงอคอย
 จันปลั่งเปรงครรไลสอย
 ให้เกื่อนก้อยจากโพยม
 บึงรวนราชฤทัยโถม
 เมื่อไรจะโน้มนมาถึงกร
 เจียนชีวังจะม้วยมรณ

คัวยร*ศรกกัาเว็รร้อน
 เหมือนหนึ่งว่ายในสายชล
 แม้นดวงสิขว้ไปป*ราดี
 เหมือนทองสรสหัสจักร
 เหลือจะทนทนกำส้ง
 ออกเอยเมื่อยามเชิฐ
 ช่วยคัยทุกขครั้งนี้ไค้
 อารวณหวนครวญครำ
 คิกกัาคัคัสงคัคน
 เสี่ยงไค้ชนันแฉ้ว
 สำคัญว่าพงางาม
 พลงารับขวัญสมรมิง
 แม้มาแล้วฤาแก้วฟี่
 ฟี่ตั้งหน้าคอยท่านอง
 ออย่าเ็นขามเลหทราบวัย
 แฉ้วเียนมแกลดแลลอก
 แดเชมนั้ไม่เห็นมา
 เลอนี้แล้วมิละเมอ
 จนดาวเคลื่อนเค็อนก็บ้าย
 พระพายพาสุกนขมาศ
 กลืนกระหลบอบอวล

จะณื่อนฉนัคคิ
 อันกว้างพันพันทวี
 ก็เห็นที่จะมรณัง
 มากริงปักษิรังค
 ในทรวงค้งเป็นกองไฟ
 ไม่เล็งเห็นท่านผู้ไค้
 ไม่เห็นใครก็จำจน
 กินแต่น้ำอัสสุชล
 ประมาณจนสักสองยาม
 วิเวกแว่วหทัยวาม
 มาร้องถามก็ยินดี
 ว่าขอกหญิงไค้ป*ราดี
 เชิญมานี้เถิดสายใจ
 บึงหม่นหมองหญทัย
 ปลื้มอาลัยของพี่ยา
 พลงาก็ทอดหัดศนา
 หวาดผวาสกลกาย
 ครันแจ้งก็เกอคิกละอาย
 ไม่เหือคหาความรัญจน
 รุกขชาติอันหอมหวาน
 แศครวญจนหลับไป เอย

บทเห่เรื่องโกมุตร

เเห่เอยเห่ถวาย
 ให้พระองค์ทรงฟัง

ถึงเรื่องนิยายแก้ปางหลัง
 เปื่อแรกทั้งโลกา

มีพระมิ่งมงกุฎ
ไต่ดาวพระธิดา
องค์อำพันขวัญเนตร
แม่นรู้ที่จะไป
นั่งนึกทริกเกรง
พอเป็นคำนำทาง
เขียนสารใส่ทอง
ข้าส่งสกุณา
ให้เจ้าสาวสวรรค์
ถวายถ้อยกลอยใจ

ชื่อโคบุตรจตุรียา
ทริกตราตรอมใจ
แนนิเวศน์วังใน
มอมไมตรีนาง
จะทรงเพลงยาวพลง
ให้สว่างวิญญา
ให้ขุนทองปรึกษา
ให้พาสารตรารีบไป
องค์อำพันพิศมัย
นอนอยู่ในวัง เอย

บทเห่เรื่องจับระบำ

เห่เอยเห่สวรรค์
นักชัศตฤกษ์เบิกบน
เทวาวลาหก
ฝูงเทพเทวา
เล่นดนตรีโชนทับ
เป็นคู่เคียงเรียงรำ
เทพไทไขว่คว้า
เรียงคออร่า
กรีกกรายปลายหัตถ์
บทแบบแนบเนียน
คลอเกล้าเพราพริ้ง
หงษรอนกรทาง
รำท่ามกลี

เมื่อวิสันต์ฤดูฝน
ให้มีคมนาเมฆา
ให้ฝนตกลงมา
กับนางฟ้าพ่อนรำ
ร้องรับจับระบำ
ระทวยท่าทวงที
นางฟ้าพ่อนหนี
รำตีวงเวียน
ฉวยวิคตวัดเฉวียน
ผลัดเปลี่ยนท่าทาง
รำเป็นสิงห์เล่นหาง
ทำนองกว้างเดินดง
ไล่หนีตีวง

กิณรีนบินลง
 มังกรซ่อนพอง
 ยัมพรายขม้ายเมียง
 รำนารายณ์กรายศร
 ทาพระรามตามกวาง
 กรีกเลียบเทพนม
 เมียงขม้ายชายตา
 หลีกเลี้ยวเที่ยวกระหวัด
 ลอไลในที่
 ร่ำรายยายย่าง
 กรีกกรายชายขวา
 ทาพระรุตโยนสาร
 ชดชอยสรอยสน
 นางสุวรรณค์เื้องกราย
 เหลือบชำเลื่องเคื่องค้อน
 เทวัญกันหน้า
 ไข้วจิงหะประปราย
 ฉวยฉีกคิดพัน
 หลีกเลียงเบี่ยงบัง
 เทวบุตรบุคหัตถ์
 สุขเกษมเปรมใจ
 เทเอยนางเอก
 ลอยเร่ในเมฆา
 โยนเล่นเห็นแก้ว
 ลอยฟ้าเวหานาว

เอี้ยวองค์อ่อนเอียง
 ประคองคลอเคียง
 รอเวียงเคื่องนาง
 มังกรกินทอง
 ทำนองนางมโนรา
 รำเป็นพรหมสี่หน้า
 ไชวค้วนารี
 บ้องปักสลัดหนี
 ชิกชีปรีดา
 กิณนรกายปิกรา
 เป็นมัจฉาชมชล
 สอดสังวาล์ภูมพล
 แกมกลกมกร
 รำนารายณ์กัศร
 งามงอนอนนกาย
 นางฟ้าเอื้องฉาย
 ร่ำลอยชายเข้าวัง
 นางสุวรรณค์หันหัง
 เวียนระว้างว่องไว
 นางสมบัติสไบ
 ที่ในเวียงไกรจำก อบ
 มณีเมขลา
 ถือจินดาคลังดวงดาว
 สว่างแวววามาว
 รูปราวกับกินรี

ทรงเครื่องเรื่องจำรัส

รูปร่างงามดี

เลียบรอบขอบทวีป

เชบชมยมนา

ครั้นปัจฉิมกิมหันต์

ฟ้าคำรนฝนฟู

ลอยล่องลอยอวาม

เคยรำระบำเป็น

ชูแก้วแววสว่าง

ล่อเลี้ยวเกี้ยวพัน

ฉวยจุดบุคหบก

โยนแก้วแววสว่าง

เหอเอยเหอนาม

มีมือถือขวาน

หน้าเขียวเขี้ยวออก

เมืองสวรรค์ชั้นอินทร์

เลี้ยวรอบขอบพระสุเมรุ

เห็นนางเอกเมขลา

กับสุรางค์นางสวรรค์

จับระบำท่าเชิง

คิดจะใคร่ไค้แก้ว

แกว่งขวานชาอุทัย

ต่างวิ่งทิ้งกรับ

กลัวยักษ์นักหนา

เมขลากล้าแกว

อร่ามรัศมีฉวี

เลื่อนลอยลีลามมา

อยู่กลางกลีบเมฆา

เฝ้ารักษาสินธุ

ถึงวสันตฤดู

เสียงทูลสาครเข็น

กระสินธุข้ามทรวงเป็น

ล้อเล่นกับเทวัญ

รำกวนนางสาวสวรรค์

พวกเทวัญกันกาง

สัพยอกเข้านาง

ให้เนตรพรางพราย เอย

เทพราชมธุรมาร

อยู่วิมานมณีนิล

สีเหมือนคอกอินทนิล

เกรงสิ้นทุกเทวา

ตรวจตระเวนเวหา

โยนจินตาคังเปลวเพลิง

ฝูงเทวัญบรรเทิง

รับเรียงบรรเทิงใจ

เล็ดแก้วแววไว

โศกโล้เทวา

โพนทึบร่ามะนา

หลบหน้าหนีไป

ล่อแก้วแววไว

โยนสว่างเหมือนอย่างไฟ
 หนามืดอีกยี่สิบ
 แคนนางข้างขวาน
 ฤทธิแก้วแก้วคลา
 โลดได้ไขว่คว้า
 ยักโยมโถมโถม
 หลีกสักฉวัดเฉวียน
 เปรี๊ยะเปรี๊ยะเสียงขวาน
 ไฉนนางกลางฝน
 นวลนางนั้นข้างล่อ
 เวียนระไวไปมา

ปราบเขินเนตรมาร
 กริ้วกราดโกรธทะยาน
 เปรี๊ยะสะท้านโลกา
 บงกริ้วกราดโกรธา
 เมขลาจ่อเวียน
 นางก็โยนวิเชียร
 ล่อเวียนวงวน
 กองสะท้านสากล
 มีคมในเมฆา
 รั้งรอรอนรา
 ในจักรวารี เอย

ฉานำเทกล้อมเรื่องกา

เทเอยเทกลาว
 ครุฑราชปักษา
 ล่องลมขนทวีป
 ข้ามคีรีพิทรินทร์
 ด้ขมหม่นแนว
 สักกัณท์สี่พันคร
 ฐเงือกขึ้นเกือกกลิ้ง
 จระเข้แฉเหรา
 โยนแผ่นเลาะระลอก
 นากาฉนกลาหาญ
 พัลลิตนพรบินคาบ
 ในทะเลเอกรา

ถึงเรื่องราวสุกษา
 อุ่มกาก็บิน
 ในกลางกลีบเมฆิน
 มุจลินท์ขลุ่ย
 เห็นเจ้าแก้วบุคันธร
 แล รอดอนควนเตาปลา
 มติมิงคลมัจฉา
 หังโถมมาแลปลาพา
 ชลกระฉอกฉาดฉาน
 ขึ้นพ่นพลาญกงกา
 ก็คาบขึ้นบ่เวหา
 บ้างแถมมาแล่นไป

ลำนิคินิดจิกจิ๋ว
 ชมชื่นทดุทัย
 อุ่มแอมแนบซิด
 ปีกออรอนรา
 ลอยรอบขอบพระเมรุ
 ชมป่าพิมพานต์
 สิ้นพรทระหลบเม่น
 ราชสีห์คูมีหงอน
 นรสิงห์แลลึงกาง
 ยักษ์มารชาอุณกรรจ
 นักลิตชีวิทยา
 กินรินแกลกินนร
 หานหงษ์ทองเกษม
 พระฤาษีปีป่า
 กนป่าทั้งหมาเหมียว
 ลอยลมชมเพลิน
 มีหูทองปล้องเปลา
 ลดหลั่นเป็นชั้นชาน
 บ้างเขี้ยวขาวควาววาม
 ชมพลางทางชี
 ที่สูงเปี่ยมเทียมฟ้า
 รูปรางเหมือนอย่างกน
 ปีมยองผองหักคร
 นอยนอยขอยระยา
 ที่มีฤทธิ์ปลิดเกิด
 พวกนักลิตชีฤทธน้อย

เห็นหวีหวีวอยู่ไรไร
 ก็ลอยไปในเมฆา
 ถนอมสนิทเสนาหา
 กระพือพาแผ่นทะยาน
 บริเวณจักรวาล
 เริงชานพระเมรุธร
 สิงโตกิเลนแลมังกกร
 แก้วญชรแลฉัททันต์
 อีกรั้วขาวางแถมกัมปัต
 ทั้งคนธรรพวิเรนธร
 ถือกหาชนุศร
 ราชพ่อนรอนรา
 อยู่ทองเหมยคูหา
 หาบยลาเลี่ยมเนิน
 ก็รุ่งกันเพี้ยวคุ่มดิน
 พนมเป็นแนวธาร
 คูห้วยเหวโรฐาน
 เงื่อมกระหงานเมสี
 เหลืองอร่ามรัศมี
 บอกคี่นี้รมล
 นันตนนาริยด
 งดงามพนคณา
 วิไลสถะณังเลขา
 เทพบาทรคอย
 อุมระเห็ดเหาะลอย
 เอาไม้สอยเสียงอิง

บ้างตะกายป่ายปีน
ชิงช่วงหวงหึงส์
ที่ไม่ได้ก็ไล่แย่ง
ที่ได้ไปไว้นั้น
พระบอกนางทางพา
เที่ยวชมเล่นให้เย็นใจ

เพื่อนจกคืนตกถึง
เสียงอื้ออึงแน่นอนันต์
บ้างทิ่มแทงฆ่าฟัน
ถึงเจ็ดวันก็เฝ้าไป
ลอยฟ้าสุราลัย
แล้วกลับไปวิมาน เอย

ลำนำน่าเห่กล่อมเรื่องอนิรุทธ

อัญชิตอุกฤษฏมาเรศ
อนิรุทธพงศ์ภูษมัลลิก
ปางพระบุพผางวงศ์จักรกฤษณ์
การาคาษคล้ายคล้อยเมฆิน
อโณทัยไขกาญจน์ภาส
ถูกถูกแก้วอันกองในวนา
เสนาะเสียงมยุเรศร้องหา
จับมทวิบาทนานาพรรณ
นิมะเปือกเป็นกระเซ็นสาคร
สุคันธรสรวกกลิ่นขจายจร
ปัจจุสมัยไขสง่างว้างหล้า
พลิกพระกายหมายมั่นมิ่งวิมล
กรตระกองทองเขนยช่างขนอง
พิศวงวิจิตรยรมย์ปาง
เผยองค์ทรงประทับหอคพระเนตร
ประกอบเพบหิรัญรัตนอำไพ
ล้วนจำหลักฉลุลายหลายหลาก

ขอถวายนิเทศในเมืองหลัง
นิราศบึงอรอุษาจารย์
เชอเนานิทรเหนือถรงังสรรค์
รังสีจันทร์หย่อนแสงดูริยา
ศฤงษชาติเพรียกพร่องตางภาษา
โกกิดาเราเร่งรวีวรรณ
เรี่ยนนิกรมบุราเชษฐรพี
บ้างตื่นตาพากันในคงคอง
บุบปมาตเผยแพร์เกษร
ฉิ่งภมรคมเกล้าเสาวกนซ์
นั้นไสยาชัตติยวงศ์ทรงฉงน
แนบศกนซ์ไธยาสน์เหนืออาสน์นาง
เผยเบกรบยอนองกมลหมาง
นฤมลแม่ทางพิกลโค
เทพีที่ประเทศสูงใหญ่
ทั้งห้องในที่เชอนิทรรา
กินนรนาทเวไนยสิงหา

เทพไททวยเทพธิดา
 อีกทั้งมัลลสังก์แว่นฟ้า
 วิเชียรประพาฬโกมินนิลบรร
 มรกตไสสุคนฐรามุกดาหวง
 สุวิเศษประเสริฐแสงโชติช่วง
 ประจกัณเฑียมเทพสรวงไสยา
 กิ่วพิทยาบเห็นให้กังขา
 กับหม่อมมาตยาโยธี
 ประจักษ์ราชฤทัยพระทรงศรี
 นำสมรสกามีกวีริชา
 แสนจะหักให้ไทรฤทัยหา
 อาทวอกเทวบออ่อนทวิ
 ทรระอรแอบองค่อนอุราที่
 สุกนธชาบทรวงกรียังรวบรมย์
 นาสาเชยปรางชวนให้เรียบสม
 ถันอุดมเคนควงปทุมมาลัย
 ท้าเทียมชัคแกมของการสมาน
 ให้ละลานละลึงรสกามา
 ดังสรแสงแยงยิงเสนหา
 แมชยาตาเพ็ญสายอสนี
 ทรนุสรณ์ที่สร้อยสวาทศรี
 หรือห่อนวิมใจที่โดยจินดา
 ธิดาภูธรเรศไทรธรรมา
 วจนาเอื้อนโอบอุ้มอกความ
 ถึงสุคติคณันชัคไม้ออชาม

พื่อนร่ำทำท่าถวายกร
 ประคัมพาเนาวรัตน์ประภัสสร
 ไพฑูรย์ช่อนบุษรามุกดาหวง
 มรกตไสสุคนฐย์แก้ว
 วิสูตรสุวรรณโปรงรายมาลาพวง
 ทั้งคณากำนัลนารีรัตน์
 ผลแต่สุวรรณพรรัตน
 ยังสนิทธิทราดาคาษ
 ว่าเทวฤทธิมนิทธิศักดิ์
 โอน้ำสมหรือให้นิราภัก
 วิมาลโคจิงจากพรากน่องยา
 บังนิมยามยังสนิทธิบุษแนบ
 กลิ่นกายแก้วกัลยาณี
 ยามสมานร่วมรสเรียงเชนย
 สัมผัสสรวรรณนงน้อยนิยม
 เรียบสอศเกล้าเท่าทองเจ้าป้อมบัค
 ระรวยทัยที่แสงแห่งสำราญ
 เนตรบุษนิลสีจำรัสแสง
 ยามกระกองกกแก้วกัลยา
 พระวิโยคโศกสครันทดถอน
 ฝั่งประจักษ์รักระเมื่อราตรี
 เจ้าศุภิตไคคาวแดนประเทศ
 เรียบจะถามนามวงศ์พงศ์บุพา
 แมถามไค้แจ้งใจจะเท่าทิศ
 แรมบุเรศรธิดาสาหะตาม

* สะกดตามต้นฉบับ

โดยจะข้ามกรคนที่อัคคีก็กลับ
 อธิษณรบุศันธรภาคมหันต์
 หัศกันจักรวาลศิริ
 อีกหนึ่งโอชสมุทรโสศรี
 ประกอบมีสัตว์ร้ายนานา
 เงือกนราพกาจตัวกล้า
 เพียนหมอมัดสยาโลมาวาท
 อยู่เกลื่อนกลาดสมุทรไทสถาน
 จะสูดคนทนทานให้ถึงองค์
 พระทรงลัคนาฟ้าฟุ้งพิศวง
 ว่าว่านวลอนงค์เต้าตามมา
 ไม่ยลยอกเขาวเรศยิ่งถึงชา
 แสคงกายเกิดอวยว่ซ่อนองค์
 คิศจ้องขุนจิตใช้โหลหอง
 พระยิ่งทรงโศกาจาบัลย์
 จากไสยาสันนิยมนิมิตจันตสันต์
 พรากกฤษณ์พัลลภกันกำลังเขย
 กับตัวพี่ให้ประจักษ์อนิจจาเอ๋ย
 ศรีสุตาภูเกลยลิมละลาบ
 จำเรียงรสนครีศรีคีราย
 วิลาสลักษณ์เลื่องคล้ายสุวรรณกนาง
 ไพชยนต์มาสเหม็นตรึงสฤษดิ์สร้าง
 เกรื่องสาอาวเจือจันทรุศันชา
 ชลธารใสสุทนต์เย็นกล้า
 บิตุเรสมาตุราธิบตี

เมรุมาศหิมเวศสิงขร
 ไกรลาสวิปันทกสถัภัพท์
 ซึ่งเป็นขุนไศลในโลก
 ส่นครสรภูวารี
 ช่างนำถลามาถลากนากราต
 ทุมภีลดีนิงกเหรา
 จุร้ายหมามชาสามารถ
 สิ้นเหล่าไทรโลกแสนกันการ
 สุกฤทธิจันจิตไม่ประจักษ์
 แว่วสุโนคเสนาวานาง
 ยันพิภพพิศจนขอบเขต
 สุมาลัยแมดวงกมลพิยา
 เรียมสุคตย์ทุกซ์เท่าเขาขุน
 พังสาเปียงไซเสียงโถมยง
 โอว่าเวรโคโยมาปลิดเปลื้องสวาท
 หรือบุญปางสร้างกรรมอนเณนันต์
 เวรนี้ว่าสนองน้องรัก
 พระทรงครองหมองมุ่นไม่ละเลย
 อีกทั้งสวรยาราชายศ
 คิงสองพระก่านัดสนกษัตริย์
 อีกปรากฏคิมหันต์วันต์ปราสาท
 ห่วงสถิตย์ที่ประทมภิรมยงค์
 แทนเวายที่สรงทรงสนาน
 ทั้งพระผู้ทรงฉรงกา
 ให้งวียงงหลงคลึงเล็งสวาท

ภูวนาถโสทรน้อยเส้าศรี
ระทายทอดอินทรีกำสรวลโหม
พระพักตร์เพศวิปริตนิโคจ
ทรวงสกลนเล่ห์ใหม่เพลิงกัลป์
สุดร่อนแสนรักดวงขวัญ
พระทรงธรรมถึงกาลสักขี
ถวายบังคมเบื้องบาทศรี
อย่ารู้มีโรคนันตราย
ศรีมงคลชนมานาหลาย
จงทรงไถ่กายตายเถิด เออ

ปะทะพุ่มอุราโสกี
คังชีวิตจะวินาศขาดประเวศ
ชลนัยน์นองเนตรมนัสโหม
สวามสรวงนิงวินิจระอิคอน
หทัยหาวควังหวิวแคยน์
นิบาทอนิรุทธหยุดยั้ง
ขอพระองค์จงเจริญสวัสดิ์
จงเกษมสุขสาสถายล
สรรพสิ่งวิทย์วิชาชาย

บทเห่คำฉันท์อุบถีสงเวบ

ลาที่ ๑ (๐) ขมบาททอถาวพรหมมินทร์ กิ่วเทพมเหสี ทราญรักภูวนาล
จักรภูษทรงครุฑบินบน อารักษ์อำพน ค่ายนิลวักตษ์ชวาล
วิธเนศวรศักดิ์เยี่ยมหาร คือชนทุมาร มยุราศน์เลศฤา
หกหน้าทวาทศหัตถ์ถือ ทิพสาครกรบมือ พิพิชนายพรายแสง
วัชรินทร์ปิ่นเมรุกำแหง กระดังเพชรเคจรแสง บำบัดอสูรรำยาน
ชครฐสถิตเบื่องมูรพสถาน พิรุณหกพิมาน หักนิลสุเมรุแม่เสวรรค์
วิรูปกบปจิมทิดเวศวรณ พลยกบอนันต์ สถิตย์อัครพิศฐาน
สุริยจันทร์จรัสแจ่มคัลนันท เทพหัวจักรวาท พนมพาศ์ฐานเขา
เทวฤทธิสถิตทุกสำเนา ย่อมมาเที่ยวเทา พิทักษ์รักษามารชน
อีกเทพบริรักษ์พระมณ เที่ยรแก้วแกมกล ดุสิตมหาปราสาทชัย
เสวตรฉกรศิริรัตนโกไคย ศูนย์ราชมีใน นิเวศสวัสดิเสวยรมย์
กัณฑ์การานุกรม หน้าในพระบรม มหานิเวศเรือนทอง
โองการสั่งชำลุลอง ผูกพากยจำนอง อัญเชิญถวนเทพสมสถาน

*

สะกดตามถนัด

ขอเชิญสรรพเทพมาภิบาล สุขุมาดุมาร บุตรีสมเด็จจอมผไท^{*}
 คานนี้กรรมมาประชุมใน เรือนจันทอนไฟ นุถยราชตองขาว^{*}
 รับเครื่องวรามิสสักการ เทียนทองชัชวาล สุคนธ์คัมพูชา
 นายศรีทรีธรรมา แก้วกาญจนมหา พจิตรบันจงผจงดาบ
 ชมเครื่องประดับพรรณราย ปี่ที่เปียนวิเชียรดาบ จำรัสจำรูญรุ่งเรือง
 แสงแก้วแวววับปลั่งเมื่อง สดงทองประเทือง พิพิศพรายดาบฉั่น
 ชมราชูปโภคเืองนั้ต์ คำกลเรื่องวัน แลนาฏองงค์บริวาร
 เชิญจอมพระอุทองอลังการ เสาสมทรงสถาน สุวรรณาทพพา
 ผจงจัดพุทธพัทธบูชา พระยัฎฐาณา ขนอมเขนยพระเกียรติทรง
 ข่ายขาวธารีณอมองค์ พร้อมพระปบุรวงษ์ ประเล้าประโลมโฉมสมร
 นางอุยงาณคอยดาบกร เทศาเกลากลอน บำเรอบำรุงผดุงผคา
 ศาครโสดุพรมณัคยา ธงฉัตรรจนา ประคัมสำหรับลูกหลวง
 สรวนเทพเทวราชทั้งปวง ทุกสถานพิบานสรวง เชิญช่วยอำนวยสวัสดิ์
 ให้พระราชบุตรบุตรี เสวยรมย์เปรมปรีดี จัยามีพระโรคนิกราย
 เสร็จพราหมณ์โอมอานดาบ อิศวรเวทสาชยาย นิพนธ์โสดกแดงสาร
 ให้พระชนม์วรวณะสันดาน ศรีสวัสดิ์ยืนนาน สุขะพละสดาวร

ลาที่ ๒๐ อ้าองค์พระศนบดี

เชิญช่วยอภิบาลปียุทธ
 ขมพานอย่าลืมผดุงถนอม
 ชมช่วยขจัดพระโรคปราม
 อ้าองค์อานงค์กริยอิน
 เชิญช่วยบำรุงอรบุพา
 ท้าวโลกบาลมหิทธิศักดิ์
 สักการพระอุทุมมารกัน

สุรเชษฐบุษนิกร

เอารสไผ่ไทยสยาม

พระเขวราชคณัทราม

ปรีเทวทวนหา

ทหังสี่อัญเชิญมา

ประโลมเจียงถนอมขวัญ

บริรักษ์กะลิ่งขรรค์

ภักขาชนำราชไกล

*

สะกดตามต้นฉบับ

ขอเชิญสรรพเทพมาภิบาล สุขุมาลกุมาร บุตรีสมเด็จพระจอมพลไพบ
 คาบนี้ควรมาประชุมใน เรือนจันทร์อินไฟ นุลยราชศฤงคาร
 รับเครื่องวรามิสสักการ เทียนทองชัชวาล สุกนธรรคบุษบา
 นายศรีทิวรัจนา แก้วกาญจนมหา พจิตรบันจงผจงดาบ
 ชมเครื่องประดับพรรณราย ปิ่นปักไผ่นวิเชียรดาบ จำรัสจำรูญรุ่งเรือง
 แสงแก้วแวววับมั่งมีสิ่ง แสงทองประเทือง พิพิศพรายดาบฉ้น
 ชมราชูปโภคเนืองนิตย์ คำกลเรื่องวัน แลนาฏอนงค์บริหาร
 เชิญชมพระอุทองอลังการ เสาสมทรงสถาน สุวรรณภาพพอลา
 ผจงจักจุลพัตรภูษา พระปฎิภรณา ขนอมเขนยพระเกียรติทรง
 ข่ายชาวาธาเรือนอมองค์ พรหมพระปยุรวงษ์ ประเล้าประโลมโฉมสมร
 นางอยู่จนคอยถวายกร เทศาเกลากลอน บำเรอบำรุงผดุงผคา
 สาคกรใส่สุพรรณมัตยา ขงฉัตรจนา ประดับสำหรับรูกหลวง
 สรวมเทพเทวราชทั้งปวง ทุกสถานพิชานสรวง เชิญชวนอำนวนสวคีติ
 ใ้พระราชบุตรบุตรี เสวยรมย์เปรมปรีดี อยามีพระโรคนกราย
 เสรีพราหมณ์โอมอ่านดาบ อิกวรเวทสาขาย นิพนธ์โศลกแถลงสาร
 ใ้พระชนเม้ารรณะจันดาน กรีสวัสดิ์คี่ยืนนาน สุขะพละสดาวร

ลาที่ ๒ ○ อ้าองค์พระศพนคี่

เชิญช่วยอภิบาลปียุทร

ชมพานอย่าลืมผดุงถนอม

ชมช่วยขจัดพระโรคนปารม

อ้าองค์อเนกกรียอิน

เชิญช่วยบำรุงอรพุพา

ท้าวโลกบาคนิทิตกคี่

สีกิตพระอุกุมารกัน

สุรเชษฐบุษนิกร

เภาเรสไผ่ไทยสยาม

พระเภาวราชคณัทราม

ปรีเทวทวนพา

ททั้งสี่อัญเชิญมา

ประโลมไฉ่ยงถนอมขวัญ

บริรักษ์กะลิ่งขรรค์

ภยพาชนำราชไกล

*

สะกดตามต้นฉบับ

อ้างคฤมาทิพยลักษณ์
 เกลาตจุทาธิปไต
 อาโณมพระลักมัญพิน
 เชิญชวนณอมพระอรอร
 ชานีนกรอมรเทพ
 นำนั้คพระโรคอย่ามีประชาว
 สรวมเทพภิมาจให้เยาวราช
 วนษาบุวงนวรสัมพันธ
 อาพระอย่าโศกแลสะอื่น
 เชิญชมมโหศวรยศระการ
 ของเลนบพิตรชกัประสาท
 อีกเครื่องสุคันธกรเสา
 อาพระอย่าทุกข์โหมนัก
 พี่เลี้ยงพระนมมาเรอดนอม

ดาที่ ๓๐ หนึ่งโศกบพิตรให้

ชุมแพทยกุมารชาญ
 เรือนรมย์นิเวศสถาน
 พรั่งพร้อมพระวงษา
 อนงค์นาฏประจำงาน
 พระอุทองดีเฝ้าองใส
 เบื้องบนเพดานคัค
 แสงแก้วสุวรรณเมลือง
 อาพระอย่าหวนละหอย
 เสวยโภชกนิรชา

มหิณีคู่ลีโลล
 อรชวยอำนวยพร
 ภิรียองคพระสังขกร
 อย่าให้ไห้กระหายหวน
 อัญเชิญห้ามกำสรวลครวญ
 เจริญขึ้นทุกคืนวัน
 สุขอาสนมโหศวรยศ
 นริรักษสมัครสมาน
 ทุกขแตก่าเคาตาน
 อเนกโลกพิทเหา
 สุวรรณรูปฉล็กเฉา
 วณชเทพประหินหอม
 กมลโศกจะตรมตรอม
 บร้างโรคะแฉ้วพาน
 บรมนารตด้วยการ
 นริรักษรักบา
 อเนกโศศวรยศ
 บวงษมาถวายไชย
 บุพราศบรมทมิใน
 สุขุมพิตรรองเรือง
 เสวตรพิตรบรรเทือง
 ระบับยอพระพรอยทา
 กรหนครโหยหา
 ระวัคณกมลเสบย

ที่เลี้ยงพระนมถนอม
 อบาทรงกรรแสงเลย
 เชิญหมื่นเวกสถาน
 สूरบราขอเนกใน
 ยามเมื่อเสร็จสร้ง
 ครอบเครื่องมงคลสถาน
 กุ้งกิ้งอเนกนอง
 มังกรกุ่มบินภา
 โลมากะโหล่นาก
 อุจพิศวกรรรมใน
 ยามทรงพระสำอาก
 ที่เลี้ยงประคองสาย
 เชิญขวัญพระบรมม
 ขวัญพระอย่ากลาดกลา
 ขวัญพระอย่าไปชม
 ขาวทาแลลำนเา
 เชิญบานิหารรมย์
 เสดมอทิพยพิมาน
 เชิญเชยเสวยสวัสดิ์
 แก้วกาญจนาวรรณ
 กรุงเทพมหา
 ภูลสุขเกษมสม
 สพรอมเทพบริกม
 สะพร้งนางบำเรอคัล
 สิทธิเกียรติคำเกิงคุม
 สิทธิเสร็จสรวมพร

สะหรักรักร้อมพระพรามเชย
 จะชากลอมพระจอมใจ
 หั่งกลองฆ้องโกลโค
 อุพุทธเยศมหาสถาน
 พระศาครชลาธาร
 รมสุพรรณมัตยา
 หั่งปู้ทองแลเหรา
 คณาลองชลาไลย
 ประหลาดหลากก็ลอยไสว
 อมรแมนมารังถวาย
 เสาวคนธ์ชโลมกาย
 สมรให้พระไศยา
 ภิรมสุขอย่าโหยหา
 มละองค์พระบุพเภา
 พนเวกศิธรเขา
 ลแวญ์ภูหาสถาน
 สุ่มอาคันธสังการ
 สूरโลกยสรวงสวรค์
 ถฤหรัตนเรือนจันท์
 หิพิชโลกพิงชม
 นักรเทเรือนรมย์
 บุรณด้วยมโหดวรย์
 สพรักเทพดองขวัญ
 สะหรับพรอมถนอมสมร
 อตุลยเคชกำจร
 ประสิทธิสรพสมบุรณ

*

บทเหวังหน้า

ชำบาพบำรุงรักน*
 ทูลถ่อมเหนือเกนี
 อุมองศตรงสาคร
 จูระเสียงยอมสวสสม
 จูพรหมมินคลา
 ทองเทียวเสียวลอยไป
 เป้นน้ำคำไ่ปลา
 เหรันกันญุทธ
 เครื่องเล่นล้วนเป็นกล
 คังว่าพระวิภูกรรม
 สรงแล้วไล่สุคนธาร
 รื่นรวสยพระกาย
 น้อมหัตถ์บังคมบาท
 เชิญเสด็จอำวองค
 กลันกลีบภักตราออน
 อัญงานศรอยทองถวาย
 พราหมณ์เสนออาเศียรภาณ
 จุกเทียนเวียนเอางาน
 ถวายเครื่องโคยวรกิจ
 เสวยสุขในไพรชยนต์

พระทรงศกก็จอมเมาฬี
 ให้เสวยโภชจिरามย์
 พระสายสมรขึ้นเขยชม
 ชมเครื่องเล่นเย็นพระหทัย
 รูปมัจฉาสุกแสงใส
 ใสสำหรับพระสาคร
 กลับกรอกตาพาจิจจร
 มังกรเกี่ยวเสียวตามกัน
 มีเกดื่อนกล่นเกล้งรังสรรค์
 บันจงแก่งแก่งมาถวาย
 ละครการกลืนกำจรจาย
 ละครหลบฟุ้งกรมเกร็นใจ
 พระหนอมารถอิศรพงบ
 ทรงอุมาสนพรพราย
 ชอนประกองพระวรกาย
 ยายเหวนชวนสำราญ
 พระบวรราชกุมาร
 ชานพาทยมอองกองกาหล
 วิธีราชมวงค
 มณเฑียรราชเรือนจันท

*
สะกดตามต้นฉบับ

บทเห่กล่อมพระองค์หญิงเยาวเรศ

เจตมาภาจะบัณเฑาะ

นาคสังวัชรา

พุทธศัสมาราชา

ประสูติสพรองค์ล่องแคล่ว

รับสั่งวังมฤตีสร้อย

เยาวเรศราชธิดา

เจริญราชมรรคา

พันพิภพวิวัฒไน

เทเอยพระเทพิน

ตะไ่นัยนาถคณาอนงค์

หวังพระวงประสงคเสาะ

เทียมหัดพระหัดไทย

ถนอมชมภิรมรัก

โดยนิมจิงสมยา

พระบอดหญิงมิ่งมุนษย์

ฤกษ์นั้นสนันสนาม

พระบารมีเป็นศรีโชค

ก็กำจัดพวกราชา

ต่างสรร เจริญเจริญพระยศ

พระวงษาเกษสร

ประหมพระกรงอลงกฎ

เรื่องระยับประดับประดา

นางนมบังคมเคียง

สนทยา สยงเฮอ

ถกมแพรว

ศิทธิโชค เฉกิมแอ

เคลื่อนคล้อยควยประกอง ฯ

สมยา นิยมเฮย

ประคินรูไว้

เสาวภาคย์ เพ็ญแอ

เจศฟ้าราศรี ฯ

ชำมะรินทราร่าง

อบเชยชิดสนิทไน

ภอจำเกาะที่พิศมัย

และไนยเนตรกระเสดรา

เป็นเอกอัคธิดา

จื่อเยาวเรศวิเศษนาม

ประเสริฐสุดแสงมงาม

หน้าจักระวัดจำหรัคตา

วันสมโภชตติยวาร

ให้ร้นรอบริมคอบคัน

ก็ปรากฏเป็นอัจจรรย

ควยแสนสวาดีไมกลาคคลา

กระจกจรคจำหรัคตา

เพศานคามควยคามสุวรรณ

พระพี่เลี้ยงและสาวสร

แวดล้อมอยู่พร้อมกัน
 พินิจไหนพื้นไพจิตร
 วิเสดสันเมื่อผันแปร
 เที่ยงตั้งปัดล้างกมลสัน
 รวบรวมพระสูตรสาย
 อธิขรรค์ชั้นนุชา
 คากาษฎุพาคพิง
 นาฎิกาผารังคิต
 โมงยามตาบทำนอง
 โคมอร่ามติดตามเสา
 หอคที่ทางวางปัดล้างก
 มีชานพักตำหนักนอก
 เทียบที่หอริชวาง
 ชุมทวารชานชลา
 ยามสนทนาทิวากร
 พูนเพิ่มเฉลิมพระยศ
 ทรงสถิตในราชฐาน
 เกมมอันมลทินไถม
 เหมือนนางฟ้าสุธาควาง

บนตึกใหม่วิสัยแล
 กระจกติดตามช่องแสง
 ประเทืองโคมประทีปราย
 ปี่ภูลาดลั่นเจ็ดฉาบ
 แสนโสนิทัศน์จริง
 ระบายมาจนกลิ้ง
 ล้วนเครื่องแก้วกับเครื่องทอง
 ชะวะลัดแลล่ายอง
 สำเนียงเสียงสำเนียงระฆัง
 กระจกเงาสลับแสง
 เศวตสรทรวงสำอังก
 สำรับออกซึ่งหอกกลาง
 ทั้งศึกคลังอสังกร
 ล้วนตั้งมาไม้ค้ำสลอน
 ก็เสร็จประพาดด้วยบริวาร
 เปื้องปรากฏประกอบการ
 ประเทืองทุกขเป็นสุขทรวง
 คงเนาในยตุลิตสรวง
 สีสลบล่วงคิณไฉย เอย

เพลงกล่อมเด็กมุสลิม

ลาเอลา ฮาห์เอลลัลลอห์ มุฮัมหมัดโคบายารอซูล ลุลลอห์
 นะบี้มุฮัมหมัด เป็นผู้ประกาศพระศาสนาของพระผู้เป็นเจ้า
 โตะอะอัมม์ คีชีฮ่าว คะโตะ ค้าค่อ นี้นี้ยังก็เตาะ
 อาคัมกับอีฟ เป็นบรรพบุรุษของเรา
 โตะล่าวไบ ว่าจะไปฮัจยี ลูกเมียไม่มี ว่าจะกินแกงไก่

เพลงกล่อมเด็กของชาวไทท้าวเก

ไก่เอ๋ย นอน นอน เหม
 เมอ - อกา เกอ - อกา กา เอา ทอง
 ป่าน เหล่า เหล่า สังกะเลา เอ็ด
 เอ็น เอ็น สังกะ เอ็น ทอไก่ ไก่สัง
 ไก่ ยูจัน จันสังจัน ตับแก็ก
 แก็กสังแก็กเม็งเมา เมาสังเมา
 คิมพา พาสังพาพา โหเมอ - อกิง
 กะหลังเสนา ไก่ เอียนนอนนอน

ไก่ยู ป่านเอ๋ย นอน นอน
 สิงเมอ - นอนเบะ หินมาโซเซ
 โซเซ เตะ - อ หลางไก่นาไก่
 ยู เอ๋ย นอน นอน สิงเมอ - อหมา
 นอนเบะ หินตะ นอน นา ไก่ ยู
 ป่านเอ๋ย นอน นอน